

ACADEMIA ROMÂNĂ

DOCUMENTE

privind

REVOLUȚIA

de la 1848

în ȚĂRILE ROMÂNE

VOL. VIII • 26 – 30 Iunie 1848

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

**DOCUMENTE PRIVIND REVOLUȚIA DE LA 1848
ÎN ȚĂRILE ROMÂNE**

C. TRANSILVANIA

**Vol. VIII
26–30 iunie 1848**

**URKUNDEN DER REVOLUTION VON 1848
IN DEN RUMÄNISCHEN FÜRSTENTÜMERN**

C. SIEBENBÜRGEN

BAND VIII
26–30 Juni 1848

**DOCUMENTS ON THE 1848 REVOLUTION
IN THE ROMANIAN PRINCIPALITIES**

C. TRANSYLVANIA

VOL. VIII
26–30 June 1848

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARÎȚ” DIN CLUJ-NAPOCA

DOCUMENTE PRIVIND REVOLUȚIA DE LA 1848 ÎN ȚĂRILE ROMÂNE C. TRANSILVANIA

Vol. VIII
26–30 iunie 1848

VOLUM ÎNTOCMIT DE:
MARGHIOLA BODOR, ELA COSMA, GELU NEAMȚU
COORDONATOR: GELU NEAMȚU

Cu cuvânt introductiv de **Acad. Camil Mureșanu**

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
București, 2007

Adresa: EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5,
050711, București, România
Tel. 4021-318 81 06, 4021-318 81 46
Fax 4021-318 24 44
e-mail: edacad@ear.ro
web: www.ear.ro

AU COLABORAT:

Attila Varga, Stelian Mândruț, Liviu Botezan, Marin Balog, Hilde Mureșanu,
Konrad Schmidts, Ákos Egyed, Samu Benkő

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Documente privind Revoluția de la 1848 în Țările Române . -

București : Editura Academiei Române, 1979-
vol.

ISBN 973-27-0304-0

C. Transilvania : vol. 8 : 26-30 iunie 1848. - 2007. - ISBN
978-973-27-1585-7

- I. Bodor, Marghioala
- II. Botezan, Liviu
- III. Neamțu, Gelu
- IV. Mureșanu, Camil (pref.)
- V. Cosma, Ela

94(498)''1848''(093.2)

CARTEA A APĂRUT CU SPRIJINUL
ADMINISTRAȚIEI FONDULUI CULTURAL NAȚIONAL

Redactor: ALIS ALEXĂ
Tehnoredactor: MARIANA MOCANU
Coperta: NICOLETA NEGRUȚ

Bun de tipar: 5.10.2007. Format 16/70×100
Coli de tipar: 29,25
C.Z. pentru biblioteci mari: 9(498) «1848» (00-12)
C.Z. pentru biblioteci mici: 9

CUVÂNT-ÎNAINTE

Acest nou volum de documente, privind Revoluția de la 1848 din Transilvania, cuprinde în cele 400 de pagini doar patru zile din desfășurarea evenimentelor de atunci, situate în timp cam la trei luni și jumătate de la începutul lor.

Din nou, ca și în reflecții anterioare, impresionează densitatea tot mai mare de consemnări scrise, ce pare a sugera că frenezia acțiunii, care cuprinsese indivizi, grupuri și noroade, se regăsea în agitația minților și într-un febril impuls către comunicare în toate sensurile, pe orizontala și pe verticala spațiului politico-social. Slujbașul plictisit din oficiile timpurilor pașnice e mai puțin vinovat de hipertrofia fenomenului birocrăției, cât agitatul de tip nou, dornic de a detalia totul, pentru toți, fără a-și da seama de măsura în care alunecă nu arareori în banalitatea portretizării unui alt model al cotidianului, cu mijloacele unei retorici grăbite, în formulări cam „de lemn”.

Cititorului pe care l-ar irita ireverența acestor rânduri am dori să-i corectăm un clișeu deșteptat spontan în imaginație, de la prima percepere a cuvântului „revoluție”.

Cercetătorii serioși au făcut demult observația că istoria nu înaintează în ritmul sacadat al unor catastrofe, survenite la mari intervale de timp, chiar dacă se concede că acestea au rolul lor de agenți ai accelerării mișcării societății. În fapt însă, aceasta din urmă se desfășoară lent, în cea mai mare parte a scurgerii timpului.

În magma acestei încetinelii ondulează cu adevărat forțele adânci și durabile a ceea ce numim „progres” al istoriei.

Nu mult diferit se înfățișează aspectul proceselor zise „revoluții”. Ele pot dura mai puțin sau mai mult, uneori zeci de ani. Între limitele lor de început și de sfârșit, adesea convențional statornicite de analizele posterității, nu se petrec, așa cum multă lume e tentată să creadă, numai asalturi ale Bastiliilor, numai fulgerări de lame ale ghilotinelor și alte fapte de aceeași natură explozivă. Și într-o revoluție viața își are partea ei domoală, i-am zice normală, a înaintării sale. Un timp al unei relative acalmii, în cursul căruia se acumulează materiile inflamabile ale unor viitoare violente, dar scurte, izbucniri.

Fiind și foarte scurt, fragmentul de istorie consemnat în documentele volumului de față ar fi fost greu să aibă privilegiul întâlnirii cu senzaționalul. Acesta se intuiește, de cititorul relativ avizat, printre rândurile unor acțiuni ce aparțin unui fel de tehnică a unui *alt* stil al existenței sociale.

Sunt de reținut documentele ce atestă frământările conștiinței și bine organizatei colectivități a sașilor, divizați – deși nu tranșant – între adepții alinierii la promisiunile democratice ale revoluției maghiare și accia ai continuării punerii în prim-plan a menținerii autonomiei seculare. Ambele orientări se manifestă printr-un fel de programe, nu prea întinse, și prin amendamente ale acestora și ale poziției adoptate de componente ale comunității.

E înregistrată postum, într-o versiune revoltător de edulcorată – evident, din partea celor ce au purtat răspunderea ei – tragedia de la Mihalț. Tulburări țărănești, mai degrabă izolate, sunt justificări pentru proclamarea izolată a stării excepționale, în zone restrânse.

Familiile unor fruntași români ca de ex. a lui Papiu Ilarian, încep a suferi rigurile persecuțiilor. Figura lui Avram Iancu se conturează lăgar, spectrală și îngrijorătoare pentru autoritățile confuz constituite după votul de „uniune” a Transilvaniei (din mai 1848). Nici luptătorul român nu pare însă destul de bine clarificat în intențiile sale de drum, spre a nu mai menționa diplomaticele ezități ale lui Șaguna. Evident, exprimări izolate, într-un document sau două, nu sunt grăitoare pentru a defini poziția fermă a cuiva. Estimic Murgu e perceput ca un personaj de care guvernul maghiar atașază speranțe de colaborare. Generalul-comandant austriac, Puchner, e mereu consecvent cu sine: nehotărât și depășit de evenimente, norocit cu un adjunct ceva mai clarvăzător, Pfersmann, dar și acesta nu deplin lămurit de autoritatea de care trebuie să asculte. Ambiguitățile curții vieneze sunt cele ce-i plasează pe subordonații ei pe poziții ezitante.

Un moment de întrerupere a știrilor de rutină este acela al sosirii la Brașov a lui Vodă-Bibescu, refugiat din fața mișcării bucureștene căreia a refuzat, până la urmă, a se acomoda.

În finalul acestor rânduri, apreciem, ca și în ocazii anterioare, competența și conștiinciozitatea celor ce au pregătit volumul de față, calități tot mai afirmate, mai promițătoare, pentru activitatea îndelungată și ingrată ce îi așteaptă. Ei au parcurs câteva luni din revoluție și au în fața lor mai mult decât un an, timp care, mai ales de prin septembrie 1848, îi va pune la grele încercări.

Cât despre cele ce am încercat a le rezuma, mult prea pe scurt, din aceste zile de sfârșit de iunie 1848, n-am spune că sunt „liniștea dinaintea furtunii”, ci mai curând „clipe de acalmie în mijlocul furtunii”.

Acad. Camil Mureșanu

LISTA PRESCURTĂRIILOR

- Andics, *A nagybirtokos arisztokrácia ...* = Andics Erzsébet, *A nagybirtokos arisztokrácia ellenforradalmi szerepe 1848-49-ben*, II, Budapest, 1952.
- Deák. 1848 ... – Deák Imre, 1848. *A szabadságharc története levelekben. Ahogyan a kortársak látták*, Budapest, f.a.
- Pap, *Okmánytár ...* = Pap Dénes, *Okmánytár Magyarország függetlenségi harcának történetéhez 1848-49-ben*, I, Pesta, 1868.
- Anul 1848 în Principatele Române*. Acte și documente, vol. I, București, 1902, p. 638-640.
- Kossuth – *Kossuth Lajos összes művei*, vol. XII, Budapest, 1957.
- Arany – *Arany János összes művei*, XV. Budapest, f.a., p. 214-251.

Arhive

- Arh. Naț. Rom., D.J. = Arhivele Naționale Române, Direcția Județeană (din localitățile respective).
- M.O.L. Budapest, Fond. F.46. G.P., = Arhivele Naționale Maghiare Budapest, Gubernium Transylvanicum (in Politicis).
- M.O.L. Budapest, Fond. F.37. G.Pr., = Arhivele Naționale Maghiare Budapest, Gubernium Transylvanicum elnöksége (Praesidialia).
- M.O.L. Budapest, Fond. N. 70 = Archivum Regni. Diaeta anni 1848-1849.
- M.O.L. Budapest, Fond. 200 = Arhivele Naționale Maghiare Budapest, Erdélyi Kincstári Levéltár (Arhiva Tezaurariatului)
- M.O.L. Budapest, Fond. R.32 = Arhivele Naționale Maghiare Budapest, Nyomtatványok Tiparituri).
- Foto = Fototeca Colectivului pentru editarea volumelor de documente privind Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania, din cadrul Institutului de Istorie „George Bariț”, Cluj-Napoca.
- Xerox: Hans- Hof- und Staatsarchiv Wien. Colecția de documente a Colectivului de Istorie modernă (1848) din cadrul Institutului de Istorie „George Bariț”, Cluj-Napoca.
- Colecția de documente „Silviu Dragomir” a Colectivului de Istorie modernă (1848) din cadrul Institutului de Istorie „George Bariț”, Cluj-Napoca.

Biblioteci

- B.A.F., București, Ms. Rom. = Biblioteca Academiei Române din București. Manuscrise românești.
- Bibl. Acad. Rom. Cluj-Napoca = Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca
- Bibl. Centr. Univ. Timișoara = Biblioteca Centrală Universitară din Timișoara

Presă

- Amicul poporului*
Közlöny
Orgarul național
Pesti Hírlap

REGESTE

1. *Sibiu, 26 iunie 1848.* Comitele sașilor Franz Salmen către Guberniu. Universitatea națională sâsească s-a întrunit, pentru a hotări și aproba poziția națiunii sâsești față de evenimentele în curs și pentru a transmite porunca gubernială de organizare a alegerilor de deputați în vederea dietei de la Pesta.

2. *Sibiu, 26 iunie 1848.* Feldmareșalul Geddon către Guberniu, despre invazia de lăcuste din Muntenia.

3. *Sighișoara, 26 iunie 1848.* Căpitanul Arz, comandantul primului divizion de câmp, către comanda regimentului românesc grăniceresc de infanterie nr. 1. Se justifică în legătură cu incidentul petrecut la achiziționarea a nouă căruțe.

4. *Timișoara, 26 iunie 1848.* [Comandamentul militar suprem al Banatului] către comanda regimentului de graniță românesc din Banat. Fragment dintr-un raport de informare.

5. *Cluj, înainte de 26 iunie 1848.* Referat gubernial privind plângerea unor contribuabili din Olpret împotriva abuzurilor arendașului Eczet Péter.

6. *Budapesta, 27 iunie 1848.* Ministrul ungar al justiției Deák Ferenc către comitatul Bihor, privind reclamația locuitorilor din Kőtegyán.

7. *Pesta, 27 iunie 1848.* Ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan, către ministrul ungar al cultelor Eötvös, în legătură cu ocuparea bisericii greco-catolice din Boeșa Germană.

8. *Cluj, 27 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki József către ministrul de finanțe al Ungariei, Kossuth Lajos, despre echiparea trupelor voluntare de honvezi.

9. *Cluj, 27 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki József către ministrul ungar de interne Szemere Bertalan, privind datoria sa de a menține pacea și ordinea după proclamarea uniunii.

10. *Cluj, 27 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către ministrul ungar de interne Szemere Bertalan, cu privire la adresarea către ministerele de resort ale Ungariei, și nu către Cancelaria aulică transilvană, care a fost desființată.

11. *Cluj, 27 iunie 1848.* Comisarul regesc ungar Perényi Zsigmond către guvernatorul Teleki, despre depunerea jurământului, despre cheltuielile comitatelor și despre stocurile de aur și argint aflate la Alba Iulia, care trebuie trimise urgent la Budapesta.

12. *Cluj, 27 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comitele suprem al comitatului Turda Thoroczkai Miklós, despre dislocarea armatei staționate la Mociu.

13. *Cluj, 27 iunie 1848.* [Comandamentul militar de la Cluj] către Comandamentul militar suprem de la Sibiu. Se aduce la cunoștință ordinul definitiv, semnat de generalul Puchner, către trupele grănicerești secuiești și românești, destinate a porni în marșul spre Ungaria.

14. *Cluj, 27 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către Guberniu, informându-l că trimite documentele privind investigarea preotului greco-catolic Grigore Elecheș din Răzoare, acuzat de „instigare”.

15. *Cluj, 27 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan. Guberniul a luat la cunoștință cererea Magistratului orașului Sighișoara, cu privire la amânarea deschiderii dietei din Ungaria sau acceptarea întârzierii deputaților.

16. *Cluj, 27 iunie 1848.* Notă gubernială în legătură cu plângerea locuitorului Iuon Lumperdean din Zimbor împotriva proprietarului Gegö.

17. *Cluj, 27 iunie 1848.* Deputatul Mikó Mihály către judele regesc, cu privire la documentele unor alegeri de deputați.

18. *Cluj, 27 iunie 1848*. Exactoratul suprem [Contabilitatea Guberniului] către guvernatorul Teleki, în legătură cu diumele conșarilor civili trimiși pentru investigarea evenimentelor de la Mihalț.

19. *Sibiu, 27 iunie 1848*. Vicepreședintele Tezaurariatului, contele Beldi György, către Guberniul Transilvaniei, în legătură cu depunerea jurământului de fidelitate față de Ungaria ca urmare a uniunii.

20. *Sibiu, 27 iunie 1848*. Notă prezidială a generalului Pfersmann către guvernatorul Teleki. Îl anunță că în urma revoluției de la București au sosit la Brașov vreo 30 de familii de boieri cu tot avutul lor. De asemenea, îi arată că la Brașov s-au semnalat două cazuri de holeră.

21. *Sibiu, 27 iunie 1848*. Generalul Pfersmann către Guberniul Transilvaniei. Dezavuează informațiile false apărute în *Ellenör*, privind livrarea de praf de pușcă din partea Comandamentului militar c.c. către guvernul Munteniei.

22. *Sibiu, 27 iunie 1848*. Feldmareșalul Gedeon transmite prezidiului gubernial protestul comunei militare grănicerești Văleni a regimentului secuiesc de husari, împotriva deposedării colonicațiilor sale.

23. [*Sibiu, 27 iunie 1848*]. Instrucțiunile Universității naționale săsești pentru delegația celor șapte membri, care a fost însărcinată să plece la dieta din Pesta. Se menționează condițiile acceptării de către sași a uniunii Transilvaniei cu Ungaria: 1) menținerea nevătămată a teritoriului scaunelor și districtelor săsești; 2) respectarea competenței Universității săsești; 3) administrația liberă a orașelor; 4) folosirea limbii germane ca limbă oficială; 5) respectarea autonomiei bisericești; 6) respectarea legislației municipale existente; 7) În ceea ce privește relațiile națiunii săsești cu regatul ungar, se propun următoarele: A) Respectarea legilor statului ungar de către națiunea săsească, aceștia acordându-i-se concomitent dreptul de a-și elabora legile care se referă la administrația internă; B) Privitor la reprezentarea ei în dieta ungară: a) conștele sașilor să fie membru de drept al Camerei Magnaților; b) districtele săsești să nu fie contopite cu alte circumscripții electorale; c) fiecare district să fie reprezentat de cel puțin un deputat; d) să se mențină actualele reședințe de districte. C) Națiunea săsească va contribui proporțional la impozite, iar acestea să fie repartizate și încasate de funcționarii proprii. D) Aidoma celorlalți cetățeni, populația săsească va îndeplini obligațiile militare. E) Organul suprem al statului să fie considerat regele. Dacă aceste condiții nu vor fi acceptate, membrii delegației vor depune un protest formal împotriva uniunii Transilvaniei cu Ungaria.

24. *Sibiu, 27 iunie 1848*. Regimentul secuiesc grăniceresc nr. II l-a trîns pe maiorul Johann Pöckl la Făgăraș, pentru anchetarea dezordinii ivite în sânul primului divizion de câmp al regimentului.

25. *Sibiu, 27 iunie 1848*. Directorul Moise Fulea către protopopul ortodox Ioan Domșa din comitatul Dăbâca, privind plângerea lui Nicolae Clarin, înaintată împotriva dascălului Ioan Baci din Stăna.

26. *Târgu Mureș, 27 iunie 1848*. Prin-judele regesc Tholdalagi Ferenc către guvernatorul Teleki, privind alegerea deputaților Antal Imre și Berzentzei László.

27. *Târgu Mureș, 27 iunie 1848*. Bethlen Lajos către palatinul Ștefan, despre afișele din Târgu Mureș în legătură cu alegerile de deputați.

28. *Brașov, 27 iunie 1848*. Extras din protocolul Magistratului orașului. Cererea de salarizare a clericilor evanghelici de confesiune augsburgică nu poate fi avizată de Magistratul brașovean, mai înainte de comunicarea hotărârii adoptate în acest sens de Universitatea națională săsească de la Sibiu în 26 iunie.

29. *Brașov, 27 iunie 1848*. Generalul maior Wohnhofer, de la comandamentul de brigadă al trupelor secuiești, către Magistratul Brașovului. Se răspunde cererii Magistratului orașului, trimițându-se la Satulung o companie de infanterie Bianchi.

30. *Brașov, 27 iunie 1848*. Ședința Magistratului din Brașov prezintă și aprobă cererea de amânare pentru înaintarea obiecției de apel, formulată de Ana lui Ion Gheorghe Stoia[n].

31. *Sighișoara, 27 iunie 1848*. Raportul deputaților dietali Carl Gooss și Georg Daniel Teutsch. Cer permisiunea de a prezenta un raport final scris, după încheierea lucrărilor dietei de la Cluj, și roagă Magistratul să convoace o adunare seăunală în care să dea socoteală asupra modului în care și-au îndeplinit mandatele de deputați dietali.

32. *Sighișoara, 27 iunie 1848.* Protocolul ședinței Magistratului despre raportul deputaților dietali Carl Gooß și Georg Daniel Teutsch, precum și declarația senatorului Carl Weißkircher. Magistratul convoacă pe data de 30 iunie adunarea sașuală în care deputații dietali sighișoreni vor trebui să-și prezinte darea de seamă. Carl Weißkircher le reproșează deputaților încălcarea instrucțiunilor și aderarea la o uniune necondiționată.

33. *Sighișoara, 27 iunie 1848.* Friedrich Roth, membru al Magistratului orașului Sighișoara, ia la cunoștință decizia Universității naționale săsești din 26 iunie 1848 și formulează atitudinea Sighișoarei referitoare la triniterea deputaților în dieta de la Pesta.

34. *Șumuleu, 27 iunie 1848.* Dregătoria locală către Guberniul Transilvaniei, privind unele atacuri comise împotriva persoanei și a averii, motiv pentru care se solicită introducerea tribunalului statarial.

35. *Zalău, 27 iunie 1848.* Vicecomitele Bálint Elek către ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan, în legătură cu investigarea efectuată în localitatea Șoimuș, unde unii dintre cei cercetați au refuzat depunerea jurământului.

36. *Șomcuta Mare, 27 iunie 1848.* Comitetul ungar diriguitor al ținutului Chioarului către guvernul ungar. Se cere triniterea unui regulament cu privire la aplicarea statariului.

37. *Turda, 27 iunie 1848.* Comitele suprem al comitatului Turda, Thorotzkai Miklós, către guvernatorul Teleki, privind chemarea armatei la Iclandul Mare, localitate care manifestă intenția de a se răscula.

38. *Bonțida, 27 iunie 1848.* Comitele suprem al comitatului Dăbâca, contele Béldi Ferenc, către Guberniu, în legătură cu cheltuielile rezultate din deplasarea armatei cu ocazia tulburărilor din comitat.

39. *Plăiești, 27 iunie 1848.* Prim judele regal al scaunului Arieș, Dindár Antal, către Consiliul de miniștri al Ungariei. Își exprimă speranța că uniunea realizată va duce la salvarea națiunii maghiare, amenințată de furtuna provocată de națiunile înconjurătoare.

40. *Odorheiu Secuiesc, 27 iunie 1848.* Vicejudele regesc Pálffy Elek către Consiliul de miniștri al Ungariei. Își exprimă dorința, ca în locul prim judeului regesc Macskási Lajos, demisionat după 49 de ani de serviciu, să fie numit deputatul dietal Bethlen János junior.

41. *Odorheiu Secuiesc, 27 iunie 1848.* Prim judele Bodrogi György către guvernatorul Teleki, solicitând dispoziții pentru supravegherea și întreținerea recruților.

42. *Târgu Secuiesc, 27 iunie 1848.* Prim judele orașului, Kovács Dániel către prim judele regesc Horváth Albert, solicitându-i un împuternicit care să facă parte din comisia care cercetează incidentele silvice din Iacobeni.

43. *Nușfalău, 27 iunie 1848.* Comunitatea din Nușfalău către comitetul permanent al comitatului Crasna. Cere lămuriri în legătură cu arendarea dreptului de cărciumărit, în noile condiții, apărute după anexarea Transilvaniei la Ungaria.

44. *Iustin, 27 iunie 1848.* Vicecomitele Csulay Lajos către dregătoria din Hațeg, informând-o despre deplasarea sa în comitat pentru investigarea „instigatorilor” care le interzic țigănilor să se angajeze la lucru pentru bani.

45. *Timișoara, 27 iunie 1848.* Comandamentul militar suprem al Banatului aduce la cunoștință înaltul rescript din 11 iunie, ca răspuns la petiția corpului ofițeresc al regimentului de infanterie Sivkovich din 29 mai 1848.

46. *Timișoara, 27 iunie 1848.* Două documente incomplete. Lista tunurilor, puștilor și a sortimentelor de armament livrate în scopul creării gărzii naționale în comitatele Caraș, Torontal. Timuș și în orașul Timișoara.

47. *Lugoj, 27 iunie 1848.* Conșarul regesc Vukovich Szabás către ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan, despre condițiile pe care Eftimie Murgu trebuie să le respecte. În cadrul Adunării de la Lugoj, Murgu a îndemnat la fidelitate față de Ungaria și națiunea maghiară. A cerut înarmarea

poporului împotriva sârbilor, dușmanul comun. S-a cerut limba română, ca limbă de comandă în unitățile românești. Românii au declarat că nu mai sunt datori să se supună episcopului de Timișoara și celui de Vârșet. Murgu i-a elogiat pe eroii maghiari și pe Kossuth, dar are impresia că nutrește planuri complicate.

48. *Lugoș, 27 iunie 1848*. Președintele Adunării de la Lugoș, Eftimie Murgu, către Szemere Bertalan, ministrul de interne al Ungariei. Raportează despre desfășurarea Adunării de la Lugoș, ținută la 27 iunie. Menționează ca cele mai importante puncte adoptate: înarmarea românilor bănățeni împotriva „răsculaților” sârbi și oprirea românilor de către episcopi sârbi de la Timișoara și Vârșet. În final, argumentează necesitatea alegerii unor vicari episcopali români.

49. *Lugoș, 27 iunie 1848*. Președintele Adunării de la Lugoș, Eftimie Murgu, prezintă în ziarul *Amicul poporului* din Budapesta desfășurarea Adunării de la 27 iunie 1848.

50. *Cluj, 27 iunie 1848*. Proprietarul baron Wesselényi Miklós către administratorul său Nagy Lázár, despre problemele gospodărești de la Jibou și despre recompensarea celor din Brebi care l-au capturat pe Talos Licui.

51. *Cluj, 27 iunie 1848*. Proprietarul baron Wesselényi Miklós către administratorul său Nagy Lázár, despre plecarea sa de la Cluj la Pesta și despre unele restrângeri în cadrul gospodăriei și în rândul angajaților săi.

52. *Aiud, 27 iunie 1848*. Locotenentul Szabó către prietenul său Kemény Dénes, comisar gubernial și deputat al orașului Hunedoara. Îi relatează despre evenimentele de la Mihalț. Descrie atacul la baionetă asupra celor trei mii de țărani români care le refuzau intrarea în sat.

53. *[Fără loc], 27 iunie 1848*. Scrisoarea de protest a lui Alexandru Papiu Ilarian, publicată în *Organul național* din Blaj, cu privire la arestarea tatălui său. De fapt, el, fiul, este cel căutat de autorități, pentru a fi arestat și, eventual, executat.

54. *Innsbruck, 28 iunie 1848*. Cancelarul aulic Apor Lázár către împărat, despre dispozițiile de supraveghere a unui presupus emisar rus Manilcha sau Dahila, care probabil va veni din Moldova în Transilvania și de acolo în Banat, ca să-i ridice la arme pe „rusnaci” pentru cauza Rusiei.

55. *Budapesta, 28 iunie 1848*. Circulara premierului Ungariei, Batthyány Lajos, către români, chemându-i la colaborare cu maghiarii, pentru apărarea libertății Ungariei.

56. *Budapesta, 28 iunie 1848*. Extras de protocol despre uniune, conținând comunicatul ministrului de interne al Ungariei, Szemere Bertalan către ministrul ungar de război Mészáros Lázár, cerând să se pună capăt infiltrării grupurilor de sârbi, care trec granița, pentru a nu risca un război civil și unul intern.

57. *Budapesta, 28 iunie 1848*. Ministrul ungar de interne Szemere Bertalan către ministrul ungar de război Mészáros Lázár, cerând să se pună capăt infiltrării grupurilor de sârbi, care trec granița, pentru a nu risca un război civil și unul intern.

58. *Budapesta, 28 iunie 1848*. Ziarul *Közöny* anunță prinderea tâlharului János Lupui [Talos Licui], care ținea sub teroare ținutul. Acesta a fost împușcat, iar complicii săi arestați.

59. *Cluj, 28 iunie 1848*. Guvernatorul Teleki către ministrul de război al Ungariei, Mészáros Lázár. Își exprimă obiecțiile în legătură cu posibila scădere a elanului recruților. Cere încuviințarea de a-i păstra pe cei o sută de honvezi recrutați de contele Bethlen Olivér.

60. *Cluj, 28 iunie 1848*. Guvernul Transilvaniei către 1. Magistratul Brașovului, 2. Comitatul Alba de Sus, 3. Comitatul Trei Scaune, 4. Districtul Făgărașului, 5. Palatinul Ștefan, 6. Comandamentul militar suprem al Transilvaniei de la Sibiu. Despre introducerea statariului pe o perioadă de trei luni.

61. *Cluj, 28 iunie 1848*. Guvernatorul Teleki către vicepreședintele Tezaurariatului, contele Béldi György, în legătură cu trimiterea la Budapesta a 18.000 monede de aur de la monetăria din Alba Iulia. În locul lor s-a promis emiterea de bancnote maghiare.

62. *Cluj. 28 iunie 1848.* Guvernul Transilvaniei către șeful comisiei de recrutare din Cluj, contele Mikes János și către generalul Puchner, despre aprovizionarea cu pâine a voluntarilor; depunerea jurământului de către aceștia și spitalizarea lor gratuită în caz de necesitate.

63. *Cluj. 28 iunie 1848.* Guvernul Transilvaniei către episcopul greco-catolic de Făgăraș, Ioan Lemeny, anunțându-l că lui Timotei Cipariu i s-a acordat înalta permisiune de a se înscrie în Deutschmorgenländische Gesellschaft.

64. *Cluj. 28 iunie 1848.* Comandantul suprem generalul Puchner către guvernatorul Teleki. Oferă un răspuns evaziv la cererea anterioară a guvernatorului, legată de înarmarea gărzii naționale din Alba Iulia.

65. *Cluj. 28 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comitatul Turda, privind: petițiile unor contribuabili din comitat care solicită restituirea fânațelor, islazurilor și pădurilor luate pe nedrept; plângerea jelerilor din Trittenii de Sus, pentru că au fost bătuți de către baronul Kemény István; eliberarea unor consăteni închiși la Turda: permisiunea de a se muta în altă parte.

66. *Cluj. 28 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către prim-judele orașului Dumbrăveni, Dániel Ödön, privind înrolarea voluntarilor în serviciul militar.

67. *Pesta, 28 iunie 1848.* Ministrul de Justiție al Ungariei către comunitatea comitatului Solnocul de Mijloc, cu privire la petiția locuitorilor din Uliciug, în care se dau explicații legate de evenimentele violente care s-au petrecut în localitate, cerându-se, cu această ocazie, renunțarea la trimiteră soldaților drept pedeapsă pentru cele petrecute.

68. *Cluj. 28 iunie 1848.* Notă gubernială în legătură cu neliiniștile din Șapte Sate. Foștii iobagi de pe proprietățile Brașovului și-au exprimat nemulțumirea, întrucât sperau că, prin publicarea legii desființării obligațiilor feudale, proprietățile vor deveni ale lor. Se enumeră câteva cazuri de neînțelegeri între foștii iobagi și foștii nobili și se solicită introducerea statariului pentru a preveni eventuale atacuri.

69. *Cluj. 28 iunie 1848.* Notă gubernială în legătură cu solicitarea, venită din partea orașului Brașov, de amânare a deschiderii dietei ungare de la Pesta, stabilită pe 2 iulie 1848.

70. *Cluj. 28 iunie 1848.* Notă gubernială cu privire la cererea Universității naționale săsești de a se amâna deschiderea dietei ungare.

71. *Cluj. 28 iunie 1848.* Episcopul greco-catolic de Făgăraș, Ioan Lemeny, către Guvernul, solicitând alocarea unui salariu pentru învățătorul suplinitor din Șomcuta Mare.

72. *Sibiu. 28 iunie 1848.* Generalul Pfersmann, locțiitor al comandantului militar suprem al Transilvaniei, către guvernatorul Teleki. Îi aduce la cunoștință ordinul Ministerului ungar de război, de sporire a armatei cu patru batalioane de voluntari transilvăneni a câte o mie de oameni fiecare și modul cum se pot îndeplini dispozițiile legate de recrutarea și echiparea batalioanelor.

73. *Sibiu. 28 iunie 1848.* Magistratul Sibiului către Guvernul, cu privire la alegerile de deputați pentru dieta din Pesta.

74. *Sibiu. 28 iunie 1848.* Ședința zilei a treia a confluxului extraordinar al Universității naționale săsești, cu referire la condițiile de acceptare a uniunii, solicitate de Universitate.

75. *Sibiu. 28 iunie 1848.* Regimentul secuiesc de husari raportează prinderea și predarea către autoritățile civile la preotul din Budiu, tatăl lui Alexandru Papiu Ilarian, acuzat de instigare.

76. *Brașov. 28 iunie 1848.* Sigismund Pop către ministrul ungar de interne Szemere Bertalan. Îi prezintă situația din Transilvania. Constată scindarea sașilor: cei din Sibiu sunt potrivnici uniunii, iar cei din Brașov adepți ei. Împotriva uniunii lucrează și Andrei Șaguna. Disciplina în rândul grănicerilor secui este slăbită, motiv pentru care la Turda ei s-au comportat urât cu românii. Raportează despre situația din Țara Românească, unde constituția, care corespunde noului spirit al epocii, a fost semnată de prințul Bibescu, însă acesta a abdicat imediat, după care s-a refugiat la Brașov. Se reproduce lista cu membrii guvernului revoluționar de la București. S. Pop nu crede în pericolul rusesc.

77. *Brașov, 28 iunie 1848.* Cererea preoților evanghelici maghiari, consenmată în protocolul ședinței Magistratului brașovean. Aceștia arată că refuzul plătirii dijmei îi lasă fără nici un venit din care să trăiască.

78. *Brașov, 28 iunie 1848.* Magistratul din Brașov către Guberniu. Se cere analizată solicitarea de salarizare a preoților evanghelici maghiari, care, după desființarea dijmelor, au rămas fără niciun venit.

79. *Brașov, 28 iunie 1848.* Nota Magistratului brașovean în legătură cu ordinea care trebuie menținută după desființarea iobăgiei, deoarece au apărut cazuri de tulburare a liniștii publice.

80. *Brașov, 28 iunie 1848.* Ședința Magistratului din Brașov. Președintele Magistratului arată localitățile în care au fost semnalati „instigatori”.

81. *Brașov, 28 iunie 1848.* Inspectorul domenial și senatorul Friedrich Bömches raportează Magistratului brașovean despre desfășurarea alegerilor de deputați pentru dieta de la Pesta în localitățile: Baci, Cernat, Turcheș și Satulung din Șapte Sate.

82. *Brașov, 28 iunie 1848.* Inspectorul domenial și senatorul Friedrich Bömches raportează Magistratului brașovean despre „instigările” din Șapte Sate.

83. *Satulung, 28 iunie 1848.* Senatorul Friedrich Bömches către judele suprem Johann von Albrichsfeld. Raportează că „instigatorii” arestați la Satulung vor fi trimiși sub escortă militară la Brașov.

84. *Brașov, 28 iunie 1848.* Reclamația depusă de mai mulți locuitori din Bran și Tohanul Nou, în legătură cu ilegalitățile comise în timpul alegerii desfășurate în 26 iunie 1848 a reprezentanților ce vor fi trimiși ca deputați la viitoarea dietă de la Pesta.

85. *Bran, 28 iunie 1848.* Doctorul Ferdinand Ley, directorul serviciului de contumantă [carantină], către prezidiul Comandamentului militar suprem de la Sibiu. Raportează despre sosirea prințului Bibescu la punctul de carantină. Se anexează lista care cuprinde membrii familiei domnești și suita princiară.

86. *Sighișoara, 28 iunie 1848.* Magistratul Sighișoarei către Guberniu. Descrie recrutările desfășurate în oraș și propune ca în locul absenteiștilor să fie trimiși înlocuitori.

87. *Noerich, 28 iunie 1848.* Magistratul din Noerich către Guberniu. Face aceeași propunere ca mai sus.

88. *Miercurea Sibiului, 28 iunie 1848.* Protocolul ședinței Magistratului din localitate, privind poziția comunității față de uniune.

89. *Sfântu Gheorghe, 28 iunie 1848.* Prim judele regese din Trei Scaune, Horváth Albert, către un alt prim jude [?], despre plângerile ungarilor din Săcele împotriva oprinării săsești și despre alegerile dietale.

90. *Târgu Secuiesc, 28 iunie 1848.* Colonelul Dobay către prim judele regese din Târgu Secuiesc, despre indicațiile date unor companii secuiești, ca urmare a ordinului venit din partea Guberniului și a Comandamentului militar suprem.

91. *Zalău, 28 iunie 1848.* Vicecomitele comitatului Solnocul Interior, Bálint Elek, către Guberniu. Îl informează despre denunțul cizmarului Détéi József, care a interceptat o scrisoare suspectă a lui Samoilă Moldovan, trimisă lui Gheorghe Stanciu din Hereclean. A și ordonat percheziționarea nuntului Gheorghe Stanciu.

92. *Bistrița, 28 iunie 1848.* Magistratul Bistriței către Guberniu, referitor la alegerile pentru deputații viitoarei diete pestane.

93. *Bontida, 28 iunie 1848.* Comitele suprem al comitatului Dabâca, Béldi Ferenc, către Guberniu, cu privire la un litigiu între Torma József și foștii lui slujitori care i-au fugit de pe alodiu.

94. *Hunedoara, 28 iunie 1848.* Proces-verbal întocmit în adunarea orașului Hunedoara la 28 iunie 1848, privind alegerea lui Constantin Papfalvi ca deputat în dieta de la Pesta.

95. *Abrud-Sat, 28 iunie 1848.* Prim judele Benedek József către comisia gubernială Kozma. O informează că a convocat persoanele care urmau a fi anchetate. Negăsindu-l la Câmpeni pe Avram Iancu, l-a convocat printr-o scrisoare. Iancu a recunoscut primirea scrisorii, dar nu s-a prezentat în fața comisiei.

96. *Abrud, 28 iunie 1848.* Procesul verbal al interogării lui Iosif Moga în fața comisiei Kozma.

97. *Cojocna, 28 iunie 1848.* Șpanul camerar Honchard József către conducerea Tezaurariatului, cu privire la probleme de arendare a gospodăriei comunale. Aрендаșul Topler Antal fiind ales deputat în dieta pestană, în locul său trebuie să numească un alt arendaș.

98. *Păcliaș, 28 iunie 1848.* Judele nobiliar al plășii Clopotiva, Pogány István, către dregătoria comitatensă a Hunedoarei. Relatează despre nesupunerea locuitorilor eliberați din iobăgie care refuză să presteze munci în contul datoriilor lor mai vechi. În această plasă s-au distribuit manifeste tipărite la Blaj.

99. *Râu Alb, 28 iunie 1848.* Judele nobiliar al plășii Meteșd, Bágya Ferenc, către dregătoria comitatensă din Hunedoara. O informează despre prezența românilor la adunarea generală electorală. Mai multe sate românești refuză alegerea deputaților, spunând că ei îl au ca deputat pe episcopul Șaguna și de altul nu au nevoie. Refuză și desființarea serviciilor urbariale, deoarece au observat că împăratul nu știe nimic despre aceasta.

100. *Timișoara, 28 iunie 1848.* Comandantul militar suprem al Banatului, generalul Piret, către Anton Puchner, comandantul suprem al armatei c.c. din Transilvania. La cererea generalului Puchner, baronul Piret îl informează asupra raporturilor sale cu Ministerul de război al Ungariei.

101. *Caransebeș, 28 iunie 1848.* Comisarul regal Vukovics Sebő către prietenul său, comisarul regal Csemovics Péter, despre alegerile de deputați pentru dieta pestană și despre Adunarea de la Lugoj, pe care o consideră extrem de profitabilă pentru maghiari, deoarece Eftimie Murgu s-a declarat ferm împotriva „răzvrătirii” sârbe. Dezbate și probleme militare, privind necesitatea acționării rapide și ofensive împotriva sârbilor.

102. *Orșova Veche, 28 iunie 1848.* Comandantul de cordon al Dunării de Jos către prezidiul Comandamentului suprem al Banatului de la Timișoara. Raportează despre evoluția amenințătoare pentru maghiari a evenimentelor din Serbia și Banat și despre starea de lucruri din Orșova și Craiova.

103. *Oravița, 28 iunie 1848.* Directorul oficiului montanistic al Banatului, Gränzenstein Gustav, către comisarul regal Vukovics Sebő, despre modul în care „răsculații” sârbi îi atrag pe localnici de partea lor.

104. *Oravița, 28 iunie 1848.* Comunitatea comitatului Caraș către deputații dietei ungare de la Pesta. Sesizând încălcarea dreptului de a alege al unor cetățeni, comunitatea solicită invalidarea alegerilor desfășurate în cercurile electorale din Sasca Montană, Oravița, Bocșa și Zorlențul Mare. Cere și modificarea unor condiții privind statutul de alegători.

105. *Bocșa Română, 28 iunie 1848.* Alegători nemulțumiți din Bocșa Română protestează împotriva modului de alegere a deputaților și împotriva președintelui comisiei electorale Makai Sándor. Este descrisă înfruntarea dintre cele două tabere, care îi au ca protagoniști pe Ștefan Ioanescu și Gheorghe Ioanovici.

106. *Gârliște, 28 iunie 1848.* Alegători din Gârliște confirmă susținerea și votarea în unanimitate a deputatului Ștefan Ioanescu.

107. *Bărbosul, 28 iunie 1848.* Declarația unor alegători nemulțumiți din Bărbosul, care afirmă că au fost siliți prin forță să nu-l voteze pe Ștefan Ioanescu, ci pe contracandidatul său Gheorghe Ioanovici, deși primul avea peste o mie de aderenți, iar cel de-al doilea avea doar o sută.

108. *Ineu, 28 iunie 1848.* Declarația unor alegători din Ineu, despre alegerea lui Urbán Gyula. Acesta este denunțat că, pentru a fi ales deputat, a oferit alegătorilor băutură, mâncare și bani, asigurându-le și transportul la locul votării. Semnatarii declarației au refuzat ademenirea.

109. *Senlin, 28 iunie 1848.* Mayerhofer, consulul Austriei în Serbia, către Ministerul Afacerilor Externe. În acest raport politic secret, Mayerhofer descrie evoluția anarhiei și a „răzmeriței” din Slavonia și Banat: impresia produsă de manifestul imperial și de știrea despre intermedierea arhiducelui Johann; măsurile luate de conducerea sârbă împotriva participării supușilor ei [la adunările populare]; retragerea și nemulțumirea lui Wuchich în Serbia și despre adunarea populară preconizată acolo.

110. *Huedin, 28 iunie 1848.* Contele Wesselényi Miklós către prietenul său Bethlen János senior. Recomandă ca Vay Miklós să se îngrijească de procurarea de praf de pușcă și plumb; totodată, să pună în mișcare fabricile de praf de pușcă.

111. *Fără loc, 28 iunie 1848.* Teologul Petru Suciu îl informează pe redactorul George Barițiu despre evenimentele de la Coșlard și Mihalț. Păreră sa este ca Simion Bărnuțiu și Ioan Pipoș să nu se prezinte personal în fața comisiei de anchetă, deoarece el a aflat că întreaga vină pentru aceste evenimente va fi aruncată asupra lor.

112. *Fără loc, 28 iunie 1848.* Se expun o serie de opinii despre situația jurisdicției Ciuc. Se exprimă bănuiala că anarhia este promovată de comandanții militari. Dacă se va ordona deplasarea militarilor în afara scaunului, se vor declanșa războaie sângeroase. Este urgent necesară crearea unei armate regulate, precum și numirea unor oameni energici la paza graniței, pentru a nu permite contrabanda cu sare, trestie de zahăr și cafea pentru comandanți.

113. *Buda, 29 iunie 1848.* Ministrul de finanțe al Ungariei, Kossuth Lajos, către președintele Tezaurariatului transilvan, contele Mikó Imre, despre colectarea ofrandelor pe altarul țării aflate la strâmtoare. Dă directive amănunțite cu privire la sumele de bani și obiectele colectate.

114. *Budapesta, 29 iunie 1848.* Ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan, către comisarul regal Csernovics Péter, despre dușmanii care ar trebui împușcați. Tunurile pot porunci poporului [sârb] din Novi Sad.

115. *Pesta, 29 iunie 1848.* Ministrul de justiție al Ungariei, Deák Ferenc, către comunitatea comitatului Solnocul Interior. Trimite alăturat petiția locuitorilor din Ulciug, în care aceștia declară că decesul lui Gheorghe Vaida se datorează consumului excesiv de alcool și nu este un rezultat al încăierării. Ca urmare, solicită scutirea de pedeapsă și netrimiteră armatei în satul lor.

116. *Cluj, 29 iunie 1848.* Reprezentanții nobilimii ardeleneliberale maghiare Teleki Domokos, Bethlen János senior, Zeyk József, Wéér Farkas și Jósika Miklós, către Consiliul de miniștri al Ungariei. Își exprimă opiniile legate de comisarul regesc Vay Miklós care va trebui să apară în Transilvania cu o aureolă regală. Apariția sa trebuie să fie solemnă, cu fast și onoruri, deoarece obiceiurile nobilimii și ale poporului de aici impun acest lucru. Vay să concentreze în persoana sa atât puterea militară, cât și pe cea civilă. Să se ocupe de măsurile organizatorice privind regimentele grănicerești, în special cele secuiești, având grijă ca atât în rândul voluntarilor, cât și în rândul gărzilor naționale maghiare să fie recrutați cât mai puțini români.

117. *Cluj, 29 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki József către Guvernium. Face o comparație între rezolvarea unor probleme funciare înainte de 1848 și rezolvarea lor actuală.

118. *Cluj, 29 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki József către Guvernium. Îi solicită acestuia să-l investigheze pe preotul greco-catolic din Buia, Ioachim Aron care a citit în biserică o proclamație românească, și pe copistul Ioan Popovici.

119. *Cluj, 29 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki József către vicepreședintele Tezaurariatului, contele Béli György, despre modul cum să depună jurământul de fidelitate și supunere față de constituția Ungariei angajații Tezaurariatului și ai Oficiului Poștal.

120. *Cluj, 29 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către președinția Tezaurariatului și către Comandamentul militar suprem de la Sibiu. Din ordinul primului ministru al Ungariei, Batthyányi Lajos, se interzice scoaterea din Transilvania a prafului de pușcă, a cositorului și a oricăror arme.

121. *Cluj. 29 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comandantul garnizoanei militare din Cluj, generalul Gállbrun Ádám, și către președintele comisiei de recrutare, contele Mikes János, privind desemnarea în comitetul de recrutare a unor comisari din partea armatei.

122. *[Cluj]. 29 iunie 1848.* Guvernul către primarul Sibiului Daniel Ziegler. Cere pedepsirea lui Joseph Benigni, redactorul ziarului „Siebenbürger Bote”, care în numărul 49 din anul 1848 a folosit expresii injurioase la adresa sa.

123. *Cluj. 29 iunie 1848.* Comisarii regali Mikes János și Berde Mózsá către guvernatorul Teleki, informându-l despre deplasarea lor la Turda și Aiud, în legătură cu detașarea soldaților secui. Cei de la Turda au declarat că sunt gata să plece la Seghedin, în cazul în care vor veni și nobilii. Secuii de la Aiud au acceptat plecarea doar în număr mic (25 de persoane), cu aceeași condiție că se vor înrola și nobilii.

124. *Sibiu. 29 iunie 1848.* Sinodul clerului evanghelic către împărat. Prin desființarea dijmelor, clerul sâsește a rămas fără venituri. De aceea, sinodul bisericii evanghelice adresează monarhului petiția ca fie să nu sancționeze articolele de lege privind desființarea dijmei, fie să asigure un echivalent ca modalitate de plată a clerului.

125. *Sibiu. 29 iunie 1848.* Generalul Alois Pfersmann către guvernatorul Teleki József. Îl anunță că guvernul Moldovei a suspendat din nou blocada graniței cu Transilvania.

126. *Sibiu. 29 iunie 1848.* Ședința zilei a patra a confluxului extraordinar al Universității naționale sâsești.

127. *Brașov. 29 iunie 1848.* [Judele regal Johann Albrichsfeld] către guvernatorul Teleki. Anunță sosirea la Brașov a principelui român împreună cu soția sa. Ei au fugit din cauza revoluției, dar nu par a se simți în siguranță nici aici și au de gând să plece mai departe. Îi face cunoscut guvernatorului că și în această regiune supușii manifestă nemulțumiri în legătură cu posesiunile orașului. De aceea, ar fi de dorit ca înstituirea curții marțiale, cerută de Magistrat, să se aprobe cât mai repede, și îl roagă pe guvernator să intervină în acest sens la Curte. De asemenea, cere o companie din regimentul de infanterie Bianchi, pentru o mai bună pază a trecătorilor și pentru împiedicarea unei eventuale treceri a graniței de către conducătorii revoluției muntene.

128. *Brașov. 29 iunie 1848.* Preoții și 36 de locuitori din Satulung se adresează Magistratului brașovean cu o plângere împotriva ilegalităților comise prin excluderea multor cetățeni cu drept de vot de la alegerile deputaților pentru dieta de la Pesta.

129. *Făgăraș. 29 iunie 1848.* Căpitanul suprem al districtului Făgăraș, Bethlen Gábor, către dieta Transilvaniei, cerând să se urgenteze admiterea Făgărașului în rândul orașelor libere regești, deoarece, în caz contrar, elementul maghiar fidel va fi în pericol.

130. *Sfântu Gheorghe. 29 iunie 1848.* Prim judele regesc Horváth Albert către colonelul Dobay Károly. Îl înștiințează că după alegerile de deputați se va deplasa la companiile secuiești 7 și 9, aducându-le la cunoștință faptul că vor fi dislocate.

131. *Târgu Mureș. 29 iunie 1848.* Intendentul Illyés István către stăpânul său de moșie, despre alegerea deputatului din Târgu Mureș. Alegerea s-a făcut în mare dezbinare. Kemény Pál și majoritatea intelectualilor i-au dorit ca deputați pe Horváth István și Dosa. Paradoxal, tinerii revoluționari împreună cu oamenii străzii au dorit realegerea foștilor deputați. Tinerii i-au controlat și i-au dirijat pe cei 700 de votanți. În fruntea tineretului s-au aflat conții Lázár, Rhédey și Haller.

132. *Ciucsângeorgiu. 29 iunie 1848.* Tompas Ferenc, jude scăunal și comisar, către judele regesc din Ciuc, Balási József. Îl informează despre conscrierea gărzii naționale maghiare din Armășeni, Sângeorgi și Bancu. Conscrierea s-a desfășurat în liniște. Ca stegar a fost ales Csizsei István, ca plutonier János Antal și Incze József.

133. *Șumuleu. 29 iunie 1848.* Prim judele regesc Balási József către Gubemiu, privind plângerea lui Gergely András din Ghiimeș, referitoare la abuzurile care s-au comis împotriva sa și a altor locuitori.

134. *Aiud, 29 iunie 1848.* Contele Kemény István junior, comitele suprem al comitatului Alba de Jos, către ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan, informându-l că, la apariția armatei și a comisiei în jurul Abrudului, a fost zădărnicită tulburarea liniștii. Unele localități din jurul Blajului refuză uniunea, până când „guvernul” de la Blaj nu va fi de acord cu ea. Ca atare au refuzat circulara cu privire la desființarea relațiilor urbariale, deși în aceasta nu se vorbea despre uniune, declarând că ei nu vor rege maghiar.

135. *Aiud, 29 iunie 1848.* Comitele suprem al comitatului Alba de Jos, contele Kemény István junior, către guvernatorul Teleki József, despre arestarea „instigatorului” Iosif Moga, ale cărui scrisori au fost confiscate. A ordonat începerea urmăririi „vestitului” Avram Iancu.

136. *Mediaș, 29 iunie 1848.* Magistratul Mediașului către Guberniu. Arată că scurtimea timpului face imposibilă alegerea în timp util a deputaților pentru dieta de la Pesta și cere fie amânarea deschiderii lucrărilor acestei diete, fie scuzarea întârzierii prezentării deputaților.

137. *Bistrița, 29 iunie 1848.* Magistratul Bistriței se adresează Universității naționale săsești. Se cere trimiteră unei petiții către împărat, care să fie rugat a sancționa legea uniunii cu Ungaria numai după stipularea expresă a garanțiilor privind autonomia teritorială, municipalitatea și limba națiunii săsești.

138. *Bistrița, 29 iunie 1848.* La cererea Universității naționale săsești, comunitatea districtului Bistrița avizează memoriul ce va fi înaintat dietei ungare, cu privire la drepturile solicitate de sași pentru a accepta uniunea.

139. *Abrud, 29 iunie 1848.* Comisarii guberniali Kozma Pál, Nemegyei János și Némethy János către guvernatorul Teleki, despre armata dislocată la Abrud pentru liniștirea poporului de pe domeniile Câmpeni și Arieș, aflat pe punctul de a se revolta. Comisia a hotărât că armata trebuie folosită ca forță executivă. În acest caz, obligația cerută cu insistență de ofițeri și de trupă a fost acordarea de recompense peste soldă: salariu dublu, carne gratuită, pâine, vin și țuică în fiecare zi. În caz contrar, trupa pleacă acasă. Comisarii raportează că „instigatorii” Iosif Moga, notar în Baia de Arieș, și Ioan Corcheș din Câmpeni, camarad al lui Avram Iancu junior, au fost arestați la Abrud în 27, respectiv 28 iunie.

140. *Abrud, 29 iunie 1848.* Extras din procesul verbal al Adunării consiliului și comunității din Abrud, în care se relatează că soldații secui aduși de la Turda la Abrud, în cazul în care nu vor primi recompense, sunt hotărâți să plece acasă. În acest caz, orașul Abrud ar fi expus unui pericol și mai mare, deoarece aducerea armatei a făcut populația românească din împrejurimi și mai agitată. Deoarece armata a fost adusă pentru a liniști localitățile românești, acestea vor trebui silită să înapoieze banii plăuți în avans de comunitate. Se mai solicită forurilor superioare staționarea în Abrud a unei trupe permanente, de cel puțin un regiment. Totodată, să fie eliberate urgent 200 de pusti pentru garda națională maghiară din Abrud și Roșia Montană.

141. *Vidra, 29 iunie 1848.* Scrisoarea lui Avram Iancu către comisia gubernială Kozma. Explică faptul că el, în cuvântările sale liniștitoare adresate poporului, a urmărit ca acesta să nu fie folosit împotriva nimănui, deoarece „nu există dușman intern”. Poporul trebuie să-și întrebuințeze forța numai pentru apărare. Avram Iancu consideră că sufletul său este curat, însă nu se prezintă în fața comisiei guberniale care are soldați la dispoziție, pentru a-și salvagarda propria viață. Se va refugia tocmai la ungurii din Ungaria.

142. *Cojocna, 29 iunie 1848.* Medicul și candidatul de deputat Szigeti Cseli Samu către comisarul regal Vay Miklós. Denunță modul fraudulos în care au decurs alegerile de deputați în Cojocna.

143. *Timișoara, 29 iunie 1848.* Comisarul regal Vukovics Sebő către ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan. Îi comunică faptul că dispune de un om de încredere în cadrul Comandamentului de război, care îi furnizează informații.

144. *Timișoara. 29 iunie 1848.* Denunțul lui Kulterer Ignác către ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan, în care îl acuză pe locotenent colonelul Dreihann de trădare și depunerea armelor fără luptă la Biserica Albă. Cere trimiterea lui Dreihann în fața curții marțiale.

145. *Timișoara. 29 iunie 1848.* Extras din procesul verbal al ședinței comitetului administrativ al comitatului Timiș-Torontal.

146. *Ofenița. 29 iunie 1848.* Preotul Csintalan Károly către comisarul regesc Vukovics Sebő. Îi aduce la cunoștință că parohul Krix Antal din Karlsdorf, „un patriot loial”, a fost capturat și întemnițat de inamic. Solicită intervenții pentru eliberarea acestuia.

147. *Bârsa. 29 iunie 1848.* În numele electoratului, Draga Ilarie raportează despre recrutarea alegătorilor cu ajutorul băuturilor.

148. *Bocsig. 29 iunie 1848.* Declarația preotului ortodox Nicolae Pop, despre zvonurile mincinoase privind conscrierea pentru alegerile de deputați din Bocsig.

149. *București. 29 iunie 1848.* Agentul consular c.c. Casimir von Timoni către Ministerul austriac de externe. Raportează despre starea situației politice din Muntenia.

150. *București. 29 iunie 1848.* Agentul consular c.c. Timoni către Guvernul Transilvaniei. Îi informează în legătură cu evoluția epidemiei de holeră din Muntenia.

151. *Sibiu. 29 iunie 1848.* August Treboniu Laurian către Nicolae Bălcescu, despre disensiunile dintre sârbi, croați și maghiari. Consideră că românii din Transilvania sunt nedreptățiți, deoarece li s-a interzis înarmarea. Maghiarii nu doresc un stat confederat, ca al Elveției. Nu acceptă o altă limbă administrativă decât cea maghiară. Deși în minoritate, doresc să domine majoritatea nemaghiară.

152. *Topa de Criș. 29 iunie 1848.* Baronul Wesselényi Miklós către comisarul regal plenipotențiar Vay Miklós. Apreciază contribuția lui Bethlen János la menținerea liniștii din Transilvania. Episcopul român unit Lemeny, avocatul Bohățel și protopopul Constantin Papfalvi sunt fideli și pot fi folosiți sub control. Mai pot fi folosiți: prim notarul din Dăbâca, tânărul Lemeny, Aloisie Vlad și Sigismund Pop. Face recomandări pentru unele funcții civile și militare.

153. *Huedin. 29 iunie 1848.* Baronul Wesselényi Miklós către Kelemen Benjámin, administratorul său de moșie. Recomandă ca tinerii nobili să se înroleze în regimentul de husari de la Zalău, pentru a nu rămâne între voluntarii bețivani, adunați la Cluj.

154. *Cluj. înainte de 30 iunie 1848.* Notă gubernială asupra plângerii locuitorilor din satul Ghirolt, obligați să presteze în continuare robotele, în ciuda desființării lor.

155. *Fără loc. înainte de 30 iunie 1848.* Comisarul gubernial, baronul Kemény Farkas, către comitetul de jandarmi al comitatului Turda. Comisarul i-a pus pe localnici să se oblige în scris că îi vor denunța pe „instigatori”. În pofida luării acestei măsuri, vestitul „instigator” Marsinai a fost în vizită la preotul român Vlăduț din Bogata.

156. *Buda. 30 iunie 1848.* Ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan, către Universitatea națională săsească. Anunță numirea comisarului guvernamental maghiar Vay și înființarea statariului în scaunul Sibiu.

157. *Budapesta. 30 iunie 1848.* Ordinul palatinului Ștefan către comisarul regesc Vay Miklós. Îi ordonă să nu preocupatească nici un sacrificiu financiar, privind trimiterea regimentelor secuiești și românești în tabăra de la Seghedin.

158. *Budapesta. 30 iunie 1848.* Ordinul palatinului Ștefan către Tezaurariatul transilvan, despre înființarea, în Transilvania, a unei armate de honvezi voluntari, respectiv despre obligațiile pe care Tezaurariatul le are de îndeplinit, în contextul delicat în care Camera aulică transilvană de la Viena încetează să mai funcționeze.

159. *Pesta, 30 iunie 1848.* Apelul episcopului ortodox Andrei Șaguna către enoriași, cerându-le să fie supuși și liniștiți. Îi informează asupra rezultatului audienței deputăției românești la Innsbruck, la împărat. Românii sunt asigurați că vor fi recunoscuți ca națiune, ceea ce se va garanta printr-o lege specială. În viitor, biserica ortodoxă va deveni egală în drepturi cu celelalte biserici din țară. S-a confirmat desființarea iobăgiei; se va beneficia de libertatea presei. Românii se vor putea înarma și vor fi angajați și funcționari români. Îi îndeamnă pe țărani să lucreze pământurile moșierilor, iar pe români să nutrească dragoste frățască față de celelalte națiuni ale țării și să trăiască în armonie cu secuii.

160. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki József către palatinul Ștefan. Îl informează că în scaunul Ciuc s-a introdus statutul.

161. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guberniul către palatinul Ștefan, despre situația la hotarele cu Moldova și Țara Românească, unde se pare că au intrat rușii.

162. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki József către palatinul Ștefan. Îl informează despre cele mai noi înștiințări primite din partea agenției consulare de la București și a conducătorului pasului Bran, privind fuga donatorului muntean Gheorghe Bibescu.

163. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki József către Guberniu, despre două scrisori ale notarului Iosif Moga, ajunsse în mâna comitetului suprem al comitatului Alba de Jos, baronul Kemény István junior. Din aceste scrisori reies tentativele lui Moga de „instigare”.

164. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guberniul transilvan către episcopul greco-catolic Ioan Lemeny, despre arestarea pentru „instigare” a preotului greco-catolic din Budiul de Câmpie, tatăl lui Alexandru Papiu Ilarian.

165. *Cluj, 30 iunie 1848.* Comisarul regesc Vay Miklós către ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan, informându-l că a sosit în Transilvania și a fost primit cu cordialitate.

166. *Cluj, 30 iunie 1848.* Generalul Puchner către guvernatorul Teleki. Îi comunică că a dat ordin de marș trupelor secuiești, dar momentul plecării și planul de marș vor fi stabilite ulterior.

167. *Cluj, 30 iunie 1848.* [Generalul Puchner] către 1) maiorul Balás; 2) Comandamentul militar suprem, pentru a se aduce la cunoștință regimentului secuiesc nr. 2. Puchner arată motivele pentru care trupa grănicerilor secui nu a dat ascultare ordinului de marș.

168. *Cluj, 30 iunie 1848.* [Generalul Puchner] către 1) Comandamentul militar suprem al Transilvaniei; 2) comisia de montură. Dă dispoziții pentru procurarea uniformelor și încălțărilor pentru cele 4 batalioane ale gărzii naționale maghiare mobile pe cale de a se constitui.

169. *Cluj, 30 iunie 1848.* Baronul Béldi Ferenc, comitele suprem al comitatului Dăbâca, către ministrul de interne al Ungariei, Szemere Bertalan. Relatează că a luat la cunoștință numirea sa în calitate de comite suprem al comitatului Dăbâca.

170. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guberniul transilvan către prim judele regesc al scaunului Arieș, Dindăr Antal, în legătură cu tulburările consemnate în Poiana Arieșului. Deoarece încă nu poate fi trimisă armata, pentru a se menține ordinea și liniștea, să se apeleze la garda națională, constituită din unguri și secui.

171. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guberniul transilvan către comitatul Dăbâca, despre plângerile unor locuitori din mai multe sate ale comitatului, privind abuzurile foștilor proprietari care le-au răpit sesii, fânate și moșteniri.

172. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guberniul către comunitatea comitatului Dăbâca, în legătură cu plângerea locuitorilor din Cubleșul Someșan, care arată că, în ciuda desființării iobăgiei, au fost dați afară cu forța de pe sesiile lor de către proprietarii de acolo.

173. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki József către consiliul orașului Odorheiu Secuiesc, dându-i speranța că va primi arme de foc, deși nu în cantitatea dorită de public.

174. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guberniul Transilvaniei către consiliul târgului Cojocna, despre unele nelegiuiri ivite cu ocazia alegerii deputatului pentru dieta ungară de la Pesta.

175. *Cluj, 30 iunie 1848.* Guvernatorul Teleki către comisarul gubernial Kozma Pál. Îi transmite scrisoarea lui Mikes János. În sensul acestei scrisori, comisarul să se adreseze celor două regimente secuiești trimise la Abrud.

176. *Cluj, 30 iunie 1848.* Comitele suprem al comitatului Cluj, Thorockzai Miklós, către guvernatorul Teleki, prezentându-i un raport despre evenimentele de la Luduş.

177. *Sibiu, 30 iunie 1848.* Vicepreşedintele Tezaurariatului, contele Béli György, către guvernatorul Teleki József, despre sarcina care i-a fost trasată de către ministrul Kossuth Lajos, privind expunerea detaliată a tuturor veniturilor publice din Transilvania.

178. *Sibiu, 30 iunie 1848.* Tezaurariatul către Comandamentul militar suprem al Transilvaniei. Solicită o dispoziţie militară de a se schimba comandamentul de pază al sării, deoarece acesta a fost ocupat la Ocna de Mureş de grăniceri secui.

179. *Sibiu, 30 iunie 1848.* Comandamentul militar suprem al Transilvaniei de la Sibiu către prezidiul Guberniului. Conform unei înştiinţări primite din punctul sanitar de graniţă de la Turnu Roşu, din Ţara Românească au sosit aici 30 femei şi copii fără paşapoarte, în vreme ce bărbaţii au fost reţinuţi la Căineni. Deoarece împrejurările politice impun evitarea conflictului cu autorităţile muntene, se cere comandamentului de graniţă să atragă atenţia refugiaţilor să se deplaseze în interiorul ţării, să indice locul de staţionare ales şi să nu-l mai părăsească fără indicaţii în acest sens. Fugarii înarmaţi să predea armele. Deoarece au fost avertizate şi celelalte autorităţi de graniţă, se socoteşte necesar a se aduce acestea şi la cunoştinţa prezidiului Guberniului.

180. *Sibiu, 30 iunie 1848.* Comitele Universităţii naţionale săseşti, Franz Salmen, către Guberniul Transilvaniei. Protestează împotriva măsurilor adoptate de guvernul ungar, împotriva nunării comisarului Vay şi a instaurării statariului pe Pământul Săsesc.

181. *Braşov, 30 iunie 1848.* Raportul delegaţilor braşoveni la Universitatea naţională săsească. Se arată că, deşi Universitatea a decis a nu întreprinde alegerile pentru dieta ungară unificată până la sosirea sancţionării legii uniunii şi a legii electorale, publicul sibian a stabilit data alegerilor pe 3 iulie. Universitatea a decis trimiteră la Pesta a unei delegaţii de 7 persoane, alese prin vot secret la 29 iulie.

182. *Braşov, 30 iunie 1848.* În protocolul şedinţei Magistratului braşovean se consimnează adoptarea sentinţei în cazul lui Ion Pană din Satulung.

183. *Târgu Mureş, 30 iunie 1848.* Instrucţiunile comunităţii oraşului Târgu Mureş către deputaţii săi la dieta de la Pesta.

184. *Sighişoara, 30 iunie 1848.* Şedinţa Magistratului Sighişoarei. Prezintă rapoarte orale: judele orăşenesc Michael Wenrich, în calitate de delegat al Sighişoarei la conflusul extraordinal al Universităţii naţionale săseşti; Carl Gooss şi Georg Daniel Teutsch, deputaţi dietali.

185. *Deva, 30 iunie 1848.* Prim judele Lukáts József către Guberniu, în legătură cu „instigări” din ţinutul Haţegului.

186. *Deva, 30 iunie 1848.* Prim judele Lukáts József către Guberniu, despre „instigările” românilor din plasa Meteşd, care veneau din Haţeg.

187. *Deva, 30 iunie 1848.* Intendentul Cseh Miklós către Tezaurariat, despre abuzuri la Teiu în domeniul cărciumăritului.

188. *Hunedoara, 30 iunie 1848.* Prim judele Butsi Mihály declară, în numele comunităţii electorale, alegerea lui Constantin Papfalvi în calitate de deputat.

189. *Sebeş, 30 iunie 1848.* Magistratul oraşului Sebeş către Franz Salmen, comitele naţiunii săseşti. Îl informează despre sporirea efectivelor gărzii cetăţeneşti din Sebeş cu 40 de tineri, pentru care se solicită 40 de muschete.

190. *Turda, 30 iunie 1848.* Secretarul Tarsoly Gergely, în numele comitetului de jandarmi, către comitele suprem al comitatului Turda, Thorockzai Miklós, informându-l asupra mișcărilor „instigatorului” Marsinai din Bogata de Mureș. Se plânge că „instigatorul” n-a fost nici denunțat, nici arestat de localnici, cu toate că aceștia s-au obligat în scris să o facă.
191. *Iclandul Mare, 30 iunie 1848.* Procesul verbal al investigației începute la 30 iunie 1848 la Iclandul Mare. Martorii sunt interogați cu privire la refuzul acceptării actului de desființare a iobăgiei, în schimbul uniunii Transilvaniei la Ungaria. Se urmărește aflarea persoanei care a declarat că sătenii vor să se unească cu Țara Românească. Din răspunsuri reiese că ei au depus la Blaj de 12 ori jurământul că se vor uni cu românii de peste munți și că nu vor ține cont de diferența confesională între români.
192. *Șumuleu, 30 iunie 1848.* Apel lansat de prim judele regesc Balási József către concetățenii săi, în care le explică conținutul lozincii „libertate, egalitate, fraternitate”.
193. *Sighetul Marmăției, 30 iunie 1848.* Locuitorul prim judeului nobiliar, Asztalos Péter, către comunitatea orașului Sighet, despre urgentarea înfăptuirii uniunii Transilvaniei la Ungaria.
194. *Timișoara, 30 iunie 1848.* Comandantul suprem al Banatului, generalul Piret, către 1) ministrul austriac de război; 2) ministrul ungar de război; 3) comandamentul de cordon al Dunării de Jos. Informează despre situația militară din zona regimentelor germano-bănățean și iliric-bănățean, aflate sub controlul comitetelor sârbești de la Carloviț și Panciova.
195. *Răpsig, 30 iunie 1848.* Locuitorii din Răpsig relatează despre tentativa proprietarului funciar din Mănerău, Urbán Gyula, de a-i corupe pe alegători, cărora le-a oferit vin, muzică și transport, pentru a-l vota ca deputat.
196. *Galați, 30 iunie 1848.* Consulul austriac din Galați, Christian Wilhelm Huber, către prezidiul Guberniului transilvan. Relatează evenimentele petrecute în Țara Românească: atentatul nereușit asupra principelui Bibescu (21 iunie 1848), izbucnirea revoluției la București și proclamarea constituției (23 iunie), anunțarea constituției și la Brăila (26 iunie), numirea unui nou guvernator la Brăila, abdicarea prințului Bibescu, sosirea la Galați a vaporului rusesc „Ingberman” (27 iunie).
197. *Budapesta, 30 iunie 1848.* Scrisoare deschisă, publicată în *Pesti Hírlap*, adresată de baronul Jósika Miklós baronului Kemény Zsigmond. Primul relatează evenimentele de la Câmpeni și Abrud, unde s-au adunat 3-4000 de români înarmați, pentru a lupta împotriva soldaților secuiei. Conform zvonurilor, au fost omorâți 300 de români și răniți alți 300. În realitate, se face o confuzie cu evenimentele de la Mihalț.
198. *Salonta, 30 iunie 1848.* Poetul Arany János către prietenul său Vas Gereben. Își oferă serviciile ca și colaborator la ziarul *A nép barátja* (Amicul poporului). Îi comunică structura gazetei, concepută de el, care va transforma acest săptămânal într-un adevărat ziar popular.
199. *Cluj, [sfârșitul lunii iunie] 1848.* Referat gubernial despre petiția Universității naționale săsești, în care aceasta își exprimă protestul împotriva dispozițiilor guvernului ungar, privind uniunea Transilvaniei la Ungaria. Referatul relevă că amintita petiție este declarată nulă, Guberniul respingând-o.
200. *Cluj, [sfârșitul lunii iunie] 1848.* Notă gubernială asupra plângerii înaintate Guberniului de 21 de jeleri din Țaga, obligați să presteze în continuare robote, întrucât trăiesc pe pământuri alodiale.
201. *Cluj, [sfârșitul lunii iunie] 1848.* Referat gubernial despre plângerea jelerilor alodiali din Silvașul de Câmpie, obligați să presteze patru zile de robota pe săptămână, în ciuda desființării iobăgiei. Cer Guberniului să fie încadrați în rândurile iobagilor eliberați.
202. *Cluj, [înainte de 1 iulie] 1848.* În numele a 63 de jeleri alodiali din Silvașul de Câmpie, trei dintre ei solicită prin prezenta plângere să nu mai presteze robota, deoarece suportă sarcini publice, dau soldați și plătesc darea regală, ca și țărani eliberați din iobăgie.
203. *Brașov, [sfârșitul lunii iunie] 1848.* Raportul senatorilor Friedrich Fabricius și Friedrich Bönches, care au condus ancheta din Șapte Sate. Propun măsuri împotriva notarului „instigator” Miklos din Cemat.

204. *Braşov. [sfârşitul lunii iunie] 1848.* Raportul electoral final despre alegerea deputaţilor oraşului şi districtului Braşov pentru dieta de la Pesta. Cu majoritate zdrobitoare de voturi au fost aleşi senatorul Karl Myß şi avocatul Elias Roth.

205. *[Hălmgiau. sfârşitul lunii iunie] 1848.* Plângerea alegătorilor din Hălmgiau înaintată Dietei din Cluj. Sesizează o serie de nereguli, în cadrul alegerilor de deputaţi desfăşurate în zonă.

206. *Huedin. [sfârşitul lunii iunie] 1848.* Comunitatea din Huedin către Stările şi Ordinele Dietei din Cluj. Solicită reprezentanţă în dieta de la Pesta.

207. *Mihai Viteazul. [sfârşitul lunii iunie] 1848.* Proprietarul Nagy Elek din Mihai Viteazul către prim judele regal. Cere ca servitorii lui să fie readuşi la lucru, deoarece locuiesc pe pământ alodial.

208. *[Someşul Rece. sfârşitul lunii iunie] 1848.* Plângerea locuitorilor din Someşul Rece înaintată palatinului Ştefan şi Dietei, în care se descriu abuzurile la care sunt supuşi de către funcţionarul Péntes, prin ocuparea pădurii lor. Solicită anchetarea acestor abuzuri.

209. *Şercaia. [sfârşit de iunie – început de iulie] 1848.* Plângerea a 70 iobagi români ai fiscului din satul Şercaia, înaintată Dietei. Reclamă o serie de nedreptăţi comise împotriva lor de către saşi.

REGESTENVERZEICHNIS

1. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 26. Juni 1848.* Der Sachsengraf Franz Salmen an das Gubernium. Die Sächsische Nationsuniversität kam zusammen, um die Stellung der sächsischen Nation den laufenden Ereignissen gegenüber zu bestimmen und den Gubernialerlaß hinsichtlich der Organisation der Abgeordnetenwahlen zum Pester Reichstag bekannt zu machen.

2. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 26. Juni 1848.* Feldmarschall Gedeon an das Gubernium, über den Heuschreckeneinfall in der Wallachei.

3. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 26. Juni 1848.* Der Kommandierende der ersten Felddivision, Hauptmann Arz, an das Kommando des ersten rumänischen Grenzinfanterieregiments No. 1. Er rechtfertigt sich im Zusammenhang mit dem beim Ankauf von neun Verspannswägen stattgefundenen Vorfall.

4. *Timişoara (Temesvár, Temeswar), den 26. Juni 1848.* [Der Kommandierende General im Banats] an das Kommando des k.k. Wallachbanater Grenzregiments. Fragment eines Informationsberichtes.

5. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), vor dem 26. Juni 1848.* Gubernialreferat hinsichtlich der Klage etlicher Steuerpflichtigen aus Olpret, gegen die Mißbräuche des Verwalters Eczet Péter.

6. *Budapest, den 27. Juni 1848.* Der Justizminister Ungarns, Deák Ferenc, an das Biharar Komitat, über die Beanstandung der Bewohner aus Kőtegyán.

7. *Pest, den 27. Juni 1848.* Der ungarische Innenminister Szemere Bertalan an den ungarischen Minister des Kultus Eötvös, über die Besetzung der griechisch-katholischen Kirche aus Deutschbogschan.

8. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki József an den ungarischen Finanzminister Kossuth Lajos, über die Ausrüstung des Honved Freiwilligenkorps.

9. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki József an den ungarischen Innenminister Szemere Bertalan, über dessen Verpflichtung zur Aufrechterhaltung der Ruhe und Ordnung nach der Ausrufung der Union.

10. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den ungarischen Innenminister Szemere Bertalan, hinsichtlich der Anweisung an die Fachministerien Ungarns, und nicht an die mittlerweile aufgehobene siebenbürgische Hofkanzlei.

11. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Der ungarische königliche Kommissär Perényi Zsigmond an den Gouverneur Teleki, über die Eidformel, über die Unkosten der Komitate und über die in Alba Iulia befindlichen Gold- und Silbervorräte, die schleunig nach Budapest geschickt werden sollen.

12. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Obergespan des Thordaer Komitats Thoroczka Miklós, über die Versetzung des in Mociu stationierten Militärs.

13. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* [Das Klausenburger Militärkommando] an das Generalkommando in Hermannstadt. Es übermittelt den vom General Puclmer unterzeichneten endgültigen Befehl zum Abmarsch nach Ungarn der dazu bestimmten rumänischen und Szekler Grenztruppen.

14. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an das Gubernium. Er informiert es über die Absendung der zur Untersuchung des griechisch-katholischen Pfarrers Grigore Elecheş aus Răzoare nötigen Aktenstücke.

15. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den ungarischen Innenminister Szemere Bertalan. Das Gubernium hat das Ansuchen der Sächsischen Nationsuniversität, hinsichtlich entweder der Vertagung des Eröffnungstages des ungarischen Reichstags oder der Annahme der verspäteten Einkunft der Abgeordneten, zur Kenntnis genommen.

16. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Gubernialnote, die Klage des Iuon Lumperdean aus Zimbor gegen den Gutsherrn Gegö betreffend.

17. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Der Abgeordnete Mikó Mihály an den Königsrichter, im Zusammenhang mit den Akten der Deputiertenwahlen.

18. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Das Oberexerkaturat [die Buchhaltung des Guberniums] an den Gouverneur Teleki, über die Tagegelder der nach Mihály beorderten Zivilkommisäre.

19. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 27. Juni 1848.* Der Vizepräsident des Thesaurariats, Graf Beldi György, an das Gubernium Siebenbürgens, über die Ablegung des Treueeides für Ungarn.

20. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 27. Juni 1848.* Die Präsidialnote des Generals von Pfersmann an den Gouverneur Teleki. Er teilt ihm mit, daß infolge der Bukarester Revolution ungefähr 30 Bojarenfamilien samt ihrem Hab und Gut in Kronstadt eingetroffen sind. Er macht ihm ebenfalls bekannt, daß zwei Cholerafälle in Kronstadt registriert wurden.

21. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 27. Juni 1848.* Der General von Pfersmann an das Gubernium Siebenbürgens. Er mißbilligt die im *Ellenör* erschienenen falschen Angaben, über die seitens des k.k. Generalkommandos geschehene Verabfolgung von Schießpulver an die Regierung der Wallachei.

22. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 27. Juni 1848.* Feldmarschall Gedeon teilt dem Gubernialpräsidium den Protest der dem Szekler Husarenregiment gehörenden Grenzgemeinde Väleni gegen die Enteignung ihrer Kolonikaturen mit.

23. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 27. Juni 1848.* Die Instruktion der Sächsischen Nationsuniversität an die aus sieben Mitgliedern bestehenden und zum Pester Reichstag zu sendenden Deputation. Die hinsichtlich der Annahme der Union Siebenbürgens mit Ungarn seitens der Sachsen zu stellenden Bedingungen sind folgende: 1) die unveränderte Aufrechterhaltung der Stühle und Distrikte des sächsischen Territorialgebietes; 2) die Aufrechterhaltung des Wirkungskreises und der Befugnisse der Sächsischen Nationsuniversität; 3) die freie communal Verwaltung; 4) die Beibehaltung der deutschen Sprache als Geschäftssprache; 5) die unabhängige Stellung der Kirche und Schule; 6) die Beibehaltung der sächsischen Municipalgesetze. 7) Was die Verhältnisse der sächsischen Nation mit dem Königreich Ungarn betrifft, werden folgende Anträge gestellt: A) allgemeine Gesetze werden auch die sächsische Nation verpflichten, während die Entwerfung der bloß ihre eigentlichen inneren Verhältnisse betreffenden Gesetze der sächsischen Nation vorbehalten ist; B) rücksichtlich ihrer Vertretung im ungarischen Reichstag, verlangt die sächsische Nation, daß: a) der Nationsgraf Sitz und Stimme in der Magnatentafel erhalte; b) die sächsischen Kreise nie mit anderen Wahlkreisen vermischet werden mögen; c) keiner der sächsischen Kreise weniger als einen Deputierten zum ungarischen Reichstag sende; d) die bestehende Einteilung der Kreise beibehalten sein sollte. C) Die sächsische Nation wird die Steuern und öffentlichen Lasten in dem sie treffenden Verhältnisse tragen, aber die Einhebung und Verwendung derselben Abgaben und Lasten wird die Nation selbstständig bestimmen. D) Die sächsische Bevölkerung wird sich der verhältnißmäßigen Teilnahme an der allgemeinen Wehrpflicht nicht entziehen. E) Das höchste Centrum der Staatsmacht ist der constitutionelle König. Sollten oben erwähnte Bedingungen nicht angenommen werden, hätten die Deputationsmitglieder einen formellen Protest gegen die Union Siebenbürgens mit Ungarn einzulegen.

24. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 27. Juni 1848.* Das Szekler Grenzregiment No. 2 sendet den Major Johann Pöckh nach Fogarasch, zur Untersuchung der in den Reihen der ersten Felddivision ausgebrochenen Unruhen.

25. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 27. Juni 1848.* Der Direktor Moise Fulea an den orthodoxen Erzpriester des Dobokaer Konitats, hinsichtlich der von Nicolae Clarin gegen den Lehrer Ioan Baciú aus Stâna eingereichten Beschwerde.

26. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 27. Juni 1848.* Der königliche Oberrichter Tholdalagi Ferenc an den Landesgouverneur Teleki, im Zusammenhang mit der Wahl der Abgeordneten Antal Imre und Berzentzei László.

27. *Târgu Mureș (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch)*, den 27. Juni 1848. Bethlen Lajos an den Statthalter Stephan, über die in Neumarkt angeschlagenen Plakate die Abgeordnetenwahl betreffend.

28. *Brașov (Brassó, Kronstadt)*, den 27. Juni 1848. Auszug aus dem Protokoll des Stadtmagistrats. Das Ansuchen der Besoldung der evangelischen Geistlichen Augsburger Bekenntnisses kann vom Kronstädter Magistrat nicht begutachtet werden, bevor man den Austrag der diesfälligen Berathung der in Hermannstadt am 26. Juni zusammengetretenen Nationalversammlung nicht entnommen habe.

29. *Brașov (Brassó, Kronstadt)*, den 27. Juni 1848. Generalmajor Wohnhofer vom Szekler Grenztruppen Brigadekommando an den Kronstädter Magistrat. In Beantwortung der Forderung des Magistrats, wird nach Satulung eine Bianchi Infanterie Kompagnie entsendet.

30. *Brașov (Brassó, Kronstadt)*, den 27. Juni 1848. Die Sitzung des Kronstädter Magistrats stellt vor und genehmigt die von Ana des Ion Gheorghe Stoia[n] ersuchte Fristgestattung zur Einreichung ihrerer Appelationseinrede.

31. *Sighișoara (Segesvár, Schäßburg)*, den 27. Juni 1848. Der Bericht der Schäßburger Landtagsdeputierten Carl Gooss und Georg Daniel Teutsch. Die Berichterstatter ersuchen den Magistrat, einerseits ihnen die Abstattung eines schriftlichen Landtagsberichtes für eine spätere Zeit, nach dem Schluß des Landtags, zu genehmigen, andererseits aber eine Stuhlsversammlung zusammenzurufen, damit sich die Gefertigten ihren Sendern gegenüber rechtfertigen können.

32. *Sighișoara (Segesvár, Schäßburg)*, den 27. Juni 1848. Das Protokoll der Magistratssitzung, über den Bericht der Schäßburger Landtagsdeputierten Carl Gooss und Georg Daniel Teutsch, sowie über die Erklärung des Senators Carl Weißkircher. Der Magistrat ruft am 30. Juni die Stuhlsversammlung zusammen, damit die Schäßburger Landtagsabgeordneten ihren Rechenschaftsbericht ablegen. Carl Weißkirch wirft den Deputierten vor, daß sie von der Instruction willkürlich abgegangen und sich für eine unbedingte Union erklärt haben.

33. *Sighișoara (Segesvár, Schäßburg)*, den 27. Juni 1848. Friedrich Roth, Mitglied des Schäßburger Stadtmagistrats, nimmt den Beschluß der Sächsischen Nationsuniversität vom 26. Juni 1848 zur Kenntnis und formuliert die Haltung Schäßburgs hinsichtlich der Absendung seiner Deputierten auf den Pester Reichstag.

34. *Șumuleu (Csiksomlyó)*, den 27. Juni 1848. Die Ortsbehörde an das Gubernium. Die stattgefundenen Angriffe gegen die Person und gegen das Vermögen bilden den Beweggrund, zur Forderung der Einführung des Statariunis.

35. *Zalău (Zilah, Zilenmarkt)*, den 27. Juni 1848. Der Vizegespan Bálint Elek an den ungarischen Innenminister Szemere Bertalan, über die in der Ortschaft Șoimuș unternommene Untersuchung, wegen der Weigerung etlicher Einwohner, den Eid für Ungarn abzulegen.

36. *Șoncuta Mare (Nagysonkút)*, den 27. Juni 1848. Der ungarische Leitungsausschuß der Kövarer Gegend an die ungarische Regierung. Man ersucht diese, Maßnahmen zur Regelung der Anwendung des Standgerichtes einzuleiten.

37. *Turda (Torda, Thorenburg)*, den 27. Juni 1848. Der Obergespan des Thordaer Komitats, Graf Thorotzkai Miklós, an den Landesgouverneur Teleki, im Zusammenhang mit dem nach Iclandul Mare beordneten Militär, zur Beruhigung der aufständischen Absichten der Einwohner.

38. *Bonțida (Bonchida, Bruck)*, den 27. Juni 1848. Der Obergespan des Dobokaer Komitats, Béldi Ferenc, an das Gubernium Siebenbürgens, hinsichtlich der durch die Versetzung des Militärs zur Beschwichtigung der Unruhen innerhalb des Komitats verursachten Unkosten.

39. *Plăiești (Kövend)*, den 27. Juni 1848. Der königliche Oberrichter des Aranyoser Stuhls, Dindár Antal, an den Ministerrat Ungarns. Er bringt seine Hoffnung zum Ausdruck, daß die ausgerufene Union zur Rettung der durch den von den umgebenden Nationen verursachten Sturm gefährdeten ungarischen Nation führen werde.

40. *Odorheiu Secuiesc (Székelyudvarhely, Odorhallen), den 27. Juni 1848.* Der Königsrichter Pálfi Elek an den Ministerrat Ungarns. Er macht seinen Wunsch bekannt, daß, anstelle des nach 49 Dienstjahren abgetretenen königlichen Oberstuhlsrichters Macskási Lajos, der Landtagsabgeordnete Bethlen János der Jüngere ernannt werde.

41. *Odorheiu Secuiesc (Székelyudvarhely, Odorhallen), den 27. Juni 1848.* Der Oberrichter Bodrogi György an den Landesgouverneur Teleki. Er ersucht ihn, Anordnungen zur Überwachung und Verpflegung der Rekruten zu treffen.

42. *Târgu Secuiesc (Kézdivásárhely, Szekler-Neumarkt), den 27. Juni 1848.* Der Oberrichter Kovács Dániel an den Königsrichter Horváth Albert. Er ersucht ihn um Absendung eines Bevollmächtigten, als Mitglied der Untersuchungskommission der in Iacobi bei stattgefundenen Waldvorfälle.

43. *Nuşfalău (Szilágynagyfalu), den 27. Juni 1848.* Die Dorfgemeinde aus Nuşfalău an den ständigen Ausschuß des Krasnaer Komitats. Die Gemeinde bittet um Erklärungen über die Verpachtung des Schankwirtsrechtes, unter den neuen, nach dem Anschluß Siebenbürgens an Ungarn entstandenen Bedingungen.

44. *Iustin (Jusztyn), den 27. Juni 1848.* Der Vizegespan Csulay Lajos an die Hatzeger Behörde. Er informiert diese über seine Dienstreise durch die Komitatsortschaften, um jene Aufwiegler zu untersuchen, welche den Ziegeunern verbieten, sich gegen Geldlohn anzustellen.

45. *Timişoara (Temesvár, Temeswar), den 27. Juni 1848.* Das Banater Generalkommando macht den hohen Erlaß vom 11. Juni bekannt, in Beantwortung der Beschwerde des Offizierkorps des Sivkovich Infanterie Regiments vom 29. Mai 1848.

46. *Timişoara (Temesvár, Temeswar), den 27. Juni 1848.* 2 unvollständige Dokumente. Sie enthalten das Verzeichnis der zur Bildung der Nationalgarde im Karascher, Torontaler und Temescher Komitat, sowie in der Stadt Temeswar ausgefolgten Geschütze, Gewehre und Rüstungssorten.

47. *Lugoj (Lugos, Lugosch), den 27. Juni 1848.* Der ungarische königliche Kommissär Vukovich Szabás an den ungarischen Innenminister Szemere Bertalan, über die von Eftimie Murgu einzuhaltenden Bedingungen. Im Rahmen der Lugoscher Versammlung hat Murgu zur Treue Ungarn gegenüber angespornt und die Volksbewaffnung gegen den gemeinsamen Feind, die Serben, verlangt. Die versammelten Rumänen haben die rumänische Sprache als Kommandosprache in den rumänischen Militäreinheiten gefordert; sie haben erklärt, daß sie fortan nicht mehr verpflichtet sind, dem Bischof von Temeswar und jenem von Vârşet zu gehorchen. Murgu hat die ungarischen Helden und Kossuth gelobt, aber er hegt komplizierte Pläne.

48. *Lugoj (Lugos, Lugosch), den 27. Juni 1848.* Der Vorsitzende der Lugoscher Versammlung, Eftimie Murgu, an Szemere Bertalan, den ungarischen Innenminister. Er berichtet über die in Lugosch am 27. Juni abgehaltene Versammlung. Die hier angenommenen wichtigsten Punkte sind: die Bewaffnung der Banater Rumänen gegen die serbischen „Aufständischen“ und die Unterdrückung der Rumänen seitens der Serbenbischofsäte aus Temeswar und Vârşet. Schließlich zeigt Murgu die Notwendigkeit, rumänische Bischofsvikare zu wählen.

49. *Lugoj (Lugos, Lugosch), den 27. Juni 1848.* Der Vorsitzende der Lugoscher Versammlung, Eftimie Murgu, beschreibt im Budapester Blatt *Az Új Pesti Hírlap* den Verlauf der Versammlung vom 27. Juni 1848.

50. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Freiherr Wesselényi Miklós an seinen Gutsverwalter Nagy Lázár, über seine Hauswirtschaft in Jibou und über die Belohnung der Einwohner aus Brebi, welche Talos Licui gefangen genommen.

51. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 27. Juni 1848.* Freiherr Wesselényi Miklós an seinen Gutsverwalter Nagy Lázár, über seine Abfahrt aus Klausenburg nach Pest und über Kürzungen in seiner Wirtschaft und in den Reihen seiner Angestellten.

52. *Aiud (Nagyenyed, Großenyed), den 27. Juni 1848.* Lieutenant Szabó an seinen Freund Kemény Dénes, Gubernialkommissär und Abgeordneter des Hunyader Komitats. Er berichtet ihm über die

Ereignisse in Mihalt, wo die drei Tausend zusammengesammelten Bauern von Soldaten mit der Bajonette angegriffen wurden.

53. *O.o., den 27. Juni 1848.* Der von Alexandru Papiu Ilarian im Blasendorfer Blatt *Organul național* veröffentlichte Brief, hinsichtlich der Verhaftung seines Vaters. Die Behörden suchen eigentlich Papiu selbst, um ihn gefangenzunehmen und wahrscheinlich hinzurichten.

54. *Innsbruck, den 28. Juni 1848.* Der Kanzler der siebenbürgischen Hofkanzlei, Apor Lázár, an den Kaiser, über die getroffenen Überwachungsmaßnahmen eines angeblichen russischen Emissärs Manilcha oder Dahila, welcher aus der Moldau in Siebenbürgen eintreffen, und von dort sich in das Banat begeben wird, um die „Russnaken“ zur Eingreifung der Waffen für Russland zu bewegen.

55. *Budapest, den 28. Juni 1848.* Das Rundschreiben des ungarischen Ministerpräsidenten, Batthyány Lajos, an die Rumänen. Er ruft sie zur Kollaboration mit den Ungarn, zur Verteidigung der Freiheit Ungarns auf.

56. *Budapest, den 28. Juni 1848.* Auszug aus dem Unionsprotokoll, die Bekanntmachung des ungarischen Innenministers Szemere Bertalan enthaltend. Der Kronstädter Distrikt wird ermahnt, dem bevollmächtigten königlichen Gesandten Gehorsam zu leisten und das Standgericht zusammenzustellen.

57. *Budapest, den 28. Juni 1848.* Der ungarische Innenminister Szemere Bertalan an den ungarischen Kriegsminister Mészáros Lázár. Er fordert ihn auf, dem Eindringen der Serbengruppen, welche die Grenze überschreiten, ein Ende zu setzen, um einen inneren Bürgerkrieg fernzuhalten.

58. *Budapest, den 28. Juni 1848.* Die Zeitung *Közöny* macht die Gefangennahme des Terror in der Gegend verbreitenden Räubers János Lupui [Talos Licui] bekannt. Dieser wurde erschossen und seine Mittäter verhaftet.

59. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Der Landesgouverneur Teleki an den Kriegsminister Ungarns, Mészáros Lázár. Der Gouverneur äußert seine Einwände, im Zusammenhang mit dem möglichen Sinken des Kampfschwungs der Rekruten. Er bittet um Genehmigung, zur Beibehaltung der vom Grafen Bethlen Olivér rekrutierten hundert Honvédsoldaten.

60. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an 1. den Kronstädter Magistrat, 2. das Oberalbenser Komitat, 3. das Komitat Drei Stühle, 4. den Fogarascher Distrikt, 5. den Statthalter Erzherzog Stephan, 6. das Generalkommando Siebenbürgens zu Hermannstadt, über die Einführung der Standgerichte für eine Zeitspanne von drei Monaten, mit dem Zweck jedwelle Angriffe gegen die Person und gegen das Vermögen niederzuschlagen.

61. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Der Landesgouverneur Teleki an den Vizepräsidenten des Thesaurariats Béldi György, über die Abschickung von 18.000 Goldmünzen aus dem Karlsburger Münzamt nach Budapest. An ihrer Stelle wurde die Ausgabe von ungarischem Papiergeld versprochen.

62. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den Leiter der Klausenburger Rekrutierungskommission, Grafen Mikes János, und an General von Puchner, über die Brotversorgung der Freiwilligen, die Eidformel derselben und über ihre im Notfall unentgeltliche Aufnahme im Spital.

63. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den Fogarascher griechisch-katholischen Bischof Ioan Lemeny. Letzterem wird zur Kenntnis gebracht, daß Timotei Cipariu die hohe Genehmigung erteilt wurde, sich in der Deutschmorgenländischen Gesellschaft einzuschreiben.

64. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Der Kommandierende General der k.k. Armee in Siebenbürgen, Freiherr Anton von Puchner, an den Landesgouverneur Teleki. Er bietet eine ausweichende Antwort auf die frühere Forderung der Gouverneurs, hinsichtlich der Bewaffnung der Karlsburger Nationalgarde.

65. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Der Landesgouverneur Teleki an das Thordaer Komitat, betreffend: die Eingaben zahlreicher Steuerpflichtigen des Komitats, welche die Rückgabe der beraubten Heuwiesen, Allmenden und Wälder fordern; die Beschwerde der vom Freiherr Kemiény István geprügelten Sedler aus Trittenii des Sus; die Befreiung der in Thorenburg verhafteten Mitbewohner; die Genehmigung anderorts umziehen zu dürfen.

66. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Der Landesgouverneur Teleki an den Oberrichter der Stadt Dumbrăveni, über die Anwerbung der Freiwilligen für den Militärdienst.

67. *Pest, den 28. Juni 1848.* Das Justizministerium Ungarns an die Kommunität des Mittelszolnoker Komitats, hinsichtlich der seitens der Einwohner aus Ulciug eingereichten Eingabe. Da werden Erklärungen im Zusammenhag mit den in der Ortschaft stattgefundenen Gewalttaten geboten. Die Einwohner begründen dadurch, daß ihre Bestrafung durch das Absenden des Militärs in ihre Ortschaft nicht nötig sei.

68. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Gubernialnote über manche in den Sieben Dörfern ausgebrochenen Unruhen. Die ehemaligen Fronbauern der Kronstädter Grundherrschaften äußern ihre Unzufriedenheit. Durch die Veröffentlichung des Gesetzes über die Aufhebung der Feudalverpflichtungen hofften sie, daß ihnen die Grundstücke zukommen werden. Unverständnisse zwischen den ehemaligen Fronbauern und den ehemaligen Adligen werden aufgezählt. Man verlangt die Einführung des Standgerichtes zur Verbeugung möglicher Angriffe.

69. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Gubernialnote über die Forderung der Stadt Kronstadt, hinsichtlich der Vertagung der Eröffnung des ungarischen Reichstags zu Pest.

70. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Gubernialnote hinsichtlich der von der Sächsischen Nationsuniversität beantragten Vertagung der Eröffnung des ungarischen Reichstags zu Pest.

71. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 28. Juni 1848.* Der Fogarascher griechisch-katholische Bischof, Ioan Lemcny, an das Gubernium Siebenbürgens. Der Bischof beantragt die Genehmigung der Besoldung des stellvertretenden Lehrers aus Șomcuta Mare.

72. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 28. Juni 1848.* General von Pfersmann, Stellvertreter des Kommandierenden Generals der k.k. Armee Siebenbürgens, an den Landesgouverneur Teleki. Er bringt ihm sowohl den Orden des ungarischen Kriegsministeriums, hinsichtlich der Vergrößerung der Armee mit vier aus Freiwilligen zu bildenden siebenbürgischen Landwehrbataillons, als auch die Art und Weise, in der die Rekrutierung und Ausrüstung dieser Bataillons betreffenden Verfügungen verwirklicht werden sollen, zur Kenntnis.

73. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 28. Juni 1848.* Der Hermannstädter Magistrat an das Gubernium, über die Deputiertenwahlen zum Pester Reichstag.

74. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 28. Juni 1848.* Die Sitzung des dritten Tages des außerordentlichen Konfluges der Sächsischen Nationsuniversität. Es werden die von der Nationsuniversität beantragten Bedingungen zur Annahme der Union besprochen.

75. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 28. Juni 1848.* Das Szekler Husarenregiment berichtet über die Verhaftung und Ablieferung an die Zivilbehörden des der Aufwieglung beschuldigten Priesters aus Budiu, Vater des Alexandru Papiu Ilarian.

76. *Brașov (Brassó, Kronstadt), den 28. Juni 1848.* Sigismund Pop an den ungarischen Innenminister Szemere Bertalan. Pop beschreibt die Sachlage in Siebenbürgen. Er stellt die Spaltung in der Mitte der Sachsen fest: die Hermannstädter sind Gegner der Union, während jene aus Kronstadt unionsfreundlich gesinnt sind. Gegen die Union handelt auch Andrei Șaguna. Die Disziplin in den Reihen der Szekler Grenzler ist geschwächt, weswegen sie in Thorenburg kein passendes Benehmen den Rumänen gegenüber bewiesen haben. Pop berichtet ebenfalls über die Lage in der Wallachei, wo die dem Zeitgeist entsprechende neue Verfassung vom Fürsten Bibescu unterzeichnet wurde, welcher aber auf den Thron verzichtete und nach Kronstadt flüchtete. Pop wiedergibt den Namensverzeichnis der Mitglieder der revolutionären Regierung in Bukarest. Er glaubt, daß keine russische Gefahr droht.

77. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 28. Juni 1848.* Die im Sitzungsprotokoll des Kronstädter Magistrats aufgezeichnete Eingabe der ungarischen evangelischen Pfarrer. Diese zeigen, daß sie durch die Verweigerung des Zehentens ohne jedes Einkommen zu ihrer Subsistenz geblieben sind.

78. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 28. Juni 1848.* Der Kronstädter Magistrat an das Gubernium Siebenbürgens. Er bittet um die Lösung des Belohnungsantrages der ungarischen evangelischen Pfarrer, welche – nach der Aufhebung des Zehentens – ohne jedwelches Einkommen geblieben sind.

79. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 28. Juni 1848.* Die Note des Kronstädter Magistrats hinsichtlich der einzuhaltenden Ordnung nach der Aufhebung der Leibeigenschaft, da häufig Störungen der öffentlichen Ruhe vorkommen.

80. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 28. Juni 1848.* Die Sitzung des Kronstädter Magistrats. Der Magistratsvorsitzende zeigt die Ortschaften an, wo bestimmte Individuen zu Angriffen gegen die Person und gegen das Vermögen aufhetzen.

81. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 28. Juni 1848.* Der Domenialinspektor und Senator Friedrich Bömches berichtet dem Kronstädter Magistrat über die Deputiertenwahlen zum ungarischen Reichstag in den folgenden Ortschaften der Sieben Dörfer: Bátsfalu, Csemátfalu, Türkös und Hosszufalu.

82. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 28. Juni 1848.* Der Domenialinspektor und Senator Friedrich Bömches berichtet dem Kronstädter Magistrat über die Aufwiegelungen in den Sieben Dörfern.

83. *Satulung (Hosszufalu), den 28. Juni 1848.* Der Senator Friedrich Bömches an den Oberrichter Johann von Albrichsfeld. Er berichtet, daß die in Satulung (Hosszufalu) gefangengenommenen Aufwiegler unter Militäreskorte nach Kronstadt geführt werden sollen.

84. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 28. Juni 1848.* Die von mehreren Törzburger und Neutohaner Inwohnern eingereichte Beschwerde, hinsichtlich der während der am 26. Juni 1848 stattgefundenen Deputiertenwahlen zum künftigen Pester Reichstag verübten Widersetzlichkeiten.

85. *Bran (Törösvár, Törzburg), den 28. Juni 1848.* Der Direktor des Törzburger Kontumazamtes, Doktor Ferdinand Ley, an das Präsidium des Hermannstädter Generalkommandos. Er informiert es über die Ankuft des Fürsten Bibescu in die Kontumaz. Im Anhang wird das Verzeichnis der fürstlichen Familie samt Gefolge wiedergeben.

86. *Sighişoara (Segesvár, Schäßburg), den 28. Juni 1848.* Der Schäßburger Magistrat an das Gubernium Siebenbürgens. Er beschreibt die in der Stadt stattgefundene Anwerbung und stellt den Antrag, Ersatzmänner anstelle der Abwesenden zu rekrutieren.

87. *Nocrich (Újgyház, Leschkirch), den 28. Juni 1848.* Der Nocricher Magistrat an das Gubernium Siebenbürgens, mit demselben Antrag.

88. *Miercurea Sibiului (Szerdahely, Reußmarkt), den 28. Juni 1848.* Das Protokoll der Magistratssitzung, die Haltung der Ortsgemeinde der Union gegenüber betreffend.

89. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), den 28. Juni 1848.* Der Oberrichter Horváth Albert an den Königsrichter [?], über die Klagen der Ungarn aus Săcele, gegen ihre Ausbeutung seitens der Sachsen, und über die Reichstagswahlen.

90. *Târgu Secuiesc (Kézdivásárhely, Szekler-Neumarkt), den 28. Juni 1848.* Der Oberst Dobay an den königlichen Oberstulrichter aus Szekler-Neumarkt, über die etlichen Szekler Kompagnien erteilten Weisungen, infolge des vom Gubernium und vom Generalkommando herabgelangten Befehls.

91. *Zalău (Zilah, Zilenmarkt), den 28. Juni 1848.* Der Vizegespan des Innenszoldnaker Komitats Bálint Elek an das Gubernium Siebenbürgens. Er informiert es über die Anzeige des Schusters Détései József, welcher einen verdächtigen Brief des Samoila Moldovan an Gheorghe Stanciu aus Hereclean aufgefunden hat. Der Vizegespan hat die Hausdurchsuchung des genannten Gheorghe Stanciu beordert.

92. *Bistrița (Beszterce, Bistritz)*, den 28. Juni 1848. Der Bistritzer Magistrat an das Gubernium, hinsichtlich der Deputiertenwahlen zum künftigen Pester Reichstag.

93. *Bonțida (Bonchida, Bruck)*, den 28. Juni 1848. Der Obergespan des Dobokaer Komitats. Graf Béldi Ferenc, an das Gubernium Siebenbürgens, im Zusammenhang mit einer Streitsache zwischen Torma József und seinen ehemaligen Untertanen, welche von dessen Allodium geflohen sind.

94. *Hunedoara (Vaydahunyad, Eisenmarkt)*, den 28. Juni 1848. Das Protokoll der am 28. Juni stattgefundenen Bürgerversammlung der Stadt Eisenmarkt, über die Wahl des Constantin Papfalvi als Abgeordneter zum Pester Reichstag.

95. *Abrud-Sat (Abrudfalva)*, den 28. Juni 1848. Der Oberrichter Benedek József an die Kozma Gubernialkommission. Er informiert sie, daß er die betreffenden Personen zur Untersuchung aufgerufen hat. Da er Avram Iancu in Câmpeni nicht fand, hat er ihn mittels eines Briefes aufgerufen. Iancu hat zugegeben, daß er den Brief erhalten hat, trotzdem ist er vor der Kommission nicht erschienen.

96. *Abrud (Abrudbánya, Großschlatten)*, den 28. Juni 1848. Das Protokoll der Untersuchung des Iosif Moga vor der Kozma Kommission.

97. *Cojocna (Kolozs, Salzburg)*, den 28. Juni 1848. Der Kanmierspan Honchard József an die Leitung des Thesaurariats, über Fragen der Verpächung der Gemeindevirtschaft. Der Pächter Topler Antal wurde als Abgeordneter zum Pester Reichstag gewählt und deshalb muß an seine Stelle ein neuer Pächter ernannt werden.

98. *Pâclișa (Poklos)*, den 28. Juni 1848. Der Stuhlrichter des Kreises Clopotiva, Pogány István, an die Hunyader Komitatsbehörde. Er berichtet über die Widersetzlichkeit der befreiten Fronbauern, welche sich weigern, Arbeit zum Loskauf ihrer älteren Schulden zu leisten. In diesem Kreis wurden zahlreiche in Blasendorf gedruckte Flugschriften verteilt.

99. *Râu Alb (Fehérvíz, Weißwasser)*, den 28. Juni 1848. Der Stuhlrichter des Meteșd Kreises, Bágya Ferenc, an die Hunyader Komitatsbehörde. Er informiert sie über die Teilnahme der Rumänen an der Wahlversammlung. Mehrere rumänische Dörfer weisen die Abgeordnetenwahl zurück, indem sie behaupten, daß sie den Bischof Șaguna als Deputierten haben, und einen anderen kaum brauchen. Sie wollen auch die Aufhebung der Urbariallasten nicht anerkennen, denn sie haben bemerkt, daß der Kaiser nichts darüber weiß.

100. *Timișoara (Temesvár, Temeswar)*, den 28. Juni 1848. Der Kommandierende General im Banat, Piret, an Freiherr Anton von Puchner, Oberbefehlshaber der k.k. Armee in Siebenbürgen. In Beantwortung der Fragen Puchners, informiert ihn Freiherr Piret über seine Verhältnisse mit dem ungarischen Kriegsministerium.

101. *Caransebeș (Karánsebes, Karanschebesch)*, den 28. Juni 1848. Der ungarische königliche Kommissar Vukovics Sebő an seinen Freund, den königlichen Kommissar Urmovics Péter, über die Deputiertenwahlen für den Pester Reichstag und über die Rumänenversammlung in Lugosch, die er für die Magyarensache als äußerst nützlich erachtet, da sich Eftimie Murgu gegen den „Serbenaufstand“ entschlossen erklärt hat. Er bespricht auch Militärfragen, hinsichtlich der Notwendigkeit die Serben rasch anzugreifen.

102. *Orșova Veche (Órsova, Alt-Orschowa)*, den 28. Juni 1848. Der Kordonkommandierende der Unteren Donau an das Präsidium des Banater Generalkommandos in Temeswar. Er berichtet über die drohenden Vorgänge in Serbien und im Banat und über die Sachlage in Orschowa und Craiova.

103. *Oravița (Oravicabánya, Orawitz)*, den 28. Juni 1848. Der Direktor der Banater Bergbehörde, Gustav Gränzenstein, an den ungarischen königlichen Kommissar Vukovics Sebő, über die Art und Weise in der die „Aufständischen“ die Bewohner zu sich locken.

104. *Oravița (Oravicabánya, Orawitz)*, den 28. Juni 1848. Die Bürgerschaft des Karascher Komitats an ihre Abgeordneten zum Pester Reichstag. Die Bürgerschaft bemerkt, daß das Wahlrecht zahlreicher

Bürger verletzt wurde. Deshalb fordert sie einerseits die Ungültigkeitserklärung der in den Wahlkreisen Sasca Montană, Orawitz, Bocşa und Zorlentul Mare stattgefundenen Wahlen, andererseits die Änderung etlicher Bedingungen den Wählerstatus betreffend.

105. *Bocşa Română (Boksánbánya, Wallachisch Bogschan)*, den 28. Juni 1848. Unzufriedene Wähler aus Bocşa Română protestieren gegen die Wahlmodalität der Abgeordneten zum Pester Reichstag und gegen den Vorsitzenden der Wahlkommission Makai Sándor. Der Zusammenstoß zwischen den zwei Gruppen, die als Hauptpersonen Ştefan Ioanescu und Gheorghe Ioanovici haben, wird beschrieben.

106. *Gârlişte (Gerlistye)*, den 28. Juni 1848. Die Wähler aus Gârlişte bestätigen die Unterstützung und die Wahl Ştefan Ioanescus.

107. *Bărbosul (Barbos)*, den 28. Juni 1848. Die Erklärung etlicher unzufriedener Wähler aus Bărbosul. Diese behaupten, daß sie dazu bezwungen wurden, ihre Stimmen nicht für Ştefan Ioanescu, der mehr als Tausend Anhänger hatte, sondern für dessen Gegenkandidat Gheorghe Ioanovici, der blos Hundert Anhänger hatte, abzugeben.

108. *Ineu (Borosjenő)*, den 28. Juni 1848. Die Erklärung etlicher Wähler aus Ineu, über die Wahl des Urbán Gyula. Die Wähler machen die Anzeige, daß ihnen Urbán Getränke, Nahrung und Geld geboten und die Bezahlung ihrer Reisekosten zum Wahlort versprochen hätte, um seine Wahl als Abgeordneter zu sichern. Die Unterzeichneten haben die Verleitung verweigert.

109. *Semlin*, den 28. Juni 1848. Mayerhofer, Österreichs Konsul in Serbien, an das k.k. Ministerium der Auswärtigen Angelegenheiten. In diesem geheimen politischen Bericht beschreibt Mayerhofer den Fortgang der Anarchie und des Aufstandes in Slavonien und dem Banate; den Eindruck der kaiserlichen Manifeste und der Nachricht über die Vermittlung durch den Erzherzog Johann; die Maßregeln der serbischen Regierung gegen die Theilnahme ihrer Unterthanen zum Aufstand; den Rücktritt und die Unzufriedenheit des Wuchich in Serbien und die dort bevorstehende Nationalversammlung.

110. *Huedin (Bánffyshunyad, Heynod)*, den 28. Juni 1848. Graf Wesselényi Miklós an seinen Freund Bethlen János der Ältere. Er empfiehlt, Vay Miklós sollte die Versorgung mit Schießpulver und Blei versichern und die Schießpulverfabriken in Bewegung setzen.

111. *O.o.*, den 28. Juni 1848. Der Theolog Petru Suciu informiert den Redakteur George Bariţ über die Ereignisse in Coşlard und Mihalt. Er ist der Meinung, Simion Bărnuţiu und Ioan Pipoş dürften sich vor der Untersuchungskommission nicht vorstellen, denn wenn sie es tun, würde man ihnen die ganze Schuld für diese Ereignisse auf die Schultern legen.

112. *O.o.*, den 28. Juni 1848. Eine Reihe von Meinungen über die Sachlage der Csik Gerichtsbarkeit werden geäußert. Man vermutet, daß die Anarchie durch die Militäranführer gefördert wird. Wird das Militärs außerhalb der Drei Stühle disloziert, so werden blutige Aufstände ausbrechen. Es ist äußerst notwendig, eine regelmäßige Armee zu schaffen und energische Männer in der Grenzwache zu ernennen, um dem Schmuggel mit Salz, Rohrzucker und Kaffee für die Kommandierenden ein Ende zu setzen.

113. *Buda*, den 29. Juni 1848. Der Finanzminister Ungarns, Kossuth Lajos, an den Vorstehenden des siebenbürgischen Thesaurariats, Grafen Mikó Imre, über die Spenden auf dem Altar des in Not stehenden Vaterlandes. Seine ausführlichen Weisungen beziehen sich auf die gespendeten Geldsummen und Gegenstände.

114. *Budapest*, den 29. Juni 1848. Der ungarische Innenminister Szemere Bertalan an den ungarischen königlichen Kommissär Csernovics Péter, über die Notwendigkeit, die Feinde hinzurichten, denn nur die Kanonen können dem [serbischen] Volk in Novi Sad befehlen.

115. *Pest*, den 29. Juni 1848. Der Justizminister Ungarns, Deák Ferenc, informiert die Kommunität des Mittelszolnoker Konutats, daß er seitens der Einwohner aus Ulciug eine Klage erhalten hat. Da wird angezeigt, daß Vayda Györgys Tode nicht durch die Prügelei verursacht wurde, sondern infolge des übermäßigen Alkoholverbrauchs eingetreten ist. Deshalb, begründen die Einwohner, seien ihre Bestrafung und das Absenden des Militärs in ihre Ortschaft nicht nötig.

116. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 29. Juni 1848.* Die Vertreter des siebenbürgisch-ungarischen liberalen Adels Teleki Domokos, Bethlen János der Ältere, Zeyk Josef, Wéér Farkas und Jósika Miklós an den Ministerrat Ungarns. Sie äußern ihre Meinungen hinsichtlich des königlichen Kommissärs Vay Miklós, der in Siebenbürgen als Vertreter des Königs erscheinen muß. Er müßte festlich und feierlich empfangen werden, den Gebräuchen des hiesigen Adels und Volkes gemäß. Vay hätte in seiner Person sowohl die Militär-, als auch die Zivilmacht zu konzentrieren, organisatorische Maßnahmen hinsichtlich der Grenzregimenter, und insbesondere der Szekler Regimenter, einzuleiten und zu besorgen, daß möglichst wenig Rumänen in den Reihen der Freiwilligenkorps und der ungarischen Nationalgarden rekrutiert werden.

117. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 29. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki József an das Gubernium. Er macht einen Vergleich zwischen der Lösung von Fragen des Grundbesitzes vor 1848 und ihrer jetzigen Lösung.

118. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 29. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki József an das Gubernium. Er fordert es auf, den griechisch-katholischen Pfarrer aus Buia, Ioachim Aron, der in der Kirche eine rumänische Kundmachung vorgelesen hat, und den Schreiber Ioan Popovici zu untersuchen.

119. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 29. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki József an den Vizepräsidenten des Thesaurariats, Graf Béldi György, über die Weise in der die Angestellten des Thesaurariats und des Postamtes den Treue- und Gehorsamkeitseid für die Verfassung Ungarns ablegen sollen.

120. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 29. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an das Präsidium des Thesaurariats und an das Generalkommando in Hermannstadt. Vermittels des Erlaßes des ungarischen Ministerpräsidenten Batthyányi Lajos, wird die Ausfuhr des Schießpulvers, Zinns und jedwelcher Waffen aus Siebenbürgen verboten.

121. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 29. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Kommandierenden der Klausenburger Militärgarnison, General Gállbrun Ádám, und an den Vorsitzenden der Rekrutierungskommission, Graf Mikes János. Er empfiehlt die Ernennung von Militärkommissären in der Rekrutierungskommission.

122. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 29. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den Hermannstädter Bürgermeister Daniel Ziegler. Es verlangt die Bestrafung des Joseph Benigni, Redakteur des Siebenbürger Botens, welcher in No. 49/1848 unpassende Ausdrücke dem Gubernium gegenüber benützt hat.

123. *Cluj (Kolozsvár. Klausenburg), den 29. Juni 1848.* Die königlichen Kommissäre Mikes János und Berde Móza an den Gouverneur Teleki. Sie informieren ihn über ihre Dienstreise nach Thorenburg und Nagyenyed, im Zusammenhang mit der Detachierung des Szeklermilitärs. Die Szekler in Thorenburg erklärten, sie seien für den Abmarsch nach Szeged bereit, wenn die Adeligen auch mitkämen. Jene in Enyed zeigten sich in einer kleineren Anzahl, von bloß 25 Personen, zum Abmarsch bereit, aber nur unter derselben Bedingung, daß sich auch die Adeligen mitbewerben.

124. *Sibiu (Nagyszeben. Hermannstadt), den 29. Juni 1848.* Die Synode des evangelischen Klerus an den Kaiser. Durch die Aufhebung des Zehntens ist die sächsische Geistlichkeit ohne Einkünfte geblieben. Deshalb reicht die Synode der evangelischen Kirche dem Kaiser die Eingabe ein, womit derselbe entweder die Gesetzesartikel hinsichtlich der Aufhebung des Zehntens nicht bestätigen oder dem Klerus eine andere Belohnungsmöglichkeit sichern sollte.

125. *Sibiu (Nagyszeben. Hermannstadt), den 29. Juni 1848.* General Alois von Pfersmann an den Gouverneur Teleki József. Er macht ihm bekannt, daß die moldauische Regierung die Grenzsperre mit Siebenbürgen erneuert aufgehoben hat.

126. *Sibiu (Nagyszeben. Hermannstadt), den 29. Juni 1848.* Die Sitzung des vierten Tages des außerordentlichen Konfluges der Sächsischen Nationsuniversität.

127. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 29. Juni 1848.* [Der Königsrichter Johann von Albrichsfeld] an den Gouverneur Teleki. Er bringt ihm die Ankunft des Fürsten der Wallachei und dessen Ehefrau in Kronstadt zur Kenntnis. Diese haben sich vor der ausgebrochenen Revolution geflüchtet, aber sie haben die Absicht weiter zu reisen, weil sie sich auch in Kronstadt nicht sicher genug fühlen. Albrichsfeld informiert den Gouverneur ebenfalls über die Unzufriedenheit der bisherigen Untertanen der gewesenen Stadt Possessionen. Deswegen ist es wünschenswert, die vom Magistrat erforderte Einführung des Standgerichtes ehestens zu genehmigen. Der Königsrichter bittet den Gouverneur, sowohl in diesem Sinne beim Hof einzuschreiten, als auch eine Kompanie des Bianchi Infanterie Regiments, zur erforderlichen Überwachung der Pässe und zur Verhinderung der Streifzüge der Anführer der Wallachei, beordern zu wollen.

128. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 29. Juni 1848.* Die Beschwerde der Priester und 36 Bewohner aus Satulung an den Kronstädter Magistrat. Sie führen Klage über die durch den Ausschluß zahlreicher stimmberechtigter Wähler gelegentlich der Abgeordnetenwahlen zum Pester Reichstag entstandenen Widersetzlichkeiten.

129. *Făgăraş (Fogaras, Fogarasch), den 29. Juni 1848.* Der Oberkapitän des Fogarascher Distrikts Bethlen Gábor an den siebenbürgischen Landtag. Er fordert die unverzügliche Annahme Fogaraschs in den Reihen der freien königlichen Städte, denn im Gegenfall befände sich das treue ungarische Element in größter Gefahr.

130. *Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgy, Sankt Georgen), den 29. Juni 1848.* Der königliche Oberrichter Horváth Albert an den Oberst Dobay Károly. Er informiert ihn, daß, nach abgefolgten Abgeordnetenwahlen, er sich zu der 7. und 9. Szekler Kompanie begeben wird, um ihnen ihre baldige Versetzung zur Kenntnis zu bringen.

131. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 29. Juni 1848.* Der Verwalter Illyés István an seinen Gutsherren, Freiherr [?], über die Wahl des Neumarkter Abgeordneten. Die Stimmung bei der Wahl war gespalten. Kemény Pál und die Mehrheit der Intellektuelle wünschten Horváth István und Dosa als Deputierten. Es war völlig unerwartet, daß die jungen Revolutionäre zusammen mit dem Straßenpöbel die Wiederwahl der alten Abgeordneten wünschten. Die Jugend, mit den Grafen Lázár, Rhédey und Haller an der Spitze, leitete und lenkte die 700 Wähler.

132. *Ciucşângeorgiu (Csikszentgyörgy), den 29. Juni 1848.* Tompas Ferenc, Ortsrichter und Kommissär, an den Csiker Königsrichter, Balási József. Er informiert ihn über die in ruhiger Weise stattgefundene Konskribierung der ungarischen Nationalgarde in Armăşeni, Sângeorgi und Bancu. Als Fähnrich wurde Csiszei István, als Feldwebel János Antal und Incze József gewählt.

133. *Şumuleu (Csiksomlyó), den 29. Juni 1848.* Der königliche Oberrichter Balási József an das Gubernium, über die Klage des Gergely András aus Ghimes, hinsichtlich der gegen ihn und gegen andere Ortseinwohner ausgeübten Mißbräuche.

134. *Aiud (Nagynyed, Großenyed), den 29. Juni 1848.* Graf Kemény István der Jüngere, Obergespan des Unteralbenser Komitats, an den Innenminister Ungarns, Szemere Bertalan. Er informiert ihn, daß nach dem Eintreffen des Militärs und der Untersuchungskommission in der Umgebung von Abrudbánya die öffentliche Ruhe nicht mehr gestört wurde. Einige Ortschaften um Blasendorf weisen die Union ab, bis diese von der „Blasendorfer Regierung“ nicht angenommen sein wird. Deswegen haben die Bewohner dieser Ortschaften auch das Rundschreiben über die Aufhebung der Urbarmittelbeziehungen zurückgewiesen, obwohl darin über die Union kein Wort gesagt wurde, indem sie erklärten, daß sie keinen ungarischen König wollten.

135. *Aiud (Nagynyed, Großenyed), den 29. Juni 1848.* Der Obergespan des Unteralbenser Komitats, Graf Kemény István der Jüngere, an den Gouverneur Teleki József, über die Verhaftung des „Aufwieglers“ Iosif Moga, dessen Briefe aufgefangen wurden. Der Obergespan hat ebenfalls die Verfolgung des „berühmten“ Avram Iancu befohlen.

136. *Mediaş (Medgyes, Mediasch)*, den 29. Juni 1848. Der Mediascher Magistrat an das Gubernium. Er zeigt, daß die kurze Zeit das pünktliche Eintreffen der Abgeordneten am Pester Reichstag unmöglich macht und fordert entweder die Vertagung der Eröffnung des Reichstags, oder die Entschuldigung der verspäteten Ankunft der sächsischen Deputierten.
137. *Bistriţa (Beszterce, Bistritz)*, den 29. Juni 1848. Der Bistritzer Magistrat an die Sächsische Nationsuniversität. Er beantragt die Absendung eines Gesuches an den Kaiser, worin dieser zu bitten sei, das Unionsgesetz nur nach entschlossener Gewährleistung der Bedingungen, die Territorialautonomie, das Municipalrecht und die Sprache der sächsischen Nation betreffend, sanktionieren zu geruhen.
138. *Bistriţa (Beszterce, Bistritz)*, den 29. Juni 1848. Auf Ansuchen der Sächsischen Nationsuniversität, begutachtet die Gemeinschaft des Bistritzer Distrikts die dem ungarischen Reichstag einzureichende Denkschrift, hinsichtlich der von den Sachsen zur Annahme der Union geforderten Rechte.
139. *Abrud (Abrudbánya, Großschlatten)*, den 29. Juni 1848. Die Gubernialkommissäre Kozma Pál, Megyeri János und Némethy János an den Gouverneur Teleki, über das nach Abrudbánya dislozierte Militär, zur Beruhigung des im Aufstand begriffenen Volkes der Câmpeni und Arieş Domenialherrschaften. Die Gubernialkommission hat die Benützung der Exekutivmacht beschlossen. In dieser Sachlage haben sowohl die Offiziere, als auch die Truppe auf die Erteilung von Belohnungen beharrt, und zwar Doppellohn, Fleisch, Brot, Wein und Branntwein täglich und unentgeltlich. Im Gegenfall soll das Militär heimkehren. Die Kommissäre berichten, daß die „Aufwiegler“ Iosif Moga, der Notär aus Baia de Arieş, und Ioan Corcheş aus Câmpeni, Kamarad des Avram Iancu, am 27., beziehungsweise am 28. Juni in Abrudbánya verhaftet worden sind.
140. *Abrud (Abrudbánya, Großschlatten)*, den 29. Juni 1848. Protokollauszug der Versammlung der Abrudbanyer Kommunität, worin berichtet wird, daß die von Thorenburg und Nagyenyed versetzten Szeklertruppen entschlossen sind heimzukehren, wenn sie keine Belohnungen erhalten. In diesem Fall sei die Stadt Abrud einer großen Gefahr ausgesetzt, da das Absenden des Militärs die Unruhen in der Mitte der rumänischen Bevölkerung aus der Umgebung gesteigert hat. Das Heer wurde zur Beruhigung der rumänischen Ortschaften einberufen, und deshalb müssen diese die von der Gemeinschaft im voraus bedeckten Kosten rückzahlen. Die höheren Behörden werden ersucht, die Stationierung in Abrud einer ständigen Truppe von wenigstens 1 Regiment zu genehmigen. Ebenfalls sollen den Bürgergarden aus Abrud und Roşia Montană 200 Gewehre unverzüglich verabgeschieden werden.
141. *Vidra (Alsóvidra)*, den 29. Juni 1848. Avram Iancus Brief an die Kozma Gubernialkommission. Er erklärt, daß seine an das Volk gerichtete Reden keinen anderen Zweck hatten als jenen, das Volk gegen Niemanden auszunützen zu lassen, denn „es gibt keinen inneren Feind“. Das Volk sollte seine Macht nur zu seiner eigenen Verteidigung benützen. Avram Iancu meint, seine Seele ist rein. Trotzdem weigert er sich, vor der Gubernialkommission zu erscheinen, um sein eigenes Leben zu retten. Er wird sich bei den Magyaren aus Ungarn fluchten.
142. *Cojocna (Kolozs, Salzburg)*, den 29. Juni 1848. Der Arzt und Abgeordneten kandidat Szigeti Csehi Samu an den königlichen Kommissär Vay Miklós. Er zeigt die betrügerische Weise an, in welcher sich die Wahlen in Cojocna abspielten.
143. *Timişoara (Temesvár, Temeswar)*, den 29. Juni 1848. Der königliche Kommissär Vukovics Sebő an den Innenminister Ungarns, Szemere Bertalan. Er teilt ihm mit, daß er einen Vertrauensmann innerhalb des Kriegeskommandos hat, welcher ihm Informationen erteilt.
144. *Timişoara (Temesvár, Temeswar)*, den 29. Juni 1848. Die Anzeige des Kulterer Ignác an den Innenminister Ungarns, Szemere Bertalan, worin er den Oberst-Lieutenant Dreihann des Verrates und der kampflosen Kapitulation bei Weißkirchen beschuldigt. Er fordert, Dreihann sollte sofort vor das Standgericht gebracht werden.
145. *Timişoara (Temesvár, Temeswar)*, den 29. Juni 1848. Auszug aus dem Sitzungsprotokoll des Verwaltungsausschusses des Temesch-Torontaler Komitats.

146. *Ofseșița, den 29. Juni 1848.* Der Priester Csintalan Károly an den königlichen Kommissär Vukovics Sebő. Er macht ihm bekannt, daß der Karlsdorfer Pfarrer Krix Antal, „ein treuer Patriote“, vom Feind gefangen genommen und verhaftet worden ist. Er ersucht Vukovics, hinsichtlich der Befreiung des Pfarrers Krix einschreiten zu wollen.

147. *Bârsa (Barza), den 29. Juni 1848.* Im Namen der Wähler berichtet Draga Ilarie über die Bestechung der Wähler durch Alkoholgetränke.

148. *Bocsig (Bokszeg), den 29. Juni 1848.* Die Erklärung des orthodoxen Pfarrers Nicolae Pop über die lügnerischen Gerüchte hinsichtlich der Konskribierung zu den in Dobsig stattfindenden Wahlen.

149. *București (Bukarest), den 29. Juni 1848.* Timoni an das österreichische Ministerium des Äußeren. Er berichtet über den Verlauf der Ereignisse in der Wallachei.

150. *București (Bukarest), den 29. Juni 1848.* Der k.k. Konsularagent Timoni an das Gubernium Siebenbürgens. Er informiert es über den Stand der Cholera in der Wallachei.

151. *Sibiu (Nagyseben, Hermannstadt), den 29. Juni 1848.* August Treboniu Laurian an Nicolae Bălcescu, über die Zwistigkeiten zwischen den Serben, Ratzen und Magyaren. Er glaubt, daß man den Siebenbürger Rumänen Unrecht getan, weil man ihnen die Bewaffnung verboten hat. Die Ungarn wünschen keinen Konföderationsstaat, wie es die Schweiz ist. Sie nehmen keine andere Geschäftssprache an als die ungarische.

152. *Topa de Criș (Köröstopa), den 29. Juni 1848.* Freiherr Wesselényi Miklós an den bevollmächtigten königlichen Kommissär Vay Miklós. Er belobt Bethlen János's Einfluß zur Erhaltung der Ordnung in Siebenbürgen. Der griechisch-unierte rumänische Bischof Lemeny, der Rechtsanwalt Bohátel und der Erzpriester Constantin Papfalvi sind ungarntreu und können unter Kontrolle benützt werden. Ebenfalls sind benützbare: der Dobokaer Obemotär, der junge Lemeny, Aloisie Vlad und Sigismund Pop. Er empfiehlt Individuen für bestimmte Zivil- und Militärämter.

153. *Huedin (Bánffyshunyad, Heynod), den 29. Juni 1848.* Freiherr Wesselényi Miklós an seinen Gutsverwalter Kelemen Benjámín. Er macht die Empfehlung, daß sich die jungen Adeligen für den Husarenregiment in Zalău bewerben, um nicht in der Schaar der in Klausenburger zusammengesammelten Trunkbolde zu weilen.

154. *Cluj (Koloşvár, Klausenburg), vor dem 30. Juni 1848.* Gubernialnote über die Klage der Einwohner aus Ghiorl, welche auch weiterhin gezwungen sind, die Robotten trotz deren Aufhebung zu leisten.

155. *O.o., vor dem 30. Juni 1848.* Der Gubernialkommissär Freiherr Kemény Farkas an den Gendarmenausschuß des Thordaer Komitats. Der Kommissär hat den Bewohnern die schriftliche Pflicht erzwungen, die „Aufwiegler“ anzuzeigen. Trotz dieser Maßnahme machte der berühmte „Aufwiegler“ Marsinai dem rumänischen Pfarrer Vlăduț aus Bogata einen Besuch.

156. *Buda, den 30. Juni 1848.* Der Innenminister Ungarns, Szemere Bertalan, an die Sächsische Nationsuniversität. Er bringt ihr die Ernennung des ungarischen Regierungskommissärs Vay und die Errichtung des Standgerichtes im Hermannstädter Stuhl bekannt.

157. *Budapest, den 30. Juni 1848.* Der Befehl des Erzherzogs Palatin Stephan an den ungarischen königlichen Kommissär Vay Miklós. Er beauftragt ihn, keinen finanziellen Opfer zu scheuen, hinsichtlich der Absendung der Szekler und Rumänen Regimenter in das Militärlager nach Szeged.

158. *Budapest, den 30. Juni 1848.* Der Befehl des Palatins Stephan an das siebenbürgische Thesaurariat, über die Errichtung eines Honved Freiwilligenkorps in Siebenbürgen und über die Verpflichtungen des Thesaurariats, unter den heiklen Bedingungen der Einstellung der Tätigkeit der siebenbürgischen Hofkammer in Wien.

159. *Pest, den 30. Juni 1848.* Der Aufruf des orthodoxen Bischofs Andrei Șaguna an seine Pfarrkinder. Er informiert sie über das Ergebnis der Audienz der beim Kaiser nach Innsbruck abgegangenen

rumänischen Deputation. Der Kaiser hat die Deputation versichert, die Anerkennung der rumänischen Nation durch ein Sondergesetz und die Gleichberechtigung der orthodoxen Kirche mit den anderen Landeskirchen gewährzuleisten. Er hat die Aufhebung der Leibeigenschaft bestätigt und die Pressefreiheit angekündigt. Die Rumänen werden sich bewaffnen können: ebenfalls dürfen von nun an auch rumänische Beamte angestellt werden. Der Bischof mahnt die Bauern auf, den Boden der Grundherren zu bearbeiten. Die Rumänen spornen an, Bruderliebe zu den anderen Landesnationen aufzuzeigen und mit den Szekeln in Eintracht zu leben.

160. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Der Gouverneur Teleki an den Palatin Stephan. Er informiert ihn, daß das Standgericht im Csik Stuhl eingeführt wurde.

161. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den Palatin Stephan, über die Sachlage an den Grenzen mit der Moldau und der Wallachei, wo die Russen scheinbar eingefallen sind..

162. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Der Gubernieur Teleki József an den Palatin Stephan. Er informiert ihn über die seitens der Bukarester Konsulargentie und des Törzburger Grenzamtes erhaltenen neuesten Angaben, hinsichtlich der Flucht des wallachischen Herrschers Gheorghe Bibescu.

163. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Der Landesgouverneur Teleki József an das Gubernium, über zwei, in den Händen des Obergespanns des Unteralbenser Komitats, Freiherr Kemény István der Jüngere, gelangte Briefe des Notärs Iosif Moga, woraus Mogas „Aufwieglungsversuche“ hervorgehen.

164. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den griechisch-katholischen Bischof Ioan Lemeny, über die Verhaftung des der Aufwieglung beschuldigten griechisch-katholischen Pfarrers von Budiul de Câmpie, der Vater des Alexandru Papiu-Iliarian.

165. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Der ungarische königliche Kommissär Vay Miklós an den Innenminister Ungarns, Szemere Bertalan. Er informiert ihn über seine Ankunft in Siebenbürgen und über seinen innigen Empfang hier.

166. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* General Puchner an den Gouverneur Teleki. Er informiert ihn, daß er den Szeklertruppen den Befehl zum Abmarsch erteilt hat, indem er ihnen aber den Aufbruchtag und den Marschplan nachträglich bekannt machen wird.

167. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* [General Puchner] an 1) den Major Balás; 2) das Militär Generalkommando, um den Abmarschbefehl dem 2. Szeklerregiment zur Kenntnis zu bringen. Puchner zeigt die Beweggründe an, weshalb sich die Szekler Grenzler dem Abmarschbefehl nicht fügen.

168. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* [General Puchner] an 1) das siebenbürgische Generalkommando; 2) die Monturkommission. Er beauftragt sie, ihm die Anzeige zu machen, über den notwendigen Bedarf an Militäruniformen und Schuhen für die zu errichtenden 4 Bataillons der mobilen Nationalgarde.

169. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Freiherr Béldi Ferenc, Obergespan des Dobokaer Komitats, an den Innenminister Ungarns, Szemere Bertalan. Er berichtet, daß er seine Ernennung als Obergespan des Dobokaer Komitats zur Kenntnis genommen hat.

170. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den königlichen Oberrichter des Aranyoser Stuhls, Dindár Antal, die in Poiana Arieşului verzeichneten Unruhen betreffend. Da das Militär vorläufig zur Erhaltung der Ruhe und Ordnung noch nicht einberufen werden kann, sollen die aus Ungarn und Szekeln gebildeten Nationalgarden benützt werden.

171. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an das Dobokaer Komitat, über die Beschwerden der Bewohner etlicher Komitatsdörfer, hinsichtlich der Mißbräuche ihrer ehemaligen Grundbesitzer, welche ihnen Urbarmachungen, Heuwiesen und Erbschaften hinrißen.

172. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Das Gubernium an die Gemeinschaft des Dobokaer Komitats, hinsichtlich der Klagen der Bewohner aus Cubleşul Someşan. Diese zeigen an, daß sie, trotz der Aufhebung der Leibeigenschaft, von ihren Urbarmähden von den Grundherren zwangsweise weggejagt wurden.

173. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Der Landesgouverneur Teleki József an den Udvarhelyer Stadtmagistrat. Dem Letzteren wird die Abschickung von Feuerwaffen, obwohl in einer kleineren Anzahl als die vom Publikum erheischte, versprochen.

174. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Das Gubernium Siebenbürgens an den Ortsrat von Cojocna, über manche gelegentlich der Deputiertenwahl zum ungarischen Pester Reichstag aufgetretene Widersetzlichkeiten.

175. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Der Landesgouverneur Teleki an den Gubernialkommissär Kozma Pál. Er übersendet ihm den Brief des Mikes János. Der Kommissär soll, im Sinne dieses Briefes, die nach Abrud geschickten zwei Szekler Regimenter anreden.

176. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), den 30. Juni 1848.* Der Obergespan des Klausenburger Komitats, Thoroczka Miklós, an den Gouverneur Teleki. Er unterbreitet ihm einen Bericht über die Ereignisse in Luduş.

177. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 30. Juni 1848.* Der Vizepräsident des Thesaurariats, Graf Béldi György, an den Gouverneur Teleki József. Ersterer wurde vom ungarischen Finanzminister Kossuth Lajos mit der eingehenden Darstellung der öffentlichen Einkünfte Siebenbürgens beauftragt.

178. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 30. Juni 1848.* Das Thesaurariat an das Generalkommando der k.k. Armee in Siebenbürgen. Es fordert den nötigen Militärbefehl, um das zu Maros Ujvár durch Szekler Grenzer besetzte Salzwach-Kommando abzulösen.

179. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 30. Juni 1848.* Das Generalkommando aus Hermannstadt an das Gubernialpräsidium. Laut einer Anzeige des Rothenthurm Kontumatzamtes, sind hier ungefähr 30 flüchtige Frauen und Kinder aus der Wallachei ohne Pässe eingetroffen, wovon die Männer in Căineni zurückbehalten wurden. Um bei den bestehenden politischen Verhältnissen etwaige Konflikte mit den Behörden der Wallachei zu vermeiden, trägt man dem Rothenthurm Grenzkommando auf, diese Flüchtlinge anzuweisen, die Kontumatz zu verlassen und sich einen Aufenthalt weiter im Lande zu wählen, den gewählten Aufenthaltsort dem Grenzkommando anzuzeigen und von da sich nicht zu entfernen. Die bewaffneten politischen Flüchtlinge sollen ihre Waffen ablegen, andern bewaffneten, verdächtigen oder paßlosen Leuten aber den Grenzübergang strengstens zu verwehren. Da auch die übrigen Militärgrenzbehörden darüber angewiesen wurden, wird Obenstehendes dem Gubernialpräsidium ebenfalls zur Kenntnis gebracht.

180. *Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt), den 30. Juni 1848.* Der Sachsengraf der Sächsischen Nationsuniversität, Franz Salmen, an das Gubernium Siebenbürgens. Er protestiert gegen die von der ungarischen Regierung getroffenen Maßnahmen, gegen die Ernennung des ungarischen Kommissärs Vay und gegen die Einführung des Standgerichtes auf dem Königsboden.

181. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 30. Juni 1848.* Der Bericht der Kronstädter Konfluxabgeordneten der Sächsischen Nationsuniversität. Obwohl die Nationsuniversität beschlossen hat, die Wahlen zum vereinigten ungarischen Reichstag nicht eher vorzunehmen, bis die Sanktionierung des Unions- und des Wahlgesetzes nicht herablangen werden, hat das Hermannstädter Publikum die Wahl auf den 3. Juli angeordnet. Die Nationsuniversität beabsichtigt die Absendung einer Deputation nach Pest, bestehend aus 7 Individuen, die am 29. Juli in geheimer Abstimmung gewählt wurden.

182. *Braşov (Brassó, Kronstadt), den 30. Juni 1848.* Das Sitzungsprotokoll des Kronstädter Magistrats registriert die Verlautbarung des über Ion Pană aus Satulung gefällten Urteils.

183. *Târgu Mureş (Marosvásárhely, Neumarkt am Mieresch), den 30. Juni 1848.* Die Instruktion der Neumarkter Stadtkommunität an ihre Abgeordneten zum Pester Reichstag.

184. *Sighișoara (Segesvár, Schäßburg)*, den 30. Juni 1848. Die Sitzung des Schäßburger Magistrats. Der Stadthann Michael Wenrich, als gewesener Deputierte des außerordentlichen Konfluges der Nationsuniversität; ebenfalls die Landtagsdeputierte Carl Gooss und Georg Daniel Teutsch legen mündliche Berichte ab.
185. *Deva (Déva, Deva)*, den 30. Juni 1848. Der Oberrichter Lukács József an das siebenbürgische Gubernium, im Zusammenhang mit den in der Hatzeg Gegend stattgefundenen Aufwieglungen.
186. *Deva (Déva, Deva)*, den 30. Juni 1848. Der Oberrichter Lukács József an das siebenbürgische Gubernium, über die Aufwieglungen der Rumänen des Meteșd Kreises, die nach Hatzeg kamen.
187. *Deva (Déva, Deva)*, den 30. Juni 1848. Der Verwalter Cseh Miklós an das Thesaurariat, über Mißbräuche in der Schenkwirtschaft bei Teiu.
188. *Hunedoara (Vaydahunyad, Eisenmarkt)*, den 30. Juni 1848. Der Oberrichter Butsi Mihály macht, im Namen der Wahlkommunität, die Wahl des Abgeordneten Constantin Papfalvi bekannt.
189. *Sebeș (Szászsebes, Mühlbach)*, den 30. Juni 1848. Der Mühlbacher Stadtmagistrat an den Sachsengrafen Franz Salmen. Er informiert ihn über die Verstärkung der Mühlbacher Bürgerwehr um 40 junge Männer. Für diese wird die Beistellung von 40 Stück Musketen gefordert.
190. *Turda (Torda, Thorenburg)*, den 30. Juni 1848. Der Schreiber Tarsoly Gergely, im Namen des Gendarnenausschusses, an den Obergespan des Thordaer Komitats, Thoroczka Miklós. Er informiert ihn über die Bewegungen des „Aufwieglers“ Marsinai aus Bogata de Mureș, welcher weder angezeigt, noch verhaftet wurde, obwohl sich die Ortsbewohner in diesem Sinne schriftlich verpflichtet hatten.
191. *Iclandul Mare (Nagyikland)*, den 30. Juni 1848. Das Protokoll der am 30. Juni 1848 in Iclandul Mare eingeleiteten Untersuchung. Die Zeugen werden über ihre Weigerung untersucht, das Gesetz über die Aufhebung der Leibeigenschaft zusammen mit der Anerkennung der Union Siebenbürgens mit Ungarn anzunehmen. Die Behörden bemühen sich, diejenige Person zu entdecken, welche erklärt hätte, daß sich die Dorfbewohner mit der Wallachei vereinigen wollen. Aus den Antworten geht hervor, daß die Zeugen den Eid in Blasendorf zwölfmal ablegten. Sie haben geschwört sich mit den Rumänen jenseits der Karpathen zu vereinigen und, ungeachtet dem Konfessionsunterschied zwischen den Rumänen, vereint zu handeln.
192. *Șumuleu (Csiksomlyó)*, den 30. Juni 1848. Der Aufruf des Stuhlrichters Balási József an seine Mitbürger, worin er ihnen den Inhalt der Losungsworte „Freiheit, Gleichheit, Brüderlichkeit“ erklärt.
193. *Sighetul Marmăției (Máramarosziget)*, den 30. Juni 1848. Der Stellvertreter des Stuhlrichters, Asztalos Péter, an die Sighet Stadtkommunität, über die Beschleunigung der Verwirklichung der Union Siebenbürgens mit Ungarn.
194. *Timișoara (Temesvár, Temeswar)*, den 30. Juni 1848. Der Oberkommandierende des Banats, General Piret, an 1) den k.k. Kriegsmünister; 2) den ungarischen Kriegsmünister; 3) den Kommandierenden des Kordons der Unteren Donau. Er informiert sie über die Sachlage in den unter Autorität der serbischen Comités aus Karlowitz und Pancsova stehenden Deutschbanater und Illyrischbanater Regimente.
195. *Răpsig (Repszeg)*, den 30. Juni 1848. Die Einwohner aus Răpsig berichten über den Versuch des Grundbesitzers aus Mănerău, Urbán Gyula, die Wähler, vermittle des Weines, der Musik und der ihnen gebotenen Verkehrsmittel zum Wahlorte, zu bestechen, um ihn als Abgeordneten zu wählen.
196. *Galați*, den 30. Juni 1848. Der österreichische Konsul in Galați, Christian Wilhelm Huber, an das Präsidium des siebenbürgischen Guberniums. Er beschreibt die in der Wallachei abgespielten Ereignisse: das mißlungene Attentat auf das Leben des Fürsten Gheorghe Bibescu (21. Juni 1848), der Ausbruch der Revolution in Bukarest und die Ausrufung der Verfassung (23. Juni), die Bekanntmachung der Verfassung in Brăila (26. Juni), die Ernennung des neuen Gouverneurs in Brăila, die Abdankung des Fürsten Bibescu, die Ankunft in Galați des russischen Kriegsdampfbootes „Ingerman“ (27. Juni).

197. *Budapest, den 30. Juni 1848.* Der im *Pesti Hirlap* veröffentlichte offene Brief des Freiherrn Jósika Miklós an Freiherrn Kemény Zsigmond. Der Erstere berichtet über die in Câmpeni und Abrud stattgefundenen Ereignisse, wo 3-4000 bewaffnete Rumänen zusammenkamen, um den Kampf gegen das Szekler Militär auszulösen. Den Gerüchten gemäß, wurden etwa 300 Rumänen ermordet und weitere 300 verwundet. In Wirklichkeit ist eine Verwechslung mit den Ereignissen von Mihalt entstanden.

198. *Salonta (Nagyszalonta), den 30. Juni 1848.* Der Dichter Arany János an seinen Freund Vas Gereben. Er bietet ihm seine Dienste als Mitarbeiter der Zeitung *A nép barátja* (Der Volksfreund) an. Er teilt ihm die von ihm erdachte Struktur des Blattes mit, um diese Wochenzeitung in eine wahre Volkszeitung umzuwandeln.

199. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), Ende des Monats Juni 1848.* Gubernialreferat über die Eingabe der Sächsischen Nationsuniversität, worin dieselbe ihren Protest gegen die Verordnungen der ungarischen Regierung, hinsichtlich der Union Siebenbürgens mit Ungarn, ausdrückt. Das Gubernialreferat unterstreicht, daß die erwähnte Eingabe vom Gubernium zurückgewiesen und für null und nichtig erklärt wurde.

200. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), Ende des Monats Juni 1848.* Gubernialnote über die dem Gubernium von 21 Sedler aus Țaga eingereichte Beschwerde. Da sie auf Allodialgründen wohnen, sind sie verpflichtet, ihren Urbarrallasten auch weiterhin nachzukommen.

201. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), Ende des Monats Juni 1848.* Gubernialreferat über die Klage der Allodialsedler aus Silvașul de Câmpie. Diese sind verpflichtet vier Robottentage wöchentlich zu leisten, trotz der Aufhebung der Leibeigenschaft. Sie ersuchen das Gubernium, ihnen zu gestatten, in den Reihen der befreiten Fronbauern aufgenommen zu werden.

202. *Cluj (Kolozsvár, Klausenburg), [vor dem 1. Juli] 1848.* Im Namen der 63 Allodialsedler aus Silvașul de Câmpie, fordern drei der Sedler, in der unterzeichneten Beschwerde, die Robottenarbeiten nicht weiter leisten zu müssen, da sie, den aus der Leibeigenschaft befreiten Bauern gleich, öffentliche Lasten tragen, Soldaten geben und die Königssteuer bezahlen.

203. *Brașov (Brassó, Kronstadt), Ende des Monats Juni 1848.* Der Bericht der Senatoren Friedrich Fabricius und Friedrich Bönches, welche die in den Sieben Dörfern unternommene Untersuchung leiteten und den Antrag stellen, Maßnahmen gegen den „Aufwieglar“ Miklos aus Cernat zu treffen.

204. *Brașov (Brassó, Kronstadt), Ende des Monats Juni 1848.* Gesamtbericht über die im Kronstädter Distrikt vollgezogene Wahl der Deputierten zum Pester Reichstag. Es sind durch Stimmenmehrheit Senator Karl Myß und Rechtsanwalt Elias Rös zu Landtagsdeputierten erwählt worden.

205. *[Hâlmagiu (Nagyhalmásy), Ende des Monats Juni 1848.]* Die dem Siebenbürger Landtag eingereichte Beschwerde der Wähler aus Hâlmagiu. Sie heben eine Reihe von Unordnungen hervor, im Rahmen der in der Gegend vollzogenen Abgeordnetenwahlen.

206. *Huedin (Bánffyshunyad, Heynod), [Ende des Monats Juni 1848].* Die Heynoder Kommunität an die Stände und Orden des Klausenburger Landtags. Sie fordern das Vertretungsrecht für ihre Teilnahme zum Pester Reichstag.

207. *Mihai Viteazul (Szentmihály), [Ende des Monats Juni 1848].* Der Grundbesitzer Nagy Elek aus Mihai Viteazul an den königlichen Obrichter. Er fordert, daß seine auf dem Allodialgrund wohnenden Untertanen zur Arbeit zurückgebracht werden sollen.

208. *[Someșul Rece (Hidegcsamos), Ende des Monats Juni 1848].* Die dem Erzherzog Palatin eingereichte Beschwerde der Einwohner aus Someșul Rece, worin die durch Besetzung ihres Waldes seitens des Beamten Péntzes erduldeten Mißbräuche beschrieben werden. Sie fordern die Untersuchung dieser Mißbräuche.

209. *Șercaia (Sárkány, Schirkanyen), Ende Juni – Anfang Juli 1848.* Die dem Siebenbürger Landtag eingereichte Beschwerde der 70 Fronbauern des Fiskus aus Șercaia. Sie beklagen mehrere von den Sachsen gegen sie ausgeübte Ungerechtigkeiten.

Sibiu, 26 iunie 1848

UZ 729 / 848

7982 – 848

An die Hochlöbliche königliche Landesregierung

Durch h. kön. Landesregierungs Erlaß vom 7ten d.M. Gub.Z. 7147/848 sind auch die sieb. sächs. Kreise von dem auf den 2. Juli l.J. nach Pest einberufenen vereinigten Reichstag mit der Aufforderung in Kenntniß gesetzt worden: zur Wahl der zu diesem Reichstag zu entsendenden Abgeordneten mit Bezug der durch die Landesbuchhaltung ausgearbeiteten u. mitgetheilten Ausweise der im Sinne des vom gegenwärtigen sieb. Landtag entworfenen neuen Wahlgesetzes nach ihrem Steuermaße mit dem activen Wahlrecht theilenden Bürger u. Bewohner der betreffenden Kreise, die nöthigen Vorbereitungen mit möglichster Eile zu treffen, damit die Wahl u. Abfertigung der Abgeordneten zum Reichstage nach erfolgter Allh. Sanction des l. diesjährigen Landtagsartikels über die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn u. des 2. Artikels über die Modalität der Wahl der Reichstagsabgeordneten, alsogleich möge vollzogen werden können.

Ein später u. eben nur in den nächsten Tagen an die sächs. Kreise gelangter hoher ungarländer Regierungs Erlaß vom 12. d.M. Zahl 3772/848 verordnet die Beschickung des auf den 2. Juli l.J. ausgeschriebenen vereinigten Reichstags auf Grundlage des V. 1848er ungarländer Gesetzartikels und des I. und II. diesjährigen Siebenbürger Landtagsartikels unter Androhung der gesetzlichen Strafe auf den Nichterscheinungsfall.

Die eben versammelte sächs. Nations Universität sieht sich durch die von den sächs. Kreisen diesfalls an sie gelangten Vorstellungen veranlaßt, in Erwägung dessen, daß der zur Eröffnung des Reichstags in Pest anberaumten Termin bereits so nahe herangerückt u. die Allh. Sanction u. Verlautbarung der vorberührten beiden Landtagsartikel noch nicht erfolgt ist, mithin schon der Mangel an fysischer Zeit es unmöglich macht, bis zum gedachten Termin die Reichstags Abgeordneten zu wählen u. im entfernten Orte des Reichstags eintreten zu machen, – an Eine h. königl. Landes Regierung die gehorsamste Bitte zu stellen: einen angemessenen Aufschub der Reichstagseröffnung im geeigneten Wege erwirken, oder doch das ohne eigene Schuld, durch die Kürze der Zeit verspätete Eintreffen der Abgeordneten aus den entfernten siebenbürgischen Kreisen entschuldigen zu wollen. Die wir mit der gebührenden Hochachtung verharren

Einer Hochlöblichen königlichen Landesregierung

gehorsamste Diener
die versammelte sächs. Nations Universität

Hermannstadt, 26. Juni 1848.

Nr. Univ. 729 / 1848
7982 – 1848

Către Înalta și Onorata Conducere Regească a Țării.

Prin înalta decizie regească a Guberniului, din data de 7 ale lunii nr. Gub. 7147/1848, și cercurile săsești transilvane au fost anunțate despre parlamentul unificat, convocat pe 2 iulie anul curent la Pesta, cerându-li-se să purceadă, în cea mai mare grabă, la alegerea deputaților ce vor fi trimiși la acest parlament, ținând cont de indicațiile redactate și comunicate de către contabilitatea țării, în sensul noii legi electorale, elaborate de actuala dietă transilvană, în baza participării [la vot] a locuitorilor respectivelor cercuri și a cetățenilor ce dețin un drept electoral activ, în funcție de contribuția lor la impozite, astfel încât, după ce va sosi preaînalta sancțiune a primului articol de lege al dietei de anul acesta, cu privire la unificarea Transilvaniei cu Ungaria, precum și a articolului de lege nr. 2 despre modalitatea alegerii deputaților în parlament, aceasta să se poată îndeplini pe dată.

O hotărâre ulterioară a înaltei conduceri maghiare, din data de 12 ale lunii cu nr. 3772/1848, care va ajunge la cercurile săsești doar în zilele următoare, poruncește trimiterea [deputaților] la parlamentul unificat, prevăzut pentru 2 iulie anul curent, în temeiul articolului legii maghiare nr. V, precum și a articolelor de lege nr. I și II ale dietei transilvane din acest an, iar, în cazul neprezentării, se amenință cu pedeapsa legală.

Datorită întâmpinărilor sosite de la cercurile săsești, luând în considerare faptul că termenul prevăzut pentru deschiderea parlamentului de la Pesta este atât de apropiat, în vreme ce preaînalta sancțiune și publicare a celor două articole menționate anterior încă nu a avut loc, și, de asemenea, lipsa timpului fizic face imposibilă alegerea deputaților parlamentari și sosirea lor la îndepărtatul loc al parlamentului, până la termenul precizat: Universitatea Națională Săsească, întrunită acum, adresează Înalțului Guberniu regesc al țării supusa rugămintă: de a determina, pe calea potrivită, amânarea deschiderii parlamentului sau de a scuza venirea întârziată, nu din proprie vină, ci din pricina timpului scurt, a deputaților din îndepărtatele cercuri transilvane. Rămânem cu stima cuvenită

Ai onoratului Guberniu regesc

Slujitori preaclepcați,
Universitatea Națională Săsească întrunită,
Franz Salmen,
Carl Sigerus, notar

Sibiu, 26 iunie 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX. 22: fasc. 2A; nr. 78 c.

Sibiu, 26 iunie 1848

Note

Laut einer Mittheilung der k.k. Agenzie in Bukarest vom 27. May 1.J. Nro. 1436, haben sich in mehreren Distrikten der Walachei die Heuschrecken in großer Menge abermals gezeigt, und es ist vom fürstlich walachischen Minister des Innern an alle Unterbehörden der Befehl erlassen worden, die jungen Heuschrecken, so lange sie noch nicht fliegen können, mit allen Mitteln zu vertilgen.

Indem man diese Mittheilung zur Kenntniß des löblichen Guberniums bringt, und den unterordneten Grenz Regimentern für den Fall, als sich diese Insekten hierlandes zeigen sollten, die aus ähnlichen Anlässen in früheren Jahren getroffenen Verfügungen in Erinnerung bringt, hat man die Ehre Wohldasselbe dienstfreundlichst anweisen zu wollen, damit sie, falls die Heuschrecken in Siebenbürgen eindringen sollten, im Einvernehmen mit dem Militär zur Vertilgung dieser schädlichen Insekten auf Thätigste mitwirken.

Hermannstadt am 26. Juny 1848.

In Dienstes Absein des Commandierenden Herrn Generals,

Gedeon FML

An das löbliche königliche Landes Gubernium

Notă

Conform unei comunicări a agenției c.c. de la București, din 27 mai anul curent, nr. 1436, în mai multe districte ale Munteniei, s-au arătat din nou, în număr mare, lăcustele. Din partea ministrului muntean princiar de interne, s-a emis dispoziția către toate autoritățile subordonate, ca lăcustele mai mici, care încă nu pot să zboare, să fie nimicite prin toate mijloacele.

Aducând această comunicare la cunoștința onoratului Guberniu și, în același timp, reamintind regimentelor de graniță subordonate măsurile adoptate în anii trecuți, din motive similare, pentru cazul în care aceste insecte s-ar arăta și aici, în țară, suntem onorați a transmite indicația de serviciu ca, în cazul în care lăcustele ar pătrunde și în Transilvania, în acord cu armata, [Guberniul] să se implice în modul cel mai activ pentru nimicirea acestor insecte dăunătoare.

Sibiu, 26 iunie 1848.

În absența domnului comandant suprem,

Gedeon, feldmareșal-locotenent.

Către onoratul Guberniu regesc al țării

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 8.584/1848. Foto 29.042 / 1848.

Sighișoara, 26 iunie 1848

Nro. 135

Erste Feld-Division

An Ein kais. königl. loebliches 1stes Walachen 16es Grenz Infanterie Regiments
Commando

Schäßburg den 26en Juni 848.

In Erledigung der loeblichen Befehle 6en u. 20en d.Mts. X 2842 / 703 und X 3218 / 817 wird ehrfurchtsvoll berichtet, daß der gehorsamst Gefertigte in Gegenwart des Herrn Lieutenants Knesevich und Feldwebel Roman, für 9 Verspannswägen 7 fl 12 xr C.M. in Szeligstadt baar ausgezahlt haben; es hatten aber beinahe an jedem Wagen zwei Wirthe zusammengespant, und so mag es sein, daß der Kammarad des George Burszan ihm seinen Antheil vorenthalten hat; – übrigens ist eben auch dieses unwahrscheinlich; – weil er, anfänglich mit Ungestüm behauptete, es seien 10. Wägen gewesen, und als er vom Gegentheile überführt worden, unter dem Vorwande Einen Gulden C.M. ansprach, da ihm doch jedenfalls höchstens 48 xr C.M. gebührt hätten, daß diese 9. Wägen, die auf 10. Wägen bemessene Last geführt hätten, und daß der Gefertigte auch 10. Wägen verrechne, dabei war dieser Mann so unverschämt und ungestüm, daß sowohl Herr Lieutenant Knesevich, als auch meine sonstige Umgebung meine Mäßigung bewunderte.

Der gehorsamst Gefertigte weiß sehr wohl, daß die Vorspann der Vorschrift gemäß, vorhinein hätte gezahlt werden sollen, dieß war aber nicht thunlich, weil die Vorspann beim Abmarsch von Fogaras nicht da war, und die Bagage zurückblieb.

Wenn die Untersuchung an Ort und Stelle gepflogen worden wäre, so hätte sich der wahre Sachverhalt herausstellen müssen, nur muß hier noch bemerkt werden, daß nicht alle Vorspannleute von Bethlen, sondern einige aus Mundra waren.

Nach erneuert gemachter Erhebung der bei der Bagage kommandirt gewesenen Füsilier Gemeinen George Jose Csismas, George Bolovan und George Bukur Lasia der 9en dann Jose Streza der 10en Haus-Compagnie bestätigen alle, daß nur 9. Wägen da waren, dasselbe wird der als Kommandant der Bagage-Escorte bestimmt gewesene, nunmehr in die Grenze abgerückte Corporal Dimboi der 10en Haus Compagnie bestätigen, und wolle gnädigst, wenn es nöthig ist, darüber vernommen werden lassen.

Eine Bestätigung über die geschehene Zahlung liegt bei.

Arz Hauptmann

Către comanda onoratului prim regiment c.c. românesc grăniceresc de infanterie nr. 16

Sighișoara, 26 iunie 1848.

Spre îndeplinirea onoratelor ordine, din data de 6 și 20 ale lunii, nr. 2842/703 și 3218/817, se raportează, cu supunere, că umilul subsemnat, în prezența domnului locotenent Knesevich și a plutonierului Roman, a plătit în bani peșin, la Seliștat, 7 florini și 12 crăițari m.c. pentru 9 căruțe de înhămat. Dar, aproape la toate căruțele, înhămaseră tot câte doi gospodari. Așa se face că tovarășul lui George Bârsan a tănuit porția acestuia. Chiar și acest lucru pare improbabil, deoarece, la început, el a susținut părtinitor că au fost 10 căruțe și, când i s-a arătat contrariul, a solicitat un gulden m.c., sub pretextul că lui, oricum, i se cuveneau în orice caz 48 de crăițari m.c., întrucât cele 9 căruțe căraseră povara măsurată pentru 10 care, așa că subsemnatul să pună și el la socoteală 10 căruțe. Omul acesta a fost atât de nerușinat și de agitat, încât atât domnul locotenent Knesevich, cât și ceilalți din jur, mi-au admirat cumpătarea.

Umilul subsemnat știe prea bine, conform prescripției, că plata cailor de ham trebuie efectuată în avans. Însă acest lucru nu a fost posibil, deoarece caii de înhămat nu erau de față când s-a pornit marșul din Făgăraș, iar bagajele au rămas în urmă.

Dacă s-ar fi efectuat o anchetă la fața locului, ar fi reieșit adevărata stare de lucruri. Acum însă trebuie să mai observăm că nu toți oamenii cu caii de ham erau din Beclean [de Brașov], câțiva dintre ei fiind din Mândra.

După o nouă cercetare a soldaților infanteriști de câmp, care erau sub comandă la bagaje: George Iosif Cizmaș, George Bolovan și George Bucur Lasea din compania 9, apoi Iosif Streza din compania 10, cu toții au confirmat că nu au fost decât 9 căruțe. Același lucru îl va confirma și comandantul escortei de bagaje, caporalul Dâmboi de la compania 10, care acum se află în marș spre graniță, dar care, dacă e necesar, se va supune anchetei.

Anexez o confirmare a plății efectuate.

Arz, căpitan

Original. Bibl. Acad. Rom. Filiala Cluj-Napoca. Fond.....nr. 511/1848. Foto 32.825-32.826.

Timișoara, 26 iunie 1848

1848

T

6/51

An das k.k. wallachbanater Grenz Regiment

Temeswar den 26. Juni 848.

Der hiesige Hptmann – Gamisons Cmdanter Hofstättner ist unterm 24. D.M. in Folge der die letztere Zeit in größerer Anzahl zur gerichtlichen Untersuchung zugerathenen Arestanten um Abhülfe eingeschritten.

Der hier zugetheilte [...] [...] Oberlieutenant Andits Horský befindet sich bereits seit dem 14. V. M. in Caransebes um während der Krankheit, so dahin Abwesenheit mit Urlaub des Hauptmann Andits Gross desselben Geschäfte zu besorgen. Unterm 25 desselben Monats T 509 ist dem etc. die h. Hofkriegsraths Verordnung dto 10. V.M. T 694 bekannt gegeben worden.

[Document incomplet.]

1848   T   6 / 51

Către regimentul de graniță româno-bănățean
Timișoara, 26 iunie 1848.

În data de 24 ale lunii, căpitanul din această localitate, comandantul de garnizoană Hofstättner, a solicitat ajutor din cauza numărului mare de arestați, care, în ultima vreme, au fost aduși pentru cercetare judecătorească.

Locotenentul major Andits Korský, repartizat aici [...], se află la Caransebes încă din data de 14 ale lunii trecute, pentru a se preocupa de problemele căpitanului Andits Gross, pe timpul absenței acestuia, datorată concediului de boală.

În data de 25 ale lunii trecute, sub nr. T 509, a fost făcută cunoscută dispoziția Înalțului Consiliu Aulic de Război, datat 10 mai T 694.

[Document incomplet.]

Concept. Arh. Naț. Rom. D. J. Timișoara. Fond. Arhiva militară, nr. 472, manuscris 20, filele 84–85. Foto: 30.348-30.349 1848.

5

[Cluj, înainte de 27 iunie 1848] (1)

Danes Filip, Marosán Andrej, Salamon Flora s részeseik Belső-Szolnok megyei alparéti adózók jelen folyamodásuknál fogva fogva panaszzolják, miként földesuruknak helybeli haszonbérője Eczet Péter az úrbér megszüntetéséről költ rendeletet úgy értelmezvén, hogy csak az antiquákon lakó s nem az úrbéres közterhek alatti portákon lakók is vagynak felszabadítva, őket verésseli fenyegetéssel is az úri szolgálatra akarja szorítani – annak okáért addig is míg a kiküldendő bíróság sorsukat el nem határozandja, magokat az úri szolgálattételtől fölmentetni kérik, igérvén, hogy hátrálékjokat, ha a dolog úgy ütne ki, utánpótolják.

Contribuabilii din Olpret, comitatul Solnocul de Mijloc, prin prezenta cerere, se plâng de faptul că arendașul moșiei, Eczet Péter, interpretează legea desființării relațiilor urbariale în defavoarea lor. Și anume, arendașul crede că au fost eliberați doar acei locuitori, cari stau pe sesii vechi și nu toți cei ce plătesc contribuții publice. Cei care fac parte din ultima categorie sunt amenințați cu bătaia, pentru a-i sili la prestarea robotei. Din această cauză, cer scutirea, chiar și până atunci când soarta lor va fi hotărâtă de judecătorie.

Referat gubernial original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7.860/1848. Foto: 30.902-30.903.

1. Cererea a fost înaintată Guberniului în ziua de 17 iunie și luată în discuție pe data de 25 iulie 1848.

6

Budapesta, 27 iunie 1848

Az Igazságügyi Ministertől
Bihar Vármegyének !

Megyéjőkbeli Kőtegyán helysége községének ide mellékelt folyamodványa mely szerint az állítólag földesúri örökös engedménynél fogva birtokában lévő írtás földeket az úri tartozások terhe alól felmentetni kívánja, önökkel a végett közöltetik, hogy a mennyiben az ezen írtások iránti kérdés már a volt m. k. helytartó tanács által is, a 1847 ik évi 44970 sz. a. intézkedés szerint, a folyamatban lévő úrbéri szabályozási perre van utasítva, önök ezen pert törvényes rend és forma szerint minél előbb befejeztetni igyekezzenek, a folyamodó községet pedig értesítsék, hogy ezen per befejezéséig az írtás földjeikhez járó adózók ezen szolgálatokra nézve minthogy a per folytán alatt semmi újítás nem történhet az eddigi gyakorlat fenntartandó önök mindazáltal legyenek azért hogy az említett úrbéri per mielőbb befejeztessen.

Junius 27 én 1848.

De la Ministrul Justiției,
către comitatul Bihor !

Vă comunicăm D-voastră petiția, aici anexată, a comunei Kőtegyán [azi în Ungaria], conform căreia, în virtutea dreptului de moștenire, probabil că latifundiarul încearcă să obțină scutirea pământurilor defrișate, aflate în posesie, de sub povara obligațiilor domnești; astfel că, în măsura în care problema referitoare la defrișări a stat în atenția fostei locotenente regale maghiare, în conformitate cu dispoziția de

sub nr. 44.970 din anul 1847, atragem atenția cu privire la procesul de reglementare urbană în desfășurare, să stăruim a finaliza degrabă acest proces, în ordine și formă legală, iar comuna solicitantă să fie informată ca, până la terminarea acestui proces, să se păstreze nemodificat exercițiul serviciilor, cuvenite rentei, pentru pământurile desțelenite, mai ales în situația în care nimic nu se va schimba pe durata procesului, totul revenind D-voastre, astfel încât procesul să se încheie cât mai grabnic cu putință.
27 iunie 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr.... Foto: 16.384 -16.385.

7

Pesta, 27 iunie 1848

Báró Eötvös József Vallás és Közoktatási Minister úrhoz

A Krassó vármegyében fekvő Német – Bogsán városi görög egyesült imaház elfoglaltatásának tárgya, az ügyeknek az illető ministerek közötti hivatalos felosztása után hozzám, mint minister elnökhöz, ki tárcát nem vállaltam, semmi cím alatt sem tartozhatván, a [folyó] év június 20- dikától 163 – 968 számok alatt hozzám küldött iratokat, kellő tárgyalás és elintézés végett ezennel visszarekesztem.

Pest június 27ⁿ 1848.

Domnului baron Eötvös József, Ministrul Cultelor și al Învățământului

Vă retrimite, pentru dezvoltarea și luarea măsurilor necesare, actele trimise mie în 20 iunie, anul curent, sub numerele 163-968.

Problematica ridicată în ele, adică ocuparea bisericii greco-catolice din Bocșa Germană, aflată în comitatul Caraș (1), nu ține de competența mea, cu atât mai mult cu cât eu, ca Ministru de Interne, acum după împărțirea oficială a problemelor între diferitele ministere, nici portofoliu n-am ocupat.

Pesta, 27 iunie 1848

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség nr. 350 E/1848.

---

1. Ocupată de ortodocși.

Cluj, 27 iunie 1848

A m. pénzügyministernek

A Magyarhon még kormányom alatt álló részeiben kihirdetett toborzás útján alakulandó önkényes honvédsereg kiállítására kíváncsi költségek honnan rendelkezésére nézve jelen hó 23^{káról} 1070 szám alatti értesítését pénzügyminister úrnak köszönetem mellett tudomásul vettem.

A mi pedig az idevaló törvényhatóságoknak a hon oltárára teendő áldozatok gyűjtésére nézve el intézett felszólításukat illeti: ez iránt én még ugyan ezen folyó hó 14^{kéről} kibocsátott köriratomnál fogva azokat e hazafi szent kötelesség teljesítésére a hon nevében felhívtam, mellynek következtében már több – a ministeri elnök úrnak részint e részbeni utasításom végett fel is jelentett adakozások történtek, s remélem még nagyobb mennyiségben is történendnek.

Miről pénzügyminister urat azzal a megjegyzéssel kívántam értesíteni, miszerint az e célra begyűlendő pénz mennyiséget, avagy könnyen pénzzé tehető arany és ezüst kelméket további rendeletig, külön nyugtatvány mellett, a törvényhatóságokban lévő [királyi] pénztárakba rendeltem az adakozók névsora és ajándékok pontos s nekem is felmutatandó jegyzékével betétni. Vizsonti szíves üdvözléssel maradván

Kolosvárt, június 27^{kén} 1848.

Ministrului ungar de Finanțe!

Am luat la cunoștință, cu mulțumire, înștiințarea Domniei Voastre, d-le Ministru de Finanțe, dată în 23 a lunii curente sub nr. 1.070, referitoare la sursa de unde se pot obține, pe calea recrutării publice, banii necesari pentru echiparea trupelor voluntare de honvezi, înființate în părțile țării ungurești, aflate încă sub guvernarea mea.

În ceea ce privește apelurile lansate către jurisdicțiile de aici, referitoare la colectarea ofrandelor pe altarul patriei, eu am lansat o circulară, încă în data de 14 a lunii curente.

În ea, le-am atras atenția, în numele patriei, asupra acestei datorii sfinte. Ca urmare a [circularii], precum v-am raportat, s-au și făcut deja donații și sper că se vor mai face și în continuare, poate chiar și mai mari.

Doresc să vă aduc toate acestea la cunoștință, d-le Ministru de Finanțe, cu acea menționare că am dispus ca banii adunați în acest scop, precum și obiectele din aur și argint, ce se pot valorifica în bani, să fie depozitate (cu adeverință de primire), la casele regale aflate în jurisdicție, alături de lista persoanelor donatoare și a obiectelor.

Lista mi se va prezenta și mie.

Rămân cu salut cordial.
Cluj. 27 iunie 1848.

Concept. M. O. L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1709 E. 1848.

9

Cluj, 27 iunie 1848

Belügyminister Szemere Bertalan Úrnak!

E kormánysház mindenkor kötelességei legelsőjének. hazafiúi gondjai legnagyobb s legfontosabbjának tartotta azon felügyeletet, mely által a hazában s annak polgárai közt a rend, béke, bátorság és a legjobb fejedelem iránt tartozó hívség tántoríthatlanul megtartassék, s e célra törekedett mindéig úgy intézkedni, hogy a törvények s azok nyomán folyó felsőbb rendeletek engedelmes tisztelettel végrehajtsanak.

Annál inkább – miután a két haza óhajtott eggyéléte törvény által már szentesített, az eggyélélet végrehajtása jelen percekben valamint arra, mi által a nagyobb magyarhon e kisebb honban a véstől körözött közös haza s legmagosb királyi szék oltalmára szívben, lélekben, akaratban egy s kész testvérrel találhassa, úgy mindazokra, mik által a szeretett haza, imádott királyság oltalma, csend s béke fenntartása eszközölthetik, erélyesen munkálni legbuzgóbb hazafiúi készséggel ajánlkozik.

Mit is a belügyminister úrnak folyó hó 23^{ól} 427 / B. Elnöki szám alatt tett e tárgybéli felszollítására e királyi kormánysház hazafiúi készséggel nyilvánítani siet.

Kolozvár, Szent Iván hó 27^{én} 1848.

Gróf Teleki József
Iszlai László titoknok

Domnului Ministru de Interne, Szemere Bertalan!

Guberniul a considerat totdeauna, ca prima și cea mai mare datorie a sa, menținerea în patrie și în relațiile dintre cetățeni a ordinii, păcii și a siguranței persoanei, precum și a fidelității față de cel mai bun domnitor. În acest scop, a încercat să acționeze în așa fel, încât legile și dispozițiile, ce decurg din ele, să fie aplicate cu supunerea cuvenită.

Și, cu atât mai mult, este pregătit pentru a activa în continuare cu patriotism, cu cât uniunea dorită a celor două patrii a fost sancționată prin lege. La fel, pentru ca patria maghiară să o poată primi pe cea mică înconjurată de pericole, ca pe un frate, menținând pacea sub sceptrul înaltului scaun regal.

Guberniul se grăbește a vi le exprima, cât mai repede, cele de mai sus, ca răspuns la adresa domnului Ministru de Interne nr. 427/B prezidențial, din 23 a lunii curente.

Cluj, 27 iunie 1848.

Contele Teleki József
Iszlai László, secretar

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-1849-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium. nr. 555 1848 E. Foto: 26.931-26.932.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7.919/1848.

10

Cluj, 27 iunie 1848

Belügy Minister Szemere Bertalan Úrnak!

Belügy minister úrnak folyó hó 23^{ol} hozzám intézett felhívása következtében értesítésemet ezekben kívánom megtenni: Mi azon tárgyaknak, melyek eddig a Kormányshéktől az erdélyi udvari Cancelláriához szoktak küldetni, ezután egyenesen az illető ministerhez utasítását illeti, a minister úr felhívása előtt már intézkedtem az iránt, hogy az illy tárgyak ezután a Nádor Ő Császári Királyi Fenségehez terjesztessenek fel, s mivel az öszves hon kormányzását illető tárgyaknak a különböző ministeriumok között miként lett felosztása felől, hivatalos úton még értesülve nem vagyok, a minister urat ezennel felkérem, engemet a tárgyaknak az illető ministeriumok között mikénti felosztása felől olly célból értesíteni, miszerént a különböző tárgyak a Királyi Kormányshéktől egyenesen az illető ministerhez küldethessenek fel. Az országos jelentőségű tárgyak felől rendelt tudósításomat illetőleg, illy színű tudósításaimat is eddig elő egyenesen Nádor Ő Fenségehez intéztem.

Egyébaránt e honban a belbátorság és csendesség jelenlegi állapotjára nézve megjegyezni kívánom, miszerént ámbár a legfőbb népbujtogatók még eddig minden szükséges intézkedések mellett is kézre nem kerülhettek, mindazáltal a közbátorság és rend meg nem zavartatott.

Abrudbánya havasos vidékein közelebbről bujtogatások következtében az oláh nép közt nyugtalanságok mutatkozván, és a nép különböző ürügyek alatt felfegyverkezvén, e mozgalmak lecsendesítésére a helyszínére Királyi Kormányshéki bizottmány szállott ki, és a bizottmány rendelkezése alá három század katonaság adatott. Mire nézve bizton remélhető, miként e mozgalom is a bizottmány erélyes munkálkodása által lecsendesíttetik.

Magam részéről a haza közjávára, s ügyei előmozdítására minden erőmet, és munkásságomat felajánlom.

Kolosvárt, Szent Iván hó 27^{én} 1848.

Gróf Teleki József

D-lui Ministru de Interne, Szemere Bertalan!

În urma apelului Dvs., D-le Ministru de Interne, adresat mie în data de 23 a lunii curente, doresc să vă relatez următoarele: referitor la acea dispoziție a Dvs. care

prevede ca problemele cu care Guberniul s-a adresat până acum Cămarilor Aulice Transilvane, de-acum încolo, să fie adresate ministrului respectiv; eu, încă înainte de a primi această dispoziție, am ordonat ca problemele în cauză să fie înaintate Maiestății Sale Palatinul.

Întrucât n-am încă cunoștință despre modul și felul în care problemele legate de guvernarea țării au fost împărțite între diferitele ministere. Vă rog să mă înștiințați în acest sens ca, de-acum încolo, Guberniul să se poată adresa cu problemele sale la ministerul competent.

În ceea ce mă privește, eu, și până acum, m-am adresat Maiestății Sale Palatinul cu înștiințările legate de probleme de importanță națională.

Referitor la starea actuală a liniștii și a siguranței din țară, vă informez că ea nu a fost tulburată, deși, în ciuda strădaniilor făcute, principalii instigatori ai poporului încă nu au fost prinși.

În ținutul muntos al Abrudului, recent, în urma instigărilor, s-a manifestat neliniște în rândurile populației care, sub diferite pretexte, s-a și înarmat.

Pentru liniștirea mișcărilor, s-a deplasat la fața locului o comisie gubernială, având la dispoziția sa trei companii de militari. Putem spera cu certitudine că, prin activitatea energetică [a acestei comisii], și această mișcare se va liniști.

În ceea ce privește persoana mea, eu mă voi strădui ca, prin toată puterea și munca mea, să sprijin binele obștesc și cauza țării.

Cluj, 27 iunie 1848

Contele Teleki József

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium. Elnöki iratok., nr. 538 eln. 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1.695 E /1848.

11

Cluj, 27 iunie 1848

Nagy Méltóságú Fő Kormányzó Úr!

A magyar pénzügyi ministerium által annak eszközlése tétetvén közelebből kötelességemmé: miszerént

1^{or} Minden Erdélyben létező hivatalnokok, kik a hon pénzei s jövedelmei kezelésében részt vesznek az Alkotmány hűségére s a Törvény aránti engedelmességre meg eskedtessenek.

2^{or} hogy azon évenként szükséges költségekről, melyek Erdélynek political és igazsági mindennemű ágazatainak igazgatására megkívántatnak és eddigelé részint a provincialis, részint a kincstár pénztárából szoktak pótoltatni, és a főméltóságú Kormányzók intézkedése alatt állottak, individualis kimutatások készíttessenek megyénként is.

3^{or} hogy különösen a károlyfejérvári pénzverő hivatalnál lévő arany és ezüst készletek, még azon esetre is ha azoknak érték összevágára az itteni költségek végett szükség lenne, haladéok nélkül Budapestre küldessenek. Minthogy az ország minden arany és ezüst pénzeit, mint a kibocsájtandó magyar bankjegyek alapjául szolgálándókat, igénybe kelletik venni és a menyiben az itteni költségek azok értékét nélkülözhetné, helyettök a ki mutatandó szükség szerént bankjegyek fognak kiszolgáltatni.

Ezek folytán kötelezve érzem magamat Nagyméltóságodat tisztelettel s hivataloson felkérni, méltóztassék az első pontban érdekelt eskü kitétele iránt a Királyi Posta hivataloknál, mennyiben azok tudtommal a főméltóságú Kormányzók intézkedése alá tartoznak – a ministeri rendeletet minél előbb telyesedésbe vétetni, erről az illető pénzügyi ministeriumot értesíteni, a

2^{ik} pontra nézve célszerű intézkedést tenni, hogy a kívánt individualis kimutatások annak rendi szerént el készítve, a belügyi ministeriumnak hová hamarébb felküldessenek.

A 3^{ik} pontra nézve pediglen méltóztassék Nagyméltóságod szíves lenni a kincstári alelnök úrral tudatni, hogy mivel a megkívántató költségek fedezésére a kimutatandó szükséghez képpest bankjegyek fognának kiszolgáltatni – a pénzügyi ministerium rendeletére nézve minden további észrevétel magától megszűnik.

Fogadja Nagyméltóságod telyes hazafiúi tiszteletemet

Kolosvárott, Junius 27^{én} 1848.

B. Perényi Zsigmond
királyi biztos

Prea mărite Domn Guvernator!

Recent, mi s-a trasat, din partea Ministerului ungar de Finanțe, mijlocirea următoarelor:

1. Toți acei funcționari din Transilvania, care sunt implicați în mânăuirea banilor și a veniturilor țării, să depună jurământ de fidelitate și de supunere față de Constituție și Lege.

2. Să se întocmească evidențe individuale și la nivel de comitate, despre acele cheltuieli anuale necesitate de diriguirea diferitelor departamente politice și ale justiției care, până acum, au fost suplimentate, fie din casieriile provinciale, fie din casieria Tezaurariatului, fiind subordonate Guberniului.

3. Stocurile de aur și argint, aflate mai ales la monetăria de la Alba-Iulia, să fie trimise neîntârziat la Budapesta, chiar dacă quantumul lor ar fi necesar și aici pentru acoperirea cheltuielilor. Emiterea bancnotelor maghiare necesită ca bază, toate monedele de aur și argint din țară. În cazul în care cheltuielile de aici ar duce lipsă de ele, se vor trimite bancnote, conform necesităților.

După acestea, mă simt obligat a mă adresa oficial și cu stimă, Măriei Tale ca, în vederea depunerii jurământului semnalat la punctul 1, să efectuați acest ordin ministerial, cât mai urgent, la oficiile Poștei Regale care, precum știu, sunt subordonate Guberniului, iar despre măsurile luate să înștiințați Ministerul respectiv de Finanțe.

Referitor la punctul 2, să vă îngrijiți ca evidențele individuale [menționate la acest punct] să fie întocmite corect și să fie înaintate, cât mai urgent, la Ministerul de Interne.

În ceea ce privește cele anunțate la punctul 3, Măria Dvs. să binevoiască a aduce la cunoștința d-lui Vicepreședinte al Tezaurariatului că, întrucât pentru acoperirea cheltuielilor, se vor expedia bancnote – conform necesităților semnalate –, de-acum încolo vor înceta orice observații făcute cu privire la ordinul Ministerului de Finanțe.

Primiți, Măria Voastră, deplina mea stimă patriotică

Cluj, 27 iunie 1848,

Perényi Zsigmond baron,
comisar regal

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1.736/1848.

Publicat în Kossuth Lajos Összes munkái, vol. XII. p. 317-317.

12

Cluj, 27 iunie 1848

Ns. Tordamegye főispánjának

A helybeli térparancsnok utasíthatása végett, kénytelen vagyok méltóságodat gyorsposta útján felszólítani: miszerint a méltóságod kormánya alatti megyébe kívánt s Kolozs megyébe kebelezett Mócs helységéből rendelhető katonaságot hol és ki által akarja átvétetni s rendeltetése helyére vezetetni?

Kolosvárt, június 27^{kén} 1848.

Comitelui Suprem al nobilului comitat Turda

În vederea îndrumării comandantului pieței, mă simt obligat de a vă soma, pe calea ștafetei, să vă pronunțați unde, prin cine doriți să preluați și să conduceți, la locul destinației, armata cerută pentru comitatul aflat sub conducerea Dvs., armată ce, actualmente, staționează la Mociu, localitate înglobată în comitatul Cluj

Cluj, 27 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1.700 E. 1848.

13

Cluj, 27 iunie 1848

An das General Commando

Klausenburg am 27. Juni 1848

Da die mit Gh. Nro 76 am 22t d. Mts. angeordneten Vorbereitungen zum Abmarsche für die nach Ungarn bestimmten Truppen und zwar zwei Bataillon 2t Székler ein Bataillon 1t Székler I Division Székler Hußaren und I Bataillon von jedem der beyden Wallachen Gränz Infanterie Regimenter bis jetzt bereits eingeleitet seyn werden, so hat das General Commando (Ex. Puchner) bei den nur demselben bekannt seyn könnenden Administrativen Verhältnissen, der auszumarschierenden Truppen – nunmehr im genauen Einvernehmen mit dem königlichen Oberlandes-Commissariat – *im Namen Sr kaiserlichen Hoheit des Erzherzogs Palatin u. königlichen Statthalters* den definitiven Marschbefehl an die benannten Gränz Truppen-Abtheilungen mit Rücksicht auf die zu beobachtende Reisenfolge des successiven Ausmarsches und der im Auge zu haltenden Hauptmarschdirection nach Szegedin mit definitiver Bestimmung des Aufbruchs ergehen lassen; und den Antritt dieses Marsches möglichst zu beschleunigen.

Către Comandamentul Suprem

Cluj, 27 iunie 1848.

Prin ordinul secret nr. 76, din 22 ale lunii curente (I), s-a poruncit efectuarea pregătirilor pentru marșul spre Ungaria al trupelor destinate acestui scop, și anume: două batalioane ale regimentului secuiesc nr. II, un batalion al regimentului secuiesc nr. I, o divizie [a regimentului] secuiesc de husari și câte un batalion din cele două regimente grănicerești românești de infanterie. În cunoscutele împrejurări administrative, Comandamentul Suprem (Excelența Sa Puchner) – în acord perfect cu Comisariatul Suprem al țării, *în numele Înălțimii Sale imperiale, Arhiducele Palatin și Locțiitorul Regal*, a emis, către amintitele trupe grănicerești, ordinul de marș definitiv, cu respectarea pomirii succesive, în acest marș, și a direcției principale spre Szeged, odată cu cât mai grabnica purcedere la drum.

Copie. Bibl. Acad. Rom. București, Secția manuscrise, nr. 244. Foto: 4408 1848.

I. Vezi vol VII, doc. 182.

Cluj, 27 iunie 1848

Nmlgú kir. főkörmánynak

Nemes Kolozs megye főispánja által bujtogatásért letartóztatott s heted magával itt Kolosvárt fogva lévő Elekes Gergely g[örög] e[gyesült] velkéri lelkész s társai ellen

mind oda künn a helyszínen, mind itt benn is folytatott nyomozódásról és kikérdezésről készült két rendbeli s egyenesen hozzám adott jegyzőkönyveket az e tárgyhoz tartozó minden irományokkal együtt összesen 18 darabokban van szerencsém a nagyméltóságú kir/ályi/ főkormánynak mielőbbi elhatározás végett áltetni.

Kolosvárt június 27^{kén} 1848.

Înaltului Guberniu!

Comitele Suprem al comitatului Cluj a dispus arestarea preotului greco-catolic, Grigore Elecheș din Răzoare, împreună cu alte șase persoane, pentru instigare. Despre aceasta și despre audiere, s-au întocmit, în două prilejuri, procese verbale atât la fața locului, cât și aici. Acestea, împreună cu toate scriptele care aparțin subiectului, în total 18 documente, am onoarea să le transpun înaltului Guberniu pentru luarea unei decizii cât mai rapidă.

Cluj, 27 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1.710 /1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.063 /1848.

15

[Cluj], 27 iunie 1848

Segesvár tanács jelentvén, miszerént a belügyi Ministérium által a folyó évi július 2ra kihirdetett pesti hongyülésre törvény szabta büntetés terhe alatt küldendő követek iránt, folyó évi június 12rül kelt, oda pedig csak június 26án érkezett rendelvénynék az idő rövidségeért eleget nem tehet, kéri a királyi fő kormányt: hogy a fennírt okból az országgyűlés kinyitás elhalasztását kieszközölni vagy pedig az odavaló követek hibájokon kívüli később megjelenésökért kimentetni méltóztasson.

Sfatul orașului Sighișoara raportează că, din pricina unui minim răgaz avut la dispoziție, nu poate îndeplini ordonanța Ministrului de Interne, emisă în 12 iunie a anului curent, ajunsă la destinație numai în 26 iunie, cu privire la delegarea de deputați, în conformitate cu pedeapsa prevăzută de lege, la inaugurarea Dietei stabilită pentru 2 iulie anul curent: acesta solicită, prin umare, Guberniul Regal Suprem ca, în virtutea motivului sus enunțat, să aibă bunăvoința a încerca să obțină amânarea deschiderii Dietei ori să accepte sosirea cu întârziere a deputaților desemnați, din cauze independente de voința lor.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond G. P., nr. 8.095 1848.

Cluj, 27 iunie 1848

Doboka megyében kebelezett Szász sombori közlakos Lumpertyán Juon, jelen folyamodásánál fogva panasolja, hogy földesura Gegő, a téli szolgáltatokat törvényellenesen nem vévén fel, a hátralékok lerovása címe alatt egész tavaszon minden nap úri szolgálat tételre kényszerítette, ezen kívül, ez előtti időkben kaszálóját s szántó földjét is elfoglalta s majorsági földekké változtatta; mire nézve az úri szolgálattól mentesítve elvett földjeit magának vissza adatni kéri.

Iuon Lumperdian, locuitor din Zimbor, [localitate] încadrată în comitatul Dăbâca, în petiția prezentă, se plânge că proprietarul [alodial] Gegő, în mod ilegal, nu i-a luat prestările de iarnă, iar, în primăvară, sub pretextul achitării restanțelor, l-a obligat zilnic la munci domnești.

Pe lângă aceasta, în vremurile precedente, i-a ocupat fânașul și arătura, transformându-le în pământuri alodiale.

Ca urmare, [petiționarul] cere scutirea de sub prestările domnești și înapoierea pământurilor ce i-au fost luate.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7.858/1848.

Cluj, 27 iunie 1848

Méltóságos Főkirálybiro Úr

A nemes szék népgyüléséből kiadni kelletett credentialisunk stylusa részint nép- és közgyűlést, részint népes közgyűlést említ, ami Magyarhon gyűlése tagjainak igényeit éppen ki nem elégíti, de másfelől a magyarhoni törvény értelmében az idevaló követek, amint értesítve vagyunk, magukat többnyire protokolli extractussal hitelesítendik, annál fogva, hogy minden esetben a lehető kifogást kikerüljük.

Alázatosan kérjük méltóságodot, miszerint credentialisunkra az idezárt forma szerént expedialtatni s másfelől a jegyzőkönyvből a választást illető számot hiteles kivonatba is kiadatni s mindkettőt a legelső postán, vagy ha addig a szeredai vagy Udvarhely követek el nem indultak, általok rögtön elküldetni méltóztasson. Alázatos tisztelettel lévén méltóságos főkirálybíró úrnak alázatos szolgálai

Kolosvárt, június 27^{én} 1848.

Mikó Mihály
Mihály Gergely

Mărite Domnule Jude Regal!

Tonul scrisorilor noastre de acreditare, emise în adunarea populară a nobilului scaun, pomenește, în parte, adunări populare și generale, în parte adunări generale cu mulțime, ceea ce nu prea satisface pretențiile membrilor dietei Ungariei, dar, pe de altă parte, delegații de aici, după cum suntem informați, se identifică mai mult prin extract protocolar pentru a evita orice eventualitate, orice obiecțiune.

Rugăm umili pe Înălțimea Voastră să ne expediați scrisorile de acreditare, în forma anexată aici și să ne emiteți, în extras autentificat, numărul sub care a fost trecută alegerea în procesul verbal și să ne expediați ambele cu prima poștă sau, dacă delegații din Miercurea Ciuc sau Odorhei n-au plecat încă, să binevoiți a le trimite imediat cu aceștia.

Cu umil respect, rămânem servii supuși ai Măritului Domn Jude Regal.

Cluj, 27 iunie, 1848

Mikó Mihály
Mihály Gergely

*Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Miercurea Ciuc. Fond. Arh. Scaun. Ciuc, nr. 316 1848.
Foto: 17.561-17.562.*

18

Cluj, 27 iunie 1848.

Nagyméltóságú gróf kormányzó Úr!

Alsó-fejér megyében kebelezett Mihálcfalva község által merénylett zavarok, rendtelenségek kinyomozására és a Koslárdon állítólag elkövetett katonai kihágások világosságra hozatala végett általam 1432 és 1486. folyó évi elnöki számok alatt kiküldött biztosok, gr. Beldi Ferenc és báró Kemény István s mellékük rendelt tollal, a Bíró Miklós napibércikről és úti költségeikről hozzám beadott, az országos számvevőség által megvizsgáltatott s czennel idcsatolt részletes számadás szerint, az 1837- béli 9720. főkörmányi számmal jegyzett udvari rendeletet véve fel sinőrmértékül.

a / gróf Beldi Ferencet -- napidíját az $\frac{1}{5}^{6d}$ része szokott lehúzásával 4 forint 48 krajcárra téve, az A alatti bizonyítvánnyal hitelesített 18 napokra helyesebb számítással együtt 86 forint 24 krajcár előfogati s ezzel kapcsolatban lévő útiköltség címe alatt a B-vel jegyzett hazai biztosítási utasítás szerint 8 állomásra 13 forint 4 krajcár

összesen

99 forint 28 krajcár

b/ báró Kemény Istvánt hasonlólag 18 napokra

a már irt 4 forint 48 krajcár naponkénti mennyiségben
együtt 86 forint 24 krajcár

c/ Bíró Miklóst pedig mint fő kormányi fogalmazót
az említett 18 napokra, naponként az 5^{ed} rész levonásával
4 forintot számítva
együtt 72 forint

mind együtt hármokat 257 forint 52 krajcár, azaz kétszázötvenhét rénes forint és ötvenkét krajcár pengőben illetván az országos pénztárból; meghagyatik a tekintetes tartományi főbiztosságnak, hogy ezen kiszámított napibéreket és útiköltségeket a nevezett nyomozó biztosoknak nyugtatóványokra a helybeli országos fiókpénztárból fizettesse ki.

Mărite Domn Guvernator!

În privința diurnelor și a cheltuielilor de drum, înaintate mie de către contele Béldi Ferenc, baronul Kemény István, precum și de către logofătul Bíró Ferenc, care a fost detașat pe lângă cei deja amintiți, și care au fost trimiși de mine, potrivit actelor prezidențiale cu numerele 1.432 și 1.486, spre a investiga și a lămuri tulburările izbucnite în comuna Mihalț, din comitatul Alba de Jos, precum și excesele militare care, după cum se afirmă, s-au săvârșit la Coșlariu – potrivit socotelilor detaliate, anexate aci, acestea au fost examinate. Ghidându-ne după ordonanța aulică a Supremului Guberniu, din anul 1837 cu nr. 9.720.

- a. diurna contelui Béldi Ferenc se va stabili, cu scăderea obișnuită de 1/5-ime, la 4 florini și 48 crăițari; cu certificatul autenticat, anexat sub **A**, se va rotunji pentru 18 zile, deci în total la 86 de florini și 24 crăițari, sub motivare de atelaje și cheltuieli în legătură cu aceasta, potrivit dispoziției comisariale notate sub **B**, pentru 8 stații, 13 florini și 4 crăițari, total deci 99 florini și 28 crăițari.
- b. Baronului Kemény István îi va reveni, în mod similar, pentru 18 zile, pomenita diurnă de 4 florini și 48 crăițari, totalizând 86 florini și 24 crăițari.
- c. Lui Bíró Miklós, în calitate de concepist al Supremului Scaun Gubernial, îi va reveni pentru cele 18 zile menționate, cu scăderea zilnică obișnuită de 1/5-ime, 4 florini, totalizând 72 de florini.

Cele trei diume totalizează 257 florini și 52 crăițari, adică două sute cincizeci și șapte florini renani și cincizeci și doi crăițari metalici, care vor fi plătite din casieria țării. Se dispune comisariatului teritorial ca să ordone achitarea acestor diume și cheltuieli de drum, socotite numiților comisari investigatori, din sucursala locală a casieriei țării.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1.698:1848. Foto: 25. 814-25.817.

Sibiu, 27 iunie 1848

Propositio Praesidialis

Unione M[agni] Principatus Tran[sylva]niae cum Regno Hungariae non solum regnotenus enunciatum verum condito eatenus primo praesentium Regni Comitiorum articulo regia Suae Maiestatis Sacratissimae sanctione etiam proviso iam existente eam a responsabili Hungarico d[omi]ni[um] financiarum ministro medio commissarii regii d[omi]ni[um] Sigismundi I[ber]i b[aron]is a Perényi obtinuit praesidium regium thesaurariale inuentionem, ad cuius observantiam simul etiam a domino Regni gubernatore provocatum est, quatenus a cunctis dominis cameralibus officialibus iuramentum super fide constitutioni praestanda legumque observamine exigendum disponat.

Quo iuramento prius quidem per dominos consiliarios thesaurariales 25ta c[urrentis] m[ensis], postmodum vero per secretarios gremiales et hic loci constitutorum officiorum praepositos 26ta c[urrentis] m[ensis] iuxta adnexam formulam nuncupato, excelsum regium thesaurarium /2/ provocandum inveni, quatenus circa simile iuramentum tam per reliquos hic loci constitutos quam et cunctos extraneos officiales et servitores modo, qui maxime conveniens et cum expensarum profusione minime coniunctus esse videbitur, deponendo congruas adornare velit dispositiones substituto cancellariae direttore in hac conformitate, quoad conceptus practicantes et reliqua conclavibus laboratoris adrepartita individua br[ev]i m[an]u iam inuito.

Cibinii 27a Iunii 1848

G. Béldi

Propunere prezidială

Prin unirea marelui principat al Transilvaniei cu regatul Ungariei, nu numai vestită în toată țara, ci existând deja și prin primul articol de lege al actualei diete a țării, prevăzut cu recunoașterea regală a Maiestății Sale Sacratissime, Prezidiul Regal Tezaurarial a primit de la ministrul maghiar responsabil al finanțelor, prin intermediul comisarului regal, Domnul Sigismund, baron de Perényi, o astfel de îndrumare, la a cărei respectare a fost chemat chiar și de către domnul guvernator al țării, adică să dispună să se ceară jurământ de credință, pentru constituție și pentru respectarea legilor, de către toți domnii slujbași camerali.

După ce acest jurământ a fost depus, în conformitate cu formula anexată, mai întâi de către domnii consilieri tezaurariali, în ziua a 25-a a lunii în curs, apoi de către secretarii gremiali și de titularii slujbelor orânduite în acest loc, în ziua a 26-a a lunii în curs, am găsit cu cale să cer ca înaltul Tezaurariat Regal să binevoiască a dispune cele cuvenite în legătură cu un jurământ asemănător, care urmează să fie depus atât de către ceilalți slujbași plasați în acest loc, cât și de către slujbașii și angajații auxiliari, într-o manieră

care va părea cât mai convenabilă cu puțință și cel mai puțin legată de extinderea cheltuielilor, directorul substitut al Cămarilor [vicepreședintele tezaurarial] fiind deja trimis de urgență în acest sens, în conformitate cu conceptul practicat [?].

Sibiu, la 27 iunie 1848.

G. Beldi

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. F 200. Általános iratok. 486 pachet. nr. 6304 E/1848.

20

Sibiu, 27 iunie 1848

1742 / 848 E

An Seine des k.k. wirklichen Herm, Geheimen Rathes und Kämmerers, Großkreuz des Oesterreichischen Leopold Ordens, dann Landes Gouverneurs im Großfürstenthum Siebenbürgen etc.

Joseph Grafen Teleki von Szék Excellenz

Hermannstadt am 27. Juni 848

Vermög einem so eben angelangten Berichte des Kronstädter Grenz Commando sind in Folge des Aufstandes in Bukarest und der stadtgehabten politischen Ereignisse mehr als 30 Bojarenfamilien gleichsam flüchtend in Kronstadt angelangt, von denen die meisten ihr bewegliches wertvolleres Hab und Gut mit herüber gebracht haben.

Zu gleicher Zeit ist von diesem Grenz Commando hieher angezeigt worden, daß auch in Kronstadt schon zwei Cholerafälle sich gezeigt haben, welche aber in Folge der gleich angewandten ärztlichen Hilfe glücklich geheilt, und daher um das Publikum nicht mit Angst zu erfüllen, von den Ärzten mit andern Namen bezeichnet worden sind.

Ich verfehle nicht, Euer Excellenz in Verfolg der Note vom 20ten Juni l.J. Z. 265 l die Mittheilung zu machen.

In Dienstesabsein des Commandirenden Herm Generals.

Pfersmann
F.M.L.

1742 / 1848 E

Către Excelența Sa, Conte József Teleki de Szék.

Consilier Secret și Camerar, [purător al] Ordinului austriac al Marii Cruci, Leopold. Guvernator al țării în marele principat Transilvania etc.

Sibiu, 27 iunie 1848

Într-un raport al comandamentului de graniță din Brașov, care tocmai ne-a parvenit, se specifică faptul că, în urma revoluției de la București și a evenimentelor politice din acest oraș, mai mult de 30 de familii boierești s-au refugiat la Brașov. Majoritatea dintre acestea și-au adus cu ele bunurile mobile cele mai valoroase.

În același timp, comandamentul de graniță din localitate[a menționată] ne-a anunțat că, și în Brașov, s-au semnalat două cazuri de holeră care însă, grație ajutorului medical acordat imediat, s-au vindecat cu succes. De aceea, pentru a nu se alarma populația, au fost diagnosticate de către medici sub altă denumire.

Nu preget a comunica [acestea] Excelenței Voastre, ca urmare a notei din 20 iunie a.c. nr. 2651.

În absența domnului comandant suprem,

Pfersmann,
feldmareșal-locotenent

Original. M.O.L. Budapesta. Fond G. Pr., nr. 1742 1848 E. Foto: 25.913-25.914.

21

Sibiu, 27 iunie 1848

R 3711

An das löbliche k. siebenbürgische Gubernial-Präsidium

Hermannstadt den 27en Juny 1848

Die in Klausenburg erscheinende Zeitung „Ellenör“ enthält in ihrer Numer 29 vom 23ten d. Mts. eine Mittheilung aus Karlsburg vom 20en d. Mts. worin unter entstellenden Angaben nebst anderen auch die geschehene Verabfolgung von Schießpulver an die fürstlich walachische Regierung zur Sprache gebracht wird. Ohne auf eine Wiederlegung dieses böswilligen lediglich auf Verdächtigung und Herbeiführung einer Mißstimmung abzielenden Artikels näher einzugehen, beehrt man sich rücksichtlich des zur Sprache gebrachten Faktums Nachstehendes Einem löblichen Gubernial-Präsidium dienstergebenst zur hochbeliebigen Kenntniß zu bringen.

An die fürstlich walachische Regierung wurde für den Bedarf ihrer Milizen schon seit mehreren Jahren mit Verwissen und unter ausdrücklicher Genehmigung des hochlöblichen k.k. Hofkriegsraths als der bestandenen hohen k.k. Militair-Hof-Centralstelle Musketen- und Kanonen-Pulver aus den hierländigen ärarischen Vorräthen gegen baare Bezahlung des Beköstigungspreises erfolgt, dessen Quantum sich zu den Uibungen der walachischen Infanterie und Cavallerie Miliz jährlich auf beiläufig 80 Centner Musketen- und 10 Centner Kanonen-Pulver belief.

Im heurigen Jahr sprach – so wie gewöhnlich die k.k. Bukarester Hof- und Consular-Agentie unterm 23ten Mai 1848 Nro 1375 für die genannte Regierung ein gleiches Quantum Schießpulver an. zu dessen Uibernahme der walachische Militz-Offizier Herr Ráchtivan nebst einem Unter-Offizier erschien. Nach dem vom General Commando wegen Erfolgung dieser Pulver Quantität die Einleitung getroffen und davon dem hohen k.k. deutschen Kriegs-Ministerium zur nöthigen Wissenschaft die Anzeige erstattet worden war. hat der genannte Militz-Offizier die Fassung bewirkt. jedoch auf eigenes Verlangen nicht die erbetenen 80 sondern 70 Centner Kanonen-Pulver wegen baare Bezahlung übernommen.

Die Modalität, daß aus den ärarischen Vorräthen Schießpulver gegen Bezahlung hindangegeben wird, besteht, mit Hinblick auf das diesfällige Monopol der Militär-Administration, schon seit langer Zeit, indem alles von Privaten erzeugte Schießpulver systemmässig nur an die k.k. Artillerie-Depots und unter keiner Bedingung direkte an Private oder sonst wem immer verkauft werden darf, und die Befügten Pulver-Verschleißer ihren Bedarf zu den grösseren und kleineren Verschleisse nur aus den ärarischen Vorräthen zu beziehen gehalten sind.

Es kann daher die dermalige in Rede stehende Schießpulver Erfolgung weder als eine ungewöhnliche angefochten werden, indem es der fürstlich walachische Regierung sogar frei stand für ihren Bedarf auch bei hierländigen Pulver-Trafikanten die beliebigen Ankäufe bewirken zu lassen.

Ein Ausfuhr-Verboth für das Schießpulver aus Siebenbürgen in die benachbarten ausländischen Fürstenthümer Moldau und Walachei besteht demnach bekanntermassen nicht, und es ist ein solches auch bisher von dem löblichen hierländigen k. Gubernium noch zur Stunde nicht in Anregung gebracht worden, daher auch von dieser Seite die geschehene Pulver Erfolgung als illegal nicht bezeichnet werden könnte.

Selbst auf, unterm 29en Mai a.c. sub R. 3035 an das hohe k.k. deutsche Kriegs-Ministerium gestellte Anfrage: „ob die Pulver-Ausfuhr in die benachbarten Fürstenthümer Moldau und Walachei zu systieren sei“, ist noch keine verneinende Antwort herabgelangt.

Das General Commando sieht sich sohin auch noch nicht in der Lage, die Pulver-Ausfuhr in die Walachei und Moldau in solange zu systieren bis nicht nur politischer, bis nun zu nicht obgewalteten Ursachen Ein löbliches Landes-Gubernial-Präsidium dagegen Einspruche zu thun belieben sollte.

Uibrigens ermangelte das General Commando nicht, sowohl die Civilbehörden als auch das hiesige Militär Platz-Commando von dieser alljährlich wiederkehrenden Pulverfassung von Seiten der walachischen Regierung in der Absicht zu verständigen, damit auch hinsichtlich der Feuersicherheit für die betreffenden Centner welche diesen Pulvertransport passiren müsste, die entsprechenden Einleitungen in politischer Hinsicht getroffen werden mögen. Eine Benchnungsweise, welche die Öffentlichkeit und Rechtlichkeit des Fürganges bewährt.

Dem ungeachtet hat das General Commando noch weiters schon ehebevor die Fürsorge getroffen, daß nur das entbehrliche Pulver vorschriftsmässig veräußert werden darf; während für sämtliche Linien-Grenz Regimenter den Munitionsbedarf

auf den *Kriegsfuß* mit einen noch sehr bedeutenden Uiberschuß gedeckt ist. Ja selbst für die Provinzial-National-Garden ist noch immer ein genugsamer Vorrath an Munition vorhanden, ob schon denselben bereits ein bedeutendes Quantum verabfolgt wurde.

Die Anwesenheit eines russischen Offiziers bei dieser Pulverfassung sammt den sonstigen in diesem Zeitungsartikel enthaltenen aufregenden Nebenumständen sich durchaus unwahr und aus der Luft gegriffen.

Die in dem nehmlichen Zeitungsartikel enthaltenen weiteren Angaben wegen geschehenen Zerlegung einer großen Menge guter Feuergewehre, und wegen Anlangens von Monteur- und Armations-Sorten reduciren sich in ihrem wahren Sachbestande blos darauf, daß mit den durch die hierländigen Infanterie Truppen nach Erhalt der neuartigen Perkussionsgewehre abgeführten Steinschloß-Feuergewehren in den Werkstätten des Karlsburger Garnisons Artillerie Distrikts auf Anordnung des k.k. Artillerie Haupt-Zeugamtes theilweise bereits Abplünderungen zu dem Ende vorgenommen worden sind, damit die Läufe derselben zur Herstellung von Perkussionsgewehren an die k.k. Gewehrfabriken abgesendet werden könnten.

Diese Abplünderung der alten von den hierländigen Linien-Truppen abgelegten Steinschloß-Feuergewehre geschah aber noch in den Monaten November und Dezember 1847, dann Januar und Februar l. J. vor dem Eintritte der Zeitereignisse, die mit dem 13en März l. J. begonnen, worauf Seine Excellenz der Commandirende Herr General Baron Puchner aus eigenem Antriebe Solche sogleich einstellte.

Daß weiter auf 15 Wägen die gewöhnlichen Zuschiebe von Monteurs-Materialien und Sorten für die Karlsburger Monteurs-Commission, vor andern Commissionen keineswegs, aber auch *Armatursorten* anlangten, hat seine volle, faktische Richtigkeit.

Dieser Monteurs-Zuschub besteht jedoch aus der zum Theile schon im vorigen Jahre zum Theile aber auch im Anfange des heurigen Jahres, aus anderen Monteurs Commissionen hieher disponirten für den *damals schon erforderlichen* kurrenten Bedarf der hierländigen Truppen bestimmten Gegenständen, welche jedoch mit Rücksicht auf die mittlerweile eingetretenen Zeitverhältnisse leider bei Weitem nicht mehr zureichen, um den jetzt schon erhöhten Bedarf der hierländigen Truppen gehörig decken zu können

Durch diese sachgetreue Darstellung hofft das General Commando den vorbezeichneten Zeitungs-Artikel in das gehörige Licht gesetzt zu haben. und fügt nur noch die Bemerkung hinzu, daß die Redaktion des „Ellenör“ durch die Aufnahme solcher die Wahrheit entstellenden Berichte fort und fort die Gemüther hier Landes auf eine für die Verwaltung unliebsame Weise aufreizet.

Hiedurch beehrt man sich zugleich die von Einem löblichen Gubernial-Präsidium unterm 21ten Juni laufenden Jahres Nro 1627 an Seine Excellenz des Commandirenden Herrn Generalen Baron Puchner gestellte Zuschrift diensthöflich zu erwidern.

In Dienstes-Absein des Commandirenden Herrn Generals,

Pfersmann,
F.M.L.

Către onoratul prezidiu al Guberniului c.c. transilvan

Sibiu, 27 iunie 1848.

Ziarul clujean „Ellenör” conține, în numărul 29, din 23 ale lunii curente, o comunicare din Alba-Iulia, din data de 20 l.c. în care, pe baza unor indicii cronate, se aduce la cunoștință, printre altele, și efectuata predare de praf de pușcă către guvernul princiar al Munteniei. Fără să redăm în amănunt acest articol rău-intenționat, ce urmărește doar a isca suspiciuni și proastă dispoziție, avem onoarea de a prezenta supus onoratului prezidiu gubernial, următoarele informații, referitoare la faptul înfățișat.

Cu știința și acordul expres al preaonoratului Consiliu Aulic de Război, ca cel mai înalt for militar aulic central, i s-a predat guvernului princiar muntean praf de pușcă pentru muschete și tunuri, contra plății în bani peșin, bani luați din stocul aerar de aici pentru [acoperirea] nevoilor miliției sale, încă de mai mulți ani. Cantitatea de praf de pușcă, destinată exercițiilor miliției muntene de infanterie și cavalerie, se ridică, anual, la 80 de chintale praf de pușcă pentru muschete și 70 chintale praf de pușcă pentru tunuri.

Și în anul acesta, ca de obicei, agenția consulară aulică c.c. de la București a cerut, [prin adresa] din 23 mai 1848 nr. 1375, în numele amintitului guvern, aceeași cantitate de praf de pușcă, de a cărei preluare a fost însărcinat ofițerul muntean de miliție, domnul Ráchtivan [?], care a apărut însoțit de un subofițer. Comandamentul suprem a făcut preparativele pentru predarea acestei cantități de praf de pușcă, anunțându-l totodată pe Înalțul Minister de Război german de aceasta. Numitul ofițer de miliție a preluat, prin plata cu bani peșin, din proprie inițiativă, nu cele 80 chintale cerute, ci numai 70 de chintale de praf de pușcă pentru tunuri.

Modalitatea de a livra, din stocul aerar, praf de pușcă contra cost există de mult timp, având în vedere monopolul administrației militare, prin care tot praful de pușcă produs de către particulari este vândut sistematic, numai și numai depozitelor de artilerie c.c., sub nici o formă însă nu are voie să fie vândut direct la privați sau nimănui altcuiva, în vreme ce debitorii de praf de pușcă sunt obligați să-și acopere debitele, mai mari ori mai mici, numai din stocul aerar.

De aceea nu se poate aduce acuza că livrarea de praf de pușcă, aflată în dezbatere, ar fi fost neobișnuită, deoarece guvernul princiar muntean avea chiar libertatea de a-și acoperi nevoile, cumpărând, după voce, și de la traficanți locali de praf de pușcă.

Din câte cunoaștem, nu există nici o interdicție la exportul prafului de pușcă din Transilvania în principatele vecine, Moldova și Muntenia: nici o asemenea interdicție nu a fost inițiată de onoratul Guberniu c. până în momentul de față. Deci nici din această perspectivă livrarea de praf de pușcă nu poate fi desemnată ca fiind ilegală.

Chiar la întrebarea adresată Înalțului Minister c.c. de război german, în data de 29 mai a.c. sub nr. R. 3035: „dacă exportul de praf de pușcă în principatele învecinate ale Moldovei și Munteniei trebuie sistat”, încă nu s-a dat nici un răspuns negativ.

Comandamentul suprem nu se vede, astfel, pus în situația de a sista exportul de praf de pușcă în Muntenia și Moldova, atâta vreme cât, din punct de vedere politic, Onoratul Prezidiu Gubernial al țării nu va avea motive să ridice obiecții.

Dealtfel, Comandamentul Suprem nu a omis să anunțe atât autoritatea civilă, cât și comandamentul militar de aici în legătură cu această solicitare de praf de pușcă, reînnoită anual de către guvernul Munteniei, cu intenția de a se lua, din punct de vedere politic, toate măsurile de securitate antifoc necesare, ce însoțesc transportul respectivei cantități de chintale de praf de pușcă. O asemenea modalitate de acțiune dovedește caracterul public și legal al procedurii.

Mai mult decât atât, Comandamentul Suprem a mai luat măsura de a nu se permite regulamentar exportul decât al prafului de pușcă excedentar, întrucât tuturor regimentelor grânicerești de linie li se asigură necesarul de muniție, *pe picior de război*, cu un semnificativ excedent. Ba mai există și o rezervă suficientă de muniție și pentru gărzile naționale provinciale, cu toate că acestora li s-a alocat deja un cuantum însemnat.

Prezența unui ofițer rus la acest transport de praf de pușcă, ca și alte împrejurări secundare ce stârnesc animozitate, cuprinse în acest articol de ziar, sunt astfel neadevărate și nu au baze reale.

Alte indicii, la care face apel același articol de ziar, referitoare la demontarea unei mari cantități de puști de foc și la alte soiuri de echipament și armament, se reduc propriu-zis, în realitate, doar la aceea că, după ce trupele de infanterie au fost dotate cu noile puști cu sistem de percuție, [vechile] puști cu praf de pușcă au fost duse în atelierele gamizoanei districtului de artilerie din Alba-Iulia. Din ordinul forului central al arsenalelor, a fost deja întreprinsă distrugerea parțială a acestora, cu scopul de a trimite țeavile lor la fabricile de puști c.e. pentru realizarea puștilor în sistem de percuție.

Această distrugere a vechilor puști cu praf de pușcă, nemaiutilizate de către trupele de linie, a fost efectuată încă în lunile noiembrie și decembrie 1847, apoi în ianuarie și februarie a.c., [adică] înainte de începerea evenimentelor contemporane, care au izbucnit în 13 martie a.c., când Excelența Sa, comandantul suprem, domnul general baron Puchner, a sistat imediat, din proprie inițiativă, [distrugerea] acelor.

Din punct de vedere faptic, este corect că obișnuitele rebuturi de materiale și soiuri de echipament, dar și *soiuri de armament*, au fost aduse în 15 căruțe în fața comisiei de montură din Alba-Iulia, nici într-un caz în fața vreunei alte comisii.

Aceste rebuturi de echipament constau din obiecte, disponibilizate în parte de anul trecut și în parte de la începutul acestui an de la alte comisii de montură și trimise aici, destinate *nevoilor curente la vremea aceea* ale trupelor. Luând în considerare evenimentele survenite între timp, ele nu mai sunt, nici pe departe suficiente, pentru a acoperi cum se cuvine necesarul acum sporit al trupelor de aici.

Prin această relatare veridică, Comandamentul Suprem speră să așeze sus amintitul articol de ziar în justa sa lumină, mai adăugând observația că, prin preluarea unor atari rapoarte ce eludează adevărul, redacția lui „Ellenör” ațâță mereu și mereu spiritele într-un mod neplăcut administrației.

Prin adresa de față, răspundem totodată onoratului Prezidiu Gubernial și la scrisoarea sa din 21 iunie anul curent, nr. 1627, adresată Excelenței Sale, domnului general baron Puchner.

În absența domnului comandant suprem,

Pfersamnn,
feldmareșal locotenent

Original. M. O. L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 3711 1848. Foto: 25.941-25.949.

22

Sibiu, 27 iunie 1848

1777 / 848 E.

An das königliche löbliche Gubernial Präsidium
Hermannstadt am 27ten Juni 1848

Die von der Militär Grenz Gemeinde Dombos des Szekler Grenz Husaren Regiments hieher gelangte an die landtäglich versammelten Stände dieses Großfürstenthums gerichtete Vervahrung Sine dato, gegen allenhaltige Verfügungen, durch welche ihr die theils durch Verpfändung, theils gewaltsam abgenommenen Colonicaturen bleibend entfremdet werden könnten, – beehrt man sich dem löblichen Gubernial Präsidium anliegend zur beliebigen ermessenden Amtshandlung zu übersenden.

In Dienstesabsein des Kommandirenden Herrn Generals,

Gedcon FML

1777 / 1848 E.

Către onoratul prezidiu al Guberniului regesc
Sibiu, 27 iunie 1848

Prin prezenta, avem onoarea de a transmite, spre rezolvare oficială, onoratului prezidiu gubernial protestul fără dată, sosit aici din partea comunei militare grănicerești Văleni a regimentului secuiesc de husari, adresat Stărilor acestui mare principat adunate la Dietă, împotriva acelor porunci ce ar putea să ducă la deposdarea permanentă a colonicaturilor, luate [comunei] în parte prin arendare și în parte pe cale violentă.

În absența de serviciu a domnului general comandant,

Gedeon feldmareșal-locotenent

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond G. Pr., nr. 1777 E / 1848.

[Sibiu, 27 iunie 1848]

Instruction

Für die von seiten der Sächsischen Nations Universität gewählten aus sieben Mitgliedern bestehenden Deputation nach Pesth zur Bestätigung des Volkswillens in Absicht auf die zustellenden Unionsbedingungen.

I. Allgemeine Verhaltensregeln:

- a. Die Mitglieder der Deputation haben sich sobald als möglich am Ort ihrer Bestimmung zu begeben, und daselbst sowohl Seiner k.k. Hoheit dem Reichs Palatin und anderen einflußreichen Personen, als auch mit Mitgliedern des Ministeriums, und sämtlichen insbesondere aber mit den S. Regnikolar Deputationsmitgliedern nebst Mittheilung des Inhalts der weiter unter folgenden Bedingungen als Wille und gerechte Forderung des Sachsenvolkes ins Einvernehmen zu setzen und alle gesetzlichen Mittel anzuwenden womit diese Bedingungen in die welche das ungarische Ministerium dem ungarischen Reichstag vorzulegenden Gesetzentwürfe auch vom ungarischen Reichstag abgenommen werden mögen.
- b. Die Deputierten werden angewiesen über die zu tuende Schritte sich gegenseitig zu berathen, gemeinschaftlich und stets einverständlich zu handeln, ein Protocoll darüber zu führen und wöchentlich dem Herrn Nations Grafen über den Stand der Sache und den Erfolg ihrer Bemühungen einen Bericht zu übersenden.

II. Die Bedingungen auf deren Zugeständnisse die Herren Deputierten zu dringen haben sind folgende:

1. Unveränderte Aufrechterhaltung des Sächsischen Territorial-Gebietes und dessen politischen Zusammenhang in seiner jetzigen Gestalt, bestehend aus 9. Stühlen und 2. Distrikten, samt den entweder in judicialer oder administrativer Hinsicht dazu gehörigen Theilen.
2. Die Sächsische Nations-Universität hat auch in Zukunft als Grundlage des Sächsischen Nationalverbandes unter auf Lebenszeit selbst gewählten sächsischen Nations Grafen zu stehen.

Der Wirkungskreis derselben ist:

- a. Die Justiz, als Appelationsgericht
- b. Die Verwaltung des Nationalvermögens
- c. Entwerfung von Statuten in Absicht auf die inneren Verhältnisse.
3. Die freie Comunal Verwaltung. Das Recht der freien Wahl der Kreis- und Comunal Beamten wird garantiert.
4. In allen ämtlichen Verhandlungen und Korrespondenzen, im inneren sowohl als auch nach außen soll die deutsche Sprache die Geschäftssprache sein. Die Landesgesetze sollen den sächsischen Kreisen in deutscher Sprache ämtlich mitgeteilt werden.

5. Unabhängige, freie Stellung der Kirche und Schule, aller Glaubensgenossen, freie Verwaltung des Vermögens, die Synodal Verfassung und geistliche Gerichtsbarkeit der Geistlichen, freie Wahl der Kirchen Beamten. Das Recht der freien Einrichtung und Beaufsichtigung des öffentlichen Unterrichtes. Lehr- und Lernfreiheit, ungeschmäler Gebrauch der Muttersprache in Kirche und Schule und die Unterstellung aller zu einem demselben Glaubensbekenntnisse gehörigen unter die Leitung und Aufsicht der eigenen höheren sowohl als niederen Kirchen- und Schulbehörden, wobei das höchste Aufsichtsrecht über die Kirchen und Schulen der Augsburgischen Confessions Verwandten Siebenbürgens in Siebenbürgen unmittelbar dem König zukommt.
6. Beibehaltung der sächsischen Municipal gestze (Statuten) mit Vorbehalt der Autonomie und der Vermöge derselben vorzunehmenden zeitgemässen Reformen in den verschiedenen Beziehungen des Nationallebens im allgemeinen sowohl als auch und insbesondere in Bezug der Regelung der Gewerbs- und Zunftverhältnisse und Einrichtung und Verwaltung der nationalen Bürgerwehr.
7. Die Verhältnisse und die Beziehungen in welchen die Sächsische Nation mit garantierter eigenen Municipal Verfassung, Nationalität und Autonomie nach außen zum Königreich und dessen allgemeiner Verwaltung zu stehen hat, stellen sich im folgenden dar:

A. Rücksichtlich der allgemeinen Gesetzgebung

Allgemeine jeden Staatsbürger verbindende Gesetze werden auch die Sächsische Nation verpflichten, während die Entwerfung der bloß ihre eigentlichen inneren Verhältnisse betreffenden Gesetze der Sächsischen Nation als zum Municipium gehörig vorbehalten ist.

B. Rücksichtlich ihrer Vertretung im Reichstag

Im ganzen wird sich die Nation dem allgemeinen Landesgesetz fügen und verlangt nur daß:

- a. Der Nations Graf Sitz und Stimme in der Magnatentafel erhalte.
- b. Daß die Sächsischen Kreise nie mit anderen Wahl Kreisen vermischt werden mögen.
- c. Daß wenn die Landtägliche Repräsentation nach der Volkszahl eingeleitet werden sollte, keiner der Sächsischen Kreise weniger als 1 Deputierten zum Reichstag sende.
- d. Daß nach der dermalen bestehenden Einteilung der Kreise der Vorort (Städte, Märkte) von den übrigen zum Kreise gehörigen Ortschaften nicht getrennt werden soll.

C. Rücksichtlich der Beteiligung an der Steuer von Landeslasten und den entsprechenden Vortheilen

Allgemeine nach der aus dem Grundgesetz der Gleichberechtigung schließenden gleichmäßigen Verpflichtung hervorgehende Steuern und öffentliche Lasten, wird die Sächsische Nation in dem sie treffenden Verhältnisse tragen, nur behält sie sich die Eintreibung und Administrierung der Steuern, so wie die Vertheilung der Lasten durch

ihre eigenen Beamten vor: im gleichen Verhältnisse hat sie auch wie aus diesen Steuern und Lasten entspringende Vortheile sowie dem gleichmäßigen Antheil an den Landes Einkünften anzusprechen.

Die Regulierung, Einhebung und Verwendung der domestical und local Abgaben und Lasten wird die Nation selbstständig bestimmen. Auf die Vergütung der der Nation seit dem Jahre 1762 vorenthaltenen Anteilen des sogenannten Dreizehner Fonds für die einzelnen Kreise nach den diesfälligen zu entwerfenden Berechnungen ist ernstlich zu dringen.

D. Rücksichtlich der Wehrpflicht

Nach dem Grundsatz der Gleichberechtigung wird auch die Nation sich der verhältnißmäßigen Teilnahme an der allgemeinen Wehrpflicht nicht entziehen.

E. Rücksichtlich des höchsten Centrums in der politischen Verwaltung

Das höchste Centrum ist der constitutionelle König mit seinem verantwortlichen Ministerium, welchem jedoch für die sächsischen Angelegenheiten eine eigene aus einer hinlänglichen Anzahl von Sachsen bestehenden Section beizugeben ist, mit dem Beisatz, daß zwischen der Nations Universitaet und dem König keine Mittelstelle zu bestehen habe.

F. Rücksichtlich eines höchsten Justizforums am Hofe des Königs

Wie der vorstehende Punkt.

III. Die Nations Universitaet verpflichtet die Sächsischen Deputationsmitglieder die gestellten Bedingungen bei dem ungarischen Ministerium und Reichstage kräftig zu unterstützen und deren Geltungmachen zu erzielen. Wofern aber wider Verhoffen nicht alle und jede in der Denkschrift der Sächsischen Nationalversammlung enthaltenen z.T. angeführten Bedingungen bei dem ungarischen Ministerium des gewünschten Eingang finden sollten, so haben die sächsischen Deputations Mitglieder mit allen gesetzlichen Mitteln zu ihrer Geltungmachung mit der Erklärung zu verwenden daß es sich hier um den Beschluß und die Vereinigung eines freien Volkes an das ungarische constitutionelle Volk ohne vorhergegangene Gewalt oder Unterjochung auf den Grund freier vom gemeinschaftlichen Reich Oberhauptes genehmigten Ubereinkunft mit ausdrücklichem Vorbehalt der diesfälligen Bedingungen handle und daß die Sächsische Nation mit den unverhofften Fall wenn die Bedingungen der Zeiten der Reichsstände nicht eingegangen wollten, die Union weder als freiwillig eingegangen, noch für sich und ihre Nachkommen als geltend und verbindlich ansehen und anerkennen könnten, sondern dagegen Protest einlegen müsse.

Instrucțiune

pentru delegația celor șapte membrii aleși din partea Universității Naționale Săsești pentru [a fi trimiși la] Pesta, în scopul confirmării voinței populare cu privire la condițiile care vor fi puse în privința uniunii

I. Reguli generale de conduită:

- a. Membrii delegației trebuie să purceadă, cât mai degrabă posibil, spre locul destinației lor, unde trebuie să se pună de acord atât cu Preaînălțimea Sa.

Palatinul Imperial și alte persoane influente, cât și cu membrii Ministerului, precum și cu toți ceilalți membri, dar, în special, cu cei ai delegației regnicolare, comunicând acestora conținutul condițiilor de mai jos, reprezentând voința și cererile drepte ale poporului săsesc. De asemenea, trebuie să utilizeze toate mijloacele legale pentru ca aceste condiții să fie preluate de către Dieta maghiară în proiectele de lege, care vor fi supuse acesteia de către Guvernul maghiar.

- b. Deputații sunt avizați să se sfătuiască reciproc asupra pașilor de întreprins, să acționeze mereu în comun și în acord, să întocmească un protocol, iar, săptămânal, să îi raporteze Domnului Comite al națiunii despre starea lucrurilor și despre succesul strădaniilor lor.

II. Condițiile, pentru acceptarea cărora domnii deputați trebuie să insiste, sunt următoarele:

1. Menținerea neschimbată a teritoriului săsesc și a contextului său politic în forma sa actuală, alcătuit din 9 scaune și 2 districte, împreună cu părțile aparținătoare fie din punct de vedere juridic, fie administrativ.
2. Universitatea Națională Săsească trebuie să fie și pe viitor baza uniunii naționale săsești, sub conducerea comitelui, ales pe viață de către națiunea săsească.
Sfera ei de acțiune cuprinde:
  - a. Justiția, ca tribunal de apelațiune.
  - b. Administrarea averii naționale.
  - c. Redactarea de statute privitoare la raporturile interne.
3. Administrația comunală liberă. Dreptul liberei alegeri a funcționarilor cercuali și comunali să fie garantat.
4. În toate dezbaterile și în corespondența oficială, în interior precum și în exterior, limba de afaceri să fie limba germană. Legile țării să le fie comunicate, oficial, cercurilor săsești în limba germană.
5. Poziția independentă, liberă, a bisericii și școlii, a tuturor confracțiilor de confesiune, libera administrare a averii, constituție sinodală și jurisdicție religioasă a clericilor, libera alegere a funcționarilor bisericești. Dreptul organizării libere și a supravegherii învățământului public, libertatea de învățare și predare, folosirea neștirbită a limbii materne în biserică și școală, precum și subordonarea tuturor apartenențelor la aceeași confesiune de credință față de conducerea și supervizarea propriilor lor autorități bisericești și școlare superioare și inferioare, dreptul suprem de supervizare a bisericilor și a școlilor membrilor ardeleni ai confesiunii augsburgice revenind, în Transilvania, nemijlocit regelui.
6. Menținerea legilor municipale (statutelor) săsești și a autonomiei lor, iar, pe baza lor, întreprinderea de reforme conforme timpului, atât în diferite ramuri ale vieții naționale în general, cât și, în special, în privința reglementării relațiilor din meșteșuguri și bresle, a creării și administrării gărzii cetățenești.

7. Raporturile și relațiile externe, în care trebuie să se afle națiunea săsească, cu garantarea constituției ei municipale, a naționalității și autonomiei ei, vizavi de rege și de administrația generală a acestuia, sunt reprezentate mai jos:

A. Cu privire la legislația generală

Legile generale, obligatorii pentru orice cetățean al statului, obligă și națiunea săsească, în vreme ce elaborarea legilor, ce privesc doar raporturile propriu-zis interne ale națiunii săsești, rămân la latitudinea municipiului.

B. Cu privire la reprezentarea ei în parlamentul imperial

În ansamblu, națiunea se va conforma legii generale a țării, ea cerând numai ca:

- a. Să obțină comitele națiunii loc și vot în Tabla Magnaților.
- b. Cercurile săsești să nu fie nicicând amestecate cu alte cercuri electorale.
- c. În cazul în care reprezentația dietală va fi aleasă pe baza numărului poporului, nici unul din cercurile săsești să nu trimită mai puțin de 1 deputat în parlamentul imperial.
- d. După actuala împărțire a cercurilor, nici de acum înainte centrul (orașele, târgurile) să nu fie despărțit de celelalte localități aparținătoare cercului.

C. Cu privire la participarea la impozitele sarcinilor publice și la avantajele corespunzătoare

Toate sarcinile publice și impozitele generale, decurgând din egala obligație întemeiată pe principiul egalității în drepturi, vor fi suportate de națiunea săsească în raportul venit ei, însă ea își rezervă dreptul colectării și administrării impozitelor, precum și al repartizării sarcinilor prin proprii ei funcționari. În aceeași măsură, ea pretinde și avantajele ce rezultă din aceste impozite și sarcini, precum și parte egală din veniturile țării.

Națiunea va stabili ea însăși reglementarea, colectarea și utilizarea dărilor domestice și locale. Trebuie insistat, cu seriozitate, asupra decontării unei cote parte din așa-numitul fond al tricesimei, ce revine națiunii din anul 1762, către fiecare cerc în parte, conform unor calcule ce trebuie efectuate.

D. Cu privire la obligativitatea militară

Conform principiului egalei îndreptățiri, națiunea nu se va sustrage participării corespunzătoare la sarcina generală a obligativității militare.

E. Cu privire la cel mai înalt centru al administrației politice

Cel mai înalt centru este regele constituțional, împreună cu ministerul său responsabil. Acestuia însă, trebuie să-i stea alături, în chestiunile săsești, o secțiune proprie, compusă dintr-un număr suficient de sași, cu adăugirea că, între Universitatea Națională și rege, nu mai trebuie să existe nici un alt for intermediar.

F. Cu privire la cel mai înalt forum juridic la curtea regelui

Ca la punctul precedent.

III. Universitatea națională îi însărcinează pe membrii delegației săsești să sprijine puternic condițiile puse la guvernul maghiar, iar, în parlamentul imperial, să obțină punerea lor în aplicare. Dacă însă, în pofida speranțelor, nu toate, respectiv o parte din condițiile cuprinse în memoriul Adunării Naționale Săsești și prezentate

parțial, vor obține ecoul dorit pe lângă guvernul maghiar, atunci membrii delegației sâsești trebuie să intervină în favoarea aplicării lor, prin toate mijloacele legale ce le stau la dispoziție, cu explicația că aici este vorba despre decizia și uniunea unui popor liber la poporul constituțional maghiar, fără vreo prealabilă violență ori subjugare, în temeiul unui acord liber, aprobat de capul suprem comun al imperiului, tocmai cu menținerea expresă a acestor condiții. În cazul nedorit, în care condițiile timpului nu vor fi acceptate de către Stările Imperiale, națiunea sâsească nu poate să considere sau să recunoască uniunea ca fiind acceptată de bună-voie, nici ca fiind valabilă și obligatorie pentru națiunea sâsească și urmașii ei, ci trebuie să protesteze împotriva ei.

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Sibiu. Fond. Arhiva Universității Săsești, nr. 757/1848.

24

Sibiu, 27 iunie 1848

Sessio 27 am 5 / 7 1848

Praes. 25 / 6

P. 1122

Zweites Szekler-Gränz Infanterie Regiment No. 15 am 18t Juni 1848 No. 334 zeigt an, zur strengen Untersuchung einer, bei der am 1 lt d.M. nach Fogaras marschirten 1t Feld-Division des Regiments stattgefundenen Unordnung, den Major Johann Pöck nach Fogaras entsendet zu haben.

In Gewärtigung der weiteren Anzeige über diese Untersuchung, zur Wissenschaft ad acta.

Hermannstadt 27. Juni 1848

Schott Lieutenant

Gombos Major

Vid. Depart. T.

Ședința 27 din 5 iulie 1848

Prezentată în 25 iunie

P. 1122

Al doilea regiment secuiesc grăniceresc de infanterie nr. 15 raportează, în 18 iunie 1848 sub nr. 334, că l-a trimis pe maiorul Johann Pöck la Făgăraș, pentru o anchetă severă a dezordinii care a avut loc în sânul primului divizion de câmp al regimentului, pomit în data de 11 l.c. în marș spre Făgăraș.

În așteptarea raportului ulterior despre această anchetă, spre cunoștință ad acta.

Sibiu, 27 iunie 1848
Schott, locotenent
Gombos, maior
Vid. departamentul T.

Original: Arh. Naț. Rom., D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. K.K. 1-31, nr. 21, pag. 24 1848.
Foto: 11.604.

25

Sibiu, 27 iunie 1848

Cinstite părinte protopoape!

Împărtășindu-mi Preacinstitul Consistoriu, sub nr. 44 a.c., jalba lui Clariu Nicolae asupra dascălului din Tealș-Checheș-Nearb (1) Baciș Ioan, dată ca să cercetez în adevărul ei și, la vremea sa, să referă luește despre ceale ce să vor descoperi acelu Preacinstit, apoi închizând aici acea jalbă pre lângă întoarcerea înapoi, din deregătorie poftesc pe Sfinția Ta ca, înainte de a cerceta jalba dată, iar de la jăluitul dascăl atestatul ce-l va fi având, de dascăl și de cantor, apoi, pe lângă trimiterea acelu atestat cât mai în grabă încoace, să-mi referă luești: dacă Baciș Ioan poartă titlul și slujbă de dascăl, din ce pricină Sfinția Ta nu l-ai îndatorat a învăța copiii și, dacă nu i-au învățat, pentru ce nu l-ai lipsit din slujbă, precum în mai multe circulare de către această direcție sfinții tale împărtășite din deregătorie, te-ai poftit pre dascălii cei leneși a-i pune jos din slujbă și să fii arătat încoace, ca altul carele și-ar fi împlinit slujba, să fie așezat în locul lui? De cumva mai ai de acest fealiu de diaci carii poartă nume de dascăl și nu învață pruncii, numaidecât să le iai atestaturile și să-i ștergi din numărul dascălilor, supunându-i la plătirea porției și purtarea slujbelor de obște și, în urmă, să cercetezi și puncturile pârei cu toată dreptatea și fără de nici o părtinire și în chip vrednic de crezut și să faci și pre jăluitul să dea răspuns la jalbă, sub iscălitura numelui său, trimițând ceale ce vei lucra mai în grabă încoace, spre hotărârea mai încolo.

Cu care sunt al sfinții tale bunvoitoriu,

Moisi Fulca m. p.,

Director

Sibiu, 27 iunie 1848

[Adresa:] *A Directione Scholarum n[on] u[n]itorum* Tran[silva]niensium. Nro 7c. Admodum reverendo Domino Joanni Domşa I[n]cl[us] Co[m]mitatus Doboka n[on] u[n]itorum Protopresbytero p[er] Sombor (2) a Milvan (3). Ex Off[ici]o.

Original: Arh. Naț. Rom. D.J. Sălaj. Fond. Protopopiatul ortodox Românași.

1. Azi satul Stâna din județul Satu-Mare.

2. Jimbor, în județul Sălaj.

3. Azi Miluani în județul Sălaj.

Târgu Mureș, 27 iunie 1848

Nagy Méltóságú Gróf és Királyi Fő Kormányzó Úr!
Kegyelmes Uram!

Folyó hó 21^{én} 435. E. szám alatt felküldött tudósításom kapcsában kötelességemnek eszmérem nagy méltóságodnak alázatos tisztelettel jelenteni, hogy a máj napra hirdetem közgyűlést megtartottam, melynek ingerült folyama alatt vér ugyan nem folyt, de a szabadság korlátlanságának csak nem minden nemeit váratlan formákba tanúsította. Miről részletesebben nagy méltóságodat mentől előbbi személyes tiszteletem alkalmával szóval fogom tudósítani – credmännje pedig lett, volt követek Antal Imrének és Berzentzei Lászlónak elválasztásuk. Melynek jelentése után alázatos tisztelettel öröklök a

Nagy Méltóságú
Gróf Fő Kormányzó Úrnak
alázatos szolgája
M. Vásárhely Június 27e 1848

G. Toldalagi Ferenc
Fő K[irály] Bíró

Prea mărite conte, Domn Guvernator!
Milostivul meu domn!

În legătură cu înștiințarea mea, înaintată în 21 a lunii curente sub nr. 435, consider de datoria mea a vă raporta că am ținut adunarea anunțată pentru astăzi.

S-a desfășurat într-un spirit agitat: e adevărat că sânge n-a curs, dar a dovedit aproape toate formele nemărginirii libertății. Despre [desfășurarea amănunțită a ei], o să vă relatez cu ocazia unei vizite personale.

Rezultatul adunării constă în alegerea lui Antal Imre și Berzentzei László, în calitate de deputați.

Rămân al Prea Măritului Domn Conte, Guvernator

serv umil
Toldalagi Ferenc
conte
prim jude regesc

Târgu Mureș, 27 iunie 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr. nr., 1726-1848.

Târgu Mureș, 27 iunie 1848

A Marosszéknek folyó 1848. évi június 27^{én} tartott közgyűlésén kortesek által követeknek választatván Berzencey László és Antal Imre – a közgyűlést megelőző

napokban országos vásár lévén Marosvásárhelyen közhelyekre következő irományok voltak felragasztva.

E L S Ő

Névsora a Marosszékből létező pechovichoknak.

I. Főbbrangú nagykeresztes pechovichok

1. Paniti Nagy József
2. Dósa Elek
3. Bothos Samu
4. Toldalagi Ferenc
5. Benkő Ferenc
6. Kemény Pál
7. Pál Károly
8. Vályi Károly

II. Másodrendű kis keresztes pechovichok

1. Szentiványi János
2. Illyés István
3. Tolnai Gábor
4. Nagy Samu
5. Dési Sándor
6. Dobolyi Sándor
7. Jenei József-ek
8. Szeredai Benedek

Kéretnek a birtokossági gyűlésben megjelenni. Polgár Endre birtokossági tolnok.

M Á S O D I K

Székelv Atyafiak!

Mikor közelebbről az uniót elfogadtátok, azt mondtátok, hogy nincs már több gróf, báró, mágnás, hanem csak honfi, polgártárs – vigyázzatok, mert ismét meg akarunk csálni az urak, az arisztokraták ismét fel akarják emelni fejüket, s veletek oly új követeket választani, kik a székelek jogaiért semmit se tettek, semmit ki nem vívtak, kiket ti nem is esmertek, kik egy keresztért egy kis hivatalért, pénzért nemcsak magokat, sőt nemzetök jussát is eladni készek. Ilyeneket ajáll Báró Kemény Pál, úgy mint báró Kemény Zsigmondot, Horváth Istvánt, Dósa Eleket. – Hát Gál Józsi alatt a tiszviselők által kiadott parancsolatok ellenére is erősek voltatok követeket szabadon választani, azokkal meg voltatok elégedve, hát mi okból választanátok most másokat helyettek? Miért gyaláznátok meg most Berzenczeit és Antal Imrét? – vigyázzatok atyafiak, ne higgyetek a mágnásoknak! A székeleknek jussát csak a tiszta székel tudhatja híven védeni.

Dárdai Béla

Székely Atyafiak!

Mikor az uniót fölváloltátok, azt mondtátok: nincs több gróf, úr, mágánás; hanemcsak honfi, polgártárs. – Vigyázzatok.

Ismét megcsalnak titeket: az arisztokrácia újból föl akarja emelni kétszínű fejét, és még veszedelmesebben, mint valaha. A mágánások el akarnak titeket altatni, s Marosszék részéről általatos oly mágánást választani követeknek, kik a székely ügy mellett semmi harcot ki nem vívtak, kiket nem is ismértek – b. Kemény Zsigot, Horváth Istvánt, kiket Marosszékhez semmi sem köt. – Hát volt követeitek megérdemlik – c a meggyaláztatást? – Vigyázzatok, ne engedjétek magatokat újból megcsaladni, elaltatni, s az arisztokrácia áldozatja lenni: Legyetek erősek és tiszta székelek, hogy ne szégyelhessétek meg magatokat...

Fekete Ödön bizottmányi tag

La adunarea generală a scaunului Mureș, din 27 iunie 1848, au fost aleși ca deputați, prin agenții electorali, Berzenczey László și Antal Imre. Deoarece, în zilele precedente adunării generale, a fost târgul anual, la Târgu Mureș au fost afișate, în locurile publice, următoarele afișe [scripte]:

PRIMUL

Tabel nominal al pechovichilor [persoane considerate slugoi regimului la putere] existenți în scaunul Mureș

I. Pechovichii de rangul întâi,
deținători ai crucii mari

1. Paniti Nagy József
2. Dósa Elek
3. Bothos Samu
4. Toldalagi Ferenc
5. Benkő Ferenc
6. Kemény Pál
7. Pál Károly
8. Vályi Károly

II. Pechovichii de rangul doi,
deținători ai crucii mici

1. Szentiványi János
2. Illyés István
3. Tolnai Gábor
4. Nagy Samu
5. Dési Sándor
6. Dobolyi Sándor
7. Jenei József [junior și senior]
8. Szeredai Benedek

Menționații sunt rugați a se prezenta la adunarea de proprietari.

Polgár Endre grefier al adunării

AL DOILEA

Concetățeni secuî!

Atunci când, recent, ați acceptat uniunea, vi s-a spus că nu mai există conte, baron, magnat, [există] doar cetățean, concetățean. Aveți grijă că iarăși vor să vă înșele domnii. Aristocrații vor să-și ridice din nou capul și să vă determine să alegeți asemenea noi deputați, care, pentru drepturile secuilor, n-au făcut și n-au obținut nimica, [oameni] pe care voi nici nu-i cunoașteți, care, pentru o cruce, pentru o funcție oricât de mică, pentru bani sunt gata să se vândă nu numai pe ei înșiși, dar și averea națiunii lor. Asemenea persoane ne recomandă baronul Kemény Pál, cum ar fi baronul Kemény Zsigmond [baronul Petrichevich], Horváth István și Dósa Elek. Pe vremea lui Gál József, în pofida restricțiilor impuse de funcționari, ați fost destul de puternici să-i alegeți în mod liber pe deputați, cu care ați fost și mulțumiți. Acum de ce vreți să alegeți pe alții în locul lor? De ce ia-ți infama acum pe Berzenczey și pe Antal Imre? Fiți atenți, concetățeni, nu vă încredeți în magnați! Drepturile secuilor le poate apăra cu abnegație numai un secuî neaoș.

Dárdai Béla

AL TREILEA

Concetățeni secuî!

Atunci când ați acceptat uniunea, ați zis: nu mai există conte, domn, magnat, ci numai cetățean și concetățen. Fiți atenți! Iarăși sunteți înșelați. Aristocrația vrea să-și ridice din nou capul cu două fețe, și încă mai periculos ca oricând. Magnații vor să vă adoarmă și vor să alegeți, din partea scaunului Mureș, deputați *magnați care n-au luptat nicicând pentru cauza secuiesă și pe care nici nu-i cunoașteți*.

Anume, pe baronul Kemény Zsigmond [baronul Petrichevich], Horváth István, care nu sunt legați de scaunul Mureș prin nimica. Oare foștii voștri deputați merită această infamare? Fiți atenți, nu vă lăsați păcăliți din nou, ca să nu deveniți iarăși jertfa aristocrației. Fiți tari și secuî adevărați, ca să nu trebuiască să vă rușinați...

Fekete Ödön, membru al comisiei

Imprimat. Bibl. Acad. Rom. Filiala Cluj-Napoca. Colecția documentelor tipărite.
Publicat de Andies Erzsébet: *A nagybirtokos arisztokrácia...*, p. 104-105.

Braşov, 27 iunie 1848

An

Einen Löblichen Magistrat der k. freien Stadt u. des Distrikts Cronstadt
von
dem Innbenannten

Erh. am 27. Juny 1848

2750 / 848

Das Begesen [?] Kapitel A.C. stellt das Ansuchen, womit, die den Evangelischen Geistlichen des Sachsenlandes für heuer das, was dieselben von den Gemeindegliedern ihres Bekenntnisses an Naturalleistungen bis jetzt bezogen hatten, unter dem Titel der Besoldung landtäglich bewilligt u. belassen worden, zur Verbeugung der bei Effectuirung dieser Leistung voraussichtlich sich ergebenden Schwierigkeiten u. Collisionen, vom Mgst mit der Distrikts-Commütät im Beyseyn des Kapitels über eine für den ganzen Distrikt geltende gleichförmige Modalität berathen u. beschloßen werden müßte.

Gutachten. Zu erwidern: Ehe u. bevor man den Austrag der diesfälligen Berathung der in Hermannstadt am 26 d.M. zusammentretenden National Versammlung nicht entnommen habe, könne man um so weniger hierinnen etwas verfügen, als über den vom sächsischen Boden bisher entrichteten Zehnden noch kein Landtags Gesetz an diesem Magistrat erflossen sey.

Schobeln

Către

onoratul Magistrat al oraşului liber regal şi al districtului Braşov
de la
subsemnării

Primită în 27 iunie 1848

2750 / 1848

Capitulul Begesen [?, Mugeni?], de confesiune augsburgică, formulează solicitarea ca şi clericii evanghelici ai Pământului Săsesc [să beneficieze] anul acesta de ceea ce li s-a aprobat şi acceptat în Dietă sub denumirea de salarizare, adică tocmai ceea ce membrii comunităţii lor confesionale le acordau, până acum, sub forma unor prestaţii naturale. Pentru prevenirea unor greutăţi, precum şi a coliziunii ivite la efectuarea acestor prestaţii, Magistratul, împreună cu comunitatea districtuală şi în prezenţa capitolului, să dezbată şi să decidă o modalitate uniformă, valabilă pentru întregul district.

Aviz. De răspuns: Nu se poate dispune nimic în acest sens. mai înainte de comunicarea hotărârii, pe care o adoptă Adunarea Națională la Sibiu. în 26 I.c., cu atât mai mult cu cât despre dijma prestată până acum. pe Pământul Săsesc, nu s-a adoptat în Dietă nici o lege care să-i parvină Magistratului.

Schobeln

Original: Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond Magistrat, nr. 2780/1848. Foto: 31.573-31.574 /1848.

29

Brașov, 27 iunie 1848

Nro 102

k.k. Szekler Grenz Truppen Brigade Commando

An

Einen löbl. Stadt und Distrikts Magistrat hier

Kronstadt am 27. Juni 1848

Auf gestelltes Ansuchen Eines löbl. Magistrats um eine Assistenz nach Hoszufalu wurde dem Bataillons Kommando von Baron Bianchi Infanterie aufgetragen eine Compagnie dahin zu beordnen, diesem ein Zug nicht mit dem gewünschten Nachdruck für solche Bestimmungen einzuschreiten vermögend ist.

Um die nähere Bezeichnung der Bestimmung aber für diese Truppen Abtheilung, um ihr Abgehen und ihre etwaigen Erfordernisse wolle ein löblicher Magistrat den der Brigade brevi manu genannten Herr Zivil Kommissair in der Person des Herrn Senator Bömches dahin anweisen, daß er sich mit dem obbesagten Bataillons Commando respective dem Herrn Oberlieutenant Baron Stutterheim herüber ins Einvernehmen setze

Wohnhofer,

G.M.

Nr. 102 Comandamentul de brigadă al trupelor grănicerești secuiești

Către onoratul Magistrat al orașului și districtului Brașov

La cererea onoratului Magistrat de a se acorda asistență [militară] în Satulung, comandamentul de batalion al [regimentului] de infanterie Baron Bianchi a fost însărcinat să trimită acolo o companie, întrucât nu este cu puțință să se dea curs acestor precizări cu dorita amplexare [trimițându-se] un convoi.

Pentru mai clara determinare a precizărilor făcute unității militare, pentru plecarea ei și eventualele ei necesități, onoratul Magistrat să binevoiască să dispună domnului comisar civil, numit la brigadă *brevi manu* în persoana domnului senator Bömches, de a se pune în acord cu amintitul comandament al batalionului, respectiv cu domnul locotenent superior baron Stutterheim.

Wohnhofer,
general maior

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Magistrat, nr. 2785 1848. Foto: 32.433 1848.

30

Brașov, 27 iunie 1848

Einger. den 27. Juny 848

2802 / 848

Ana lui Juon Gyorgye Stoja stellt in Bezug auf die an sie zur M.Z. 2560 / 848 erlaßene Verfügung, auf die ihrem abwesenden Ehemann George Dregan Szászu noch am 1. Sept. v.J. Z. 3752 / 847 zur Appelation Einrede Erstattung zugestellte App. Grunde seines Gegner Manu Stoja etc. ihre Einrede in 15 Tagen einzureichen vor, daß, da ihr Mann seit langer Zeit in der Wallachei sich aufhaltet, und auch Advocat Brán von hier abwesend sey, sie als ein unwissendes Weib bey bestem Willen keine Erklärung abgeben könnte, noch wüßte, ob die Proceßschriften bey ihrem Mann oder den Adv. Brán letztendlich seyen.

Sie bithe daher, um eine 6 wöchentliche Frist Gestattung, um bis dahin die Proceßschriften aussuchen zu können.

2560 / 848

Gutheißen. Zum Bescheid, daß aus den angeführten Gründen der Bittstellerin eine 6 wöchentliche Zeitfrist zur Einreichung der Appelations Einrede peremtorie zugestanden werde; woran auch die Gegner zur Damachrichtung mittelst des Hoszufalu Wald Provisors zu verständigen sind.

Schobeln

Înaintată în 27 iunie 1848

2802/1848

Ana lui Ion Gheorghe Stoia[n] prezintă, în legătură cu dispoziția adresată ei prin nr. Mag. 2560/1848 și în legătură cu motivul de apelare a soțului ei absent, George Drăgan Sasu, expus ca și contestație de apel înaintată încă la 1 septembrie anul trecut

nr. 3752/1847, ca potrivnicii acestuia Manu Stoia etc. să-și depună obiecțiile în termen de 15 zile. Deoarece soțul ei se află de mult timp în Muntenia, avocatul Bran de aici, fiind și el absent, ea ca o femeie neștiutoare, chiar cu cea mai mare bunăvoință, nu poate să dea nici o declarație și nici nu știe dacă actele procesului sunt la soțul ei ori la avocatul Bran.

De aceea ea se adresează cu rugămintea de a i se aproba un răstimp de 6 săptămâni, pentru a putea căuta, până atunci, actele procesului.

2560 / 148

Aprobare. De hotărât ca, din pricinile enunțate mai sus, reclamantei să i se acorde un răgaz de 6 săptămâni pentru înaintarea obiecției de apel. Și partea adversă va fi înștiințată despre aceasta, prin intermediul provizorului silvic din Satulung.

Schobeln

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov (Brașov). Fond. Magistrat 1848, nr. 2802 : 1848. Foto: 32.437 / 1848. *Copie:* Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Magistrat. Prot. 4 C. 322, pag. 2.315-2.316. Foto: 31.686.

31

Sighișoara, 27 iunie 1848

Löbliches Magistratspräsidium!

Indem die ergebenst Gefertigten die Abstattung eines schriftlichen Landtagsberichtes sich darum für eine spätere Zeit vorbehalten, weil derselbe füglich erst nach dem formellen Schluß des Landtags erfolgen kann: finden sie sich sowohl durch die in anderen Theilen der Nation als auch in unserm Publikum verbreiteten Ansichten über Union, Stellung und Zukunft der Sachsen endlich Wirksamkeit der Schäßburger Landtagsdeputirten veranlaßt, Ein Löbliches Magistratspräsidium hiemit auch schriftlich zu ersuchen: in möglichst kürzester Zeitfrist – da der Eine der Deputirten in den nächsten Tagen zur systematischen Deputation nach Pest reisen muß – an einem geeigneten Orte eine Stuhlsversammlung zusammenzurufen, in der die Gefertigten thun können, was ihnen die Pflicht gegen Stadt u. Volk, gegen ihre Sender u. sich selbst gebietet.

Mit geziemender Hochachtung Eines Löblichen Magistratspräsidium

gehorsame Diener:

Karl Gooß,

G. D. Teutsch,

Landtagsdeputirte des Schäßb. Stuhls

Schäßburg den 27. Juni 1848

Nachmittag 6 Uhr

Onorat prezidiu al Magistratului!

Subsemnații își iau cu supunere permisiunea de a depune, la o dată ulterioară, raportul scris [al activității lor] dietale, deoarece acesta poate fi prezentat cum se cuvine doar după închiderea formală a Dietei. Opiniile față de uniune, poziția și viitorul sașilor răspândite atât în alte părți ale națiunii, cât și în rândul publicului de aici îi determină să solicite în scris prin prezenta onoratului prezidiu al Magistratului, ca, într-un loc potrivit și în cel mai scurt timp posibil – întrucât unul dintre deputați trebuie să plece la Pesta zilele următoare [spre a se alătura] delegației sistematice – acesta să convoace o adunare scăunală, în care subsemnații să poată face ceea ce le dictează datoria față de oraș și popor, față de comitenții lor și față de ei înșiși.

Cu stima cuvenită ai onoratului prezidiu al Magistratului

slujitori supuși:

Karl Gooß,

Georg Daniel Teutsch,

deputați dietali ai scaunului Sighișoara

Sighișoara, 27 iunie 1848

Ora 6 după-masă

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond Sighișoara, nr. 154/1848. Foto: 6668 1848.

32

Sighișoara, 27 iunie 1848

M.Z. 1733 / 848

praes. den 27 Juni I.J.

Die Landtags Deputirten des Schäßburger Stuhls Carl Gooss und G.D. Teutsch behalten sich laut Insinuat vom 27ten Juni I.J. an das hiesige Magistrats Praesidium gerichtet (1) die Abstattung eines schriftlichen Landtagsberichtes darum für eine spätere Zeit vor, weil solcher füglich erst nach dem formellen Schluß des Landtags erfolgen könne. Auch fänden sie sich sowohl durch die in andern Theilen der Nation als auch in unserm Publikum verbreiteten Ansichten über Union, Stellung und Zukunft der Sachsen endlich Wirksamkeit der Schäßburger Landtags Deputirten veranlaßt, das hiesige Magistratspräsidium hiemit auch schriftlich zu ersuchen: in möglichst kürzester Zeitfrist, da einer von Ihnen in den nächsten Tagen zur systematischen Deputation nach Pesth reisen müße, – an einem geeigneten Orte eine Stuhlsversammlung zusammen berufen zu lassen in welcher Sie thun könnten, was ihnen die Pflicht gegen Staat und Volk, gegen ihre Sender und sich selbst gebiethe.

In Erwägung der von dem Landtagsdeputirten Carl Gooss vorgebrachten Umständen und Gründen wird von hieraus der Subst. Magistrats Praeses Stuhlrichter Carl Matz beauftragt: in bisher üblichem Wege die Stuhls Comunitaet auf den 30ten Juni l.J. Punkt acht Uhr Vormittag theils zur Ablegung der Rechenschafts-Berichte der dermaligen Landtags Deputirten, theils aber auch zur Verhandlung anderwärtiger die Stuhls Comunitaet betreffenden Gegenstände einzuberufen, und das weiter Nöthige zu veranlassen.

Erklärung des Senators Carl Weißkircher auf den mündlich abgestatteten Bericht der Landtags Deputirten Carl Gooss, Pfarrer in [Denndorf] (2) A.P., Schäßburger Gymnasial Curator Georg D. Teutsch, welche auf dessen Verlangen zum Protokoll genommen wird:

Der Deputirte Gooss hat zum Gegenstande seiner Rechtfertigung, mehr die bestätigte Union zwischen Ungarn u. Siebenbürgen, als die Frage, welche dermalen zur Entscheidung vorliegt: *ob nämlich die Deputirten im Sinne ihrer Sender oder der übernommenen Instruction, bei der Unions Frage auf dem Landtage gehandelt haben oder nicht?* beschränkt; meinerseits will ich [mich] bloß auf die vorliegenden Fragen einlassen. Jedenfalls aber hätte ich gewünscht, daß die Deputirten ihre Instruction nebst den Landtags u. sächsischen Nationals Versammlungs Protokoll bezüglich der Unions Frage vor der gegenwärtig versammelten Nat. Comunitaet aufgelesen hätten, damit dieselbe über die Entscheidungsfrage desto gründlicher entscheiden könne. Wenn gleich der Deputirte Gooss auch die ihm zu Gebote stehende große Gabe der Beredsamkeit angewendet hat, [um] sein Verhalten bei dem Landtage und besonders bei der sächsischen National Versammlung zu rechtfertigen, so ist es bei den bekannten Umständen, wie HE. Gooss gehandelt hat, doch eine Unmöglichkeit sich zu rechtfertigen denn eigenes Geständniß braucht keine Beweises Urkunden, und HE. Gooss stellt dieses nicht in Abrede.

Es ist Thatsache, daß die Instruction für die Landtagsdeputirten bezüglich der Union Siebenbürgens mit Ungarn öffentlich verhandelt und entworfen wurde, HE. Gooss nahm den wesentlichsten Anteil dabei, man kann sagen HE. Gooss diktirte selbst die Instruction, das Publicum war gegen die Union und weil man dieser nur nicht ausweichen zu können glaubte, neigte man sich zu einer *bedingten* Union jedoch mit dem ausdrücklichen Vorbehalt, daß die gestellten Bedingungen: als geschlossenes Gebiet des Sachsenbodens, die bisherigen Municipalrechte, Gebrauch der deutschen Sprache ohne Beschränkung, eigene Regelung der Kirch- und Schulangelegenheiten, nicht nur von Siebenbürgen, sondern auch vom Ungarländischen Landtage, durch Gesetze verbürgt und garantirt werden sollte, – geschehe dieses nicht, so wären die Deputirten verpflichtet ihre Sondermeinung den Landesständen anzuzeigen, und dadurch das Verlangen der sächsischen Nation, in dem mir bekannt, die meisten sächsischen Gerichtsbarkeiten in diesem Sinne ihre Deputirten instruiert hatten, vor dem Allerhöchsten Thron zur Entscheidung zu bringen.

Auf welche Weise die Deputirten ihren heiligen Verpflichtungen nachgekommen sind und auf welche Art dieselben dem, denselben geschenkten Vertrauen entsprochen haben, ergibt sich aus der Vergleichung der Instruction mit den schriftlichen Berichten

der Landtags Deputirten selbst, und dem Geständnisse daß sie von der Instruction willkürlich abgegangen und sich für eine unbedingte Union erklärt haben und dadurch eben, Allerhöchst des Kaisers Majestät veranlaßt haben, die Union wider den Willen der sächsischen Nation zu bestätigen.

Schmerzlich und erdrückend aber muß es vorzüglich für jeden Schäßburger wahren Patrioten sein, sich überzeugt zu wissen, daß eben Schäßburg durch seinen Deputirten Gooss in der National Versammlung vom 29sten May durch seine hinreißende Beredsamkeit, auch die übrigen Landtags Deputirten bewogen hat sich für eine *unbedingte Union* auf dem Landtage zu erklären und die sächsische Nation als eine ständische, gleichberechtigte, dem Gutdünken des ungar. Ministeriums zu unterwerfen.

Die verfassungsmäßige Versammlung vom 2ten d.M. hat bereits über das instructionswidrige Benchmen der Deputirten geurtheilt, eine Protestation gegen deren landtägige Erklärung decretirt und eingesendet; die Löbl. Nations Universitaet hat sich in ähnlichem Sinne erklärt: es ist angetragen sämmtliche Deputirten welche gegen die Instruction gehandelt, vom Landtage abzuberufen; und wären die hiesigen verfassungsmäßigen Corporationen nicht durch andere Mittel beherrscht worden so hätten dieselben auch energischer handeln können.

Selbst die öffentlichen Blätter, die sogenannten Organe des Volkswillens, als der Siebenbürger Bothe, der Volksfreund, ja sogar der Klausenburger Hiradó, der sich sonst im aufreizendsten Tone gegen die sächsische Nation erklärt, beschuldigen die Deputirten, daß sie bezüglich der Union, der Lebensfrage für die sächsische Nation, gegen die Instruction gehandelt hätten.

Auch die meisten Blätter legen den Deputirten eine große Schuld auf, so läßt sich unter andern die Transilvania Nr. 50 hören: „Jetzt wo die Würfel zwischen Sein und Nichtsein der sächsischen Nation in ihrer innersten Angelegenheit als selbstständige deutsche Nation in jeder Stunde fallen kann, – jetzt muß Alles wo Saschse fußt die gebietige Nothwendigkeit der Einigung sichten und begreifen, jetzt müssen die 11 Kreise unzertrennlich fest aneinander halten, wie die Glieder einer eisernen Kette sonst sind wir verloren!

Die erste Karte in dem Unionsspiele, das für uns so hoch geht und wobei wir nur verlieren können, ist schon gefallen, die sächsischen Deputirten welche in jenem verhängnißvollen Rath von ihrer Instruction abgingen und für den Gesamtwillen ihrer Sender, ihren eigen persönlichen einsetzten, haben eine fürchterlich schwere Verantwortung auf ihre Seele geladen – wie wollen, wie können sie denn das verzweifelte Spiel gut machen? wie können sie uns die theuersten Güter, die sie eingesetzt, wieder zurückgewinnen, wenn sie einmal verloren sind?“

Aus dem nämlichen Blatte könnte ich noch eine gewichtige Stelle anziehen und sie veröffentlichen, aber um Schonung des genannten Deputirten will ich davon abgehen.

Bey dem anliegenden Thatbestand, kann ich meinerseits die Deputirten in so lange nicht als gerechtfertigt anerkennen, bis nicht die Löbliche Nations Universitaet

und die gesammte sächsische Nation, dieselben mittelst der öffentlichen Blätter als schuldlos erklärt.

Diese meine Erklärung bitte ich zu Protokoll zu nehmen, damit die künftigen Generationen, wenn sie die Folgen, die ihnen durch ihre Deputirten aufgedrungene Union erfahren und gefühlt haben werden, ersehen mögen, daß ein wahrer Patriot den Muth gehabt hatte, unter schwierigen Umständen gegen das Benehmen der zur Instruction verpflichteten Deputirten, gekämpft zu haben.

Karl Weißkircher,
Magistrats Rath

Nr. Mag. 1733 / 1848

prezentat în 27 iunie a.c.

Conform adresei din 27 iunie a.c. către prezidiul Magistratului (1), deputații dietali sighișoreni Carl Gooss și G.D. Deutsch își amână depunerea unui raport dietal scris pentru o dată ulterioară, deoarece aceasta s-ar putea realiza, cum se cuvine, abia după închiderea formală a Dietei. Opiniile despre uniune, poziția și viitorul sașilor, în fine, despre eficiența deputaților dietali sighișoreni – opinii răspândite atât în anumite părți ale națiunii, cât și în sânul publicului nostru – îi îndreptățesc să roage în scris prin prezenta, prezidiul Magistratului ca, în timpul cel mai scurt – și aceasta cu atât mai mult cu cât unul dintre ei trebuie să plece peste câteva zile la delegația sistematică de la Pesta – să convoace, într-un loc potrivit, o adunare seăunală în care ei să poată prezenta ceea ce îi obligă datoria față de stat și popor, față de comitenții lor și față de ei înșiși.

Luând în considerare împrejurările și motivele expuse de deputatul dietal Carl Gooss, locțiitorul președintelui Magistratului, judele seăunal Carl Matz este însărcinat cu următoarele: de a convoca, pe calea uzuală, [întrunirea] comunității seăunale în data de 30 iunie a.c., dimineața la ora opt fix, pe de o parte pentru predarea rapoartelor, privind dare de seamă ale foștilor deputați dietali, pe de altă parte pentru dezbaterea variilor subiecte referitoare la comunitatea seăunala și pentru dispunerea celor necesare.

Declarația senatorului Carl Weißkircher la raportul oral prezentat de deputații: Carl Goos, preot în Daia (2) și G.D. Deutsch, curator al gimnaziului din Sighișoara, declarație inclusă la cererea acestuia în protocol:

Obiectul justificării deputatului Gooss este, mai cu seamă, confirmata uniune dintre Ungaria și Transilvania, decât întrebarea asupra căreia trebuie luată o decizie: *și anume dacă, în dezbaterea problemei uniunii în Dietă, deputații au acționat sau nu în sensul comitenților lor ori al instrucțiunilor primite.* Pe scurt, vreau să abordez doar problemele atinse aici. În orice caz însă, mi-aș fi dorit ca deputații să citească atât instrucțiunea, cât și protocolul dietal, dar și al adunării naționale săsești relative la chestiunea uniunii în fața comunității naționale întrunite aici, pentru ca aceasta din urmă să poată hotărî, cu atât mai temeinic asupra acestei probleme de decizie.

Chiar dacă deputatul Gooss a făcut uz de marele talent oratoric de care dispune, pentru a-și justifica atitudinea în Dietă și, în special în cadrul adunării naționale săsești, date fiind împrejurările cunoscute în care a acționat, domnului Gooss îi este imposibil să se mai justifice, întrucât mărturia proprie nu are nevoie de alte dovezi de atestare, iar domnul Gooss nu pune acest lucru sub semnul îndoielii.

Este o certitudine că instrucțiunea referitoare la uniunea Transilvaniei cu Ungaria a fost dezbătută public și proiectată special pentru deputații dietali, că domnul Gooss a avut o contribuție esențială la aceasta, ba chiar se poate spune că domnul Gooss însuși a dictat instrucțiunea. Publicul era împotriva uniunii, dar, pentru că se credea că aceasta nu poate fi evitată, s-a optat pentru o uniune *condiționată*, sub rezerva confirmării prin legi și a garantării nu numai de către Dieta transilvană, ci și de către cea a Sării Ungurești a condițiilor enunțate: teritoriu închis al Pământului Săsesc, menținerea drepturilor municipale de până acum, uzul, fără limitare, al limbii germane, reglementare proprie a chestiunilor bisericești și școlare. În cazul nerespectării acestora, deputații erau obligați să aducă în fața Stărilor și în fața preaînaltului tron spre decizie opinia lor separată, reprezentând dorința națiunii săsești, în sensul căreia – din câte cunosc – majoritatea jurisdicțiilor săsești își instruiseră deputații.

În ce mod s-au absolvit deputații de sacrele lor obligații și în ce mod au corespuns încrederii cu care fuseseră investiți, rezultă din compararea instrucțiunii cu rapoartele scrise ale deputaților dietali înșiși, dar și din mărturia că au deviat, după bunul lor plac, de la instrucțiune și s-au declarat pentru o uniune necondiționată, tocmai astfel determinând-o pe preaînalta Sa Maiestate Crăiască de a confirma uniunea, împotriva voinței națiunii săsești.

Este dureros și apăsător pentru ficcare adevărat patriot sighișorean să știe, cu convingere, că în adunarea națională din 29 mai tocmai Sighișoara, prin talentul oratoric fulminant al deputatului ei, Gooss, a determinat pe toți ceilalți deputați dietali să se declare pentru o *uniune necondiționată* și să subjuge națiunea săsească – o națiune de Stare, egal îndreptățită cu altele – bunului plac al Guvernului maghiar.

Adunarea constituțională din data de 2, luna curentă, a judecat deja comportamentul deputaților ca fiind împotriva instrucțiunilor primite, a decretat și a trimis o protestațiune împotriva declarației din Dietă. Onorata Universitate Națională Săsească s-a declarat și ea în același sens. S-a propus rechemarea din Dietă a tuturor deputaților, care au acționat împotriva instrucțiunilor lor, iar, dacă organizațiile constituționale nu ar fi fost dominate de alte mijloace, ar fi putut lua măsuri și mai energice.

Chiar foile oficiale, așa-numitele organe ale voinței poporului, precum „Siebenbürger Bothe”, „Volksfreund”, ba chiar „Hiradó” din Cluj – care, de obicei, se exprimă pe tonul cel mai iritat împotriva națiunii săsești, îi acuză pe deputați că și-au încălcat instrucțiunea în ceea ce privește uniunea, chestiunea vitală a națiunii săsești.

Majoritatea foilor le pun deputaților în cărcă o mare vină. Astfel, „Transsilvania” scrie: „Acum, când în orice oră pot cădea zarurile între a fi și a nu fi, vorbind de națiunea săsească în cele mai intime resorturi ale ei ca națiune germană de sine stătătoare, – acum tot ce este săs trebuie să ceară și să discearnă necesitatea imperativă

a uniunii, acum toate cele 11 cercuri trebuie să țină strâns laolaltă, ca verigile unui lanț de fier, altfel suntem pierduți!

Prima carte a jocului uniunii, cu o miză atât de mare pentru noi și în care nu avem decât de pierdut, a și căzut, căci deputații sași – care în acel sfat fatidic s-au dezis de instrucțiunea lor, înlocuind voința obștească a comitenților lor cu cea a lor personală – și-au încărcat sufletele cu o răspundere îngrozitor de grea. Cum vor ei, cum pot ei să îndrepte jocul deznădejdi? Cum pot ei să recâștige cele mai prețioase bunuri, pe care, de îndată ce le-au azvârlit în joc, le-au și pierdut?”

Din aceeași foaie, aș mai putea extrage și face cunoscute publicului pasaje importante, dar mă opresc aici, pentru a-l cruța pe amintitul deputat.

Date fiind faptele, eu personal nu pot să-i consider pe deputați ca fiind justificați, până când onorata Universitate Națională și întreaga națiune sâsească nu-i va declara pe aceștia, tocmai în foile oficiale, fără vină.

Această declarație a mea rog a fi trecută în protocol, pentru ca generațiile viitoare, când vor cunoaște și vor simți urmările generate de uniunea impusă lor de către deputați, vor vedea că un adevărat patriot a avut curajul de a lupta, în grele împrejurări, împotriva comportamentului deputaților obligați față de instrucțiunea lor.

Carl Weißkircher,
consilier al Magistratului

Original. Arh. Naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Actele Magistratului Sighișoara, nr. 1554/1848. Foto: 6670-6673.

1 Adresa din 27 iunie 1848, ora 6 p.m., semnată de Carl Gooss și Georg Daniel Teutsch a fost cuprinsă literal, în protocolul de față. *Original.* Arh. naț. Rom., D.J. Brașov (Brașov). Fond. Actele Magistratului Sighișoara, nr. 1554. Foto: 6668-6669 - 1848.

2 Cuvânt indescifrabil. Este vorba de satul Denndorf¹ Daia, unde Carl Gooss a fost preot în anii 1845-1848.

33

Sighișoara, 27 iunie 1848

Nr. 1732 pr. d. 27t Junii 1848

Die S. Nations Universitaet eröffnet mittels h. Erlaßes vom 26t Juni U. Zahl 729 / 848: (1)

U.Z. 729 / 848

An den Löblichen Schäßburger Magistrat!

Die auf heute einberufene außerordentliche Versammlung der Sächsischen Nations Universitaet hat, nachdem sie sich constituirt u. ihre Berathungen begonnen,

einen der dringendsten Gegenstände ihrer Verhandlung in der auch an die Sächsischen Kreise ergangene Aufforderung, zu dem auf den 2t Juli l.J. nach Pest ausgeschriebenen vereinigten Ungarischen Reichstag ihre Abgeordneten zu entsenden, gefunden.

Das k. Landes Gubernium verordnete nemlich in seinem Einberufungs Decret v. 7t d.M. Gub. Z. 7147 die Wahl der zu dem auf den 2t Juli l.J. nach Pest ausgeschriebenen vereinigten Reichstag abzusendenden Deputirten nach der Vorschrift des 2t diesjährigen Siebenbürgischen Landtags Artikels durch directe Volkswahl zu vollziehen, u. inzwischen bis der zur Allhst. Bestätigung unterbreitete diesfällige Gesetz Artikel die Allhst. Sanction erlangt haben werde, auf Grundlage, der von der Landes Buchhaltung ausgearbeiteten u. den Kreisen mitgetheilten Ausweise, der im Sinne des berührten Gesetzes Vorschlags nach ihrem Steuermaaß zum activen Wahlrecht befähigten Bürger u. Bewohner der betreffenden Kreise die Wahl der Reichstags Abgeordneten ohne Verzug u. mit solcher Eile vorzubereiten, damit nach erfolgter Allhst. Bestätigung des Artikels alsogleich die Wahl vollzogen werden könne.

Vermöge eines unter dem 12t Juni Z. 3772 l.J. von der Ungarländer Regierung auch an die Siebenbürgisch Sächsischen Gerichtsbarkeiten gerichteten Erlaßes, werden dieselben zur Beschickung des auf den 2t Juli l.J. nach Pest ausgeschriebenen Reichstags unter Androhung der gesetzlichen Strafe aufgefordert.

In Erwägung, daß der für die Eröffnung des Reichstags in Pest festgesetzte Termin bereits so nahe herangerückt, u. die Allhste. Sanction u. Verlautbarung des die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn betreffenden It u. des über die Form der Deputirtenwahl gefaßten It Siebenbürgischen Gesetz Artikels noch nicht erfolgt ist, mithin selbst der Mangel an der physischen Zeit es unmöglich macht bis zum gedachten Termin die Reichstags Abgeordneten zu wählen u. im entfernten Orte des Reichstags eintreffen zu machen, hat die Nations Universitaet sich veranlaßt gefunden die hohe k. Landes Regierung unter Heutigem geziemend zu ersuchen: eine angemessene Hinausschiebung der Reichstags Eröffnung im geeigneten Wege zu erwirken oder doch das, ohne eigene Schuld, durch die Kürze der Zeit verspätete Eintreffen der Abgeordneten aus den entfernten Sieb. Sächsischen Kreisen entschuldigen zu wollen.

Indem die Nat. Universitaet dem Löbl. Magistrat zur Belehrung der dasigen Kreis Versammlung hievon Kenntniß gibt, u. voraussetzt, daß rücksichtlich der Wahl der nach Pest zu entsendenden Reichstags Abgeordneten die Weisung der hohen Landes Stelle genau eingehalten, u. die weitere diesseitige Weisung abgewartet werden wird, findet dieselbe noch beizufügen, daß es angemessen sein werde, auch von Seiten der Kreise selbst bei der hohen Landes Stelle in derselben Weise einzuschreiten, u. auf Vertagung der Reichstags Eröffnung u. Entschuldigung des verspäteten Eintreffens ihrer Abgeordneten im entgegengesetzten Falle anzutragen. Von der Sächsischen Nations Universitaet. Hermannstadt den 26t Juni 848.

Franz Salmen
Karl Sigerus Not.

Der h. L. Stelle gehorsamst vorzustellen:

[1.] Mittelst eines dato Budapest 12t Juni Zahl 3772 / 848 erfloßenen, hier erst am 26ten Juni 1.J. Nachmittags eingelangten hohen Ungarländer Regierungs Erlaßes wäre der hiesige Kreis aufgefordert worden, zu dem, auf den 2ten Juli d.J. nach Pesth ausgeschriebenen Reichstage nach Weisung des 1ten und 2ten siebenbürgischen 1848er Landtags Artikels unter Androhung der gesetzlichen Strafe, Abgeordnete pünktlich zu entsenden. Wenngleich dieser Magistrat sich bestrebe, der belobten hohen Weisung pünktlichst nach zu kommen, so wäre es doch wegen Kürze der Zeit eine Unmöglichkeit die hiesigen Kreis Deputirten auf den bestimmten Termin in Pest erscheinen zu machen. Es fühle sich daher dieser Magistrat aus Rücksicht dessen, daß das zu späte Einlangen der diebstühligen Reichstags Deputirten in Budapest, nicht als eine Unfolgsamkeit angesehen werde, zu der gehorsamsten Bitte verpflichtet, womit die h.L. Stelle in Erwägung dieses Umstandes im geeigneten Wege entweder eine angemessene Herausschiebung der Reichstags Eröffnung zu erwirken, oder durch das, ohne eigene Schuld, durch die Körtze der Zeit verspätete Eintreffen der Abgeordneten aus diesem entfernten siebenbürgisch sächsischen Kreise zu entschuldigen die Gewogenheit haben möchte.

2. Wird dieser h. Erlaß nebst der vorstehenden Vorstellung und zwar Letztere in Abschrift der Stadt und Stuhlscommunitaet zur Einsicht zugestellt.

Friedrich Roth

Nr. 1732 pr. în ziua de 27 iunie 1848

Universitatea națională săsească transmite înaltul decret cu nr. Univ. 729/1848 din 26 iunie 1848: (1)

Nr. Univ. 729 / 1848

Către Onoratul Magistrat al Sighișoarei!

Adunarea extraordinară a Universității Naționale Săsești, convocată astăzi, s-a constituit și și-a început dezbaterile, considerând drept unul din cele mai urgente obiecte ale dezbaterii chemarea adresată și cercurilor săsești de a-și trimite deputații la Parlamentul ungar reunit, convocat la Pesta pe 2 iulie a.c..

În decretul de convocare cu nr. Gub. 7147 din 7 data de l.c., Guberniul c. al țării a ordonat ca alegerea deputaților, ce vor fi trimiși la Parlamentul reunificat din 2 iulie a.c. de la Pesta, conform prescripției celui de-al 2-lea articol de lege al Dietei transilvane de anul acesta, să fie făcută prin alegeri populare directe. Până ce acest articol de lege înaintat spre confirmare va dobândi prealalta sancțiune, pe baza documentelor elaborate de contabilitatea țării și comunicate cercurilor, dintre cetățenii care, prin impozitele plătite au drept activ de vot și locuitorii respectivelor cercuri să se pregătească, în sensul amintitului proiect de lege, alegerea deputaților parlamentari fără întârziere

și în mare grabă, astfel încât, imediat după obținerea prealabilei confirmări, să se poartă la alegeri.

Prin înaltul decret al Guvernului maghiar cu nr. 3.772 a.c. în 12 iunie, care a fost trimis și jurisdicțiilor săsești, acestea sunt chemate să-și trimită [deputații] pentru Parlamentul convocat în 2 iulie a.c. la Pesta, conform indicațiilor articolelor de lege 1 și 2 ale Dietei transilvane din 1848, în caz contrar, aplicându-se pedeapsa legală.

Luând în considerare faptul că termenul stabilit pentru deschiderea Parlamentului este atât de apropiat și încă nu s-a comunicat prealabila sancțiune și publicare a articolului de lege 1 al Dietei transilvane din 1848, referitor la uniunea Transilvaniei cu Ungaria, și a articolului de lege 2 despre modalitatea de alegere a deputaților: de asemenea, chiar insuficiența timpului fizic face imposibilă alegerea deputaților și trimiterea lor, în îndepărtatul loc al Parlamentului, la termenul stabilit, prin prezenta Universitatea Națională Săsească găsește de cuviință să adreseze înaltului for al țării rugămintea ca acesta să determine, pe calea cuvenită, fie amânarea suficientă a deschiderii Parlamentului, fie să aibă bunăvoința de a scuza sosirea întârziată, din pricina scurtimii timpului și nu din propria lor vină, a deputaților din acest îndepărtat cerc săsesc transilvan.

Universitatea Națională aduce această scriere la cunoștința onoratului Magistrat pentru informarea adunării cercuale, considerând, de la sine înțeles, că se vor respecta cu precizie indicațiile înaltului for al țării cu privire la alegerea deputaților parlamentari ce vor fi trimiși la Pesta, așteptându-se și indicațiile ulterioare. Universitatea adaugă că ar fi potrivit ca și din partea cercurilor însele să se intervină pe lângă înaltul for al țării în același sens, adică fie pentru amânarea deschiderii Parlamentului, fie – în caz contrar – pentru scuza întârzierii deputaților lor. De la Universitatea Națională Săsească. Sibiu, 26 iunie 1848.

Franz Salmen
Karl Sigerus notar.

Onoratului for i se comunică:

[1.] Printr-un înalt decret al Guvernului maghiar, sub nr. 3772 / 1848 datat în 12 iunie, care ne-a parvenit abia în 26 iunie a.c., cercul nostru este chemat să-și trimită, la timpul cuvenit, deputații pentru Parlamentul convocat în 2 iulie a.c. la Pesta, conform indicațiilor articolelor de lege 1 și 2 ale Dietei transilvane din 1848, în caz contrar, aplicându-se pedeapsa legală. Chiar dacă Magistratul își va da silința să se conformeze înaltei indicații, cât se poate de punctual, totuși, din pricina timpului prea scurt, este imposibil ca deputații cercuali să poată ajunge, la termenul stabilit, în Pesta. Pentru ca nu cumva sosirea întârziată a deputaților parlamentari la Budapesta, din acest district, să fie considerată ca o nesupunere, Magistratul se simte obligat să intervină cu rugămintea ca înaltul for – luând în considerare împrejurarea dată – să determine, pe calea cuvenită, fie amânarea suficientă a deschiderii Parlamentului, fie să aibă bunăvoința de a scuza sosirea întârziată, din pricina scurtimii timpului și nu din propria lor vină, a deputaților din acest îndepărtat cerc săsesc transilvan.

2. Acest înalt decret, împreună cu prezenta notă în copie, sunt puse la dispoziția comunității orășenești și scăunale [districtuale].

Friedrich Roth

Original: Arh. Naț. Brașov, Fond Sighișoara nr. 1554-1848; foto: 6.657-6.659/1848.

I. Vezi doc. 325 din vol. VII.

34

Șumuleu, 27 iunie 1848

A Flgs. Kir. Főkormány Székhez

Minő értelemben kívánják némelyek a Szabadságot használni törvényhatóságunkba is a következőkből kitetszik: ugyanis

Mint a marosvásárhelyi tanács 208 E. [szám alatt] alá jött s eredetében idefogott panaszában előadatik, tilalomba tartott erdejek most nagyobb mértékben mint valaha támadtatik meg, nincs elegendő erő a tulajdonosos városi közönség körében, mely a személy és vagyon elleni feltámadókat visszaretentse.

Alkirálybíró Székely Sigmond atyánkfiának E. 299 számmal jegyzett jelentése szerint kebelünkbeli Sz. Mihályi némely lakosok a Sándor család Vaskalat nevű havasi birtokát, mellyet az ott lakó csángók évenkénti haszonbér fizetés mellett használnak, elfoglalták és ugyan azon csángóktól, kik a törvényes birtokosoknak már egyszer a haszonbért lefizették, újból pénz esikortak fel s csak így tudták megmenteni a felpredálástól terméseiket.

Oláfalva összevgy Serei Farkasné asszony széna termését hatalmason lekaszálták.

Tusnád és Kozmás helységek lakossi hasonló foglalkozásokat, predálásokat vittek véghez, mely hibás tettett a tusnádiak megismerték ugyan és egymás között ki is békéltettek, de a kozmásiak máig sem esmervén törvénytelenységnek predálási tényeiket, nagyobb bűn elkövetéséhez nyúlni nem kételkednek.

Jelen számunk alatti panasz szerint K. Jakabfalva közönsége és több egyes lakosokat fosztott meg birtokaiktól. Melyekhez hasonló s még nagyobb vakmerőségek, személy és vagyon elleni feltámadások megszüntetésére csak is a rögtön törvényeli elhatározást remélhetvén elrettentő eszközül, annak oly képpen megrendelését, hogy a törvényhatóságban nagyobb számmal levő katona személyekre is, kik az efféle törvényteleniségekre vezetőek szoktak lenni. Kiterjesztessen és az illető katona előjárjuk az ily vétkek elkövetésében részes alatt valüiknek a rögtön ítélő polgári törvényszék eleibe leendő állítás kötelelességekké tétessen alázatosan kérjük.

În ce fel încearcă unii să folosească libertatea în administrație, reiese din următoarele, mai precis.

Așa cum rezultă din plângerea consiliului municipal din Târgu Mureș, cuprinsă în original sub nr. 208, pădurile aferente situate în proprietate, sunt primejduite într-o mai mare măsură ca altădată, fiindcă, în mijlocul comunității urbane deținătoare, nu există forța suficientă ca să se reprime atacurile la adresa persoanei și a averii. Conform raportului întocmit de compatriotul nostru, vicejudele regesc Székely Sigmond, cu nr. 299 presidial, anumiți locuitori din Sânmihai, din apropiere, au ocupat proprietatea montană a familiei Sándor, denumită „Vaskalat”, luată în arendă anuală și folosită de către ciangăi, – care au achitat deja toate cele necesare latifundiarului legal –, ca să-și poată astfel salva produsele de la jefuire. Localnicii din Vlăhița au cosit, aproape în întregime, producția de fân a văduvei lui Cserei Farkas.

Localnicii din așezările Tușnad și Cozmeni au întreprins identice ocupări de terenuri și prădări pentru care, cei aflați vinovați în Tușnad, și-au recunoscut fapta, mai mult, chiar s-au împăcat unii cu alții, pe când cei din Cozmeni nu și-au mărturisit deloc faptele ilegale de jefuire, fără să aibă însă deloc dubii în a săvârși altele mai mari.

Conform celor incluse în plângerea de sub nr. curent, însăși comunitatea din Iacobenii a ciuntit din proprietatea multor alți locuitori. Toate aceste fapte temerare, ca și altele mai mari, atacuri comise împotriva persoanei și a averii, pot fi curmate trainic numai în speranța unui apel urgent făcut la întronarea legii, ca mijloc de coerciție publică, mai ales cu privire la existența unui număr sporit de militari în administrație, care au devenit liderii unor atari ilegalități. Solicităm, cu supunere, să fie extinsă, așadar, măsura aplicării tribunalului civil stataral, care să fie adusă în atenția organismelor militare competente pentru a acționa împotriva tuturor celor din subordine, pentru a stârpi asemenea gesturi necugetate.

Dat la Șumuleu, în 27 iunie 1848

Original. M.O.L., Budapesta, Fond „G.P.” nr. 1848.

35

Zaláu, 27 iunie 1848

Mélyen tisztelt belügyminister úr!

Alázatosan jelentem tisztelt belügyminister úrnak, miszerint folyó hó 22^ől tett alázatos tudósításomtól fogva, a megyebeli Sojmos helységében az azon járásbeli alszolgabíró, a hozzám tett jelentése szerint, egy bizonyos nyomozás végbevitelére kiszállván, s minék utánna a környülmények úgy tünnek fel, hogy a nyomozás célszerű

kivilágosítására a bíró és eskütjei is megesketendők – s annak szükségessége tekintetéből, az al szolgabíró midőn őket hitők letételére fel is szollította, egy szívvvel és lélekkel úgy nyilatkoztak, hogy ők soha sem egy, sem más tekintetből meg nem esküsznek, mivel a falu nem engedi. Miután tehát esküjök letétele iránt rendeletem következtében, a főszolgabírónak hozzájok tett sok intései, ráá beszéllései is sikeretlenek valának, őket mint engedetleneket és törvényes eljárásnak ellenszegülőket / : a bírót ide nem értve, ki beteg : / a megyei börtönbe kísértette.

Én pedig annak utánna oly rendelést tettem az alszolgabírónak, hogy ismét szálljon ki Sojmos helységébe, és a kinyomozást folytassa, és ha történetesen a kinyomozás rendjén meg nem esküdének a több lakosok, nekem további rendelkezés végett jelentse fel, melynek eredményéről, annak idejében tisztelt belügyminister urat is tudósítani fogom. Egyébb aránt jelentem, tisztelt belügyminister úrnak, hogy e megyébe most is csend és rend uralkodik.

Kelt Zilahon 1848^{ba} junius 27^{kén}

Bálint Elek
Al Ispány

Mult onorate domn Ministru de Interne!

Vă înștiințez, d-le Ministru de Interne, că, după ce v-am înaintat raportul meu umil în data de 22 a lunii curente, am primit un raport din partea vicejudelui nobiliar de plasă, care s-a deplasat în localitatea Șoimuș, din comitatul respectiv, în vederea efectuării unei investigații. Date fiind circumstanțele, și-a dat seama că o investigație eficace cere ca, atât judele [sătesc] cât și jurații lui să depună jurământ. Le-a și ordonat acest lucru, dar ei l-au refuzat în unanimitate, menționând că satul le interzice depunerea jurământului.

Întrucât și repetatele îndemnuri și somații făcute în acest sens de către prim judele nobiliar, în urma dispozițiilor mele, au rămas fără rezultat, el i-a trimis la închisoare pe cei în cauză [cu excepția judeului [sătesc] care e bolnav, sub motivul de neascultare și nesupunere față de procedura legală.

Eu, după toate acestea, i-am ordonat vicejudelui nobiliar să se deplaseze din nou la Șoimuș, unde să continue investigația în cauză, iar, dacă în decursul desfășurării ei s-ar întâmpla ca mai mulți locuitori să refuze depunerea jurământului să-mi raporteze imediat, ca să-i trimit noi dispoziții. Iar despre toate acestea, eu, la vremea respectivă, vă voi înștiința pe Dvs., stimate domn Prim-Ministru.

În rest, vă pot raporta că, în acest comitat, domnește și în prezent liniștea și ordinea.

Zalău, 27 iunie 1848

Bálint Elek
Vicecomite

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium., nr. 437/1848.

Șomcuta Mare, 27 iunie 1848

Nagyon tisztelt Ministerium!

Nádor s Királyi Helytartó ő Fenségének ezen hó 12^{ikén} belügyminister úr ellenjegyzése mellett 3467. szám alatt kelt rendelete, az ezen vidék számára is engedett rögtön törvényeli élhetés iránt a kiírt esetekben – maga rendén az egész vidékben kihirdettétvén, mindeneknek tudtára adatott; s ennek nyomán a rögtön törvény bírái is mai gyűlésünkben kineveztettek.

Mivel azonban ezen vidékben 1817^{ik} év óta rögtön törvény nem gyakoroltatott, s azon időről sem kaphatunk levéltárunkban semminemű rendszabályokat a rögtön törvény miképpen leendő tartása s gyakorlása iránt, ezennel kérjük a nagyon tisztelt Ministeriumot, méltóztassék az ország levéltárában kétségkívül elegendő mennyiségben találtató rögtön törvény tartását s gyakorlatát szabályozó s arra nézve telyes utasításul szolgáló rendeleteket elegendő példányokban mentől sietősben nekünk kiküldeni.

Kelt N[agy] Somkuton június 27^{én} 1848.

Kövár vidéke
Igazgató Bizottmánya

Prea onorate Minister!

Prin ordinul Maiestății Sale Palatinul și Locțiitorul Regal, eliberat în data de 12 a lunii curente, sub nr. 3467 și semnat și de către d-l Ministru de Inteme, se permite introducerea statariului și în acest comitat, pentru cazurile semnalate.

Acest ordin a fost adus la cunoștința întregului ținut, iar, în urma publicării lui, în adunarea de azi, s-au și desemnat judecătoriai statariale.

În acest ținut însă, nu a funcționat judecătoriae statarială din anul 1817, iar din acea perioadă nu găsim în arhiva noastră nici un regulament referitor la funcționarea unei asemenea judecătoriai.

Vă rugăm deci, onorate Minister, să ne trimiteți, din arhiva Dvs. Națională, cât mai grabnic și în cât mai multe exemplare, regulamente și dispoziții referitoare la funcționarea ei [a judecătoriai].

Dat la Șomcuta Mare în 27 iunie 1848.

Comitetul diriguitor al ținutului
Chioarului

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium., nr. 205/1848.

Turda, 27 iunie 1848

Nagy Méltóságú Gróf Gubernator Úr!
Kegyelmes uram!

Idei 1700 számok alatt gyors postán éppen ez órában tisztelt rendelet következtében Nagy Méltóságodnak jelentem, hogy az általam bemutatott jelentés szerént Nagy és Kis Ikland, Oláh Delő, Lekence és Dátos helységei tévén azon kitörést magában foglaló nyilatkozatott. A Mócs helységéből rendelendő katonaságnak, legelsőbbben is Nagy Ikland helységében léendő kiszállását, mint amely helység mind legnagyobb, mind kitörésre igen hajlandó, látnám szükségesnek; a holott is a katonaság elfogadására és a fennebbi helységekbe is a katonasággal együtt megjelenvén, ezen körülmények kinyomozására biztosoknak mai napról kirendeltettek: felső kerületi fő bíró Viski Ferenc és al ispán Boér Simon.

Melyeknek alázatos jelentés mellett alázatos tisztelettel vagyok

Nagy Méltóságodnak

Torda, Június 27^{én} 1848.

alázatos szolgálja
Thorotzkai Miklós

Prea mărite Domnule Guvernator!
Milostivul meu domn!

Chiar în această oră, am avut onoarea de a primi ordinul Măriei Tale, trimis sub nr. 1700, prin poșta rapidă. Ca urmare, vă raportez: precum am menționat și în raportul meu prezentat, localitățile Iclandul Mare și Mic, Dileul Vechi, Lechința și Dătășeni au făcut aceea declarație, care cuprinde o izbucnire. Astfel, eu consider necesară trimiterea armatei staționată la Mocui, în primul rând la Iclandul Mare, aceasta fiind cea mai mare [dintre localitățile menționate], care manifestă și cea mai mare înclinație de a se răscula.

Azi au fost delegați în calitate de comisari: prim judele Viski Ferenc, din districtul superior [al comitatului], și vice-comitele, Boér Simon. Ei vor primi armata, se vor deplasa cu ea în toate localitățile de mai sus și vor începe investigarea circumstanțelor.

După raportarea căroră, rămân, cu stimă umilă, al Măriei Tale

Turda, 27 iunie 1848.

serv umil
Thorotzkai Miklós

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1706 E/1848.

Bonțida, 27 iunie 1848

Felséges Királyi Fő Kormány Szék

Ezen megyében kiütött zavarok alkalmával felhasznált lovas katonaságnak szállítási költségekben 54. forint 6 krajcárra menő követelése tétetett át tisztségünkhez, a mint az ide eredetiben zárt kapitány Schröer által tett felszollítás második ágából s záratából ki tettszik – s miután ezen követelés csak most adatik elé, s nem akkor midőn a zavargó helységeken az felvételhetett volna, méltóztat a Felséges Királyi Fő Kormány annak kifizetethetése aránt rendelkezni – alázatos tisztelettel lévén a

Felséges Királyi Fő Kormány Szék

Nemes Doboka megyének
Boncidán Június 27^{én} 1848^{ba}
tartatott üléséből

alázatos szolgálai
Béldi Ferenc
Fő Ispán
Orbók Samu
Al jegyző

Mărite Guberniu!

Alăturăm, în original, adresa căpitanului Schröer transmisă dregătoriei noastre. Precum reiese din aliniatul doi al acesteia, ni se cere plata sumei de 54 florini și 6 craițari, însemnând transportul cavaleriei, de care am avut nevoie cu ocazia tulburărilor ivite în comitat.

Întrucât această pretenție ne-a fost înaintată doar acuma, și nu atunci când ea, [adică suma], putea fi obținută de la localitățile în plină agitație, vă rugăm. Onorate Guberniu, să luați măsuri în vederea plății acesteia.

Rămânem cu umilă stimă ai Guberniului

Din adunarea nobilului comitat
Dăbâca, ținută la Bonțida
în data 27 iunie 1848

servi umili
Béldi Ferenc
comite prim
Orbók Samu
vice notar

Original. M.O.L.Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.067/1848.

Plăești, 27 iunie 1848

Tisztelt Ministeri Tanács !

Örömtől feldobogatt kebellem értettük első felszollításuk testvéri hangjait, – azokból a szomorú múlt romjai felett egy szebb jövőndő hajnalát láttuk derülni nemzetünkre – s biztosan hisszük, hogy az egygyé vált két haza, a külön szakadás által

okozott sebek bégyógyulván – a régi nagyságát meghaladó erőben fog az európai népek sorában helyet foglalni.

Igen minister urak! Láttuk mű azon vésztele fellegek tornyosulását, melyek újra eggyé vált nemzetünk elsőbb lépteit fenyegetik. ha külön válva és a környező nemzetek által felidézett vihar, nincs remény, nincs kilátás a fenn maradásra: de egyesülve vagyunk!! egyesülve akaratba, erőben, lélekben – egyesülve azon rendületlen elhatározásban, hogy a közös hazát fel kell tartanunk – és az egyesített akarat elég erőss lesz minden akadály legyőzésére: elég erőss, mert az erőt, az energiát önök bölcs számítása fogja vezetni, mi kettőztetni fogja erőnket: ezért önökbe vetett bizodalommal elvárjuk a vészt, ha eljön is ellene fogunk annak állani tudni, csak önök örködyenek felettünk éber figyelemmel – s használják a kezeik közé tett hatalmat olyan eréjjel amilyen tántorithatatlan bizodalommal mi önök személyei és kormányzása iránt viseltetünk. Tisztelettel maradván

A méjjen tisztelt minister urak

Aranyos szék egyetemének
Kövenden 1848^{ban} Junius 27^{kén}
tartatott üléséből

buzgó honfitársai
Dindár Antal
fő király bíró
Bonceza Samu
fő jegyző

Mărite Consiliu Ministerial!

Cuprinși de bucurie, am înțeleș vocea frățescă a primului apel. Din ea, am înțeleș că, deasupra ruinelor triste ale trecutului, se va înălța aurora unui viitor mai frumos pentru națiunea noastră [maghiară].

Și suntem convinși că cele două patrii unite – după vindecarea rănilor pricinuite de separare – se vor situa în rândurile popoarelor europene, mai mult decât au fost.

Da, d-lor miniștri! Noi constatăm înălțarea norilor primejdioși, ce amenință primii pași ai națiunii din nou unită. Dacă am fi [rămas] separați, din cauza furtunii provocată de națiunile înconjurătoare, n-am avea nici o speranță, nici o perspectivă de dăinuire. Dar suntem uniți! uniți în voință, în forță, în suflet – uniți în acea hotărâre neclintită, că patria comună trebuie menținută. Și această voință unită va fi suficient de puternică, pentru că forța și energia vor fi conduse de planurile Dvs. înțelepte, ceea ce va dubla puterea.

De aceea vom aștepta pericolul cu încrederea ancorată în domniile voastre: și chiar de va veni, îi vom putea face față, numai Dvs. să vegheați asupra noastră cu atenție vie și să folosiți puterea ce vi s-a acordat cu asemenea tărie, cu care încredere neclintită suntem noi față de persoanele și guvernarea Dvs.

Rămânând cu stimă ai onoraților domni miniștri

Din adunarea Universității
scaunului Arieș ținută
la Plăești în 27 iunie 1848.

cetățeni zeloși
Dindár Antal
prim jude regesc
Bonceza Samu
prim notar

Odorheiu Secuiesc, 27 iunie 1848

Tisztelt ministeri tanács!

Székünknek hivatali pályán tisztos érdemek közt aggságra jutott főkirálybírája Macskási Lajos atyánkfia, 49 évi huzamos hivataloskodása után, 49 évig viselt főkirálybírói hivatalát mai napon letévén, – az eképp megürült főkirálybírói hivatal betöltése körüli intézkedésink rendén, előlegesen is közfelkiáltás útján nyilvánult székünk közbizodalmára érdemesült hongyülesi egyik követünk *ifjabb Bethlen János* atyánkfiára ruháztatnék, s az ő kineveztetése a tisztelt ministeri tanácstól kéretmék!

Minék alkalmával, átlátva székünk népgyülése azt: hogy egyesült Magyarhonunk Felelős Ministeriuma kormányzási rendszerével s eszméivel egybe nem illeszhető, a kormányzásban velle közvetlenül álló főkirálybírák kinevezésiben korlátoltság – az eddig szabad választás és felsőbb megerősítésre lett felterjesztés útján betöltetni szokott főkirálybírói választási jogukról lemondani, s e hivatalnak választás nélkül léjendő betöltését a tisztelt Ministeriumnak átajállani, oly feltétellel határozta: hogy ezen kívül lévő mind azon kebelbeli alsóbb hivataloknak választása, s betöltése, melyekre felsőbb megerősítés kívántatott ekkorig – a nélkül, és itten keblileg történhessék, mindig elnöki kijelölés nélkül.

Ilyetén határozati ajállatunkat tehát ezennel a tisztelt Ministeri Tanácsnak azon tiszteletteljes kérelemmel terjesztettük föl: méltóztassék ennek méltánylatával ajállatunkat elfogadni, életbeléptetni – s a jelen esetre megürült főkirálybírói hivatali állomásunkra, azon egyént kiben általános bizodalmunk központosult, – s kinek erélyes hivataloskodására a kormány is bizvást számíthat, – t. i.: fenn nevezet *ifjabb Bethlen János* atyánkfiát, sietőleg kinevezni.

Teljes tisztelettel lévén a tisztelt Ministeri Tanácsnak tisztelő honfi polgártársai.

Kelt Udvarhely anya úgy fiú Keresztúr és Bardóc székely székeknek Székely-udvarhelyen Szent Iván hava 27-én 1848-ban tartatott népgyülésiből

Kormányzó alkirálybíró, Pálffy Elek
Főjegyző Jakab Lajos

Onorat Consiliu Ministerial!

Compatriotul nostru Macskási Lajos, supremul jude regesc al scaunului nostru, îmbrătrănit printre merite onorabile, în decurs de 49 de ani ai carierei sale oficiale, a

abdica. Prin oficiul său de suprem jude regesc în ziua de azi, oficiu pe care l-a purtat timp de 49 de ani. Astfel, oficiul de suprem jude regesc a devenit vacant. În cursul măsurilor noastre, pe care le-am întreprins privind ocuparea acestui oficiu, cetățenii noștri din scaun, adunați laolaltă, și-au exprimat prin aclamare deschisă dezideratul lor general prealabil potrivit căruia acest oficiu ar trebui să-i revină concetățeanului nostru *Bethlen János junior*, care este unul din deputații noștri de la dietă și care merită încrederea generală a scaunului nostru. De aceea, se cere de la onoratul consiliu ministerial numirea sa.

Cu acel prilej, adunarea populară scaunală ajungând la concluzia că, întrucât o îngădire în numirea juzilor regești nu este compatibilă cu sistemul de cârmuire și cu ideile ministerului responsabil din Ungaria unită, a hotărât să-i ofere onoratului minister renunțarea din partea scaunului la dreptul obișnuit de până acum al supremilor juzi regești de a alege liber, care fuseseră întăriți în post în urma înaintării la forurile superioare. Se oferă deci ministerului ca acest funcționar să fie, în viitor, numit fără alegeri, cu condiția ca, în schimb, alegerile funcționarilor inferiori din scaun și ocuparea posturilor acestora, – care până acum necesită o întărire superioară – să fie efectuată aici, în mod intern, fără această întărire și fără nici o desemnare prezidențială.

La această propunere a noastră pe care, prin prezenta, o înaintăm cu respect Onoratului Consiliu Ministerial, adăugăm cererea ca să binevoiți a accepta propunerea noastră și s-o puneți în vigoare. Și anume, pentru cazul prezent, să numiți pe susmenționatul concetățean al nostru, *Bethlen János junior*, în postul vacant de suprem jude regesc. El este o persoană în care se concentrează încrederea noastră generală, iar guvernul poate să fie sigur că va fi un funcționar sever.

Rămânem cu stimă față de Consiliul Ministerial în calitate de cetățeni devotați.

Datat la 27 iulie 1848 în Odorheiu Secuiesc, la Adunarea populară a scaunului, împreună cu scaunele filiale Cristur și Brăduț.

Vicejude regesc diriginte Pálffy Elek

Notar suprem Jakab Lajos

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium. Foto: 27.091-27.092.

kegyes rendelet éppen országos vásár alkalmával föl olvastatván ki hirdetettvén, a már városunkban létező őrsereg tagjaiból a századosok vezérlete alatt a toborzás folyó hó 25^{én} megkezdettvén. 26^{án} folytattatván mostanig u. m. máj déli 12 óráig, számosan föl szaporodott városi és vidéki személyekből, amint azt a toborzó előjáróságtól bé adott s ide mellékelt névsor mutattya. Tisztemnek tartottam a fenn tisztelt rendeletnél fogva szorgosan és gyors posta által föl jelenteni, annyival inkább, hogy őket itten tartani, s réájok föl ügyelettel lenni gondot ád, méltóztasson Ex[celenti]ád arántok szorgos úton rendelkezni, s hozzám is részletes utasítást megküldeni, hogy minden esetre mi téendőm lehet tudhassam s magam ahoz alkalmazhassam, valamint az önként vállalkozók számára is az elő pénz aránt kegyesen gondoskodni, hogy midőn az ifiú magát bé jelenti, megvizsgálhatik, ő nékie, s másoknak, a jelentésre s bé állásra nagyobb kedv szereztessék, át adattván a meg határozott elő pénz. Úgy szintén az átvételek aránt is rendelkezni méltóztasson, ne hogy a bé jelentetteknek kedvek hanyatlógyon, – nem külömben a kik visza lépni kívánnának az olyanokkal is mi légyen teendő, – kegyes rendelkezéséért és a ki adandó utasításért esdvén, mély tisztelettel maradtam

Excellentiádnak

alázatos szolgája

Bodrogi György

Sz[ékely] Udvarhelyt Szentiván hava 27^{én} 1848.

Fő Bíró

Prea mărite Conte, Domn Guvernator!

M-am conformat grațiosului Mărice Voastre ordin, adresat mie în data de 14 a lunii curente sub nr. prezidențial 1535, și fiind tocmai târg de țară acolo, i-am și dat citire și l-am făcut public. Astfel, sub comanda căpitanilor din cadrul gărzilor cetățenești, aflate deja în oraș, în data de 25 a lunii curente, a și început recrutarea. Ea a continuat în data de 26, ținând și azi până la ora 12, când numărul recruților a sporit simțitor. Între ei, au fost orășeni și săteni. Acest lucru reiese din lista [persoanelor] întocmită de comisia de recrutare, listă ce ne-a fost înaintată și pe care o anexăm și noi alăturat.

Consider a fi obligația mea, de a vă raporta [despre toate acestea] urgent și prin poșta rapidă, întrucât ținerea aici a recruților și supravegherea lor ne face griji. Motiv pentru care Vă rugăm, Excelența Voastră, dați urgent dispoziții detaliate în acest sens, dispoziții care să ajungă cât mai repede și la mine, ca să știu care sunt îndatoririle mele de care să mă țin.

La fel, vă rugăm să vă îngrijiți și de suma de bani [ce va constitui un avans] pentru recruți, ca atunci când tânărul se prezintă și este examinat, după primirea acestor bani, să aibă atât el, cât și tovarășii săi, un chef mai mare de a se înrola.

Vă rugăm, de asemenea, să dați dispoziții și în legătură cu modul în care acești recruți vor fi preluați ca nu cumva, între timp, cei care s-au anunțat să-și piardă din elan.

În mod asemănător, ce se va întâmpla cu cei care vor să se retragă.

Vă implorăm, dați ordinele necesare ca, pe baza acestora, să putem emite și noi dispoziții.

Rămân al Excelenței Tale

Odorheiu Secuiesc, 27 iunie 1848.

serv umil
Bodrogi György
prim jude

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1.722 E 1848.

42

Târgu Secuiesc, 27 iunie 1848

Méltóságos Főkirálybíró úr!

Ezen év és hó 18° 111. szám alatt valánk szerencsések hivatal uttyán megkérni az aránt, hogy majorság erdőnk amint bölcs tudatában vagyon, a facsempészők által mindig üzetenben volt, de most közelebből e hó 17^{én} a kászonyakabfalviak által polgártársaink megtámadtattak és megverettettek, minek kinyomozására az körülí hivatolok rendelkezvén, instáljuk, méltóztasson a maga kebeléből is egy biztos urat kirendelni oly utasítással, hogy az itten július holdnapja 3^{án} összegyűlendő bizottmánnyal összefolyván, egyetértőleg működhessenek. Ebbéli rendelkezését elvárván, maradtunk tisztelettel a méltóságos főkirálybíró úrnak alázatos szolgálai

Kézdivásárhely, június 27^{én} 1848

a kézdivásárhelyi tanács
Kováts Dániel főbíró
Málycsi Simon aljegyző

Onorate Domn Primjude Regesc!

În ziua de 18 a anului și lunii curente, sub nr 111, am avut onoarea de a vă solicita, pe cale oficială, numirea unui delegat împuternicit, care urmează să facă parte dintr-o comisie ce se va forma aici în 3 iulie. Persoana numită de către Dvs. va colabora cu membrii acestei comisii. Așa cum vă este cunoscut, pădurea noastră alodială a fost totdeauna ținta unor furturi, dar acum, în data de 17 l.c., locuitorii din Iacobeni i-au atacat chiar și pe concetățenii noștri, pe care i-au și bătut. Tocmai cercetarea acestui caz va constitui obiectul activității comisiei pomenite.

Așteptând în acest sens dispoziția Dvs., rămânem cu stimă ai Domniei Voastre, d-le Prim-Jude Regesc, servi umili.

Târgu Secuiesc, 27 iunie 1848.

Consiliul din Târgu Secuiesc
Kovács Dániel, prim jude
Málycsi Simon, locțiitor de notar

Nușfalău, 27 iunie 1848

Mélyen Tisztelt állandó Választmány!

A nagyfalusi község korcsmaházát három egymásután következő évre és az ezen három év három utolsóbb hónapjabeli korcsmárlási jogot haszonbérbe kiadtuk, ezen haszonbéri időből egy év a közelebb múlt 1847^{ik} év utolsó napjával eltelt, és bár ha kötlevelünk tartalma az, miszerint az évenkénti 350 váltó forint haszonbéri összegeből a haszonbérő 150 váltó forintot évenként Szent Mihály napig köteles bé fizetni úgy, hogy az előjárók – a helység szükségeihez képpes kívánni fogják; mindazáltal ezen második évre egy krajcár haszonbért sem kaptunk, – és most, midőn már Magyarhonhoz vagyunk csatolva, haszonbérőnk Hers Frid azt jelenti, hogy ő a haszonbértől lemond; mert a törvények változván, a korcsmárlási idő- bárha a magyarhoni törvények értelmébe Szent Mihály naptól Szent György napig terjed is, de minthogy csak a bormérés van engedve; tovább a haszonbért tartani nem kívánja. Ezen lemondást a község közakarattal elfogadta. s e szerint a község korcsmája s korcsmáltatási joga újból kiadandó. Azonban tisztelt Lázár János úr Nagyfaluban mint alispán megjelenvén, úgy nyilatkozott, hogy a magyarhoni törvények szerint az oly helységekből, melyeknek szállóhegyei vannak, a kiszabott korcsmálás ideje alatt nemcsak a tiszta bort, hanem annak seprejéből égetni szokott pálinkát – égett bort – úgy a szálló törkölyből égetett pálinkát is elmérteni a helység korcsmájában a községnek joga van, mit tapasztalatunk szerint szomszéd Bihar megyében több községek gyakorolnak is. Már a nagyfalusi községnek most, midőn a korcsmaházat s korcsmárlást újból haszonbérbe kell kiadnia, ezt határozottan tudnia kell amennyiben azt – bár ki is – ahoz képest veheti ki; de a község is e tárgyban keletkezhető egyenetlenség kikerülése tekintetéből úgy szándékszik kötni, hogy a miatt a haszonbérővel per ne legyen.

Ugyanazért folyamodik községünk a nagyon tisztelt választmányhoz azon alázatos kérelemmel, miszerint méltóztassék e tárgyban határozatilag kimondani, hogy a magyarhoni 1842/6^{ik} évi törvény cikk 2^{ik} §-a értelmében határozott korcsmárlás ideje alatt elmérendő italok közzé az égett bor vagy seprő pálinka úgy a törköly pálinka is mint a borból vagy szálló termésből eredt italok-bele számíthatóké? vagy sem? – , hogy az árveréseni kiadást ahoz képpes tehessük.

Alázatos tisztelettel lévén a nagyon tisztelt állandó választmánynak Nagyfaluban, június 27-én 1848

Alázatos szolgál

a nagyfalusi bírák
a község nevében

Mult stimate Comitet Permanent!

Am arendat clădirea cârciumei din comuna Nușfalău pe trei ani consecutiv, iar, în ultimele trei luni ale acestei perioade, am arendat și dreptul de cârciumărit. Din această etapă de arendare, a trecut un an în ultima zi a anului 1847, deși contractul prevedea ca din suma de arendare de 350 florini, venit anual, arendatorul este dator să plătească an de an 150 florini metalici, până-n ziua sfântului Mihai, potrivit dorinței dregătorilor raliată la necesitățile comunei. Cu toate acestea, pentru al doilea an, nu am primit nici un ban din arendare. Iar acum, când suntem anexați la Ungaria, arendașul nostru, Hers Frid, ne aduce la cunoștință că renunță la arendă, întrucât legile s-au schimbat și, cum în perioada arendării, chiar dacă în sensul legilor din Ungaria ca ține din ziua Sfântului Mihai până la Sfântul Gheorghe, este permisă doar comercializarea vinului, nu dorește să mențină arenda. Comuna a luat la cunoștință, în unanimitate, această renunțare. Astfel, cârciuma comunei și dreptul ei de cârciumărit pot fi arendate din nou. A sosit însă la Nușfalău onoratul domn, Vice-Comite, Lázár János care ne-a anunțat că, potrivit legilor din Ungaria, acele localități care posedă dealuri cu vii, în etapa cârciumăritului, au dreptul să comercializeze nu numai vin curat, ci și țuică de tescovină – vinars – precum și țuică de drojdie a vinului. Observăm că acest lucru se și practică în mai multe comune din vecinul comitat Bihor. Acum, când Nușfalău trebuie să arendeze din nou atât cârciuma sa, cât și dreptul de cârciumărit, trebuie să știe precis acest lucru, căci numai astfel va putea cineva să arendeze. Însăși comuna vrea să fie lămurită în acest sens, ca să evite neînțelegerile ulterioare ce ar putea duce la un eventual proces cu arendașul.

Comuna noastră se adresează deci stimatului comitat, cu umila rugămintă ca să binevoiască a declara, pînă-o hotărâre luată în această direcție ca, în sensul paragrafului 2 al legii nr. VI al anului 1842/6 din Ungaria, vinarsul sau țuica de tescovină precum și țuica de drojdie de vin – provenite din vin, respectiv din recoltă de struguri – se pot comercializa în etapa cârciumăritului sau nu?

Această informație ne va servi cu prilejul punerii în licitație [a cârciumei].

Rămânem, cu umil respect al Prea Stimatului Comitet Permanent

Nușfalău, 27 iunie 1848.

servi umili
juzii din Nușfalău
în numele comunei

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Cluj-Napoca. Fond. Arh. Com. Crasna. Acte administrative., nr. 408/1848.

Iustin, 27 iunie 1848

Tekintetes Nemes Tisztség!

A számtalan bujtogatók immár a hátszegi területben azt akarják elhitetni az ujj polgárokkal, hogy ha valamelyik közülök pénzért vagy egyéb adomány-

ért dologra fog menni valamely földesúrhoz, az olyan keményen fog meg büntetődni.

Ezen ténynek kinyomozására a kerületben kiszállani kötelességemnek esmérvén, azon okból a holnapi napon tartandó tiszti ülésre bé nem mehetek. Mely jelentésem mellett mély tisztelettel öröklök a

Tekintetes Nemes Tisztségnek

alázatos szolgálja

Jusztynon, Június 27^{én} 1848.

Csulai Lajos

alispány

Onorată, nobilă dregătorie!

Numeroşii instigatori în districtul Haşegului vor acum să sugereze cetăţenilor noi [ţiganilor] că va fi pedepsit crunt cel care se va angaja să lucreze ori pe bani, ori pentru alte daruri, la careva dintre proprietari.

Am considerat a fi de datoria mea de a mă deplasa în district, pentru depistarea acestui fapt.

Motiv pentru care nu voi putea participa la adunarea dregătorească de mâine.

Despre raportarea acestora, rămân, cu stimă adâncă, al onoratei dregătorii

Iustin, 27 iunie 1848.

serv umil

Csulai Lajos

Vice comite

Copie. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.377/ 848.

45

Timișoara, 27 iunie 1848

1848 P 109/58

An das k.k. Infanterie Regiment Brn Sivkovits Nr. 41

Temesvár 27t Juni 1848

Was das k.k. Kriegs-Ministerium auf das mit Einbegleitungs Bericht Nr. 653 vom 29ten v. Mts. hierher vorgelegte Bittgesuch des Regiments Offiziers Corps mit h. Reskript G 4032 vom 11. I. Mts. zu erwidern befunden hat, wird dem etc. vollinhaltlich wie folgt zur Wissenschaft bekannt gegeben.

[vom Zeichen zum Zeichen]

Zur Sitzung Nr. 27 am 5ten Juli 1848

Timișoara, 27 iunie 1848.

Răspunsul Ministerului de Război, în baza înaltului rescript G 4.032, din data de 11 I.c., la petiția corpului de ofițeri ai regimentului, înaintată cu raportul nr. 653 din 29 ale lunii trecute, se aduce la cunoștință integral după cum urmează:

[de la semnul până la semnul]

Ține de ședința nr. 27 din 5 iulie 1848

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Timiș (Timișoara). Fond. Arhiva Militară. Foto: 30.222 1848.

46

Timișoara, 27 iunie 1848

1848

P

4 / 21

An das Husaren Regiment König von Hannover N. 2

Temesvár am 27. Juni 1848.

Zufolge h. k. k. Kriegs Ministeriums Reskripte N. 1876 ddt. Wien 8. Juni haben Seine Majestät – nach einer Eröffnung des Ministeriums der auswärtigen Angelegenheiten – mit a. h. Entschlieſung vom 27ten Mai I. J. zu gestatten geruht [... document rupt. indescifrabil.]

1848

79

Ausweis

Ueber die zur Kreirung der Nationalgarde ausgefolgten Geschütze. Gewehre u. Rüstungssorten

Krasoer Comitat

240 Stück altartige Gewehre mit 240 Stück Zylinder Ladestöcken

240 Stück altartige dreieckige Bajonnete

240 Stück altartige Bajonetscheiden

240 Stück altartige Raumeisen

60 Stück altartige Jägerstutzen – Haubajonnete

60 Stück altartige Jägerstutzen – Haubajonnete Scheiden

16 Stück altartige Insurektions Säbel

Torontaler Comitat

351 Stück altartige Gewehre mit 351 Stück Zylinder Ladstöcken

49 Stück altartige Gewehre mit 49 Stück konischen Ladstöcken
400 Stück altartige dreieckige Bajonnete
400 Stück altartige dreieckige Bajonnete Scheiden
9 Stück neue Linien Gewehre mit Ladstöcken und 4eckigen Bajonetten
24 Stück neue Linien Stutzen und 24 Ladstöcken
24 neue Linien Hau Bajonnete
117 Stück Landvolk Stutzen mit 117 Ladstöcken
141 Stück Stutzen Schraubenzieher
24 Stück reguläre Pulver-Masseln
117 Stück irreguläre Pulver-Masseln
24 Stück 1-löthige Kugelmodelle
117 Stück irreguläre Kugelmodelle
141 Stück eiserne Wischer
141 Stück eiserne Kugelzieher

Temeser Comitat

17 Stück doppel Landvolk Stutzen mit 17 Ladstöcken
67 Stück irreguläre Landvolk Stutzen mit 67 Ladstöcken
84 Stück Stutzen Schraubenzieher
84 Stück Stutzen Pulver-Maßeln
84 Stück Stutzen Kugel-Modelle
84 Stück Stutzen Wischer
84 Stück Stutzen Kugelzieher
500 Stück messingere Husaren Karabiner sammt Ladstöcken
500 Stück Raumeisen

Stadt Temesvár

131 Stück Festungs Gewehre
130 Stück Landvolk Gewehre
41 Stück Karabiner
302 Stück dreieckige Bajonnete
302 Stück Raumeisen
302 Stück Zilinder Ladstöcke

1848

P

4 / 21

Către regimentul de husari Regele Hanovrei nr. 2

Timișoara, 27 iunie 1848.

Ca urmare a rescriptului nr. 1876, datat la Viena în 8 iunie, al Înalțului Minister c.c. de Război, conform comunicării Ministerului Afacerilor Externe, Maiestatea

Sa a binevoit să aprobe, în preaînalta decizie din 27 mai a.c. [... document rupt, indescifrabil.]

1848 / 79

Dovadă

a tunurilor, puștilor și a sortimentelor de armament livrate în scopul creării gărzii naționale

Comitatul Caraș

240 de bucăți puști vechi cu 240 bucăți vergele de pușcă cilindrice

240 bucăți baionete vechi triumghiulare

240 bucăți teci de baionete vechi

240 bucăți de târnăcoape [?] vechi

60 bucăți baionete de atac pentru carabine vânătoarești vechi

60 bucăți teci de baionete de atac pentru carabine vânătoarești vechi

16 bucăți săbii de insurecție vechi

Comitatul Torontal

351 bucăți puști vechi cu 351 bucăți vergele de pușcă cilindrice

49 bucăți de puști vechi cu 49 bucăți vergele de pușcă conice

400 bucăți de baionete vechi triumghiulare

400 bucăți de teci de baionete vechi triumghiulare

9 bucăți puști noi de linie [infanterie] cu vergele de pușcă și baionete dreptunghiulare

24 bucăți de carabine noi de linie [infanterie] cu 24 de vergele de pușcă

24 baionete noi de linie [infanterie]

117 bucăți de carabine populare cu 117 vergele de pușcă

141 bucăți de șurubelnițe [?] pentru carabină

24 bucăți de suporturi [?] regulate de pulbere

117 bucăți de suporturi [?] neregulate de pulbere

24 bucăți de gloanțe de model de 1 lot [o semiuncie]

117 bucăți de gloanțe de model neregulat

141 bucăți ștergătoare [?] de fier

141 bucăți de burghie de gloanțe [?] de fier

Comitatul Timiș

17 bucăți de carabine populare duble cu 17 vergele de pușcă

67 bucăți de carabine populare neregulate cu 67 vergele

84 bucăți de șurubelnițe de carabină

84 bucăți de suporturi [?] de pulbere pentru carabină

84 de bucăți de modele de gloanțe de carabină

84 bucăți de ștergătoare [?] de carabină

84 bucăți de șurubelnițe de carabină
500 bucăți de carabine de husari de alamă cu vergele
500 bucăți tâmăcoape

Orașul Timișoara

131 bucăți de puști de fortăreață
130 bucăți de puști populare
41 bucăți carabine
302 bucăți de baionete triunghiulare
302 bucăți tâmăcoape
302 bucăți vergele de pușcă cilindrice

Concept. Arh. Naț. Rom. D. J. Timiș (Timișoara.) Fond. Arhiva Militară. Foto: 30.363. 30.311 : 1848.

47

Lugoj, 27 iunie 1848

Lugoson, juni 27. 1848

Mára hirdette Murgu a maga lugosi népgyűlését. Jónak tartottam azért ide jönni, hogy közlőrl kiserjem figyelemmel működését. A gyülekezet a városon kívül tartatott. Szöllőhegy alatt.

A gyülekezet kezdete előtt magamhoz hivatam Murgut s arra intetem:

1^{ör} A népgyűlés ki ne térjen kérelmező alakjából, kérjen a ministeriumtól s az országgyűléstől, mit jónak talál, de ne határozzon semmit.

2^{ör} Ne tekintsek e vidéket Bánság nevezete alatt valamely külön tartománynak. hanem beszéljenek a jelen viszonyokról, mint az öszves honra vonatkozókról.

3^{ör} Hogy semmi esetre se tartson mai napnál tovább a népgyűlés.

Az összejövetel teljes rendben ment véghez, legkisebb zavar nélkül. Kezdődött vagy nyolc óra körül s tartott délutáni 3 óráig. En nem mentem a gyülekezet helyszínére. hanem volt elég emberem, kik minduntalan bejártak hozzám közölni a történetket.

Murgu maga volt a cselekvő személy. a többiek vagy visszhangjai voltak, vagy elmellőztettek észrevételeik. A jelenlevők száma a gyűlés elején 1500^m rughatott, vége felé már alig egy pár százan valának. Murgu üdvezlő beszédében a hazáhozi hűségre. a magyar nemzet iránti szeretetre intette s lelkesítette a népet. Beszédének tengelyébe a felfegyverzés volt, megmentésére a hazának a közellenség, az illirek ellen. A szellem tehát, melly az ülést átihteté, reánk nézve barátságos, ellenségeinkre nézve fenyegető volt.

De végeredményeiben kevésbé vagyok e szellemmel megelégedve. Elhatározták, hogy peticióképpen terjesztessék fel a ministeriumnak, miképen a jelen vészes körülményekben az oláh nép kész a hazáért fegyvert fogni, az oláh felkelő seregeknél azonban

oláh kapitány és 3 szinte alkapitány, a 3 megye számára neveztessek. A parancsszó az oláh seregeknél oláh legyen. Továbbá kérik, hogy e megyékben a közigazgatási nyelv az oláh is legyen s csak a kormányhatalmi kapcsolat legyen kötelezőleg magyar. Ezen kívánatok bár véleményem szerint soha helyben nem hagyhatók, kérelmezés útján terjesztetvén, itt akadályozásra okot nem nyújtottak.

A püspökségekről azonban határozólag rendelkeztek. Kijelentették, hogy a temesvári és verseci püspököknek az ő papjaik többé nem tartoznak engedelmeskedni, hanem vicariusokat neveztek ki mind a két püspöki megyére. Ez intézkedést, megvallom, ha maga útján felsőbbség által tétetnék. én helyeselném, népgyűlés hatóságát azonban túlhaladja.

Én tehát ezen végzést míg törvényes úton érvényt nem nyer, felfüggesztendőnek tartom. Mégis sürgöny által küldöm e tudósítasomat, kérvén Önt, hogy sietve méltóztassék értesíteni arról, hogy e nézetemben osztozik-e. Addig elhalasztom a rendelkezést.

Különben nem volt semmi a népgyűlésen. Be is fejeztetett. Krassóban a követválasztások miatt Murgu és a régi ellenzék között nagy ingerültség kapott lábra. 24^{én} volt a választás. Murgu mint a 6 helyen csupa oláhokat választott. Maga 3 helyt lőn megválasztva.

Rend van mindenütt a polgári hatóságokban. A végvidék zajlik. Folyvást hiszem, hogy cvvel a katonaságerővel is, mely kezünkön van, be kellene menni a végvidékbe. Minden bizonnyal szét lehetne kergetni a lázongúkat. Míg a mi szegedi táborunk szerkesztve lesz, addig ők is öregedhetnek erőben.

Murguról szóval óhajtok többet közölni. Ő jól beszél folyvást, hőseinket, Kossuthot sat. dicsőíti, de messze elágozó terveket forral. Legközelebb időben még a rácok ellen hasznos lehet, ha czekekkel készen leszünk, komolyabban nézünk majd az ő szemébe is.

Isten áldja Önt,

királyi biztos
Vukovics Szabbás

Lugoj, 27 iunie 1848.

Murgu a anunțat pentru astăzi adunarea sa populară. De aceea am considerat necesar să vin aici ca să pot urmări, de aproape, activitatea sa. Adunarea s-a ținut în afara orașului, sub Dealul viei.

Înainte de adunări, l-am chemat pe Murgu la mine și i-am atras atenția asupra următoarelor:

1. Adunarea să nu se abată de la forma ei petiționară. Să solicite de la minister și de la Dietă ceea ce crede de cuviință, dar să nu decidă nimic.

2. Să nu considere numita zonă a Banatului drept un teritoriu aparte, ci să se menționeze despre circumstanțele actuale, cu referire la patria în întregime

3. Adunarea să nu dureze în nici un caz mai mult decât ziua de azi.

Adunarea s-a desfășurat în cea mai mare ordine, fără cea mai mică tulburare. A început în jurul orelor opt și a ținut până după amiază, la orele trei. Eu nu m-am deplasat la fața locului, deoarece am avut destui oameni care, tot timpul, m-au căutat să-mi relateze cele întâmplate acolo.

Murgu a fost omul de acțiune, ceilalți fie rezonau cu el, fie au rămas neobservați prin remarcile lor. În debutul adunării, numărul participanților a fost de aproximativ 1500, iar, la sfârșit, au rămas doar câteva sute. În discursul de deschidere, Murgu a îndemnat și a însuflețit poporul la fidelitate față de patrie, la dragoste față de națiunea maghiară. Chintesența discursului său a constatat în înarmarea pentru salvarea patriei de iliri, inamicii ei comuni. Spiritul în care a decurs adunarea a fost deci prietenos față de noi și amenințător față de dușmanii noștri.

La urma urmei însă, nu sunt îndeajuns de mulțumit cu acest spirit. Au hotărât să înainteze o petiție către guvern potrivit căreia, în actualele dificile împrejurări, poporul român este gata să ridice armele, dar să fie numiți trei căpitani și trei subcăpitani pentru armata română, în cele trei comitate. Limba de comandă să fie româna la unitățile românești.

Solicită în continuare ca limba utilizată în administrație, în comitate, să fie româna și numai cea folosită în relația cu guvernul să fie, în mod obligatoriu, cea maghiară. Deși, în opinia mea, aceste deziderate nu vor fi nicicând acceptate, fiind avansate pe cale petiționară, aici nu au oferit temei pentru a fi stăvilite.

În schimb, despre episcopii, s-a dispus sub formă decizională. Au afirmat că preoții lor nu mai sunt datori a se supune episcopului de Timișoara și celui de Vârșcei [Vrsec], fapt pentru care au numit vicari pentru cele două eparhii. Sincer să fiu, dacă această dispoziție ar fi venit de sus, eu aș fi fost de acord. Ea a depășit însă competența adunării.

Eu însă consider neavenită această hotărâre, până ce nu va primi întărire pe cale legală. Remit, totuși, această relatare proprie, prin poșta rapidă, rugându-vă să binevoiți a mă înștiința de urgență dacă sunteți de acord cu opinia mea. Până atunci, amân pronunțarea asupra dispoziției.

De altfel, nimic altceva nu a fost la adunarea populară. Ea s-a și terminat. În comitatul Caraș, între Murgu și vechea opoziție, s-a produs o mare tensiune în privința campaniei electorale. Ea a fost în ziua de 24. Murgu a dispus să candideze numai români, în toate cele șase circumscripții. El a fost ales deja în trei locuri.

Ordinea domnește peste tot în administrația publică. Zona de graniță mai este, încă agitată. Consider că trebuie să folosim forța militară de care dispunem și să pătrundem în regiunea de graniță. Numai astfel am putea, fără îndoială, să dispersăm pe toți cei revoltați. Până se va organiza tabăra noastră de la Seghedin, până atunci și ei se vor întări.

Despre Murgu intenționez să relatez, mai amplu, verbal. El a vorbit bine, elogiind continuu eroii noștri, pe Kossuth etc., dar nutrește planuri foarte complicate. În timpul cel mai scurt, el ne-ar putea fi de folos împotriva sârbilor, iar, după ce vom termina cu ei, va trebui să discutăm mai serios cu el.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848/1849-i. Minisztériumi levéltár. Belügy-minisztérium. Elnöki iratok, nr. 529/1848. Publicat de Deák Imre. 1848. p. 152-153.

48

Lugoj, 27 iunie 1848

Tisztelt belügyminister úr !

Azon előterjesztésem következtében, melyet mind tisztelt belügyminister úrnak, mind bánsági ministerialis biztos Vukovics Szabbás úrnak tettem volt, miszerint szükséges volna a Bánságban különben is legnagyobb számú román népnek – mint mellyre a föllázadt rácok a nyilvánított tőlöki elszakadás szándokáért leginkább fenik fogukat – a feje fölébe tomyosulú s enyészettel fenyegető vész elhárítása tekintetéből egy egyetemes népgyűlésben a veszély elenyésztesztetetésére szolgáló eszközökről s legalkalmasb módról tanakodni s határozni. Ennek folytán az általam [folyó év] június 27^{kére} az új szerint hirdetett népgyűlést a most mondott időben Krassó megyei Lugos mezővárosában az isten szabad ege alatt megtartottam, hol a fölmerült tanácskozás rende szerint a veszély eltávolítására legszükségesebnek vélt müd több pontokban megállapítottatott s azon egyetemes népgyűlés határozatai a tisztelt ministerium s az első nemzetgyűlés elébe pártolás és helybenhagyás kieszközlése végett, egy nagy számú, a nép kebeléből választott küldöttség által személyesen előterjesztetni rendeltetett. Addig is azonban, míg ez megtörténhetend, alól írt, mint a bánság román nép által tartatott egyetemes gyűlésnek választott elnöke, kötelességének ismeri a legsürgetősb tárgyakat belügyminister úr tudomására juttatni.

Először is legszükségesebnek találtatván az egész bánsági népnek hat nap alatti fölfegyverzése, a jelen voltak azon indokból, mivel illy vészterhes körülmények közt csak egyedül olyannak indulhat vezérszavára, kihez a népnek megingathatlan bizalma van, egy illyennek vezérlete alatt pedig a haza megmentése végett bármi áldozattól sem retteg vissza; ugyanazért a nép nyilván fölszollíttatván a végett, hogy kit kívánna a hat nap alatt fölfegyverzendő összes nép főkapitányságával megbízni, egyhangúlag alólírtat tisztelte meg megbecsülhetlen bizodalmaival, kötelességévé tétetvén egyszerűmind a magas ministeriumtól a kívántató mennyiségű fegyvereket megszerezni, biztosan remélvén az egyetemes népgyűlés: hogy nemcsak ezen kívánata fog teljesíteni, – miután fegyver nélkül csak egyenesen vágóhídra menne –, hanem az összes jelen volt nép egyhangúlag megválasztotta alólírt főkapitányt, ezen minőségben kegyesen megerősítendi, miután senki sem tudja s tudhatja jobban mint a felelős minister urak, hogy: a nép szava isten szava.

Másodszor: jól tudván jelenvoltak azt: hogy a Bánságba rablóként beütött rácok ellen nemcsak a kényszer fegyverével, hanem erkölcsileg is a bánsági román népet biztosítani kellett azon hatás ellen, mellyel a rácokból állú görög nem egyesült egyházi kormányok a románokra mint velők egy hiten levőkre hatottak, következő a jegyzőkönyvből szórul szóra kiírt előterjesztés tétetett.

Kérdés tétetvén először: kik lehetnek a Bánságban jelen körülmények között legveszedelmesb emberek? mire egyhangúlag válaszoltatott: hogy a magyarhoni s különösen a bánsági rác püspökök s rác metropolita, mint kik eddig is minden módot és eszközt megragadtak a román népnek saját pártjuk részére leendő elszédítésére. minek példája a karloviczi rác patriarcha által a román néphez mindenfelé küldött s országszerte ismert lázító fölhívása, mellyben a bánsági románokat egy vajdának önhatalom útjani választására, úgy a pánszláv irányú illir-rác lázadáshoz állásra szulitá föl. Illy terhes körülmények között a temesvári és verseczi rác püspökök mint egy részről ismereteseek arról, hogy a pánszláv párt részére proselytákat minden áron szerezni igyekeznek, más részről a föllázadt karloviczi rác metropolitának vak engedelmességgel lekötelezett szolgálai lévén, annak parancsait is vakon teljesíteni igyekeznek, s e tekintetből bennök bízni nem lehetvén, de sőt méltán lehetvén tartani attól, hogy az egyházi kormányuk alatti népet a párttűt illir-rácok részére elszédíteni s vétkes céljuk elérésére fölhasználni igyekezendnek, emiatt a karloviczi metropolita mint az illir-rác lázadás vezére, továbbá a verseczi g[örög nem egyesült] mint ki jobbadán Karloviczon tartózkodott s a rác-illir bizottmányban részt vett, úgy a temesvári görög nem egyesült rác püspök, ki egy körlevelében papjainak meghagyá, hogy a népet arra bírják, miképp senkire se hallgassanak, hanem csak ő reá, ezek tehát mint a közbéke és bátorság fenntarthatására semmi biztosítékot nem nyújtó egyének, hivatalaiktól a jelenvolt nép egyhangú nyilatkozata fonalán elmozdítottak, annyival inkább: mivel nem a keleti g[örög nem egyesült] egyház, egyházi törvényei rendelete szerint a nép által egyházi gyülekezetben választottak, hanem egy factiosus s mostanság föllázadt rác metropolita érsek által tolattak a rácoknál számra nézve háromszor több g[örög nem egyesült] hitű román ajkúak nyakára. S minthogy ezeknek a püspököknek a lelkeszi hivatalok s más kitüntetések osztogatásával egybekötötten járt kereskedése s pénzzeni árulása senki előtt nem volt ismertebb, mint a huzavonát szenvedett clerus előtt /mindamellet, hogy a nép is egyenkint egytől egyig is ismerte/ maguk a jelen volt g[örög nem egyesült] hitű lelkészek is a nép ama tettét maguk részéről helyeselve elfogadták s kinyilatkoztatták: hogy a hivatalaiktól fölfüggesztett püspököktől jövőre semminemű parancsot elfogadni nem fognak, miután ők a magyar nemzettel testvéri viszonyban kívánnak élni és maradni.

Ennek folytán nehogy az egyház kormányzó nélkül maradván, a vallás és erkölcsiség bármi veszteséget vagy hátramaradást szenvedjen, alólírt elnök a népet fölszólítá: hogy alkalmas kormányzókról gondoskodjék, miután a jelen voltak nehanya két generalis vicariust kívánt a leléptetett két püspök helyébe választatni, addig is, míg a törvényhozás útján e tárgyban gyökeres intézkedés tétetni fog; melly véleményyt a roppant nép helyesléssel fogadván, alólírt elnököt fölkérte: hogy

alkalmas egyéneket ajánlana, minek folytán többen előterjesztettek, kik közül a nép a megürült, vagy is inkább megürítette metropolita-szék helytartójává Petrovics Döme lippai kerület esperestjét s a karansebesi püspöki kerület és szék helytartójává Vuja Ignác oravica esperestet kiáltotta ki, azzal: hogy ezeknek megerősítése az illető magyar felelős minister által kéressék.

Ezen két tárgy azon legsürgetősb, melyet belügyminister úr tudomására juttatni eleve is kötelességemnek tartottam

Belügyminister úrnak alkalmá lévén a bánsági zavarokat hivatalos kútfükből ismerni, nem fogja a kárhoztatás követ a mintegy 15-16000-nyi nép határozataira vetni. Maga a nép ismeri szükségeit legjobban és a terhes körülmények, a Bánságban dühöngő veszélynek figyelembe vétele elég mentségül szolgál arra, hogy a száraz formalitások terét félre téve, ideiglenesen is intézkedett addig, míg a tisztelt ministerium eme intézkedéseit vagy helybenhagyni, vagy célszerűbbekkel azokat fölváltani fogja. A roppant számú nép természeti ösztönét követve s szemei előtt tartván azon eldönthetlen elvet, „salus reipublicae suprema lex esto”, intézkedett olly képpen, mint saját belösztone s szükségeinek ismerete sugallása hozta magával. Intézkedett egy barbár föllázadt honi rácokból s számos Szerviából rablókként átszapott illir-szerbek ellenében, hogy ön morális és physical életét fenntartsa és eme tette sem isten, sem ember előtt bűn nem lehet. S most a magyar nemzettől, mellyel mint igazi testvérrel élni halni kíván, várja tettei helyeslését s a minister urakat, úgy a nemzetgyűlést rövid idő múlva följövendő számos tagokból álló küldöttsége által kérni fogja. Addig is ezt kéri

Belügyminister úrnak lekötelezettje

[Lugoson, június 27^{én}, 1848]

Murgu Euthym
a bánsági román nép
egyetemes gyűlésének
elnöke

Vlad Alois

a bánsági román nép egyetemes gyűlésének titkára által

Stimate Domnule Ministru de Interne!

În urma propunerii mele scrise, pe care am făcut-o atât stimatului domn Ministru de Interne, cât și Comisarului Ministerial din Banat, domnului Vukovics Szabbas, potrivit căreia ar fi necesar, în cadrul unei adunări populare, să se discute despre modalitățile și mijloacele prin care s-ar putea anihila pericolul ce amenință poporul român din Banat, de altminteri majoritar, în special din partea sârbilor răsculați, din cauză că ne-am afirmat voința noastră de a ne separa de ei și, din pricina aceasta, vor să se răzbune, mai ales asupra noastră. De aceea, am ținut la 27 iunie, stil nou, adunarea anunțată la această dată în orașul de câmpie Lugoj, din comitatul Caraș, sub cerul liber al lui Dumnezeu.

Acolo s-a decis, în urma celor constatate, ca hotărârile adoptate să fie înaintate, spre încunoștințare și aprobare, onoratului guvern, de către o delegație numeroasă, aleasă din mijlocul poporului. Până se va înfăptui acest lucru însă, subsemnatul, în calitate de președinte desemnat al Adunării generale a poporului român bănățean, simt de datorie proprie să aduc la cunoștința domnului Ministru de Interne, cele mai urgente chestiuni.

În primul rând, s-a stabilit drept cel mai important lucru, înarmarea întregii populații bănățene, în decurs de șase zile. Cei prezenți au considerat totodată că, în actualele împrejurări amenințătoare, ar putea fi conduși numai de o singură persoană, față de care poporul nutrește o fermă încredere; iar sub conducerea unei atari persoane, nu s-ar teme să aducă orice fel de jertfă pentru salvarea patriei: de aceea, poporul [prezent la adunare] a fost somat să dezvăluie cui anume dorește deci să încredințeze căpitanatul întregului popor, care se va înarma în timp de șase zile. La care, în unanimitate, au onorat pe subsemnatul cu încrederea lor neprețuită, eu având datoria, totodată, să obțin cantitatea de arme necesară, de la înaltul guvern, iar adunarea generală și-a exprimat speranța în reușita sigură, întrucât, fără arme, [poporul] ar merge direct la abator. În afară de aceasta, cei prezenți l-au ales pe subsemnatul, în mod unanim, în calitatea de căpitan suprem, sperând că [guvernul] îl va confirma, grațios, în această funcție, deoarece nimeni nu știe mai bine ca domnii miniștri responsabili că vocea poporului este vocea lui Dumnezeu.

În al doilea rând, cei de față au știut prea bine că, împotriva sârbilor care au năvălit tâlhărește din exterior în Banat, trebuie luptat nu numai cu armele, ci și în plan moral. De aceea, poporul român bănățean trebuie menajat de influența acelor cercuri de fețe bisericești sârbești cârmuitoare, care au avut înrăurire asupra lor, fiind tocmai de aceeași credință. Astfel, s-a făcut propunerea următoare, pe care o citez cuvânt cu cuvânt din procesul verbal:

S-a întrebat mai întâi: cine sunt cei mai periculoși oameni din Banat în actualele împrejurări? La care s-a răspuns unanim: episcopii sârbi din Ungaria și, mai ales, cel din Banat, precum și mitropolitul [sârb] care, nici până în prezent, nu au scăpat nici un prilej de a ademeni poporul român de partea lor. Drept dovadă stă exemplul patriarhului de la Carloviț, care a adresat poporului român tot felul de apeluri incitatoare. Românii bănățeni erau îndemnați, astfel, să-și aleagă cu de la sine putere, un voievod și să se ralieze răsculaților iliri, de mentalitate panslavă. În atari apăsătoare condiții, episcopii sârbi de la Timișoara și Vârșet [Vrsec] au fost dovediți că-și caută prozeliți, cu orice preț, pentru partidul lor panslavist. Pe de altă parte, tot ei sunt uneltele oarbe ale mitropolitului răsculat de la Carloviț și se străduie să îndeplinească, fără crâcnire, poruncile acestuia. Nu putem avea deci încredere în ei și trebuie să ne temem, fără îndoială, că intenționează să ademenească poporul sub proprie cârmuire bisericească, de partea răsculaților iliro-sârbi, în strădania de a-i folosi în intențiile lor mârșave. În acest scop, mitropolitul de la Carloviț, în calitate de lider al răzvrătirii iliro-sârbe; de asemenea, episcopul ortodox de Vârșet [Vrsec], care, în general, se afla mai totdeauna la Carloviț, participând chiar la Comitetul sârbo-ilir; la fel, episcopul ortodox, care, într-o circulară, a îndemnat preoții săi să influențeze

poporul să nu dea ascultare nimănui, în afară de propria sa persoană: ei sunt deci acele persoane care nu constituie nici o garanție pentru menținerea păcii și a securității publice și, de aceea, poporul aflat [la Adunarea de la Lugoj] i-a demis printr-o mișcare unanimă. Cu atât mai mult, cu cât nu au fost aleși în adunarea bisericească de către popor, potrivit legilor bisericii ortodoxe, ei au fost numiți, de fapt, de către mitropolitul patriarh sârb, care s-a revoltat actualmente și care i-a așezat pe grumazul românilor ortodocși, ce sunt de trei ori mai numeroși decât sârbii. Întrucât acești episcopi distribuie posturile de duhovnic și alte onoruri, în combinație cu afaceri bănoase de comercializare, element cel mai bine cunoscut de cler [pe lângă faptul că și poporul știa de fiecare din ele], însuși preoții ortodocși prezenți [la adunare] au accentuat și consimțit acest gest [destituirile], declarând că, de acum încolo, nu vor admite nici o poruncă în viitor de la episcopii demisi din oficiile lor, pentru că ei doresc să trăiască și să rămână în raporturi frățești cu națiunea maghiară.

Drept consecință, ca nu cumva să rămână fără conducători și să se producă orice fel de leziune morală ori întârziere, subsemnatul președinte, am somat poporul să aibă grijă de liderii [bisericești] adecvați. Întrucât unii dintre cei prezenți au dorit să fie aleși doi vicari generali în locul celor doi episcopi destituiți și până ce, în privința dată, se va adopta o rezoluție radicală pe cale legislativă, pe care poporul a acceptat-o cu extraordinară satisfacție, s-a cerut ca subsemnatul să facă propunerea pentru persoane potrivite. La care, mai mulți au făcut recomandări, dintre care poporul a stabilit, prin aclamare, pe protopopul cercului Lipova, Dumitru Petrovici, ca vicar al scaunului de mitropolit și pe protopopul cercului Oravița. Ignat Vuia, drept vicar al eparhiei vacante Caransebeș, cu condiția să solicite aprobarea numirilor de la ministerul responsabil al Ungariei.

Aceste două subiecte sunt cele mai urgente, pe care le-am considerat, de datoria mea să le aduc la cunoștința domnului Ministru de Interne.

Domnul Ministru de Interne, având prilejul să cunoască motivele tulburărilor din Banat pe baza surselor oficiale, nu va acuza drept infame deciziile adoptate de cei 15-16.000 oameni. Poporul își cunoaște cel mai bine propriile nevoi. Împrejurările actuale și pericolul care bântuie asupra Banatului, luate în considerare, înseamnă justificări suficiente ca, abandonând formalitățile învechite, am luat măsuri provizorii până ce stimatul minister sau le va accepta, sau le va modifica prin altele mai potrivite. Poporul foarte numeros și-a urmat sentimentele atunci când a ținut seama de principiul conform căruia „salus reipublicae suprema lex esto”, și a adoptat măsuri în funcție de instinctul lăuntric și de știința nevoilor proprii determinante. Hotărârile sale au vizat pe sârbii răsculați în patrie și bandele de iliri-sârbi, care au năvălit din Serbia, ca să-și poată, astfel, justifica propria existență morală și fizică. Iar această decizie nu poate fi considerată drept un păcat nici în fața lui Dumnezeu, și nici în cea a oamenilor. Acum așteaptă de la națiunea maghiară, cu care dorește să trăiască și să moară ca un adevărat frate, tocmai aprobarea faptei sale. Același lucru îl reclamă numeroasa delegație, care va veni curând [la Budapesta], de la domnii miniștri și de la Dietă. Până atunci, solicită cele arătate mai sus.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az. 1848/49-i Miniszteriumi Levéltár. Belügy-minisztérium. Elnöki iratok, nr. 859/1848. Foto: 913-917.

49

Lugoj, 27 iunie 1848

Adunarea românilor din 27/15 iunie în Lugoj ținută
Cinstitei Ministerii din Lăuntru!

Potrivit cu arătare făcută din parte-mi atât cinstitei Ministerii, cât și comisariului provincial din Bănat, la primejdiile cele de față, fiind neapărată trebuință de a ne îngriji pentru asigurarea țerii Bănatului împotriva răscolașilor croato-servieni, ce au și călcat hotarele, la ziua hotărâtă, adică la 27/15 iunie, ținând în Lugoj generalnică adunare a poporului pomenitei țeri și, în urma sfătuirilor, chipzuind cele de cuviință spre apărarea acestei țeri, cu toate că o deputăciune aleasă din sânul poporului respectiv, cât de curând se va prezenta Cinstitei Ministerii spre așterne rezultatele acestei adunări, atât Cinstitei Ministerii, cât și adunării țerii pentru a-și dobândi a lor legiuită aprobare: așa fiindcă unele din măsurile ce s-au aflat a fi de neapărată trebuință spre a să lua împotriva acestor primejdii, la împrejurările de acuma să nu sufere mai departe străgănare, fără primejduirea țerei, mai jos sămnatu ca ales president al pomenitei adunări, își ține de sănătă datorință și mai nainte a le da în cunoștința cinstitei ministerii spre a să putea fără târziere pune în lucrare. Așa mai nainte cu toate, chibzuindu-se a se arma poporul, în 6 zile, după puțință, poporul însă la aceasta întâmpinând, că la asemenea grele împrejurări, în străini necunoscuți nu poate avea încrederea cea trebuincioasă, spre a se hotări să apuce arma, deci declarând că, numai sub comanda unui bărbat, de a cărui credință nu poate fi îndoială, este resolus a aduce orice jertfă pentru apărarea țerii, pentru care la primejdiile cele de față, întrebându-să poporul în public: pe care anume din fiii patriei ar dori să aibă mai mare căpitan al armatei din Bănat? Fiindcă la această întrebare toți cu un glas strigară ca însuși mai jos iscălitul president să le fie mai mare căpitan și poftiră anume a să propune Cinstitei ministerii spre întărire mai departe, fiindcă spre întâmpinarea lipsei de arme cu un glas hotărî a

să cere îndărapt prin Cin. Ministeriu acele arme ce, fără dreptate, în foarte mare număr s-au fost luat de la lăcuiitori prin Guberniu nemeșesc, ca pentru măsurile ce fără întârziere sunt a se lua spre respingerea inamicilor, să se poată fără preget pune în lucrare, trebuință grabnică fiind de a se face cea de cuvenință punere la cale în cauza aceasta; mai jos iscălitul a ales a supune aceasta la cunoștința C. Ministerii, rugând a se face mai fără târziere cuvincioasele întru aceasta orendueli guberniale. Mai departe, întru acest chip având rostite măsuri fisicești ... asupra năvălirilor din partea răscolașilor servieni și dar venind vorba despre măsurile morale spre asigurarea țerii înpotriva motivațiunilor acelor ce, ațâțând și învitând poporu asupra ungarilor, caută a-i trage în partea lor spre a-i face vrăjmași Ungaricii au făcut poporului următoarea propoziție, pre carea, din cuvânt în cuvânt, o scoatem din protocolul adunării.

Eftimie Murgu

Original. Articol apărut în ziarul Amicul poporului, Budapesta, nr. 9, din data de 3 iulie 1848, p. 129-132.

50

Cluj, 27 iunie 1848

Nagy Lázárnak áldást. Ma újra megtudakozám itt hogy a cséplőgépen kaszált s kévébe nem kötött gabonát lehet e kivemi: erre egy elhatározott s tapasztaláson épült *igent* kaptam feleletül. Számítsák fel, hogy a Sibóra már kivitt cséplőgépnék tejes felállítása használható állapotban helyhezése mennyibe fog kerülni s mikorra lehetne meg?

Az út valamicskét romlott, mégis 12 s ¼ kor itt valánk. Megevők a Sibóról hozott s az összeszigorodott jelen gazdasági s értéki állapot nagyon is méltó emblémáját. tudniillik egy roppant hitvány kappant. Három órákor indulunk innen.

A Bálint Eleknek szóló levelet bíró töstént küldje kézbe.

Azon brédieknék kik Tálos Likujt s cinkosait kézre kerítették egy kis jutalom fog adatni, részemről adjon ön alispán Bálint Elek kezébe két pengő forintot

A kis Bélánkat csókoljuk, önöket köszöntjük.

Éljen boldogul.

Lui Nagy Lázár binecunântare. Azi m-am interesat din nou dacă se pot treiera cerealele, care au fost cosite cu mașina de cosit, dar care n-au fost legate în snopi. Referitor la aceasta, am primit un răspuns afirmativ hotărât, care se bazează pe experiență. Vă rog să calculați cât va costa și pe ce dată se poate realiza punerea în funcție a mașinii de treierat care a fost dusă deja la Jibou?

Drumul s-a stricat nișel, totuși la 12 și un sfert am fost deja aici. Am mâncat emblema demnă a situației actuale economice și financiare devenită precară, adică claponul foarte mizerabil adus din Jibou. La orele trei plecăm de aici.

Scrisoarea adresată lui Bálint Elek să-i fie înmănată imediat de către judele [domenial].

Acele persoane din Brebi, care au pus mâna pe Talos Licui și pe tovarășii săi, vor primi o mică recompensă. Dați din partea mea, în acest scop, lui Bálint Elek doi florini. Îl sărutăm pe micuțul nostru Béla. Vă salutăm pe domniile voastre.

Să trăiți fericiți.

Concept Arh. Naț. Rom., D.J. Cluj, Fond. Arh. Fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 37, p. 24.

51

Cluj, 27 iunie 1848

Nagy Lázárnak áldást. Tegnap este nyolckor érének ide baj nélkül. Itt nem lesz annyi dolgom mint gondoltam, azért délután tovább megyek. A sárka szekeret Molnárral. Láposival s Anikóval még délelőtt küldöm a Ferenc lovaival, ők Hunyadon fognak étetni. Én ma Újfalvinál ebédelvén, Gligorral indulok s Hunyadon a nyugodt lovakat véve Csúcsára megyek háltni. Holnap azaz 29^{ik} 4 órakor indulván reggelire Báród, ebéd Telegd, délután Nagyváradon más lovakat véve mind a két szekérbe, háltni Szentmárton. 30^{án} Berettyóújfalun lovakat váltva ebédre Püspökladány; onnan Karcagon lovakat váltva háltni Kisújszállás.

1^{én} Törökszentmiklóson lovakat váltva ebédre Szolnok, háltni délután Pestre.

Otthon az úgynevezett tisztai asztalhoz tartozó most csak a számtartó Deák. Biri van. Ezeken kívül azok kiknek most a szakács főz mindössze 7 vannak, tudniillik magok ötön s a doktor s doktorné. A mostani körülmények közt ezeknek drága szakácsot nem tarthatok. Leves és két tál étel leendvén az ebéd s egyféle a vacsora. Legkönnyebb azért, leghelyesebb s leg illőbb lesz ha valami ügyesecske szolgálot fogadván még Palagia mellé azzal a neje főzet a fenn említetteknek, azaz mindössze tíznek. Ilka és Biri segítenek, egyiknek sem fog ártani, sőt mindkettőnek használni, mert mostani idők olyanok, hogy egy lány sem számíthat arra s kevés fog részesülni abba, hogy mind asszony kénytelen ne legyen saját kezecskéjével dolgozni, főzni. Ezekre nézve a szakács haladék nélkül elbocsátandó.

Újra is írom miszerént a cséplőgép felállítására szükséges és sürgető, ezért lássanak utána.

A kis Bélát csókoljuk, a köszöntendőnek köszöntjük.

Éljen boldogul.

U.I. A doktomak mondja meg kérem, hogy Gróf Bethlen Leopoldné a jövő postával fog néki ími és hogy lehetséges miként most nemsokára bejövetele fogja kérni, mit én (hogyha tudniillik a kis Béla egészségi állapota megengedi) nem ellenzem, oly feltétel mellett, hogy a bejövő s kimenő útja lehetőleg sebesebben történjék.

Lui Nagy Lázár binecuvântare. Ieri seara, am ajuns aici fără dificultăți. Aici nu voi avea atâtea treburi cât mi-am imaginat, motiv pentru care mâine după masă voi pleca mai departe. Încă înainte de masă, voi trimite trăsura galbenă cu Molnár. Láposi și Anikó, cu caii lui Ferenc. Ei vor lua masa de prânz la Huedin, eu luând masa de prânz la Újfalvi, voi pleca cu Gligor. La Huedin, voi lua cai odihniți și voi porni la Ciucea unde înnoptez. Mâine, adică în 29, voi porni la orele 4. Voi schimba caii dimineața la Borod, la prânz la Tileagd, iar, după masă, voi schimba caii la Oradea la ambele trăsuri. Voi înnopta la Szentmárton [Ungaria]. În ziua de 30, voi schimba caii la Berettyóújfalu [Ungaria], la prânz voi ajunge la Püspökladány [Ungaria]. De acolo, pomind mai departe, voi schimba caii la Karcag [Ungaria] și voi înnopta la Kisújszállás [Ungaria].

În data de întâi, voi schimba caii la Törökszentmiklós [Ungaria], voi lua prânzul la Szolnok [Ungaria], după masă ajungând la Pesta, voi dormi acolo.

Acasă, dintre cei care se așează la așa-numita masă a dregătonilor [mai degrabă a angajaților], sunt doar contabilul Deák și Biri. În afară de ei, bucătarul pregătește mâncarea doar pentru șapte persoane și anume ei înșiși cinci, precum și doctorul cu soția. În actuala stare a lucrurilor, eu nu pot angaja pentru acești oameni un bucătar scump. Prânzul va consta dintr-o supă și două feluri doi, iar, la cină, un singur fel de mâncare. De aceea, cel mai oportun va fi, dacă voi angaja o servitoare îndemnatică lângă Palagia. Soția acestuia va găti pentru cei susmenționați, adică, în total, pentru zece persoane. Ilka și Biri o vor ajuta. La nici una dintre ele nu va strica, dimpotrivă le va prii [munca de bucătărie], căci, în vremurile de azi, nici o fată nu poate visa că, după căsătorie, nu va face muncă de bucătărie sau, cel puțin, prea puține își vor putea realiza acest vis.

Din aceste considerente, bucătarul să fie imediat destituit.

Scriu din nou că punerea în funcțiune a batozei este necesară și urgentă, deci să vă apucați de treabă.

Îl sărutăm pe micuțul Béla și îi salutăm pe toți ce trebuie salutați. Fii fericit.

P.S. Vă rog să-i comunicați doctorului că soția contelui Bethlen Leopold îi va scrie cu poșta următoare și îl va ruga să vină la Cluj cât mai repede. Eu nu mă opun acestei veniri – evident în cazul în care starea sănătății micuțului Béla va permite acest lucru – condiția mea însă este ca drumul dus-întors să se realizeze cât mai repede.

Concept. Arh. Naț. Rom., D.J. Cluj, Fond. Arh. fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 37, p. 25 – 28.

Aiud, 27 iunie 1848

Barátom Dénes!

Becsés leveledet ugyan nagy későre, de mégis tisztelve vettem, amiből jóllétedet átlátva, tiszta szívből örvendek.

E jelen hó 24^{én} Tordára mentem vala át, mikor is egy sürgönyt ottan vevénk, melybe rendeli a commandirozó, hogy Tordáról egy század s Enyedről is egy század utasítatódjék Abrudbányára, mert az egész környék fellázadt – természetesen az oláhság felfegyverkezvén mindennémű öldöklő eszközökkel -, minék következésibe Beke Jösi parancsnoksága alatt Polus is vele persze útnak indult, s aznap Enyeden háltak, másnap pedig egyesülve Vitkay vezérlete alatt rendeltetések helyére siettek, s éppen ma kellett ottan megérkezniük. Úgy gondolom, hogy semmi összeütközések nincs, vagyis nem lesz, mert mindennap kedvező híreket hallunk, azonba hivatalos jelentést még nem láttunk – akkor erről bővebben. A mi századunkból kijött katonák / Barátom, köztünk maradjon a szó, legrosszabbak – név szerént pedig Szabó, Dombi s Rákosi János káplárok / úgyannyira, hogy rólok rosszabbnál egyebet nem írhatok – kiveszem ugyan Jánit, mert ő mindég dicséretesen foly bé az igazgatásba – azok, ti. a legénység, Tordán számtalan kitöréseket vittek végbe, kire háramlik a bűn, nem másra, mint a gyáva Steinerre, ki had.....lége¹ elnyerte a borostyánkoszorút – vadnak különben meglehetősek is köztök.

A mihácfalvi eseményt igenis hiszem, külömb meg külömb alakba hallád s nem tudhatod, melyik az igaz a sok közül. Barátom, annyiból áll az egész, hogy Szilágyi kiküldetett a századjával executióra, mit meghallván az oláhok, mintegy 3000^{en} több szomszéd falukból összecsoportoztak felfegyverkezve, s vonakodtak a századot a Küküllőn átvinni a hidassal – erre másnap a már itt lévő századot kirendelvén, segítségül mentünk – oly kerületet tevé, hogy ne legyen alkalmok a hidassal utunkat gátolni – ekkor is a roppant néptömeg utunkba állott – 4 egész óráig kértük bebocsáttatásunkot, de hasztalan vala – s utoljára fél distantiára zárt osztályokkal Feld das Bajot-tal nekiváztunk; a gabonából erre lövés történt, egy katonánkot földre teríté, parancs tovább nem kellett, mindenfelől pif, paf, puf rip, rap, rup s a 3000nyi oláh merre futhatott, futott, a Küküllőbe ugrált. Barátom, egy gyönyörű jelenet volt, nem hadi ugyan, hanem nevetésre méltó jelenet, s mindez 5 minutának a műve vala. 11 halt el az ellenszegülők közül, s több megsebesült, menekült. Kitünt. Barátom, itt lelkesedése a székely vitézségnek, de lehetett ugyan félőköt is itt-ott megpillantani: ez volt a valóság.

Hát nálatok hogy állnak a dolgok, mit gondolsz, valyon hogy lesz a sorsunk következőleg, mit hoz az új törvénycikk, hogy gondolkoznak a katonáink s hogy az eddigi primorok, mert azzal bajosan érik be, hogy a falu házánál ört állyanak, mert csak mind száraz prádé, ezektol a muszka...

Na de hisz azt csak tarsd magadnak, tiszteld azonba a Domokos urakat átaljába, Benkő Lajost, Bernáld Jánost, Cseh Imréht, Lupust, Jakob urakat, Benkő Sándort, Balog örmestert s átaljába azokat, kik rólam jól emlékeznek, de ne azokat, kik rosszul. Benkő Poli kisasszonynak izend meg, hogy Szilvásit a napokba is láttam Enyeden, csak rossz bőrbe van, neked pedig állandó egészséget s a víg huszármál szorgalmas kuglizást óhajtvá vagyok

őszinte barátod
Szabó hadnagy

Károlyt, ha látod, mondd meg, nagy sebesen írjon a dolgairól, mert Kolozsvárra szándékoztam menni.

Prietene Dénes!

Am primit scrisoarea ta onorabilă, e drept cu mare întârziere, dar totuși cu satisfacție: din ea, am înțeles că-ți merge bine și mă bucur din toată inima.

În 24 a lunii curente am fost plecat la Turda unde ne-a ajuns o depeșă în care comandantul general ordonă deplasarea unei companii de la Turda și a uneia din Aiud la Abrud, deoarece tot ținutul s-a răsculat – desigur românii înarmându-se cu tot felul de unelte ucigătoare. În urma acestui ordin, compania, sub conducerea lui Beke Josi, a pomic, desigur, și Polus deodată cu el. În aceea zi, au înnoptat la Aiud, iar a doua zi, unindu-se, s-au grăbit sub comanda lui Vitkay, la locul destinației și chiar astăzi trebuiau să sosească. Eu cred că nu au nici o ciocnire sau nu vor avea, deoarece zilnic auzim știri favorabile, în schimb, încă n-am văzut nici un raport oficial. Atunci îți voi scrie mai pe larg. Soldații ieșiți din compania noastră – prietene, între noi fie vorba – sunt cei mai răi, nominal sunt caporalii Szabó, Dombi și Rákosi János – despre ei nu pot scrie altceva decât rele – cu excepția lui Jáni, căci el s-a conformat întotdeauna lăudabil ordinelor – ceilalți, adică soldații, au făcut nenumărate izbucniri la Turda. Asupra cui cade vina, asupra nimănui decât asupra lașului de Steiner, care.....a câștigat cununa de lauri. Între ei, sunt, de altfel, și oameni acceptabili.

Despre evenimentele de la Mihalț, sunt convins că ai auzit diferite relatări și nu se poate ști care este cea adevărată dintre cele multe. Prietene, totul constă în faptul că Szilágyi a fost trimis cu compania sa la execuție, iar românii auzind s-au adunat vreo 3.000 din satele vecine, înarmați și au refuzat să lase să treacă compania cu bacul peste Târnava. La care, a doua zi, cu compania aflată deja aici, am mers în ajutor, făcând un ocol ca să nu aibă prilej de a ne tăia drumul cu bacul. Dar masa imensă de oameni ni s-a pus și acuma în cale. Patru ore întregi i-am rugat să ne lase să intrăm, *dar în zadar. Până la urmă, am pomic-o cu unitățile grupate la semidistanță și cu baionetele montate.* Atunci s-a tras [înspre noi] dinspre lanul de grâu, doborând un soldat de-al nostru. De ordin n-a mai fost nevoie, din toate părțile pif, paf, puf, rip, rap, rup și cei 3.000 de români au fugit care încotro, sărind în Târnava.

Prietene, a fost a scenă minunată, e adevărat nu una militară, dar una demnă de răs, și totul a fost opera a 5 minute. 11 dintre oponenți au murit și mai mulți au fost răniți, restul au fugit. Îți spun, în 5 minute nu s-a mai văzut nici umbră de om.

Prietene, aici s-a manifestat înflăcărea bărbăției secuilor, dar s-au putut observa ici colo și fricoși – acesta a fost adevărul.

Dar la voi cum stau lucrurile? Ce crezi, cum ne va fi soarta în cele ce urmează? Ce va aduce noul articol de lege? Ce gândesc soldații noștri și cum se gândesc primorii de până acum? căci cu greu se vor mulțumi să stea de pază la primărie, căci aceasta e doar pradă uscată, în comparație cu ele, muscalii...

Na, dar acestea să le ții pentru tine. Transmite salutări domnilor Domokos, lui Benkő Lajos, Bernáld János, Cséh Imreh, Lupus, domnilor Jakob, lui Benkő Sándor, sergentului Balog și, în general, aceluia care mă pomenesc de bine, dar nu și celor ce mă pomenesc de rău. Transmite-i, te rog, domnișoarei Benkő Poli că pe Szilvási l-am văzut și zilele trecute la Aiud, e sănătos, dar arată rău.

Țic, dorindu-ți sănătate constantă și noroc la popice la „Husarul vesel”, rămân prietenul tău credincios

Locotenentul Szabó

Aiud, 27 iunie 1848.

Dacă te întâlnești cu Károly, spune-i să-mi scrie urgent despre treburile sale, deoarece am intenția să merg la Cluj.

---

1. Textul documentului deteriorat

53

[Fără loc], 27 iunie 1848 (1)

Eu numai astăzi căpătai nr. V al „Organului național” în care, cu lacrimi, citesc că ungurii, în 17 iunie, pe tată-mieu bătut în cătușe, îl duseră la Turda. Această spaimă mă pătrunse până în adâncul inimei, ca pre un fiu ce vede badjocorit și pedepsit pe tată-său pentru sine.

Cum stă lucrul într-adevăr, încă nu știu... Eu de la tată-mieu, din 15/3 mai a.c. ziua Adunării Naționale, până acum numai două scrisori am căpătat. Una în 29 mai. În aceasta, îmi scrie următoarele: „De la Adunarea de la Blaș, am venit în pace acasă. Duminică, venind la biserică tot satul și mai mulți unguri iobagi m-au provocat ca să depun și cu dânșii jurământul din Câmpul Libertății. Așa depuseră jurământul cu toții, până și ungurii, neîndemnându-i nimene. În următoarea zi, numai ce văzui că nimerește o companie de dragoni sub comanda d. Kemény Farkas, cu scop de a mă prinde numaidecât. Eu am protestat înaintea satului întreg că pe mine să nu pună mâna nimene, numai după darea în sus a cuiva. Deci, îmi dă pace și făcură cercetare asupra mea.

În următoarea zi, sosește altă companie de secuși. Când era să se împartă soldații pe la oameni în cartele, eu am protestat ca oamenilor nevinovați să nu se facă spese, fără soldații să-i țină aceia cari i-au adus și, după cercetare, vinovatul va plăti spesele. Așa făcu. Soldații se împărțiră la popa calvinesc și la domnii din sat...

Au jurat asupra mea vreo 25 de oameni, mai cu seamă unguri iobagi și ieși că eu am învățat pe popor să fie cu credință neclintită către Împărat și robotele, după adunarea de la Blaș, până ce cât de curând se vor șterge, încă mai cu acuratețe să le plinească ca până acum, să se arete românii că-s oameni de omenie etc. Așa, inquisitorii, baronul Kemény Farkas și alții, înaintea satului mă dechiară de nevinovat, iar pe

pârători îi ocărără ca pe niște mincinoși și clevetitori. Cătancele se depărtară din sat, făcând spese de 700 fior.”

O altă carte primii în 16 iunie a.n. În aceasta îmi scrie: „În 14 iunie, fu ziua târgului la noi. În ziua târgului, înainte de amiazăzi, s-au vestit în târg că tu vii cu 600 de cătane românești. Unii unguri credeau că vei veni și tremura. Alții credeau și cred încă tare că ești la mine acasă, ascuns. Nu-i pot capacita pe unguri de fel, că toți îs afară de sine.

Aveți grije, fiilor, că sunt conduși precum se aude, cari pre tine și încă pre vreo câțiva mădulari ai Comitetului, dintre cei mai harnici bărbați ai nației, să-i puște în public. Groaznic lucrează asupra voastră. Păziți-vă! D-zeu cu voi!...”

În 16 iunie! Iară în 17 iunie, după „Organ” îl prinseseră!...

Vedeți, dar, popoară, până la cât au putut veni ungurii în acest timp de aur al libertății! Pre noi, cari atăta am învățat poporul român, în două adunări de la Blaș, la pace, cât acum nici nu se apără, ca să nu păcătuiască în contra păcii de atâtea ori predicate de oamenii săi, pre noi, zic, cari pe calea cea mai păciuită apărăm naționalitatea acestui popor, să ne strige în gura mare de turburători și să ne prinză. Sentința ne este făcută: furcile, cum ne vor prinde. Iară când nu ne pot prinde pre noi, să prinză pe părinții noștri cei nevinovați, căroră nu le este destul a se topi de grigea și supărarea pentru fii săi, cari și-au pus în primejdie vieța pentru națiune, să-i prinză și pre dâșii, nevinovați să-i bată în cătușe înaintea soției și iubiților săi fii și fiie. Durerile și vaelele acestor, nici întipui nu se pot.

Noi nu credeam, fraților unguri, că voi și acuma, ca mai demult, pedepsiți părinții pentru fii. Pentru ce ați prins voi pre tată-meu, preut bătrân acuma, numai pentru ca să mă puteți prinde pe mine? Pentru ce faceți voi supărare maicii mele, fraților și surorilor mele pre cari – durere! – nu-i văzui acum de mult, pentru că nu mă pot duce acasă de voi? Prindeți-mă voi pre mine, că eu am apărât în adunările de la Blaș naționalitatea română, nu tată-mieu. Bate-mă-ți pre mine în cătuși că eu am învățat poporul, la Blaș, la pace. Spânzurați-mă pre mine, că eu am spus poporului, la Blaș, ca să nu asculte nici de aceia cari ar vrea să-l scoale asupra voastră, dar nici de aceia cari ar vrea să-l facă ungur. Batjocoriți-mă pre mine, că eu nu vreau să mă dau ungur.

Au doară socotiți că, cu prinderea iubitului mieu părinte, mă veți spăria și mă veți face să mă rog de iertare de voi, cum m-ați provocat? Ungurilor, cauza care o apărăm noi e sfântă de trei ori! E sântă și calea pe care am pornit noi și, credeți, că mai gata sunt a vedea cu inima sfâșiată de dureri, pre tată-mieu, pre mama miea, pre frații și surorile mele înaintea ochilor miei aruncați de voi în temnițe, batjocoriți și uciși de voi cu moarte varvară, decât să mă abat de la calea pe carea am pornit și de la apărarea națiunii și limbei mele, care vreți voi să cutropiți, decât să mă abat de la apărarea sintelor principie a libertății, egalității și frățietății, decât să-mi frâng jurământul ce l-am pus cu inimă curată în Câmpul Libertății.

Noi nu ne spăriem așa de tare de lucrările voastre, că suntem dedați cu ele din veacuri. Noi știm suferi. Nu acum, dintâi, ne tirăniți și batjocoriți voi pre noi atât de amar. Au mai fost timpuri – și nu demult au trecut – când ne batjocoriați și ne turmentați

ca să ne lepădăm religiunea, cu aceasta națiunea și limba și să ne dăm unguri, adică calvini. Vlădicii ni-i aruncați în temniți; i-ați bătut cu toiage până i-ați omorât; i-ați batjocorit; popii vă ierna câinii voștri; și ne numeați hoți. Dar apoi în varvarele vostre legi, *Aprobatele* și *Compilatele*, cum ne-ați batjocorit? Și totuși nu v-am făcut pre voce, pentru că n-ați avut dreptate.

Ungurilor, românul de atunci a lăsat de moștenire la fii de fiii săi, statomicia! Ungurilor, românul și acum mai bucuros va muri ca român, decât să trăiască ca ungur! Ungurilor, noi știm suferi! Încă sunt și acum români nenumărați cari, cu mâna arzând în flacăra focului, să strige: „*Et facere et pati fortia romanorum est.*”

Din nou vă rog: sloboziți pe tată-mieu că acela vouă nimic nu v-au greșit, să nu se supere pentru mine. Sloboziți și pre ceilalți români, cari suferă întru întunericul temniței, pentru că și-au apărât naționalitatea. Pentru ce prindeți voi numai pre noi? Pentru ce nu prindeți un milion și cinci sute de mii de români, cari togma așa știu ce e naționalitatea și limba ca și noi? Cari togma așa s-au jurat, ridicând trei degete către ceru, ca și noi, că vor apăra cu toate puterile naționalitatea și limba română?

Fraților unguri, nu vă pătați caracterul național!

Original. Articol apărut în Organul național. Blaj, II, 1848, nr. VII, p. 30; nr. VIII, p. 36-37.

I. 15 27 iunie 1848 – stil nou 27 iunie 1848.

54

Innsbruck, 28 iunie 1848

Eure Majestät

Nach dem anliegenden Bericht des Gouverneurs von Siebenbürgen soll ein russischer Emissär, Namens Manilcha oder Dahila nächstens aus der Moldau in Siebenbürgen eintreffen, und von dort sich in das Banat begeben, um die Russen zur Eingreifung der Waffen für Russland zu bewegen.

Der Gouverneur hat hierüber Seine k.k. Hoheit den Erzherzog Palatin von Ungarn in Kenntniss gesetzt, zugleich aber auch die Verfügung getroffen: dass der benannte Emissär, bei seinem Eintreffen in der Ojtozer Grenze, auf das strengste überwacht werde.

Ich unterfange mich Euer Majestät diese Anzeige zur allerhöchsten Wissenschaft gehorsamst vorzulegen.

Dient zur Nachricht

Innsbruck am 28. Juni 1848.

Ferdinand

Wien den 13 Juny 1848.

Apor

Maiestatea Voastră!

Conform raportului guvernatorului Transilvaniei, anexat aici, un emisar rus pe nume Manilcha sau Dahila trebuie să vină din Moldova în Transilvania, pentru a merge în Banat, unde urmează să-i ridice pe rusnaci la arme pentru [cauza] Rusiei.

Guvernatorul a anunțat despre aceasta pe Înălțimea Sa c.c. Arhiducele Palatin al Ungariei. Concomitent, el a dat dispoziția ca numitul emisar să fie strict supravegheat, de îndată ce va trece granița pe la Oituz.

Mă grăbesc să aduc acest anunț la Preaînalta cunoștință a Maiestății Voastre.
Servește spre informare.

Innsbruck, 28 iunie 1848.

Ferdinand

Viena, 13 iunie 1848.

Apor

Original. M. O. L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 195/1848. Foto: 16.548-16.549/1848.

55

Budapesta, 28 iunie 1848

Felszólítás székely- és oláhajkú polgártársainkhoz.

Közös hazánknak jelen évi országgyűlései letették a szabadság, egyenlőség és testvériség alapköveit.

Nemzeti nagyságunk biztosan fog ezereken emelkedhetni s ha a hazafiak buzgalma vállat vállhoz vet, és lelkesedésük kitűréssel párosul, teljes díszben álland az épület, mincképpen fedele alatt minden honpolgár nemes önérettel élvezheti a polgárisodás és kifejtettebb jóllét áldásait.

Azonban hazánkra a szabadság napja felhőkben jött fel, s a boruló láthatár zivatar közelséget hirdet.

Vannak, kik irigy szemekkel nézik felüdülésünket, s a dolgok gyorsabb változata által előidézt forrongásból magános érdekeiknek keresnek táplálót.

Már láttuk, mint jött ingadozásba hazánk több vidékein a rend, mint gyengült rosz akarat miatt a bizalom, s mint használtattak fel a különböző ajkúak és hitfelekezeti eliek eszközök gyanánt, hogy apróbb ütközetekben pazaroltassék el azon erő, mit egyedül közös kincsünknek, szabadságunknak védelmére kellene fordítunk.

E vétke célzatok ellenében csak a honfiak józan értelme és összetartása szolgálhat óvó fegyverül. Ha tisztán felfogadandja minden honpolgár, miként nemzetünk nem úgy vívta ki a szabadságot, hogy ahhoz csak keveseknek és csak kedvezés gyanánt lehessen jutniók, hanem felállítá azt mint síkmező közepében egy oltárt, ami körül számtalan ezrek és szabadon gyülekezhetnek.

Ki így ért és így érez, az tudni fogja kötelességét: s a kötelességüket teljesítő hazafiak szilárd kőfalat képeznek, amin sem a fondorkodás tervei, sem erőszakos kísérletek nem törhetnek által.

E hazafiak sorából legyetek általam szívesen üdvözölve, székelyföldi magyar és oláhajkú polgárok!

Ti férfias hűséggel kapcsoljátok magatokat hazai családjaitok közös érdekéhez, midőn önkényt ajánljátok fel edzett erőtetek szabadságunk ügyében.

Ez által tiszteletet adtok őseitek emlékének, figyelemre ébresztitek az utókort, s a jelen nemzedék, a haza elismeri és tudja becsülni áldozati készségteket.

A szükség és veszedelem pillanataiban biztosan számítnak reátok testvéreitek, s elvárják, hogy az ígért segédelmet valamint gyorsan adni, úgy a nálatok létező hadi szerkezetet épségben tartva, erőteteket önkényes zászlóaljknak azonnali alakításával még tovább is gyarapítani fogjátok.

Majd felvirul e hazára az állandó béke, és közremunkálástok által virul fel.

A nemzet nem fogja felejtteni tartozását.

Ügyünk minden tekintetben közös s kik egyesülve vagyunk a viszontagos időben, nem lehetünk a jóllétben különszakadva.

A két hazának közelgő országgyűlése gondoskodni fog, hogy a székely és oláh népnek minden ügyeik, mik Ő felségének kegyelmes kijelentése szerint csak itt intéztethetnek el, felvétessenek, s igazságos sérelmeik orvosoltassanak. Gondoskodni fog, hogy földjeiket tulajdonul bírassák s legyen szabad földön szabad nép.

Emelkedestek és szabadságtok rendezve lesz, és tovább fejtetik a jogegyenlőség alapján. Óhajátaitokat illetőleg előre tudatom, hogy miután hitelesen jelentetett, miként a túlnépesedett székely községeknek egy része kijelenté kívánságát Magyarországra áttelepíteni; erre nézve a pénzügyi minister rendelkezett már a szükséges előlépések iránt, s azoknak, kik áttelepíteni szándékoznak, minél hamarabb ajánlatok fognak tétetni.

Lebegjen továbbá is a haza megmentése szemeitek előtt. Szabadságra méltó polgároknak nem juthat ennél nemesebb feladat.

Budapest, június 28. 1848.

Az összes miniszterium nevében gróf Batthyány Lajos.

Proclamațiunea cea dintei a Ministrului Presidente
com. Ludovic Battyány, adresată către români

Prochiemare către frații noștrii români. (1)

Dieta patriei noastre, de comun din anul acesta, au depus fundamentul libertății, egalității și frățietății.

Mărima noastră națională, pe acel fundament sigur, se putea ridica și, dacă răvna patrioților umăr către umăr va pune și însuflețirea lor se va impresiuna, cu statornicie în întreaga stălugire va sta zidirea, sub a cărei acoperământ tot patriotul și tot cetățeanul patriei acesteia, cu simțirea cea mai curată, va putea trăi cu binecuvântarea civilizației și a deplinei bună stare. Însă ziua libertății a resărit pre patria noastră cu nori și aceștii

vestesc apropierea viforului. Sunt care, cu ochi pizmași, privesc ridicarea noastră și, din turburarea prin strămutarea lucrurilor ocașionate, caută nutreț pentru interesele sale. Am văzut până aci cum s-a ocașionat nerânduială în patria noastră, în mai multe ținuturi cum s-a slăbit încrezământul pentru... (2) a unora și cum s-au întrebuințat unii de alte limbi și de altă lege în chip de multe, de scule, ca să se predeze în lovituri mai mici aceea potere carea numai spre apărarea comorei noastre cei de obște, a libertatei, ar trebui să o întrebuințăm.

Împotriva acelor scopuri păcătoase, numai buna înțelegere și împreuna ținere a patrioților poate fi de armă mântuitoare. Ea va cuprinde cu mintea sa curat fiesce care patriot cum ca Națiunea nu așa au cașcigat libertatea, ca de aceea numai prin pârținirea sa se-i fie părtași, numai aceea au ridicat-o ca un altar în mijlocul campului oblu, pre langă care nenumărate mii de oameni slobod să se poată aduna.

Care așa înțelege și așa simte, acela v-a și esci datorința sa și patrioții plinitori de datorința lor vor sta ca un zid tare pre care nici planurile viclenești, nici nevoințele cele mai sâlnice nu vor fi în stare a-l dărăma, a pătrunde printrânsul.

Ca urmare, așa patrioți ve dau binețe ungurilor de pre pământu secui și românilor fraților noștri.

Voi vă împreunați cu credință bărbătească câtră interesu de obsce a Familiei Patriei acesteia, când sunteți gata vârtoasa voastră putere a o jertfi în treaba libertății noastre.

Prin aceea, dați cinste aducerii aminte a strămoșilor voștri, treziți viitorimea spre băgare de seamă; iara cei de acum, patria, or cunoaște, și va ști prețui bunătatea voastră de a se jertfi.

În timpul de lipsă și în clipita de peire, Frații voștri țin seama de voi și asceaptă ca pre cum ajutoriul fâgăduit degrabă veți da așa ținându-vă orânduiala voastră militară, puterea voastră veți înmulți-o prin ridicarea de batalioane din așa bărbați carii, de bună voie, vor lua arme. Iară va înflori pace stătătoare și patria va înflori prin împreuna lucrarea voastră!

Nația nu va zăuita datorința sa.

Treaba noastră în toată privința e de obsce; acci ce suntem împreună la nenorociri, nu putem fi în bunăstare despărțiți unii de către alții.

Dieta ce se ține acum de aproape din partea amindurora... împreună, va câștiga ca toate trebile secuilor și a românilor care de după îndurata deciarare a Înaltului Împărat și... al nostru numai pre a aceea care se pot desluci, se se iee înainte și plânsoriile cele drepte să se lecuiască. Va câștiga ca pământurile fiesce care ca ale sale să le stăpânească și pre pământ slobod să fie popor slobod.

Libertatea voastră va fi regulată și voi ve veți ridica și veți putea mai departe desfășura poftele voastre pe temeiul egalității.

Să fic totdeauna n-aîntea ochilor voștri scutirea patriei. Cetățenilor vrednici de libertate mai nobilă, mai sfântă datorie de cât aceasta nu poate fi.

Dat în Buda-Pesta în al 28-lea Iunie 1848.

În numele Ministeriumului

Gróf Bathiani Laios m.p.

1. O reproducem așa cum sună în traducerea de epocă, din anul 1848.
2. Deteriorat.

56

Budapesta, 28 iunie 1848

Vom 28 Juni 1848

Erhalten den 27t Juni 1848

Der Minister des Innern Szemere Bertalan eröffnet unterm 20t Juni 848 P.Z. 366 / D: kaum sei die längst ersehnte Vereinigung der zwei Schwester Länder zu Stande – kaum sei von den Lippen unseres Allerhöchsten Herm und Königs, die über diesen gegenseitigen Frieden ausgesprochene bekräftigende väterliche Segnung verklungen – so tauchen schon im Innern und an den Gränzen dieses vereinigten lieben Vaterlandes unter verschiedenen Gestalten solche Bemühungen auf, welche nicht nur in betracht der allgemeinen zu blühen gehofften Freiheit feindselig, sondern, selbst gegen die Rechte der königlichen Regierung und gegen die Unverletztheit (épség) des Vaterlandes gerichtet seien.

Es unterliege keinem Zweifel, daß auch die entferntesten Bewegungen im Zusammenhange zu sein scheinen und mit vorläufiger Berechnung geschehen.

Aber eben dieser wegen, sey es nothwendig daß eine neutralisirte Macht bestehe, welche den Verrath, Aufwiegelei (bujtogatást) und Feindseligkeit von Schritt zu Schritt begleite, verfolge und wenn es nothwendig sey auch räche.

Die Ueberwindung alles dieses werde dadurch erschwert daß die neue Freiheit im Volke Verlangen und Hoffnungen (hidelmeket) erwecke, wodurch es zu Uebergriffen u. Unordnung verleitet würde.

In Erwägung ferner dessen: daß Siebenbürgen von Pest, eben dem Mittelpunkt, entfernt lieget – daß die in Mitte der hiesigen Völker stattfindenden Aufwiegelungen ununterbrochene Ueberwachung erheischen. – Daß die hiesigen eigenthümlichen (sajátságos) Verhältnisse eigenthümliche Anordnungen bedürfen, welche nur durch rasches Einschreiten Erfolg haben könnten, daß ferner der Moldauer und Walacheier (havasföldi) Nachbarschaft eine um so bedeutende Rücksicht verdiene, als es sehr zu wünschen wäre, daß wir und deren Inwohner in einverständlichen und vertraulichen Verhältnissen leben, und sie auf Grundlage des gemeinschaftlichen Zweckes zu unseren zuverlässlichen Bundesgenossen (szövetségesinke) machen mögen.

Diesem zu Folge werde für jenen Theil des Vaterlandes welches bisher Siebenbürgen genannt worden, der Freiherr und Kronhüter Nicolaus Vaj als königlicher Abgeordneter

ausgesendet, und mit vollkommener Gewalt ausgerüstet um die Aufrechterhaltung der Ruhe und Ordnung mit allen Mitteln zu erzielen, welche den Zweck im Verband mit dem Recht und Gesetz und zugleich die Krone und des Staates höchstes Interesse jedenfalls sichern würde.

Unter die außerordentlichen Mittel werde auch das Standt Recht gezählt, welches der königliche Abgeordnete, außer denen in den allerhöchsten Verordnungen enthaltenen Fällen, auf Störung des Landes Friedens gewaltsamer Aufruhr, Aufwiegelung, Aneiferung zur Empörung und auf den daraus erfolgenden Mord, Raub und Brandt, ja auch auf diesartige versuchte aber durch Inzwischenkunft [!] gesetzlicher Gewalt in der Ausführung verhinderter Unternehmungen ausdehnen werde.

Es wurde daher verordnet: daß der Kronstädter District, dessen Inwohner und National Garden, dem mit vollkommener Macht ausgerüsteten obbelobten königl. Abgeordneten zu gehorchen u. zur Aufrechterhaltung der auf Freiheit begründeten allgemeinen Ordnung, gemeinschaftlich zu wirken, für seine vaterländische und bürgerliche Pflicht erkennt, besonders aber solle die Behörde das auf Anordnung des königlichen Abgeordneten, in ihrer Mitte bekannt zu machende Standgericht, ohne Verzug zusammenzustellen, – und dem königlichen Commissair sowohl als auch der königlichen Landes Regierung über den Stand der allgemeinen Ordnung wenigstens jeden 5. Tag, in jenen Fällen aber, welche einer vorläufigen Anordnung oder rascher Hilfe beduerften, alsogleich mich in Kenntniß zu setzen.

Schobeln. Gutachten. Diese hohe Weisung dient zur Wissenschaft und pünktlichen Darnachrichtung.

Din 28 iunie 1848

Primit în 27 iunie 1848

Ministrul de interne Szemere Bertalan face cunoscut, în data de 20 iunie 1848 nr. prezid. 366 / B: de-abia s-a realizat mult dorita uniune a celor două țări surori, de-abia a răsunat de pe buzele Preaînaltului nostru Domn și Rege binecuvântarea *părintească și întăritoare* asupra păcii mutuale ca, în interiorul și la hotarele acestei iubite patrii unificate, au și apărut, sub varii înfățișări, tendințe dușmănoase nu numai la adresa libertății, de a cărei înflorire se leagă speranțele noastre, ci și împotriva drepturilor conducerii regești și împotriva inviolabilității patriei.

Este, fără îndoială, că și cele mai îndepărtate mișcări par a fi în legătură unele cu altele și se desfășoară cu premeditare.

Dar tocmai de aceea este necesar să existe o putere neutrală, care să însoțească pas cu pas, să urmărească și la nevoie chiar să răzbune trădarea, instigarea și ostilitatea.

Depășirea acestora este însă îngreunată de faptul că noua libertate deșteaptă în sânul poporului dorințe și speranțe care duc la încălcări și dezordine.

Având, de asemenea, în vedere că Transilvania se află departe de Pesta, care este centrul, că instigările care au loc în mijlocul popoarelor de aici cer o supraveghere

neîntreruptă, că relațiile specifice de aici fac necesare dispoziții specifice, care nu vor fi încununate de succes decât printr-o intervenție rapidă, că vecinătatea moldovenească și muntenească câștigă o pondere cu atât mai însemnată cu cât aceasta este mai de dorit ca noi și locuitorii acelor [țări] să trăim în relații normale și bazate pe încredere, dorind ca, pe baza țelului nostru comun, să îi avem ca aliați pe care să ne putem baza.

Deci, având toate acestea în vedere, în acea parte a patriei numită până acum Transilvania este trimis baronul și apărătorul coroanei, Vay Miklós, ca emisar regesc, având puteri depline pentru menținerea, prin orice mijloace, a ordinii și liniștii, ce vor asigura cu siguranță [atingerea] țelului, [respectarea] dreptății și a legii, precum și interesul suprem al statului.

Între măsurile extraordinare se numără și dreptul statarial, pe care trimisul regesc îl va extinde, în afară de cazurile conținute în preainaltele porunci, asupra: distrugerii păcii țării, revoltei violente, a instigării, a îndemnării la răzvrătire și la crima, tâlhăria și incendierea, ce decurg din primele, ba chiar [îl va extinde] și asupra acțiunilor de acest fel încercate, dar eșuate în desfășurarea lor, din cauza intervenției puterii legale.

Astfel se poruncește: ca districtul Brașovului, locuitorii săi și gărzile sale naționale să dea ascultare suspomenitului trimis regesc, dotat cu puteri depline și să acționeze împreună în sensul menținerii libertății bazate pe ordinea publică, prin datoria lor cetățenească față de patrie. Autoritatea [districtuală] să treacă mai cu seamă la organizarea tribunalului statarial, de îndată ce trimisul regesc va ordona acest lucru. Să raporteze comisarului regesc, dar și conducerii țării despre starea de fapt a ordinii publice, la cel puțin 5 zile o dată, iar cazurile care necesită un ajutor imediat sau ordonanțe provizorii să-mi fie pe dată aduse la cunoștință.

Schobeln. Aviz. Această înaltă indicație servește spre știință și orientare punctuală.

Extras de protocol. Arh. Naț. Rom.D.J. Brașov. Fond. Magistrat. Prot. 4 C 322. p. 2292-2298. Foto: 31.690-31.691 a/1848.

Budapesta, 28 iunie 1848

Vukovics Sebő kir[ály] biztos f[olyó] hó 25^{ikén} kelt leveléből értem: miképen a servianusok apró csoportokban a határon folyvást átjövén, a lázongókat folyvást irányozzák és buzdítják, mi ha megtámadó csapással haladéktalanul meg nem szüntetik, nem csak bel- hanem kül háborút is fog előidézni.

Felkérem tehát hadminister urat, hogy az illető hadparancsnokokat megfelelőleg utasítani szíveskedjék, a rögtön ítélési szabályokat pedig kérlelhetlenül foganatba vétetni rendelje.

Budapest. 1848 Iun. 28^{ik}

Din scrisoarea comisarului regal Vukovics, [înaintată] în 25 ale lunii curente, am înțeles că sârbii trec permanent în grupuri mici peste graniță, dirijându-i și încurajându-i tot timpul pe răsculați.

Dacă acestui fapt nu i se va pune urgent capăt printr-un atac asupra lor, el va cauza nu numai un război civil, ci și unul extern.

Mă adresez deci Dvs., D-le Ministru de Război, pentru a da dispozițiile cuvenite [în acest sens] comandanților militari, și pentru a pune urgent în aplicare, în mod hotărât, prevederile statariului.

Budapesta, 28 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848 – 49-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium. Elnöki iratok., nr. 474 Eln. 1848.

58

Budapesta, 28 iunie 1848

Közlöny 28 iunie 1848.

Középszolnokból, jun.22. Megyénk a legközelebbi napokban egy iszonyú szömyetegtől szabadult meg. Jálás [sic!] Lupuj rabló, ki a népet darab idő óta folytonos rettegésben tartotta, Bréd helysége lakói által agyonlővetett, cinkos társai szinte üldözőbe vétetvén, elfogattak s bebörtönöztettek. Völcsök és Szamosújlak helységekben elkövetett merényletek fékezésére a Zilahon szállásoló „hannoverai király” nevet viselő huszárok küldettek, utasításul adatván a nyomozó biztosoknak, hogy hivatásuk végeztével a katonaságot rögtön elbocsássák.

Egyébként a megyében most is folytonoson csend és rend uralkodik.

Közlöny, 28 iunie 1848.

Din Solnocul de Mijloc, 22 iunie.

Comitatul nostru, în aceste zile, a scăpat de un monstru. Tâlharul Jálás [sic !] Lupui (1) care, de o vreme, a ținut localității într-o groază continuă, a fost prins și împușcat de către localnicii din Bredi. Complicii săi au fost urmăriți, arestați și duși la închisoare.

Pentru înăbușirea tulburărilor izbucnite la Ulciug și Someș-Uilac, au fost trimiși husari ai regimentului de Hanovra, staționați la Zalău. Comisarilor investigatori li s-a ordonat ca, după încheierea acțiunii întreprinse, să-i lase pe soldați să plece.

În rest, în comitat, domnește în prezent liniștea și ordinea.

I. Taloş Lieui.

59

[Cluj], 28 iunie 1848

Mészáros Lázár hadügyminister úrnak

Hadügyminister úrnak e hó 27^{ről} kelt értesítvénye azon pontjára nézve, melyben a nemzeti négy honvéd zászlóalj toborzásának még a tisztek kinevezése és ruházat elkészítése előtt óhajtott megnyitása iránt a felelősséget reám ruházni kívánja, ezennel kinyilatkoztatom, miként nádor ő császári királyi fenségéhez e hó 20^{ról} 1603. szám alatt tett alázatos felterjesztésemben a jelenleg létező buzgalom történhető hanyatlása és a kedvező alkalomnak késedelem miatt lehető elszalasztása tekintetéből felhozott észrevételemet pusztá véleménynek tekintetni kívánom és a hadügyminister úr tett és teendő rendeleteinek foganatosítását eszközöndem, *egyedül a Bethlen Olivér gróf által már gyűjtött mintegy 100 honvéd további megtarthatása eránt kérem megegyezését.*¹

[Kolozsvár], Szent Iván hó 28^{án} 1848.

Domnului Ministru de Război Mészáros Lázár

Referitor la acel punct al înştiinţării Domnului Ministru de Război, înştiinţare datată la 24 ale lunii curente, în care doreşte să transpună asupra mea responsabilitatea înfiinţării celor patru batalioane naţionale de honvezi recruţi, încă înaintea numirilor de ofiţeri şi a confecţionării echipamentului de îmbrăcăminte; doresc să declar că, precum am menţionat şi în înştiinţarea mea umilă înaintată Majestăţii Sale Imperial-Regale, în data de 20 ale lunii curente, sub nr. 1603, obiecţiile mele făcute în legătură cu posibila scădere a elanului existent şi cu eventuala amânare a momentului oportun din cauza întârzierii, le consider ca o simplă opinie a mea. Ca atare, voi pune în aplicare ordonanţele emise şi cele ce vor fi emise de către Domnul Ministru de Război, *cerând doar consimţământul de a păstra, în continuare, pe cei aproximativ 100 de honvezi recrutaţi de contele Bethlen Olivér. (1)*

[Cluj], 28 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1.719 / 1848. Foto: 26. 043-26. 044.

---

1. Cuvinte intercalate de mâna guvernatorului Teleki.

Cluj, 28 iunie 1848

A Brassai Tanácsnak

Ezen Királyi Fő Kormány Szék ezen vidék keblebéli némely helységekben, a vagyon bátorság ellen elkövetett és kegyelmeteknek folyó hó 28^{ik} napjáról költ jelentésekben elő sorolt merényletek tekintetéből, azok ellen kik a személy és vagyon erőszakos meg támadására, úgy a köz csend és rendbontásra vetemülnének, ezen vidéknek a rögtön büntető bírósággali élésre, három hónapokra engedélyt ad, a következő hozza tétellel.

¹^{sőbben} Alakítassék a rögtön büntető törvényszék fő bíró Albrichsfeld János elnökele alatt, a több közbírák a tanács által választatván.

²^{szor} A rögtön büntető jog gyakorlására nézve 1816^{ik} évi 684. szám alatt ki adott és a fölállítandó rögtön büntető bíróság tagjai közötti kiosztás végett, egy néhány példányban ide fogott szabály, mind a közbírák, mind kegyelmetek által minden elő fordul esetekben a legszigorúbban megtartassék, főleg az elnök köteleztessék azon szabályt minden ülés kezdetével a bírák előtt fenn hangon föl olvastatni.

³^{szor} ezen bíróság tartására nyert engedély, a szabály 2^{ik} része 4^{ik} szakaszához képest, a vidék minden helységeiben köztudattá tétessék, a rögtön törvényeli élés csak az ez iránti engedélynek, az illető falusi fölügyelők által kegyelmetekhez 15^{öd} napok alatt mulhatatlanul téendő tudósításokból kitünendő köztudattá tétele után kezdhetvén meg, önként következvén, hogy ezen közhírréétel előtt, vagy után is, de nem tetten érve, vagy folytonos üldöztetésben bé fogott gonosztévők a rögtön törvényszék alá nem tartoznak, hanem a rendes törvény útján bünfenyítő kereset alá vonandók.

⁴^{szor} A rögtön törvényeli élésnek csak a tetten, vagy folytonos üldöztetés közben elfogott személy és vagyon erőszakos megtámadói s a közcsend és rend zavarok ellen lehet helye, és végtére

⁵^{szor} A fennebiek szerint meg engedett rögtön büntető jog, három hónapok eltelte után, hacsak annak meg hosszabítására innen engedély nem adatott, elenyészik, következőleg kegyelmetek az írt idő eltölte előtt a közbátorság állásáról tégyenek ide tudósítást, hogy egyfelől a rögtön törvényeli élésre nézve az engedett határ idő a körülményekhez képest meg hosszabíassék, másfelől legfelsőbb helyre e tárgyban tudósítás tétethessék.

Nemes Felső Fehér megyének, Három Széknek és Fogaras vidékének

Brassó vidéke keblében a személy és vagyon bátorság ellen elkövetett s közelebről ide följelentett merényletek tekintetéből, ezen K[irályi] Fő Kormány-szék a személy és vagyon erőszakos megtámadói valamint szintén a csend és rendbontók ellen, az írt vidéknek saját kerületére nézve rögtön törvényeli élésre három hónapokra engedélyt adott.

Mi is e nemes *megyének, székek, vidéknek* keblében pontos kihirdetés végett ezennel megíratik.

A Honi Fő Hadi Vezérségnek

E consideratione diversorum attentatorum contra personarum et bonorum securitatem in gremio districtus Coronensis perpatratorum ac per magistratum Coronensem recentius horsum remonstratorum Regium hocce Gubernium eidem districtui contra violentos personarum et bonorum aggressores prout et publicae tranquillitatis ac ordinis perturbatores, quoad ambitum eiusdem districtus iuris statarii exercitium ad tres menses sub hodierno concedendum esse invenit.

Quod ipsum I[n]clytae] Supremae Armorum Prefecturae fine ingravatim adomandae in locis millitari iurisdictioni subiectis publicationis hisce notificatur.

A Nádor ö Főnségének

Brassó vidéke keblében, közelebbről a személy és vagyon bátorság ellen elkövetett, és az alázatosan ide fogott tanácsi jelentésben elősorolt merényletek meg gátlása céljából, ezen K[irályi] Fő Kormánysház az írt vidéknek, a személy és vagyon erőszakos meg támadói valamint szintén a csend és rendbontók ellen rögtön büntető bírósággali élésre a szokott elővigyázatok alatt engedélyt adni nem kételkedett.

Mit is Császári Fő Hercegségnek alázatosan följelenteni kötelességünknek esmérjük.

Kolosvárt, Szentiván hó 30^{án} 1848. ^{ban}

Către Consiliul din Braşov,

În urma raportului înaintat Guberniului pe data de 28 a lunii curente, în care relaţi despre atentatele comise împotriva persoanei, averii şi a siguranţei publice în unele localităţi ale acestui ţinut, vi se acordă aprobarea de a introduce statariul pe termen de trei luni.

Condiţiile sunt următoarele:

1. În fruntea judecătoriei statariale să fie numit prim judele Albrichsfeld Johann, iar juzii să fie aleşi de către consiliul [oraşului].

2. Juzii să respecte neapărat şi în toate cazurile toate punctele regulamentului [statarial] nr. 684 din 1816; regulament din care alăturăm câteva exemplare.

Preşedintele este obligat să dea citire [acestui regulament] la începutul fiecărei adunări.

3. Permisul obţinut pentru introducerea statariului să fie făcut public în toate localităţile acestui ţinut, precum prevede paragraful 4 din capitolul 2 al regulamentului. Statariul va putea intra în vigoare numai în cazul în care autorităţile sateşti vă informează în termen de 15 zile că au efectuat publicarea.

Se înţelege firesc, că cei arestaţi înaintea acestei publicări – ori că au fost prinşi asupra faptului, ori că au fost arestaţi ca rezultat al urmăririi continue – nu vor fi duşi în faţa judecătoriei statariale. Lor li se va intenta proces penal pe cale legală obişnuită.

4. Statariul este valabil numai pentru acele persoane care au fost arestate fiind prinse asupra faptului comis, sau în urma unei urmăriri continue, la fel [este valabil] și pentru aceia care tulbură liniștea și ordinea publică.

5. Statariul încetează după trei luni de zile, și poate fi prelungit doar cu aprobarea Guberniului.

Ca urmare, domniile voastre în acest răstimp [de trei luni] să ne înștiințați despre starea siguranței publice, ca Guberniul, prin analizarea circumstanțelor [relatate], să poată decide cu privire la prelungirea lui pe de o parte: pe de altă parte să poată înștiința și forurile cele mai înalte [despre situație și măsurile luate].

*Nobilului comitat Alba de Sus, Trei Scaune,
și ținutului Făgăraș*

Pentru ținutul Brașovului, în urma atentatelor comise împotriva siguranței persoanei și a averii și raportate nouă, Guberniul a acordat dreptul la introducerea statariului pe trei luni de zile, împotriva acelor care se pretează la atacarea liniștii și ordinii.

Această [măsură a Guberniului] se aduce la cunoștința nobilului comitat, scaun și ținut [din adresa de mai sus] pentru a fi publicată.

Comandamentului Suprem din țară

În urma analizării diverselor atentate împotriva siguranței persoanelor și bunurilor săvârșite în teritoriul districtului Brașov și care ne-au fost mai de curând raportate de Magistratul brașovean, Guberniul a hotărât să acorde acestui district, vreme de trei luni începând de azi, exercitarea dreptului statarial pe teritoriul acestui district, împotriva celor care comit atentate împotriva persoanelor și bunurilor, tulburând astfel liniștea și ordinea publică.

Acest lucru este adus la cunoștință, prin scrisoarea de față, Comandamentului militar suprem, cu scopul unei înștiințări publice în locurile supuse jurisdicției militare, înștiințare ce urmează a fi întocmită de bună voie.

Majestății sale Palatinul

Din raportul consiliului Brașovului aici alăturat [veți vedea] că în acel ținut în vremurile recente s-au comis atentate împotriva siguranței persoanei și a averii.

[Motiv pentru care] Guberniul n-a ezitat a permite acelui ținut introducerea statariului pe termen de trei luni, pe lângă precauțiile obișnuite.

Am considerat a fi datoria noastră a înștiința Majestatea voastră imperială și arhidece despre această măsură luată de noi.

Cluj, 30 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7978 1848. Foto: 30906-30910.

Cluj, 28 iunie 1848

Királyi kincstári alelnök gróf Béli Úrnak

Méltóságodnak a báró Perényi Sigmond ministeri biztos úr útján vett magyar pénzügyministeri rendelet következtében károlyfejérvári pénzverőházból Budára indítani szándékolt 18.000 darab aranyok iránt folyó hó 25^{kéről} 1043/M.P. szám alatt hoztam intézett tudósítására vonatkozólag válaszolni kívántam: miképp a kérdésben forgó pénzküldeményre nézve semmi észrevételem nincs, annyival inkább, hogy az érintett magyar ministeri intézvény szerint, ha a kijelölt pénzverőházbeli *vagy más itteni köz szükségek* (1) fedezésére kimutatandó költség kívántatnék, helyette kibocsátandó magyar bankjegyek ígértettek.

Kolozsvár, június 28^{kan} 1848.

Domnului Vicepreședinte al Tezaurariatului, contele Béli György.

Referitor la înștiințarea Domniei Voastre, din 25 ale lunii curente, dată sub numărul 1043 / M.P., cu privire la trimiterea intenționată a 18.000 de monede de aur din monetăria din Alba-Iulia la Buda, în urma ordinului Ministerului de Finanțe maghiar parvenit Înălțimii Voastre prin domnul comisar ministerial, baronul Perényi Zsigmond, doresc a vă răspunde [următoarele]: n-am nici o obiecție de făcut cu privire la expedierea banilor în discuție, cu atât mai puțin cu cât prin dispoziția ministerială ungară s-a promis emiterea, în locul lor, de bancnote maghiare, pentru eventualitatea în care se vor ivi niște cheltuieli de acoperire a necesităților monetăriei amintite *sau a altor necesități publice* (1) de aici.

Cluj, 28 iunie 1848.

Concept. M.O.L.: Budapesta, Fond. G. Pr., nr. 1.707/1848, foto. 25.826-27.

---

1. Cuvinte intercalate de mâna guvernatorului Teleki.

Cluj, 28 iunie 1848

Gr. Mikes János úrnak

A toborzási bizottmányának e hónap 26^{ről} kelt jelentése következtében megtaláltam mai napon fő hadi parancsnok és királyi biztos ő nagy méltóságát egyfelől az iránt, hogy

e tárgybeli megtalálásom nyomán a bizottmány kiegészítésére a katonaság részéről is egyének neveztesse ki, másfelől pedig hogy az önkéntesek élelmére az itteni katonai sütő házból ár megterítés mellett az önkéntesek jelenlegi számához képest száz személyre kenyér adassék, az önkéntesek betegség esetére a Carolina kórházba lévén küldendők. Mi az önkéntesek számára kívántató havi díj megrendelését illeti, erre nézve méltóságodat oda utasítom, miszerént az önkéntesek számára kívántató díj mennyiségét a k[irályi] kormányzéken elnökséghez minden hét elején olly végett jelentse bé, hogy az azon hétre a honvédelmi szükségekre gyűlt segély pénzből a tartományi fiók pénztár útján kifizetendő, megrendeltethessék. Az eddigi önkénteseknek felesketése iránt megjegyeztetni kívánom, hogy azt, kevés napok alatt adandó további rendelésig felfüggesztendőnek tartom, a fő írtam az egész önkéntes csapatra, a hadügyminister úr további rendeletéig a bizottmányból egy tag folytonosan fő felügyelettel légyen. A bizottmányi jelentés több pontjait részint tudomásul vettem, részint további jelentését elvárom.

B. Puchner Antal főhadi parancsnok nméltóságának

Az itteni toborzási bizottmánynak e hónap 26^{ol} hozzám intézett jelentése következtében nagy méltóságodat megkérni kívántam, hogy egy felől közelebbről e tárgyban tett megtalálásom folytán, a toborzási bizottmány kiegészítésére megkívántató egyének a katonaság részéről kineveztetését siettetni, másfelől pedig az iránt is intézkedni szíveskedjék, miszerént az eddig elő száz számból álló önkéntesek élelmére, az itteni katonai sütő házból kenyér adassék, árának havonkénti megterítése mellett.

Sz[ent] Ivánhó 28^{án} 1848.

Karolina kórház id. Igazgatója Györfi Mihálynak

A toborzási bizottmánynak ez évi június 26^{án} kelt felirata következtében, méltóságodnak mint az országos Károlina kórház id. igazgatójának ajánlom, hogy ha a honvédelemre magát felajánlott itt lévő önkéntes csapatból valamelyiket itt léte alatt betegség erme, az illy egyént az illető parancsnok megtalálására, az igazgatása alatti kórházba gyógyítás végett, a nem fizető betegek közzé vétesse fel.

Sz[ent] Ivánhó 28^{án} 1848.

Domnulul conte Mikes János

Ca urmare a raportului comisiei de recrutare, din data de 26 ale lunii în curs, am cerut azi Domniei sale, domnulul Comisar Regal și Comandant Suprem al armatei, pe de-o parte ca, în urma recomandării mele, în vederea întregirii comisiei de mai sus, să fie numită și o persoană din rândul soldaților, iar, pe de-altă parte, aceea ca, pentru

hrănirea voluntarilor, din brutăria militară de aici să se dea pâine pentru o sută de persoane, prin restituirea sumei corespunzătoare pentru aceasta, iar, în cazul în care vreunul dintre voluntari s-ar îmbolnăvi, să poată fi trimis la spitalul Carolina. În ceea ce privește dispoziția legată de solda lunară cerută pentru voluntari, vă îndrum pe domnia voastră ca, la fiecare sfârșit de săptămână, să prezentați conducerii Guberniului suma cerută pentru soldă, tocmai pentru ca să se poată dispune plățirea ei, pentru acea săptămână, din casieria filială a provinciei, din fondul de întraajutorare, strâns pentru nevoile armatei. Legat de jurământul ce trebuie depus de către voluntari, doresc să menționez că intenționez să-l suspend, până la următorul decret pe care îl voi da peste puține zile. Privitor la cele scrise mai sus referitor la întregul corp de voluntari, până la noul decret al Ministrului de Război, un membru al comisiei să se ocupe constant cu inspecțiunea generală. În ceea ce privește majoritatea punctelor din raportul comisiei, pe de-o parte am luat cunoștință de ele, iar pe de-altă parte aștept următorul ei raport.

B. Domniei sale Anton Puchner, Comandant Suprem al armatei

Ca urmare a raportului comisiei de recrutare de aici, ce mi-a fost trimis pe data de 26 ale lunii în curs, solicit domniei voastre ca, în urma recomandării mele făcută de curând în legătură cu această problemă, să urgențați numirea unei persoane dorite din rândul soldaților, în vederea completării comisiei mai sus amintite și, totodată, să binevoiți a dispune privitor la aceea că, pentru hrănirea celor o sută de voluntari, să se dea pâine din brutăria militară de aici, prin restituirea lunară a sumei corespunzătoare.

28 iunie 1848

Lui Györffy Mihály, directorul provizoriu spitalului Carolina

Ca urmare a adresei trimise de comisia de recrutare, pe data de 26 ale lunii în curs, propun Domniei Voastre, în calitate de director al spitalului Carolina ca, în cazul în care se îmbolnăvește o persoană din grupul de voluntari care s-a oferit să lupte pentru apărarea țării, la recomandarea comandantului, un astfel de individ să poată fi internat pentru vindecare în spitalul pe care îl conduceți și pus în rândul celor care nu plătesc pentru aceasta.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1.718 E / 1848.

Cluj, 28 iunie 1848

Fogarasi Püspöknek

Folyó évi május 28^{ról} 2784 udvari szám alatt kelt kegyelmes királyi rendeletnél fogva balásfalvi kánonok Czipariu Timotheusnak az úgynvezett „deutschmorgenländische Gesellschaft”-bani beléphetésre legfelsőbbleg engedelem adatott.

Mi is méltóságodnak tavalji június 30^{ol} ide tett tudósítására a csatolványok vissza-
rekesztése mellett tudtul és a fenn írt kánonok efelöli értesítése végett ezennel megíratik.
Kolosvártt, június 28^{an} 1848.

Episcopului de Făgăraș

Pe baza dispoziției regale nr. 2784 din 28 mai anul curent, canonicului din Blaj
Timoteiu Cipariu i s-a acordat înalta permisiune de a se înscrie în „Deutschmorgen-
ländische Gesellschaft”.

Aceasta se comunică Înălțimei Voastre, ca răspuns la adresa din 30 iunie din
anul trecut, pentru a fi luat la cunoștință și pentru a i se aduce la cunoștință canonicului
sus-amintit. Se restituie și anexele.

Cluj, 28 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7.121 1848. Foto: 2.025-2.026.

64

Cluj, 28 iunie 1848

1764 E 848

Gh. Nr. 81

An Seine Excellenz dem k.k. Herrn wirklichen Geheimen Rath und Kämmerer.
Großkreuz des kaiserlich österreichischen Leopold Ordens und Landes Gouverneur
im Großfürstenthum Siebenbürgen etc.

Josef Grafen von Teleki

Clausenburg den 28. Juni 1848

In diesfälliger Erwidern und bei Rückschluß der verehrten Note Zahl 1470 vom
6. dieses Monats hieher gefälligst mitgetheilten Communicats erlaubt man sich Euer
Excellenz hiermit zu eröffnen, daß laut der eingezogenen Erkundigungen der Herr General
von Horak unmöglich geäußert haben kann, daß 400 in Karlsburg befindliche Gewehre
die Bestimmung für die dortige Bürgergarde haben – da mir auch hierüber nicht das
Geringste bekannt ist, nach dem mir aber in den gegenwärtigen Verhältnissen die
Verfügung über die Waffen Vorräthe des Landes nicht mehr zusteht, – so wollen Euer
Excellenz die Geneigtheit haben, alle derlei Fälle Seiner kaiserlichen Hoheit dem
Erzherzog Palatin und königlichen Statthalter zur höchsten Entscheidung zu unterbreiten.

Puchner,
F.M.L.

Către Excelența Sa, domnul Consilier Secret și Camerar c.c., [purtător al] Marii Cruci a Ordinului austriac Leopold, Guvernator al țării în marele Principat Transilvania etc.
Teleki József von Szék.

Cluj, 28 iunie 1848

Ca răspuns la binevoitorul comunicat, cuprins în nota nr. 1470 din data de 6 ale lunii curente, îmi permit de a aduce la cunoștința Excelenței Voastre următoarele: interesându-ne, am aflat că este imposibil ca domnul general von Horak să fi afirmat că 400 de puști, aflate la Alba Iulia, ar fi destinate gărzii naționale din acea localitate; eu nu am auzit nimic despre așa ceva. Însă, întrucât în condițiile actuale, eu nu mai dispun asupra rezervelor de arme ale țării, să binevoiască Excelența Voastră a prezenta toate asemenea cazuri Înălțimii Sale imperiale, Arhiducelui Palatin și Locțiitorului Regesc, spre înalta decizie.

Puchner,
feldmareșal-locotenent

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1764 1848. Foto: 25.928-25.929.

65

Cluj, 28 iunie 1848

Nemes Torda megyének

E Királyi Főkományhoz beadott következő kérelmek, úgymint: 1^{ször} Tamás Márton főbíró, András János kisbíró és Kömives Mihály esküdtnék, mint a szentlászlói közönség képviselőinek, néhai báró Jósika János örökösei által véghezvitt tagosztály alkalmával állítólagos megrövidítettéseket panaszló és elvett kaszálóhelyeiknek, ökörtılalmasaiknak és erdőiknek visszaadattatását kérő, jelen szám alatti folyamodásuk; 2^{ször} alsószocsvai adózó Lupe Mihálynak, illető földesurasága által még czelőtt 27 évvel, néhai atyja elhalálózásakor elvett marháinak és gabonájának, úgy Popa Juonnak adott fele örökségének visszaadattatása iránti 7708/U. 278. idei szám alatti kérelme; 3^{ször} ugyanottani adózó Juonics Szinyonnak ugyanazon földesuraság által elvett földjei visszaadattatása iránti idei 7709/U. 279. szám alatti kérelme; 4^{ször} ugyancsak ottani adózó Boik Todornak külső örökségéből elvett földek visszaadattatása iránti idei 7710/U. 280. szám alatti kérelme; 5^{ször} detrehemi zsellérek Fodor Ferenc, Vojvod Gyurka és Gligorás, Bandula Zaharia, Juon és Danila, Fodor Juon és Banunak földesurok, báró Kemény Ignác fia.

báró Kemény István általi megverettetésüket panaszló s Tordára tömlőre vitt társaik elbocsáttatását, úgy elköltöztetésüket megengedtetni kérő idej 7813/U. 293. szám alatti kérelmek: 6^{szor} magyarpeterdi közlakos Rusz Iliának illető földesura által múlt Szent György-nap után 5 héttel telkéből kimozdittatását panaszló s annak visszaadattatását megrendeltetni kérő idej 7815/U. 295. szám alatti kérelme: s végre 7^{szor} ugyanottani adózó Román Todornak földesura Lendvai István által nőjén elkövetett kegyetlen bánásmódot s 25 év óta használt laktelkéből minden tisztí közbenjövétel, épületei s ültetvényei megbecsültetése nélkül kimozdittatását panaszló s laktelkébe visszahelyeztetését megrendeltetni kérő idej 7816/U. 296. szám alatti kérelme záratékaival – visszavárás mellett – eredetileg oly meghagyással közöltetnek ezen nemes megyével, hogy e kérelmekben előadott panaszokra nézve külön-külön részrehajlatlan kinyomozást vitetvén véghez, azoknak mibenlétéről az illetők kihallgatása s a levelek felterjesztése mellett tudósításait minden kérelemre nézve külön-külön, de minél előbb felterjesztteni el ne mulassza.

Kolozsvártt. 1848. Szent Iván hó 28.

Către nobilul comitat Turda

Guberniul trimite – cu rugămintea retrimiterii – acestui nobil comitat, următoarele petiții ce i-au fost înaintate: 1. Prim-judele Tamás Márton, vicejudele primar András János și juratul sătesc Kőműves Mihály, reprezentanții comunității din Săvădisla susțin că, cu ocazia reglementării hotarului de către urmașii baronului Jósika János, comunitatea lor a fost păgubită. Astfel, cer restituirea fânațelor, izlazurilor și pădurilor luate. 2. Sub nr. 7708/U. 278, se află cererea contribuabilului din Sălciua de Jos, Mihai Lupe, în care se arată că, acum 27 de ani, cu ocazia morții tatălui său, fostul moșier a luat de la familia reclamantului animalele și grânele: cere deci restituirea acestor averi; tot el cere, sub nr. 7708 / U. 278, restituirea jumătății din moștenirea dată lui Iuon Popa. 3. Cererea contribuabilului Simion Iuonici din aceeași localitate, în care solicită restituirea pământurilor luate de același moșier. 4. Cererea contribuabilului Todor Boic, tot din Sălciua de Jos, sub nr. 7710 / U. 280, solicită restituirea pământurilor luate din moștenirea lui, în cadrul sesiei extravilane. 5. Plângerea jelerilor din Tritenii de Sus, Fodor Ferenc, Gheorghe Voivod, Gligoraș Voivod, Zaharia Bandula, Iuon Fodor și Banu Fodor pentru că au fost bătuți de baronul Kemény István, fiul baronului Kemény Ignác: ei cer totodată și eliberarea consătenilor închiși la Turda: de asemenea, solicită permisiunea de a se muta în altă parte. Cererea poartă numărul 7813 / U. 293. 6. Iobagul din Petreștii de Jos, Ilia Rus, susține că, anul trecut, a fost dat afară din sesie cu 5 săptămâni după ziua de Sfântul Gheorghe: cere restituirea sesiei. Numărul cererii este 7815 / U. 295. În sfârșit, plângerea nr. 7, a contribuabilului din Petreștii de Jos, Todor Roman, arată purtarea cumplită a moșierului Lendvai István față de soția acestuia, precum și faptul că a fost evacuat din sesie după 25 de ani, fără aprobarea forurilor oficiale și, prin urmare, nici clădirile, nici pomii din grădină nu s-au evaluat. Cere, sub nr. 7816 / U. 296, repunerea lui în propria sesie.

Cererile și plângerile sunt înaintate, în original, acestui nobil comitat, cu rugămintea retrimiterii lor, pe de o parte, pe de altă parte cu somația cercetării obiective a fiecărui caz în parte. Guvernul așteaptă, cât mai curând, rezultatul anchetei efectuate pe baza plângerilor și în urma ascultării celor în cauză.

Cluj, 28 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 7301 / 1848. Foto: 2.057- 2.059.

66

Cluj, 28 iunie 1848

Erzsébeth várossa Főbírájának

E hónap 26^{ről} kelt jelentésére uraságodnak, melyben a toborzás kihirdetése következtében több önkénteseknek nemcsak jelentkezését, hanem katonai szolgálatra valósgos beállítását is jelenti, meghagyom, hogy mivel ez évi június 14^{ről} 1535. E. szám alatt kibocsátott körrendeletemben, a hon védelmére szükséges hadfogadásnak csak kihirdetése és a magokat ajánlandó egyéneknek feljegyzése tétetett köteleességévé, a valósgos beállításra nézve pedig további rendeletet kell várni, - az eddig elő magokat jelentett és bé is állított önkénteseket most elbocsátván utasítsa arra, miként akkor midőn közelebből veendő rendeletem következtében a toborzás valósggal megnyitván, fellszollíttatnak, pontosan elő állani el ne mulassák.

Sz.[ent] Ivánhó 28^{án} 1848.

Către Judele Suprem al orașului Dumbrăveni

La raportul domniei voastre, din data de 26 ale lunii în curs, în care se pecizează că anunțul de recrutare presupune nu doar prezentarea a cât mai mulți voluntari, ci și înrolarea propriu-zisă în serviciul militar, ordon ca, urmând cele menționate în circulara mea cu numărul E. 1535 din data de 14 iunie, înrolările de voluntari, necesare pentru apărarea patriei, să fie în mod obligatoriu doar anunțate și consemnate, iar, pentru înrolările propriu-zise, trebuie așteptat un nou decret; voluntarii, care până acum s-au prezentat și s-au înrolat, să fie lăsați să plece, cu îndrumarea ca atunci când voi da un nou decret, prin care înrolările se vor relua, iar ei vor fi rechemați, să nu omită a reveni la intervalul de timp fixat precis.

28 iunie 1848.

Concept. M. O. L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1.713 E/1848.

Pesta, 28 iunie 1848

Az igazságügyi miniser
Közép Szolnok vármegye közönségének

Völtsök helység lakosainak k: alatt idezárt folyamodványát mellyben állítólag az új törvények kihirdetésében fogalom zavarból helységükben támadt verekedés után 9 napra meghalt Vajda Györgynek halálát, nem a most érintett verekedés alkalmával kapott ütéseknék, hanem a szeszés italoknak tulajdonítván, ezen büntettükért reájuk háromló büntetés terhétől és a katonaságnak helységükbeni küldésétől magukat mentesek kitétetni kérik: a megye közönségének ezennel a véget teszem át, hogy a folyamodásbeli kérelem tárgyában fennforgó körülményekről az illetők meghallgatásával mielőbb felvilágosító jelentést tegyen.

Ministrul de Justiție
către
Comunitatea comitatului Solnocul de Mijloc

Petiția cu [litera] k., alăturată aici, venită din partea locuitorilor din Ulciug, în care, după spusa cuiva, odată cu anunțarea noilor legi, la nouă zile după bătaia izbucnită în localitatea lor dintr-o idee confuză, moartea lui Vajda György nu se leagă de loviturile primite cu ocazia bății, ci de băturile alcoolice. De aceea, petiția în sine cere ca aceștia să fie scutiți de trimiterea soldaților din cauza faptei lor, dar și de pedepsă. Aduc la cunoștința opiniei publice comitatense ca să depună cât mai grabnic un raport explicativ, privind respectivele împrejurări legate de chestiunea cuprinsă în cerere.

Concept. M.O.L. Fond. Az 1848-1849-i Miniszteriumi Levéltár. Igazságügyminiszterium m. 1941/1848.

Cluj, 28 iunie 1848

Brassóvidék – és város tanácsa írja, miként ama törvénycikknek kihirdetése által, mely szerint, folyó Szent Iván-hava 18^{ik} napjátul, minden úri szolgálatok s abból származott nyújtálékok /: dacia:/ valamint a tized is megszüntettek, a város legtöbb birtokaiban lakó eddigi úrbéreszek elöguletlenségekre ragadtattak, minthogy ök azt remélték, miszerint a majorsági földek, korcsmák, malmok s egyéb e félék is, tulajdon gyanánt nekik fognának átengedetni, találkozávan egyének is, kik több helységekben a népet ily értelemben fölbújtatni megkisértették: így például:

1. Zajzonban, az iskolamester Miklós György, ki a királyi kormányszéktől érintett úrbéri szolgálattelemek megszünnendése iránt előzetesen kibocsátott értesítvény kihirdetése

alkalmával, azt is mondotta, miként ama pont, mely szerint az eddigi földesurak birtokaihoz tartozó majorsági földek, erdők és azoknak más törvényes haszonvételei, mint sérthetlen szent tulajdonok tekintendők, csak a megyei úrbéresekre, s nem a városi birtokokban lakottakra is vonatkoznék.

2. Hosszúfaluban volt úrbéres Partin Mihály, ki az uradalmi ügyelő tisztnek, a majorsági réten termett fű iránt a kép nyilatkozott, miszerint az a falu tulajdona. Ugyanez továbbá, két más emberrel északának idején a faluban körül járván, a lakosoknak azt adta tudtára, mikép a korcsmálási jog már mindenkinek közös.

c. Apácában, több lakosok a haszonbérlet a majorsági réten termett fű lekaszásától eltiltották.

d. Vledényben, a lakosok, a haszonbérletnek 15. napi időhatárt tettek, a falubóli távozásra, jelentvén neki, hogy addig a malomra zárt teendnek.

Miután hát már a szomszéd Felsőfejér, -Fogaras- és Háromszékben, hol a lakosok szintén a földesúri tulajdonos-jogokba vágtak, a rögtön-büntető hatóság megadva s kihirdetve van, -előadott események ötleteiből tehát, előírt tanács is kéri, a közcsend-és bátorság fõntarthatása, -valamint erőszakos megtámadások elfordíthatása tekintetéből, a rögtön büntető hatóság gyakorolhatásában magát is részeltetni.

Consiliul oraşului şi al ţinutului Braşov scrie că, prin publicarea articolelor de lege conform căroră, din data de 18 iunie anul în curs, toate servituţile feudale şi celelalte obligaţii care decurg de aici /:dacia:/ la fel ca şi zeciuiala au fost abolite. Foştii iobagi, care au locuit până acum pe majoritatea proprietăţilor Braşovului, şi-au exprimat nemulţumirea, întrucât ei sperau ca pământurile alodiale, cârciumile, morile, precum şi dreptul de proprietate al altor posesiuni de acest gen să le fie cedat; s-au mai găsit şi asemenea indivizi care, în multe locuri, i-au ispitit pe oameni să se revolte. De pildă:

1. La Zizin, magistrul şcolar Miklós György, cu ocazia publicării anunţului dat în prealabil de către Guberniul regal privind desfiinţarea servituţiilor feudale, a spus şi faptul că acel punct potrivit căruia pământurile, pădurile alodiale apărţinătoare proprietarilor funciari şi alte drepturi de folosire legală sunt considerate ca proprietăţi sfinte şi inviolabile, dar numai pentru urbarialii comitatensi şi nu pentru locuitorii care stau pe proprietăţile orăşeneşti.

2. În Satulung, fostul iobag Partin Mihai s-a numit pe sine supraveghetor alodial, afirmând că iarba crescută pe livada alodială este proprietatea satului. Tot el împreună cu alţi doi oameni, pe perioada nopţii, a cutreierat satul, înştiinţându-i pe locuitori cum că dreptul de cârciumărit este comun tuturor.

c. La Apaşa, mai mulţi locuitori i-au interzis arendaşului să cosească iarba crescută pe domeniul alodial.

d. La Vlădeni, locuitorii i-au dat arendaşului un răgaz de 15 zile să plece din sat, spunându-i că, până atunci, îi închid moara.

Întrucât deja în comitatele vecine Alba de Sus, Făgăraş şi Trei Scaune, unde locuitorii, de asemenea, au atacat drepturile de proprietate ale moşierilor, s-a dat şi

anunțat statariul – în spiritul evenimentelor petrecute, consiliul sus-amintit cere introducerea statariului pentru menținerea siguranței și a liniștii publice, pentru preîntâmpinarea atacurilor violente.

Referat gubernial. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P. nr. 7978. 1848.

69

Cluj, 28 iunie 1848

Brassói Tanács jelenti, miszerint a magyarországi ország-gyűlésre küldendő követeknek az új törvénycikk értelmé szerinti megválaszthatásokra szükséges összeírások még bé sem végződtek és így a követek a meghatározott időre t. i. folyó év július 2^{ik} napjára Buda-Pesten meg sem jelenhetnek a legjobb akarat mellett is, csupán természeti időhiány miatt, a mely körülmény alkalmasint nem csak ezen, hanem más törvényhatóságok részéről is, hasonlólag időhiány miatt megtörténend; annál fogva – mivel kívánatos lenne, hogy ezen első közös hongyülésen a volt Erdély képviselői ne egyenkint, hanem összvesen jelenjenek meg – az ország-gyűlés kinyitásának idejét elhalasztatni eszközölni, vagy ha ez meg nem történhetnék, azt kéri, hogy a távolabbi törvényhatóságbeli követek az országgyűlései pontos meg nem jelenhetésökért – hibájokon kívül- ne büntetessenek.

Consiliul orașului Brașov înștiințează că, întrucât conscrierile necesare alegerilor de deputați pentru dieta națională, realizate potrivit prevederilor noilor articole de lege, încă nu s-au încheiat, deputații, chiar și cu cea mai mare bunăvoință, din cauza lipsei timpului nu pot ajunge la Buda-Pesta, în răstimpul stabilit de 2 iulie, anul în curs. Probabil, din cauza aceluiași context, nu doar aici, ci și în alte jurisdicții se întâmplă la fel. De aceea, ar fi de dorit ca, la această dietă comună, deputații fostului Ardeal [nu mai există în situație autonomă] să ajungă nu individual, ci colectiv, motiv pentru care să se mijlocească amânarea deschiderii dietei sau, dacă aceasta nu se poate realiza, atunci se cere ca acei deputați din jurisdicțiile mai îndepărtate care, fără vina lor, nu pot ajunge la dietă în intervalul de timp fixat, să nu fie supuși nici unei sancțiuni.

Concept. M. O. L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 8.280/1848.

70

Cluj, 28 iunie 1848

A szász nemzet közönsége, azon okból mivel a július 2^{án} Buda-Pesten kinyitandó hon gyűlésre választandó követek megválasztása iránt a Magyar Független Felelős Ministeriumtól jött rendelet a szász-törvényhatóságokhoz csak is közelebről érkezett

meg, s az ország-gyűlés kinyitási határ ideje már már jelen van, egyéb aránt pedig a jelen erdélyi utolsó hongyűlésről fölterjesztett törvénycikkek legfelsőbb megerősítése még nem jött le, s a követeknek július 2^{ik} napjára Pestre léendő megjelenhetésére fizikai idő sincs. -az ország-gyűlés kinyitása elhalasztását, vagy ha ez meg nem történhetnék azt kéri kieszközölni: hogy a távolabbi törvény- hatóságokból követek – ha az idő rövidsége miatt a szabott időre meg nem jelenhetnek – büntetés alá ne vonattassanak.

Comunitatea națiunii săsești, în condițiile în care de curând a parvenit autorităților decretul guvernului maghiar privitor la alegerea de deputați pentru dieta națională, care se va deschide la Buda-Pesta pe data de 2 iulie, iar răstimpul pentru deschiderea dietei în sine este aproape și sancționarea prezentelor articole de lege, emise la ultima dietă ardeleană, încă nu s-a realizat, iar deputații nu au timp fizic ca să ajungă la Pesta pe data de 2 iulie, cere, așadar, amânarea deschiderii dietei sau, dacă aceasta nu se poate întâmpla, atunci dorește a se mijloci ca acei deputați ai jurisdicțiilor mai îndepărtate care, din cauza timpului scurt nu pot ajunge la timpul fixat, să nu fie supuși nici unei sancțiuni.

Referat gubernial. M. O. L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 7.982/1848.

71

Cluj, 28 iunie 1848

Felséges Királyi Fő Kormány Szék

Nagysomkúti volt tanító Fő Egyházi Tanácsnak ítélete által letétetvén, múlt évi augusztus utolsó napjától fogva az oda rendelt tanítói fizetés felfüggesztve maradt, mivel pedig azon időtől fogva Butyán Farkas /: Lup:/ folytatta az ide mellékelt esperesti feljelentés szerint a tanítói kötelességet; hogy azon időtől kezdve a tanítói fizetést ezen helyettes tanítónak ki adatatni kegyesen rendelkezni méltóztassék a Felséges Királyi Kormány Széknek alázatosan esedezem.

Mély tisztelettel maradván

A Felséges Kir[ályi] Fő Kormány Széknek

alázatos szolgálja

Kolosvár Június 28^k 1848.

Lemény János

Fogarasi püspök

Márte Guberniu!

În urma hotărârii consistoriului bisericesc, fostul învățător de la Șomcuta Mare a fost destituit [din funcție] în ultima zi a lunii august, anul trecut. I s-a suspendat și salariul arondat [la acea școală].

Dar, precum reiese din raportul protopopial anexat, înlocuitorul Butean Farkas [Lup] și-a continuat activitatea de învățător.

Ca urmare, mă adresez măritului Guberniu cu umila rugămintă, să dispuneți alocarea salariului pentru acest învățător locuitor.

Rămân al prea măritului Guberniu

Cluj, 28 iunie 1848.

serv umil,
Ioan Lemeni,
episcop de Făgăraș

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.046/1848.

72

Sibiu, 28 iunie 1848

Praesid. No. 738 / q

An Seine des k.k. wirklichen Herrn Geheimraths u. Kammerers, Großkreuz des kais. Öst. Leopoldi Ordens, Obergespanns des Szaboltszer Comitats usw. Landes Gouverneurs in Siebenbürgen, Joseph Grafen Teleki von Szék Excellenz

Hermannstadt am 28. Juni 1848. (1)

Vermög einer dienstlichen Eröffnung des k. ungarischen Herrn Kriegs Ministers ddo 15en Juni l.J. an das General Commando ist – gestützt auf die allerhöchste Sanktionirung der Union Ungarns und Siebenbürgens und in Rücksicht der dieses Land bedrohenden gefährlichen Umstände – die Vergrößerung der Armee mit vier aus Freiwilligen zu bildenden siebenbürgischen Landwehr Bataillons nach Art der ungarischen Landwehrabteilungen im k. Ministerrathe beschlossen worden.

Mit der Organisirung dieser Bataillons, deren jedes aus tausend Mann zu bestehen hat, es wird eine Deputation in Klausenburg betraut und durch diese auch die Bataillons Stabsorte bestimmt werden, wohin von dem Finanz Ministerium das erforderliche Geld angewiesen werden wird.

Die Assentirung dieser Landwehr Mannschaft kann nach der vorläufigen Bestimmung des Kriegsministeriums überall, wo Militär Assent Offiziere sich befinden, geschehen, und diese Letztern werden das zur Bezahlung des Handgeldes und der Losung, so wie auch zur Bestreitung der Auslagen erforderliche Geld aus den Bataillons Stabsstationen empfangen, wohin sie die Assentirten in aus 30-40 Köpfen bestehenden Transporten abzzusenden haben.

In Uibereinstimmung mit der schätzbaren Note vom 14. Juni l.J. Z. 1505, in welcher folgende 10 Orte: Clausenburg, Thorda, Dées, Nagyenyed, Déva, Udvarhely,

Csiksomlyo, Kézdi Vásárhely, Maros Vásárhely und Cronstadt als Werbplätze für diesen Zweck bezeichnet worden sind, und mit welchem das weitere Ansinnen gestellt wurde, 10 ungarische oder der ungarischen Sprache vollkommen mächtige Offiziere von Seite des Militärs als Werbungs Commissaire für die 10 eben genannten Orte zu bestimmen, setze ich daher die Schloß Commandanten zu Clausenburg, Deva, Maros Vásárhely, Cronstadt, dann das Festungs-Commando in Carlsburg, so wie die Regiments Commandanten des 1ten und 2ten Szekler Grenz Infanterie Regiments von obiger Anordnung in Kenntniß, und treffe die Verfügung, daß, wenn in Clausenburg, Maros Vásárhely und Cronstadt die beiden dortigen Militär Assent Commissionen bereits befindlichen Militär Offiziere die geforderte vollkommene Kenntniß der ungarischen Sprache besitzen, dieselben auch zur Uibernahme dieses Geschäfts sogleich bestimmt und angewiesen werden.

Im entgegengesetzten Falle aber bleibe bei dem diesfälligen Mangel solcher Individuen sodann nichts anders übrig als geeignete Offiziere aus dem Stand der Pensionisten oder mit Character ausgetretene Offiziere hiefür in Antrag zu bringen.

Für Ilva wird gleich jetzt schon der dortige auch bei der gegenwärtigen Militär Assent-Commission fungirende Schloß Commandant Rittmeister Br. Zech zur Uibernahme dieses Geschäfts angewiesen.

Was die übrigen Plätze für diese Werbung von Freiwilligen anbelangt: so muß man sehr bedauern, in Berücksichtigung des bekannten Umstandes, daß der Grenztruppen wiederholte Bitten um Abhilfe des den Dienstag beeinträchtigenden Mangels an Offizieren gestellten, die Linien Truppen aber selbst mit Abrichtung ihrer eigenen Zuwächse in Verlegenheit sind, gleichfalls keine Linien Offiziere von denen übrigens ohnehin nur eine genüge Anzahl der ungarischen Sprache vollkommen mächtig ist, eigens zu diesem Geschäfte delegiren zu können, sondern man muß sich darauf beschränken, an das Schloß Commandament zu Clausenburg bezüglich des Ortes Thorda und Dées, an das Schloß Commando zu Carlsburg bezüglich des Platzes Nagy Enyed, an das Regiments Commando des 1ten Szekler Grenz Regiments bezüglich der Werbplätze Udvarhely und Csiksomlyo, so wie auch des 2ten Grenz Infanterie Regiments Commando hinsichtlich des Werbeortes Kézdi Vásárhely unter einem die Weisung zu ertheilen, ein verlässliches geeignetes Individuum, welcher mit der gewünschten Sprachkenntniß ausgerüstet, aus dem Stande der dortigen pensionirten Offiziere fürzuwählen, und ehestens hierher in Antrag zu bringen, wo man nicht entstehen wird, nachträglich die Namen dieser Individuen Euer Excellenz zur Kenntniß zu bringen, welche pensionirten Offiziere sodann auch nunmehr die Anrichtung dieser angeworbenen Freiwilligen bis auf weitere Verfügung und Absendung in die Stabsstationen übernehmen und besorgen könnten.

Behufs der Erleichterung der Bequartirung und Verpflegung dieser freiwilligen Landwehr Bataillons ist das General Commando mit dem eben gedachten Ministerial Erlasse aufgefordert worden, der erwähnten Organisirungs Deputation solche Orte Stabsstationen in Antrag zu bringen, wo Kasernen und Militär Verpflegungsmagazinen bestehen, damit deren Verwaltungsämter davon im Voraus verständigt werden könnten.

Mit Hinblick auf diese Umstände und das Erforderniß einer möglichst passenden Aufstellung und Vertheilung im Lande sieht man sich daher veranlaßt Euer Excellenz gleichzeitig die Orte Klausenburg, Deva, Maros Vasarhely auch Fogaras hiefür vorzuschlagen.

Die Freiwilligen dieser 4 Landwehr Bataillons werden laut der hierher gelangten Intimation des k. ungarischen Kriegs Ministeriums mit schwarzen Csacos, grauen Mäntel nach Art der Linien Infanterie, dunkelbraune Attilas, schwarz beriemter Patronentasche und eben so beriemtem Tornister versehen werden.

Da die Weisung beigefügt worden ist, ohne Verzug zu jeden dieser Stabsorte wegen der Beschaffung von 2000 Stück Hemden und Gattyn, 1000 Paar Schuhe und eben so Kittelzwilich, dann blauen Tuches, die Einleitung zu treffen, als zur Erzeugung der Kittel, Hosen und Mützen für tausend Mann erforderlich ist, so hat man vorläufig über den – den hieständiger unumgänglich nothwendigen Bedarf der hierländigen Linien und Grenztruppen übersteigenden etwa disponiblen Vorrath die Einkünfte eingeholt, und behält sich vor die weiteren Dispositionen hinsichtlich des vorerst beizuschaffenden Materialien in der Art zu treffen, daß nach deren Uiberkommung die schwierige Verfestigung der Montursorten succesive nach Zulaß der Arbeitskräfte realisirt werden könne.

Indessen haben die in diesen Punkten enthaltenen Artikeln noch vor Beginn der Werbung fertig zu sein, dieser laut obiger ausdrücklicher Anordnung des Kriegsministeriums mit der Werbung bis dachin und in so lange die Offiziere noch nicht ernannt sind, noch gar nicht zu beginnen sei.

Die Kitteln und Hosen sollen gleichfalls nach eigenartigen Clausenburger Deputation zukommenden Muster in den Bataillonsstabsorten, und zwar erstere durch Weibspersonen letztere aber durch Zivilschneider der professionskundigen Freiwilligen verfertigt werden.

Die Bewaffnung wird gleichfalls von Seite dieses Kriegsministeriums eingeleitet, und die diesfällige Weisung später erlassen werden.

Die auf die Werbungs Modalität selbst Bezug habenden Detail-Instruction wird vom Kriegs Ministerium der Clausenburger Deputation übertragen werden und wird von derselben publicirt werden.

Indem ich mir die Ehre gebe Eu. Excellenz unter Beziehung auf die dortseitigen an Seine Excellenz den Commandirenden Herrn Generalen und k. bevollmächtigten Hofcommissär Feldmarschall Lieutenant Freiherrn v. Puchner gerichtete Note vom 14. Juni l.J. Z. 1535 sowohl vom Inhalte dieser Ministerial Anordnung als auch der bereits zu diesem Zwecke hierorts getroffenen Vorkehrungen zur beliebigen Wissenschaft in Kenntniß zu setzen: erlaube ich mir auch die Versicherung beizufügen, daß es General Commandoseits gewiß von jeder möglichen Mitwirkung, in so weit man dazu berufen ist, und dieselbe bei dem dermaligen Drange der Umstände im Bereiche der Möglichkeit liegt, sicherlich nicht fehlen wird, um die baldigste Realisirung der diesfälligen Absichten zu fördern.

Pfersmann m.p.

Către Excelența Sa, domnul adevărat Consilier Secret și Camerar, Marea Cruce a Ordinului imperial austriac Leopold, Comite Suprem al comitatului Szaboles și Guvernator al țării, contele Iosif Teleki von Szék

Sibiu, 28 iunie 1848.

Conform comunicatului de serviciu, emis de domnul Ministru c. ungar de Război din 15 iunie a.c. către Comandamentul Militar Suprem, în baza prealunlei sancționări a uniunii Ungariei cu Transilvania și, luând în considerare împrejurările periculoase pentru țară, în Consiliul c. de Miniștri, s-a decis mărirea armatei cu patru batalioane de apărare transilvane, ce urmează să fie alcătuite din voluntari după modelul unităților de apărare maghiare.

Cu organizarea acestor batalioane, dintre care fiecare va fi format din o mie de oameni, este însărcinată o delegație din Cluj, care va stabili și sediile de stat major, unde Ministerul de Finanțe va trimite banii necesari.

Recrutarea acestei unități de apărare militară se poate face, după dispoziția provizorie a Ministerului de Război, peste tot unde există ofițeri de recrutare. Aceștia vor prelua banii necesari pentru plata diurnei și a tragerii la sorți [a recruților], ca și pentru acoperirea cheltuielilor de la sediile de stat major, unde trebuie să-i trimită pe recruți în transporturi, constând din 30-40 persoane.

În concordanță cu prețioasa notă din 14 iunie a.c. nr. 1505, în care sunt enumerate următoarele 10 locuri: Cluj, Turda, Dej, Aiud, Deva, Odorhei, Șumuleu, Târgu Secuiesc, Târgu Mureș și Brașov ca locuri de înrolare pentru acest scop și în legătură cu care s-a pretins numirea din partea armatei a 10 ofițeri maghiari sau pe deplin cunoscători ai limbii maghiare, ca și comisari de înrolare în cele 10 localități amintite, aduc și eu ordonanța de mai sus la cunoștința comandanților de cetate din Cluj, Deva, Târgu Mureș, Brașov, apoi a comandantului fortificației din Alba Iulia, apoi la cunoștința comandanților regimentelor secuiești grânicerești de infanterie 1 și 2. În același timp, ordon, în cazul în care ofițerii militari aflați deja în cele două comisii militare de recrutare din Cluj, Târgu Mureș și Brașov dispun de cunoașterea deplină a limbii maghiare, aceștia să fie imediat numiți și însărcinați cu preluarea chestiunii.

În caz contrar însă, în lipsa persoanelor [potrivite], nu rămâne altceva de făcut decât de a propune ofițeri din rândul celor pensionați ori dintre cei demisionați pe motiv de caracter.

La Ilva, este numit deja actualul comandant de cetate ce funcționează în cadrul comisiei militare de recrutare, căpitanul de cavalerie baronul Zech, pentru a prelua această chestiune.

În ceea ce privește celelalte locuri de înrolare, trebuie să deplângem faptul că – având în vedere cunoscuta împrejurare că trupele grânicerești au depus repetate rugăminți de ajutor referitoare la lipsa de ofițeri, care aduce prejudicii efectuării zilelor

de serviciu – chiar trupele de linie sunt în mare încurcătură cu propriile lor sporuri. În plus, chiar dintre ofițeri [trupelor] de linie, doar un număr prea mic stăpânește pe deplin cunoașterea limbii maghiare pentru a-i putea delega cu această chestiune. De aceea, trebuie să ne limităm să transmitem indicația comandamentului de castel din Cluj referitor la locurile Turda și Dej, comandamentului de castel din Alba-Iulia referitor la Aiud, comandamentului regimentului grăniceresc secuiesc nr. 1 referitor la locurile de înrolare Odorhei și Șumuleu, ca și celui al regimentului grăniceresc [secuiesc] de infanterie nr. 2 referitor la locul de înrolare Târgu Secuiesc, pentru a alege o persoană potrivită și de încredere din rândul ofițerilor pensionați de acolo, deținătoare a cunoștințelor de limbă solicitate, pentru a ne trimite propunerea cât mai degrabă. Nu vom întârzia de a aduce ulterior la cunoștința Excelenței Voastre numele acestor persoane, a ofițerilor pensionați care, până la indicații viitoare, vor prelua și vor asigura organizarea voluntarilor înrolați, respectiv trimiterea lor în sediile de stat-major.

În ceea ce privește ușurarea încartuirii și a intenđenței acestor batalioane voluntare de apărare, prin amintitul ordin ministerial, Comandamentul Suprem este îndemnat să facă propuneri delegației organizatorice, referitoare la sediile de stat-major, acolo unde există cazarme și magazii de intenđență militară, pentru a fi anunțate despre aceasta, din timp, forurile administrative ale acelora.

Luând în considerare împrejurările date, respectiv cerința unei organizări și repartizări pe țară, trebuie să propunem, în acest scop, Excelenței Voastre locurile Cluj, Deva, Târgu Mureș și Făgăraș.

Conform adresei parvenite de la Ministerul c. ungar al Războiului, voluntarii celor 4 batalioane de apărare vor fi dotați cu chivăre negre, mantale gri după modelul infanteriei de linie, atillas [dolmane strâmte cu aripi lungi] albastru închis, geantă de patroane cu curele negre și ranițe cu curele, de asemenea negre.

S-a mai transmis indicația ca pentru dotarea cu 2.000 bucăți de cămăși și gachi [pantaloni], 1.000 de perechi de încălțări și tot atâtea bluze de doc, apoi cu postav albastru, să se dea dispoziția să se producă ceea ce este necesar pentru 1.000 de oameni. De aceea, provizoriu, s-au reținut rezervele disponibile care depășesc întrucâtva necesarul acoperirii salariilor trupelor de linie și de graniță de aici. Ne menținem dreptul de a executa dispozițiile ulterioare, referitoare la materialele de achiziționat într-o asemenea manieră, încât, după transmiterea lor, în funcție de forța de muncă, să poată fi realizată și dificila țivire a sortimentelor din montură [dotare].

Conform mai sus-menționatei indicații exprese a Ministerului de Război, articolele conținute la aceste puncte trebuie să fie gata înainte de încheierea înrolării, iar înrolarea nu trebuie începută mai înainte de a se numi ofițerii.

Bluzele și pantalonii trebuie să fie confecționate după modelul ce îi va parveni delegației de la Cluj, în sediile de stat-major ale batalioanelor. Și anume, primele [vor fi confecționate] de către femei, pantalonii însă de către croitori civili din rândul voluntarilor cunoscători ai meseriei.

Același minister inaugurează, de asemenea, și înarmarea, iar respectiva dispoziție se va emite ulterior.

Instrucțiunea cu detaliile modalității în care va decurge înrolarea se va transmite de către Ministerul de Război delegației de la Cluj, pe care aceasta o va publica.

Cu referință la nota din 14 iunie a.c. nr. 1535, adresată Excelenței Sale, Domnului Comandant Suprem și Comisar Aulic c. Plenipotențiar, Feldmareșalului Locotenent baronului Puchner, am onoarea de a o informa pe Excelența Voastră atât despre conținutul ordonanței ministeriale, cât și despre dispozițiile întreprinse aici pentru aplicarea ei. Îmi permit de a vă transmite asigurarea Comandamentului Suprem, vizavi de intențiile noastre de colaborare, atâta vreme cât, sub presiunea împrejurărilor, această colaborare este pe posibilă, pentru a realiza cât mai degrabă intențiile amintite.

Pfersmann m.p.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond G.Pr., nr. 1.768 E/1848.

1. O copie a aceluiași note prezidiale, sub nr. prezid. 705 / q, se păstrează în *Copie*. Biblioteca Academiei Române București. Fond manuscrise, nr. 1058, f. 247-259. Foto: 4409-4411 1848.

73

Sibiu, 28 iunie 1848

8053 / 848

Hochlöbliche k. Landes-Regierung!

Wenngleich der, die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn ausgesprochene Gestz-Artikel noch nicht in der gesetzlichen Form sanktionirt und verlautbaret ist, daher noch nicht verbindende Kraft hat, folglich dieses Stadt- und Stuhls-Publikum den auf den 2t July d.J. nach Pesth ausgeschriebenen ungarischen Reichstag zu beschicken, gesetzlich noch nicht verbünden ist, so hat doch in Folge des hohen Gubernial Dekrets vom 7t Juny d.J. Zahl 7147 / 848 dieser Magistrat die Vorbereitungen zur Wahl der nach Pesth zu schickenden Landtags Deputirten einzuleiten.

Weil jedoch der Landtags-Eröffnungs-Termin schon sehr nahe, die förmliche Sanktionirung jenes Gesetzes aber noch nicht erfolgt ist, somit den diesseits zu wählenden Deputirten es physisch unmöglich ist, aus der entfernten Heimath auf den 2t July d.J. in Pesth einzutrefen, so erlauben wir uns Ein Hochlöbl. K. Landes Gubernium gehorsamst zu bitten, Hochdasselbe wolle aus angeführten Gründen im geeigneten Wege einen Aufschub der Landtags Eröffnung, oder doch wenigstens eine Entschuldigung der diesseitigen Deputirten für ihr verspätetes Eintreffen auf dem ungarischen Reichstag, jedenfalls aber zu erwirken geruhen, daß ohne Beisein der diesseitigen Deputirten, auf dem bevorstehenden ungarischen Reichstag nicht verhandelt werde, was Siebenbürgens und namentlich der sächsischen Nation Interessen berührt.

Die wir mit vollkommenster Hochachtung geharren
Einer Hochlöblichen K. Landes Regierung

Hermannstadt am 28t Juny 1848.

8053 / 848

Preaînaltă conducere a țării!

Chiar dacă articolul de lege privind uniunea Transilvaniei cu Ungaria nu a fost încă sancționat și proclamat în forma legală, astfel încă nu a intrat în vigoare, prin urmare publicul acestui oraș și scaun încă nu este obligat legal să-și trimită [deputați] la Dieta ungară, prescrisă pentru data de 2 iulie a.c. la Pesta, totuși – ca urmare a înaltului decret gubernial nr. 7147/1848 din 7 iunie a.c. – Magistratul trebuie să inițieze pregătirile alegerii deputaților, ce vor fi trimiși la Dieta din Pesta.

Deoarece termenul deschiderii Dietei este foarte apropiat, sancționarea formală a acelei legi neavând încă loc, iar celor ce vor fi aleși aici deputați le este fizic imposibil să ajungă pe 2 iulie a.c. la Pesta, din îndepărtatul lor loc natal, ne permitem să rugăm cu supunere înaltul Guberniu c. al țării să binevoiască, din motivele menționate, să obțină, pe calea cuvenită, amânarea deschiderii Dietei ori cel puțin să scuze sosirea întârziată a deputaților de aici la Dieta ungară, astfel încât, la această proximă Dietă ungară, să nu se dezbată în absența deputaților de aici [nimic din] ceea ce atinge interesele Transilvaniei și, în speță, ale națiunii săsești.

Rămânem cu desăvârșită considerație ai înaltei conduceri c. a țării

slujitori supuși,

Magistratul orașului și scaunului Sibiu.

Daniel Ziegler, primar

Sibiu, 28 iunie 1848.

Original MCH - Budapesta - Fond N. 70. Lad. XX.22. fasc. 2.A. nr. 78 c.

74

Sibiu, 28 iunie 1848

Sitzung am 28t Juni 848

Sämmtliche Deputirte gegenwärtig

U.Z. 735 / 848

Die zweite Section der Universität überreicht ihr Operat über die Art u. Weise wie den Unionsbedingungen bei der Reichstags Deputation Eingang u. Aufnahme

verschaffen werden solle? Mit Rücksicht auf den Antrag, daß den Sächs. Dep. Mitgliedern ein Berathungs Committee zur Seite zu stellen wäre, das über die Fragen: wie die von sächs. Kreisen zum Ungarischen Reichstage zu entsendende Deputirte Deputation gewählt werden soll? ob auch Mitglieder der vorarbeitenden Regnicolar Deputation zu Reichstagsabgeordneten gewählt werden können, indem die Arbeiten jener nach Eröffnung des Reichstags fort dauern werden u. ob die s. Nation auch ihre Abgeordneten an den Reichstäglichen Verhandlungen Theil nehmen können, bevor die Unionsbedingungen derselben gehörig garantirt sind? – so wie in Bezug des derselben Section zum Vortrag zugewiesenen Antrage der Nat. Versammlung in Clausenburg auf eine ansehnliche an den Erzherzog Palatin u. das Ung. Ministerium zu entsendende Beglückwünschungs u. Huldigungs Deputation: endlich über den Antrag der eben anwesenden Conflux Deputirten des Kronstädter Publicums auf eine zur Aeüßerung des Volkswillens u. zur künftigen Beruhigung des Volkes nach Pesth abzusendende zahlreiche Deputation aus allen Klassen des Volks auf Grundlage des Sections Operates wird beschlossen.

1. Die Ungarn u. Szekler haben ihre Rechte durch Gesetzbvorlagen zu wahren gewußt, die dem ungarisch-siebenbürgischen Reichstage durch die Regnicolar Deputation einzureichen sind, während die 3t sächsische Nation, die Sachsen, behufs der Empfehlung der von ihren Deputirten gestellten Wünschen einfach dem Wohlwollen jener Deputation überwiesen werden. Es sind dessen die 20 s.[ächsische] Mitglieder der genannten Deputation dazu berufen jene Bedingungen, die die Nation bei der Vereinigung Siebenbürgens für ihren selbständig-nationalen Fortbestand zu fordern berechtigt ist u. die von der gegenwärtigen Nat. Universität unter Zahl 733 / 848 in bestimmte Faßung gebracht wurden, der Regnicolar Deputation einzureichen sie daselbst zu vertreten u. darauf zu dringen habe, daß selbe im Reichstag verhandelt u. günstig entschieden werde.

2. Für die von der Nat. Versammlung u. vom Mediascher Publicum beantragte Entsendung eines den sächsischen Mitgliedern der Regnicolar Deputation an die Seite zu setzenden Berathungscommittees kann sich die Nations Universität aus wohlwogenen Gründen nicht entscheiden, dagegen wird in Bezug der Art u. Weise, wie der von der sächs. Nation gestellten Nationsbedingungen Eingang u. Aufnahme zu verschaffen sey, beschlossen, eine von der Nations Univ. durch freie Wahl mit Rücksicht bloß auf persönliche Tüchtigkeit gewählte Deputation aus sieben Mitgliedern, mit der Weisung nach Pesth zu entsenden, die unter U.Z. 733 I.J. festgesetzten Nationsbedingungen so wohl beim Erzherzog Palatin u. Ung. Statthalter Stephan, als auch beim ungarischen Ministerium u. der Regnicolar Deputation u. allen Orten, wo es für zweckmäßig erachtet werden wird, als den 7bürgisch-sächs. Volkswillen u. als diejenigen Bedingungen unter welchen, u. auf deren gesetzliche Gewährleistung allein die sächs. Nation die Union in Bezug auf sich für eine Wirklichkeit u. Wahrheit anzuerkennen bereit sey, so wohl schriftlich in Form einer nach dem diesfälligen Entwurf der Nat. Univ. abgefaßten u. von sämmtlichen gegenwärtigen Universitäts Mitgliedern unterzeichneten Denkschrift einzureichen, als auch mündlich auszusprechen

u. nach allen Kräften für die Annahme u. gesetzliche Sicherstellung dieser Bedingungen hinzuwirken, ferner mit der Weisung, den Zweck ihrer Sendung zwar nebst Mittheilung des Inhaltes der berührten Bedingungen als Willen und gerechten Forderung des Sachsen Volkes insbesondere auch den sächs. Mitgliedern der Regnicolar Deputation bekannt zu geben, jedoch in keine ämtliche Verhandlung u. Berathung mit demselben einzugehen u. endlich mit dem Auftrag gleich nach ihrem Eintreffen in Pesth auch die in Wien befindliche Nat. Deputation über allen von der jetzt versammelten Nat. Universität bezüglich der Nationsangelegenheit gefaßten Beschlüsse durch ein od. 2 aus ihrer Mitte nach Wien abzusendende Mitglieder im genauen Kenntniße zu setzen, damit dieselben im Sinne derselben an den löblichen Stellen so viel möglich für die Durchsetzung u. Garantirung der Unionsbedingungen Einleitungen möge treffen können. Zur Deckung der mit dieser Sendung verbundenen Kosten wird den Mitgliedern der zu wählenden Pesther Deputation gleich den Reichstagsabgeordneten nebst den Taggeldern per R fl. 5 Cmze. die Quartirsbonifikation zu R fl. 400 Cmze. aufs ganze Jahr für die Zeit ihres Aufenthalts am Orte ihrer Sendung u. den Ersatz der Reisekosten aus der Haupt Nat. Kasse zugesichert u. als Vorschuß gegen Verrechnung jedem eine Summe von R fl. 200 Cmze. angewiesen.

3. Hinsichtlich der Frage, wie die von Seiten der sächs. Kreise zum ungarischen Reichstage zu sendenden Deputirten gewählt werden sollen, wird eine weitere Bestimmung für überflüssig erachtet da unter Univ. Z. 729 I.J. diesfalls der Beschluß gefaßt u. den sächs. Kreisen zur Darnachrichtung bekannt gegeben worden ist, daß nach erfolgter Bestätigung des neuen Wahlgesetzartikels in der durch diese vestgesetzte Weise die Wahl der Reichstagsabgeordneten vollzogen werden möge.

4. Betreffend die Frage: ob zu solchen Abgeordneten auch Mitglieder der Regnicolar Deputation gewählt werden können?, findet die Nat. Univ. gleichfalls jede beschränkende Weisung unangemeß, um so mehr da jeder Kreis selbst zu erwägen sich verpflichtet fühlen muß, welchen Männern er die Vertretung der heil. Interessen des Kreises u. der Nat. mit Zuversicht anvertrauen kann.

5. In Bezug auf die Frage: Ob die sächs. Nat. durch ihre Abgeordneten an den Reichstagsverhandlungen Theil nehmen können, bevor die Unionsbedingungen derselben gehörig garantirt sind? *Wird nach langen Debatten durch Abstimmung beschlossen*, die sächs. Abgeordneten sollen zwar, da die von der sächs. Nation gestellten Unionsbedingungen eben im Wege der reichstäglichen Verhandlung in Vertrags u. Gesetzes Form zur Geltung gebracht u. garantirt werden müßten u. hiebei deren Vertretung gerade die Sache der die sächs. Nation vertretenden sächs. Kreisabgeordneten ist, an den Reichstagsverhandlungen von Anfang des Reichstags Theil nehmen, sie haben jedoch gleich bei ihrem Eintritt u. bei Eröffnung der Verhandlungen mündlich auszusprechen u. schriftlich zu Protokoll zu geben, daß in dem Falle, wenn etwa gegen jede gerechte u. billige Erwartung die erwähnten Bedingungen nicht gewährt u. in der verlangten Weise nicht vollkommen garantirt werden sollten, aus ihrem Erscheinen im Reichstage u. ihrer Theilnahme an den Verhandlungen irgend eine Folge für faktisches Eingehen der sächs. Nation auf eine unbedingte Union solle gezogen werden können.

Was endlich

6. Die beantragten großartigen Deputationen anbelangt, so wird die von der Klausenburger Nat. Versammlung zur Beglückwünschung u. Huldigung dem Erzherzog Palatin u. dem ungarischen Ministerium in Antrag gebrachte Nat. Deputation jetzt noch für eben so zweckswidrig als voreilig anerkannt, weil dieselbe nicht der wahre Ausdruck des Volkswillens u. Volksgefühls seyn würde, und erst nach vollkommen für die sächs. Nation günstigen Abschluß der Unions Verhandlungen eine Bedeutung haben u. an der Zeit seyn könnten. Behufs der Aeußerung des Volkswillens bezüglich der Union hingegen, deren gut gemeinter Zweck nicht anerkannt werden könne ist durch die bereits oben beschlossene u. aus 7 Mitgliedern bestehende Deputation dem Wunsche des Antragsstellenden Kronstädter Publicum in Abschrift auf den Hauptpunkt entsprochen worden, weswegen diesen beiden Anträgen keine weitere Folge gegeben werden könne.

Zur Leitung der unter Zahl 735 I.J. beschlossenen Wahl der nach Pesth zu entsendenden Deputation wird vom Präsidium eine Commission ernannt, mit dem Auftrag, die Wahl morgen vor Eröffnung der Sitzung vollziehen zu lassen u. über das Ergebniß der Wahl an die Univ. zu berichten.

U.Z. 727 / 848

Die sächsische Nat. Versammlung in Klausenburg trägt in einem an den Nations Graf gerichteten u. von demselben der Nat. Univ. zur Verhandlung mitgetheilten Schreiben vom 21t d.M. mit Vorausschickung dessen, daß vermög landesständischem Beschlusse vom 20t d.M. die bekannte Denkschrift der sächs. Deputirten bezüglich der für die Nation geltend zu machenden Forderungen der im Unionsartikel § 2 ernannten systematischen Deputation anempfohlen u. dieser Deputation zugleich aufgetragen worden sey dahin zu wirken, daß auf Grundlage jener Denkschrift ein Gesetzesartikel durch das ungarische Ministerium entworfen und dem nächsten gemeinschaftlichen Reichstage zur Verhandlung vorgelegt wurde, u. daß sich heraus ergebe wie die sächs. Nation um ihren Forderungen bezüglich der Union den gehörigen Nachdruck zu geben mit allen ihr zu Gebote stehenden Mitteln u. Kräften auf die Thätigkeit der Deputation einzuwirken habe, darauf an: Zur Erzielung eines möglichst günstigen Resultates den sächs. Mitgliedern der landständischen Deputation noch ein mit den nöthigen Materialien zu vershender, berathender Ausschuß von etwa 4 geeigneten Mitgliedern aus dem Mittel der Nation zur Seite zu geben.

Wird unter Univ. Zahl 735 / 848 erledigt.

Şedinţa din 28 iunie 1848.

Toţi delegaţii sunt prezenţi

Nr. Univ. 735 / 1848

A doua secţiune a Universităţii îşi înaintează operatul referitor la modul în care delegaţia la Dieta ungară trebuie să asigure dezbateră şi acceptarea condiţiilor uniunii.

Luând în considerare propunerea de a se alătura membrilor deputați sași un comitet de consfătuire, care să [dezbată] întrebările: cum să fie aleasă de către cercurile săsești delegația deputaților sași ce vor fi trimiși la Dieta ungară, dacă pot fi aleși ca deputați în Dietă și membri ai delegației preliminare regnicolare, având în vedere că lucrările acestea vor continua și după deschiderea Dietei, dacă delegații națiunii săsești pot lua parte la dezbaterile dietale înainte de a li se garanta cum se cuvine condițiile uniunii; de asemenea, luând în considerare referatul prezentat aceleiași secțiunii, ce constituie propunerea Adunării Naționale din [cadrul Dietei transilvane de la] Cluj, privitor la considerabila delegație de felicitare și omagiere, care să fie trimisă la Arhiducele Palatin și la guvernul ungar; în fine, luând în considerare propunerea delegaților publicului brașovean la conflusul de față referitoare la o delegație numeroasă, aleasă din mijlocul tuturor claselor poporului și care va fi trimisă la Pesta pentru exprimarea voinței populare și spre liniștirea poporului, pe baza operatului secțiunii se decide:

1. Maghiarii și secuii au știut să-și apere drepturile prin proiecte de lege, ce vor fi înaintate Dietei ungaro-transilvane prin intermediul delegației regnicolare, în vreme ce a treia națiune, sașii, – conform recomandării dorințelor exprimate de deputații lor – este lăsată pur și simplu la latitudinea acelei delegații. Cei 20 de membri sași ai numitei delegații au însă menirea de a înainta acele condiții, pe care, la uniunea Transilvaniei, națiunea [săsească] este îndreptățită să le ceară spre menținerea autonomiei ei naționale, delegației regnicolare, de a reprezenta ei înșiși acele condiții în cadrul ei și de a insista ca ele să fie dezbătute și rezolvate favorabil în Dietă.

2. În ceea ce privește trimiterea propusă de adunarea națională și de publicul din Mediaș a unui comitet de consfătuire pentru a se alătura membrilor sași ai delegației regnicolare, Universitatea Națională nu se poate decide în acest sens din motive bine cumpănite. În schimb, referitor la modul în care trebuie introduse și preluate condițiile naționale puse de națiunea săsească, se decide să fie trimisă la Pesta o delegație compusă din șapte membri, aleasă prin alegeri libere de către Universitatea Națională, exclusiv pe baza vredniciei personale. Aceasta să activeze pe lângă Arhiducele Palatin și Locțiitorul ungar Ștefan, dar și la Guvernul maghiar, în cadrul *delegației regnicolare și în toate locurile unde este considerat oportun*, pentru a prezenta atât în scris, sub forma unui memoriu – elaborat după actualul proiect al Universității Naționale și semnat de toți membrii Universității actualmente prezenți, cât și verbal voința populară transilvano-săsească și condițiile, prin a căror garantare legală, națiunea săsească este dispusă să recunoască uniunea ca pe o realitate și un adevăr. [Delegația] să mai activeze, din toate puterile, în sensul acceptării și asigurării legale a acestor condiții, cu mențiunea de a face cunoscut, în special membrilor sași ai delegației regnicolare, scopul misiunii lor [membrilor delegației], precum și conținutul amintitelor condiții, ce constituie voința și cerința justă a poporului săsesc. Totuși, [delegația compusă din 7 membri] să nu intre în tratative oficiale ori în consfătuiri cu aceea [delegația regnicolară]. În sfârșit, [primeia] să i se transmită indicația ca, de îndată ce ajunge la Pesta, prin intermediul unui membru sau a doi

memברי care să fie trimiși la Viena, să aducă la cunoștința exactă a delegației naționale [săsești] aflate acolo toate deciziile adoptate în chestiuni naționale de către Universitatea Națională întrunită acum: – aceasta pentru ca [delegația de la Viena] să facă tot posibilul, pe lângă înaltele foruri, pentru impunerea și garantarea condițiilor uniunii. Pentru acoperirea costurilor legate de această trimitere, membrilor delegației pestane ce va fi aleasă li se va asigura, asemenea deputaților la Dieta ungară, o diurnă de 5 fl. m.c., bonificația de cazare anuală de 400 fl. r. m.c. pe perioada șederii lor în locul misiunii și decontarea costurilor de călătorie de către Casieria Națională Principală, iar, ca avans, prin decont, fiecăruia i se va aloca o sumă de 200 fl.r. m.c.

3. Referitor la întrebarea cum să fie aleși deputații ce vor fi trimiși la Dieta ungară, orice precizare suplimentară este considerată inutilă, întrucât, sub nr. Univ. 729 din a.c., s-a adoptat în acest sens decizia, comunicată cercurilor săsești spre orientare, ca după confirmarea noului articol de lege privitor la alegeri, să se efectueze alegerea deputaților pentru Dieta [ungară] în modalitatea prescrisă de lege.

4. Și în ceea ce privește întrebarea: dacă și membri ai delegației regnicolare pot fi aleși ca deputați dietali, Universitatea Națională consideră nepotrivită orice indicație limitativă, cu atât mai mult cu cât fiecare cerc trebuie să se simtă obligat de a cântări căror bărbați le poate încredința reprezentarea sacrelor interese ale cercului și ale națiunii.

5. Referitor la întrebarea dacă națiunea săsească, prin delegații ei, poate participa la lucrările Dietei ungare mai înainte de garantarea condițiilor uniunii stabilite de ea, după lungi dezbateri, se hotărăsc prin vot următoarele: deoarece condițiile uniunii puse de națiunea săsească ar trebui aplicate și garantate tocmai pe calea dezbaterilor dietale, în formă de contract și lege, iar susținerea acestor condiții este tocmai sarcina deputaților cercuali sași care, ca reprezentanți ai națiunii săsești, [au datoria] de a lua parte de la începutul Dietei la dezbaterile de aici, încă de la sosirea lor și de la deschiderea dezbaterilor, ei [deputații] trebuie să exprime oral și să dea în scris la protocol ca, în cazul în care, în pofida așteptărilor foarte echitabile și juste, amintitele condiții nu vor fi garantate așa cum s-a dorit, din apariția lor în Dietă și prin participarea lor la dezbateri ar putea rezulta consecințe cauzate de consimțământul faptic al națiunii săsești la o uniune necondiționată.

În fine,

6. În ceea ce privește marile delegații propuse, se recunoaște faptul că delegația națională de felicitare și omagiere la Arhiducele Palatin și la Guvernul ungar, susținută de Adunarea Națională de la Cluj, este atât lipsită de sens, cât și pripită, pentru că ea nu ar constitui expresia adevăratei voințe populare și a adevăratelor simțăminte populare, fiind potrivită și putând avea o însemnătate abia după încheierea favorabilă pentru națiunea săsească a dezbaterilor legate de uniune. Relativ la exprimarea voinței populare față de uniune, al cărei scop bine intenționat nu poate fi acceptat, s-a dat deja curs punctului principal al dorinței publicului din Brașov, cel care a făcut propunerea, prin mai sus decisa delegație compusă din 7 membri, fapt pentru care celor două propuneri de mai sus nu li se mai dă urmare.

Pentru coordonarea alegerii delegației ce va fi trimisă la Pesta, hotărâtă sub nr. Univ. 735 a.c., prezidiul numește o comisie, cu însărcinarea de a purcede la alegere mâine, înainte de deschiderea ședinței și de a raporta Universității rezultatul alegerii.

Nr. Univ. 727 / 1848

Adunarea națională săsească din [cadrul Dietei de la] Cluj adresează, în scrisoarea din data de 21 I.c. comitelui națiunii, pe care acesta o comunică Universității Naționale spre dezbateri, propunerea ca, mai întâi, să se impună delegației sistematice, numite pe baza §2 al articolului de lege al uniunii, cunoscutul memoriu al deputaților sași, conținând cererile pe care și le revendică națiunea – memoriu adoptat prin decizia Dietei din 20 I.c. [Delegația sistematică] să fie însărcinată să acționeze în asemenea manieră, încât, pe baza acelui memoriu, Guvernul ungar să elaboreze un articol de lege pe care să-l prezinte spre dezbateri viitoarei Diete comune, astfel încât să rezulte că națiunea săsească intervine asupra activității delegației prin toate mijloacele și puterile pe care le deține, pentru a obține impactul cuvenit al cererilor ei referitoare la uniune. [Adunarea națională de la Cluj] propune ca, pentru atingerea unui rezultat cât mai favorabil, membrilor sași ai delegației dietale să li se alăture și un comitet consultativ, prevăzut cu toate materialele necesare, alcătuit din circa 5 membri potriviți din sânul națiunii.

Se rezolvă sub nr. Univ. 735 / 1848. (1)

Original. Bibl. Acad. Rom. Cluj-Napoca. Fond. Biblioteca-Fototeca, nr. 2.550. Foto: 513/135-513 / 141/ 32.598-32.603 / 1848.

1. Vezi lucrările adunării extraordinare a Universității Naționale Săsești, 26 iunie - 2 iulie 1848, în *Documente privind revoluția de la 1848 în țările române*, vol. VII, doc. 341, p. 686-707.

75

Sibiu, 28 iunie 1848

Sessio 28 am 12 / 7 1848

Pracs. 5 / 7

P. 1202

Szekler Husaren Grenz Regiment am 28t Juni 1848 Nr. 554 zeigt an, daß der 1te Zug der 2t Majors 1t Escadron aus dem Thordacr Comitate, nachdem selber den wegen Aufwieglung compromittirten Pfarrer aus Boden aufgefangen und der Civil Behörde eingeliefert hat, am 17t d. Mts. eingerückt sei.

Zur Kenntniß ad acta

Hermannstadt am 6t Juli 1848

Schott Lieutenant
Gombos Major

Ședința 28 din 12 iulie 1848

Prezentată în 5 iulie

P. 1202

Regimentul secuiesc grăniceresc de husari raportează, în 28 iunie 1848 sub nr. 554, că primul convoi al maiorului secund al primului escadron a ieșit din comitatul Turda, în data de 17 ale lunii curente, după ce l-a prins pe preotul din Budiu, compromis din cauză de instigare și l-a predat autorităților civile.

Spre cunoștință ad acta.

Sibiu, 6 iulie 1848.

Schott, locotenent

Gombos, maior

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Sibiu (Sibiu). Fond. K.K. 31 (21), pag. 61 / 1848. Foto: 11.606-11.607.

76

Brașov, 28 iunie 1848

Brassó június 28^{án} 1848.

Tisztelt belügy minister Úr!

Jelenleg Erdély legszélsőbb határaitól veszek búcsút, Pestnek irányzandó lépteimmal. Örömmel távozom innét, mert vállalataimat és szent törekvéseimet mindenütt siker koronázta. Kevés zúghelye van Erdélynek, hová nem hatottam volna részént személyesen, részént írás által. Most Brassóból Hunyad megye és a Hátszeg felé irányozván lépteimet, a jövő hó 10 táján Pesten leendek, mindenekről személyesen jelentést teendő.

Erdély szászai kétfelé ágaznak. A szebeniek az uniónak ellenségei, a brassóiak pedig barátai voltak. Ott az unió ellen Saguna dolgozott; itt az unió mellett Popasu és Baricz működtek. Az oláhok ügyében a teendők a hon gyűlésére tartoznak. Átalában hitelesen írom, nincs mitől tartani, jó nép és engedelmes.

A székelyek sok helyt igen méltatlanul bántak velek – hajnyírás és kigúnyolás, mint egyes kihágások megemlítendők. A székely katonaság között kevés a disciplina – kevés a feljebbvalóktól függés. Tordán ezt tapasztaltam egész kiterjedésében.

Beszterce vidékéről Jovics öbesterét, ki rá, jó volna máshova tenni és helyette előléptetni Hatfaludit és e helyébe majornak tenni Pop Leó főkapitányt.

A reám bizottakat mind elvégeztem. Ott voltam ahol kellett, és akkor, amidőn kellett.

Oláhország június 22 óta komolly események színpadja lett.

Ekkor keletkezett Oláhország nagy kártája estveli 7 órakor és már 9 órakor azt alá is írta Bibeszku, a herceg.

Pontjai 22 a kor igényeit tökéletesen kifejtők, mintha Lamartine tollából kerültek volna.

Az orosz kezére akará keríteni az al-dunai tartományokat, de közben vetvén magokat az angol és francia consulok, sikerült az egyezkedésre Bukarestben megérkezett Dühamel generálist terveiben meggátolni.

Ma érkezett meg Brassóban Bibeszku nejestől és családotul, lemondván a hercegségről június 25^{én}, merre veendő útját, nem tudjuk, mi jó utat kívánunk neki és köszönetet szavazunk, hogy később volt inkább lemondani, mint az orosz kezére keríteni a szép tartományt.

Az irt számos boérok úgy nyilatkoznak, hogy ők Magyarhonnal és a franciákkal akarnak szövetségre lépni.

A kinevezett ministerek névsora ez:

Belügy minister	Golescu Miklós
Igazság "	Golescu István
Cultus "	Eliad. János
Pénzügy "	Magieru György
Had "	Tell major
Status titkár	Balacescu Miklós
Status kontrolor	Kampinianu János
Rendőri osztályfőnök	Rosetti Constantin

Mi tökéletesen hisszük, hogy az európai hatalmasságok nem fogják engedni az orosz hatalmat kiterjeszkedni az al-dunai tartományokon – a protektorátus értelme védeni a pártfogoltakat a külellenség ellen, nem pedig magok bel elrendezését akadályozni.

Oláhországban ezen rázkodtatásokon kívül nagy döghalál is uralkodik. Brassóban jelenleg mintegy kétszáz zsidó vándorlott be és számos előkelő család, lázadás félelme és döghalál félelme miatt.

Ezeket mind hitelesen közlöm a végett, hogy a hírlap hiteles és hivatalos rovatában is lehessen igtatni.

Többire legméljebb tiszteletem mellett vagyok
Tisztelt Belügyminister Úrnak legkisebb szolgálja

Pap Sigmond

Braşov, 28 iunie 1848.

Onorate Domnule Ministru de Interne!

Pomind înspre Pesta, în momentul de faţă, îmi iau rămas bun de la cel mai îndepărtat colţ al Transilvaniei. Plec de aici cu bucurie, căci ţelurile sfinte şi acţiunile mele au fost încununat de succes. Puţine locuri ascunse ale Transilvaniei pot fi amintite, unde n-am fost prezent personal sau prin scrisori. Acum sunt la Braşov, iar

de aici, plec spre comitatul Hunedoara și la Hațeg; în jur de 10 ale lunii viitoare voi fi la Pesta, făcând atunci raport despre toate.

Sașii din Transilvania sunt scindați în două; cei din Sibiu au fost dușmanii uniunii, iar cei din Brașov adepții ei. Acolo a lucrat împotriva uniunii Șaguna; aici pentru ea au activat Popescu și Barițiu. Problemele românești intră în competența Dietei. Vă relatez, în general autentic, că nu avem de ce să ne temem, deoarece [românii] sunt un popor bun și ascultător.

Secuii s-au comportat cu ei [cu românii] în mai multe locuri foarte nedemn: mă refer la unele abateri, cum ar fi tunderea și ridiculizarea. În rândurile grănicerilor secui, este puțină disciplină, iar dependența de comandații superiori este slăbită. La Turda, am constatat acest lucru în întregime.

Ar fi bine ca, din ținutul Bistriței [de la regimentul de graniță], să fie transferat în altă parte Iovics, fiind sârb, și să fie înlocuit cu căpitanul Leo Pop în rangul de maior.

Am rezolvat tot ceea ce mi s-a încredințat. Am fost acolo unde trebuia să fiu și tocmai atunci când trebuia.

Țara Românească a devenit, din 22 iunie, scena unor evenimente serioase.

În aceea zi, seara la orele 7, s-a născut marea constituție a Valahiei, iar, la orele 9, aceasta a și fost semnată de prințul Bibescu. Are 22 de puncte, corespunzătoare spiritului epocii, parcă ar fi fost scrise de Lamartine.

Rușii au vrut să acapareze regiunile de la Dunărea de jos, dar consulii englez și francez l-au împiedicat în realizarea acestui plan pe generalul Dühamel, sosit la București pentru tratative.

Azi a sosit la Brașov Bibescu, împreună cu soția și familia, abdicând din funcția de prinț în data de 25 iunie. Nu se știe încotro își va lua drumul; urându-i drum bun, noi trebuie să-i mulțumim pentru faptul că a fost gata să renunțe mai degrabă la tron, decât să dea pe mâna rușilor această frumoasă regiune.

Boierii amintiți au declarat că vor alianța cu Ungaria și Franța.

Lista miniștrilor numiți este următoarea:

Nicolae Golescu, ministrul de interne

Ștefan Golescu, ministrul justiției

Ion Eliade Rădulescu, ministrul cultelor

Gheorghe Magheru, ministrul finanțelor

Maiorul Tell, ministrul de război

Nicolae Bălcescu, secretar de stat

Ion Câmpineanu, controlor la nivel de stat

Constantin Rosetti, comandant al poliției

Suntem ferm convinși că puterile europene nu vor lăsa extinderea imperiului rus în regiunea Dunării de Jos. Sensul protectoratului este apărarea statului aflat în asemenea situație și nicidecum îngreunarea organizării lui interne.

În Țara Românească, pe lângă cele relatate mai sus, bântuie și holera. Din cauza friicii de revoltă și de holeră, au venit la Brașov aproximativ 200 de evrei și numeroase familii de nobili.

Toate cele de mai sus sunt știri reale, pe care le relatez ca să poată fi date și la rubrica oficială a ziarului.

Rămân cel mai umil serv al domnului Ministru de Interne,

Sigismund Pop

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium. Elnöki iratok, nr. 518 / 1848. Foto: 850-853.

77

Brașov, 28 iunie 1848

2778 / 848

Vom 28ten Juny 1848

Alexander Molnár Pfarrer in Kriszba, Johann Kippe Pfarrer in Ujfalu, Carl Molnár Pfarrer in Apátza und Joseph Binder Pfarrer in Csermátfalu und Türkös zeigen an: Es hatten mehrere Mitglieder ihrer Gemeinde sich dem Vernehmen nach dahin geäußert, daß sie schon in diesem Jahre den durch die Bittsteller als einziges Salair bis izt bezogenen Zehenten nicht verabfolgen werden. Da jedoch zur Verweigerung des Zehenten nach dem heurigen 4ten § des 6ten Landtags Artikels keine Berechtigung vorhanden sey und sie obgleich keinen Census cathedralicus zahlen, doch offenbahr auch schon rücksichtlich ihrer gleichen kirchlichen Confession und des Verbandes mit dem Kronstädter District nur als Geistliche sächsischer Jurisdiktion in Betracht kämen und als solche von der Anwendung des 4ten § des 6ten Gesetz Artikels hier um so weniger ausgeschlossen sein können als inhalts desselben auch sie für ihre dießjährige Dienstleistungen noch keine Belohnung erhalten haben, und eine allgemeine plötzliche Organisation auch in Bezug auf sie unmöglich sey; da ferner inhalts des 5ten § desselben Gesetz Artikels die Geistlichen auch in diesem Jahre illo kepe nélkül nicht bleiben sollen, da endlich die Zehenden auch den sächsischen Geistlichen dieses Jahr nur als papibir zu entrichten komme und die Bittsteller darauf nicht weniger Anspruch haben könnten als ihre Amtsbrüder in den übrigen ungarischen Districts Ortschaften auf ihre auch seither unter dem Titel kepe oder Papi bir bezogene Besoldung, deren Aufhebung gar nicht in Frage stände, so bäten sie, der Magistrat wolle sie in dem diesjährigen ungestörten und ungeschmälernten Genuße ihrer bisherigen Zehent Einnahmen, da bis [jetzt] noch kein anderes Aequivalent für ihre und der ihrigen Subsistenz bestimmt sey, gehörig schützen und zu diesem Zwecke um so schleunigere Maßregeln treffen, als die Erndte schon vor der Tür sei und die Verzehndung namentlich schon begonnen habe.

Dillmont. (1) Der Hohen Landes Stelle ist gehorsamst vorzustellen. Seit uralten Zeiten sey vom hiesigen Publico als der Grundherrschaft des Törzburger Dominiums den Geistlichen Augsburger Confession in mehreren zum gedachten Dominio gehöriger Ortschaften, als nemlich in Apatza, Kriszba, Ujfalu und Csermátfalu die Hälfte des

Urbarial Zehendes zu ihrer und der ihrigen Subsistenz überlaßen worden, und hätten dieselben solchen bis auf die gegenwärtige Zeit als ihr einziges Salarium bezogen, während in den übrigen unterthänigen Ortschaften der evangelischen Geistlichkeit von ihren Zuhörern die sogenannte kepe verabreicht worden sey. [...] (2)

2778 / 1848

Din 28 iunie 1848

Alexander Molnár, preot în Crizbav, Johann Kippe, preot în Satu Nou, Carl Molnár, preot în Apaşa şi Joseph Binder, preot în Cernat şi Turcheş arată: mai mulţi membri ai comunităţii lor s-ar fi exprimat, după toate aparenţele, că nu vor mai preda, cu începere din acest an, dijma cea care constituia, până acum, unicul salariu al reclamanţilor. Deoarece conform §4 al articolului de lege nr. 6, din acest an, nu se oferă nici o îndreptăţire refuzului [predării] dijmei şi, cu toate că ei nu plătesc un *census cathedralicus*, totuşi, având în vedere confesiunea religioasă identică şi uniunea cu districtul Braşovului, numai în calitate de clerici ai jurisdicţiei săseşti, nici ei nu pot fi excluşi de la aplicarea §4 al legii 6. Aceasta cu atât mai puţin cu cât – conform conţinutului aceleiaşi legi – este imposibilă brusca organizare generală referitoare la ei, iar pentru serviciile de anul acesta ei nu au primit încă nici o răsplată. Mai departe, conform § 5 al legii menţionate, clericii nu vor rămâne anul acesta fără [darea cuvenită lor]; în fine, dijma va reveni clericilor saşi în anul acesta doar ca [dare pentru preoţi], iar reclamanţii au aceleaşi pretenţii la salarizarea lor, obţinută sub denumirea de [dare] sau [dare către preoţi] ca şi confrăţii lor de breaslă din celelalte localităţi districtuale maghiare. desfiinţarea acestei dări neîntrând în discuţie. De aceea ei se adresează cu rugămintea ca Magistratul să apere, şi în acest an, încasarea cuvenită şi nemicsorată a dijmei lor de până acum, deoarece, deocamdată, nu s-a decis nici un echivalent pentru subzistenţa lor şi a celor ce sunt ai lor. În acest sens, Magistratul să ia măsuri cât mai grabnice, pentru că recolta bate la uşă şi dijmuirea a şi început.

Dillmont. (1) Înaltului for al ţării să i se arate cu supunere: din vremuri străvechi, publicul de aici, [având] ca moşie domeniul Branului, a acordat clericilor de confesiune augsburgică, din mai multe localităţi aparţinătoare amintitului domeniu, respectiv din Apaşa, Crizbav, Satu Nou şi Cernat, jumătate din dijma urbarială pentru asigurarea subzistenţei lor şi a celor ai lor. Clericii au încasat-o, până în prezent, ca pe singurul lor salariu, în vreme ce, în celelalte localităţi supuse clerului evanghelic, i-a revenit din partea credincioşilor așa-numita [dare]. [...] (2)

Original. Arh. Naţ. Rom. D.J. Braşov. Fond. Magistrat 1848, nr. 2.775. Foto: 31.579-31.570.

1. Matthias von Dillmont = senator orăşenesc, membru al Magistratului din Braşov.

2. Document incomplet. Documentul de faţă reprezintă conceptul pe baza căruia s-a elaborat scrisoarea adresată, în această problemă, de Magistratul Braşovului Guberniului.

Braşov, 28 iunie 1848

8149 / 1848

Hochlöbliche k. Landes Regierung!

Noch in uralten Zeiten ist vom hiesigen Stadt Publicum als Grundherrschaft der Törzburger Herrschaft in mehren zu derselben gehörigen Ortschaften als namentlich in Apátza, Krizba, Ujfalu, Törköcs und Csemátfalu den Geistlichen Augsbg. Confession zu ihrem und den ihrigen Lebens Unterhalt die Hälfte des Urbarial Zehndten überlassen worden, und haben dieselben solchen bis auf die gegenwärtige Zeit als ihr einziges Gehalt bezogen, während in den übrigen Ortschaften der genannten Herrschaft den evangelischen Geistlichen von ihren Zuhörern die sogenannte Kepe verabreicht worden ist.

Aus der hier gehorsamst anverwahrten Vorstellung der ungarisch evangelischen Seelsorger in den vorbenannten fünf Ortschaften wird Eine Hochlöbliche kön. Landes Regierung zu ersuchen geruhen, daß die dortigen Inwohner sich nunmehr weigern ihren Geistlichen, welche gleich der Geistlichkeit in den sächsischen freien Distrikts Ortschaften auf den Bezug ihres Zehnd Antheils im heurigen Jahre Anspruch machen und eine gleiche Berechtigung mit jenen zu haben meinen, den bisher als Gehalt bezogenen Zehndten im I. J. fernerhinzu verabfolgen.

Hiewohl nun dieser Magistrat überzeugt ist, daß aus den von den Bittstellern angeführten alle Berechtigung verdienenden Gründen den diesfälligen Gesetzes Artikel mittelst dessen der sächsischen Geistlichkeit ihre Zehndt Einnahmen noch für dieses Jahr zugesichert worden, wegen gleichen Rücksichten auch für die ungarisch evangelischen Geistlichen – abgesehen davon ob dieselben auf freiem, oder aber auf bisher unterthänig gewesenen Boden den Zehndten bezogen haben – seine Geltung und Anwendung finden müßte; so nimmt sich dieser Magistrat dennoch die Freiheit, um keinen Fehltritt zu thun, Eine Hochlöbliche Landes Regierung gehorsamst zu bitten, womit Hochdieselbe diesem Magistrate gnädigst eine Weisung und Belchrung darüber in möglichster Bälde zu ertheilen geruhe: ob die Bittsteller auf den Bezug des ihnen bis her zugestandenen Zehndtens auch noch in diesem Jahr Anspruch machen können, oder aber denselben von ihren Gemeinden ein Aequivalent in baarem Gelde verabfolgt werden müsse?, damit dieselben für ihre gelobte Mühe und Dienstleistungen der verdienten Belohnung und Unterhaltungsmittel nicht beraubt werden.

Die wir mit der vorzüglichsten Hochachtung zu verharren die Ehre haben
Einer Hochlöblichen k. Landes Regierung gehorsamste Diener.

Der Kronstädter Magistrat
Johann Albrichsfeld m.p.
Ober Richter

Kronstadt am 28. Juni 1848.

Onorate Guberniu!

Încă din timpuri imemorale, publicul de aici – ca stăpân al domeniului Branului asupra mai multor localități și anume: Apața, Crizbav, Satu Nou, Turcheș și Cernat – a asigurat clericilor de confesiune augsburgică jumătate din dijma urbanială pentru întreținerea vieții lor și a celor ce sunt ai lor. Ei au încasat [dijma] până acum ca singurul lor venit, în vreme ce, în celelalte localități ale amintitului domeniu, clericilor evanghelici li s-a acordat, de către credincioșii lor, așa-numita [dare către preoți].

Din prezentarea înfățișată aici a păstorilor de suflete evanghelici maghiari din amintitele cinci localități, onorata conducere regească a țării va binevoi să observe că locuitorii de acolo refuză să le mai plătească, în anul în curs, dijma, considerată până acum ca un salariu, clericilor lor, care – asemenea clerului din localitățile districtuale săsești libere – pretind să-și primească și anul acesta partea de dijmă.

Magistratul nutrește convingerea că motivele expuse de reclamanți sunt pe deplin îndreptățite, că articolul de lege, care îi asigură clerului săsesc și anul acesta încasarea dijmei, trebuie să fie valabil și să se aplice din aceleași considerente și în cazul clericilor evanghelici maghiari, indiferent dacă aceștia și-au primit până acum dijma pe pământ liber ori pe pământ supus. Magistratul își permite de aceea ca, pentru a nu face vreun pas greșit, să roage cu supunere ca înalta conducere a țării să binevoiască să-i transmită, cât mai grabnic, acestui Magistrat indicația și învățătura: dacă reclamanții au dreptul să pretindă și anul acesta dijma ce le revenea până acum sau dacă acestora trebuie să li se ofere, din partea comunităților lor, un echivalent în bani peșin? pentru ca aceștia să nu fie văduviți de meritata răsplată și de mijloacele de subzistență, ce le revin pentru strădania lor demnă de laudă și pentru serviciile lor.

Avem onoarea de a rămâne cu stimă desăvârșită ai preanonatei conduceri a țării

Slujitori supuși.

Magistratul Brașovului

Johann Albrichsfeld m.p.,

jude suprem

Brașov, 28 iunie 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 8.149 / 1848. Foto: 29.054-29.055.

Brașov, 28 iunie 1848

Aflând Magistratul că mulți locuitori, până acuma iobagi a cetății Brașovului, iară acum slobozi cetățeni, cu toate că s-au publiculit lor prin înaltul decret gubernial

cu nr. 7237, U. 243, 1848, articol de lege obșteștii adunări, după care ei s-au declarat slobozi și scăpați pe viitor de slujbele domnești, tecsile, dijmele și de alte datorie izbăviți, s-au lăsat rătăciți prin oameni tulburători, în loc să se mulțumească pentru aceste daruri nemăsurate: aflând Magistratul că mulți dintre lăcuiitori până acuma iobagi, împotriva articolului de lege cari ar cuprinde proprietatea domnului pământești, moarele, păduri, munți, dreptul de a vinde băuturi și de a tăia carne și a supera pe arendașii domnului pământești, – s-au găsit cu cale a publicului iarăși toți lăcuiitorilor până acuma iobagi cuprinderea sus numitului înaltei decret gubernial și a dojeni pã toți, ca nu cumva cineva să se îndrăsnească a turbura pã arendașul în folosirea proprietății și dreptul domnului pământești, fiindcă, după toată asprimea legii și după ordinul pomenitului crăiesc decret, îndată și neaprat se va pedepsi.

Asemenea acestori locuitorilor, până acuma iobagi a cetății Brașovului, iară acuma slobozi cetățiani va fi de sfântă datorie a împlini poruncile și orânduilele Magistratului și a testiilor săi ca și până acuma așa și pe viitorimea, fiindcă prin încetarea slujbelor iobăgești iurisdicția Magistratului nu s-au schimbat nici într-un fel și Magistratul nu va lipsi la împlinirea datoriilor sale către craiul și patria a pedepsi pe neascultarea și pe înpotrivire, și va ști a dobândi liniștea și orânduiala.

Brașov, 28 iunie 1848.

Magistratul

Concept. Arh. Naț. Rom. D. J. Brașov. Fond. „Biserica Sf. Nicolae”, ad. 56/1848. Foto: 5.307.

Praeses trägt vor: durch die Verlautbarung des Gesetz Artikels mittelst welchem vom 18t d. sämtliche Robotten und darausfließenden Abgaben wie auch die Zehnten aufgehoben worden seien, die Unterthanen in den meisten Stadt Possessionen nicht befriediget, weil dieselben gehofft daß ihnen alle Curial Gründe, Schenken, Mühlen u. a. zu eigen überlassen werden würden, und es hätten sich in mehreren Ortschaften einzelne Leute gefunden welche die übrigen Orts Inwohner aufzuwiegeln versuchten so z. B.

a) In Zaizon der Schulmeister Miklos Györg welcher sich unterfangen dem von der Hohen Landesstelle ausgesendeten Publicandum als er solches abgelesen beyzufügen, daß der Punct laut welchem den bisherigen Grundherrn zugehörige Allodial Gründe, Wälder und andere gesetzliche Nutznießungen denselben als ein heiliges unverletzbares Eigenthum belassen worden nur auf die im Comitate lebenden Unterthanen nicht aber auf die Stadtpossessionen Bezug habe.

b) In Hosszufalu der gewesene Colon Partin Mihaly dem Dominal Provisor die Veräußerung des auf den Curial Wiesen befindlichen Grasses untersagt weil nun solches nur mehr Eigenthum des Dorfes sey, derselbe auch mit noch 2 andern im Dorfe bey Nacht umhergehe, und den Inwohnern zuruffe, daß die Schenksfreiheit jedem Orts Inwohner zustehe.

c) In Apátza mehrere Inwohner dem Pächter das Abnehmen des Grasses der Allodial Wiese verboten.

d) In Vledeny mehrere Insaßen dem Pächter einen 15 tägigen Termin Räumung anberaumt und an die Mühle bis dahin Schlösser anzulegen bedeutet.

Da nun in den benachbarten Kreisen wie z. B. im Ober Albenser Comitat, dem Fogarascher District und Három Széker Stuhl wo die Orts Inwohner auch das Eigenthums Recht des Grundherrn beeinträchtigt, das Standrecht publicirt worden, so dürfte es um das Eigenthums Recht des Stadt Publici auf die Allodial Gründen, Schenken, Mühlen, Waldungen, Gebürge etc. etc. in den Stadt Possessionen zu sichern nothwendig sein auch für das Kronstädter Distrikt das Standrecht, wider alle was immer für Nahmen habende Unruhstifter bey der Hohen Landesstelle anzusuchen.

Dillmont. N. Unter Abführung solcher Thatsachen ist die H. Landesstelle mit einer schleunigst abzuschickenden Estaffette gehorsamst zu bitten, womit Hochdieselbe zur Aufrechterhaltung der öffentlichen Ruhe und Sicherheit als auch zur Abwehr drohender Eingriffe von Seiten der nunmehr von allen herrschaftlichen Leistungen und Abgaben enthobenen Inwohner im Törzburger Dominio in das Allodial Eigenthum des hiesigen Stadt Publicums als Grundherrschaft des gedachten Dominiums der hiesigen Kreisbehörde das Standrecht zu ertheilen geruhen wolle.

2753 / 850

Preşedintele expune: la anunţarea oficială a articolului de lege, prin care, cu începere din data de 18 ale lunii curente s-au desfiinţat toate robotele, toate dările ce decurg din acestea, precum şi dijele, supuşii locuitori din majoritatea posesiunilor orăşeneşti sunt nemulţumiţi, deoarece sperau că li se vor da în proprietate toate moşiile curiale, cârciumile, morile ş.a. În mai multe localităţi, s-au găsit oameni care au încercat să-i instige pe ceilalţi localnici. Aşa de exemplu:

a) În Zizin, magistrul şcolar Miklós György, după ce a dat citire publicaţiei trimise de înaltele foruri ale ţării, a cutezat să adauge că acel punct [al articolului de lege], conform căruia foştilor moşieri li se lasă în posesiune moşiile alodiale, pădurile şi alte bunuri deţinute legal până acum, se referă doar la supuşii trăitori în comitate, nu şi la cei aflaţi pe posesiunile orăşeneşti.

b) În Satulung, fostul colon [ţaran iobag] Partin Mihai i-a interzis provizorului [administratorului] domenial înstrăinarea ierbii aflate pe păşunile curiale, deoarece aceasta ar fi intrat în proprietatea satului. Acelaşi individ colindă satul noaptea împreună cu încă două alte persoane, strigându-le locuitorilor că s-a dat libertate cârciumăritului.

c) În Apața, mai mulți locuitori i-au interzis arendașului cosirea ierbii de pe pășunea alodială.

d) În Vlădeni, mai mulți localnici i-au acordat arendașului un termen de 15 zile pentru a pleca. Până atunci, au pus lacăte la moară.

În cercurile învecinate, ca de pildă în comitatul Alba de Sus, în districtul Făgăraș și în scaunul Trei Scaune, unde localnicii au adus prejudicii dreptului de proprietate al moșierilor, s-a publicat dreptul statarial. Tot astfel, pentru asigurarea dreptului de proprietate al publicului orășenesc asupra moșiilor alodiale, a cârciumilor, morilor, pădurilor, munților etc. etc., ar putea fi necesar să se ceară înaltului for al țării și în districtul Brașov [introducerea] statariului, împotriva tuturor acelora care instigă la neorânduială, indiferent de numele lor.

Dillmont. Se va trimite, printr-o grabnică ștafetă, o prezentare a acestor fapte înaltului for al țării, cu rugămintea ca acesta să binevoiască să transmită autorității cercuale [introducerea] statariului, în scopul menținerii liniștii și a siguranței publice, al respingerii atacurilor amenințătoare la adresa proprietății alodiale a publicului din acest oraș, ca moșie a amintitului domeniu, atacuri venite din partea locuitorilor din domeniul Bran, eliberați acum de orice sarcini și dări către moșier.

Extras de protocol. Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov. Fond. Magistrat. Prot. 4 C. 322, pag. 2298-2299. Foto: 31.690-31.690 a /1848.

81

Brașov, 28 iunie 1848

Vorgetragen den 28ten Juny 848

Löblicher Magistrat.

In Folge des an mich übergangenen Auftrags vom 19 Juni l.J. Mag. Zahl 2664 hab ich mich, um nach der neuen Gesetzes Vorschrift die Ortschafts Deputirten zur Wahl der Abgeordneten zum nächsten Ungarländer Reichstag erwählen zu lassen, in die Siebendörfer begeben und gebe mir die Ehre das Ergebniß im nachstehenden einzuberichten.

In Bâtsfaln versammelte sich in Folge der früher schon durch die Geistlichen und Dorfs Vorsteher veranlaßte Bekanntmachung eine große Anzahl der Inwohner ungrischer und wallachischer Nation. Wegen Mangel eines zweckmäßigen Locals wurde die Versammlung in den Türköser Curial Hof verlegt u. nach Erklärung des neuen Waffengesetzes zur Wahl geschritten. Durch die Geistlichkeit, den Orts Hann u. die wallachischen Inwohner erhielten

Secretaire Johann Godri 6 Stimmen

Provisor Demeter Boer 5 Stimmen

George Ursz Gille 1 Stimme.

Hier wurde die Wahl unterbrochen. Wie ich nachher erfuhr, war eben die Nachricht eingegangen, daß in Hotzufalu 2 ungrische Kanzelisten, wahrscheinlich die frühern, angekommen und den Leuten gerathen hätten, den Sachsen keine Stimmen zu geben. Dies deuteten die Unverständigen so, daß sie gar keine Stimmen abgeben sollten u. es erklärten die Ungarn nach vorheriger Verabredung, daß sie schon andervärtige Deputirten hätten u. sich zu einer weitere Wahl nicht herbeilaßen könnten. Auch die Wallachen traten zurück, weil noch mehrere ihrer Genossen, nach ihrem später zu rectificirenden [...] über 8 Stimmen. Der wahre Grund dieser Erklärung soll aber der seyn, daß der jüngere Geistliche Verza von Csernátfalu sie verirrt habe. Alle möglichen Umstellungen halfen weder bei den ungrischen noch bei den wallachischen Bewohnern was u. es mußte danach die Wahl abgegeben werden.

In Türkös erklärten nach Versammlung des Dorfs die ungrischen Bewohner durch den Herrn Martti István: weil die Sachsen, wenn sie mit ihnen Gemeinschaft machen würden, ihnen in Pesth u. Wien vielen Schaden verursachen würden, könnten sie zu einer Wahl sich nicht herbeilaßen. Nachdem sie allen gutlichen Umstellungen ungerechnet, sich zerstreut u. nur die Wallachen zurückgeblieben, erklärten diese sich zur Abgabe ihrer Stimmen bereit u. es erhielten hiernach auch von diesen

Provisor Demeter Boer 27 Stimmen

Dásekal Juon Odre 26 Stimmen.

Beide Erwähnten erklärten sich zur Uebernahme der Sendung bereit und zugleich entsagte Dem. Boer die ihm von Bátsfalu zugedachte Erwählung, indem er die von Türkös übernahm.

In Csernátfalu erklärten die versammelten ungrischen Bewohner ebenfalls, unter keinen Umständen wählen zu wollen. Die Wallachen ihrerseits wählten u. es erhielten die Stimmenmehrheit

Juon Trandabur mit 21 Stimmen

Sztán Blebea mit 18 Stimmen.

In Hosszufalu erklärten die Ungarn ebenfalls, daß sie zur Wahl sich auf keiner Art herbeilaßen könnten, indem sie mit dem zufrieden seyen, was sie von allh. Orten verlangt hätten u. was sie noch verlangen würden und entfernten sich. Die Wallachen, in bedrückender Anzahl versammelt, schritten zur Wahl u. es erhielten die Stimmenmehrheit

Nicolai Gejtán mit 43 Stimmen

George Szászu mit 37 Stimmen.

Indem ich Vorstehendes zur Beschlußfassung, in wie weit die Vorstehenden und besonders von Bátsfalu, wo die Wahl unterbrochen worden und nach Absagung des Demeter Boer Secret. Johann Godri mi 6 Stimmen und George Ursz Gille mit 1 Stimme geblieben sind, als Wähler der betreffenden Ortschaften angesehen u. zu seiner Zeit behandelt werden sollen, unterlege, habe ich die Ehre mit Hochachtung zu geharren.

Senator u. Herrschafts Inspector Fr. Bömches berichtet in Folge des an ihn ergangenen Mag. Auftrags v. 19. Juni l.J. M.Z. 2664 habe er sich behufs der Landtags Deputirten Wahl in die 7dörfer begeben. [Protocolul consemnează, în continuare, din nou alegerile din Bătsfalu, Türkös, Csemátfalu și Hosszufalu.]

An Einen löblichen Kronstädter Stadt- u. Districts Magistrat

Bericht zur Mag. Z. 2664 / 848 über die Wahl der Abgeordneten zum Wahlkörper der Landtags Deputirten von Bătsfalu, Türkös, Csemátfalu u. Hosszufalu.
N. 2779 / 848

Prezentat în 28 iunie 1848

Onorate Magistrat

Ca urmare a însărcinării mele din 19 iunie a.c. nr. 2664, m-am deplasat în Șapte Sate spre a determina alegerea deputaților pentru următorul parlament ungar, conform prescripțiilor noii legi, și am onoarea de a raporta rezultatul în cele ce urmează.

În Baciu, datorită proclamației anunțate încă de dinainte de clericii și conducătorii satului, s-a adunat un mare număr de locuitori de naționalitate maghiară și română. Deoarece lipsea un local corespunzător, adunarea s-a ținut în curtea curială din Turcheș și, după declararea noii legi a înarmării, s-a trecut la alegeri. Clerul, judele local și locuitorii români au acordat

secretarului Ioan Godri 6 voturi

provizorului Dumitru Boer 5 voturi

lui George Urs Gile 1 vot.

În acest punct, alegerile au fost întrerupte. După cum am aflat ulterior, tocmai sosise vestea că, în Satulung, doi canceliști unguri, probabil cei de dinainte, veniseră și îi sfătuiseră pe oameni să nu le ofere sașilor nici un vot. Nechibzuții de ei au înțeles că nu ar trebui să voteze deloc. După ce au căzut la înțelegere, ungurii au explicat că ei ar avea deja deputați în altă parte și, de aceea, nu mai pot participa la alte alegeri. Și românii au făcut un pas înapoi, întrucât, după rectificarea ulterioară, mai mulți tovarăși de-ai lor [...] 8 voturi. Adevărul motiv al acestei declarații este însă acela că tânărul cleric Verza din Cernat i-ar fi indus în eroare. Toate încercările posibile de

a schimba atitudinea locuitorilor români sau maghiari au fost zadarnice și, astfel, a trebuit să se sisteze alegerea.

În Turcheș, după ce satul s-a adunat, locuitorii unguri au declarat, prin domnul Marti István, următoarele: dacă ei vor face o înțelegere cu sașii, aceștia le-ar provoca la Pesta și Viena numeroase daune și, de aceea, nu pot accepta alegerile. În pofida oricăror încercări binevoitoare de a-i convinge, ei s-au împrăștiat și au rămas doar românii, care însă s-au declarat gata să își ofere voturile. Din partea acestora, au primit

Provizorul Dumitru Boer 27 voturi

Dascălul Ion Odre 26 voturi.

Ambii menționați au declarat că sunt pregătiți să își asume misiunea și, pe dată, Dumitru Boer s-a decis de alegerea sa de către [cei din] Baci, acceptând-o pe aceea [a locuitorilor] din Turcheș.

Și în Cernat, locuitorii unguri întruniți au declarat că nu doresc, sub nici o formă, să purcedă la alegeri. În ceea ce-i privește pe români, aceștia au ales și majoritatea de voturi au dobândit-o

Ion Trandabur cu 21 voturi

Stan Blebea cu 18 voturi.

De asemenea, în Satulung, ungurii au declarat că nu acceptă, sub nici o formă, să voteze și că ei se consideră mulțumiți cu ceea ce ceruseră de la preainaltele foruri și cu ceea ce vor mai cere, la acestea îndepărtându-se. Românii, adunați într-un număr copleșitor, au trecut la vot și au obținut majoritatea de voturi

Nicolae Găitan cu 43 de voturi

George Sasu cu 37 de voturi.

Prezentând cele de mai sus spre adoptarea deciziei finale, și anume în ce măsură cei amintiți – și în special cei din Baci, unde alegerile s-au întrerupt și unde, după retragerea lui Dumitru Boer, au rămas secretarul Ioan Godri cu 6 voturi și George Urs Gile cu 1 vot – pot fi considerați ca alegători ai respectivelor localități și pot fi tratați ca atare, am onoarea de a rămâne cu stimă al onoratului Magistrat

Supus slujitor.

Friedrich Bömches m.p.

senator

inspector domenal suplinitor

În urma însărcinării sale, prin decizia Magistratului nr. Mag. 2664 din 19 iunie a.c., senatorul și inspectorul domenal Friedrich Bömches raportează că s-a deplasat în Șapte Sate, în problema alegerii deputaților. [Protocolul consemnează, în continuare, din nou alegerile din Baci, Turcheș, Cernat și Satulung.]

Către onoratul Magistrat al orașului și districtului Brașov

Raport la nr. Mag. 2.664/1848, cu privire la alegerea deputaților pentru corpul legiuitor al deputaților dietali din Baci, Turcheș, Cernat și Satulung.

N. 2779/1848

Brașov, 28 iunie 1848

2344 / 2345 sau 2818/ 848

Vom 28ten Juny 1848

[...]

Senator und H. Dominal Inspector Friedrich Bömches übersendet in Folge der Aufträge zu den Zahlen 2785 u. 2795 die mit Militair [...] eingefangenen Aufwiegler u. Unruhistifer, nemlich der Zaisoners Amts Notair Miklós György u. die Hosszufaluer Inwohner Giro János, Veres Gandi Janos. Csukás György und Magdo Pandi Janos unter Escorte, und berichtet: daß die übrigen wegen Abwesenheit nicht haben eingefangen werden können.

Dillmont. V. Gleich nach Einlangung obiger Aufwiegler, welche mit mehreren Anderen in den 7 Dörfern, und namentlich in Hosszufalu, das Volk geleitet haben, und dasselbe zur gewaltsamen Aneignung des der Grundherrschaft gesetzlich garantirten Eigenthums bewegen wollen, sind dieselben in Arrest gesetzt worden, um deren diesfälliges Vergehen gehörig zu untersuchen, und nach Constatirung desselben zu bestrafen.

Es ist sofort dem Senator Friedrich Honigberger im Protocolls Auszuge der Auftrag zu machen, die obgedachten Incaptiaten [!] über die sich zu Schuld gemachten Ansichten und Aufwiegungen, in Sonderheit aber den Zaisoners Orts Notair Miklos György darüber, daß derselbe bey Publication der von der Landes Stelle veranlaßten vorläufigen Verständigung und Belehrung des Volkes, daß nämlich die Unterthanen von allen bisherigen grundherrschaftlichen Leistungen und Abgaben enthoben, dagegen aber auch der Grundherrschaft das übrige Allodial Eigenthum als Mühlen, Schenken, Gebürgen, Allodial Acker und Wiesen Gründen als unantastbar belassen werden, und daß sich das Volk nicht unterfangen solle, irgend welche Eingriffe in jenes Eigenthum zu machen, oder gar gewaltsam sich zu zueignen, dem Volke die irrige Ansicht und Meinung aufgebürdet, daß Letzteres nur in Bezug des Eigenthums der Grundherren in den Comitaten, nicht aber auch in den Stadt Possessionen seine Geltung habe, indem hier auch Mühlen, Schenken und alles übrige grundherrliche Eigenthum den Dorf Gemeinden verbleiben müßte und werde, – mit Benützung der unter den Zahlen 2785 und 2795 vorkommenden Mag. Verhandlungen, so werde auch eines diesfälligen Berichtes des Senators Fr. Fabricius, ad Specialia zu verhören, und das Verhör dem Magistrate einzureichen.

[...]

transmis senatorului și domnului inspector domenial Friedrich Bömches, ca umare a ordinelor conținute [în adresele] sub numerele 2785 și 2795, instigatorii și ațâțătorii la dezordine, prinși de militari și aduși sub escortă, respectiv notarul din Zizin, Miklos György și locuitorii din Satulung, Giro János, Veres Gandi János, Csukás György și Magdo Pandi János, raportează că ceilalți nu au putut fi prinși, deoarece erau absenți.

Dillmont. Imediat după sosirea amintiiților instigatori, care – împreună cu mai mulți alții – conduseseră poporul în Șapte Sate și îndeosebi în Satulung, voind să-l determine să-și însușească prin forță proprietatea moșiei, garantată prin lege, ei au fost duși la arest, pentru a se ancheta cum se cuvine cazul acesta, iar, după efectuarea constatării, să se treacă la pedepsirea acelor.

Senatorul Friedrich Honigberger trebuie, de îndată, însărcinat în extrasul de protocol. [să audieze] pe cei capturați în legătură cu intențiile și instigările de care sunt învinovați și, în special, pe notarul local din Zizin, Miklos György. La publicarea înștiințării și încunoștințării poporului, venite de la înaltele foruri, [în care se arată] că supușii sunt eliberați de toate sarcinile și dările moșierești de până acum, în schimb, restul proprietății alodiale, cum ar fi: morile, cârciumile, munții, arăturile de alodiu, câmpurile, rămâne inviolabil, iar poporul să nu încerce să atace ori să își însușească acea proprietate prin forță; acesta [notarul din Zizin] a creat poporului falsa opinie că ultimele menționate se referă doar la proprietatea moșierească din comitate, nu și la posesiunile orășenești, unde toate morile, cârciumile și tot restul proprietății nobiliare trebuie să rămână și vor rămâne comunităților satești. Cu referire la dezbaterile Magistratului, sub numerele 2.785 și 2.795 [Honigberger] să audieze *ad specialia* acest raport al senatorului Friedrich Fabricius și să trimită ancheta Magistratului.

Extras de protocol. Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov. Fond Magistrat, nr. 2.818-1848. Foto: 32.461. Copie: Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov. Fond Magistrat, Prot. 4 C. 322, nr. 2344-2345. Foto: 31.680.

Satulung, 28 iunie 1848

Erhalten am 28. Juni 1848.

Von Hosszufalu

An Herrn Stadt- u. Districts Ober Richter Johann Georg v. Albrichsfeld
Hochwohlgeboren
in Kronstadt
Amtlich

Hochwolgeborener Herr

In Folge der verehrlichen Aufträge zu den Zahlen 2785 und 2795 / 848 gebe ich mir die Ehre die mit Militair Assistenz eingefangenen Aufwiegler und Unruhestifter, nämlich den Zaizoner Ortshannen Miklos György, und die Hosszufalver Inwohner Giro János, Veres Gándi János, Csukás György und Magdo Pandi János unter Escorte hiereinzuschicken und zu berichten, daß die übrigen wegen Abwesenheit nicht haben eingefangen werden können.

Mit vollkommenster Hochachtung verharren Euer Hochwolgeboren

Gehorsamster Diener

Friedrich Bömches

Senator

Hosszufalu den 28. Juni 848.

Primită la 28 iunie 1848

Din Satulung

Către Preacinstitul Jude Suprem al oraşului şi districtului Braşov, Johann Georg von Albrichsfeld

La Braşov

Oficial

Preacinstite domn,

Ca urmare a măritelor însărcinări, sub nr. 2.785 şi 2.795/1848, am onoarea de a-i trimite aici sub escortă pe răzvrătiţii şi instigatorii prinşi cu ajutor militar, respectiv pe judele local din Zizin, Miklos György şi pe locuitorii din Satulung Giro János, Veres Gándi János, Csukás György şi Magdo Pandi János şi de a raporta că ceilalţi nu au putut fi capturaţi din pricina absenţei lor.

Rămân cu deosebită stimă al Măriei Voastre

Slujitor preaplecat,

Friedrich Bömches.

senator

Satulung, 28 iunie 1848.

Original. Arh. Naţ. Rom. D.J. Braşov. Fond Actele Magistratului. nr. 2.818/1848.

84

Braşov, 28 iunie 1848

2816 / 1848

Erhalten am 28ten Juni 848

Mehrere Törzburger und Neutohaner stellten als Abgeordnete sämmtlicher Törzburger Inwohner vor: Kaum seien sie vom Joche der Ungerechtigkeit der verflossenen Jahrhunderte befreit worden, und kaum habe sich ein Schein von Freiheit, Gleichheit und Brüderlichkeit, dessen heilige Strahlen sich erst in diesem Jahre über sie verbreitet, und sie von ihrer bisherigen unmenschlichen Stellung der tiranischen Zeit befreit, zu zeigen angefangen, so habe sich doch wieder eine Furcht der Ungleichheit, Unverbrüderlichkeit, mit einem Worte der Ungerechtigkeit gezeigt, welches aus Folgendem zu ersehen ist:

Am 26ten Juni l.J. sei Herr Senator und Törzburger Inspector Friedrich Fabricius wegen Vollziehung der Wahl der Repraesentanten ihrer Inwohner, welche die für den nächstkommenden Pesther Landtag abzusendenden Abgeordneten mitwählen sollten, nach Törzburg hinausgekommen und habe einen großen Theil der Törzburger Inwohner aus allen Dörfern oder Plassen (Abtheilungen) zusammenberufen, und sie für die Classe der weniger als 8 fl. C.M. außer der Kopftaxe Steuerzahlenden aus der ganzen Törzburger Umgebung *nur* 2 Repräsentanten zu wählen aufgefordert, und zugleich erklärt, daß in der ganzen Umgebung sich nur 9 wahlfähige Individuen befänden, welches ganz falsch und unerhört sei, indem noch viele seien, welche nicht nur 8 sondern auch 20 bis 30 fl. C.M. Steuer zahlen würden, ohne daß solche unter den Wahlfähigen vorgemärkt wären, und geben weiter vor, daß noch immer das alte Sistem zu herrschen scheine und wo ihr Vermögen ihnen von Nutzen sein könnte sie da für arm, wo es ihnen aber nachtheilig sei, für reich angesehen würden. Aus welchen Gründen sie ins Innerste beleidigt, sich in die Wahl nicht hätten einlaßen wollen, sondern den H. Inspector gebethen die Wahl auf eine andere Art vornehmen zu wollen, welche er aber wider seinen erhaltenen Auftrag nicht erfüllen zu können erklärt habe: ferner bemerken dieselben noch:

1tens Der 5 § des von der Wahl der Deputirten lautenden Gesetz Artikels bestimme, daß ein jeder, der außer der Kopftaxe wenigstens 8 fl. C.M. Steuer zahle, wahlfähig seyn solle; davon seien aber in der Törzburger Umgebung genug, welches aus der vorjährigen Contributionstabelle ersehen werden könne.

2tens Nach dem Punkte c) des § 4 des erwähnten Gesetz Artikels solle nicht die ganze Törzburger Umgebung, sondern eine jede Abtheilung absonderlich das Recht haben, 2 Vertreter zur Wahl der Landtags Deputirten zu wählen, da eine jede Abtheilung ihre eigenen geistlichen und civil Vorgesetzten und Kirchen haben, und eine absonderliche Communitaet bilde, welches aus 200-300 Rauchfängen bestehe, und bringen zum lebenden Beispiel die 7 Dörfer vor, wo alle 7 Dörfer zusammen Siebendörfer (Setsele) genannt werden, aber jedes einzelne Dorf z. B. Türkös, Hoszufalu u.s.w. für sich eine Communitaet bilden.

3tens Nach der Analogie des 3 § des genannten Gesetz Artikels können auch ihre Geistlichen und Lehrer von der Wahl nicht ausgeschlossen werden. Bezüglich des ersten Punktes bitten sie die Steuer Tabellen des verflossenen oder auch dieses Jahres in Betracht zu nehmen, jedoch mit dem Beifügen, daß, da die meisten Schafoeconomen sich während der Beschreibung der Contribution in den Nachbarländern wegen ihrer

Viehoeconomie aufgehoben, demnach keine Gelegenheit gehabt hätten ihre Vieh-Steuer einschreiben zu lassen, welches gewöhnlich nach ihrer Rückkehr aus der Wallachei und Türkei zu geschehen pflege, – in Bezug ihrer Vieh Steuer ihre heurigen Sollaten [?] in Betracht genommen werden mögen; und bitten ferner bezüglich aller 3er Punkte bevor ein Schritt in der Wahl der Deputirten gethan würde, ihnen eine Genugthung zu geben.

Gutachten. Zum Bescheid ad Chartam separatam. indem die Bittschrift im Archiv wohl aufzubewahren ist.

Das Gesuch der Bittsteller zerfalle in zwei Hauptpunkte, und zwar in die Behauptung

a) Daß Törzburg als 10 abgesendete Ortschaften anzusehen sey und somit in jeder einzelnen, je zu zwey Wähler zu der vorzunehmenden Wahl des Ungarländer Reichstags Deputirten in Anwesenheit des Dominal Inspectors Friedrich Fabritius hätten gewählt werden sollen.

b) Daß in den für Törzburg angefertigten Tabellen mehrere Selbstwähler von den außer der Kopftaxe v. Fl. 8 C.M. und darüber contribuirenden Individuen ausgelassen worden seyen weshalb dieser Fehler berichtigt werden möchte.

Belangend den ersten Punkt, so sey Törzburg in jeder Beziehung seit jeher immer nur als eine einzige Ortschaft betrachtet und behandelt worden und könne auch dermaßen nicht anders angesehen werden. Uebrigens sey vom Magistrat bereits beschloßen worden, daß aus jedem Orte dieses Distrikts die Geistlichen und Schullehrer als Selbstwähler zur Wahl der zwei ungarischen Landtagsdeputirten zugezogen werden sollten.

Bezüglich der Verzeichniße der nach der Größe der 1848er Contribution bestimmten Selbstwähler habe der Magistrat in deren Verfaßung nicht den mindesten Einfluß genommen, sondern es seyen solche von der Landesbuchhaltung aus den Contributions Tabellen ausgezogen und von der k. Landesregierung zur Richtschnur hieher überschickt worden, und sey der Magistrat um so weniger im Stande eine Veränderung damit vorzunehmen, als bey der auf den 2ten July d.J. ausgeschriebene Eröffnung des Pesther Landtags solches auch die drängende Zeit glatterdings nicht erlaubt.

Schobeln (1)

2816 / 1848

Primită în 28 iunie 1848

Mai mulți locuitori din Bran și Tohanul Nou, în calitate de reprezentanți ai tuturor locuitorilor din Bran, au făcut cunoscute următoarele: de-abia au fost eliberați de jugul nedreptății secolelor trecute, de-abia a răsărit o părere de libertate, egalitate și frățietate, ale căror raze sfinte s-au răspândit în mijlocul lor abia anul acesta, eliberându-i din starea inumană a vremurilor tiranice și deja s-a ițit din nou spaima inegalității, nefrățietății, într-un cuvânt a inegalității, care rezultă din următoarele:

În data de 26 iunie a.c., domnul senator și inspector de Bran, Friedrich Fabricius s-a deplasat în această localitate, pentru a participa la efectuarea alegerii din mijlocul locuitorilor a reprezentanților, ce vor fi trimiși ca deputați în viitoarea Dietă de la Pesta.

El a convocat o mare parte a locuitorilor brăneni, din toate satele sau plasele (sectoarele), și i-a îndemnat să aleagă *doar* doi reprezentanți pentru categoria celor care plătesc în împrejurimile Branului un impozit mai mic de 8 florini monedă convențională, în afară de capitație. Le-a mai explicat că, în toată împrejurimea, nu ar exista decât 9 persoane cu drept de vot, ceea ce este complet fals și nemaiauzit, deoarece mai sunt mulți alții, care nu plătesc un impozit de numai 8 florini, ci chiar de 20 până la 30 de florini monedă convențională și care, cu toate acestea, nu au fost menționați ca fiind ați de vot. [Reclamanții] mai arată că pare să domnească tot vechiul sistem, ei fiind considerați săraci atunci când averea lor le poate fi de folos și bogați atunci când averea îi dezavantajează. Din aceste motive, ei s-au simțit jigniți în forul lor interior, nevoind să participe la alegere, ci l-au rugat pe domnul inspector să organizeze în alt fel alegerea. Dar el a declarat că nu poate face acest lucru, deoarece este împotriva însărcinării primite. Aceiași [reclamanți] mai observă:

1. § 5 al articolului de lege referitor la alegerea deputaților, dispune că acela care, în afara capitației, mai plătește o taxă de cel puțin 8 florini monedă convențională are drept de vot. Astfel de persoane sunt destule în împrejurimile Branului, ceea ce rezultă din tabelele de contribuții de anul trecut.

2. Conform punctului c) al § 4 al amintitului articol de lege, nu întreaga zonă a Branului, ci fiecare sector în parte are dreptul de a alege 2 reprezentanți la alegerile deputaților dietali, întrucât fiecare sector are propriile lui biserici și proprii lui capi spirituali și civili, formând o comunitate aparte, compusă din 200-300 de fumuri. Exemplu elocvent îl oferă Șapte Sate, unde toate cele șapte sate sunt numite împreună Șapte Sate (Săcele), însă fiecare sat, ca de pildă Turches, Satulung etc. formează în sine o comunitate.

3. Prin analogie cu § 3 al numitului articol de lege, clericii și învățătorii lor nu pot fi excluși de la alegeri. În legătură cu primul punct, ei roagă să fie luate în considerare tabelele de impozit din anul trecut ori chiar din anul acesta, cu mențiunea că – întrucât cei mai mulți oieri pe vremea conserierii contribuțiilor se aflau în țările vecine cu oieritul, neavând deci ocazia să-și înscrie impozitul pe animale, ceea ce se întâmplă de obicei la întoarcerea lor din Muntenia și Turcia – [ei roagă] să fie luate în considerare debitele lor de anul acesta, în ceea ce privește taxa pe animale. Mai roagă ca, mai înainte de a se întreprinde vreun pas în alegerea deputaților, să li se dea satisfacție.

Aviz. Decizia să se dea *ad chartam separatam*, iar petiția să se păstreze în arhivă.

Cererea petiționarilor se divide în două puncte principale și anume în afirmațiile:

a) Că Branul trebuie considerat ca [fiind alcătuit] din 10 localități aparte. Prin urmare, în fiecare [localitate] ar trebui aleși, în prezența inspectorului domenal Friedrich Fabricius, câte doi alegători pentru alegerile de deputați la viitoarea Dietă ungară.

b) Că în tabelele alcătuite pentru Bran au fost omiși mai mulți alegători, din rândul persoanelor care plătesc, în afara capitației, o taxă de 8 florini monedă convențională sau mai mult. Această greșală să fie corectată.

În ceea ce privește primul punct, Branul a fost considerat și tratat întotdeauna și în toate privințele drept o singură localitate. Deci nu poate fi privit altfel nici acum.

Dealtfel, Magistratul a decis deja ca, din fiecare localitate a acestui district, clericii și învățătorii de școală să participe ca alegători la alegerea celor doi deputați pentru Dieta ungară.

Relativ la indicele alegătorilor stabiliți după mărimea contribuției pe anul 1848. Magistratul nu a avut nici cea mai mică influență în elaborarea lor. Indicele a fost stabilit de către Contabilitatea țării, pe baza tabelor de contribuții, care au fost trimise încoace, ca linii de orientare, de către conducerea țării. De aceea, Magistratul nu este în măsură să întreprindă vreo modificare a acestora, cu atât mai mult cu cât nici timpul presant până la deschiderea Dietei din Pesta, stabilită pentru data de 2 iulie a.c., nu o permite.

Schobeln (1)

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov. Fond Magistrat 1848, nr. 2.816. Foto: 32.427-32.429 / 1848.

1. Schobeln = membru al Magistratului din Brașov.

85

Bran, 28 iunie 1848

Nr. 165

175 / 848 E.

k.k. Kontumaz Amt in Törzburg

An Ein hohes k.k. Siebenbürgisches General Commando Praesidium

Törzburg den 28. Juni 1848.

Am gestrigen Tage ist der walachische Fürst Bibesco unter dem Namen eines Kapitäns George Bibesco sammt Familie und Gefolge laut des anruhenden [?] Verzeichnisses zusammen 31. Personen in die Kontumaz eingetreten, und hat sich nach der vollzogenen Kontumaz, und dreißigstündlichen Behandlung, heute nach Kronstadt begeben.

Der Fürst hat Montags den 26en dieses in der Nacht um 2 Uhr verkleidet Bukarest verlassen müssen, nachdem alldort eine Anzahl von jungen Bojaren eine Daco-romanische Republik ausgerufen und bereits am 21en dieses auf ihn in offener Strasse 6. Schüsse meuthlerisch abgefeuert worden waren.

Derselbe hat von Bukarest die Route über Kimpulung genommen, nachdem er seine Gemahlin von da abholen mußte. Auch in dieser Grenzstadt ist die Volksmasse aufrührerisch geworden, nur zwei Stunden verweilte hier der Fürst, und nur durch die Energie des Obristen Baletshan und des Leibarzten D. Meyer sind gröbliche Insulten gegen seine Person fern gehalten worden.

Der russische General Duhamel ist in Folge dieser Ereignisse allsogleich von Bukarest gereist, und die Russen sollen den Pruth schon überschritten haben.

Der Fürst wurde zur Unterfertigung einer Constitution gezwungen, die ihm in gedrucktem Exemplar vorgelegt worden war, er hat seine Regierung niedergelegt, weil die neue Verwaltung ganz republikanisch ist, und bereits Bündnisse mit England und Frankreich abschließen will.

An der Donau hat sich eine Masse von Proletariern gesammelt, beiläufig 15.000 Mann stark, diese dürften in Bukarest bereits eingerückt sein.

D. Ferdinand Ley
Director

175 / 848 E

Verzeichniss

der am 27ten Juni 848 eingetretenen fürstlichen Familie sammt Gefolge

Seine Durchlaucht Fürst Bibesco unter dem Namen Kapitän György Bibescu, seine Gemahlin Maria; Prinzessinen Zoy, Pulcheria, Alexandrine, Helena, Anna, Maria und

Prinz Constans.

In dessen Gefolge: Oberst Konstandin Baletschan,

Stabs- und Leibarzt General Inspektor Dtor Johann Meyer.

Oberlieutenant Johann Kalineszku.

Obrist und Adjutant Alexander Banoff.

Gouvernante Madame Schilbert.

Kammerdiener und Kammerdienerinnen: Kostatye, Johann, Manda, Zinka, Anton, Flora, Thodor, Niculaj, Marian, Julie, Anika, Alexandrine, Rosina, Thodoratye, Johann sämmtliche aus Bukarest.

Kapitän Gyorgye Bukeran, dessen Trabant Dan aus Kimpulung.

Der fürstliche Paß ist vom Herrn Agenten Timony vidirt.

D[ok]tor Ley Director

Nr. 165

175 / 1848 E.

Oficiul c.c. de contumață de la Bran

Către înaltul prezidiu al Comandamentului c.c. Suprem al Transilvaniei

Bran, 28 iunie 1848.

În ziua de ieri, principele muntean Bibescu, sub numele unui căpitan George Bibescu, a sosit în contumăță, împreună cu familia și cu suita sa, în total 31 de

persoane, conform listei alăturate. După îndeplinirea [procedurilor] contumănței și după un tratament [o carantină] de treizeci de ore, astăzi a plecat la Brașov.

Prințul a trebuit să părăsească Bucureștiul deghizat. luni, în data de 26 ale lunii, la ora 2 noaptea, după ce un număr de tineri boieri proclamaseră acolo o republică daco-romană și, încă din data de 21 ale lunii, fuseseră trase asupra lui, în plină stradă, 6 focuri de armă de către rebeli.

De la București, prințul a urmat ruta pe la Câmpulung, de unde a trebuit să își ia soția. Și în acest oraș de graniță, masa poporului s-a răsculat. [De aceea], prințul a stat aici doar două ore și numai energia colonelului Bălăcean și a medicului de corp, doctor Meyer, au ținut departe persoana sa de insulte grobiane.

Ca urmare a acestor evenimente, generalul Duhamel a părăsit pe dată Bucureștiul. Se spune că rușii au trecut deja Prutul.

Prințul a fost silit să semneze o constituție, care i-a fost pusă înaintea într-un exemplar tipărit. El a renunțat la guvernare, deoarece noua administrație este complet republicană și deja dorește să încheie alianțe cu Anglia și Franța.

La Dunăre, s-a strâns o masă de proletari de circa 15.000 de oameni. E posibil ca aceștia să fi intrat deja în București.

Doctor Ferdinand Ley,
Director

175 / 1848 E

Lista

familiei princiare și a suitei, sosite în 27 iunie 1848

Înălțimea Sa, Prințul Bibescu, sub numele căpitanului George Bibescu; soția sa Maria; prințesele Zoe, Pulcheria, Alexandrina, Elena, Ana, Maria și

Prințul Constans.

În suită: colonelul Constantin Bălăcean,

Medicul de corp și de stat major, inspector general doctor Johann Meyer.

Locotenent-colonel, Ioan Călinescu.

Colonel și adjutant, Alexandru Banoff.

Guvernanta, madame Schilbert.

Cameriști și cameriste: Costache, Ioan, Manda, Zinca, Anton, Flora, Todor, Niculaie, Marian, Iulie, Anica, Alexandrina, Rozina, Todorache. Ioan – cu toții din București.

Căpitanul Gheorghe Bucheran și trabantul [soldat pedestru din garda orășenească] acestuia Dan – din Câmpulung.

Pașaportul prințului a fost vizat de domnul agent Timoni.

Doctor Ley, director

Original. M.O.L. Budapesta. Fond G. Pr., nr. 1.751 E/1848.

Sighişoara, 28 iunie 1848

8093 / 848

Hoch Löbliche Königliche Landes-Regierung!

Mit Beziehung auf die unterm 8ten März Nro 604 Einer Hoch Löblichen K. Landes-Regierung unterlegten Vorstellung, und der darauf unterm 3ten April Nro 4086 / 848 erlassenen h. Verordnung gibt sich dieser Magistrat die Ehre Hochderselben neuerdings Folgendes gehorsamst zu unterbreiten:

Zur Stellung der auf die Stadt Schäßburg anrepartirten Recrouten sind nach dem anliegenden Berichte der Conscriptions und Loosungs Commission die geloosten Jünglinge von Nro 1 bis 80 ausgenommen die noch immer abwesenden

Michael Koncht Looß Nro 9	
Nicolaj Nicull... ..	10
Carl Hinterleitner	29
Gjorgye Marsinán	33
Iuon Boján	47
Steph. Fried. Zikes	57
Martin Polder	61
Friedrich Georg Teutsch	79

der Assentirungs Commission vorgeführt von denen nur 20 als tauglich befunden, und auch wirklich assentirt worden sind, daher denn, wenn Carl Sporer, dessen Entlassungs Gesuch bei Hochderselben noch unentschieden liegt hiezu gerechnet würde, von der Stadt Schäßburg noch 7 Recrouten zu stellen wären. In Erwägung dessen nun, daß die verlooßten Jünglinge sowohl durch diesen Magistrat, als auch durch die h. königliche Landes-Regierung einberufen, und der Erscheinungstag mit dem letzten May verstrichen ist, daß ferner deren Eltern, und Anverwandten durch diesen Magistrat verhalten worden sind, die genannten Jünglinge der Assentirungs Commission vorzustellen, dieses jedoch nicht befolgt worden ist, dagegen diejenigen Jünglinge welche größere Looße gezogen haben, als die Abwesenden, gesetzlich nicht verhalten werden können vor jenen sich der Assentirung zu stellen: sieht sich dieser Magistrat veranlaßt wiederholt darauf anzutragen:

Für derlei Widerspenstige, sich der Assentierung entziehende Militärsfähigen Individuen, aus ihrem eigenen, oder in Ermanglung desselben, aus dem Vermögen ihrer Eltern, Ersatzmänner zu stellen, weil nur hiedurch der Entweichung bei künftigen Recroutirungen vorgebeugt werden könne.

Die wir mit der vollkommensten Hochachtung geharren
Einer Hoch Löblichen K. Landes-Regierung

Unterthänigste Diener
Magistrat der k. freien Stadt u. des Stuhls Schäßburg

Schäßburg am 28ten Juni 848.

8093 / 1848

Preaonorată conducere regească a țării!

Cu referire la prezentarea înaintată la 8 martie, sub nr. 604, măritei conduceri c.c. a țării și la înalta dispoziție, emisă drept urmare la 3 aprilie, sub nr. 4.086/1848, acest Magistrat are onoarea de a aduce, cu supunere, următoarele la înalta cunoștință:

Conform raportului comisiei de conscripție și de tragere la sorți, raport anexat aici, pentru adunarea recruților repartizați orașului Sighișoara, s-au prezentat în fața comisiei de examinare a recruților tinerii trași la sorți de la nr. 1 la 80, cu excepția celor încă absenți:

Michael Koncht tras la sorți cu nr. 9

Nicolae Nicul... .. 10

Carl Hinterleitner 29

Gheorghe Mărginean 33

Iuon Bojan 47

Stephan Friedrich Zikes 57

Martin Polder 61

Friedrich Georg Teutsch 79.

Dintre cei care s-au prezentat, numai 20 au fost găsiți apți și au fost cu adevărat verificați. De aceea, – dacă ar fi pus la socoteală și Carl Sporer, a cărui cerere de lăsare la vatră se află încă la Guberniu fără a fi fost decisă – orașul Sighișoara ar mai trebui să pună la dispoziție încă 7 recruți. Luând însă în considerare faptul că tinerii trași la sorți au fost convocați atât de către Magistrat, cât și de către înalta conducere a țării, iar ziua prezentării lor a expirat odată cu ultima zi a lunii mai, în plus, având în vedere că părinții și rudele acestora au fost somați de Magistrat să îi determine pe numiții tineri să se prezinte în fața comisiei de examinare a recruților, dar acest lucru nu s-a întâmplat, ci, dimpotrivă, acei tineri care au fost trași la sorți cu numere mai mari, cum ar fi cei absenți, nu pot fi determinați legal să se prezinte pentru verificare. Magistratul este nevoit să ceară din nou următoarele:

Ca în locul unor asemenea indivizi recalcitranți, apți de armată, dar care se sustrag examinării, din propria lor avere ori din cea a părinților lor să pună la dispoziție înlocuitori, pentru că, numai astfel, se poate preveni dezertarea la viitoarele recrutări.

Rămânem, cu deplină stimă, ai înaltei și măritei conduceri a țării
Supuși slujitori,

Sighișoara, 28 iunie 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.093/1848.

87

Nocrich, 28 iunie 1848

Zahl 665 / 848

7989 / 848

Hoch-Löbliche k. Landes-Regierung!

Mittelst h. Landes-Regierungs Verfügung vom 7 d.M. Gbl. Zhl. 7147 / 848 wurde dem Stuhls-Amte der Auftrag gemacht die Wahl derer auf den 2t Juli l.J. nach Pesth ausgeschriebenen vereinigten Reichstags abzusendenden Deputirten nach Vorschrift des zweyten diesjährigen siebenbürgischen Reichstagsartikels auf Grundlage der Volks-Vertretung zu vollziehen und inzwischen, da der zur Eröffnung des Reichstages auf den 2t Juli l.J. einberaumten Termin sehr nahe sei, auch bis zu der zu erfolgenden Allerhöchsten Sanction des erwähnten Artikels die Wahl der Reichstags-Abgeordneten ohne Verzug und so schleunig vorzubereiten, damit nach erfolgter Allerhöchster Bestätigung des Artikels alsogleich die Wahl vollzogen werden könne. Vermög eines an dies Stuhls-Amt von der Ungarländer hohen Regierung gerichteten Erlaßes vom 12t Juni 3772, der jedoch erst gestern hier angelangt ist, wurden wir aufgefordert den auf den 2t Juli l.J. nach Pesth ausgeschriebenen Reichstag unter Androhung der gesetzlichen Strafe zu beschicken. Da nun aber die Eröffnung des Reichstages so nahe herangerückt und die Allerhöchste Sanction und Verlautbarung des der Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn betreffenden ersten und des über die Form der Deputirten Wahl verfaßten zweyten siebenbürgischen Gesetz-Artikels annoch nicht erfolgt ist, und es noch der Mangel an der physischen Zeit unmöglich macht die Reichstags-Abgeordneten bis zum gedachten Termin zu wählen und im entfernten Orte des Reichtags eintreffen zu machen, so sind wir so frei Einer hohen Landes-Regierung gehorsamst anzugehn, womit Hochdieselbe geruhn wolle in geeignetem Wege eine angemessne Hinausschiebung der Reichstags-Eröffnung zu erwirken, oder doch des ohne eigens Verschulden durch die Kürze der Zeit herbeygeführte Nichteintreffen

der Abgeordneten aus den siebenbürgisch sächsischen Kreisen, hochgeneigtest zu entschuldigen, und die für sie hieraus entspringen könnenden übeln Folgen zu beseitigen. Die wir in tiefster Ehrfurcht ersterben

Einer Hoch-Löblichen k. siebenbürgischen Landes-Regierung

Gehorsamste Diener

Fried. Conrad, K.R. [Königs Richter]

Karl Simonis ss.

Leschkirch den 28 Juni 848.

Nr. 665 / 1848

7989 / 1848

Onorate Guberniu!

Conform dispoziției înaltei conduceri a țării, cu nr. 7147/1848, din data de 7 ale lunii curente, forul scăunal a fost însărcinat cu alegerea deputaților ce vor fi trimiși la Dieta unificată de la Pesta din 2 iulie a.c., alegere care, ca urmare a prescripției articolului de lege nr. 2 al Dietei transilvane din acest an, trebuie să se desfășoare pe baza reprezentării populare. Întrucât termenul deschiderii Dietei din 2 iulie este foarte apropiat, până la preainalta sancționare a amintitului articol de lege, trebuie pregătită repede și fără amânare alegerea deputaților dictali, încât, după sosirea preainaltei confirmări a legii, alegerea să poată imediat avea loc. Ordinul înaltei conduceri ungare cu nr. 3.772 din 12 iunie, ajuns aici doar ieri, ne însărcinează – sub amenințarea pedepsei legale – să trimitem [deputați] la Dieta prescrisă pe 2 iulie a.c. la Pesta. Deschiderea Dietei este însă atât de apropiată, iar sancționarea preainaltă și proclamarea articolelor de lege transilvane nr. 1, privind uniunea Transilvaniei cu Ungaria și nr. 2, referitor la forma alegerii deputaților, încă nu au avut loc. Lipsa timpului fizic face imposibilă alegerea deputaților la Dietă până la termenul stabilit și sosirea lor la îndepărtatul loc de destinație al Dietei. Prin urmare, cutezăm să rugăm înalta conducere a țării să binevoiască să intervină, pe calea cuvenită, pentru amânarea deschiderii Dietei ori să scuze întârzierea, nu din vină proprie – din pricina scurtimii timpului – a deputaților din cercurile săsești din Transilvania, căutând să înlătore relele urmări ce ar putea decurge din această situație.

Rămânem cu profundă stimă ai înaltei conduceri c. a țării transilvane

slujitori supuși.

Friedrich Conrad, jude regesc

Karl Simonis ss.

Nocrich, 28 iunie 1848

Original. M.O.L. Budapesta. Fond N. 70. Lad. XX 22, fasc. 2 A, nr. 78 g.

Miercurea Sibiului, 28 iunie 1848

Exhib. Proth. Z. 1328

cing. 28t Juni 848

Zur diesseitigen Geschäfts Zahl 953/848 begutachtet unterm 19. May I.J. Z. 50/848 die hiesige Kreis Comunitaet die in der Unionsfrage derselben mitgetheilten Ansichten des Reussmärkter Stuhls Officiolats dahin: Mit solchen Ansichten vollkommen einverstanden hätte sich dieselbe laut ihrer unterm 11. May Z. 44/848 gepflogenen Verhandlung auch dahin erklärt, dass selbe eine Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn gar nicht wünsche, woher denn dieser Magistrat zu ersuchen wäre die sofalligen Gesinnungen der Kreis Comunitaet auch dem Löblichen Reussmärkter Stuhls-Amte mitzutheilen.

Nachdem die fragliche Union während der Zeit, als dieser Gegenstand bei der Kreis Comunitaet verhandelt, und ihr Gutachten hierüber anher exhibirt worden ist, bereits vollzogen, und der hierüber verfasste Gesetzes Articlel auch von Allerhöchst Seiner Majestaet bereits bestätigt worden ist; so kann dieser Magistrat dem sofalligen Wunsche der Kreis Comunitaet nicht entsprechen, und ist demnach dieser Protokoll Auszug samt Beilagen ad Archivum zu hinterlegen.

Pockhy ss.

Nr. protocol 1328

înaintată la 28 iunie 1848

Sub nr. 9.537/1848, comunitatea cercuală de aici avizează opinia comunicată ei de către oficiolatul scăunal din Miercurea Sibiului, în data de 19 mai a.c. nr. 50/1848, astfel: ea s-a declarat pe deplin de acord cu această opinie în dezbaterea din 11 mai nr. 44/1848, declarând că nu dorește defel uniunea Transilvaniei cu Ungaria și, solicitând Magistratului de a aduce simțămintele comunității cercuale și la cunoștința onoratului oficiu scăunal din Miercurea Sibiului.

Deoarece, din vremea când acest obiect s-a dezbătut în cadrul comunității cercuale, trimițându-se avizul acesteia, chestiunea problematică s-a împlinit, iar articolul de lege elaborat în acest sens a fost deja aprobat de Preaînalta Sa Maiestate, Magistratul nu mai poate veni în întâmpinarea dorinței comunității cercuale. De aceea, acest extras de protocol împreună cu anexele se vor depune la arhivă.

Pockhy ss.

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Cluj. Fond Actele Magistratului Bistrița, f. nr. .

Sfântu Gheorghe, 28 iunie 1848

Tekintetes Fő Bíró Úr!

Ma hétfaluból egy néhány magyar ember a számosan össze gyülekezett vásáros nép között, a szászok általi elnyomatásokról panaszkodván, tanácskozott bizonyos egyén, ki őket sérelmek elő terjesztése és megnyugtataa végett hozzám hozta.

Az általam kihallgatott hétfalusi magyaroknak vélt sérelme a volt, mikép ők magyar létökre nem kívánván Brassó vidéke hatósága alatt maradni, mert naponként nyomatnak, minden tudható ok nélkül, helységekből többen fogattak bé. sőt a zajzoni jegyző is fegyveres erővel hurcoltatott el lakából. s újonnan nyert polgári jogait sem élvezhetik, sőt közelebbről a vidéki követ választásra történt fel szólítások is minden értelmökhöz alkalmazhatott fel világosítás nélkül intéztetett el.

Nekem nem céлом a tekintetes fő bíró úrnak a hétfalusi magyarok irányába teendőkről tanácsot adni, csupán arra kívánom figyelmeztetni, hogy ők rosszakaratú egyének által félre vezetvék s kellőleg a mostani változásokról fel nem világosítvák és utasítvák, mikből ki indulólag én őket a törvényes rend korlátai közt leendő megmaradásra oly hozzá adással utasítám, hogy lehető sérelmeket igyekezzenek rendes úton orvosoltatni, s addig is a Brassó vidéki követ választásba küldendő képviselőjük által folyanak bé; igéntelen nézetem a lenne, miszerént a hétfalusi magyarokkal új helyezeteket kellőleg megértetni, s ha kisebb vagy nagyobb szerű kihágásokat izgatás folytán szándékolnának, az okot a nélkül elfolytani rendelje el, hogy abból mind rájok, mind a közönségre kedvetlen credmény háromolna, mert a szomszéd hatóságba nem hiányoznak egyének, kik a hétfalusi magyarok képzelt vagy valóságos nyomatások ürügyét gyanúsításra fel használni el nem mulatandják, mit is mind eddig is igyekeztem kiegyenlíteni. s a tényeket a valósággal meg egyezőleg tekinteni. lehetnek esetek mellyek tudomásomra addig nem jutandnok míg a szomszéd hatóságok közti bizalom, mire oly nélkülözhetetlen szükségünk meg nem rendül, hivatalos és barátságos indulattal maradtam a tekintetes főbíró úrnak köteles szolgálja.

[Sepsi] Sz[ent]györgy, június 28. 1848

Horváth Albert
főbíró

Stimate domnule jude prim!

Câțiva unguri din Săcele, aflați între cei foarte numeroși strănși astăzi la târg, s-au plâns de oprimarea survenită din partea sașilor și au găsit înțelegere la o anumită persoană, care i-a îndrumat să vină la mine pentru a le asculta păsurile și a-i liniști.

Doleanța înfățișată mie în discuția cu maghiarii din Săcele a constat în faptul că ei nu mai doresc să se afle sub autoritatea administrativă a districtului Brașov, fiindcă se simt persecutați din cauza originii lor etnice; fără nici un fel de motiv, mai mulți

au fost hăituiți în localități, mai mult, notarul din Zizin a fost ridicat cu forța de acasă: ei nu se pot deloc bucura de drepturile cetățenești recent dobândite: mai precis, chemările lansate pentru alegerea deputatului districtual s-au făcut astfel, încât prea puțini dintre ei să poată fi informați rațional despre acest fapt.

Nu am deloc în intenție să consiliesc pe stimatul domn jude prim despre cele necesare de aplicat cu privire la maghiarii din Săcele: doresc numai să vă atrag atenția că aceștia sunt induși în eroare de către persoane rău intenționate și nu sunt deloc bine informate și îndrumate referitor la schimbările actuale: drept urmare, pentru a putea fi menținuți între limitele ordinii legale, am dispus, spre completare, să vă străduiți ca posibilele reclamații să fie rezolvate pe cale legală: dar, până atunci, alegerea deputatului districtului Brașov să aibă loc în prezența reprezentantului desemnat de ei: modesta mea opinie ar fi că trebuie să faceți mai corespunzător acceptată noua situație pe seama maghiarilor din Săcele, iar, dacă ar intenționa, cumva, să provoace infracțiuni mai mari ori mai mici, sub formă de afățare, atunci să dispuneți degrabă ca motivul să fie depistat, pentru ca nu cumva rezultatul nefericit să copleșească însăși comunitatea în întregime: mai ales că autoritatea administrativă vecină nu duce lipsă deloc de persoane care nu ar scăpa ocazia de a profita de șansa să suspecteze chestiunea reală ori inventată a asupririi maghiarilor din Săcele: fapt pe care am dorit să-l echilibrez până acum, având în vedere tocmai compensarea faptelor cu realitatea: mai sunt însă posibile anumite cazuri ce nu-mi vor fi transmise, până când nu se va instaura încrederea între autoritățile vecine, fapt de care avem atâta nevoie: rămân cu intenție amicală și oficială, serv supus al domnului prim-jude.

Horváth Albert
prim jude regesc

Sfântu Gheorghe, 28 iunie 1848

Original. Arh. Naț. Rom. D. J. Brașov. Fond. Actele Revoluției de la 1848-1849, nr. 220.

Târgu Secuiesc, 28 iunie 1848

Méltóságos Főkirálybíró Úr!

Király kormányzó gróf Teleki Joseff úr ö excellenciájának teljes másolatban ide fogott, mái nap vett rendeletéből nem terheltek kömyűlállásosabban átlátni, miért vagyok oda utasítva, hogy méltóságod és tekintetes Szentiványi György úrral egyetértsek.

És ennek megfelelő – nem mulasztom el méltóságodot afelől értesíteni, hogy a tisztelt királyi főkormányzói rendelet s azzal együt vett fő hadivezeri parancs következtében minden századparancsnoknak szükséges előleges utasítást adtam, s kérem méltóságodot, hogy a fenn irt célra nézve minden századoknál, különösen pedig a 7^{ik} és 9^{ik} század körében,

saját részéről is a kellőket lehető sietőleg elnézni méltóztasson; mivel oda vagyok utasítva, hogy az eredményről hováhamarab jelentést tegyek, mivel a katonaság elindulási ideje ebéli jelentésemtől fog függeni.

Miután megkülönböztetet tisztelettel maradtam a méltóságos főkirálybíró úr alázatos szolgája

Kézdivásárhelyt, június 28^{án} 1848.

Dobay ezredes

Mărite Domnule Prim Jude Regesc!

Din ordinul dat azi, anexat aici în întregime în copie, al Excelenței Sale Domnului Guvernator, contele Teleki József, nu-mi este greu a deduce de ce sunt îndrumat cu circumspecție a mă înțelege cu Înălțimea Voastră și cu onorabilul domn Szentiványi György.

Conform acestuia, nu neglijez a informa pe Înălțimea Voastră că, în urma onoratului ordin gubernial și a ordinului comandamentului militar suprem [parvenite mie simultan], am dat indicațiile preliminar necesare tuturor comandanților de companie și rog pe Înălțimea Voastră să binevoiți a întreprinde și din partea Domniei Voastre cele necesare, cât mai urgent la toate companiile, dar, în special, în cercul companiei a 7-a și a 8-a, deoarece am fost îndrumat a raporta cât mai urgent rezultatele, momentul pomirii armatei depinzând de acest raport al meu.

Rămân, cu aleasă stimă, servul umil al Măritului Domn Prim Jude Regesc.

Târgu Secuiesc, 28 iunie 1848.

Dobay, colonel

Original. Arh. Naț. Rom. D. J. Covasna. Fond. Arh. Scaun. Trei Scaune. Actele prim judeului regesc, nr. 339/1848. E. Foto: 7.823-7.824.

Zaláu, 28 iunie 1848

Felséges Királyi Főkörmány szék!

Alázatosan jelentem Excellentiátoknak : miszerint Erdélyből, a postán ide Zilahra Détései József csizmadia mesternek, részére címzett coverbe egy oláh levél érkezett Á betű alatt, melly intéztetett e megyébe Haraklányba lakó Sztáncs György nevű második évi hittanásznak.

Ezen levél a címzett eszmadia által Zilah várossa bírájához vitetvén, ez által pedig nékem átadatván, minthogy ezen levélnek gyanús útoni kezelése és küldése tettszik ki, azonnal a járásbeli al szolgabíró esküjtével egyútt kirendeltem Haraklányba nevezett Sztáncs György hittanásznak /: clericusnak : / megmotozására, és ezen gyanús hozzája küldött levél írójának meg tudására, – s ezen gyanú alá hozott nevendék oláh papnak szeliden való kikérdezésére –minek következtében bátor vagyok alázatosan ide zárni B. C. D. E. J. betűk alatt a nevezett nevendék papnál találatott oláh nyelven írt leveleket – irományokat – valamint a szelid kikérdezésről véghez vitt okleveleket is, a Felséges Kormányshékhöz a végett felküldeni, hogy méltóztassanak az Á alatti gyanús levélnek írója Moldován Szamoillának kikérdeztetése, feleletre vonatása vagy talán elfogatása iránt is, kegyesen rendelkezni, s törvényes megbüntettetését eszközölni.

alázatos tisztelettel maradván
Excellentiádnak
Zilahon, 1848 jun. 28^{án}

alázatos szolgája
Bálint Elek
Közép Szolnok megye al ispánya

Mărite Gubemiu!

Raportez cu umilință Excelențelor Voastre că, din Ardeal, prin poștă, i-a sosit aici la Zalău, lui Dětsei Jósef, maistru cizmar, un plic cu o scrisoare, sub litera A, în limba română. Ea a fost adresată lui Gheorghe Stanciu din Hereclean, teolog în anul doi.

Amintitul cizmar a dus scrisoarea judei orașului Zalău, care, pe urmă, mi-a dat-o mie.

Întrucât mânuirea și trimiterea scrisorii mi s-au părut suspecte, l-am trimis imediat pe judele nobiliar de plasă la Hereclean, împreună cu juratul său.

[I-am ordonat] să-l percheziționeze pe numitul teolog Gheorghe Stanciu, să afle de la el numele celui care i-a trimis scrisoarea și să-l interogheze, fără violență, pe teologul devenit suspect.

În urma acestei măsuri pe care am luat-o, îndrăznesc să vă înaintez sub literele B.C.D.E.J. scrisorile și actele scrise în limba română, găsite asupra teologului amintit, precum și actele interogării efectuate.

[Toate acestea vi le trimit] cu rugămintea să binevoiți a lua măsuri în vederea interogării, tragerii la răspundere, eventual și a arestării, precum și a mijlocirii pedepsirii legale a lui Samoilă Moldovan, autorul scrisorii suspecte, aflată sub litera A.

Rămân al Excelenței Voastre
Zalău, 28 iunie 1848.

serv umil,
Bálint Elek,
vicecomitele comitatului Solnocul Interior

Original. M. O. L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 7.981/1848.

Bistrița, 28 iunie 1848

7977 / 848

M.Z. 1291 / 848

Hochlöbliche k. Landes Regierung!

Mittelst h. Verordnung vom 7t d.l.M. G.Z. 7147 hat eine k. hohe Landesregierung, die Eruirung und Verzeichnung der Wahlberüchtigten, zur Erwählung der Reichstags Deputirten, im diesseitigen Stadt und Distrikt Publikum, anzuordnen geruhet; u. höchst Se k. Hoheit der Ungarische Reichs Palatin und Königs Statthalter Er.H. Stephan, hat vermöge seines vom 12ten Juny d.J. datirten, allhier aber, nur am 26t l.M. eingelangten, mit der Zahl 3772 bezeichneten höchsten Erlaßes, diesem Distrikt sowohl zur Wahl der erforderlichen Deputirten, als auch zu deren Absendung zu dem auf den 2t Juli d.J. in die k. Freistadt Pest ausgeschriebenen Reichstage, unter Androhung der gesetzlichen Strafe, zu befehligen gnädigst geruhet. Nachdem nun aber, zur Wahl der Deputirten allein, nach der im betreffenden Gesetzartikel vorgeschriebenen Modalität ein größerer Zeitraum, als der bis zum 2t Juli l.J. vor uns liegende, unbedingt nothwendig wird, somit das Eintreffen unserer Deputirten am bestimmten Tage in Pest aus einem so entfernten Theile Siebenbürgens, auch abgesehen von der zur nöthigen Instruirung derselben erforderlichen Zeit eine physische Unmöglichkeit ist, so unterfänge sich der gehorsamst gefertigte Magistrat, hiemit in Unterthänigkeit zu bitten, womit eine hohe k. Landesstelle, in hochgeneigter Berücksichtigung dieses unwiderlegbaren Grundes, entweder eine angemessene Verzögerung der Eröffnung des Reichstages, im geeigneten Wege zu erwirken, oder aber die unbedingt nothwendige mithin nicht in der eignen Schuld gelegenen Verspätung der diesseitigen Deputirten gnädigst zu entschuldigen, geruhen wolle.

Mit vollkommenster Hochachtung geharrend

Einer Hochlöblichen k. Landes Regierung

unterthänigste Diener,
der Bistritzer Stadt und Distrikts Magistrat
ss. [Georg Filkeni] Oberrichter
C.F. Croner, Ober Notair

Bistritz am 28t Juni 848

7977 / 1848

Nr. Mag. 1291 / 1848

Preaonorată conducere c. a țării!

Prin înalta ordonanță, din data de 7 ale l.c., înalta conducere c. a țării a binevoit să poruncească desemnarea și consemnarea persoanelor îndreptățite la vot din mijlocul

publicului acestui oraș și district, în vederea alegerilor deputaților pentru Dietă. Înălțimea Sa, Palatinul Imperial Ungar și Locțiitorul Regesc, Arhiducele Palatin Ștefan, a binevoit și el să dispună acestui district, în înaltul său ordin cu nr. 3772, datat din 12 iunie a.c. și ajuns aici doar în 26 ale l.c., să porceadă atât la alegerea deputaților, cât și la trimiterea lor la Dieta convocată pentru 2 iulie a.c. în orașul liber c. Pesta. În caz contrar, se aplică pedeapsa legală. Însă, deoarece conform modalității prescrise în respectivul articol de lege, numai pentru alegerea deputaților este neapărat necesar un interval de timp mai mare decât este cel pe care îl avem la dispoziție până în 2 iulie a.c., astfel este imposibil ca deputații noștri să ajungă fizic la Pesta, în ziua stabilită, dintr-o zonă atât de îndepărtată a Transilvaniei, chiar făcând abstracție de timpul cerut de instruirea necesară a acelora, subsemnatul Magistrat îndrăznește, prin prezenta, să roage cu supunere ca înaltul for al țării, luând în considerare acest motiv de necontestat, fie să intervină pe calea potrivită pentru amânarea în timp util a deschiderii Dietei, fie să binevoiască să scuze întârzierea neapărat necesară, dar produsă nu din vina lor, a deputaților de aici.

Rămânem cu stimă deplină ai onoratei conduceri c. a țării

slujitori supuși,

Magistratul orașului și districtului Bistrița

ss. [Georg Filkeni] jude suprem

C.F. Froner, prim notar

Bistrița, 28 iunie 1848

Original. M.O.I., Budapesta. Fond N. 70, Lad. XX 22, fasc. 2 A., nr. 78 d.

93

Bonțida, 28 iunie 1848

Felséges Kir. Fő Kormány Szék!

Torma Josefnek vasasszentiványi Moldován Számítion és Rusz Indrej volt szolgáló embereivel fennforgó számodásos keresetében a Felséges Kir[ályi] Kormánynak idei 11014. számú leiratában arra utasítottunk, mi szerént a nevezettek közti ügyben a határozat kimondatván, a meg nem elégedő félnek a F[elséges] Kir[ályi] Kormányhozi folyamodhatás joga fenn hagyatik; miután tehát illető fő bíró Cserényi Dániel atyánkfia által a határozat meghozatott, s melyet tisztségünk azon okból, mivel a törvényesen hírt tett szolgáló emberek a demissio megtagadása következtében szöktek el, következőleg az ügy elhatározásáig közbe jött 4 év alatti szolgálatra nem szoríttathattak, tökéletesen helybe hagyván, azonban Torma Josef ezen határozattal meg nem elégedvén, az ügyet a F[elséges] Kir[ályi] Kormányshoz felterjesztetni kéri, mely kérelmét az ügy folyta levelekkel 17 darabokba felterjesztjük.

Nagy tisztelettel lévén.

A Felséges Kir[ályi] Fő Kormány szék

Nemes Doboka megye tisztségéből
Boncidán Június 28^{án} 1848.

alázatos szolgálói
Béldi Ferenc
Fő Ispán

Orbók Samu
Al jegyző

Mărite guberniu!

În înștiințarea Guberniului, trimisă nouă anul curent sub nr. 11014, în legătură cu problema socotelilor ivite între Torma József și foștii lui servitori, ne aduce la cunoștință că, în acest caz, s-a luat hotărârea că partea nemulțumită are dreptul de a se adresa Guberniului.

Rezoluția făcută de prim judele Cserényi Dániel a fost acceptată întru-totul de dregătoria noastră, din motivul că servitorii petiționari după ce au refuzat demisia (1) au fugit, astfel, în cei 4 ani decurși până la rezoluție, nu puteau fi obligați la prestarea muncilor.

Torma József, nefiind mulțumit cu această rezoluție, cere înaintarea cazului către Guberniu.

Înaităm deci petiția lui, împreună cu cele 17 scrisori legate de acest caz.

Ai măritului Guberniu

Din [adunarea] nobilului comitat
Dăbâca [ținută] în 28 iunie 1848.

servi umili
Béldi Ferenc
comite suprem
Orbók Samu
vice notar

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.071 1848.

---

1. renunțare la contract.

Hunedoara, 28 iunie 1848

Vajda Hunyad Várossa Közönségének folyó 1848-ik év Szent Iván hava 28-án folytatólag tartatott közgyűléséről szerkezett jegyző könyv

I. Az előbbi közgyűlésen a Nagy Magyar Honnak folyó év Szent Jakab hava 2^{án} Buda Pesten tartandó országos gyűlésre küldendő követet választók össze írására ki nevezett bizottmány maga ebbéli munkálatát bé adgya; melly a megvizsgálás után ki elégítőnek tanáltatván ugyan azon bizottmány a szózatok be szedésére is megbízatik.

II. Ugyan a fennebbi bizottmány ezen hivatalába is eljárva a szózatok számát bé mutatya, és jelenti: miként a szózatok rendbe szedése után, 35 különböző egyénekre esett szózaton kívül a szózatoknak tellyes többségít Papfalvi Constantin atyánkfia nyerte legyen; minek következtébe a szózatok tellyes többségít nyert Papfalvi Constantin-nek választottsága és népképviselősege átalános határozattá lön, és egyszersmind az utasítás szerkeszésére viszont bizottmány neveztetik.

A fenn írt városi közgyűlési jegyző könyvből Vajda Hunyadon, Szent Jakab hava 31^{én} 1848.

Ki írta és adta
Butsi Mihály, fő bíró
Strauss Jacob, helyettes notarus

Partea esențială a procesului verbal redactat despre adunarea generală a comunității orășenești din Hunedoara, ținută continuativ în 28 ale lunii iunie a anului 1848.

I. Comisia stabilită pentru conscrierea alegătorilor pentru deputatul desemnat la reunirea Dietei marelui patrii maghiare, prevăzută a se deschide la Buda Pesta în 2 ale lunii iulie a anului curent. Își prezintă activitatea în fața menționatei adunări generale: care, după analiza făcută, o consideră satisfăcătoare și încredințează respectiva comisie cu strângerea voturilor.

II. Îndeplinindu-și această menire, sus-numita comisie înfățișează numărul voturilor și informează că: după adunarea ordonată a voturilor, în afară de un număr de 35, aparținând unor persoane diferite, majoritatea totală a voturilor să fie declarate ca fiind obținute de concetățeanul nostru Constantin Papfalvi; drept urmare, alegerea și reprezentarea populară a lui Constantin Papfalvi, care a dobândit voturile în întregime, fiind general declarată: este stabilită, totodată, o comisie pentru redactarea ordinului în cauză.

Transcrisă și publicată din procesul verbal al sus-amintitei adunări generale orășenești, la Hunedoara, în 31 (sic!) ale lunii iunie 1848, de

Butsi Mihály, prim-jude,
Strauss Jacob, locțiitor de notar.

Abrud-Sat, 28 iunie 1848

Méltóságos Főkormányzékeni Biztosság!

A méltóságos biztosságnak folyó hó 25^{én} tisztelt rendelete nyomán töstént Topánfalvára kiszállván és a folyó hó 27^{kére} és 28^{kára} munkálkodása folytathatása végett maga elejében állíttatni rendelt egyéneket mind magam elejében idéztetvén, őket a kitűzött időbeni személyes megjelenésre felszólítottam és minnyájan megjelenéseket ígérték is. De a 3^{ik} kijegyzett egyén, ügyvéd Jánk Avrámot ottan meg nem találván, egy Felsővidrára intézett oly tartalmú hivatalos levelemmel találtam meg, miszerént a méltóságos főkormányzékeni biztosság rendelete nyomán a több kijelelték közt a tisztelt biztosság előtti megjelenésre nékie is személyesen kelletvén a rendelést megtennem, a folyó hó 26^{kán} délelőtt topánfalvi szálláson jelenjen meg. De sem előttem, sem a méltóságos biztosság előtt meg nem jelenvén, hivatalos levelem átvételéről küldött megesmerő irását ide mellékelve küldöm. Továbbá alázatos tisztelettel vagyok a méltóságos királyi főkormányzékeni biztosságnak alázatos szolgája

Abrudfalva, 28^{ik} június 1848.

Benedek József
főbíró

Măritului comisariat gubernial!

În urma onoratei dispoziții a înaltului comisariat, dat în 25 ale lunii curente, m-am deplasat urgent la Câmpeni. Am citat, în fața mea, persoanele care au trebuit să fie prezente în zilele de 27 și 28 iunie ale lunii curente, pentru continuarea lucrărilor investigației. I-am somat să fie prezenți personal la data stabilită, ceea ce ei au și promis. ~~Dar pe a treia persoană de pe listă, pe Avram Iancu, negăsindu-l acolo.~~ I-am rugat printr-o scrisoare oficială, adresată lui la Vidra de Sus, să se prezinte în 26 ale lunii curente, înainte de masă, la locuința mea de la Câmpeni, întrucât, potrivit dispoziției măritului comisariat gubernial, și el trebuia anunțat oficial, pe lângă ceilalți specificați, în vederea prezentării în fața comisariatului sus-menționat. Dar el nu s-a prezentat nici în fața mea și nici în fața comisariatului, drept pentru care anexează aici rândurile sale, în care recunoaște preluarea scrisorii mele oficiale.

În rest, rămân în continuare cu stimă adâncă al onoratului comisariat serv umil
Abrud-Sat, 28 iunie 1848.

Benedek József
jude suprem

Original. M.O.L. Budapesta. Fond.G.P., nr. 9012/1848. Foto: 30.050-30.051.

Abrud, 28 iunie 1848

A felséges Kir. Fő Kormányzéki biztosságnak e jelen 1848^{ik} év Sz. Iván hó 28ⁿ hozzánk alól írtakhoz intézni méltóztatott rendelete következtében Abrudbánya szabad kir. bányavárossában a város fenytőházánál végben vitetett e következő

Szelid vallatás

1°. Kinek hívják, hova való születés, micsoda vallású, házos-é vagy nőtelen? Hány éves?

Engemet hívnak Moga Josefnek, születésemre nézve Kolos vármegyei fratai, görög egyesült hitű, nőtelen, 26 éves, Offenbányai uradalmi állomásai jegyző.

2^{ik} Mit gyanít, letartóztatásának miféle tény, okot szolgáltatott?

Én letartóztatásomnak okát nem tudom.

3^{ik}. Közelebből kivel leveledzett, ki által és hová intézett levelet?

A múlt héten mint emlékszem, két levelet írtam, egyet járásbéli szolgabíró Szöllősy Elek úrnak, mást pedig Pap Miklós fiának, kit is Bota Miklósnak hívnak, Sárdra. Ugyan ezen héten írtam és küldöttem Abrudbányára fő bíró tekintetes Benedek Josef úrhoz, más levelet, és más felé nem írtam s nem is küldöttem.

4^{ik}. Sorolja elé ezen három helyekre intézett leveleinek tartalmát.

Szolgabíró úrnak, most jut eszembe, nem írtam levelet, csak is a tekintetes fő bíró úrhoz Sárdra cimeztem leveletem, mellynek tartalma annyi volt, hogy a szolgabíró urat Offenbányára küldje fel, mivel ottan a nép Topánfalva vidékéről oda beérkezett, s onnan egész Tordáig terjedett harangok félre verése a népet felzúdítván egyfelől, másfelől pedig mivel a nép azt hallotta, hogy az Offenbányai tiszt urak által életem veszedelembe forog, a népnek lecsendesítésére szálljon ki, – másik, Bota Miklósnak szolló levelem tartalma is csupán csak a fellyebbi, azon levelem pedig, melyet ide, a tekintetes fő bíró úrhoz intéztem, meglesz a tekintetes fő bíró úrnál, s tartalmát megtudhatni onnan.

5^{ik}. A szerént áll a dolog, hogy a Sárdra Bota Miklóshoz intézett levelében, a felső vidéken történt éjjeli harang verések s nép össze gyűlése ön előtt tudva lévén,

a felől Bota Miklóst is tudósítani kívánta, ezért fölszollíttatik az egész, ön előtt tudva volt nép mozgalmat előbeszélni, hogy az miből és kinek vezérlete vagy felszollítása nyomán mi végből és mi célra történt.

Mint fennebb is mondtam, Bota Miklóshoz intézett levelem tartalma csak a harangok félre veréséből össze gyűlt nép mozgalmat s az nép közti rebegést foglalta magába, hogy kinek a vezérlete vagy felszollítása nyomás történtek a harangok félre veretése s a nép össze gyűjtetése azt nem tudom, annyit hallottam, hogy Albák felől jönnek valami katonák vagy mik, bizonyosan nem is tudják, azoknak elkergetése végett gyűlt volna össze a nép, és hogy ebbe meggyőződést szerezhessek, a nép megnyugtatósa végett magam is Offenbányáról Topánfalvára mentem egy Heldutz Todor nevű muncseli gornyikkal lóháton, holott is a népet össze gyűlve tanálván, azon felszollításokra, hogy kicsoda voltak ők magok megeskedtek, lovamról leszállva, közikbe vegyültem, több hivatbeli urakkal egész reggelig ottan maradtam, a velem volt gornyikot Bisztrára megérkeztemmel mindjárt leküldvén.

6^{ik}. Bot Miklóshoz írott levelébe nem jelezte-é ki, hogy a nép a harangok félre verése után miféle gygyverrel és ki vezérletével indult meg?

Tisztán nem emlékszem, hanem ha Bota Miklós levelemet kapta, azt elé lehet kérni, s abból meg fog tetszeni.

Ezen alkalommal az alól írt szelíden vallató bizottság Moga Josefnek Sárdra. Bota Miklóshoz intézett levelének másolatát magával Moga Joseffel közölván, mit is elolvassván, magáénak elüsmert.

7^{ik}. Ezen levélben ki van tisztán jelevé, hogy a nép felfegyverkezve ön által rendeztetett el, vallja meg, mi célból és hová szándékozott a fölfegyverzett néppel indulni?

Topánfalváról masnap haza felé indulva, Bisztra falu végén a keresztnél tanálván az össze gyűlve volt embereket jönni Bisztra felé, ők szollítottak fel engemet, hogy minek utánna hallották, hogy életem után törekeshnek, ne mennek egyedül haza, mivel ők haza kísérek, kikkel is megindulva, midőn a Hermanyásza nevű helyhez értünk, az ők kívánságokra rendeztem el a levél tartalma szerint ezen össze gyűlve volt néppel, melynek száma a levél tartama szerint hozzávetőleg 300-ig volt, a legcsendesebben, minden legkissebb szó nélkül az offenbányai piacig bémentünk, holott is kérdezhvén őket, kívánják-é továbbra is, hogy itten Offenbányán maradjak, hol életem oly veszedelemben van, avagy nem, mire ők úgy nyilatkoztak, költözzek el vagy Brezestre, vagy Muncsélra, mikor is én nyilatkozván, hogy inkább Brezestre fogok költözni, sokan a szállásomra eljöttek s holmi portékáimot Brezestre átkötöztették, én is velek menvén egész Brezestig,

az Aranyoson lévő hídnál, kiknek nem volt Brezest felé útjuk, töllünk elmaradva, csendesen haza vonultak.

8^{ik}. Az jött tudomásul, hogy ön a népet Offenbányára össze gyűjtván azon felszollitást tevő, hogy mindenki igyekezzen fölfegyverkezni, vallja meg, igaz-é, hogy a nép az ön felszollítására fegyverkezett volna fel?

Minck utánna az emberek hallották Topánfalván, hogy egy ügyvéd, kinck neve Jánk, kihirdette a topánfalvi országos vásár napján az össze gyűlt népnek, hogy mindenki igyekezzen felfegyverkezni, éngemet is megkérdeztek, csak arra utasítottam, nem árt, ha mindenki gondoskodik valami magát védő szerről, tisztán megmondva nekik, hogy azzal nem szabad senkit bántani, annyival kevésb valakit megtámadni, hanem magokat az elő jöhétő szerencsétlenségben védeni.

9^{ik}. Minck utánna mint falusi jegyző jól tudta, a vagy tudnia kellett, hogy felsőbb rendeletek tartalma szerént a népet fölfegyverzeni vagy egyenesen csak is ő Felsége, vagy pedig a felséges Kir[ályi] Fő Komány kegyelmes rendelete nyomán lehet és történhetik, midőn meghallotta embereitől, hogy Topánfalván egy ügyvéd úr hatalmozta fel a népet csak fegyver fogásra, miért nyújtott keze alatt volt népeinek alkalmot a fegyver fogásra mindaddig valámíg törvényhatóságilag arra felhatalmazást nem nyert, avagy talán más által, valaki által szollittatott ön is arra, hogy a népnek fegyvert adhat?

Amiolta én jegyző vagyok, az oláh ajkú néptől bé nem szedettetvén a fegyver, nem is tudtam, hogy tilos a fegyvertartás, de hallva több helyeken, nevezetesen pedig Ponorba is, hogy Topánfalván már kihirdették, hogy mindenki fegyvert készíttethet s készítsen is, azt mondtam, hogy elég rossz, azután pedig hogy hazatértem Ponorból, hallva, hogy a havason tolvajok szaporodtak el s marhákat nyúznak ki, ekkor mondtam, hogy ezeknek ellent lehessen állani, mindenki gondoskodhatik magának fegyverről, mindenkor meghagyván, hogy azt rossz célra használni nem szabad, különben pedig hogy én valaki által föl lettem volna szollitva, hogy a népet fegyverkeztessem, azt el nem ösmerhetem.

Eddigi vallomásomat magaménak lenni elősmérem

Moga Joseff

10^{ik}. A hetedik kérdésre tett feleletére vonatkozólag, midőn elősmeri, hogy Bisztra falu végén talált össze gyűlve volt néppel egészen az offenbányai piacig bément, az állítottik, még pedig mint bizonyos, hogy a népet utolsó csepp vérig a legnagyobb, ön mellett tartó rendíthetetlen hűségre eskette fel, vallja meg, ezen meg hűtlés ön által megtörtént-é, s ha meg, mire hitelte meg a népet?

Én a népet akár hűségre, akár egyébre hogy föleskettem legyen, el nem ösmerem, s mint hogy nem éjjel, hanem fényes nappal történt az Offenbányai piacra bementünk, mindenki láthotta s hallhatta a történeteket, amire is az ottan össze gyűlve volt nép kikérdeztetése után legbizonyosabbat tudhat vallani.

11^{ik}. Minek utánna Sárdra Bota Miklóshoz intézett levelét, mellynek is másolatát mái napon közölve, ön magáénak lenni elősmert, ezen levélben sok oly kitételekkel élt ön, mellyek valószínűleg maga után nagy gyanút gerjeszt: nevezetesen egyátoljában avagy csak egyesekre értette azon kifejezést t. i. *ha láttad volna barátom a miséj ungurok, midőn a hegyről lefelé szállottunk, milyen félelembe voltak, gyönyörköttél volna rajtok?*

Midőn Offenbányára béértünk, látván ottan Csiki Lázárt, Jánosy Lajost s később Karafiát Todort, kiktől üldöztetve voltam, ezekre értettem s célzottam a Bota Miklóshoz intézett levelemben élt kitételekkel, még ez alkalommal legelőször Csiki Lázárt tanálva, feszollítottam, hogy barátom, miért nem lö meg most, miért jár utánnom éjszaka, mint egy kutya után, ez után Karafiát Todort is megszollítva Szotyori József jelenlétében kérdeztem, s nyilatkoztam, hogy nagyon sajnálom, kedves tekintetes úr, hogy úgy járnak utánnom, mivel én sohasem vétettem a tekintetes úrnak, s ezzel szállásomra mentem.

12^{ik}. Végre és utóljára kérdeztetik ön, mind a nép felfegyverzésére, mind ennek fölkeltésére valaki által nem volt-é felszollíva s felbízottva?

Vallja meg igazán, nehogy több eléjőhető adatokból fölvilágosittatván, magára tagadása által is terhesebb gyanút vonjan maga után.

Én lelkem esmerete szerént sem a nép felfegyverzésére, sem felkeltésében a fennebb írtokon kívül semmi célból nem intézkedtem, annyival kevésbé más valaki által felbízotva nem voltam, mire akár mikor is hitet merek tenni.

Mely szelid vallatás hogy mindenekben a fenn írtak szerént összesen tizenként kérdésekben, ugyan annyi feleletekben miáltalunk, alól írtak által vitetett legyen véghez, arról adjuk mű is tulajdon nevünk aláírása alatt költ hivatalos bizonyított írásunkat a mi igaz hitünk szerént Abrudbányán Szent Iván hó 28ⁿ 1848-ba.

Tövissi Gergely

Pálffy Sándor

Alsó zalathnai járásbeli
szolgabíró

nemes Alsó Fejér vármegye
hites táblabírója

Ezen szelid vallatásban kitűzött tizenkét kérdésekre tett feleletemet mindenekben magaménak lenni merőben elősmerem.

Abrudbányán Szent Iván hó 28^{án} 1848-ba.

F. Köhery Moga Joscff

În urma ordinului adresat nouă, celor subscriși de către comisariatul supremului Guberniu, în 28 iunie ale acestui an 1848, în închisoarea orașului minier liber regesc s-a efectuat următoarea

Interogare fără violență

1. Cum vă cheamă, unde v-ați născut? Ce religie aveți? Sunteți căsătorit sau necăsătorit? Câți ani aveți?

Mă numesc Iosif Moga, m-am născut la Frata, în comitatul Cluj, sunt greco-catolic, necăsătorit, am 26 de ani.

2. Ce credeți, de ce ați fost arestat?

Nu cunosc cauza arestării mele.

3. Mai recent, cu cine ați purtat corespondență, prin cine și unde ați trimis scrisori?

Precum îmi amintesc, săptămâna trecută am scris două scrisori: una d-lui jude nobiliar de plasă, Szöllösy Elek, cealaltă fiului lui Nicolae Pop, numit Nicolae Bota la Șard. Tot în decursul acelei săptămâni, am scris și am trimis o altă scrisoare respectabilului domn prim-jude, Benedek József din Abrud, dar, în altă parte, n-am scris și n-am trimis nici o scrisoare.

4. Enumerați conținutul scrisorilor adresate în cele trei locuri.

Acum îmi vine în minte că d-lui jude nobiliar nu i-am scris scrisoare. Am trimis o scrisoare la Șard domnului prim-jude. În ea, i-am sugerat să-l trimită pe judele-nobiliar la Baia de Arieș pentru liniștirea poporului adunat acolo din zona Câmpeniului. De-acolo, până la Turda, poporul este răsculat din cauza tragerii clopotelor într-o dungă pe de o parte, iar pe de altă parte poporul a auzit că viața mea este în pericol din partea d-lor dregători din Baia de Arieș. Conținutul celeilalte scrisori, adresată lui Nicolae Bota, este similar: iar scrisoarea trimisă aici respectabilului domn prim-jude trebuie să fie la el, deci i se poate afla conținutul ei.

5. Lucrurile stau în felul următor: în scrisoarea adresată lui Nicolae Bota din Șard – întrucât ați știut despre tragerea clopotelor într-o dungă, în ținutul de sus, și despre

adunarea poporului – ați vrut să-l înștiințați despre toate acestea: sunteți deci somat să relatați despre mișcarea populară cunoscută de d-voastră: din ce cauză, sub conducerea și îndrumarea cui și în ce scop s-a întâmplat aceasta?

Precum am arătat și în cele de mai sus, scrisoarea mea adresată lui Nicolae Bota relatează doar despre mișcarea poporului adunat în urma tragerii clopotelor într-o dungă și despre spaima ce domnea în popor. Dar sub conducerea cui și din ordinul cui a avut loc tragerea clopotelor într-o dungă și adunarea poporului, acestea nu le știu. Am auzit atâta că, dinspre Albac, sosesc câțiva soldați, dar ceva precis nu știau nici ei. Pentru alungarea acestora s-ar fi adunat poporul. Ca să mă conving și pentru liniștirea poporului, m-am dus și eu de la Baia de Arieș la Câmpeni, călare, cu un gomic din Muncel, numit Todor Helduț. Aici am găsit poporul adunat care a jurat că a auzit știrea că vine cineva: eu, dându-mă jos de pe cal, m-am dus între ei și am rămas acolo cu mai mulți domni de la dregătorie până dimineață, iar pe gomic, imediat ce am ajuns, l-am trimis la Bistra.

6. În scrisoarea adresată lui Nicolae Bota, n-ați semnalat cu ce fel de arme și sub conducerea cui a pornit la drum poporul, după tragerea clopotelor într-o dungă?

Nu-mi amintesc precis, dar dacă Nicolae Bota a primit scrisoarea mea, puteți s-o cereți și din ea veți vedea.

Cu această ocazie, comisia conducătoare a acestei interogări fără violență i-a prezentat lui Iosif Moga copia scrisorii adresate de el lui Nicolae Bota din Șard, pe care, citind-o, a recunoscut-o ca fiind a lui.

7. Din această scrisoare, reiese clar că poporul înarmat a fost organizat de D-voastră: mărturisiți cu ce scop și unde ați intenționat să porniți cu poporul înarmat.

Pomind ziua următoare acasă de la Câmpeni, la crucea din capătul Bistrei am întâlnit oameni adunați venind spre Bistra. Ei m-au oprit și mi-au zis că întrucât au auzit că viața mea ar fi în pericol, să nu merg singur acasă, și că ei mă vor conduce. Cu care am și pornit: când am ajuns la locul numit Hermanceasa, la dorința lor am aranjat – conform conținutului acestei scrisori – cu acest popor adunat, al cărui număr – de asemenea conform conținutului scrisorii – ajunge până la 300.

În cea mai mare liniște, fără nici un cuvânt ne-am dus până-n piața din Baia de Arieș, unde eu i-am întrebat dacă ei vor și în continuare ca eu să rămân aici la Baia de Arieș, unde viața mea este în pericol sau nu. Ei au fost de părere ca să mă mut ori la Brăzești, ori la Muncel. Eu m-am decis să merg la Brăzești.

Mulți dintre ei au venit la sălașul meu, să mute unele dintre lucrurile mele și eu am mers cu ei până la Brăzești. La podul de pe Arieș, cei care n-aveau drum spre Brăzești s-au despărțit de noi și s-au dus liniștit acasă.

8. Am fost înștiințați că d-voastră ați adunat poporul la Baia de Arieș și l-ați somat la înarmare grabnică. Mărturișiți, este adevărat că poporul s-ar fi înarmat la îndemnul d-voastră?

Întrucât oamenii au auzit la Câmpeni, că un avocat numit Iancu, cu ocazia târgului de țară de la Câmpeni, a îndemnat poporul adunat la înarmare și pe mine m-au întrebat. Eu le-am spus doar atâta că nu strică dacă toată lumea își procură vreo armă de apărare, dar am spus că nu-i voie să facă rău nimănui cu ea, cu atât mai mult să atace pe cineva. Să se folosească de arme doar pentru autoapărare, într-o eventuală situație de nenorocire.

9. Ca notar sătesc, ați știut bine sau ar fi trebuit să știți că înarmarea poporului se efectuează și poate avea loc conform ordinelor superioare, doar în urma dispoziției directe a Majestății Sale sau a Guberniului suprem. D-voastră când ați aflat de la oameni, că la Câmpeni un domn avocat i-a îndemnat pe oameni la înarmare, de ce i-ați lăsat pe oameni să pună mâna pe arme, fără să fi primit împuternicire în acest sens de la autorități? Sau ați fost și D-voastră îndemnat de către cineva să dați arme poporului?

De când sunt notar, de la poporul român nu s-au retras armele, deci n-am avut de unde să știu că purtatul armelor este interzis. Dar auzind în multe locuri, mai precis și la Ponorel, că la Câmpeni deja s-a anunțat că toată lumea poate să-și facă arme, eu am zis că este destul de rău. Ajungând însă acasă de la Ponorel, am auzit că în munți s-au înmulțit tâlharii, care fură vitele. Atunci am spus că, pentru a le putea face față acestora, toată lumea trebuie să-și procure arme, dar am atras atenția întotdeauna, că acestea nu pot fi folosite în scopuri rele. Eu nu pot să spun că aș fi fost somat de către cineva să înarmez poporul.

Declarațiile de până acuma le recunosc ca fiind ale mele.

Ioșif Moga

10. Referitor la răspunsul dat la întrebarea numărul șapte, când recunoașteți că ați intrat cu poporul găsit adunat la capătul satului Bistra până în piața din Baia de Arieș, se susține că ați pus poporul să jure fidelitate neclintită, și până la ultima picătură de sânge, față de D-voastră. Mărturișiți, ați pus poporul să jure și dacă da, atunci ce să jure?

Eu nu recunosc că aş fi pus poporul să-mi jure fidelitate sau altceva. Întrucât intrarea noastră în piaţa din Baia de Arieş a avut loc ziua şi nu noaptea, toată lumea putea să vadă şi să audă cele întâmplate: poporul de-acolo poate să mărturisească adevărul cu ocazia interogării.

11. În scrisoarea adresată lui Nicolae Bota din Şard, a cărei copie ne-a fost trimisă astăzi şi D-voastră aţi recunoscut-o ca fiind a D-voastră, aţi făcut nişte remarci care ar putea să vă facă suspect; mai precis, v-aţi referit, în general, sau numai la unii cu următoarea expresie: *”de i-ai fi văzut, prietene, pe mişeeii de unguri, ce înfricoşaţi au fost când ne-am coborât de pe deal, i-ai fi admirat”*?

Ajungând la Baia de Arieş, i-am văzut pe Csiki Lázár, pe Jánosy Lajos şi mai târziu pe Karafiat Todor, cei de care am fost urmărit; prin expresiile folosite în scrisoarea mea adresată lui Nicolae Bota m-am referit la ei. Cu această ocazie, l-am zărit mai întâi pe Csiki Lázár şi i-am spus: „Prietene, de ce nu mă împuşti acum, de ce umbli după mine în toiul nopţii ca după un câine?” După aceea m-am adresat lui Karafiat Todor şi, în prezenţa lui Szatyari Iosif, l-am întrebat şi am declarat: „Îmi pare rău, dragă onorate domn, că umblaţi după mine, căci eu, onorate domn, nu v-am făcut niciodată nici un rău” şi cu aceasta m-am dus la sălaşul meu.

12. În sfârşit, şi pentru ultima oară, sunteţi întrebat dacă n-aţi fost somat şi îndemnat de către cineva la înarmarea şi răscularea poporului. Mărturişiţi cu adevărat, căci în cazul în care veţi nega, dacă se vor mai ivi alte date lămuritoare, veţi atrage bănuiala într-o formă şi mai gravă asupra D-voastră.

Pe conştiinţa mea că nu am luat parte la înarmarea şi răscularea poporului, cu atât mai puţin n-am luat nici alte măsuri în afara celor relatate mai sus, şi pot să jur oricând că n-am fost îndemnat de nimeni la aşa ceva.

Că această interogare fără violenţă noi, cei subscrişi, am efectuat-o conform celor scrise mai sus, în 12 întrebări şi tot atâtea răspunsuri, o dovedim prin declaraţia noastră oficială, semnată cu numele nostru, elaborată pe baza credinţei noastre adevărate, la Abrud, în 28 iunie 1848.

Tövissy Gergely,
jude nobiliar de plasă din
Zlatna de Jos

Pálffy Sándor,
asesor jurat al nobilului

comitat Alba de Jos

Îmi asum răspunderea pentru răspunsurile mele date la cele douăsprezece întrebări ale interogatoriului.

Abrud, 28 iunie 1848

F. Köhery Moga Iosif

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 9.012/1848.

Cojocna, 28 iunie 1848

Nagy méltóságú Kir.Kincstár Tanács!

Helybeli kir.ügyvéd Finna István jelentése következtében, mi szerént ő jelen hó 19^{én} nem késett az idevaló álladalmi gazdaszat bémökét, Topler Antal urat fölszollítani. kötelezvénye 15^{ik} és 16^{ik} pontjai értelmében, a haszonbérben tartott jószág meg, vagy nem tartása eránt nyilatkozni, s egyszersmind nem mulatta el a Közügyek Igazgatóságát ugyan ezen fölszollítás felől értesíteni, s a sürgető téendőkre figyelmeztetni.

Mi is jónak látók nevezett bémök Topler Antal urat, mint a következő pesti országgyűlésre megválasztott követet, törvényesen megintetni: hogy ha Pestre menend, maga helyett meghatalmazott biztost nevezzen, kivel a fennsöbbség rendelkezése következtében, az álladalmi jószág további haszonbéres használhatása, vagy éppen vissza vétele felől, a szükséges egyezkedés minden akadály és az álladalmi javak legkissebb károsítása nélkül megtörténhessék.

Mit is ezennel alázatos tisztelettel jelenteni, hivatalos kötelességünk közé soroljuk.

Koloson, Június 28^{án} 1848^{ban}

Honchard Josef
Kamara Ispán

Kováts Máté
Ellenőr

Onorat Consiliu Tezaurarial Regal!

Ca urmare a raportului înaintat de către Finna István, avocat regal din localitate, acesta nu a întârziat, pe data de 19 ale lunii în curs, să îl someze pe arendaşul gospodăriei comunale de aici, pe nume Topler Antal, ca, pe baza punctelor 15 şi 16 din înscrisul de obligaţie, să se pronunţe în ceea ce priveşte păstrarea sau nu a animalelor avute în arendă.

Totodată, nu a omis nici a înştiinţa Direcţiunea Cauzelor Comune privitor la cererea impusă, după cum, tot la fel, l-a şi atenţionat pe acesta în legătură cu obligaţiile sale urgente.

Şi noi considerăm oportun ca mai sus-numitul arendaş, în calitate de deputat ales pentru următoarea dietă pestană, să fie atenţionat potrivit legii pentru ca, în condiţiile în care va merge la Pesta, să numească în locul său un comisar împuternicit, cu care, pe baza înaltei dispoziţii date, să se decidă în ceea ce priveşte folosirea sau nu şi pe mai departe a animalelor în arendă, apoi învoiala corespunzătoare să se facă fără nici o piedică, iar bunurile statului să nu sufere nici cea mai mică pagubă.

Cu profundă stimă, raportăm plasarea acestui demers printre îndatoririle noastre de frunte.

Dat la Cojocna,
28 iunie 1848.

Honchard Josef.
șpan cameral

Kováts Máté.
controlor

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. F.200. Általános iratok, nr. 6.945/1848.

98

Păclișa, 28 iunie 1848

Tekintetes Tisztség!

A tekintetes tisztségnek 1306 számok alatti rendelete következésibe tisztelettel jelentem, hogy ezen kezem alá bízott klopotivai járásban felszabadulások után engedetlenebbek lettek, mindnyájon egy értelemben vagynak: például a következőket hozom elé, hogy azon felszabadult lakosok azon régi adósságaik után járó, úgy más kifizetett napszámokat is megtenni nem akarják. Ha valahogy a végre vagy egy meg is indul, visszatérítik, pénzért pedig határozatjuk szerint éppen tilos dolgozni, a mezeti munka, ennek következtében egészen megcsökkent – ezen jelentésemhez hozzája ragasztatni kívánom még azt, mely ezen szám alatti rendeléshez nem tartozó: felfedezni azt, hogy több helységek nyilatkozatok szerint, csak a papi úton fagadhatok el a rendelések; e szerint tekintets tisztség, a bűjtogatás a papi renden foly. E körületben egy hátszegi jubiliatus örmester, Drágomir Péter használtatik, ki Balásfalván nyomtatott némely irományokat osztogatott ki, pénzért többeket is ajánlt.

Illyen állásban tekintetes tisztség, méltóztat módot találni abban, hogy a szolgálat rende, az adminisztráció folyhasson, akadályt ne szenvedjen, az engedetlenek megboláztassanak, példa adattassék, hogy a közöcsend fel ne zavartassék – mely alázatos jelentésem mellett alázatos tisztelettel maradtam a

tekintets tisztségnek

alázatos szolgája
Pogány István
szolgabíró

Paklisán, Június 28^{án} 1848.

Copie

Onorată dregătorie!

În urma ordinului onoratei dregătorii, dat sub nr. 1306, am onoarea să vă raportez că, în plasa Clopotiva, încredințată jurisdicției mele, după eliberare [locuitorii] au devenit mai neascultători, cu toții sunt solidari. De exemplu, vreau să enumăr următoarele: acei

locuitori eliberați nu vor să presteze munca cu ziua, în contul datoriilor lor mai vechi, adică pentru zilele plătite înainte. Dacă vrea totuși careva să pornească [la lucru], pe acela îl întorc din drum, iar pentru bani – conform hotărârii lor – este interzis să lucrezi. Pe câmp, abia dacă se mai muncește. La acest raport, doresc să adaug un lucru care n-a fost inclus în ordinul dat sub numărul respectiv: vă aduc la cunoștință faptul că, potrivit declarației mai multor localități, dispoziții de muncă se pot da numai de preoți.

Deci, onorată dregătorie, instigarea se face pe cale preoțească. În acest district, este folosit un plutonier reangajat din Hațeg, Petru Dragomir, care a distribuit niște manifeste tipărite la Blaj. Pentru bani, a oferit și alte documente.

În asemenea stare a lucrurilor, onorată dregătorie, binevoiți a găsi o cale pentru prestarea serviciilor. Administrația să poată funcționa, și să nu fie împiedicată [de] neascultători. Cei care nu se supun, să fie frânați, să se dea exemplu; liniștea publică să nu fie tulburată.

Cu raportarea umilă a cărora, rămân cu stimă al onoratei dregătorii serv umil.

Păclișa, 28 iunie 1848.

Pogány István,
jude nobiliar

Copie. M.O.L. Budapesta. Fond. G P., nr. 8377 / 1848.

99

Râu Alb, 28 iunie 1848

Másolat

Tekintetes Tisztség!

Tisztelvén ezen év nyárelő havának 26^{án} a tekintetes tisztségnek az aránti rendeletét, hogy a közelebbi követválasztó g rás gyűlésre választandó oláh képviselők névjegyzékét három nap alatt bemutassam, nem mulattam a járásombeli adózó helységek előljárait öt-hat falu öregeivel elémbé rendelni – Nuksoráról, Sibiséről, Ohába Sibiséről s Pestisről egy lélek se jelent meg, a több helységekblől megjelentek ugyan, de képviselőt csak Vajdej és Kozsjezs d választott. az elsőnek Gruja Nyág, a másíknak Szimityion Denyeszko képviselője, Serélnek Alexandru Berbutz, a rusori bíró ma reggel a falunak azon izenetét hozta hozzám: hogy az ők képviselőjök Saguna püspök s másra szükségök nincs, s ők a földesúri szolgálattal nem mondanak fel, mert úgy veszik észre, hogy a király arról mit se tud, így gondolkoznak a nukSORAIAK is, kiktől a bírák is el vannak tiltva a szolgabíróhozi meneteltől, s kik, amint értesülve vagyok, parancsolatok vételére Hátszegre szoktak menni, némelyek szerint a mÁJORHOZ, mások szerint az esperesthez, átaljában a görög nem egyesültek az eddigi közigazgatásra nézve oly forma utasítással

vagynak ellátva, mintha annak már ereje nem lenne. A bujtogatás nagymértékben foly. közelebből egy szászvárosi Czitlinger János nevű tímár Kőallya Ohában bőröket gyűjtögetve bujtogatott, miután eltávozott tudtam meg bujtogatásait, s megértvén, hogy Bárbu Berbonynál letéve van ötszáz váltó forint ára bőre, azokat bétiltottam oly rendelettel, hogy míg személyesen előmbe nem kerül a nevezett bujtogató, ne adja ki bőreit, mikre nézve a tekintetes tisztségnek böles rendeletétől várok és a feljelentett engedetlen helységek engedelmességre szoríttatása kieszközléséért is esdek, mert egyébb aránt minden részről megakadunk.

Egyszersmind bátor vagyok jelenteni azt is, hogy a matzesdi járásba oly adózók, kiknek adója a fő pénzen kívül 8 forint lenne, egy sincs.

Alázatos tisztelettel vagyok tekintetes tisztségnek alázatos szolgálja

Fejérvíz, június 28^{án} délben 1848.

Bágya Ferenc
Szolgabíró

Copie

Onorată dregătoriei!

Am primit ordonanța onoratei dregătorii din 26 iunie anul curent, în care mi s-a dispus să prezint, în trei zile, lista reprezentanților români, care vor fi prezenți la adunarea generală electorală. Am chemat imediat la mine oficialitățile satelor contribuabile din plasa mea, împreună cu bătrânii din cinci-sase sate, dar din Nucșoara, Sibișel, Ohaba Sibișel și Peștișul nu s-a prezentat nimeni. Din celelalte sate, deși s-au prezentat, de ales au ales doar cei din Vaidei și Cosești. Primul sat este reprezentat de Gruia Neag, al doilea de către Simition Dănescu, iar Serel de către Alexandru Bărbuț. Judele din Rușor a adus azi dimineață hotărârea satului că reprezentatul lor este episcopul Șaguna, că nu au nevoie de altul, că ei nu abandonează serviciile urbariale și că au observat că regele nu știe nimic despre aceasta [adică despre abolirea iobăgiei]. La fel se gândește și cei din Nucșoara, care au interzis chiar și juzilor să plece la judele nobiliar care, precum am fost informat, obișnuiesc să meargă la Hațeg după instrucțiuni: unii spun că la maior, alții că la protopop. În general, ortodocșii au primit instrucțiuni referitoare la administrația de până acum, potrivit cărora aceasta [administrația] n-ar mai avea nici o putere. Instigarea continuă pe scară mare. Recent un argăsar din Orăștie, cu numele de Johan Czitlinger, a instigat în localitatea Ohaba de sub Piatră în timp ce strângea pieci. Numai după plecarea lui am aflat despre instigările sale și, înțelegând că a depus la Barbu Bărboni pieci în valoare de cinci sute de florini de metal, i-am interzis acestuia să predea pieile instigatorului în cauză, până când acesta nu se va prezenta în fața mea.

Referitor la aceasta, aștept de la dregătorie îndrumări înțelepte. La fel vă implor să luați măsuri și în vederea constrângerii la supunere a localităților nesupuse denunțate.

Totodată, îndrăznesc să vă mai raportez că, în plasa Zăvoi, nu se găsește nici un contribuabil, care să aibă, în afară de impozitul principal, o impunere de 8 florini.

Rămân al onoratei dregătorii serv umil.

Râu Alb, 28 iunie la prânz 1848.

Bágya Ferenc,
jude nobiliar

Copie. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 8339 / 1848. Foto: 29.205-29.206.

100

Timișoara, 28 iunie 1848

1848   6   69

An Baron Puchner, command. General in Siebenbürgen

Temesvár am 28t Juny 1848

Auf Euer etc. gefällige jedoch un unterfertigt hierher gelangte Zuschrift vom 21t Juny l.J. Gh. N. 62 (1), gebe ich mir die Ehre Nachstehendes dienstfreundlichst zu antworten.

Das mir am 12t Mai l.J. zugekommene a.h. Kabinetschreiben de dato Wien vom 7t Mai l.J. sowie das gleichzeitige a.h. Kabinetschreiben an den Herrn Feldzeugmeister Grafen Latour ist Euer etc. zweifelsohne noch aus der Pesther Zeitung erinnerlich. In Gemäßheit dieser a.h. Anordnung bedeutete mir der k.k. Herr Minister des Kriegswesens unter 12t Mai l.J. N. 1129 et 1130 folgendens:

„Euer Excellenz werden in Zukunft“ (Scribatur ex exhibitio Praesid N 195 vom Zeichen zum Zeichen). Da ich die vielen Zweifel, welche mir dieser hohe Erlaß in Bezug auf die praktische Durchführung des vorerwähnten a.h. Befehls übrigließ, nicht im ersten Augenblicke zur Darstellung bringen wollte und konnte, so beschränkte ich mich darauf dem k.k. Kriegs Ministerio noch unter 13t Mai l.J. die Bitte auszusprechen, mir, hiemit es die Lage der Verhältnisse gestatte, hinsichtlich der im a.h. Willen gelegenen künftigen Geschäftsführung thunlichst speciellere Belehrung zu Theil werden zu lassen. -

Vor dem Empfange des a.h. Kabinetschreibens glaubte ich mich nicht berechtigt Befehle des ung. Ministeriums in Ausführung zu bringen, ich vermied bis dahin jede Correspondenz mit demselben und auch die Publication des a.h. Kabinetschreibens, über dessen ungünstigen Eindruck auf das, vom Carlowitzer National Comité in ganz anderem Sinne fanatisirten Grenzvolk ich mich nicht täuschen konnte, und achtete für's Erste aufschieben zu sollen. -

Das Erscheinen der sämmtlichen bezüglichen a.h. Kabinetschreiben in der Pesther Zeitung, und eine dringende Aufforderung des ungarischen Ministerium's vermochten mich indess über meine Bedenken hinwegzuschreiten, und am 20t Mai l.J. wörtlich folgenden Generals Befehl zu erlassen. (Scribatur der Generalbefehl ex Praesid. N. 195.)

Bei den Zweifeln, welche sich fortan über das Verhältnis erhielten, in welches die Grenzverwaltung, mag zu gestehen, daß diese Erledigungen gegenüber dem entschiedenen Befehle dem Tone des ungarischen Ministerial Erlasse sehr wenig geeignet waren, das höchst Peinliche der Ungewißheit meiner Beziehung zum königl. ung. Kriegs-Ministerio aufzuheben. Es bliebe mir also durchaus nichts anderes übrig, als mich in der Geschäftsführung an das praktisch Mögliche zu halten, d.h. unverrückt alles an das Kriegs Ministerium zu leiten, was nur in diesem Wege eine zweckdienliche Erledigung finden konnte.

In der That gelangen auch fortwährend k.k. Kriegs Ministerial Reskripte, die Grenzadministration nicht ausgeschlossen, an das General Commando, die in geregelter Weise ihren Vollzug erhalten, gleichwie ich mich andersseits verbunden erachten muß, den Anordnungen des ungar. Kriegs Ministerium's, wenn ich nicht in dem Falle bin Vorstellungen zu machen, die entsprechende Folge zu geben. Alle eingeschriebenen periodischen Eingaben sind bisher nur dem k.k. Kriegs Ministerio unterlegt worden, weil ich der Meinung bin es dem ungarischen Ministerio noch gänzlich an den erforderlichen Organen gebrauch, gestellt werden würden, und die durch keine Abstraction aus speciellen Erledigungen des k.k. Kriegs Ministerium zu beheben waren [?], mußte ich es für rätlich erachten obigen Befehl am 26t Mai zu erläutern, daß *sämmtliche* die Grenz Administration betreffende Gestionen, welche eine höhere Verfügung erheischen, fortan dem k.k. Kriegs Ministerio zu unterlegen seyen.

Daß ich sammt diesen Anordnungen, als jede mit dem k. ung. Ministerio vorgekommenen wichtigere Correspondenz dem k.k. Kriegs Minister wortgetreu zur Kenntnis brachte, versteht sich von selbst. -

Die Antwort, welche ich auf die vorervähnte Anfrage Prä. 88 erhält, lautete wörtlich wie folgt: (Scribatur Exhibit Praesid. N. 234.)

Der Erlaß N. 939, dessen hierin Erwähnung geschieht, lautete wörtlich also. (Scribatur das Praesid. Exhibit N. 182 sammt Beilage.)

Euer etc. werden daß das königl. ung. Kriegs Ministerium alle ihm dienlichen Nachweisungen schon selbst verlangen werden. -

Die Kriegs Cassa wird eigens seit dem Monate Mai vom ung. Kriegs Ministerium dotirt, obschon der Gelderforderniß aufsatz fortan auch dem k.k. Kriegs Ministerio unterlegt werden muß.

Da mir auf mehrere meiner aus spezialen Anlässen gestellten späteren Anfragen entweder keine, oder wieder nur räthselhafte Antworten zukommen, so beschloß ich es in der Geschäftsführung bei dem angenommenen, voran erörterten Systeme zu belassen, der Zeit vertrauend, daß sie dieses unklare Verhältnis im praktischen Wege notwendig nimer mehr läutern müsse. -

Und so ist es denn durch das a.h. Kabinetschreiben vom 13t d. auch wirklich in eine weitere Phase der Entwicklung, angeblich doch noch lange nicht in den Bereich voller Verständlichkeit getreten. Nach wie vor muß ich in der Geschäftsführung, wenn nicht unläßbare Verwirrungen eintreten sollten, an der bisher beobachteten Übung und an der Erwertung festhalten, daß wenn dieses Verfahren nicht das richtige notwendig auch vom k.k. Ministerio eine bestimmte Weisung werde erfolgen müssen. -

Ich finde keine Worte Euer etc. kräftig genug die peinliche Lage zu schildern, in welcher ich mich in dieser, wie in anderer Beziehung befinde. – Die Umtriebe des Carlowitzer National Comité's haben nicht nur im Slavonischen Generalate, sie haben auch im Illyrisch- und Deutschbanater Regimente eine völlige Auflösung aller gesetzlichen Ordnung bewirkt: – ich habe den Eintritt einer solchen Lage der Dinge voraus und die kläglichsten Berichte nach Wien erstattet, ohne andere Antwort erhalten zu haben als z.B. de dato 20t Juny l.J. N. 2631 folgende: (Scribatur ex exhibito Praesid. N. 322 vom Zeichen zum Zeichen.)

Anderseits kam mir de dato 21t Juny N. 2652 doch auch wieder folgende Andeutung zu: (Scribatur ex exhibito Praesid. N. 321 vom Zeichen zum Zeichen.)

In diesem Betreff blieb mir indeß doch nichts anderes übrig, als der von dem königl. ungar. Minister des Innern im Wege des hiesigen königlichen Commissairs verlangten Anordnung der Wahlen für den Reichstag Folge zu geben.

Eine andere Frage ist, ob unter den gegenwärtigen aufgeregten Verhältnissen in der Grenze eine Wahl zu Stande kommen wird, denn die beiden a.h. Manifeste vom 10t Juny l.J. wovon ich Exemplare beischließe, haben bis nun, wie es scheint noch keinen Glauben gefunden, und daher auch keine beruhigende Wirkung gehabt. -

Solange Fmschl. Hrabovsky nicht dahin gelangt, in dem in Carlovitz, beinahe unter den Kanonen der Festung Peterwardein gelegenen Heerde der südslavischen Umtriebe Ordnung zu schaffen, und die dort stehenden Tausende Bewaffneten zu zerstreuen, wird bei dem Mangel an Truppen und klarer bestimmter Befehle – welchen ich der Grenze gegenüber in gewissem Sinne nicht entrathen kann, auch mir die Möglichkeit genommen seyn, in gleicher Absicht gegen die im Lager zu Perlass befindlichen Insurgirten Grenzer wirksam aufzutreten. Inzwischen habe ich alle Disponiblen Truppen bei Groß Beeskerek zur Beobachtung dieses Haufens, und eines zweiten der sich an der Römer Schanze im Tschaikisten Ba(talli)on befindet, unter dem Hl. Obersten von Kiss von Hannover Husaren concentrirt. -

Wenn ich auch zweifeln muß, daß ich durch verstehende, in gegenwärtige Geschäftsdränge hohe mangelhafte Darstellung Euer etc. Erwartung Gemöge geleistet, so dürfte sie Anhaltspunkte doch nicht ganz vermissen lassen, und ich kann schließlich nur noch beifügen, daß ich sowol mit dem ungarischen Kriegs Minister als allen übrigen Landes Behörden Deutsch correspondire, dem Hl. Gen. Meszáros in der Anrede und im Contexte: „Hl. Kriegsminister, seine den königlichen Commissairen“ Herr königl. Commissair gebe, übrigens im Style in Pesth die herkömmlichen Formeln der Courtoisie thunlichst vermeide.

[Freiherr von Piret,
commandirender General im Banat]

Baronului Puchner, comandant suprem în Transilvania

Timișoara, 28 iunie 1848.

La amabila, dar nesemnata scrisoare a Excelenței Voastre, din 21 iunie a.c. secret nr. 62 (1), am onoarea de a vă răspunde următoarele:

Preaînalta scrisoare de cabinet, datată din 7 mai a.c. la Viena, primită de mine în 12 mai a.c., precum și adresa de cabinet către domnul general de artilerie, contele Latour, din aceeași dată, vă sunt, fără îndoială, cunoscute deja din ziarul de la Pesta. În conformitate cu aceste preaînalte dispoziții, Domnul Ministru c.c. de Război mi-a explicat în 12 mai a.c. nr. 1129 și 1130 următoarele:

„În viitor, Excelența Voastră...” (Scribatur ex exhibito Praesid N 195 / Scrise în prezentarea prezidialei nr. 195, de la semnul... până la semnul.) Deoarece nu am vrut și nu am putut să-mi reprezint, din prima clipă, numeroasele îndoieli pe care mi le-a deșteptat această înaltă ordonanță în privința aplicării practice a amintitului ordin, m-am mărginit a adresa încă din 13 mai a.c. Ministerului c.c. de Război rugămintea de a-mi oferi lămuriri speciale asupra preaînaltelor intenții, vizavi de activitatea viitoare.

Înainte de a primi preaînalta adresă de cabinet, nu mă simțeam îndreptățit să duc la îndeplinire porunci ale Guvernului ungar; până atunci evitasem orice corespondență cu acesta, precum și publicarea preaînaltei adrese de cabinet, căci nu mă puteam înșela asupra efectului său nefavorabil în rândul populației grănicerești, fanatizate de comitetul național de la Carloviț în sens opus. Am cugetat ca, deocamdată, să mai amân.

Publicarea tuturor preaînaltelor adrese de cabinet, doveditoare în ziarul din Pesta și îndemnul insistent al Guvernului ungar, m-au determinat să trec peste îngrijorarea mea și să emit, la 20 mai a.c., următorul ordin general [pe care îl redau] textual: (Scriș ordinul general din prezidia nr. 195.)

Îndoielile pe care le aveam, în continuare, în legătură cu situația administrației graniței și cu soluționările vizavi de poruncile hotărâte, de tonul dispozițiilor guvernamentale ungare nu erau deloc indicate pentru a suprima incertitudinea relației mele cu Ministerul de Război ungar. Nu-mi mai rămânea, astfel, nimic altceva de făcut decât să conduc treburile cât mai practic posibil, adică să transmit Ministerului de Război tot ce putea găsi o rezolvare pe calea aceasta.

De fapt, mai sosesc și acum la Comandamentul Suprem rescripte ale Ministerului c.c. de Război, referitoare inclusiv la administrația graniței, care sunt duse la îndeplinire pe calea reglementată. Pe de altă parte, mă consider obligat să mă conformez dispozițiilor Ministerului ungar de Război, dacă nu mă aflu în situația de a face reproșuri. Toate cererile, scrise periodic, au fost până acum prezentate doar Ministerului c.c.

de Război, deoarece sunt de părere că, dacă ar fi puse la dispoziția totală a organelor Guvernului ungar, nu sunt înlăturate prin nici o abstracțiune din rezolvările speciale ale Ministerului c.c. de Război. [?] Am considerat potrivit să emit menționatul ordin la 26 mai, conform căruia *toate* gestiunile legate de administrația de graniță să treacă de acum înainte în subordinea Ministerului de război c.c.

Este de la sine înțeles că am adus literal la cunoștința Ministrului de Război c.c. toate aceste dispoziții ca și corespondența mai însemnată avută cu Guvernul c. ungar.

Răspunsul primit la întrebarea din adresa nr. 88, arătată anterior, sună literal astfel: (Scribatur Exhibit Praesid. N. 234.)

Dispoziția nr. 939, la care se face referință în acest [răspuns] sună literal astfel: (De scris prezentarea prezidială nr. 182 împreună cu anexa.)

Excelența Voastră înșivă îi veți solicita Ministerului regesc ungar de război toate indicațiile care îi slujesc acestuia.

Începând cu luna mai, Casieria de Război este dotată de către Ministerul ungar de război, deși rapoartele privind necesitățile de bani trebuie prezentate și mai departe Ministerului de Război c.c.

Deoarece la mai multe întrebări ale mele ulterioare, iscate de împrejurări speciale, fie nu am primit nici un răspuns sau am primit răspunsuri cifrate, am decis să îmi conduc activitatea după sistemul prezentat mai sus și să mă încred că timpul nu va trebui să lămurească, pe cale practică, această relație neclară.

Și astfel, pe baza prealunlei adrese de cabinet din 13 ale lunii, s-a trecut într-o altă fază de dezvoltare, care totuși, după toate aparențele, este departe de a fi pe deplin inteligibilă. În continuare trebuie să mă țin în activitatea desfășurată de practica observată și de aprecierea că, dacă nu cumva se vor ivi încurcături inerente și dacă acest procedeu nu va fi cel corect și necesar, cu certitudine Ministerul c.c. va trebui să emită în consecință anumite indicații.

Nu am cuvinte potrivite pentru a relata Excelenței Voastre suficient de sugestiv situația penibilă în care mă aflu în privința aceasta, ca și în alte privințe. Uneltirile Comitetului Național din Carloviț au produs nu numai în generalatul slavon, dar și în sânul regimentelor *iliric* și *german* din Banat completa destrămare a ordinii legale. Eu am prezis instaurarea unei astfel de situații, trimițând la Viena cele mai jalnice rapoarte, însă fără a primi nici un alt răspuns decât, de pildă, cel datat din 20 iunie a.c. nr. 2631: (De scris din prezentarea prezidialei nr. 322 de la semnul... până la semnul.)

Pe de altă parte, în 21 iunie nr. 2652, am primit o altă indicație: (De scris din prezentarea prezidialei nr. 321 de la semnul... până la semnul.)

În această privință, nu mi-a rămas altceva de făcut decât să dau ascultare dispoziției cu privire la alegerile pentru Parlament, emisă de ministrul regesc ungar de interne și sosită pe calea comisariatului regesc de aici.

O altă întrebare este dacă, în actualele împrejurări agitate de la graniță, poate avea loc alegerea, căci cele două prealunle manifeste din 10 iunie a.c., din care

anexez exemplare, până acum nu au găsit un credit și, deci, nici nu au avut un efect liniștitor.

Atâta vreme cât feldmareșalul Hrabovsky nu reușește să facă ordine la Carloviț, în focarul uneltirilor slavilor de sud, aproape sub tunurile cetății Petrovaradin, lipsa trupelor și a ordinelor precise față de graniță – pe care într-un anumit sens nu le pot înțelege – îmi va răpi și mie posibilitatea de a acționa eficient cu aceeași intenție împotriva grănicerilor insurgenți, aflați în tabăra de la Perlass. Între timp, am concentrat toate trupele disponibile la Becicherecul Mare pentru a ține sub observație această grămadă, dar și o a doua trupă aflată lângă șanțul roman, în batalionul ciaikist, sub comanda domnului colonel Kiss de la husarii Hannover.

Este de la sine înțeles că trebuie să mă îndoiesc că, în actuala strâmtoare a activității în care mă aflu, prin prea lacunara mea expunere am putut răspunde așteptărilor Excelenței Voastre. Sper, totuși, că ea va oferi câteva puncte de sprijin. În fine, pot doar să mai adaug că atât cu ministrul ungar de război, cât și cu toate celelalte autorități ale țării corespundez în limba germană; domnului general Meszáros mă adresez direct și în context: „Domnule Ministru de Război”, iar comisarilor regești: „Domnule Comisar Regesc”, iar în rest, în ce privește stilul, la Pesta evit pe cât posibil formulele tradiționale de curtoazie.

[Baronul Piret,
comandant general suprem în Banat]

Original. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien. Fondul 1848 Institutul de Istorie Cluj, cutia 2, doc. 10. Xerox: 15.635-15.650/1848.

1. Scrisoarea generalului Puchner către generalul Piret nr. 62 din 21 iunie 1848:

Gh. Nro. 62
1848   6   ad 69

Se Excellenz

den k.k. Herrn wirklichen Geheimen Rath, Kämmerer und Commandirenden Generalen im Banat
etc. etc.

Freiherrn von Piret zu Tmesvár

Klausenburg am 21. Juni 848

Da dieses General Commando zu Folge eines a.h. Handbilletts Se M. des Kaisers ddto Insbruk am 13. Juni d.J. den Befehlen Se kais. Hoheit des E.H. Stephan und des ungarischen Kriegsministeriums, in allem und Jedem untergeordnet worden ist, wie dies, bei dem Eure Excellenz unterstehenden Generalate schon vor einiger Zeit geschah, so nehme ich mir die Freiheit Euer Excellenz zu meiner besseren Orientirung in dieser neuen Stellung im engvertreulichen Wege zu ersuchen, mir gefälligst bald und detailirt mittheilen zu wollen, wie Hochdieselben es mit der Dienstescorrespondenz mit dem königl. Statthalter, und dem nunmehr vorgesetzten ungar. Kriegsministerium in Bezug auf Sprache, Titulatur und Styl halten, insbesondere mich aber über das Verhältniß aufklären zu wollen.

in welchem das General Commando hierdurch, zu dem k.k. öster. Kriegsministerium getreten ist, ob mit demselben nunmehr alle Verbindung abgebrochen ist, oder ob, und auf welche Art dieselbe noch fortbesteht?

Eure Excellenz würden mich durch erschöpfende Beantwortung dieser Fragen sehr verbinden.

[Freiherr von Puchner,
Commandirender General in Siebenbürgen]

Secret nr. 62
1848   6   la 69

Exzellenței Sale,
domnului adevărat Consilier Secret c.e., Camerar și Comandant Suprem în Banat etc. etc.
baronului Piret din Timișoara

Cluj, 21 iunie 1848.

Deoarece, ca urmare a preainaltului bilet de mână al Maiestății Sale Împăratul, datat la Innsbruck în 13 iunie a.e., Comandamentul Suprem de aici a fost subordonat, sub toate aspectele, poruncilor Înălțimii Sale, Arhiducele Ștefan și ale Ministerului de Război ungar – așa cum același lucru s-a întâmplat încă cu câțva timp în urmă și în generalatul aflat sub comanda Exceleței Voastre, pentru mai buna mea orientare în această nouă situație, îmi permit să o rog pe Exceleța Voastră, pe cale confidențială, să binevoiască a mă informa cât mai grabnic și mai detaliat cum procedați cu corespondența de serviciu, întreținută cu Locțiitorul Regese și cu Ministerul ungar de Război, de-acum for superior, în privința limbii, titlaturii și stilului; îndeosebi însă să mă lămuriți asupra raportului existent între Comandamentul suprem și Ministerul de Război c.e. austriac – dacă, cu acesta, s-a întrerupt orice legătură sau dacă nu, sub ce formă se păstrează aceasta?

Exceleța Voastră m-ar îndatora foarte mult, răspunzând exhaustiv întrebărilor mele.

[Baronul Puchner,
comandant suprem în Transilvania]

Original. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien. Fondul 1848 Institutul de Istorie Cluj, cutia 2, doc. 11. Xerox: 15.651-15.652/1848.

101

Caransebeș, 28 iunie 1848

Kedves barátom !

Holnap Káransebesre indulok a törvények kihirdetésére, s a követválasztásra felügyelendő. Mint lesznek ott a dolgok, onnan megírom.

E miatt nem indulhatok még néhány napig fel az országgyűlésre,. Megválasztásom jegyzőkönyvét ide teszem ./ alatt olly kérelemmel, légy szíves azt az igazoló választ-

mánynak beadni, s gondot viselni, hogy kifogás ne tétessék elmaradásom ellen. Közzolgálatban történik ez s azért méltán épen általad kimentendő.

Ez okból írom a levelet magánosan.

A lugosi népgyűlés, hatásában sokkal haszonhozóbb mint vészes. Murgu már azután, mikor én tudósítomat hozzád felküldtem, komolly felszollításomnak hódolt, mi szerint a püspökökre vonatkozó kívárat is kérelmezés alakjában foglaltassék a jegyzőkönyvbe: eképen az egész tárgyalás a törvényesség színét megtartotta. Haszna pedig e népgyűlésnek abban érezhető, hogy a rác lázongás elleni határozott nyilatkozás, melyet a népgyűlés esküvel is erősített meg, erkölcsi sülyt adott a lázongók elleni készületnek.

Jó volt azon kívül e népgyűlés azért ismert Murgu állása észrevehetőleg rendült meg az oláh papság nagy részénél a püspökök iránti javallata miatt. Ugy veszem észre, hogy a míveltebb osztály az oláhok közt Murgut nem kedveli, vagy általa üldöztetik. Így Gozsdu és Pászka megválasztását Krassóban az ő befolyása gátolta meg.

Kikindának jó volna tisztújítást megengedni. Ezt ők magok, a megyei tisztek és az ott szállásolt katonaság parancsnoka is javasolják. Az utolsó, külön is, előterjesztést bocsátott a miatt hozzám.

A temesvári katonai fegyvertárban 12 ezeren felül találtatik a szétszedett löfegyver, vagy legalább cső. Kiküldtem a minap Gorovét megtekintésökre, a jelentését ide zárom. A hadügyminister megvizsgáltatthatja, s ha hasznavehető, rendeltést tehet irántok.

A nemzetörsegi örmagyok választása nem sikerült dolog. Torontálban Rohonczy jó, de [...] és nem[...] Temesvárott Hiller szinte nem arra való, készül is lemondani. Krassóban Ásboth Lajos derék ember, de van még egy Ásboth ott, szinte kapitány. Krassóban legerélyesebb ember, Ásboth Adolf, kit én biztosnak tettem örsereg szerkesztésére. A másik Ásboth mellett ez is szükséges egyén, s megérdemli a kinevezést szorgalma és ügyessége miatt, melyet a nemzetörség szerkesztésében tanúsított.

Hiller abban követ el hibát, mint eddigi ideiglenes örmagy, hogy a temesvári lövészeknek megengedte, hogy ezentúl is külön csapatot képezzenek, mi törvénytelenység. Én ez iránt a városnak ma írom, hogy azon csapatot is a nemzetörségbe beolvasztani *kellene törvény szerint*.

A nemzetörség igen nehezteli ez elkülönülést, mi leginkább Persenter nevű volt szószollónak műve, ki e csapatnak az előtt főnöke volt, s befolyását most itt megtartani szeretné. Kérlek, Hiller helyébe ne neveztessek más, míg fel nem jövök, hogy felvilágosítást szóval adhassak.

A végvidéken Szentmihály oláh község gyönyörű példáját adta a hűségnek és elszántságnak. A lázongók reá is, mint minden más községre a kiállítandó fegyveresek számát kivetették, s ők gyakorolván ott a közhatalmat, a község engedelmeskedett. Mihelyt azonban egy oda küldött emmisárius a június 11-iki manifestumokat köztök elosztogatá, azonnal vissza hívták embereiket. Azóta fenyegetődéssel, sőt tetteges megtámadással is kísérték meg a lázongók e kis népet meghódítani, de nem sikerült. Szomszédjaik, Torontal megyei Ürményház helység magyar és Hidgdorf német lakosai

védelmökre lettek. Így szövetkezve már többször verték a lázítókat vissza. Közlöm ./, alatt a szomszéd jegyzőségnek a verseci főszolgabíróhoz intézett jelentését, mely a szentmihályiak lelkesülését tünteti elő, híven, mert szüval és tettel bizonyították be. Minap, egy a lázítók táborából átküldött papot vasra vertek, s magok katonai kísérettel Versecre, onnan hozzám Temesvárra hozták, s vele egy káplárt is, ki társaságában jelent meg körökben izgatni. Az átküldöttet a hadi kormányshoz kísértettem. E befogatás azonban egy szomorú eseményt vont maga után. Szentmihály szomszéd-ságában fekvő Karlsdorf német, szinte végvidéki / mindkettő a fejrtemplomi czedben van / és szinte hív községnek plebánosa Krix úr ugyan azon időben, melyben a szentmihályiak a lázító papot behozták Temesvárra és nállam volt. A lázadók tudták ezt, s így történt, hogy midőn a plebános Temesvárról hazafelé utazott. Alibunár mellett a lázadók megtámadták, s útitársával egy orvosnevendékkel együtt fogságba ejtették.

Tegnap a karlsdorfiak bejöttek plebánosuk levelével, melyben mindenre, a mi szent, kér és kényszerít, hogy a lázító papot bocsássuk ki, mert a csoportnak, mely őt elfogta, parancsnoka határozottan kijelentette, hogy addig fogja őt és útitársát rabságban tartani, s mind azt elkövetni rajta, míg az itt bezárva lévő pap ki nem eresztetik, s mi ezen fog elkövetetni. Illy körülmények között kénytelenek leszünk a foglyokat kicserélni. A csanádi püspökség vicáriusa is közbe vetette magát ide nyújtott folya-modásával a karlsdorfi plebános kiszabadításának eszközzésére. Az izgató pap, – alibunári görög nem egyesült lelkész Zsán Miklós –, mentségére azt hozta elő, hogy őt is erőszakkal kényszerítették arra, hogy Szentmihályra menjen, s kiknek hűsége méltó arra, hogy őt áldozattal is kiszabadítsuk „vad ellenség” körmeiből.

A szentmihályiak egy servianust is hoztak be hozzám, erős borzasztó egy ember, kit a lázítók szinte olly rendeléssel küldtek hozzájuk, hogy élökre álljon s táborokba vezesse őket. Feje össze vissza törve volt, alig állhatott s beszélhetett. Megyei tömlöcbe tartottam meg, nem küldém a hadi kormányshoz, mert idegen, nem hatósága alatti egyén.

A servianusok átkelése mindig aggasztóbb lesz. Egy bátor emmisáriusom magára vállalta, hogy néhány manifestumot egyenesen a perlaszi táborba viszi be. Oda ment s végig járt a táboron keresztül. Három ezerre becsülte a csoport számát, melyből egy ezer servianus, két ezer végvidéki. A servianusok mind erősen vannak felfegyverkezve. Mindeniken két pisztoly, handzsár, puska, s mind jól öltözött emberek. Azt is állítja a küldöttem, – Anan nevű temesvári német lakos –, hogy köztök egy orosz ömagy van, ki iránt nagy tisztelettel viseltetik a tábor. Való e a dolog, Isten tudja., Anan esküszik, hogy az egész táborban nyíltan orosz ömagynak neveztetik, s hogy neki úgy mutatták. A manifestumokat tűzbe vetették, vagy egyéb méltatlan bánásmóddal dobták el.

Hidd el édes barátom, hogy e háború nem polgárháború csak, hanem külellenességgeli undok harc, melyet álarcosan, becstelenül kezdett meg Szerbia, s nagyobb erő folytonos fejtésével hosszú s nagy hadakozással alakítani szándékozik. Az oroszoknak is keze benne van a vezetésben. Olvastam hadrendezési szabályokat, melyeket a községekhez intéztek, azok olly dologértő ügyességgel, olly bizodalom teljesen ügyök ereje iránt vannak írva, hogy lehetetlen hinni, miképen ez a pancsovai bukott botosok és néhány kicsapott tiszt

műve lehessen. Dynástiánk, mely eredetileg a végvidéket ellenünk felizgatta, saját keblébe is tört, mert kábaság gondolni is, hogy a serviánusok Ferdinandért harcolnak.

Örömmel vettem a hírt, hogy Berchtold altábornagy hadvezérré nevezetett ki. Lényeges feltétel a lázongás elfojtására, hogy mennél hamarabb támadólag lépjenek fel seregeink, a halasztás talán nekik kedvezőbb mint nekünk. Eleinte könnyűszerrel el lehetett volna nyomni, ha katonai hatóságainkat titkos ármány nem vezérelte volna.

E percben vettem egy kereskedőtől azon hírt, hogy Bukarestben ki ütven a lázongás a fejedelem ellen, a muszka consul a cár hadjainak azonnal megparancsolta Oláhországba belépni, s hogy ennek folytában tegnap előtti napra az orosz katonaság már Oláhországban várattott.

4./ alatt küldök egy beavatott embertől vett javaslatot, a végvidéki oláh részében querilla féle hadcsapatnak rendezésére, mely javaslatot a hadügyminister talán tekintetbe veend.

Öllelek, örökké híved

V. S.

Légy szíves Farkas Bandinak meg mondani, hogy számomra is jó lakásról gondoskodjék. Perczel Marcót pedig megkérni, hogy ő és Bezerédy körül régi barátaim sorában foglaljon el számomra ülést.

Karácsonyi Laci panaszkodik, hogy mint főispánnak kisebb hatalma van, mint volt alispány korában. Én azt javasoltam, hogy ezen rendkívüli intézkedéseket, melyek a lázongás kiütéséből keletkeztek, maga kezelje elnökiileg, mert nem tartoznak a rendes igazgatásba. S álljon erre nézve ő maga mind a ministeriummal, mind a birtokossággal összeköttetésben. Külön biztosnak nem lehet tenni, mert ezen vármegyék ugyanazon egy átnézéssel vezetendők ez időben.

Szentmihályra, – a végvidéken –, fél század huszár rukkolt be. Juni 24. és 28. parancsaidat sürgöny által vettem. Töreksem teljesíteni.

Még egy terhelő kérelmem van.

5./ alatti folyamodást légy szíves a hadügyministernek benyújtani. A folyamodó egyén nekem itt lényeges szolgálatokat tett és ügyünk tesz érdekében.

E percben veszem Kissnek 6./ alatti jelentését. Sürgető hidd el a csoport megtámadása. A mi erőnk a védelmet megbírhajja, de nem a megtámadást. Berchtold siessen.

Dragă prietene !

Măine pornesc spre Caransebeș ca să supraveghez proclamarea legilor și alegerea de deputat. Îți voi scrie, de acolo, despre mersul lucrurilor.

Din această cauză nu pot pleca, pentru câteva zile, la Dietă. Anexez procesul verbal al alegerii mele, cu rugămintea să ai bunăvoința să-l predai Comisiei de Verificare și să te preocupi să nu se ridice vreo obiecție împotriva întârzierii mele. Se întâmplă aceasta în timpul serviciului public și, de aceea, apelez la nobilul tău act salvator.

Din acest motiv aștern solitar epistola.

Adunarea populară de la Lugoj este, prin influența ei, mai mult profitabilă decât primejdioasă. Imediat după ce ți-am prezentat raportul, Murgu a acceptat importanța mea somatică, conform căreia doleanța referitoare la episcopi să fie cuprinsă sub formă de solicitare în procesul verbal. Astfel, întreaga dezbatere a respectat culoarea legalității. Utilitatea unei atari adunări populare constă în faptul că declarația fermă împotriva răzvrătirii sârbe, ce a fost întărită prin jurământ de către întrunirea populară, a oferit greutatea morală pentru pregătirea împotriva răsculaților. În afară de aceasta, adunarea populară a mai fost binevenită pentru că poziția lui Murgu s-a diminuat vizibil înaintea marii majorități a preoșimii românești, tocmai datorită proiectului său vizând episcopii. Remarc, totuși, că pătura mai cultă a românilor nu simpatizează cu Murgu, ori se consideră persecutată prin acesta. Astfel, alegerea lui Gojdu și Pașca în Caraș a fost împiedicată de influența sa.

La Chichinda, ar fi nimerit să se îngăduie reînarmarea funcționarilor. Faptul este reclamat de ei înșiși, de funcționarii comitatensi și de comandantul armatei încartiruite la fața locului. De altfel, cel din urmă, mi-a prezentat o expunere în acest sens.

În arsenalul armatei de la Timișoara, se află peste 12.000 arme de foc disparate, sau, cel puțin, țevi. Deunăzi, am delegat pe Gorove să le examineze, iar raportul lui este anexat. Ministrul de Război poate să cerceteze, iar dacă sunt utilizabile, poate să dispună în privința lor.

Alegerea maiorilor gărzii naționale nu a fost o treabă reușită. Rohonczy este bun în Torontal, dar [șters în text, n. n.] și [ilizibil, n. n.], dimpotrivă. Hiller nu este potrivit la Timișoara, în consecință, se pregătește să demisioneze. Asbüth Lajos este un om vrednic în Caraș, dar mai există acolo un Asbüth, tot căpitan, pe nume Asbüth Adolf, cel mai energic om din Caraș, pe care l-am numit comisar însărcinat cu formarea gărzii. Este o persoană necesară alături de celălalt Asbüth; își merită numirea, datorită sânguinței și priceperii demonstrate în alcătuirea gărzii naționale.

Greșeala lui Hiller, în calitate de maior provizoriu, a constatat în faptul că a permis pușcașilor din Timișoara să formeze, pe mai departe, o trupă separată, ceea ce este ilegal. În această privință, mă voi adresa astăzi orașului, ca trupa respectivă să fie inclusă în garda națională, conform legii. Garda națională acceptă cu părere de rău această separare, care, de fapt, este opera fostului purtător de cuvânt, Persenter; respectivul a fost conducătorul trupei și ar voi să-și păstreze influența în continuare. Am rugămintea, deci, ca să nu desemnezi pe altcineva în locul lui Hiller, până ce nu voi apărea acolo, ca să-ți transmit necesarele informații orale.

Comuna românească Sânmihai din Confiniu a oferit un splendid exemplu de credință și hotărâre. Aici, ca și în oricare altă comună, răzvrătiții au stabilit numărul forței militare; ei exercitau autoritatea publică, iar comuna s-a supus deciziei. Și-au retras însă degrabă oamenii în momentul în care un emisar, trimis la fața locului, a împărțit manifestele din 11 iunie. De atunci, au încercat răsculații, prin amenințări și reale ultraje, să cucerească această mică comunitate, dar fără succes. Apărători au devenit vecinii din comitatul Torontal, locuitorii maghiari din comuna Jemenovci [azi în Serbia] și cei germani din Jazovo [azi în Serbia]. Aliați, astfel, au respins, în

mai multe rânduri, pe răzvrătiți. Sub numărul alăturat, %, comunic raportul notariatului vecin adresat prim-judelui nobiliar din Vârșeț, care înfățișează însuflețirea reală a celor din Sânmihai, dovedită prin vorbă și faptă.

De curând, au ferecat în lanțuri un preot venit la ei din tabăra răsculaților, pe care l-au transportat sub escortă militară la Vârșeț, iar de acolo, la mine, la Timișoara, laolaltă cu un caporal, cu care apăruse să facă agitație în cercul lor. Am însoțit pe cei trimiși până la sediul guvernământului militar. Găzduirea lor acolo a atras, însă, după sine un trist incident. În răstimpul în care cei din Sânmihai au adus preotul răzvrătit, domnul Krix – parohul comunei germane din Banatski Karlovač [azi în Serbia], la fel de credincioasă, așezată deopotrivă în Confiniu și în vecinătatea localității Sânmiclăuș – a fost la Timișoara, respectiv la mine. Faptul a fost știut de răsculați și s-a întâmplat ca, după plecarea parohului din Timișoara spre casă, ei să-l atace și să-l ia prizonier lângă Alibunar, împreună cu camaradul său de drum, un student medicinist. Ieri au venit cei din Banatski Karlovač cu un mesaj din partea parohului, în care face apel la tot ceea ce este sfânt, cerând și obligând ca preotul răzvrătit să fie eliberat, fiindcă liderul grupului ce-l capturase a afirmat decis că îl va deține laolaltă cu tovarășul său de drum, cu toate consecințele de rigoare, până ce preotul întemnițat nu va fi eliberat. În asemenea situații, vom fi obligați să procedăm la schimbul de prizonieri. Vicarul episcopiei de la Cenad a intervenit, prin cererea transmisă, în vederea mijlocirii slobozirii parohului din Banatski Karlovač. Preotul răzvrătit, Nicolae Jan, păstor sufletește greco-ortodox din Alibunar, a menționat ca proprie scuză faptul că a fost obligat, prin forță, să se deplaseze la Sânmiclăuș, iar credința nobilă obligă să fie eliberat, drept victimă, din ghearele „dușmanului sălbatic”.

Cei din Sânmihai mi-au adus și un servian [sârb], un om extrem de puternic, pe care răsculații l-au trimis cu misiunea să se pună în fruntea sătenilor și să-i aducă în tabăra lor. Capul îi era complet spart, abia se ținea pe picioare și abia putea să vorbească. L-am reținut în temnița comitatului, fără să-l mai predau guvernământului militar, fiindcă era străin și nu aparținea de autoritatea lor.

Trecerea servienilor va fi mereu mai alarmantă. Un emisar curajos și-a asumat riscul să transporte câteva manifeste direct în tabăra de la Perlas. S-a deplasat acolo și a cutreierat tabăra în sus și în jos. A estimat totalul grupei la 3.000, dintre care 1.000 servieni și 2.000 din Confiniu. Toți servienii sunt puternic înarmați. Fiecare are câte două pistoale, hanger, pușcă și toți sunt bine îmbrăcați. Trimisul meu, pe nume Anan, locuitor german din Timișoara, mai susține că există între ei un maior rus, care se bucură de mare respect în tabără. Dacă este adevărat, Dumnezeu știe! Anan se jură că este numit pe față în tabără, drept maior rus, și că așa i-a fost prezentat. Manifestele au fost arse ori aruncate prin alte identice tratamente nevrednice.

Crede-mă, scumpe prieten, că acest război nu este numai un război civil, ci o detestabilă luptă cu un dușman exterior, începută mascat, infam de către Serbia care, odată cu continua pritocire a unor forțe mai mari, tinde să se transforme într-o campanie lungă și amplă.

Chiar și rușii își au partea lor de vină în purtarea războiului. Am lecturat regulamente de organizare militară, care au fost adresate comunelor, redactate cu

atâtea priceperi în materie, cu deplină încredere în forța cauzei proprii, încât este imposibil de crezut ca ele să fie doar opera unor bătauși eșuați din Panciova și a câtorva ofițeri în retragere. Dinastia, care la origine a ațâțat Confiniul împotriva noastră, și-a înfipt pumnalul în propriul piept, fiindcă ar fi necugetat să credem că servienii ar lupta pentru Ferdinand.

Am aflat cu bucurie știrea că generalul de brigadă Berchtold a fost numit comandant suprem. Condiția esențială pentru suprimarea răscoalei este ca armatele noastre să acționeze ofensiv și cât mai rapid cu putință, fiindcă asemănarea este, poate, mult mai propice pentru ei, decât pentru noi. La început, ar fi putut fi învinși prin mijloace mult mai simple, dacă autoritățile noastre militare nu ar fi fost călăuzite de intrigi secrete.

Acum am aflat de la un negustor vestea că, izbucnind revolta împotriva domnitorului la București, consulul rus a ordonat intrarea imediată a trupelor țariste în Valahia, iar, drept consecință armata ruscască, se află deja, de alaltăieri, în Țara Românească.

Sub numărul alăturat, /, expediez propunerea acceptată din partea unui specialist, în legătură cu reglementarea trupei militare, de așa-zisa guerilă, din partea românească a Confiniului, proiect care sper să fie luat în considerare de către Ministrul de Război.

Te îmbrățișez, pe veci credincios,

V.S.

Ai amabilitatea să-i comunicii lui Farkas Bandi să se preocupe de o locuință bună pentru mine. Să îl rogi pe Perczel Marci să-mi ocupe un loc în rândul prietenilor vechi, alături de el și de Bezerédy.

Karácsonyi Laci se plânge că, în calitate de comite suprem, are o autoritate mai mică decât în perioada în care era vicecomite. I-am sugerat ca măsurile deosebite, apărute drept urmare a începerii revoltei, să le dirijeze ca președinte, fiindcă nu aparțin conducerii normale. În această privință, să fie în legătură atât cu guvernul [maghiar], cât și cu nobilimea. Nu putem instala un comisar special, deoarece comitatele respective pot fi conduse de o singură persoană.

O jumătate de companie de husari a fost încartiruită la Sănmiclăuș, în Confiniu. Am aflat, prin depeșe, de ordinele tale din 24 și 25 iunie. Mă străduiesc să le îndeplinesc.

Încă o rugămintă apăsătoare, respectiv petiția de sub numărul 5 să ai bunăvoința a o prezenta Ministrului de Război. Persoana solicitantă mi-a făcut aici servicii importante și face, în continuare, pentru cauza noastră.

În acest moment, citește raportul lui Kiss de sub numărul 6. Apelează urgent la el pentru atacarea grupului. Forțele noastre rezistă în apărare, dar nu la atac. Berchtold să se grăbească.

Original. M.O.L., Budapesta, Fond. Az 1848-49-I Minisztériumi Levéltár, Belügy-minisztérium, Elnöki iratok, nr. 502 1848, Foto: 818-821.

Orşova Veche, 28 iunie 1848

Nr. 88/848

Unteres Donau Cordons Commando

An das kaiser königliche Hohe Banater General Kommando Präsidium

Seit dem letzten einem hohen General Kommando Präsidium unterlegten gehorsamsten Bericht vom 20ten d.M. Nro. 72 sind die Vorgänge in Serbien für das k.k. Gebieth immer drohender geworden. Die eingelangten Nachrichten machten es fortan gewisser daß sich in dem gegenüber liegenden Serbien Haufen von Freiwilligen bis 600 Köpfe stark gesammelt haben, deren Absicht sei nach diesseits zu treten um den Slaven gegen die Magyaren Hülfe zu leisten. Von dem Cordons Strecken Commando zu Svinitza erhielt man unterm 24ten d.M. Nro. 131 die dienstliche Anzeige daß jenseitige Serben bei Svinitza, was keine Eingangs Station, ist nach diesseits übertreten; gleichzeitig der Cordon im illyrischbanater Grenz Regiment aufgehoben und die waffenfähige Population dieses Regiments selbst die Reserv Mannschaft nach Wracsovgai zu der sich dort sammelnden slavischen Truppe theilweise abgegangen sei. In dem gegenüber liegenden serbischen Dorfe Tekia zeigte sich eine Auffallende Rührigkeit unter den Bewohnern, und über die Anwesenheit von 50-60 Bewaffneten erhielt man Gewißheit, daß deren Anzahl aber auch 150 betragen möge wurde sehr wahrscheinlich.

Offen gestanden es die Innseitigen und selbst die Orts Behörden von Tekia mit dem Beisatze es sei befohlen daß ihre Bewaffneten herüber kommen werden, um Se Majestät den Kaiser und ihren Brüdern den Slaven gegen die Magyaren zu Hülfe zu kommen. Hauptsächlich aber erwarten sie den nahen Zeitpunkt bis die Slaven der obern Gegenden eben gegen Orsova ziehen werden. Da fand sich das Cordons Comando genöthiget zur Sicherung des k.k. Gebiethes, zum Schutze des Handels, der hier anwesenden öffentlichen Aemter und des Ortes unterm 24ten d.M. Nro. 80 beim loblichen Regiments Commando um die Anhero Beordnung von 5 Compagnien des Regiments Abtheilung dann 2 der 3 A.digen [?] Geschütze einzuschreiten.

Die Bewohner Orsovas kamen eben in Kenntnis von der bevorstehenden Gefahr, und sie geriethen hiedurch bei der geringen Militär Macht welche zum Widerstand am Kordon vorhanden und noch dazu auf einer so langen Linie zerstreut ist in die größte Bestürzung. Augenscheinlich schwebte es ihnen vor daß wenn ein und einigermaßen bedeutender Haufen den Einfall in das diesseitige Gebieth versucht, der Widerstand des Kordons nicht den erforderlichen Erfolg haben sondern blos zur Erbitterung der Innseitigen führen, die dann an ihrem Hab und Gut an ihrem und dem Leben ihrer Familien die schrecklichste und blutigste Rache nehmen werden. Daher verfügten sich viele Handels und Gewerbsleute zu dem Gefertigten und bathen daß bei der geringen bewaffneten Macht den Innseitigen kein erfolgloser Widerstand

entgegen gesetzt werden möge, da überdieses nach deren Verhalten an andern Orten noch anzunehmen sey, daß sie ruhig weiter zu den Slaven des Illyrisch und Deutschbanater Grenz Regiments ziehen.

Diese bangen Besorgnisse der Orsovaer Bewohner, die ihnen vorliegenden Ereignisse im Illyrisch und Deutschbanater Grenz Regiment machen es nicht nur wahrscheinlich daß ihre Mitwirkung ausgenommen bei dem Einfall einer Räuberherde nicht sehr zu rechnen, sondern es führte auch noch zu der wahren Vermuthung daß ungeachtet ihrer treuen Anhänglichkeit an das allerdurchlauchtigste Kaiserhaus sie dennoch zur Rettung ihres Habens und Lebens sich einzeln verleitet finden könnten selbst einen Widerstand abzuwenden. Welche Lage nur um so dringender das Erscheinen einer ausreichenden bewaffneten Macht hier nothwendig machte, und wodurch auch die hiesigen Bewohner aus ihrem Qualvollen Zustand sich gerettet sehen, der aber übrigens die Liebe und Anhänglichkeit an das Kaiserhaus die Hinneigung zu der bis nun bestandenen Ordnung, in gleicher Lebhaftigkeit auch bei der Wahrscheinlichkeit des schlimmsten Ausganges ungeschmälert fortbestehen ließ.

Mittelst des löblichen Regiments Commando Befehls vom 26 d.M. Nro. 102 wurden um 300 Mann und Ein Sechs Pfänder hiher beordert, die auch bereits angelangt aber bei dem Fortbestand der Gefahr besonders dann wenn die Serben in der obern Donau übergehen und gemeinschaftlich mit diesseitigen Slaven oder allein in beträchtlicher Stärke gegen Orsova vordringen was mittelst der Dampfschiffe eben so schnell als nur vermuthet ausgeführt werden kann, nicht hinreichend ist. Das Kordons Kommando hat sich aber schon seit einiger Zeit an die Innseitigen Behörden hinsichtlich dieser bedrohlichen Vorgänge verwendet, und nach eben Heute erhaltener mündlicher Versicherung des dortigen Capitäns gewinnt es den Anschein, daß denselben Einhalt gemacht werde. Auch bekam man heute eine Zuschrift des k.k. Semliner Militär Commando vom 27ten d.M. nach welcher die Serbische Regierung jede Theilnahme ihrer Unterthanen an den Bewegungen in Slawonien und Banat, wiederholt strenge verbotnen einen eigenen hohen Beamten abgesendet habe, um alle welche sich unbefugt bewaffnet diesseits befinden zu ermitteln und zurück zu weisen.

In der Wallachei sind bedeutende Unruhen ausgebrochen, die Stadt Krajova selbst soll sich bereits an die gegen Parthei angeschlossen haben. Der Fürst hat sich des Aufstandes wegen wie übereinstimmende Nachrichten angeben von Bukarest entfernt, und seit einigen Tagen fliehen viele Familien nach diesseits, selbst in dem nahen Orte Csernetz und Thurn glauben sie sich nicht mehr sicher, und suchen Zuflucht im diesseitigen Gebieth. Auch dieses Ereignis macht die Anwesenheit einer Militär Macht hier um so nöthiger.

Indem man nun Vorstehendes Einem hohen General Commando Präsidium zur hohen Kenntniß bringet, erlaubt man sich die gehorsamste Anfrage in wie ferne man einer andringenden Slawischen Macht ausgehend von der im Banate herrschenden Bewegung – welche sich im Besitz von Orsova oder eines andern Punktes des Cordons setzen wollte, zu begegnen hätte, mit welcher Anfrage man noch die unterthänigste

Bitte verbindet, die hier zur Sicherheit dermal aufgestellten Grenz Truppe gnädigst in die eerarische [!] Verpflegung treten zu lassen.

Altorsova am 28ten Juni 848

Pichler Major

Nr. 88/1848

Comandamentul de cordon al Dunării de Jos

Către Înalțul Prezidiu al Comandamentului Suprem c.c. al Banatului

De la ultimul raport nr. 72 din data de 20 luna curentă, prezentat cu supunere înaltului prezidiu al Comandamentului Suprem, evenimentele din Serbia au devenit tot mai amenințătoare pentru teritoriul c.c. Știrile parvenite ne asigură că, în Serbia, de cealaltă parte [a graniței] s-au strâns mulțimi de voluntari, cam 600 de oameni la număr, a căror intenție este să treacă în partea noastră, pentru a le acorda ajutor slavilor împotriva maghiarilor. Comandamentul de cordon din Svinița ne-a transmis în 24 l.c. adresa de serviciu nr. 131, [arătând] că sârbi, din partea cealaltă, trec încoace pe la Svinița, care nu este un punct de intrare [în țară]. În același timp, a fost suspendat cordonul în zona regimentului de graniță iliro-bănățean, iar populația aptă de a purta arme a acestui regiment, ba chiar și trupa de rezervă, în parte au plecat la Wracosvai, acolo unde se adună trupele slave. În satul sârb de dincolo [de graniță], Tekia, s-a vădit o agitație teribilă în mijlocul locuitorilor, aflând cu certitudine despre prezența a 50-60 persoane înarmate; este însă foarte posibil ca numărul acelor să se ridice chiar la 150.

Localnici și chiar autoritățile locale din Tekia o spun deschis că s-a poruncit ca înarmații să vină încoace, pentru a sări în ajutor Maiestății Sale, Împăratul, și fraților lor slavi împotriva maghiarilor. În principal însă, ei așteaptă momentul apropiat când slavii din regiunile de sus vor veni spre Orșova. În aceste condiții, pentru a menține siguranța teritoriului c.c. și pentru protecția comerțului, comandamentul de cordon s-a văzut nevoit să ceară în data de 24 luna curentă sub nr. 80 autorităților oficiale și locale ca onoratul comandament al regimentului să poruncească dislocarea încoace a 3 companii ale regimentului împreună cu 2 din cele 3 tunuri.

Locuitorii Orșovei au aflat despre pericolul ce îi așteaptă și au fost cât se poate de consternați, întrucât, momentan, puterea militară disponibilă pentru asigurarea rezistenței cordonului este mică și, în plus, este împrăștiată pe o linie foarte lungă. Ei și-au dat seama pe loc că, dacă o mulțime cât de cât considerabilă ar încerca să invadeze zona de dincoace, rezistența cordonului nu ar fi încununată de succesul scontat, ci ar duce doar la exasperarea localnicilor, care se vor teme pentru averile lor, pentru viața lor și a familiilor lor, în fața celei mai îngrozitoare și mai sângeroase război. De aceea, numeroși comercianți și meșteșugari s-au deplasat la subsemnatul, rugându-l să nu li se opună localnicilor o rezistență inutilă, în condițiile acestei slabe puteri

înmarmate, mai ales că, prin comparație cu comportamentul din alte localități, este de presupus că și ei vor pleca liniștiți mai departe la slavii regimentului grăniceresc iliric și germano-bănățean.

Îngrijorările pline de teamă ale locuitorilor Orșovei, evenimentele observabile în zona regimentului de graniță ilir și a celui germano-bănățean fac nu numai probabil faptul că, pe ajutorul lor, nu se poate sconta – cu excepția invaziei unei cete de tâlhari, ci mai conduc și la bănuiala întemeiată că, în pofida apartenenței lor credincioase la preadistinsa Casă Imperială, pentru apărarea averii și a vieții lor, ei se pot simți atrași fiecărui în parte de a refuza ei înșiși rezistența. Această situație face cu atât mai stringentă necesitatea unei forțe înarmate, care să-i salveze pe locuitorii de aici din starea lor chinuită, care însă chiar în perspectiva celei mai rele evoluții nu le-a micșorat dragostea și credința față de Casa Imperială, înclinația lor față de ordinea existentă până acum.

Prin ordinul nr. 102 din 26 I.c. al onoratului comandament de regiment, s-a poruncit trimiterea încoace a 300 oameni și a unui tun de șase funți, care au și sosit, însă care nu sunt îndestulătoare, – dacă pericolul continuă să existe, mai ales dacă sârbii trec în zona Dunării de Sus și, împreună cu slavii de aici sau singuri, dar într-un număr considerabil, înaintează spre Orșova, lucru care se poate întâmpla mai repede decât ne-am așteptat, cu ajutorul vaselor cu aburi. De câțva timp însă, comandamentul de cordon a intervenit pe lângă autoritățile locale în acest sens și, conform asigurării verbale a căpitanului de acolo primite în data de astăzi, se pare că intențiilor acestora li se poate pune capăt. Tot astăzi, s-a primit și o adresă din 27 ale lunii de la comandamentul militar c.c. din Semlin, conform căreia conducerea sârbă a interzis strict, în mod repetat, orice participare a supușilor ei la mișcările din Slavonia și Banat și a trimis ea însăși un înalt funcționar, pentru a-i convinge pe toți cei care se află înarmați și fără rost în părțile acestea și să-i îndrume înapoi.

În Muntenia, au izbucnit importante nelinești. Orașul Craiova se pare că s-a alăturat partidei opoziției. Așa cum arată știri care se confirmă reciproc, din pricina răscoalei, principele s-a îndepărtat de București și, de câteva zile, multe familii se refugiază încoace; ele nu se simt în siguranță nici în localitățile apropiate [de graniță] Cemeș și Turnu. căutând refugiu în teritoriul de dincoace. Și acest eveniment face cu atât mai mult necesară aici o forță militară.

Aducând toate acestea la cunoștința înaltului prezidiu al Comandamentului Suprem, ne permitem să întrebăm în ce măsură, evitând forța slavă năvălitoare, ne vom ciocni de mișcarea ce domnește în Banat, dacă aceasta va dori să ocupe Orșova ori un alt punct al cordonului. De această întrebare, legăm și supusa rugămintă ca, din rațiuni de siguranță, să se binevoiască a se trece trupa de graniță de aici în intenția acerară.

Orșova Veche, 28 iunie 1848

Pikler, maior

Original. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien. Fond 1848 Institutul de Istorie Cluj, cutia 2, doc. 13. Xerox: 13.657-13.665/1848.

Oravița, 28 iunie 1848

Királyi biztós úr !

Asbóth Lajos ömagy úr Moldova és Szászkabányáról, hivatalos szemle útjából visszerkeztén, az ottani jelen körülményekről és legutóbbi eseményekről az ide ./. mellékelt jelentést teszi, mit egy segédlelkésznek írásba foglalta abbéli előadásával, hogy a lázadók mi érvekkel csábítják magukhoz a népet, ezennel fölterjeszteni sietek.

Oravicabányán, június 28^{kán} 1848

Gränzenstein Gusztáv, bányafőigazgató

Domnule Comisar Regal!

Domnul maior Asbóth Lajos, revenind din inspecția oficială efectuată la Moldova Nouă și Sasca Montană, anexează alăturat raportul său despre împrejurările actuale de la fața locului și despre evenimentele cele mai recente; laolaltă cu cele cuprinse în prezentul referat, întocmit în scris de către un capelan, în legătură cu felul în care răsculații atrag, prin argumente proprii, pe localnici de partea lor. Unele dintre acestea mă grăbesc să vi le înfățișez acum.

Oravița, 28 iunie 1848

Gränzenstein Gusztáv, prim director montanistic

Original. Arh. Naț. Rom. D. J. Timiș. Fond Vucovici Sava, nr. I 4, f. 1.

Oravița, 28 iunie 1848

Magyarország érdemes képviselői !

Az 1848 V. törvény cikk Krassó megye összes népének 6 országgyűlési szavazatot ad.

Ezen szavazatok száma szerint a közgyűlés fölosztá a megyét hat választó kerületre s a megye éjszaki az az felső két kerületeit, – mint minket nem illetőket –, ezúttal elmellőztén, a négy alsóbb választó kerületek főhelyeivé Szászkabányát, Oravicabányát, Oláhbozsánt és Nagy Zorlencet tűzte ki.

A megye ezen részében lakunk mi szám szerint 26. 000 főből álló, saját jelemmel, kereset és életmóddal, birtokviszonnyal bíró bányászok következő 7 bányavárosokban.

1. Oravicabánya, Csiklova fiókhelyével vagy inkább külvárosával.

2. Stajerlak.
3. Bogsánybánya, Moraviczával Ó és Új-teleppel.
4. Dognácskabánya.
5. Resiczabánya Ferenczlakkal.
6. Szászkabánya Szénlakkal és Maria Schnéével.
7. Moldovabánya, a hozzá tartozó Badina és Károlylakkal.

Ezen városok egymáshoz közel fekszenek, mely távolság a jó utak által még inkább elenyészik.

Tetszett még is ama kerületező megyei közgyűlésnek ezen 7 testvér bányavárost a nevezett 4 választó kerületbe oly módon beosztani, hogy választói mindegyik kerületben, a heterogen választó tömeg irányában tekintetbe nem vehető kisebbséget képeznek.

Természetes, hogy a bányászati ipar, mely a megyében s egész honunkban oly fontos tényezője, sőt nélkülözhetlen feltétele a többi iparágnak, a vagyonosságnak, a közjólétnek, – ily eljárás mellett –, képviselőhez nem juthatott, s nem is fog soha jutni.

Ez még nem volt elég, s a megyei közgyűlés, vagy is inkább az országgyűlési követek választásának vezérletére kiküldött választmány tovább ment.

Azon terjedő hír hallására, miszerint a megyei központi választmány több tagjai oly módon értelmezik a választási törvényeket, hogy a bányatisztek és bányászok választói képességgel nem bírhatnak, számos aláírással ellátott folyamodványt adánk be jogaink védelmére.

A most említett választmány azonban az ide /. alatt fektetett végzésével utasított el bennünket, melyben a haza hű és munkás fiainak ezreit fosztja meg a polgári jogok legszebb-leg főbbikétől.

Siettünk ez önkényes és jogtapadó eljárást a ministeriumhoz vinni orvoslás végett, mely is ezen sérelmünket egy június 22-kán kelt, s a megyéhez lebecsátott rendkívényivel orvosoltatni és megszüntetni meg hagyá ugyan, de fájdalom hozzánk a megye útján részint folyó hó 23-kán és így a választás előestéjén, részint 24-kén a választások napján, az arra kijelölt órában érkezett, midőn már változtatni az ügyön nem lehetett.

Mi tehát a választásokat mind a négy kerületben békével lefolyni engedjük azon megnyugtató reményben, hogy a képviselőház valamint egy honpolgár úgy a mi jogainkat is eltiportatni nem engedendi.

És ezen határtalan bizalom vezérel bennünket ide, hogy panaszainkat illetőleg kérelmeinket, a következőkben fölterjesszük:

1^{-ször}. Az 1848 V. törvény cikkely 2. §-ánál c. alatti pontja azt szabja meg, hogy azok, kik saját földbirtokokból vagy tőkéjükből eredő 100 ezüst forint évenkénti állandó s biztos jövedelmet kimutatni képesek, választók.

Mi azt hiszük, hogy az álladalmi tisztviselők fizetése állandó és biztos jövedelemnek tekinthető; azt hiszük továbbá, hogy a tőke kétféle, anyagi és szellemi. A tudomány, a hivatal képesség oly szellemi tőke, mely épen oly biztos, – sőt biztosabb jövedelmet nyújt mint valamennyi status kötelezvény. De azonkívül a tisztviselő, főkép a bányatiszt, ki a közönséges iskolai pályán kívül még a bánya-académián 4 évi pályát töltött, saját

kiképzésére bizonyosan több mint 2000 forintnyi anyagi tőkét fölládozni kénytelen volt, mely tőke, ha vele a bányatiszt ezt nem teszi, neki több mint száz forintot jövedelmez. De ha ezen tekintetet egészen mellőzni szabad volna is, a többször idézett törvénycikk d. pontja szerint a bányatisztok, – kik bányaacadémiai oklevelőknél fogva mindnyájan bányamémők, – törvényszerűleg a választói képességből ki nem zárhatnak.

A megyei választmány azonban másképpen vala meggyőződve, – ő csak a pénzt, a váltót, a status kötelezvényt látja biztos, nem ingatag, egyetlen tőkének, s az összeíró választmányokat ily értelemben utasította.

2-ször. Miután a 7 bánsági bányavárosokban a helybéli bányatisztségek illetőleg bányatörvényszéki helyettesiségek, rendezett tanácsnak vagy első bíróságú hatóságnak tekintendők; ezen városokra nézve a követválasztási képesség az 1848 V. törvénycikk 2-ik § a. betű alatti szabálya szerint lesz elhatározandó; s így mind azon lakosok kiknek 300 forint értékű házuk vagy földjük van, választási képességgel bírnak.

Ha már ezen egy hold úrbéri földdel sem bíró bányahelységek azok sorába tétetnének, melyeknek rendezett tanácsa nincs, rosszabb helyzetbe jönnének a legnyomorultabb falunál, hol már a negyedtelkes is szavazattal bír, s a bányászok ezrei, noha többnyire 300 ft. értékű házzal bírnak, kiesnének a választók sorából.

És valóban a megyei választmány ezen hét bányavárost nem látta rendezett tanáccsal ellátottnak, noha létezésök óta soha a megye kormányzása alatt nem állván saját előjáróikkal és önálló bíráskodással bírtak, s előbb a helytartótanács és kincstár által kormányoztattak, mindennemű polgári póreket pedig a királyi ítélő táblához följobbezték. Egy tollvonással megfosztva tehát a választói képességtől azokat, kik 300 sőt több gyakran tetemes értékű házzal bírván, politikai jogokkal a törvény által fölruházva érzik magokat. És ezeknek száma igen nagy.

3. Azon meggyőződésben vagyunk, hogy midőn a fönnt idézett törvénycikk c. pontja, földbirtokból vagy tőkéből eredő 100 forint évenkénti biztos jövedelemhez köti a választói képességet, nem kívánja oly szűkkeblűleg vétetni a tőkét, mint a megyei választmány tévé, mely csak pénzt ösmér tőkének; sőt kétségtől kívül célja vala a törvényhozásnak azokat is politikai jogok élvezetében részesíteni, kik sem úrbéri telekkel nem bírnak, sem történetesen királyi városban nem laknak ugyan, de jövedelmök által elég biztosságot nyújtanak. Mi a házat földbirtoknak hiszük /: mert hiszen ingatlan földön van építve /:, de egyszersmind tőkének is hiszük /: mert ki nem ösmerné azon tőkéket melyek a házakban fektetve vannak /?: a ház jövedelmét pedig egynek tartjuk a legbiztosabbak közül.

Mi tőkének ösmerjük azon ezreket is, miket a bányavállalkozó ezen vállalataiba fektet, melyek gyakran százakat, ezreket táplálnak, a tulajdonosnak pedig nem egyszer több mint 100 forintot jövedelmeznek. Ezen jövedelmet pedig nem napszám díjának hanem a beruházott gyakran roppant tőkék kamatjának tekintjük.

És midőn a megyénél a c. pontra hivatkozva a házbirtok utáni 100-és több forint értékű biztos jövedelemre hivatkozáink, hozta a mellékletben láthatú 13 sz. alatti végzését, melyben azon elvet állítja föl, hogy a ház se nem földbirtok se nem tőke: a belőle nyert jövedelem tehát nem jövedelem; de mi legyen tehát a ház, tudunkra nem adta.

4- szer. Ezen hét bányaváros 26.000 lakost számlál, érdekei a szomszéd oláh faluk érdekeitől egészen különböznek. Ha tehát ezen bányavárosok 4 választó kerületbe tétetnek, a bányászat érdeke képviselve nem leend.

A megyei közgyűlés ezt nem tartotta szem előtt, sőt kész akarva elmellőzte, midőn ezen bányahelyeket mesterségesen 4 választó kerületbe osztá be, hogy így az itt különben is elszigetelt magyar-német elem érdekei az annyira túlnyomólag képviselt földművesi érdekeknek alárendeltessék. Valóban nem csekély ügyesség kellett ezen egymástól nem messze fekvő 7 bányahelyeket négy választó kerületbe osztani. A legtávolabbi bányahelyi Oraviczabányától mint központtól 7,5 mérföldnyi, vagy a jó utak következtében csak 6-7 órányi távolságra van.

Miután tehát a megye a törvény által szavazatti képességgel fölruházott bányavárosok lakossainak legnagyobb részét ezen jogukból kiszorította; miután továbbá a választó kerületeknek hibás felosztása által a bányászat képviselését kész akarva lehetlenné tette, s a hibás összeírás mellett is megmaradt kevés számú szavazatokat nullificáltatta; miután végtére az ezen hiányok helyrehozását meghagyó ministeri rendelet a megye útján már későn érkezett hozzánk s a dolgon többé változtatni nem lehetett: ennél fogva jogosítva érezzük magunkat, a megye ezen eljárását törvényellenesnek, a választásokat pedig mint ezen eljárás eredményét érvényteleneknek tekinteni.

Ennek folytán mély tisztelettel esedezünk:

1-szor: hogy a nevezett Szászabányai, Oravicai, Bogsáni és Nagyzorlenci kerületekben történt választások megsemmíttessenek.

2-szor: hogy az előszámlált hét bánsági bányavárosok egy külön választókerületet képezzenek, s hozzájuk a szomszéd helységekből csak annyi kapcsoltassék, mennyi arra szükséges, hogy a választókerületi lakosok száma 30.000-et érjen el.

3-szor: hogy ezen hét bányavárosokban új összeírás történjék melynél:

a. minden egy esztendő óta alkalmazott képviselőnek jövedelme, mint a minden egy esztendő óta alkalmazott tisztviselőnek jövedelme mind a tőke után járó jövedelem tekintessék, és minden. a Selmeczi academia által oklevéllel ellátott egyén, mint bányamérnök, minden egyéb qualification nélkül is választónak ismertessék el.

b. a bánsági bányavárosok a rendezett tanáccsal ellátott községek sorába számítatván, minden 300 forint értékű fekvő vagyonnal bíró lakos választó legyen.

c. a házbirtok, föld-vagy ingatlan birtoknak, a bányabirtok pedig tőkének tekintetvén, az abból kimutatandó 100 forintyi biztos jövedelem, az állandóan letelepedett tulajdonosoknak szavazati képességet adjon.

Oraviczabányán, június 28-kán 1848.

A bánsági 7 bányaváros lakosai, különösen:

Oraviczabányai lakosok:

Schmidt Imre
Moller János
Martin Landler
Seymann Norbert

Articolul V. de lege oferă 6 voturi dietale pentru toți locuitorii comitatului Caraș.

Adunarea generală a împărțit aceste voturi, conform numărului, pentru cele șase cercuri electorale comitatense și, făcând abstracție de cele două circumscripții din partea superioară a nordului comitatului – care nu ne vizează direct pe noi –, a stabilit centrele cercurilor electorale în partea inferioară, la Sasca Montană, Oravița, Bocșa Română și Zorlențul Mare.

În această parte de comitat locuim noi, în număr de 26.000 de persoane, mineri, cu caracter propriu, slujbă și mod de viață, relații de proprietate, în următoarele 7 orașe miniere:

1. Oravița cu filiala Ciclova, sau mai zis bine periferia sa.
2. Anina.
3. Bocșa cu Moravița și colonia Veche și Nouă.
4. Dognecea.
5. Reșița cu Văliug.
6. Sasca Montană cu Cărbunari și Stinăpări.
7. Moldova Nouă cu Bedina aparținătoare și Moldavița.

Aceste orașe se află unul lângă altul, iar distanța dintre ele este compensată de starea bună a drumurilor.

Ați binevoit, în adunarea generală de circumscripționare, a încadra astfel cele 7 orașe miniere înfrățite în cele 4 numite cercuri electorale, încât votanții din fiecare cerc să nu rămână deloc în minoritate, în raport cu masa eterogenă de alegători.

Natural că industria minieră, care este un factor important atât în comitat, cât și în întreaga țară, mai mult, o condiție indispensabilă pentru celelalte ramuri industriale, pentru avuția și binele public, printr-o atare procedură, nu a ajuns la reprezentativitate și nici nu va ajunge vreodată.

Asta nu a fost suficient, și adunarea generală comitatensă, mai bine zis, comisia desemnată a conduce alegerea de deputați dietali a mers mai departe.

La aflarea știrii răspândite, că mai mulți membri ai comisiei centrale comitatense interpretează astfel legile electorale, că funcționarii minieri și mineri nu pot dispune de capacitatea de a vota, am înaintat o petiție prevăzută cu numeroase semnături în apărarea drepturilor noastre.

Însă menționata comisie electorală, prin rezoluția aici anexată, ne-a respins [petiția], privând astfel mii de fii devotați și muncitori ai patriei, de cel mai frumos și de preț dat al drepturilor cetățenești.

Ne-am grăbit să înfățișăm acest procedeu arbitrar, care încalcă dreptul, spre rezolvare ministerului, care a dispus remedierea solicitării noastre și interzicerea procedurii respective, într-adresă trimisă comitatului, în 22 iunie, care, din păcate, ne-a parvenit de la comitat, atât în 23 ale lunii în curs, în preziua alegerii, cât și în 24, în ziua votării, chiar la ora stabilită, astfel că nu se mai putea schimba nimic în chestiune.

Noi am îngăduit desfășurarea pașnică a alegerilor în toate cele patru circum-scripții, în speranța liniștitoare că Dieta, respectiv cetățeanul, nu va permite încălcarea drepturilor noastre.

Această nestăvilită încredere ne îndrituiește acum, ca reclamațiile, respectiv cererile noastre să le înfățișăm în cele de mai jos:

În primul rând. Articolul V. de lege stipulează, la punctul de la paragraful 2, că sunt alegători cei care sunt în stare să dovedească un constant și sigur venit anual de 100 forinți de argint, provenit din proprietățile funciare ori din capitalul propriu.

Noi considerăm că retribuția funcționarilor de stat poate fi acceptată drept constantă și sigură: credem, mai apoi, că acest capital este de două feluri, material și spiritual. Știința, capacitatea de ofician sunt un capital spiritual, la fel de sigur, ba mult mai sigur în venitul asigurat, decât oricare obligație statală. De altfel, funcționarul, îndeosebi cel minier, care, în afară de calea școlarizării generale, a mai urmat 4 ani la Academia Minieră, a fost obligat să sacrifice, cu siguranță, un capital material mai mare de 2000 de forinți pentru specializarea proprie, sumă care, dacă nu ar fi fost astfel investită de funcționarul minier, i-ar fi adus un venit de mai multe sute de forinți. Chiar dacă am putea face abstracție de acest aspect, conform punctului „d” al des pomenitului articol de lege, funcționarii minieri, care, în virtutea diplomei, sunt cu toții ingineri minieri, nu pot fi legal văduviți de posibilitatea votării.

Comisia comitatensă fiind însă de altă părere admite drept cert, neșovăitor și unic capital, numai banul, cambia, obligația statală, îndrumând astfel conscrierea votanților.

În al 2-lea rând. După cum în cele 7 orașe miniere bănățene, dregătoriile miniere locale, respectiv locuitoratele tribunalelor miniere, sunt considerate drept consiliu ordonat ori primă autoritate judecătorească, posibilitatea de vot se poate exercita în aceste orașe numai în conformitate cu regula literei „a” a paragrafului 2 din articolul V. de lege electorală: astfel că toți locuitorii, care dețin casă sau pământ în valoare de 300 de forinți, au drept legal de vot.

Dacă însă localități miniere, care nu dețin un iugăr de pământ urban, ar fi asimilate celor care nu au consiliu ordonat, ele s-ar afla într-o situație mult mai dificilă în comparație cu cel mai nevoiaș sat, în care cel care deține un sfert de proprietate, are și drept de vot: astfel că mii de mineri, chiar dacă posedă case în valoarea majoritară de 300 de forinți, nu ar intra în rândul alegătorilor.

Într-adevăr, comisia comitatensă nu a considerat aceste șapte orașe miniere ca având un consiliu ordonat, chiar dacă, de la începutul ființării lor, negăsindu-se niciodată sub diriguirea comitatului, au avut parte de autorități proprii și de judecată separată, aflându-se, mai întâi, numai sub îndrumarea comisiei guberniale și a tezaurariatului și, trimițând orice fel de procese civile la curtea regală de apel. Printr-o trăsătură de condei s-a anulat, așadar, dreptul de vot pentru cei având case în valoare de 300 sau mai mult, deseori de un preț considerabil, care se simt îndreptățiți prin lege să-și exercite drepturile politice. Numărul lor este, cu adevărat, foarte mare.

În al 3-lea rând. Suntem convinși că, în conformitate cu punctul „c” al sus menționatei legi electorale, capacitatea de alegător este certificată de venitul sigur

anual de 100 de forinți, provenit din proprietatea funciară sau din capital, fără ca acesta să fie într-atât de restrâns, precum în intenția comisiei, care recunoaște banul drept capital: mai mult, fără îndoială că țelul legislatorului este de a facilita exercitarea drepturilor politice pe seama celor care nu au nici proprietăți urbariale și nici nu domiciliază întâmplător în orașe regale, dar oferă, în schimb, destulă siguranță prin veniturile deținute. Noi apreciem casa drept proprietate funciară – pentru că este construită pe pământ imobiliar –, dar totodată o socotim și capital – cine oare nu ar recunoaște capitalurile investite în edificarea caselor? –, iar venitul casei îl prețuim ca fiind unul dintre cele mai sigure.

Noi considerăm drept capital și acele mii alocate de întreprinzătorii minieri în aceste întreprinderi, care deseori hrănesc sute, mii [de oameni] și le aduc, nu o dată proprietarilor venituri mai mari de 100 de forinți. Acest câștig îl estimăm nu doar ca pe un preț al zilelor lucrate, ci ca pe o dobândă a capitalului plasat, foarte mare deseori.

Cu privire la punctul „c”, despre venitul sigur în valoare de 100 ori mai multe sute de forinți, provenit din proprietatea asupra casei, comitatul face referire la acesta, publicând rezoluția cu nr. 13, inclusă în anexă, care stipulează principiul că, de fapt, casa nu este nici proprietate funciară și nici capital; iar venitul obținut, prin utilizarea ei, nu poate fi acceptat ca atare; dar cum anume să fie, deci, interpretată casa, nu ni s-a transmis.

În al 4-lea rând. Aceste șapte orașe miniere au 26.000 de locuitori, iar interesele lor sunt total diferite de cele ale satelor românești din vecinătate. Dacă, totuși, aceste orașe miniere ar fi situate în cele 4 cercuri electorale, avantajul mineritului nu va fi deloc reprezentat.

Adunarea comitatensă nu a ținut cont de aceasta, ba a fost chiar gata a omite totul, în timp ce aceste localități miniere au fost incluse artificial în cele 4 circumscripții electorale, ca astfel foloasele elementului maghiar-german, existent izolat aici, să fie subordonate celor mandatate de agricultorii în majoritate. Cu adevărat, nu a fost nevoie de o minimă pricepere în a delimita, în patru cercuri electorale, cele 7 localități miniere aflate la mică distanță între ele. Cea mai îndepărtată așezare minieră se află la 7.5 mile întindere de centrul Oravița, respectiv la numai 6-7 ore de deplasare, datorită drumurilor aflate în bună stare.

După ce, așadar, comitatul a exclus cea mai mare parte a locuitorilor orașelor miniere de la exercitarea legală a capacității lor electorale; după ce, mai departe, prin greșita delimitare a circumscripțiilor electorale, reprezentarea minieră s-a aflat în imposibilitate de exprimare, chiar anulându-se, în baza conșcrierii greșite, tocmai numărul minim de electori; după ce, în final, ordonanța ministerială emisă pentru a remedia aceste lipsuri ne-a parvenit foarte târziu de la comitat și nu a putut schimba nimic în starea de fapt; în consecință, ne simțim îndreptățiți a considera drept ilegală procedura comitatului și cerem anularea rezultatelor alegerilor efectuate conform acestei maniere.

Drept urmare, cu stimă profundă solicităm:

1. să decideți invalidarea alegerilor petrecute în cercurile electorale Sasca Montană, Oravița, Bocșa și Zorlențul Mare;

2. ca enumeratele șapte orașe miniere bănățene să alcătuiască un cerc electoral separat, iar, din localitățile vecine, să fie alipite doar atâtea câte sunt necesare, pentru ca totalul locuitorilor circumscripțiilor electorale să ajungă la cifra de 30.000;

3. ca în cele șapte orașe miniere să aibă loc o nouă conscriere, prin care:

a. venitul anual calculat pentru deputatul aflat în funcție pe un an, la fel ca și cel propus în situația funcționarului, să fie considerat drept un câștig stabilit după capital, și fiecare persoană, care a obținut diploma de inginer minier la academia de la Banská Stiavnica [azi în Slovacia], să fie recunoscută cu drept de vot, fără alte calificări.

b. în localitățile miniere bănățene, acestea fiind considerate de rangul comunelor cu comisie regulată, să poată fi alegător oricare locuitor cu avere în valoare de 300 de forinți.

c. proprietatea asupra casei, fiind socotită ca posesie funciară ori imobiliară, iar proprietatea minieră ca fiind capital, venitul sigur garantat în valoare de 100 de forinți să îngăduie dreptul de vot pentru proprietarii stabiliți definitiv aici.

La Oravița, în 28 iunie 1848.

Locuitorii celor 7 orașe miniere bănățene, îndeosebi:

Locuitori din Oravița:

Schmidt Imre

Moller János

Martin Landler

Seymann Norbert

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Fasc. 2 A., nr. 13 b., f. 35-38.

105

Bocșa, 28 iunie 1848

Mélyen tisztelt Követ Urak !

Mi alól írtak óvást teszünk a krassói megyei bogsáni kerület fő helyén Oláh Bogsánban folyó hó 24-én tartatott követ választás ellen, és a választás vezérletére kiküldött választmány elnökének Makay Sándor úrnak azon eljárása ellen, mely szerint Ioannovics /: most Ioanneszko:/ István urat, mind az ellenpárt jelöltjét minden törvényes formák mellőzésével országgyűlési követnek kiáltotta ki.

Ezen említett nap kora reggelén az ellenpárt vezérei, a részint választásra, részint hétivásárra begyűlt népet a rácok, földesurak és nemesek, különösen általunk követségre kijelölt Ioannovics György polgártársunk ellen ocsmány kifejezésekkel vegyített ingerlő beszéddel és pálinka segítségével olly annyira felbőszítették, hogy

már reggeli nyolc órakor egyik zászlónkat erőszakkal elvették, s több pártunkbeli egyént megtámodtak.

Midőn a választmányi elnök kilenc óra tájban Oláh Bogsánban megérkezvén mind a két párthoz szózatot emelt s kijelentette, hogy ez esetben a követválasztás csak szavazat által eszközölthetetik, Ioanneszko pártja, mely kisebbségbeni maradását talán előre látta, és csak az utcán felfogott, de választási képességgel nem bíró egyének által nagyobb tömegre vergődött, szavazni eleinte semmi módon nem akart, s csak hosszabb rábeszélés után sikerült őket arra bírni, hogy körükből két egyént a választmányhoz nevezzenek.

Ezek így történvén, midőn mi követ jelöltünkkel a választás helyéhez közeledtünk, az ellenpárt felizgatott és felpálkázott emberei minket botokkal megtámodtak, még két zászlónkat elvették és szét tépték, s közülünk többeket meg is ütöttek; jelesül Ioannovics György követ jelöltünk fejének irányoztak több botütést, s ha a közel állók egyike az ütések karjával fel nem tartja, említett jelöltünket súlyosan megsebesítették volna. Mi alólírtak látván, hogy a választmány elnöke a rend helyreállítására semmi előkészületet nem tett, vérontás elkerülésére kénteleneknek éreztük magunkat a választási helyről elvonulni.

Ezek után a választmányi elnök az ott maradt ellenpártbelieknek kijelentette, hogy miután ő Ioannovics György pártját megtámodták, s erőszakkal eltávoztatták, nem akarván ellenők fegyveres erőt használni, azt nyilvánítja „hogy ő jelöltjüket Ioanneszko Istvánt követüknek kiáltják ki”; az az más szavakkal: elnök úr Ioanneszko István követnek kiáltotta ki.

Mi a választmányi elnöknek e kijelentését valósággal bámuljuk; annál is inkább, minthogy az előtt ön maga kijelentette volt, hogy a választás csak szavazás által dönthetik el, s mivel a szavazásrai felügyelés végett mindkét párt részéről két két egyén már is ki volt nevezve.

Elnök úr törvényszabta kötelességéről megfejtkezett: mert látván az ellenpárt felizgatottságát, vagy el kellett volna választania egymástól fegyveres erővel a két pártot s a szavazást így vinni végbe, vagy más napra halasztani a választást; ő azonban jobbnak tartotta felkiáltás útján követnek nyilvánítani jelöltjét azon felbőszült tömegnek, mely minket választási jogunk gyakorlatában minden ok nélkül erőszakosan megakadályozott.

Egyébiránt meg kell azt is jegyeznünk, hogy a választási működés, a kitűzött tíz órai idő előtt kezdetett meg, s ennél fogva Dognácskáról s Németh Bogsánból egy negyed tizenegyre bejött több választók a választáshoz, mivel akkor már mindennek vége volt, nem is járulhattak volna.

Kitetszván ezekből, hogy a követnek kikiáltott Ioanneszko István megválasztása a törvény szabta formák megsértésével, és erőszak használatával ment végbe, azon kéréssel járulunk az igen tisztelt képviselői házhoz, miszerint ezen választást megsemmisíteni s új választás tartását rendelni méltóztassék, mely tisztelettel maradunk Oláh Bogsánban, június 28-án 1848.

A mélyen tisztelt képviselői háznak alázatos szolgái...[urmează semnăturile!]

Prea stimați domni deputați!

Subscrișii depunem protest împotriva alegerii de deputat, petrecută în 24 ale lunii în curs, la Bocșa Română, centrul circumscripției Bocșa din comitatul Caraș, precum și împotriva procedurii domnului Makay Sándor, președintele comisiei electorale, desemnat cu diriguirea campaniei, conform căreia a proclamat, încălcând toate formele legale, pe candidatul opoziției, domnul Ștefan Ioanovici – acum Ioanescu –, ca deputat parlamentar.

Deja din zorii zilei menționate, conducătorii partidei adverse, aflați sub influența țuicii, au înfuriat în așa măsură, prin expresii detestabile îngemănate cu discursuri ațățătoare, rostite la adresa poporului – respectiv compus din sârbi, latifundiari, nobili – adunat în parte fie la alegeri, fie la târgul săptămânal, dar, îndeosebi la adresa concetățeanului nostru, Gheorghe Ioanovici, propus de noi drept candidat de deputat, încât au reușit să ne smulgă, prin forță, unul din steagurile noastre, deja la ora opt dimineața și să atace pe câțiva dintre membrii taberei noastre.

Atunci când președintele campaniei electorale a apărut la Bocșa Română, în jurul orei nouă, și s-a adresat celor două grupări, afirmând că alegerea de deputat poate avea loc numai prin votare, tabăra lui Ioanescu, care prevăzuse faptul că va rămâne oricum în minoritate, – acționând doar în stradă și nefiind capabilă să strângă laolaltă un număr mai mare de persoane cu capacități electorale – nu a dorit, nicicum, să voteze și numai după discuții îndelungate au fost îndrumați să desemneze două persoane în comisia electorală.

Astfel, petrecându-se toate acestea în vreme ce noi împreună cu candidatul de deputat ne apropiam de locul votării, am fost atacați cu bâte de către oamenii ațățați și îmbătați cu țuică de cei din opoziție, care ne-au mai luat și rupt două steaguri, chiar agresând pe mai mulți dintre noi; respectiv, câteva lovituri de măciucă au fost îndreptate spre țeasta candidatului nostru la deputăție, Gheorghe Ioanovici, iar dacă unul dintre cei aflați în apropiere nu ar fi parat izbiturile cu propriul său braț, amintitul nostru candidat ar fi fost grav rănit. Noi subscrișii, văzând că președintele campaniei electorale nu a făcut nimic pentru a restabili ordinea, am considerat necesar să părăsim locul alegerii, spre a evita vărsarea de sânge.

După toate cele petrecute, președintele campaniei electorale a declarat celor din tabăra opoziției, rămasă la fața locului, că după ce ei au atacat gruparea lui Gheorghe Ioanovici și au obligat-o, prin forță, să se retragă, nevoind totuși a se utiliza forța armată față de aceștia, dispune ca să fie proclamat, ca deputat, candidatul Ștefan Ioanescu, respectiv, cu alte cuvinte, domnul președinte a stabilit ca deputat pe Ștefan Ioanescu.

Noi suntem realmente mirați de afirmația președintelui comisiei electorale, mai ales că, mai devreme, același declarase cum că alegerea se poate efectua numai pe calea votării, mai mult chiar, au fost desemnate câte două persoane din ambele tabere pentru a supraveghea desfășurarea alegerii.

Domnul președinte a uitat total de obligațiile stipulate de lege, fiindcă, atunci când a constatat starea de agitație a opoziției, fie trebuia, prin forța armată, să intervină și să despartă cele două partide și să ducă votarea până la final, fie putea să amâne alegerea pentru o altă zi; el a considerat însă mai just să proclame public ca deputat, prin urale, pe candidatul masei înfuriate, care ne-a oprit pe noi, prin forță, și fără nici un motiv, de la exercitarea dreptului electoral.

Totodată, trebuie să mai notăm faptul că activitatea electorală a început înainte de ora 10, cea stabilită anterior și, drept urmare, mai mulți alegători veniți de la Dognecea și Bocșa Germană, la locul votării, într-un răstimp de 15 minute, nu au mai putut contribui cu nimic, pentru că totul se terminase deja.

Reiese din toate acestea că alegerea de deputat a lui Ștefan Ioanescu, prin proclamare, a avut loc ca urmare a încălcării formelor legale în vigoare și cu utilizarea forței. Ne adresăm cu această cerere onoratei Case a Deputaților, să binevoaiscă a dispune anularea acestei votări și organizarea unei noi alegeri, rămânând cu profund respect, din Bocșa Română, în 28 iunie 1848,

Servi umili ai măreței Case a deputaților
Semnatarii

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Fasc. 2 A., nr. 91 a., f. 43-45.

106

Gârliște, 28 iunie 1848

Bizonyítvány

Mi alul írtak ezennel tudtára adjuk és jogosan bizonyíttjuk, hogy középponti Boksán mezővárosában tartatott követ választásra alkalmával, mindnyájan egy szívvel és egy lélekkel voksainkat Ioanneszku István úrnak adánk, kit az elnök is egész publicuma jelenlétében törvényessen megerősítette.

Miért is mi egész község /: szavazói /: jelen bizonyítványt helység pötsétünkkel ellátva, és neveink aláírásával hitelesítve kiadtuk.

Gerlystjén, június 28. 1848.

Florja András, bíró és a többi
Popovits Péter, gerlistyei plébános
Bozsinka Damaszkín, helytartó
Bozsinka Vázul, tanító
Mihulészko János, unitus tanító
Bozsinka Axentje, követ

és az egész község kivonata az ide mellékelt utasítással

Certificat

Noi, subscrișii, declarăm public și adevărim de drept că, cu ocazia alegerii de deputat ținută în orașul de câmpie Bocșa de Mijloc, cu toții, într-o inimă și într-un suflet am dat voturile noastre domnului Ștefan Ioanescu, fapt confirmat legal de către președinte în prezența întregului public.

Pentru care fapt, toată comuna – electorii – am întocmit acest certificat, prevăzut cu pecetea localității și autentificat prin semnăturile numelor noastre.

La Gârliște, în 28 iunie 1848.

Florea Andrei, jude, și ceilalți
Popovici Petru, preot în localitate
Bojincă Damaschin, locțiitor
Bojincă Vasile, învățător
Mihulescu Ioan, învățător unit
Bojincă Axente,
deputat

precum și extrasul întregii comune, cu indicația aici anexată.

Original în chirilică. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Fasc. 2 A., nr. 91 u., f. 96, 98.

107

Bărbosul, 28 iunie 1848

Fordítás az eredeti román nyelvről

Bizonyítvány. Mi alulírtak közönségessé teszük s bizonyítjuk: miszerint beménvén a bogsáni számtartóság udvarában azért: hogy voksolás végett magunkat koncentráljuk. ekkor Vaszilic Popa, Konstantin Bratovics, Dimitrie Jakobeszko lelkészek, és többen akik Ioannovics György úr igen csekély pártjához járultak, majd úgy szólva: erővel s a legszilárdabb szívre érő tanáccsal erőltetvék benünket, hogy Ioanesczko úr részire kivel több 1000 főknél valának s egyhangúan ötet követnek kívánták, – ne voksolnánk, hanem magunkat azon párthoz –, melly alig 100 urakból, bányászokból s néhány königsgnádi németajkú szavazókból állot: melly utóbbiakat az oda való lelkész, ki szinte követség után vágyakodott, azonban célját elérni nem tudván, embereit Ioannovics György úrnak átengedte, – össze csatolnánk: azt mi semmi esetre tenni, s öntudatunk ellen működni nem akarván kimentünk s ezen törvényteleniséget tovább elmondunk.

Miről is nagyobb hitel okáért ezen község pöttjéttünk s saját aláírásunkkal erősített bizonyítványt kiadunk Barbózáán 1848-ik évi június 28-én.

Marko Sofron barbozai plébán, Marko János, tanító (helység pöttsetje), Haczegán Péter bíró, Lépa Maducz, Pavel Gágya hitesek, Szimeon Trifu, Petru Lörincz, Koszta

Mihály, Lörincze Trail idősb., Lörincz Péter, Helgyü György, Flória György, Flórja Grúja, Márián Péter és a többi.

Traducere după originalul în limba română

Certificat. Noi, subscrișii, procedăm de comun acord și dovedim că, intrând în curtea casieriei din Bocșa ca să ne concentrăm asupra votării, atunci preoții Vasilie Popa, Constantin Bratovici, Dimitrie Iacobescu și alții, care au aderat la tabăra de mică importanță a domnului Gheorghe Ioanovici, mai precis spus, ne-au silit prin forță și prin cele mai solide sfaturi ținând sufletele noastre, să nu votăm de partea domnului Ioanescu, pe care, peste 1000 de persoane îl doreau unanim deputat, ci să ne raliem grupării de votanți compusă din circa 100 de domni, mineri și câțiva alegători de origine germană din Tirol; cei din urmă au fost cedați domnului Gheorghe Ioanovici de către preotul din localitate, care, sperând într-o deputăție, dar neputându-și atinge scopul, a procedat ca atare: nedorind noi nicicum a face astfel și nici să acționăm potrivit conștiinței noastre, am părăsit curtea și am comunicat mai departe această ilegalitate.

Din motivul unei mai mari autenticități, am emis acest certificat, întărit cu pecetea comunei și cu semnăturile noastre proprii, la Bărbosu, în 28 iunie a anului 1848.

Marcu Sofron, preot în Bărbosu, Marcu Ioan, învățător (pecetea localității), Hațegan Petru, jude, Lepa Măduț, Pavel Gagea, jurați, Simeon Trifu, Petru Lörincz, Costa Mihai, Lörincze Trăilă senior, Helgiu Gheorghe, Florea Gheorghe, Florea Gruia, Marian Petru și alții.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Fasc. 2 A., nr. 91 z., f. 102.

108

Ineu, 28 iunie 1848

Alább írottak igaz hittünk esmérete szerént adjuk ezen bizonyság levelünket, mellyet hittel is kész vagyunk meg erősíteni; miszerint amidőn az buttyini kerületben az követ választásra szavazok össze írásánál Urbán Gyula mint elnök, hogy ötet válasszák követnek, itallal étellel tartotta őket és fejenként 11 ezüst huszassal fizette őket úgy fuvarjokat is kifizette; színt úgy az meg választása alkalmával hasonlóul cselekedett; mind is kortessei által meg kínáltattunk, de mi el nem fogadtuk.

Melyről adjuk ezen bizonyság levelünket nevünk aláírásával és kezünk kereszt vonásával meg erősítve.

Kelt Boros Jenőbe június hó 28-án 1848.

Ülei Josef

Ülei András

Vale Todor.

Borosjenci lakosok és előljárok

Subscrișii, conform conștiinței noastre drept credincioase, facem cunoscută această scrisoare doveditoare, pe care suntem gata a o întări prin credință. Anume că, la conserierea alegătorilor în campania electorală din cercul Buteni, Urbán Gyula, în calitate de președinte, pentru a fi ales deputat, i-a ținut pe aceștia cu băutură, mâncare și a plătit pe fiecare în parte cu 11 monede de argint de câte 20, la fel ca și transportul lor la fața locului; a procedat la fel și în cinstea alegerii lui prin agenții săi, care ne-au ademenit, dar noi nu l-am acceptat.

Despre care fapt depune mărturie scrisoarea noastră, întărită de semnăturile numelor noastre și de trăsăturile în cruce ale mâinilor noastre.

Dat la Ineu, în 28, luna iunie 1848.

Ülei Josef
Ülei András
Vale Todor,

locuitori din Ineu și membri ai autorităților.

Original. M. O. L., Budapesta. Fond .N. 70. Fasc. 2 A., nr. 189 c., f. 378.

109

Semlin, 28 iunie 1848

N. 217

An Seine Excellenz

den k.k. wirklichen geheimen Rath und Kämmerer, Freiherr von Wessenberg,
Minister der auswärtigen Angelegenheiten u. des kaiserl. Hauses

Semlin am 28. Juny 1848

Euer Excellenz!

Nachdem beide Generäle in Syrmien und alle Stabsofficiere dieser Brigade, ja in einem noch weiteren Umkreis vom Schauplatz verschwunden sind, und der anarchische Zustand unseres Landes sich schon längs der ganzen serbischen Gränze bis nach Orsova verbreitet, führe ich noch immer nebst meinem Consulate auch das Commando in Semlin, wo ich, wie auf einer Tafel, Ruhe, und einen einigermaßen gesetzlichen Zustand bis jetzt zu erhalten im Stande war.

Meine größte Sorge ist die Unangefochtenheit der schwachen ächt magyrischen Garnison von zwei Kompagnien des Infanterie Regiments Don Miguel zu erhalten, welche ungeachtet ihrer vortrefflichen Haltung und Disciplin doch durch den Volksgeist der illyrischen Nation bedrängt, und sowohl auf dem Landwege, als die Donau und Save aufwärts, so wie jetzt auch über Orsova von jeder Vereinigung mit ihrem Regimente

abgeschnitten sind, deren gewaltsame Eröffnung ihnen allein unmöglich und durch andere Truppenabtheilungen höchst blutig und für den Frieden des Landes verderblich seyn würde. – Ich hoffe es wird mir mit der Hülfe des Comandierenden Generalen gelingen diese Truppen deren vortrefflicher Comandant Hauptmann Kukaljevich wegen der Unterstellung unter das ungarische Ministerium eben seine Stelle niedergelegt hat, ungefährdet zu erhalten, bis endlich wieder ein geordneter Zustand eintritt.

Das Manifest des Kaisers vom 10. Juny wodurch die Absetzung des Banus und die unbedingte Unterordnung der Militair Gränze unter das ungarische Ministerium angeordnet worden ist, hat hier und in Serbien die größte Aufregung und in eine für Jeden der Österreich als sein Vaterland betrachtet und liebt, höchst niederschlagende Stimmung erzeugt.

Sollte es denn nicht möglich gewesen seyn, diesen Weg zu vermeiden, der uns alle Achtung, alles Mitgefühl eines großen, loyalen, wahrhaft ergebenen Volkes entzieht, und die reichen Hoffnungen seiner Zukunft im Oriente raubt, welche Ungarn nie zu erlangen im Stande seyn wird.

Seit Jahren bemühte ich [mich] vergeblich über den wahren, unsere theuersten Interessen so nahe liegenden Zustand dieser Länder, denn ich bin dazu ausgesendet, – seit Monaten habe ich die Folgen unseres gegenwärtigen Verfahrens mit denselben verkündet, und noch als es Zeit war, am 23t May habe ich persönlich dem General Hrabovsky die Mittel vorgestellt eine Catastrophe abzuwenden, oder die unabwendbare [...] zum Vortheile der Monarchie und des Kaiserhauses zu lenken, allein ich bin ungehört geblieben, und Zeitungen, Abentheurer und den Zuständen völlig fremde Berichterstatter haben die Grundlagen unserer Politik in diesen Ländern leiten müssen. – Jetzt ist es schwer Österreichs – und das heißt auch Deutschlands, wahre Interessen in ihnen herzustellen und zu schützen, und jenen des ungarischen Ministeriums zu dienen, habe ich, aus Pflicht für mein Vaterland und meinen Monarchen schon wiederholt abgelehnt.

Am 23ten reisete Graf Albert Nugent von Carlovitz nach Agram hier durch, und ich habe seine Vermittlung benützt um die Volkscomités des Peterwardeiner Regiments zu vermögen, wie auch einen Theil des Reserve Bataillons dieses Regiments nach Semlin zu schicken, um diese Truppen wieder einigermaßen in den Rahmen der Disciplin einzuführen, den Cordon wenigstens Belgrad gegenüber zu besetzen, und vielleicht doch die ungarische Garnison hier abzulösen, und unter meiner persönlichen Begleitung auf der Donau nach Peterwardein in Sicherheit zu bringen. – Auf Heute ist mir die Ankunft der Abtheilungen von vier Compagnien zugesagt, worüber ich den Erfolg erwarte.

Gegen die für Semlin ausgeschriebene Wahl eines Deputirten zum ungarischen Landtag hat die Communität, wie zu erwarten war, protestirt, und ich will Euer Excellenz damit Sie sich die Ueberzeugung der kaum glaublichen Verkehrtheit der ungarischen und Militair Administration in diesen Ländern machen können, den vorgeschriebenen Wahlmodus dieses Deputirten bezeichnen. – Das Tschaikisten Bataillon, die Städte Semlin, Carlovitz u. Peterwardein haben *zusammen einen* Deputirten zu ernennen. Zu diesem Ende hat das Tschaikisten Bataillon 30, Semlin 10, Carlovitz u. Peterwardein jedes 4 Namen dem *Brigadier* in Mitrovitz zu bezeichnen, und dieser soll aus diesen

48 *Namen* den gemeinschaftlichen Deputirten der 4 Bezirke herausziehen, welche er nicht kennt, und der wenn er ein Tschaikist ist von den Städten, wenn er ein Städter ist von den Interessen der andern und der Tschaikisten nichts weiß. Wie soll sich mit einer gegen die Magyren so augenscheinlich unzureichenden und widersinnigen Vertretung die Gränze, wie soll sich die slavische Nation befriedigen lassen?

Vorgestern Nachts ist mir mittelst Staffette ein Schreiben des Banus von Croazien aus Inspruck vom 20ten zugekommen, worin er die slavonischen Landesbehörden zu Aufrechthaltung der Ruhe und Ordnung auffordert, da Se Majestät, den durchlauchtigsten Erzherzog Johann zur Ausgleichung der abschwenkenden Differenzen bestimmt hätten, und gute Hoffnung vorhanden sey, alle Wünsche des Volkes im friedlichen Wege befriediget zu sehen.

Ich habe dieses Schreiben sogleich auf alle Weise verbreitet, und es hat den üblen Eindruck des Manifestes vom 10ten einigermaßen gemildert, allein alles ist noch über die höchst widersprechenden Verfügungen in Mißtrauen und Spannung versetzt, obschon durch die Aussicht auf die Vermittlung eines kaiserlichen Prinzen gute Hoffnung zur Erhaltung der Ruhe in der nächsten Zeit bei diesem dem Kaiserhause so aufrichtig ergebenen und durch keine ausländischen Emissäre verführten Volke zu fassen ist. Ich bitte Euer Excellenz mir im Falle der Ankunft Sr kaiserlichen Hoheit des Erzherzogs einige dienstliche Verbindung mit demselben zu eröffnen, damit ich Ihm mit meinen Erfahrungen über die Volks und Landeszustände dienen könne.

In Neusatz hat Vorgestern aus Anlaß der Anwesenheit einiger bewaffneter Serbier ein Strafkrawall zwischen der Magyarischen und der Illyrischen Partei Statt gehabt, wobei mehrere der ersteren todt geblieben seyn sollen, und wodurch die Verbindung der Dampfschiffe abermals durch 24 Stunden unterbrochen worden ist. Ich hatte an demselben Tage eine neue Aufforderung an die serbische Regierung erlassen ihre Unterthanen, welche sich bei den Volksversammlungen in Slavonien und dem Banate befinden, wo möglich namentlich zurück zu berufen.

In Folge der mir in der Nacht zugekommenen Nachricht über die Neusatzer Excesse ersuchte ich nun auch den Obristen Danilevsky im gleichen Sinne auf die serbische Regierung einzuwirken.

Die Folge hievon war, daß noch gestern Mittags der Sections Chef im Ministerium des Innern Hl. Nikollich von der fürstlichen Regierung zu meiner Verfügung gestellt worden ist, um die in den Lagern und Sammelplätzen des Volkes in Slavonien und im Banate bewaffnet anwesenden serbischen Unterthanen persönlich zu ermitteln, und zur unverzüglichen Rückkehr in die Heimath anzuweisen. Ich habe das eben zur Abfahrt nach Neusatz bereit liegende Dampfschiff ein paar Stunden zu freier Uiberfahrt zurückgehalten, ihn mit den nöthigen Schreiben an die Volks Comitées sowohl, als an die Generäle in Peterwardein, Neusatz und im Banate versehen, und um 4 Uhr über Carlovitz nach der ganzen im Aufstande begriffenen Gegend abgefertiget, um den Zweck seiner Sendung, zu welcher er der geeignetste Mann ist, zu erfüllen diese wirksame und kräftige Maßregel ist, den Sympatien des eigenen Volkes gegenüber ein neuer Beweis des loyalen Benehmens der Regierung, welches sie während dieser ganzen Crise gegen

Österreich bethätiget hat, und wofür dem Fürsten und den Chefs der Regierung die ihnen seit bereits einem Jahre in Aussicht gestellte Auszeichnung, vielleicht bei Gelegenheit der Vermittlung Sr kaiserl. Hoheit des Erzherzogs Johann nicht länger vorenthalten werden sollte, wobei ich noch bemerke, daß auch dem sehr wohlthätigen, beruhigenden und unseren Interessen stets gemäßen Einflusse des Obristen Danilevsky ein großer Theil unserer Erfolge in Serbien zuzuschreiben ist.

Im Fürstenthume selbst ist es meinem und des russischen General Consuls Bemühungen nicht gelungen ein Ereignis zu verhindern, welches unter Umständen der Regierung gefährlich werden könnte, und auch der Abwehr einer Hülfeleistung in Massa von Serbien aus für die illyrischen Bestrebungen in Ungarn nicht günstig ist. Es ist dieses die gestern erfolgte Resignation des Wuchich auf die ihm verliehen gewesene obgleich nur nominelle Woywoden Stelle. Theils gegründete, theils ungegründete Klagen über persönliche Kränkung dieses Mannes und seiner Partei, theils gegenseitige Irrfehler, Mißtrauen, übler Einfluß des Paschas und französischen Consuls und Zwischenfälle bei Gelegenheit der letzten Bedrohung der Regierung durch die Obrenovich sind Schuld an diesem bedrohlichen Zerwürfniß, unter den wichtigsten Personen des Landes, dessen Gefahr wir jedoch abwehren zu können gute Hoffnung haben.

Auch die Bewegung in unserem Lande und der epidemische Charakter der Geistesrichtung dieser Zeit sind übrigens dabei theilhaftig.

Am 11ten künftigen Monats wird die schon dreimal vertagte Volksversammlung zu Kragnewatz abgehalten, wohin sich Fürst Alexander Morgen begibt.

Auch hiedurch wird die Theilnahme der Serbier an dem Handeln in Slavonien und dem Banate nach dem Innern ihres Landes abgelenkt, und es ist zu hoffen, daß nach Beendigung dieses Volkscongresses die Ruhe diesseits hergestellt seyn wird.

Durch den Pascha und seine verkehrten politischen Ansichten angeregt, hat die Pforte verlangt, daß diese Volksversammlung jetzt nicht abgehalten werde, allein die Regierung konnte aus triftigen Gründen hierauf nicht eingehen, und hat dies durch einen eigenen Eilboten nach Constantinopel darzustellen lassen.

In gespannter Erwartung Ihrer Hohen Aufträge bitte ich Euer Excellenz die Versicherung meiner größten Hochachtung und Dienstergebenheit gütig annehmen zu wollen.

Mayerhofer Grünbühl
Obristlt.

No. 217

Semlin am 28. Juny 848

Oberstlieutnant Mayerhofer.

Geheimer politischer Bericht.

Ueber den Fortgang der Anarchie und des Aufstandes in Slavonien und dem Banate, den Eindruck der kaiserl. Manifeste und der Nachricht über die Vermittlung durch den Erzherzog Johann, Maßregeln der serbischen Regierung gegen die Theilnahme ihrer

Nr. 217

Către Excelența Sa

adevăratul consilier secret și camerar, baronul Wessenberg,
ministrul Afacerilor Externe și al Casei imperiale

Semlin, 28 iunie 1848

Excelența Voastră!

După ce ambii generali din Sirmia și toți ofițerii de stat major din această brigadă, ba chiar și din alte unități, au dispărut din zona de conflict, iar starea anarhică din țara noastră s-a răspândit demult de-a lungul întregii granițe sârbe până la Orșova, cu încă mai conduc consulatul meu, având și comanda la Semlin, unde am reușit, până acum, să mențin ca pe o tablă, liniștea și o stare oarecum legală a lucrurilor.

Grija mea cea mai mare este să păstrez neatinsă slaba garnizoană curat maghiară, departe de cele două companii ale regimentului de infanterie Don Miguel. În pofida remarcabilei lor atitudini și discipline, acestea sunt totuși presate de spiritul popular al națiunii ilire. Deocamdată, le este tăiată orice legătură cu regimentul lor, atât pe drumurile de uscat, când și pe Dunăre și Sava în amonte, ba chiar și peste Orșova. O deschidere în forță [a căilor de acces] este imposibil de realizat de către ele singure, iar de către alte trupe ar fi foarte sângeroasă și păgubitoare pentru pacea țării. Sper că voi reuși, cu ajutorul Comandantului Suprem, să mențin aceste trupe – al căror remarcabil comandant Kukaljevich tocmai și-a dat demisia din funcție, din pricina subordonării sale față de Guvernul ungar – în afara oricărui pericol, până la reinstaurarea unei situații de ordine.

Manifestul împăratului din 10 iunie, în care s-a poruncit demiterea banului și necondiționata subordonare a graniței militare față de Guvernul ungar, a provocat cea mai mare agitație și aici și în Serbia, cauzând o stare de spirit extrem de apăsătoare în mijlocul tuturor celor care iubesc Austria și o consideră patria lor.

Oare nu ar fi fost posibil să fie evitată această cale? Ea ne văduvește de toată stima, de orice compasiune a unui popor mare, loial și cu adevărat supus, ne răpește speranțele lui de viitor în Orient, speranțe pe care Ungaria nu va reuși niciodată să le realizeze.

Ani de zile m-am îngrijit zadarnic de starea reală a acestor țări, atât de aproape de interesele noastre cele mai prețioase, căci acesta a fost scopul misiunii mele. De luni de zile am prevestit consecințele tratamentului nostru actual față de acestea: când mai era încă timp, în 23 mai, i-am prezentat personal generalului Hrabovsky mijloacele de a preîntâmpina o catastrofă ori de a orienta [tendențele] inevitabile în avantajul

monarhiei și al Casei imperiale. Dar nu am fost ascultat, căci ziarele, aventurierii și informatori complet străini de împrejurările de aici au trebuit să conducă bazele politicii noastre în aceste țări. – Acum este greu să aduci și să aperi aici interesele Austriei, aceasta însemnând și ale Germaniei. Iar a sluji interesele Guvernului ungar eu însumi am refuzat în mod repetat, din simțul datoriei față de patria mea și față de monarhul meu.

În data de 23 [iunie], contele Albert Nugent a trecut pe aici, în călătoria sa de la Carloviț la Agram. M-am folosit de intermedierea sa pentru a îndupleca comitetele populare ale regimentului din Petrovaradin, să trimită o parte a batalionului de rezervă al regimentului la Semlin, pentru a introduce aceste trupe într-o oarecare măsură în cadrele disciplinei, pentru a ocupa cordonul cel puțin vizavi de Belgrad și poate pentru a detașa garnizoana ungară de aici, însoțind-o personal și aducând-o în siguranță pe Dunăre la Petrovaradin. – Astăzi mi s-a confirmat sosirea unităților a patru companii, lucru a cărui împlinire o aștept.

Așa cum era previzibil, comunitatea a protestat împotriva alegerii unui deputat pentru Dieta ungară. Pentru a vă putea convinge de absurditatea greu de imaginat a administrației maghiare și militare în aceste țări, vreau să descriu excelenței voastre modul prescris pentru alegerea acestui deputat. – Batalionul ciaikist, orașele Semlin, Carloviț și Petrovaradin trebuie să numească *împreună un singur* deputat. În acest scop, batalionul ciaikist trebuie să desemneze 30, Semlin 10, Carloviț și Petrovaradin câte 4 nume, pe care să le prezinte *generalului de brigadă* din Mitroviț. Din cele 48 de *nume*, acesta trebuie să aleagă [la sorți] pe deputatul comun al celor patru districte, pe care [deputatul] nu le cunoaște: dacă este ciaikist nu are habar de interesele orașelor, iar dacă este orășean nu are habar de interesele celorlalte și ale ciaikiștilor. Cum va putea să fie mulțumită granița cu o asemenea reprezentare vizavi de maghiari, vizibil insuficientă și fără noimă, cum să fie astfel mulțumită națiunea slavă?

Alaltăieri noapte am primit, prin ștafetă, o scrisoare de la banul Croației, trimisă de la Innsbruck în data de 20, prin care îndeamnă autoritățile slavonice ale țării la menținerea liniștii și ordinii, întrucât Maiestatea Sa l-ar fi desemnat pe preaslăvitul arhiduce Johann să preia echilibrarea diferențelor divergente, existând bune speranțe de a se vedea împlinite pe cale pașnică toate dorințele poporului.

Pe dată, am răspândit această scrisoare pe toate căile și ea a mai îndulcit oarecum proasta impresie a manifestului din data de 10. Cu toate acestea, pretutindeni domnește neîncrederea și tensiunea vizavi de dispozițiile contradictorii, deși perspectiva intermedierei unui prinț [din Casa] Imperială deșteaptă o bună speranță pentru menținerea liniștii în următoarea perioadă, în sânul acestui popor atât de sincer devotat Casei Imperiale și neamăgit de vreun emisar străin. În cazul sosirii Alteței Sale Arhiducele, o rog pe Excelența Voastră să mă pună în legătură cu acesta, pentru a-mi putea pune în slujba lui experiența mea, în legătură cu poporul și starea de lucruri din țară.

Alaltăieri a avut loc la Novisad o vendetă, prilejuită de prezența unor sârbi înarmați, între partida maghiară și cea iliră, soldată cu moartea câtorva dintre cei dintâi [menționați] și cu întreruperea de 24 de ore a legăturilor vaselor cu aburi. În aceeași

zi, trimisesem încă un îndemn conducerii sârbe, de a-i rechema, pe cât posibil, pe supușii ei aflați la adunările populare din Slavonia și Banat.

După primirea în cursul nopții a veștii despre excesele din Novisad, l-am rugat pe colonelul Danilevsky să intervină în același sens pe lângă conducerea sârbă.

Drept urmare, încă ieri la amiază, conducerea princiară mi-a pus la dispoziție pe șeful de secție din Ministerul de Interne, domnul Nikollich, pentru a trata personal cu supușii sârbi înarmați aflați în taberele și locurile adunărilor poporului din Slavonia și Banat și pentru a-i îndruma să se întoarcă neîntârziat acasă. Eu am oprit câteva ore trecerea liberă a vasului cu aburi, care era tocmai gata de plecare spre Novisad, asigurându-i [lui Nikollich] scrisorile necesare atât către comitetele populare, cât și către generalii din Petrovaradin, Novisad și Banat. La ora 4, a pornit prin Carloviț spre regiunea cuprinsă de răzmeriță, pentru a-și îndeplini scopul misiunii, pentru care este bărbatul cel mai potrivit, cu măsuri eficiente și puternice, [bucurându-se de] simpatia propriului popor, [oferind] o nouă dovadă a comportamentului loial al conducerii, pe care a demonstrat-o în toată perioada crizei față de Austria. Poate cu ocazia sosirii Alteței Sale Imperiale Arhiducele Johann, tocmai pentru acest comportament loial, ar fi bine să nu se mai amâne acordarea decorațiilor promise deja de un an principelui și șefilor conducerii [sârbe]. Trebuie să mai observ că influenței binefăcătoare, liniștitoare și permanent conforme cu interesele noastre a colonelului Danilevsky i se datorează o mare parte a succeselor noastre în Serbia.

În principat, nu ne-a reușit consulului general rus și mie să oprim un eveniment, care ar putea deveni periculos pentru conducere și care nu este favorabil stopării unui ajutor în masă dinspre Serbia, spre susținerea tendințelor ilire din Ungaria. Este vorba despre demisia lui Wuchich din postul acordat lui, deși doar nominal, de voievod, demisie petrecută ieri. Vina acestei amenințătoare învrăjbiri, cu una din cele mai importante persoane din țară, al cărei pericol – avem speranțe bune în acest sens – se poate totuși evita, o poartă plângeri, în parte întemeiate și în parte neîntemeiate, despre jignirea personală a acestui om și a partidei sale, erorile reciproce, neîncrederea, reaua influență a pașei și a consulului francez, precum și incidentele cu ocazia ultimei amenințări a conducerii de către Obrenovich.

Și mișcările din țara noastră, de asemenea caracterul epidemic [molipsitor] al tendințelor spirituale ale timpului nostru. Își au partea lor de vină.

În data de 11 ale lunii viitoare, se va ține adunarea populară de la Kragujevaț, amânată deja de trei ori, acolo unde prințul Alexandru va pleca mâine.

Astfel, se va orienta participarea serbilor de la acțiunile din Slavonia și Banat spre interiorul țării. Există speranța că, după încheierea acestui congres popular, liniștea se va reînstăpâni în aceste părți.

La inițiativa pașei și a ideilor sale politice absurde. Poarta a cerut ca această adunare populară să nu se țină acum, numai că, din motive întemeiate, conducerea nu a putut ține cont de aceasta și a trimis explicațiile printr-un sol rapid la Constantinopol.

Așteptând cu nerăbdare înaltele voastre însărcinări, o rog pe Excelența Voastră să binevoiască a primi asigurarea marii mele considerații și a serviabilității mele.

Mayerhofer von Grünbühl,
locotenent colonel

Nr. 217

Semlin, 28 iunie 1848

Locotenent colonel Mayerhofer.

Raport politic secret.

Despre: evoluția anarhiei și a răzmeriței din Slavonia și Banat, impresia produsă de manifestul imperial și de știrea despre intermedierea Arhiducelui Johann, măsurile luate de conducerea sârbă împotriva participării supușilor ei [la adunările populare], retragerea și nemulțumirea lui Wuchich în Serbia și despre adunarea populară preconizată acolo.

Original. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien. Fondul 1848 Institutul de Istorie Cluj, cutia 6, doc. 89. Xerox: 19.947-19.954/1848.

110

Huedin, 28 iunie 1848

Bánffyhunjad, 1848. június 28.

Idős Bethlen Jánosnak. Szeretett barátom!

Lehet hogy Vay már Kolosvárt van mert néhány utazó kocsival találkoztunk, de nem lehetet látni ő valamelyikben vané vagy nincs? Innen ma nem mehetek tovább mert az előre küldött lovaim egyike megbetegedett s azt kell itt orvosolunk.

Vay számára tett jegyzetek közül a csaknem legnevezetesebbet felejtettük ki, tudnillik azt, hogy lőpor és ónról gondoskodjanak. Meg kell tudni, hogy a puskapor malmoknál Szebenben s Károlyvárt van é provisio? s az ott mostanság készült port hová vitték s az illetén magazinumokban mennyi por van s miféle? Ön nem tudom Erdélyben hol kapható nagy mennyiségben. Nagybányán azt hiszem bővön eleget lehet kapni. Ott puskapor malom is van. Oda Vér Farkas küld-[ethet]ne el a dolognak jól végére járatni. Vaynak kétségen kívül egyik legsietőbb dolganak kell lenni lefoglalni minden port mi az országban kapható, valamint önat is, együtt a található kapszlikkal együtt; emellett pedig a puskapor malmokat szorgos munkásságba tenni.

Ágyukkal is nagyon gyengén vagyunk ellátva, erről is kell gondoskodni.

Nagyon jó lesz ha Vay teendő körútjába fogja Naszódot s Orlátot ejteni, még pedig azt későre nem hangyván. Nem jártál a végére annak mit a naszódi fegyverekről beszéltek, hogy tudnillik oda parancs ment volna az ottani raktárban lévő puskákról a szerszámokat levenni s az ágyokat egybe tömni. Ha mi későbbre jut eszembe megírom.

Áldjon az ég, barátod.

Huedin, 28 iunie 1848

S-ar putea ca Vay să fie la Cluj, căci ne-am întâlnit cu niște diligențe, dar n-am putut vedea, dacă în careva dintre ele se afla Bethlen sau nu. De aici, cu astăzi nu pot pleca mai departe, căci unul dintre caii mei trimiși înainte s-a îmbolnăvit și trebuie vindecat.

Dintre cele semnalate pentru Vay, am uitat aproape cel mai important lucru, adică să se îngrijească de praf de pușcă și de plumb. Trebuie aflat dacă la morile de praf de pușcă de la Turda și Alba Iulia există provizii? Și unde a fost transportat praful [de pușcă] făcut recent acolo? Ce cantitate și calitate de praf este în asemenea magazine? Nu știu, în Ardeal, unde se găsește plumb în mare cantitate. La Baia Mare, cred că se poate găsi suficient. Acolo este și moară de praf de pușcă. Acolo ar fi de trimis Vér Farkas, în vederea bunei rezolvări a problemei. Una dintre cele mai grabnice sarcini ale lui Vay trebuie să fie, fără îndoială, tot praful de pușcă ce se găsește în țară, precum și plumbul, împreună cu capsele existente; în afară de aceasta, să pună în mișcare susținută morile de praf de pușcă.

Și cu tunuri suntem slab dotați și de ele trebuie să ne îngrijim.

Va fi foarte bine dacă Vay, în drumul ce urmează să-l facă, va include Năsăudul și Orlatul, și încă nu prea târziu. N-ai depistat ceea ce se zvonește despre armele de la Năsăud, cum că s-ar fi primit ordin acolo pentru a demonta piesele de la puștile existente în depozitele de la Năsăud și pentru a zdrobi paturile lor. Ceea ce îmi vine în minte mai târziu, o să ți le scriu. Cerul să te binecuvânteze, prietene!

Concept. Arh. Naț. Rom. D.J. Cluj. Fond. Arh. Fam. Wesselényi, Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 37., p. 28-29.

111

[Fără loc], 28 iunie 1848

Domnul meu,

Știu că vi s-a scris despre comissari că sunt aici trimiși de Guberniu. Lucrările și le-a început astăzi mai serios. S-a chemat Pipoșiu căruia i s-a dat o scrisoare de la comissarii rânduți spre a cerceta evenimentele din Coșlard și Mihalt, în care se poartă Pipoșiu și Bămușiu ca pre 18 ale curgătoarei să se afle amândoi la Coșlard, unde vor fi și comissarii ca, în prezența lor, să se apuce de lucru. Părerea mea este ca Bămușiu să se înfățișeze prin procuratoriu, fiindcă ei vor ca toată vina să se arunce pe acești doi frați ai noștri. De cumva nu va eși lucrul așa precum s-a scris în „Siebenbürger Bote” și în „Suplica”, ce se făcuse în prezența dumatile la Dunca și care să tramisese la generaliul. Mă veți întreba pentru ce se învinuiesc numai ei, de oarăce acea suplică s-a făcut Comitetul român? Răspunsu – pentru că la suplică se subscriseseră Bămușiu ca vicepreședinte, Pipoșiu ca

notariu. Comissarii aceștia nu vor să știe de aceea nimic, cine adică a făcut suplica. În zadar li se spune că Comitetul Român, răspund însă atâtă că ei au datoria s-o împărtășască numai cu dâșii epistola comissarilor renduiți la Coșlard.

Mai încolo, cercetează pentru o vorbă a lui Alex. Pop ce o slobozise în vânt înaintea unor maghiari, când se auzia că prinseră pe taică-scu.

Auzim că deputații brașioveni, întorcându-se de la Viena ar fi trecut pre aici: despre denșii însă n-au știut nimeni: după plecarea lor, numai ne spuse un tener, ce s-a întâlnit cu dâșii pre drum, venind din Brașovu la Sibiu.

Se aude că, în unele sate militare române, ar fi încercat ofițarii ca să facă pre militari a consuma cele 25 fișaguri ce le avea la sine, comendându-le ca s-o dea la țintă. După părerea mea, ar trebui ca, în timpul de acum, să li se mai dee militarilor până la 60 fișaguri, după statutele militare, iară să nu se mai silească de alții a consuma și cele 25 ce li se dădură când-i puseră pre picior de rezboi. Bine ar fi ca militarii să tramite o deputațiune la G[eneral] Comando, ca să le dee 60 de patroane după regulamentul militar.

Ai primit o epistolă de la Pușcașu, trimisă sub adresa I. A. Navrea?

Al dumitale

Sinceru

P. Suci

N.B. La Mihalțiu, a fost o comisiune și a aflat 11 morți și 20 răniți. Pe 9, i-a dus la Aiud ca pe niște vinovați, precum mi-au spus un om ce veni acuși dintr-acolo: așa dară aceasta e a doua comisiune, însă maghiară. De citațiunea lui Barnuțiu sum îngrijat.

Domniei sale

Domnului Georgie Baritz

Redactorul de Gazete la

Brașiov

al Buzăului, după aceea profesor la Iași.

Suci m.pr.

1848 iun. 16. (1)

Petru Suci, fost theolog în Blaj,

apoi la seminariul episcop[al]

[Autograful lui G. Barițiu]

Original. Bibl. Acad. Rom. Foto 3262-3265 1848.

1. Stil nou, 28 iunie 1848.

[Înainte de 29 iunie 1848] (1)

A Csiki Törvényhatóság mostani állásáról igéntelen nézetek

Annak megmutatása véget, hogy az itteni népet absolutismus nélkül kormányozni nem lehetne

a. A katonai előjárók közelébbi időkben nem büntetik a kihágásokat, hogy a nép annál inkább anarhiára hajoljon.

b. A népnek fejébe van verve, hogy mivel már a köztök lakozó eddigi mentséges nemes és közlakosokkal eggyé lettek, ha a nemesek és közlakosok is akármerre veleik ki nem szállíttatnak, ők se mozduljanak s minthogy míg a mostani rendszer fenn áll – ordináncot, commándot s egyéb s katonáskodási rendszerhez ragasztott szolgálatokat tenni köteleztetnek, a nemzetőrségi szolgálatra nézve nem gyarkoltathatnak.

c. Ha kiszállásra parancsoltatnak, a már béharapodzott engedetlenség mián véres kitérésektől is tarthatni.

Ezen okoknál fogva lesűrgetőbb volna

1. Az effectiv stand, vagy még inkább az egész nép – azon egyéneiből, kik a gazdálkodási munkában nélkülözhetők – mentől elébb mindég hadilábon álló s külső állomásokra is szállíthatandó Capitulatio melletti sorkatonaság alakíttassék. Azután

2. a többi addig katonáskodott székelyek is másokkal együtt a nemzeti őrség szabályai szerint gyarkoroltassanak, és

3. a szomszéd országgali határvonal őrizetére, nem a közeliben lakó gazdák, hanem sorkatonaság alkalmaztasson.

A határvonalan lévő mostani őrizet céltalan

a. Mert a vonal szomszédságabéli mezei gazda – ha volna is hajlama köteles szolgálatát híven telyesíteni – az álutat járó gonosztévőt azért sem meri háborgatni, nehogy annak bosszú-üzése mián gazdasági javaiban kárt szenvedjen.

b. Az ily helyekre kívántató erőtelyes és bátor emberek helyett többnyire oly tehetetlen vállalkozók járnak commendóba, kik mellet a közösülés és csempészkedés minden órában megtörténhetik.

c. Bizonyosága ennek a 30^{ad} elkerüléséveli marha behajtás, só, nádméz, kávé és egyéb árucikkeknek a commendások kedvéért kitakarított ösvényekbeni behordása és a harmincadi őrházak közelében is szemlélhető vert ösvények.

Mindenekfelet legsűrgetőbbben kívántatik, hogy a fenálló katonai rendszer megváltozzon, mert különben az új adó őszveírása, annál inkább felvétele nem sikerülhet, merthogy a nép jelen katonai rend szerint katonáskodjon s ezen kívül adót is fizessen, helyesen nem kívánhatni.

Kívánatossá teszi ezen változást – kivált itten Csikban – a közigazgatásnak akadály nélküli folyhatása is mivel a katonai őszveírás alatt levő lakosok – a mostani katonai rendszer ferde kinövései mián – katonai előjáróik engedelme nélkül polgári előjárók előtt megjelenni sem mérészelnek, sőt a polgári előjárók rendelkezéseinek telyesítésétől eltiltva vannak, az okozza, hogy erdön, mezőn a jó rend fenntartásában telyességgel elő nem haladhatni, idvest nem is rendelhetni: példa a mezei rendőrségi szabályok bé nem hozhatása.

A polgári hatóság is hogy teendőit telyesíthesse, jobbítást és nevezetesen a dulóbiztosok száma szaporítását múlhatatlanul megkívánja, nem telhetvén ki, hogy

több négyszeg mértföldek s még havasos helyekre is kiterjedő 20, vagy 30 ezer lelket magában foglaló területben egy dulóbiztos teendőinek megfeleljen.

Ha a harmincadi vámok alább nem szállítatnak, a legköltségesebb vigyázat mellett is, a marhák alattomos útoni behajtása, egyéb kereskedési cikkek bécsempészése meg nem szűnik.

Valameddig Parajdon a só ára a molduvaival egy arányban le nem szállítatik, az idegen só behordása – ezért a pénznek kivitele a só hordással foglalkozó egyének felszégítése, úgy az őrizetre és a kihágások nyomozásaiért megkívántató pénz kiadása, minden kétségen kívül tartani fog. Azért mind ezek valóban a legelső orvoslandók sorába tartoznak.

Opinii modeste despre situația actuală a jurisdicției Ciuc

Pentru a demonstra că poporul de aici nu se poate cârmui fără absolutism

a) comandanții militari, în ultima vreme, nu pedepsesc contravențiile, pentru ca poporul să se dea cu atât mai vârtos la anarhie.

b) Poporul a fost instruit în sensul că, deoarece nobilii scutiți până acuma care locuiesc împreună cu localnicii de rând au devenit egali cu ei, dacă nobilii și localnicii de rând nu vor fi mobilizați împreună, atunci nici ei [oamenii de rând] să nu se miște din loc. Întrucât sistemul actual încă stă în picioare, fiind supuși la servicii militare, comenzi și alte servituți comune sistemului milităresc, nu pot fi instruiți în cadrul serviciului de garzi naționale.

c) Dacă se va ordona o deplasare [probabil în afara scaunului] atunci, ținând cont de nesupunerea generală, se pot aștepta răscoale sângeroase.

Din aceste motive ar fi cel mai urgent

1) Din activul de bază sau, și mai bine, din acele persoane ale poporului, care sunt disponibile de la muncile agricole să se creeze o armată regulată care să poată fi pusă, cât mai urgent, în alertă de război și poate fi detașată contra unor capitulații [recompense], după care

2) ceilalți secui, care până acuma, au făcut armata să fie instruiți după regulile garzilor naționale ca și alții, și

3) pentru păzirea fruntariilor limitrofe cu țările vecine să fie angajați nu gospodari care locuiesc acolo, ci armata regulată.

Păzirea actuală a liniei de graniță nu are sens:

a) Deoarece gospodarul de lângă linia de graniță chiar dacă ar fi dispus să îndeplinească cu abnegație serviciul obligatoriu, nu s-ar încumeta să-l tulbure pe răufăcător, ca nu cumva acesta să-i pricinuiască pagube în avuțiile sale gospodărești.

b) La asemenea locuri, în loc de oameni puternici și temerari, sunt numiți, în general, niște papă-lapte, în prezența cărora trecerea frontierei și contrabanda poate să aibă loc la orice oră.

c) Ca o dovadă a celor expuse stă mânia vitelor cu ocolirea tricesime, aducerea sării, a zahărului de trestie, a cafelei și a altor mărfuri pentru comandanți, pe poteci curățate [de contrabandă] și asemenea poteci bătătorite se pot observa și în apropierea cantoanelor tricesimale.

Ar fi de dorit ca, mai întâi, să se schimbe sistemul actual al regimului militar care stă în picioare, căci, altminteri, conscrierea noului impozit nu va reuși cu atât mai mult, cu cât nu se poate cere ca poporul să facă și serviciu militar regulat și, în afară de aceasta, să plătească și impozit.

Schimbarea menționată ar fi necesară mai ales aici în Ciuc pentru ca administrația să poată decurge nestingherit, căci locuitorii conscriși de armată, din cauza escrescențelor sistemului actual militar, nu îndrăznesc să se prezinte în fața dregătorilor civili, fără învoirea prealabilă a dregătorilor militari. Mai mult, li s-a întrezis să îndeplinească dispozițiile dregătorilor civili. Ca urmare, nu se poate progresa în menținerea ordinii în păduri și câmpuri și nici nu se pot da dispoziții în acest sens. Ca exemplu, nu se pot introduce regulile poliției de câmp.

Autoritățile civile, pentru a putea să-și îndeplinească misiunile lor ar necesita o ameliorare a structurii, respectiv sporirea numărului juzilor nobiliari ar fi indispensabilă, căci nu se poate concepe ca un singur jude nobiliar să-și facă datoria, [pe un perimetru] care se extinde pe mai multe mile pătrate, în munți, în cercuri care înglobează 20 sau 30 de mii de suflete.

Dacă vama tricesimală nu va scădea, nu va înceta nici adunarea ilegală pe căi ilicite a vitelor și nici contrabanda cu diferitele mărfuri, în pofida celor mai costisitoare măsuri de pază.

Până ce, la Praid, nu va scădea prețul sării la același indicator cu cel din Moldova, până atunci se va menține aducerea din afară a sării și deci exportul de bani: fără îndoială că nu va înceta nici timorarea persoanelor care se îndeletnicesc cu căratul [ilicit] al sării, la fel, și cheltuielile de pază și de investigație pentru contravenienți. De aceea, toate acestea trebuie, în primul, rând să fie ameliorate.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-1849-i Minisztériumi levéltár. Vay Miklós kormánybiztosi iratai. Fasc. nr. 6. Foto 18.994-18.995.

---

1. Datat înainte de 29 iunie 1848. Cf. Foto: 18.993.

Buda, 29 iunie 1848

A mellékletből látandja Excellenciád, milly felszólítást intéztem légyen Erdélynek törvényhatóságaihoz, a szorogatott haza oltárára teendő ajánlatok begyűjtése végett.

Felszólítom Önt azon kincstári hivatalnokoknak azonnali kijelölésére, és közétételére, melyek a teendő adakozásokat úgy a bizottmányoktól, mint az egyes egyénektől átvenni, és a nagyszebeni kincstári hivatalba Budára leendő továbbszállítás végett bészolgáltatni tartozandnak.

Az ajánlatok mind kölcsön, mind ajándékképen fogadtatnak el, és részint készpénzben, részint arany és ezüst készítményekben tétethetnek, az utóbbiak a pesti arany és ezüst beváltó hivatal által szabályszerűleg meghatározandó belső ércértékek szerint számíttatnak ki. A kölcsön ötös száztőlja félévre előlegezve fizetetik, és arról a kölcsönadónak kamatos kincstárutalványok adatnak ki, – kinek kinek szabad akaratára hagyatván, hogy a statusnak kamatnélküli kölcsönt is ajánlhasson. A kamatos kincstárutalványok 50, 100 és 500 pengőforintnyi összegegrül adatnak ki, és Erdély-országra nézve a nagy távolság miatt a kölcsönadó kívánsága szerint, fél és egy évre szolgáltatnak ki.

A készpénzbeli összeletek a kincstári pénztárban letételök napjától, – az arany és ezüst készítmények pedig csak azon naptól fogva kamatozandnak, mellyen azok a pesti arany és ezüst beváltó hivatal részéről átvétettek.

Kamat csak olly összeletekről járand, melyek 50 forintnyi összeeggel fölémek, vagy 50-el oszthatók. Ha csekélyebb vagy 50-nel nem osztható összeletek a Statusnak kölcsönadatni szándékoltnak, illyenek is akadály nélkül elfogadandók, de 50-el nem osztható összegekről külön ideiglenes nyugtatványok kiadandók, melyek a teljes 50 forintnyi névszerinti értéknek kiegészítésére megkívántató összeletnek reáfizetése után kamatos kincstárutalványokkal akképen cserélthetnek ki, hogy az egész betéteménytől járó kamatok csak a kiegészítő ráfizetés napjától fizetessenek.

Kamat nélküli kölcsönökről különös, a kész pénzben vagy pénzértékben kölcsön adott egész összeletről szóló kincstárutalványok szolgáltatnak ki.

Azon hivatalok, melyek az ajánlatok átvételével megbizattatnak, e részben következő eljárást követendik:

1. Azon pénzbeli összeletekről, melyek kamatos kölcsön gyanánt tétetnek be és 50 forintnyi összelettel fölémek, vagy 50-el oszthatók, – a feleknek ideiglenes nyugtatványok. **A.** minta szerint, – ellenben azon összeletekről, melyek 50 forinttal föl émek, vagy az 50-el osztható összeleteket fölülmulják, a **B.** Minta szerint, kiadandók.

2. Az 50 forinttal fölérő, vagy 50-el osztható kölcsönkért járó száztóli ötös kamatok, 50 forintért 1 forint 15 krajcárjával és minden 100 forintért 2 forint 30 krajcárjával a kölcsöntökének letételénél azonnal kifizetendők:

3. A kamatnélküli kölcsön gyanánt letett pénzbeli összeletekről **C.** minta szerinti ideiglenes nyugtatványok, – kész pénzbeli ajándékokról pedig **D.** minta szerinti vevények a feleknek adandók ki:

4. Az arany és ezüst készítményeknek átadásánál azoknak súlya szorosan meghatározandó, minden részlet elrakolandó, és a kamat mind a hivatal, mind az illető fél pecsétével lepecsételendő, arra a rólok vezetendő sorjegyzék folyó száma, az átadónak neve és lakhelye, azután a benne foglalt tárgyak és tiszta súlya olvashatólag megjegyzendő, és azokról, ha a kérdéses arany és ezüst készítményeknek kölcsön

gyanánt szolgáltatnak bé, az ide mellékelt E. minta szerinti ideiglenes nyugtatóványok, ha pedig ajándék gyanánt ajánlatnak, az F. alá rekesztett minta szerinti vevények lesznek kiszolgáltatandók:

5. A kész pénzben befolyó pénzöszletekről G. minta szerinti pontos kimutatványok vezetendők, és a pénzek minden hét végével az imént érintett kimutatványok két példányban kíséretében áttétileg a nagyszobeni főfizető hivatalba szállítandók, mely a hozzá ekként beszołgáltatott pénzeket a legközelebbi postakocsival az említett kimutatványnak egy példányával együtt a budai főfizető hivatalnak küldeni át, számadásaiban pedig ugyanazokat szabályszerűleg kezelendi.

6. A létezendő arany és ezüst készítményekről külön sorjegyzékek H. alatti minta szerint szerkesztendők, s ezen készítmények ott, hol postakocsi közlekedések léteznek, közvetlenül, különben pedig a király kincstár útján a fentemlített kimutatvány kíséretében a pesti arany és ezüst beváltó hivatalba a postakocsival beszállítandók:

7. Ha a kamatos kölcsön gyanánt letétezett 50 forintnyi öszlettel fel nem érő öszvegekre, ezen öszveg erejéig – kamatos kincstárutalványok elnyerése végett, ráfizetések tétetni szándékołtatnak, – azon hivatalok, kik az illető ideiglenes nyugtatóványokat B. minta szerint kiadták, ezen ráfizetések is elfogadandják, és az ekép kiegészített öszvegről ezen ideiglenes nyugtatóványok visszavétele mellett az A. alatt megjelölt ideiglenes nyugtatóványok szolgáltatandják ki, a kiegészített öszvegeért járó kamatokat a feleknek kifizetendik, végre pedig azokról külön sorjegyzékeket I. minta szerint vezetendnek, – egyébbiránt pedig ezen ráfizetések és sorjegyzékekre nézve az 5-ik pontban foglalt szabályhoz képest fognak eljámi.

Ezeknek folytán a főfizető hivatal a részint készpénzben, részint arany és ezüst készítményekben tett kölcsönökről az illető kincstárutalványokat adandja ki, és ezeket időről időre postakocsival jegyzék mellett, melyben azok, kiknek a kincstárutalványok kézbesítendők, világosan följegyezve lesznek, közvetlenül a király kincstárnak az ideiglenes nyugtatóványok visszavétele mellett kézbesítésnek elindítása végett küldendi át.

Felszólıtom Excellenciádat, miszerint az előre bocsátottakhoz képest a szükséges intézkedéseket azonnal megtenni, s a fölött örködni szíveskedjék, hogy az illető hivatalok ezen ügyben kitelhető szorgossággal és pontossággal járjanak el.

Kossuth Lajos

Din anexă, va putea vedea Excelența Voastră ce apel am lansat către jurisdicțiile Ardealului, în vederea colectării ofertelor făcute pe altarul țării aflată la strâmtoare. Vă rog să desemnați imediat și să-i anunțați pe acei funcționari tezaurariali, care vor avea sarcina de a prelua contribuțiile, atât de la comisii cât și de la persoane individuale și de a-i preda la oficiul tezaurarial din Sibiu, în vederea transportării lor mai departe la Buda...

Contribuțiile să se primească atât sub formă de împrumut, cât și sub formă de donație. Ele se mai pot face, în parte în bani, cât și în obiecte din aur și argint, acestea

din urmă fiind apoi evaluate de către oficiul de schimb al aurului și argintului din Pesta, după valoarea metalică fixată după regulament. Cinci la sută din împrumut se plătește anticipat pe jumătate de an și despre acesta se dă creditorului un mandat tezararial cu dobândă, fiind lăsată la libera voință a fiecăruia să ofere statului un împrumut fără dobândă.

Mandatele tezarariale cu dobândă se dau pentru sumele de 50, 100, 500 de forinți și având în vedere marea depărtare a Ardealului, ele se eliberează după dorința creditorului, pe jumătate de an sau pe un an. Pentru sumele depuse în bani, se socotește dobânda din ziua depunerii lor la casieria tezarariatului, iar, pentru valoarea obiectelor de aur și argint, numai din ziua în care ele au fost preluate din partea oficiului de schimb al aurului și argintului.

Dobânda se acordă numai pentru sumele care echivalează cu suma de 50 de forinți și sunt divizibile cu 50. Dacă se intenționează a da împrumut statului o sumă mai mică sau indivizibilă cu 50, să se primească și aceasta fără nici un impediment, dar despre sumele indivizibile cu 50 să se dea separat mandate provizorii, care se vor putea preschimba în mandate tezarariale cu dobândă după plata sumei care să completeze valoarea nominală întreagă a sumei de 50 de forinți în așa fel, încât dobânzile care se cuvin la întreaga depunere să se plătească numai din ziua depunerii sumei întregitoare.

În special, pentru împrumuturile făcute fără dobândă, se vor elibera mandate tezarariale referitoare la totalitatea sumei întregi sau în obiecte echivalente sumei dată împrumut. Acele oficii, care vor fi însărcinate cu preluarea ofertelor, vor aplica în această privință următorul procedeu:

1. Pentru sumele de bani care se depun sub forma împrumutului cu dobândă și sunt echivalente cu suma de 50 de forinți sau divizibile cu 50, se vor elibera părților chitanțe provizorii după modelul A, iar pentru sumele care sunt egale cu 50 de forinți sau depășesc sumele divizibile cu 50, după modelul B.

2. Pentru împrumuturile egale cu 50 de forinți sau divizibile cu 50 se vor plăti pe loc, la depunerea capitalului de împrumut, dobânzile de 5% pentru 50 de forinți, 1 forinț și 15 crăițari și, pentru fiecare 100 de forinți, 2 forinți 30 de crăițari.

3. Pentru sumele bănești depuse sub forma împrumutului fără dobândă, se vor elibera părților chitanțe provizorii după modelul C, iar pentru donațiile în bani recipise după modelul D.

4. La predarea obiectelor de aur și argint, greutatea acestora se va stabili exact, fiecare bucată se va pune la păstrare, iar pe pachet se va aplica atât ștampila oficiului, cât și cea a părții respective. Pe el, se va nota citeț numărul curent sub care va fi înregistrat numele și domiciliul donatorului, obiectele pe care le conține și greutatea lor netă. Pentru ele se vor elibera, în cazul în care obiectele respective de aur și argint sunt predate sub formă de împrumut, chitanțe provizorii după modelul E anexat aici, iar, dacă ele sunt oferite sub formă de donație, recipise după modelul F.

5. Sumele de bani intrate se vor introduce exact în borderouri după modelul G, iar banii se vor transfera la fiecare sfârșit de săptămână la oficiul tezararial de la Sibiu, însoțiți de borderourile respective, elaborate în două exemplare (acest oficiu

va trimite la casieria din Budapesta, cu primul poștalion, banii depuși împreună cu un exemplar din borderoul amintit mai sus, în registre va apărea cu regulamentele menționate).

6. Pentru obiectele de aur și argint depuse, se vor întocmi liste după modelul H, iar aceste obiecte vor fi trimise nemijlocit acolo unde circulă poștalionul. În rest însă, prin teaurariatul regal, se vor trimite cu poștalionul, la oficiul de schimb al aurului și argintului, alături de borderourile amintite mai sus.

7. Dacă pentru sumele depuse sub formă de împrumut cu dobândă, care nu echivalează cu suma de 50 de forinți, se dorește a se mai plăti suplimentar până la completarea acestei sume în vederea dobândirii mandatelor teaurariale cu dobândă, acele oficii care au eliberat mandatele provizorii respective, după modelul B, să primească și aceste sume suplimentare, să ia înapoi mandatele provizorii și să elibereze alte asemenea mandate despre suma întregită, după modelul A. Se vor plăti dobânzile pentru suma întregită și ele se vor înregistra separat după modelul I. Dealtfel, în privința acestor plăți suplimentare și a prevederilor înregistrărilor, se vor conforma prevederilor de sub punctul 5.

În urma acestora, oficiul central va elibera referitor la împrumuturile făcute în parte în bani peșini, în parte în obiecte de aur și argint mandatele teaurariale, iar acestea vor fi trimise, din când în când, cu poștalionul direct teaurariatului, cu lista în care vor fi menționate clar acele persoane cărora le vor fi înmânate mandatele respective și se vor opri, în schimb, chitanțe provizorii.

Fac apel la Excelența Voastră să binevoiți a lua măsurile necesare conform celor menționate mai sus și să binevoiți a le și supraveghea tocmai ca oficiile respective să poată opera cât mai sârguincios și cât mai punctual în această problemă.

Kossuth Lajos

Original, M.O.L.Budapesta, Fond. Erdélyi Kinestartóság. Elnöki, nr. 1112.1848.

Publicat în: Kossuth Lajos összes művei. XII. Budapesta, 1957, p. 320-322.

Budapesta, 29 iunie 1848

Csernovics Péter, k. biztos úrnak

Tennap érkezett becses levelét kir. biztos úrnak szomorodott szívvel olvastam. Elég ok arra, hogy a legaggasztóbb következményeket vonja maga után. Ha híre elterjed, ha a megholtak rokonai boszút kiáltanak, mi lesz mind ebből?

B. Berchtold főparancsnok Jovics helyett már elindult. Erélyes, vitéz, határozott férfiú. Jcles katonai talentumnak mondatik. Lelkesíteni és egytérteni vele.

B. Hrabovszky altábornagy úrnak megírtam szinte, hogy a szerviánusok bűneit tovább tűrni nem lehet.

Ha itt idegen alattvaló fegyverrel jár, ha bűjtogat, mint nyílt ellenséggel kell bánni, főbe kell lőni.

Különben is nagy része kóbor népnek tartatik. Ezt nem lehet tovább tűrni. Azt hiszem, a példa hatni fog; a tovább tűrés tehetetlenségünk jele.

Az újvidéki népnek parancsolhatnak az álgyuk. Két lövés az öldöklést lecsilapította volna, ha t. i. az több volt verekedésnél, vérengzésnél.

Az aldunai megyéket ha rendbe hoztuk és annyi erőnk van, Vlassith egy magában tehetetlen lesz és elveszti biztonságát.

Fogadja hazafiúi tiszteletemet.

Budapest, Jun. 29. 1848.

D-lui Comisar Regal Csermovits Péter

Am citit, cu inima întristată, prețioasa scrisoare sosită ieri a Domniei Tale, D-le Comisar Regal.

Este un prilej suficient ca să atragă după sine cele mai îngrijorătoare urmări. Ce se va alege dacă se răspîndește vestea, dacă rudele celor decedați vor urla după răzbunare?

Comandantul suprem B. Brechtold a și pornit la drum, în locul lui Iovici. Este un bărbat energic, viteaz, hotărât și este considerat un talent militar excelent. Îmbărbățați-l și fiți cu el în unanimitate.

La fel, i-am scris și d-lui general de brigadă B. Hrabovszky, că păcatele sârbilor nu mai pot fi tolerate.

Dacă un supus străin umblă înarmat, dacă instigă, trebuie tratat ca un dușman deschis și trebuie împușcat.

Și, de altfel, marca lor majoritate este considerată rătăcită. Situația nu mai poate fi suportată. Sunt convins că exemplul va fi eficace; suportarea în continuare [a situației] ar dovedi neputința noastră.

Tunurile pot porunci poporului din Novisad. Două lovituri de tun ar fi putut să liniștească luptele.

Dacă facem ordine în comitatele din josul Dunării și avem forța necesară, Vlassith, de unul singur, va fi neputincios și își va pierde încrederea în sine.

Budapesta, 29 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond Az 1848-49-i Miniszteriumi Levéltár. Belügy-miniszterium. Elnöki iratok, nr. 475 eln./1848.

Pesta, 29 iunie 1848

Az igazságügyi minister

Közép Szolnok v /árme /gye közönségének

Völtsök helység lakosainak k / . alatt idezárt folyamodványát mellyben állítólag az új törvények kihirdetésekor fogalom zavarból helységükben támadt verekedés után 9 napra meghalt Vajda Györgynek halálát, nem a most érintett verekedés alkalmával kapott ütéseknek, hanem a szesz italoknak tulajdonítván, ezen büntettükért reájuk háromló büntetés terhétől és a katonaságnak helységükbeni küldésétől magukat mentesek kitétetni kérik : a megye közönségének ezennel teszem át :

Hogy a folyamodásbeli kérelem tárgyában fennforgó körülményekről az illetők meghallgatásával mielőbb felvilágosító jelentést tegyen.

Ministerul de Justiție
către

Comunitatea comitatului Solnocul Interior

Vă trimit alăturat sub [anexa] k / . petiția locuitorilor din Ulciug. În ea se menționează că moartea lui Gheorghe Vaida, intervenită la 9 zile după încăierarea care s-a declanșat, din confuzie de idei, cu ocazia publicării noilor legi, se datorează nu loviturilor primite cu ocazia bătăii menționate, ci consumului de băuturi alcoolice.

Astfel ei [locuitorii din Ulciug] cer să fie scutiți atât de pedeapsa care le revine în urma acestui fapt, cât și de trimiterea armatei în localitatea lor.

[Petiția menționată] o trimit comunității comitatului cu rugămintea ca, prin audierea celor în cauză, să clarifice circumstanțele, iar raportul întocmit să mi se trimită cât mai curând.

Concept. M.O.L. Budapesta. Az 1848-49-i. Minisztériumi Levéltár. Igazságügyi Minisztérium. nr. 142 a/1848.

[Cluj], 29 iunie 1848

Tisztelt Ministeri Tanács!

Utóbbi, gyors postán küldött nézeteink kiegészítésére, bátrak vagyunk önöknek, Báró Vay Miklós királyi biztos téendőiről igénytelen véleményünket a következőkbe kifejezni.

1. Báró Vay Miklósnak nem Ministeri, nem Nádori, hanem *Királyi* személyesség nimbusszába kell itt megjeleníteni: föllépésének ünnepélyességgel, elfogadtatásának tiszteletekkel és tisztelgésekkel szükség méltóvá tenni.

2. Minthogy minden eddigi kihágások és lázadások nem kellő megakadályoztatásának fő kútforrása a polgári s katonai hatóságok közti egyet nem értés s ennek következtébeni fél cselekvények voltak okai; véleményünk szerint elkerülhetetlen, hogy Báró Vay Miklós a maga személyében összpontosítsa mind a két hatalmat, s így föl lépven

- a. organizáltassa a határőr ezredeknél, s főleg a székelyeknél a tartalék zászlóaljakat, kineveztetvén a kellő tiszteket. Addig míg ez meg nem történik a többi zászlóalj sem mozdulhatván ki.
- b. ha ez megtörtént, a magyarhoni táborhoz küldessen ki mind a négy gyalog határőr ezredtől egy egy bataillont, és a székely lovas ezredtől egy vagy két divisiót.
- c. az itt maradandó katonaságból a lengyel és székely katonákat oszlassa fel oly móddal, hogy azok két vagy három companiánként, különböző vidékben vagy kerületben a csendet fenn tarthassák, s az itt ott kitörni akaró lázadást elnyomhassák. Mert az ily móddal elrendezése, s célszerű cirkálása a katonaságnak legbiztosabb eszköz arra, hogy általános feltámadás ne történhessen.
- d. tegye egyik fő feladatának az őrsereg organizálását és mobilé tételét. Célszerű lenne ennek biztosabb és sietőbb eszközzésére az önkéntesekhez néhány szolgált és főleg az ilyen rendezésekben gyakorlati tapasztalást szerzett felsőbb katonatiszteket minél előbb alkalmazni. E seregeket a lehetőségig löfegyverekkel kellene el látni, kiknek pedig löfegyver nem juthatna, azokból láncsás osztályokat kellene képezni. Mind az által úgy, hogy ha lehet, a láncsás századokba egy egy csapat / :Zug. / löfegyverekkel legyen el látva. A láncsás készítésére tégyen a királyi biztos ország-szerzte minél több kovácsokat és lakatosokat requisititba s készíttessen olyanokat Hunyadon, Torockón, Lápóson s ezenkívül az ország minden városaiban. Legyen figyelemmel arra, hogy mint az önkénteseknél, mint az őrseregnél a lehetőségig kevés oláhok soroztassanak be.

3. Mihelyt Báró Vay Miklós a fent írtakat, itt helyben Kolosvárt a hadi kormányzó jelenlétiben elrendezendő, azonnal véleményünk szerint. Szébenbe kellene menni, hol a nép s az ifiúság iránt engedékenységet és szívességet mutatni: ellenben a compromittáltak s a burocracia irányába komolyan és szigorral fellépni: éreztetvén velök, minő súlyos bünt követtek el az uralkodó ház s hon ellen mikor az oláhokat a magyarok kiirtására izgatták. Az unió ellen tett föllépés, kisebb nagyobb mértékbe az alkotmányosság korlátai közt történnék tekintethetvén, még ő felsége, királya az unióról szolló törvénycikket meg nem erősítette, figyelmeztetni lehetne őket, miképp most már az unió meg szentesítése utáni bárminő izgatás és föllépés király és hon elleni vétség szigorú büntetését véendi. Értésökre lehetne adni, ha mellékesen is, miképp bűneik bocsánatát csak tökéletes meghunyászkodásuk, s megtérésök által eszközölhetik. Actiót a lehetőségig keveset, s ennél fogva csak a leg compromittáltabb százsz, olá, s ha volnának más fajú egyének ellen kellene

kezdeni, ezeket azomban minden kegyelem nélkül, bűneik mértékéhez képest büntetni. Példa adás véget a Comest, azon esetben, ha igen nagy mértékben compromittálnak találatnők, nem ártana hivatalától felfüggeszteni. A szebeni, jelenleg feloszlott, oláh Comitő újra alakulását, mint általán véve minden alkotmány és haza ellenes irányú comitétet, szigorúan bé tiltani. Ellenben azon szász és oláh egyéneket, kik magokat fellázíttatni nem engedték, külömben pedig jelentékeny egyének, minő például Bedeus: az oláh unitus püspök, Lemény s többen, kegyes és szíves bánás által kitüntetni.

4. Báró Vay Miklósnak szebeni útjában esvén Szászsebes és Szeredahely városai, véleményünk szerint ott is meg kellene állapodni, s a népet informálni az iránt, minő bünt követtek el azok, kik őket tévútra vezették. Ezt azonban csak akkor kellene B. Vay Miklósnak tenni, mikor már Szebenben a fennebb írt teendőket bevégezvén az említett két szász városon keresztül. Szászvároson át Hunyad vármegyét, s Abrudbánya vidékét hasonló célból megjárandja.

5. Midőn B. Vay Miklós innen Szebenbe utazik, győződjék meg személyesen Károly Fehérváron az iránt, hogy az ottani fegyvertárban hány darab egészen használható fegyver taláztatik, s hány darab mely kiigazítást kíván. A használtakat töstént ki kellene az önkénteseknek s mobillá tehető őrseregk közt osztani: a kiigazítandókat pedig ha másként nem lehet, requirált emberek által megigazíttatni.

6. Bevégezvén B. Vay Miklós fenn írt körútját s visszatérvén ide Kolosvárra, ha a körülmények nem akadályoztatják egy két napi itt mulatás után, igen üdvösnek vélnők, hogy székely katonai törvényhatóságokba menjen: u. m. Háromszékbe és Csíkba, hol fő feladatának hisszük a katonák közt felizgatott kedélyek megnyugtatasát, reményt adván állapotjuk mennél előbbi javítása iránt, s felszólítván őket egyszersmint a hon védelmére s következőleg arra, hogy kijöjjenek.

7. B. Vay Miklós körútjainak ünnepélyességgel s úgymond kül pompával kell megtörténni: mert Erdélyben mind az eddigi nemesség, mind a nép sajátságai és szokásai ezt megkívánják. Azért kísértében legalább két tekintélyes polgári s két magosb helyhezetű katonai egyént óhajtanánk: midőn pedig a székely katonaság vidékét utazandja bé, az említett egyéneken kívül jó léend magát többekkel, kik a székely katonaságra eddig is befolyással birtak, oda kísértetni.

Végül elkerülhetetlen, hogy minden rendeletek a megerősített unióról szolló cikk értelmében, a Királyi Kormányszék által történjék, kivéve azon eseteket, mikor a dolog sürgető volta más módoni rendelkezést igényel.

Midőn így Báró Vay Miklós királyi biztos úrral is közlendő nézeteinket ezennel bérekesztjük – tisztelettel maradtunk

honfi érzelmű polgártársai

Teleki Domokos
Id. Bethlen János
Zeyk Josef
Wéér Farkas
Josika Miklos

În completarea opiniilor noastre înaintate recent pe calea ștafetei, îndrăznim să vă exprimăm părerile noastre umile în legătură cu sarcinile comisarului regal, baronul Vay Miklós.

1. Baronul Vay Miklós trebuie să apară aici nu cu nimbul guvernului sau al Palatinului, ci tocmai cu cel al persoanei *Regelui*: apariția lui trebuie să fie solemnă, iar primirea lui trebuie făcută cu mult respect și onoruri.

2. Întrucât împiedicarea necorespunzătoare a tuturor abaterilor și răzvrătirilor de până acuma, izvorește din neînțelegerile existente între autoritățile civile și militare și ca urmare, din acțiuni făcute numai pe jumătate, părerea noastră umilă este că baronul Vay Miklós, în mod inevitabil, trebuie să concentreze în persoana sa ambele puteri și, luând atitudine astfel, să:

- a. organizeze, la regimentele grănicerești, în mod special la secui, batalioanele de rezervă, desemnând și ofițerii potriviți. Până când acestea nu se vor efectua, nici celelalte batalioane nu vor putea fi dislocate.
- b. după luarea acestor măsuri, să trimită în tabăra din Ungaria câte un batalion din toate cele patru regimente grănicerești de infanterie, iar, din regimentul de călăreți secui unul sau două divizioane.
- c. din armata rămasă aici, pe militarii polonezi și secui, să-i distribuie în așa fel, ca ei în câte două sau trei companii să poată menține liniștea în diferitele ținuturi sau districte înăbușind și răzvrătirile ce ar izbucni ici-colo. O asemenea plasare a armatei și patrularea ei eficace este cel mai sigur mod în împiedicarea unei revolte generale.
- d. una dintre sarcinile lui primordiale să fie organizarea și obținerea mobilității gărzii naționale. Pentru înfăptuirea cea mai sigură și rapidă a acestui plan ar fi foarte eficace desemnarea grabnică a câtorva ofițeri superiori activi și cu experiență, acumulată mai ales în asemenea organizări. Aceste trupe ar trebui dotate, pe cât posibil, cu arme, iar cei cărora nu le-ar ajunge armele, să alcătuiască batalioane cu lănci, dar în așa fel încât, dacă e posibil, în fiecare companie cu lănci să fie câte-o trupă [Zug] dotată cu arme. Pentru confecționarea lăncilor, comisarul regal să pună în mișcare cât mai mulți fierari și lăcătuși din toată țara și să dispună ca ele să fie confecționate mai ales la Hunedoara, Remetea și Lăpuș.- dar, de fapt, în toate orașele țării. Să fie atent, ca atât la voluntari cât și la gărzile naționale să fie recrutați cât mai puțini români posibil.

3. Imediat, după ce baronul Vay Miklós rezolvă aici la Cluj, pe loc, în prezența comandantului general, cele sus menționate, ar trebui să se deplaseze la Sibiu, unde să manifeste indulgență și cordialitate față de popor și tineret, luând, în schimb, o atitudine serioasă și severă față de cei compromiși și în direcția birocrăției, dându-le de înțeles ce păcat grav au comis față de casa domnitoare și față de țară atunci, când i-au ațâțat pe români la nimicirea maghiarilor. Atitudinea antiunionistă – cât timp Majestatea Sa încă n-a sancționat legea privind uniunea – poate fi considerată un act

săvârșit în limite constituționale; dar trebuie atenționați că, acum după sancționarea ei, orice ațâțare și atitudine negativă vor fi pedepsite sever, considerându-se delict împotriva regelui și a țării. Le-ar trebui adus la cunoștință, chiar dacă în paranteză, că păcatele lor comise se pot ierta doar prin supunere deplină și resemnare. Trebuie interpretate, dacă e posibil, cât mai puține acțiuni și acestea doar împotriva celor mai compromiși indivizi sași, români și dacă ar fi de alte etnii – ei trebuie pedepsiți însă fără milă, pe măsura păcatelor lor. În vederea statuării unui exemplu, n-ar strica suspendarea comesului din funcție, dacă acesta ar fi găsit compromis peste măsură. Ar trebui interzisă cu severitate reînființarea Comitetului românesc de la Sibiu actualmente dizolvat, ca în general toate comitetele care acționează împotriva constituției și a țării. Pe de altă parte, acei sași și români care nu s-au lăsat ațâțați, deși sunt oameni cu influență, cum ar fi Bedeus sau episcopul unit Lemeny, precum și alții, să fie distinși printr-o tratare cuviincioasă și cordială.

4. În drumul său la Sibiu, baronul Vay Miklós ar trebui să se oprească la Sebeș și la Miercurea Sibiului – orașe, ce-i cad în drum – și ar trebui să-i informeze pe cei de acolo despre păcatul comis de aceia, care i-au indus în eroare. Baronul Vay ar trebui să facă însă acest lucru doar după ce la Sibiu și-a îndeplinit sarcinile sus menționate și, prin atingerea celor două orașe săsești, prin Orăștie ar merge în comitatul Hunedoara și în ținutul Abrudului cu scopuri similare.

5. Când baronul Vay Miklós de-aici va pleca la Sibiu, în arsenalul de la Alba-Iulia să se convingă câte bucați de arme folosibile mai sunt și câte necesită reparații. Cele folosibile ar mai trebui împărțite imediat între voluntarii și gărzile naționale mobile, iar cele care necesită reparații, dacă altă posibilitate n-ar exista, să fie reparate de către meșteșugari convocați.

6. Ar fi foarte salutar, dacă baronul Vay Miklós, după încheierea călătoriei sus amintite și după întoarcerea la Cluj, unde probabil va sta o zi două, s-ar deplasa, evident dacă circumstanțele nu l-ar împiedica, în jurisdicțiile militare secuiești: adică în Trei Scaune și Ciuc, unde sarcina principală să-i fie liniștirea spiritelor agitate în rândul soldaților, dându-le speranță în vederea refacerii cât mai grabnice a situației lor, somându-i totodată la apărarea patriei.

7. Deplasările baronului Vay Miklós trebuie să aibă un caracter solemn, așa zis fastuos, întrucât, în Ardeal, specificul și obiceiurile nobilimii de până acuma și ale poporului cer acest lucru. De aceea dorim ca, în escorta lui, să fie cel puțin două persoane respectabile civile și două persoane militare de grad superior; iar, când va călători în ținutul militarilor secui, ar fi bine să fie escortat – în afara persoanelor amintite – și de unii, care au avut influență și până acum asupra soldaților secui.

În sfârșit, este inevitabil ca toate dispozițiile să fie efectuate de către Guberniu în sensul articolului de lege sancționat despre uniune – exceptând acele cazuri când starea urgentă a lucrurilor necesită dispoziții de altă natură.

Ajungând la sfârșitul exprimării părerilor noastre, ce trebuie aduse și la cunoștința baronului Vay Miklós, rămânem cu stimă ai Dvs, concetățeni cu sentimente patriotice

Teleki Domokos
Bethlen János sen.

Original. M.O.L. Budapest. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Miniszterelnökség, nr. 536 E / 1848.

117

[Cluj], 29 iunie 1848

Június 29. 1848

Urunk ő felségének idei 1285 udvari szám alatt ily tartalmú rendelete költ:

Mielőtt a Király Fő Kormányának Küküllő megyében kebeleztet Bajomban 833k évi december 30-kán történt kedvetlen eset és az oda való zsellérek úrbéri viszonyai tárgyában 832-ben költ legfelsőbb határozat teljesezésbe vétele iránt 3751/1837 szám alatt kelt fölíratára legfelsőbb végső határozat adatnék ki, a következők íratnak meg a Királyi Fő Kormánynak:

Iő. Mivel a Király Fő Kormányának 833k évi december 13-ról kelt fölírata értelmében az azon megye kebeléből kiküldendő s katonai erővel biztosított elégtévő bizottmánynak tettelesen csak az parancsoltatott volt, hogy földesuraságnak a bajomiak által méltatlanul elfoglalt szántóföldeket s majorsági erdőket adassa vissza és a közkereset alá veendő bujtogatókat nyomozza ki, s mégis ezen bizottmány gróf Haller Ignác elnöklete alatt. jóllehet a bajomi közönség Barth Mihály által beadott s illendő kitételekkel szerkezett kérelménél fogva terheltetése iránt értesíteni kívánta, minckutána közönségtől minden nemű fegyverek és átható eszközök vagy akárminémű ellentállásra alkalmas szerek elvételtek, minden aggály nélkül az udvarba szált, mely körülményekből biztosan következtethető vala, hogy ellentállástól tartani nem lehet. 833-ki december 30-kán anélkül, hogy a katonaság által mindenfelől körülvett embereknek a Királyi Fő Kormányának *érintett határozatát hirdette volna ki, Lesch Márton által beadott és iskolamester Fizi által kitételekkel szerkezett kérelemlevél* folytatában a lakosok megbüntetéséhez fogott, s mindkét nemű katonaságot vévén fel segítségül, Lesch Márton elszaladván, Barth Márton tekintetbe nem véve az általa beadott kérelemlevél szerkesztőjét, minden nyomozás és ítéleten kívül, az egy szoros helyre begyűjtött közönség közül a bizottmány előbe hivatván, erőszakkal megbüntetendőnek határozta, minél fogva az ezen tényt követő szomorú eset érint[tett] bizottmány elnöke badar rendelkezésének tulajdonítható. Mire nézve meghagyatik a Király Fő Kormányának, hogy gróf Hallertől határidő kitűzése mellett körülményes felvilágosítást kérjen aziránt, hogy ő eltávozva a Fő Kormányának rendelete értelmétől, a reá bizott fegyveres erőt miért nem használta a kitűzött cél elérésére?

2or Mivel 807-ki május 1-ről 1340 udvari szám alatt az A[lsó] bajomiaknak úrbéri panasza tárgyában 786-ban és 789-ben kelt legfelsőbb határozatok elégtétbe vétele

íránt kelt határozatban a zsellérektől elvett földek visszaadani rendeltetnek, a Király Fő Kormány által fölküldött irományokból pedig kivenni nem lehet, hogy jelesen melyek azok földek? – s egyébaránt Domokos István és Andrási István biztosok által 1808-ban szerkeztett s a Király Fő Kormány által 2.913 és 3.202/1.808 számok alatt fölterjesztett egyezkedés szerént folyamodó zsellérek kifizettetvén biztosok előtt, nékiek az 508 forint 32 krajcár özvege, mindennémű s 1786k és 1789k években költ legfelsőbb határozatok által megítélt követeléseikkel felhagytak s mégis mind e mellett folyamodók által mind bizottmányhoz, mind máshová beadott kérelmökben, nem emlékezve ezen egyezményre, panaszolnak, hogy az 1786 és 1789-ben hozott legfelsőbb határozat még nincs teljesedésbe véve, úgy aziránt is, hogy a Cserei Elek és Felmer Márton biztosok által szerkeztett Jegyzőkönyv vélek nem közöltetett, mire nézve meghagyatik a Király Fő Kormánynak: miszerént érintett egyezményt a követelt s 1786 és 1789-ben kelt legfelsőbb határozatoknál fogva visszaadani rendelt földek s azon körülmény iránt is, vajon azon egyezmény a mostani folyamodók előtt titok volt-e? Teendő jelentése mellett mentől előbb terjessze föl.

3or A tapasztaltatván továbbá, hogy érintett lakosok úrbéri egyenetlensége tárgyában kelt legfelsőbb határozatok mentetlenül hanyag teljesedésbe vételén kívül mind a folyamodó közönség kérelmeiben és némely tanúk vallomásában előfordult, mind pedig a Király Fő Kormány tudósításában is a bajomi lakosokat földek s erdek elfoglalására ingerlő azon körülményre is van hivatkozás, miként Pásztóhi Ferenc, mint az 1832-ben kelt legfelsőbb határozat elégtételbe vételére Küküllő megye tisztsége által Réz Samuval kinevezett biztos, azt nyilvánította: miszerént ő bajomi lakosok tulajdonosi jogait bizonyító olly leveleket bír, melyeket aranyal nem lehet megfizetni s későbbre azoknak kiadására hivatván fel, azt felelte, hogy azok ezelőtt 25 évvel megholt atyával eltemetettek. Hogy ezen bujtogatás, az is hozzájárulván, hogy állítása szerént az ügyökben kelt legfelsőbb határozat megyei tisztség szántszándékoson tartóztatta le, a míveletlen nép felizgatott kedélyére nagy befolyással volt, nyilvános. Ezenkívül, írt lakosoknak főherceg Esztei Ferdinándhoz nyújtott felfolyamodása szerint az is, hogy Pásztóhi Ferenc hívta fel nevezett lakosokat az elégtévő biztosok kiszállása alkalmával arra, hogy néhány napig, míg okleveleik megérkezniének, tulajdonosi jogukból földesuraságnak semmit se engedjenek és hogy nevezett közönség részéről 4 biztos jeleltetett ki. Mire nézve meghagyatik Király Fő Kormánynak, miszerént nevezett Pásztóhi Ferencről az érintettek nézve kérjen fölterjesztendőn felvilágosítást.

4er A fölterjesztett irományokból nem tetszván ki, hogy földesuraság az alabajomi s az 1786 és 1789-ben kelt legfelsőbb határozatoknál fogva nem tulajdonába, csak felügyelete alá rendelt erdőkbe a maga hasznára erdőtlet-e? és a levágott fákat eladja-e? Meghagyatik a Felsőleges Fő Kormánynak, hogy alabajomi erdőkről a majorságiaknak a közerdőktől elkülönözését és a mostani időkig történt szakaszonkénti vágatását kimutató földabroszt készítettvén, azt az erdőknek jelen állását magába foglaló tudósítással terjessze föl.

5er A Küküllő megyei tisztség által érintett legfelsőbb határozat elégtételbe vételére kirendelt bizottmány munkálatának a 832k évi január 11-kén 32 szám alatt

kelt királyi kormánysszéki határozattal való egybe vetéséből a tetszven ki, miként kinevezett biztosok, Pásztóhi Ferenc és Réz Samu ezen legfelsőbb királyi határozatot nemcsak hogy minden pontjaiban nem vették teljesedésbe, hanem éppen ezen legfelsőbb s érintett lakosokat földesúr által kármentesíteni rendelő határozat értelmében magokat a földesuraság eredejében történt kihágás és kártétel megtérítése. úgy a földesúr által a katonai erőre előlegezett pénz öszvegnek lakosok által léendő megtérítésébe elegyítették – a Királyi Fő Kormány oda utasittatik, hogy érintett biztosokat ezen önkényes tényekről számolatra s magok igazolására szoríttassa és arról, hogy érintett legfelsőbb határozatok némely pontjait nem teljesítették s a többek között az, hogy Küküllő megye tisztségétől a közlakosoknak ítélt Válya Drakuluj nevű szőlőben földesuraság által tétetett s közlakosok által földesuraságnak megtérítendő javítások mértékét ki nem kérték és Gírlontza Joán közlakost követelt makkolási kihágásáért lefoglalt barmaira nézve nem kármentesítették – miért? Jelentéseiket fölkerve saját véleménye mellett terjessze föl.

6r Földesuraságnak a bajomi lakosokkal biztosok gróf Haller Ignác, Földvári Ferenc, Orbók István és Mátéfi Sándor befolyásával kötött és helybehagyott s katonai biztos százados Koller Ferenc és zászlótartók Timár és Mecseri által aláírt egyezményre nézve az az észrevétel lévén, miszerint ezen egyezmény ellen írt lakosok által azonközbe panasz emeltetett, annak mint aláírása tárgyában közbejött rendetlenségre nézve – írt lakosok erőszakkal vitetvén azt aláírnak, sőt az asszonyok is férjeik helyett az udvarba behajtván, csak miután aláírták, bocsáttattak el –mind pedig az ezen egyezmény által rájuk súlyosodott terhekre nézve, mivel annak végpontja a helytelenül felvett úri szolgálatoknak 1832-ben legfelsőbb helyen megrendelt visszafizetését, részint az erőszakosan elfoglalt erdőkben tett károk, részint pedig a katonai erő kivitelére földesuraság által fordított költséget kárpótlása címe alatt, írt lakosok által elengedettnek állítja: mely végpont iskolamester Fizi Andrásnak saját vallomása szerint nevezett biztosok által petítiójára mondattatott, nevezett közlakosoknak pedig soha fel nem olvastatott.

Mire nézve a záratékok visszaküldése mellett meghagyatik a Király Fő Kormány, hogy mivel fennforgó egyezmény s különösen annak végpontja annyival inkább gyanús, mivel gondolhatni, hogy az nem legfelsőbb határozat teljesedésbe vételére kirendelt s azon időben Bajomban jelen volt biztosság megegyezésével történt, mind ezen, mindpedig elégtévő biztosság tagjait kérdésben forgó s a felsőbb határozatok értelmében a megyei fiskális mint közlakosok segedelmezője által nem írt egyezmény iránt jó előre kihallgattatván, bévéendő feleletjüket saját véleménye kíséretében terjessze föl.

Maiestatea Sa, sub numărul imperial 1.285 a dat următorul ordin:

Înainte de a da înalta rezoluție definitivă la adresa nr. 3751/1848, înaintată de Guberniu în legătură cu aplicarea înaltei hotărâri din 1832 referitoare la evenimentul neplăcut din 30 dec. 1833 din localitatea Boian, înglobată în comitatul

Târnava, și în legătură cu relațiile urbariale ale jelerilor de-acolo, se scrie Guberniului următoarele:

1. În sensul adresei guberniale, înaintată [nouă] în 13 decembrie 1833, comitetului [ales] și trimis din sânul aceluși comitat și asigurat de forță militară, i s-a ordonat, de facto, să redea moșierului arăturile și pădurile alodiale ocupate nedemn de către cei doi Boian și să depisteze instigatorii împotriva cărora trebuie intentată acțiune penală.

Totuși acest comitet, sub președinția contelui Haller Ignác – în ciuda petiției comunității din Boian, înaintată [lui] de către Bartha Mihály și redactată în termeni cuveniți, în care comunitatea a dorit să-i aducă la cunoștință împovărrările ei. După ce localnicilor li s-au confiscat toate armele și (mijloacele) de împotrivire – [Haller] s-a adăpostit în curte. În aceste circumstanțe, se deduce ușor că nu se putea pune problema de a-i fi frică și nici de un eventual atac.

În 30 dec. 1833 [Haller], în loc să fi adus la cunoștință oamenilor înconjurați din toate părțile de armată, hotărârea Guberniului – în urma petiției înaintată de Lesch Márton și redactată în termeni aspri de către dascălul Fizi – s-a apucat de pedepsirea locuitorilor, folosindu-se de ambele feluri de armată.

Lesch Márton a fugit, iar Bartha Mihály – în cazul căruia s-a făcut abstracție de redactorul propriu-zis al acelei petiții, pe care el a înaintat-o numai – fără orice cercetare sau judecare, din publicul adunat într-un loc strâmt, a fost chemat în fața comitetului și a fost declarat, cu forța, demn de a fi pedepsit.

Deci evenimentul trist ce i-a urmat acestui fapt, se datorează dispoziției nechibzuite a președintelui comitetului respectiv.

I se cere Guberniului să-i ordone contelui Haller ca, într-un termen stabilit [de Guberniu], să trimită o înștiințare amănunțită cu privire la faptul că, îndepărtându-se de sensul ordinului gubernial, de ce n-a folosit armata ce i-a fost încredințată, pentru obținerea scopului fixat?

2. Întrucât hotărârea dată în 1 mai 1807, sub nr. imperial 1.340, luată pt. [aplicarea?] înaltelor rezoluții din 1786 și 1789 referitor la plângerea urbarială a celor din Boianul de Jos, se ordonă retrocedarea pământurilor luate de jeleri, dar, din documentele trimise [nouă] de către Guberniu, nu reiese care sunt, de fapt, acele pământuri?

Și, de altfel, conform [actului] înțelegerii redactat în 1808 de către comisarii Domokos István și Andrási István și înaintat de către Guberniu sub nr. 2.913 respectiv 3.202/1848, jelerii petiționari, fiind despăgubiți în prezența comisarilor cu 508 forinți și 32 de creițari, au renunțat la toate pretențiile lor asigurate de înaltele rezoluții, date în 1786, respectiv în 1789.

Totuși, petiționarii [respectivi] în plângerile lor înaintate atât comitetului [de anchetă] cât și în altă parte, menționează că rezoluțiile date lor în anii 1786 și 1789 nu au fost încă îndeplinite. La fel se plâng că nu li s-a adus la cunoștință procesul verbal întocmit de către comisarii Cserei Elek și Felmér Márton.

Ca urmare, Guberniul este somat să înainteze cât mai urgent un raport în care să clarifice situația acelei înțelegeri, situația pământurilor care, în sensul înaltelor rezoluții din 1786 și 1789, urmau să fie retrocedate; dar să clarifice, totodată, dacă înțelegerea [din 1808] respectivă a fost ascunsă petiționarilor de azi?

3. S-a constatat în continuare că înaltele rezoluții, aduse cu privire la neînțelegerile urbariale ale menționaților locuitori, au fost îndeplinite neglijent, fără nici o scuză, fapt ce reiese atât din petițiile comunității și din declarațiile martorilor, cât și din înștiințările Guberniului. Dar în aceste [documente] găsim referiri și la acele circumstanțe [care i-au îndemnat pe locuitorii din Boian la ocuparea pământurilor și a pădurilor], adică: Pásztohi Ferenc, comisar desemnat din partea dregătoriei comitatului Târnava, pe lângă Réz Samu, a declarat: că posedă asemenea scrisori doveditoare de drepturi de proprietate ale celor din Boian, care nu pot fi cumpărate nici cu aur. Dar, mai târziu, când a fost somat să le predă, a susținut că ele au fost înmormântate cu 25 de ani în urmă, împreună cu tatăl său.

E clar că această instigare, la care s-a adăugat și acea afirmație a [lui Pásztohi] că înalta rezoluție, adusă în cazul celor din Boian, a fost intenționat pusă ad acta de către dregătoria comitatensă, a avut mare impact asupra spiritului agitat al poporului incult.

La toate acestea, se mai adaugă ceea ce reiese și din petiția locuitorilor, adresată împăratului Ferdinand d' Este, că tot Pásztohi Ferenc a fost acela care, cu ocazia deplasării comisarilor în localitate, i-a somat pe localnicii în cauză că, în acele câteva zile, [rămase] până la sosirea documentelor, din drepturile lor de proprietari, să nu cedeze nimica moșierului: din partea comunității, s-au și desemnat 4 comisari.

Referitor [la cele sus menționate] se cere Guberniului, să-i ordone lui Pásztohi Ferenc înaintarea unei înștiințări lămuritoare a circumstanțelor [prezentate].

4. Din actele înaintate nu reiese că moșierul, în pădurile din Boianul de Jos – pe care, în sensul înaltelor rezoluții date în 1786, respectiv 1789, le avea doar sub supraveghere, nu și în proprietate – a tăiat lemne pentru folosință proprie și a vândut lemnele tăiate?

Se ordonă Guberniului întocmirea unei hărți a pădurilor din Boianul de Jos care să reflecte separarea [pădurilor] alodiale de cele posesorale la fel și defrișarea efectuată pe porțiuni până-n zilele noastre. [Această hartă] să ne fie trimisă, pe lângă o înștiințare făcută despre starea actuală a pădurilor.

5. Din confruntarea lucrărilor comisiei, detașată pentru cercetarea modului îndeplinirii punctelor înaltelor rezoluții în cauză de către dregătoria comitatului Târnava, cu rezoluția gubernială dată în 11 ianuarie 1832 sub nr. 32, reiese că respectivii comisari, Pásztohi Ferenc și Réz Samu, nu numai că au neglijat aplicarea în întregime a punctelor înaltei rezoluții, ci chiar dimpotrivă, contrar sensului aceleia, adică a despăgubirii locuitorilor în cauză de către moșier, s-au amestecat atât în despăgubirea infracțiunilor și a pagubelor pricinuite în pădurile moșierului, cât și în achitarea, de către locuitori, a sumei de bani avansată de moșier pentru aducerea soldaților.

Astfel, Guberniului i se ordonă să-i oblige pe comisarii în cauză, să dea socoteală despre această faptă arbitrară a lor: să dea explicații referitor la motivul pentru care nu au dus la îndeplinire anumite puncte din rezoluțiile regale; în continuare, să mai explice de ce nu au evaluat costul reparațiilor efectuate de moșier – [banii] urmând să i se returneze de către locuitori – viile numite Valea Dracului și atribuite lor; la fel [să dea explicație] de ce nu l-au despărțit pe localnicul de rând Ioan Gîrlonța, căruia i s-au sechestrat vitele sub pretextul infracțiunii că și-a mînat [animalele] la păscut în pădure.

[În această stare a lucrurilor]. Guberniul să-i ceară un raport, pe care să ni-l înainteze alături de propria lui părere.

6. În legătură cu înțelegerea încheiată de moșier cu locuitorii din Boian, sub influența și acordul comisarilor: contele Haller Ignác, Földvári Ferenc, Orbok István și Mátéfi Sándor și semnată de către comisarii militari: căpitanul Koller Ferenc și stegarii Timár și Mecséri s-a menționat că, față de aceasta, locuitorii în cauză au protestat. [Au protestat] împotriva dezordinii ivite la semnarea acesteia, pentru că au fost duși cu forța la semnat, [chiar și femeile au fost adunate în curte, în locul soților lor și li s-a dat drumul numai după ce au semnat]. Locuitorii consideră că această înțelegere pentru ei este una împovărătoare, întrucât, în finalul acesteia, se renunță la despăgubirea lor, prevăzută în 1832 de cele mai înalte foruri pentru serviciile urbariale cerute ilegal.

La această despăgubire trebuie să renunțe sub motivul compensării moșierului, atât pentru daunele provocate în pădurile ocupate abuziv, cât și pentru cheltuielile plătite de el pentru aducerea armatei.

Acest act final, precum mărturisește Fizi András, a fost considerat de către comisari ca o petiție a lui, deci nu a fost adusă la cunoștință nicicând locuitorilor în cauză.

Înțelegerea menționată, dar mai ales punctul ei final este suspect cu atât mai mult cu cât este foarte verosimil ca el să nu fi fost întocmit cu acordul comitetului care a fost trimis, tocmai pentru îndeplinirea înaltelor rezoluții și în timpul [încheierii lui] se și afla în Boian.

Astfel, i se ordonă Guberniului ca, pe lângă retrimiteră anexelor, să interogheze din timp atât membrii comitetului [aflat la Boian], cât și pe cei ai comitetului de împăciuire în legătură cu înțelegerea în cauză, care n-a fost semnată de către avocatul comitatens desemnat de înalte rezoluții ca sprijinitor al locuitorilor în cauză.

Răspunsurile obținute [cu ocazia interogării] să ni le trimiteti, alături de formularea părerii Dvs. despre acest caz.

Concept M.O.L. Budapesta, Fond. G.P., nr. 8521 1848. Foto: 29.354 - 29.359.

118

Cluj, 29 iunie 1848

A nmlgú Kir. Főkörmánynak

Gróf Kálnoki Dénes Felső Fehér megyei főispán múlt aprilis 27^{ik} napjáról a Bolyán és Vessződön kiütött rend és csendzavarásokról tudósítván és ennek fő okozójául Joachim Aront, bolyai g[örög] e[gyesült] papot jelentvén fel, – ki a Popovits Juon kincstári ímok által több példányokban kiküldött tiltott oláh felszólítást a nép előtt nem csak felolvasta, hanem annak balmagyarázatot is adott, – idei 982 és 1.083 számok alatti intézkvényeimnél fogva a többek közt mind Joachim Aron mind pedig Popovits Juon

ellen szoros nyomozódást rendeltm. Minek következtében a tudósító főispán a nevezett bolyai lelkész ellen véghez vitetett nyomozódásról jegyző könyvet azon nyomozódási munkálattal, mely Popovics János ellen vitetett véghez s általam a két nyomozódás össze függése tekintetéből, az illető bevádoltaknak netaláni szükséges szembesítettések végett ugyan ezen főispánnal elébb idézett 1.083 szám alatt közöltetett, – s több hozzájuk tartozó irományokkal együtt folyó hó 24^{kéről} 201 számja alatti kísérő felirata mellett fel – és vissza küldvén, ezeket van szerencsém elhatározás végett a nagyméltóságú Kir[ályi] Fő Kormánynak álttenni.

Kolosvárt, június 29^{kén} 1848.

Prea măritului Guberniu!

Comitele suprem al Albei de sus, contele Kálnoki Dénes, în raportul său din data de 27 aprilie, mă înștiințează despre tulburarea ordinii și a liniștii din Buia și Veseud. desemnând ca principal cauzator al acestei situații pe preotul greco-catolic din Buia. Joachim Aron. Acest preot nu numai că a dat citire în biserică proclamației românești. care i-a fost trimisă în mai multe exemplare de către copistul tezaurarial Ioan Popovici. dar i-a dat acesteia și o explicație falsă. În ordinele mele, emise sub numărul 982. respectiv 1.083 am dispus, printre altele, o investigație riguroasă atât împotriva lui Ioachim Aron, cât și a lui Ioan Popovici. Ca urmare, în ordinul meu nr. 1.083 i-am ordonat numitului comite suprem să-mi înainteze procesul verbal întocmit cu ocazia investigației preotului din Buia, ca să-l pot confrunta cu procesul verbal al investigației lui Ioan Popovici și, dacă e nevoie, să-i pot confrunta pe cei doi inculpați.

În 24 iunie, numitul comite suprem mi-a înaintat sub numărul 201 [documentele] cerute, cărora le-a alăturat și o înștiințare însoțitoare. Am onoarea de a înainta [aceste acte] înaltului Guberniu pentru a se putea lua o hotărâre.

Cluj 29 iunie 1848.

Contele Teleki József

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 1.729 F. 1848

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 8.124 1848.

Cluj, 29 iunie 1848

Gróf Béldi György kincstári alelnöknek

A magyar pénzügyi ministerium által közvetőleg báró Perényi Zsigmond királyi biztos úr útján felszólításom következtében méltóságodat ezennel hivataloson megtalálom: miszerint a szebeni főposta hivataltól a magyar alkotmányhozi hűségre s a törvény iránti engedelmességre nézve, valamint a kincstári hivatal személyzetével

tette, vegye be az esküt; ennek teljesedésbe miként menetelét igazoló ünnepélyes tanusítvány az illető ministeriumnak felmutathatás végett hozzám átküldvén.

Továbbá ugyan ezen felszólításom következtében méltóságodat folyó hó 28^{káról} kelt 1707. E. szám alatti megtalálásommal egybe hangzólag, kötelezve érzem magamat arra is figyelmeztetni, hogy a magyar pénzügyi ministerium által ezután is felkívánandó arany és ezüst készletek iránt teendő rendeleteire nézve, – minthogy a megkívántató költségek fedezésére a kimutatandó szükséghez képest bankjegyek fognak kiszolgáltatni. – minden további észrevétel magától megszűnik.

Kolosvárt június 29^{kén} 1848.

Vicepreședintele Tezaurariatului,
d-lui conte Béli György!

În urma apelului Ministrului ungar de Finanțe, transmis mie prin comisarul regal baronul Pérényi Zsigmond, mă adresez oficial Domniei Tale cu următoarele cerințe: să luați măsuri, la fel cum ați procedat și cu personalul Tezaurariatului, ca și angajații Oficiului Suprem Poștal de la Sibiu să depună jurământul de fidelitate și supunere față de constituția ungară și față de lege. Documentul solemn, doveditor al modului de decurgere al jurământului, să-mi fie trimis ca să-l pot înainta ministerului respectiv.

În continuare, în urma acestui apel al meu, mă simt obligat a vă atenționa, în consonanță cu ordinul meu ce v-a fost trimis în data de 28 a lunii curente sub nr. prezidențial 1707 că, referitor la dispozițiile legate de stocurile de aur și argint solicitate în continuare de către Ministerul de Finanțe, toate observațiile ulterioare vor înceta, întrucât pentru acoperirea cheltuielilor cerute, se vor emite bancnote conform necesităților dovedite.

Cluj, 29 iunie 1848

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1732 E/1848.

120

Cluj, 29 iunie 1848

1. A királyi kincstári elnökségnek
2. A hazai főhadvezérségnek

1. és 2. Gróf Battyáni Lajosnak a magyar ministerium elnökének e hónap 23^{ről} kelt intézvénnyel következtében, a királyi kincstári elnökséget hivatalosan megkívántam találni az iránt, hogy a löpörnek és önnak, úgy bármínémű fegyvereknek és hadszereknek

Erdélyből külföldre kivitelét, az illető harmincadi hivatalok útján szorossan és sietve tilcsa el.

Mi iránt a fő hadvezérséget is, a határszéli végvonalakhoz teendő hasonló intézkedések végett felszollítani kívánom.

Sz[ent] Iván hó 29^{én} 1848.

1. Preşedinţiei Tezaurariatului Regal
2. Comandamentului Suprem din ţară

1,2) În urma ordinului prim ministrului ungar, contele Batthyány Lajos, emis la data de 23 a lunii curente, doresc să mă adresez oficial preşedinţiei Tezaurariatului Regal cu următorul apel: pe calea oficiilor tricesimale să interziceţi sever scoaterea din Transilvania atât a prafului de puşcă şi a cositorului, cât şi a oricăror arme.

În acest sens, doresc să mă adresez şi comandamentului suprem din ţară pentru a da dispoziţii similare şi regimentelor de graniţă.

[Cluj], 29 iunie 1848

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1.725 E/ 1848.

121

Cluj, 29 iunie 1848

Gallbrun Ádám tábornagyi őrmester és kolosvári térparancsnoknak

Méltóságodnak e hónap 29^{ről} kelt jelentését, melyben a helybeli toborzási bizottmányhoz a katonaság részéről biztosokul Belldovich nyugalmazott őrnagynak és Székely Károly Ferdinánd főherceg ezeredebeli főhadnagynak kinevezését jelenti, tudomásul vévén, ezt méltóságodnak olly nyilatkozattal kívántam megírni, miszerént a katona részről kinevezett említett biztos urakat gróf Mikes János toborzási bizottmány elnökéhez, vagy ennek távolléte esetében helyetteséhez báró Splényi Mihályhoz utasítani sziveskedjék.

Gr. Mikes Jánosnak mint toborzási bizottmány elnökének

Gallbrun Ádám tábornoki őrmester és helybeli térparancsnoknak e hónap 29^{ről} hozzám tett jelentése szerint, a helybeli toborzási bizottmányhoz katona részéről Belldovich nyugalmazott őrnagy és Székely Károly Ferdinánd ezeredebeli főhadnagy

neveztetek ki, mit is a toborzási bizottmány e tárgybeli jelentése következtében a bizottmány utasításáu! méltóságoddal tudatni kívántam.

Sz[ent] Ivánhó 29^{én} 1848.

D-lui Gallbrunn Ádám, plutonier major de divizie și comandantul pieții din Cluj

Am luat la cunoștință raportul Măriei Tale, înaintat în 29 a acestei luni, în care mă informați că, pentru comitetul de recrutare din localitate, pe funcțiile de comisari au fost numiți din partea armatei, maiorul în retragere Belldovich și Székely Károly, locotenent în regimentul Ferdinand.

Despre acest act [al luării la cunoștință], am dorit să vă înștiințez cu mențiunea ca, pe amintiții domni comisari, să-i îndreptați spre Președintele Comitetului de Recrutare, contele Mikes János sau, în lipsa lui, spre locțiitorul [președintelui], baronul Splényi Mihály.

D-lui conte Mikes János, președinte al comitetului de recrutare

În urma raportului comitetului [de recrutare] dat în acest sens și pentru conformitate, doresc să vă informez că, în sensul raportului plutonierului major de divizion și comandamentul pieței din Cluj: d-l Gallbrunn Ádám, pentru comitetul de recrutare din localitate, în funcțiile de comisari, din partea armatei au fost desemnați: maiorul în retragere Belldovich și Székely Károly, locotenent în regimentul Ferdinand.

[Cluj] 29. Iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr. nr. 1734 E 1848.

A szebeni polgármesterek

Gyergyai Sámuel királyi kincstári titoknok a „Siebenbürger Bote” című hírlap idei 49^{ik} számában személye ellen felhozott sértő kifejezésekért az írt hírlap szerkesztőjét, Benigni Józsefet megfenyítetteti kérvén, miután a bépanaszlott a főhadivezérségi elnökség útján e panaszra nézve kihallgattatván, nyilatkozata hozzám átétetett, bépanaszlott Benigni Józsefet ezen tetteének rosszallása mellett (1) uraságod által arra kívánom figyelmeztetni, miként hasonló sajtóvétségeiért ezentúl a már egygyé lett Magyarhont egyaránt kötelező 1848^{ki} XVIII. törvénycikk 11^{ik} és 24^{ik} §ai szabályai alá esend.

A titoknok úrnak ez évi június 2^ol kelt panaszos jelentése következtében, melyben a Benigni József által a „Siebenbürger Bote” című hirlap idei 49^{ik} számában személyét bántólag felhozott kitételekért a nevezett szerkesztőt megfenyítettetni kérte, miután a bépanaszlott a főhadvezérségi elnökség útján kihallgattatott, és nyilatkozata nékem átküldetett volna, nevezett Benigni Józsefet, *e tettének rosszallása mellett (1)* a szebeni polgármester által mai napon arra figyelmeztettem, miként hasonló sajtóvétségeiért ezentúl a már eggyé lett magyarhont egyaránt kötelező XVIII. törvény-cikk 11 és 24^{ik} §-ai rendszabása alá esend. Mifelől a titoknok urat értesíteni kívántam.

[Kolozsvár], Szent Iván hó 29^{én} 1848.

Primarului din Sibiu

Secretarul tezaurarial Gyergyai Sámuel a cerut pedepsirea lui Joseph Benigni, redactorul gazetei „Siebenbürger Bote” care, în numărul 49 din acest an al gazetei, folosise expresii injurioase împotriva persoanei sale. După ce pârâtul a fost audiat de prezidiul Comandamentului Suprem al armatei privitor la această reclamație, declarația lui a fost transpusă la mine. Pe lângă *detestarea acestei fapte* a pârâtului Joseph Benigni, doresc să atrag atenția Domniei Voastre că, de acum încolo, cu prilejul infracțiunilor de presă asemănătoare se vor aplica, în mod obligatoriu, rigorile paragrafelor nr. 11 și 24 ale articolului de lege nr. XVIII din 1848.

Către Secretarul Tezaurarial regesc Gyergyai Sámuel

În urma plângerii datată din 2 iunie anul curent a domnului secretar, în care a cerut pedepsirea lui Joseph Benigni, redactorul gazetei „Siebenbürger Bote”, pentru că a folosit expresii injurioase împotriva persoanei sale în nr. 49 din a.c. al revistei, după ce pârâtul a fost audiat de prezidiul Comandamentului Suprem al armatei privitor la această reclamație, declarația lui a fost transpusă mie. Pe lângă *detestarea acestei fapte* a pârâtului Joseph Benigni, i-am atras atenția acestuia, prin primarul din Sibiu că, de-acum încolo, cu prilejul infracțiunilor de presă asemănătoare, se vor aplica, în mod obligatoriu, rigorile paragrafelor nr. 11 și 24 ale articolului de lege nr. XVIII din 1848. Despre aceasta, am dorit să înștiințez pe domnul secretar.

[Cluj], 29 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1.724/1848. Foto: 26.051-26.053.

1, 2. Cuvinte intercalate de către Guvernatorul Teleki.

Cluj, 29 iunie 1848

Nagyméltóságú Gróf Király Fő Kormányzó úr!

Nagyméltóságod folyó évi ...számú (1) rendelete nyomán kiszállottunk Tordára és Nagyenyedre az ottan állomásozó székely katonasággal találkozandók és értekezendők a rendelet értelmében siettünk tehát jelenteni, miként:

a Tordán állomásozó székelyeket felszollítván, egy közülük feltétel nélkül vállalkozott kiindulni, a többiek pedig azon feltételhez kötötték kiindulásukat, ha a nemesek is, kik Háromszéken laknak, a hon védelmére fegyvert fognak, ezen esetben a legnagyobb készséggel.

A Nagyenyeden állomásozókból csakis 25-en nem ajánlkoztak kiindulni; a többiek pedig kinyilatkoztatták, miként készen állanak, csak parancsra várnak. Ezen 25 nem vállalkozók is azonban azt nyilatkoztatták ki, hogy ők is készen állanak, ha a nemesség is fegyvert ragad a hon védelmére.

Meg vagyunk egyébiránt magunk is győződve, miként ezen nem ajánlkozott székely atyafiak is, ha látandják, hogy a hon ellenségei megtorlására minden kar készen áll, bizonyossággal készen állandanak. Úgy látszik, nékiek a fáj, hogy a honfi kötelezettségek egyenlősége kimondatott, s mégis csak ők terhelhetnek a honvédelmi kötelezettséggel. Ezen kell véleményünk szerint legsietőbben segíteni.

Kegyességebe zárkoztak tellyes alázattal öröklünk.

Kolozsvár, Jun. 29. 1848

Nagyméltóságodnak alázatos szolgálai

Mikes János

Berde Mózsza

királyi kormányzéki biztosok

Preamărite Domnule Conte, Guvernator Regesc Suprem!

Conform dispoziției Prea Înălțimii Voastre nr. (1) ne-am deplasat la Turda și Aiud pentru a ne întâlni și pentru a discuta cu armata secuiască staționară acolo: ne grăbim ca, în înțelesul dispoziției, să raportăm următoarele:

Am somat secuii staționați la Turda. Unul dintre ei s-a angajat să pornească fără condiții. Ceilalți însă au legat detașarea lor de condiția ca și nobilii care locuiesc în Trei Scaune să se înarmeze pentru apărarea patriei. În acest caz, sunt de acord cu dragă inimă. Dintre cei staționați la Aiud, numai 25 nu s-au angajat să pornească. Ceilalți au declarat că sunt gata și că așteaptă doar ordinele. Dar și ceilalți 25 au declarat că și ei sunt gata, dacă nobilimea va apuca și ea armele pentru apărarea patriei.

De altminteri, suntem convinși că și acești compatrioți secui, care nu s-au angajat, dacă vor vedea că toate brațele sunt dispuse să participe la reprimarea dușmanilor patriei, în mod sigur vor fi gata și dâșii. Se vede că pe ei îi doare că s-a declarat egalitatea îndatoririlor cetățenești și, totuși, numai dâșii sunt împovărați cu obligația de apărare a patriei. După opinia noastră, aici trebuie să intervenim cel mai urgent.

Cei care se recomandă în grațiile D-voastră, rămân ai Prea Înălțimii Voastre umili servi.

Cluj, 29 iunie 1848.

Mikes János

Berde Mózsá

Comisari ai Guberniului Regesc

Original. M.O.L. Budapesta. Fond G. Pr., nr. 1802/1848. Foto: 30.716-30.717.

I. Numărul documentului citat lipsește din original.

124

Sibiu, 29 iunie 1848

M.R. 3165 ex 848

Euere Majestät,

Durch den 4ten u. 6ten Artikel des Siebenbürgischen Landtags von 1848, welche mit Alles überstürzender Eile die Zehentabgaben aufgeben, ist die Geistlichkeit der Siebenbürgisch Sächsischen Ecclesien sowohl sich selbst in ihren eigenen Interessen angegriffen, als auch die Mittel, welche durch eine Reihe von siebenhundert Jahren die Bildung der sächsischen Einwohner Siebenbürgens erhalten und gefördert haben, gänzlich vernichtet. – In der vollen Überzeugung, daß in kurzer Zeit die sächsischen Bewohner Siebenbürgens in Rohheit u. Barbare versitten müßten, wenn diese beiden Landtags Artikel Gesetze Kraft erhalten, nahet die mit homagialer Untervürftigkeit unterzeichnete General Synode des Siebenbürgischen Clerus A.C. Eurer Majestät Landesväterlichem Throne, und wagt es, Eurer Majestät Allergnädigsten Schutz für die vestbegründeten und langen Jahrhunderte gesetzlich bestandenen Gerechtsamen des Sächsischen Clerus, u. für die Beschirmung der für ganz Siebenbürgen u. selbst für die gesammte Oesterreichische Monarchie so höchst wichtigen scientisichen [!] und religiösen Bildung der an der düstersten östlichen Grenze der Monarchie ansäßigen, dem Allerdurchläuchtigsten Oesterreichischen Kaiser-Hause mit unerschütterlicher Treue ergebenen Sächsischen Nation zu erleben. -

Geruhen Eure Majestät mit Landesväterlicher Huld zu erlauben, daß wir Eurer Majestät die Gründe unsrer flehentlichen Bitte unterbreiten:

A. Die Hohen Landes-Stände Siebenbürgens haben in dem 4ten und 6ten Landtags Artikel alle Zehnten, auch diejenigen, welche die sächsische Geistlichkeit bezieht, für immer aufgehoben. Wenn wir auch die Freisinnigkeit dieses Beschlusses als zeitgemäß anerkennen, soweit er jene Zehnten zum Gegenstande hat, deren Beziehung bisher zu den grundherrlichen Rechten des Siebenbürgischen Adels gehörte, und einräumen müssen, daß die größthettheils aus adelichen Beisitzern zusammengesetzten Landes-Stände Siebenbürgens allerdings das Recht hatten, aus freiem Willen einer eignen Gerechtsame zu entsagen: so müssen wir uns doch gegen diesen Beschluß, in so fern er auf die Zehnten der sächsischen Geistlichkeit ausgedehnt werden soll, feierlichst verwahren, weil wir das Recht des Landtags darüber einen Beschluß zu faßen, nimmermehr anerkennen können. – Denn:

1. Nach den bestandenen und so lange die Union Siebenbürgens mit Ungarn nicht bloß im Principe anerkannt, sondern nach gesetzlich sanctionirten Bedingungen derselben auch thatsächlich durchgeführt ist, noch immerfort bestehenden Landes-Gesetze steht dem Landtag das Recht nicht zu, in der Grundverfassung der sächsischen Nation wesentliche Veränderungen vorzunehmen, und die innern Verhältnisse derselben nach Willkür umzugestalten. – Die Aufhebung der Zehnten, in deren Besitz sich die sächsische Geistlichkeit befindet, ist aber allerdings ein Eingriff in die innern Verfassungs-Angelegenheiten der sächsischen Nation. –

2. Die mögliche Einwendung, daß die Deputirten der elf sächsischen Kreise auf dem siebenbürgischen Landtage an der Stiftung dieser Landtags Artikel theil genommen hätten, entbehrt aller Kraft, denn dieselben haben zum Theil gegen die Ausdehnung dieser Artikel auf die sächsischen Gesetzen Einsprüche gethan, u. sollten vielleicht auch einige der sächsischen Deputirten diesen Gesetzartikeln ihre Beistimmung gegeben haben, so waren sie dazu nicht im Geringsten befugt, weil ihnen dies Befugniß von ihren Committenten nicht ertheilt worden war. – Wenn dennoch über diesen in keiner der königlichen Propositionen beantragten Gegenstand eine Beschlußnahme gefaßt werden sollte, so forderte es die bisher beobachtete u. gesetzlich geregelte Procedur des Siebenbürgischen Landtags diesen Gegenstand zuvor den Kreisen des Landes zur vorläufigen Berathung zu empfehlen, u. denselben die nöthige Zeit zur reichlichen Überlegung u. Instruction ihrer Deputirten zu gestatten. – Da nun, besonders in einer so wichtigen Angelegenheit, diese gesetzliche Procedur nicht eingehalten worden ist, haben wir wohl voller Gnad über diese Ungesetzlichkeit Beschwerde zu führen. –

3. Den Zehnten bezieht die sächsische Geistlichkeit einerseits in Folge eines Staats-Vertrages, welcher bei der Einberufung der Sachsen nach Siebenbürgen feierlichst geschlossen, zuerst im Jahre 1224 im Andreanischen Freibrief, nach der Zeit in zahlreiche Bestätigungen dieses Freibriefes anerkannt und in aller Form verbrieft ist, und dessen volle Giltigkeit durch wiederholte richterliche Entscheidungen bekräftigt worden ist. – Andererseits wird bei jeder neuen Besetzung einer Pfarre immer auch ein neuer Vertrag zwischen der Gemeinde u. dem freigewählten Pfarrer abgeschlossen, in welchem die Gemeinde ihrem Pfarrer den Zehnten für seine geistlichen Dienstleistungen auf Lebenszeit zusichert, u. dieses Recht der Zehnterhebung wird durch den Fürsten gegen

Erlegung der Confirmationstaxe confirmirt. – Da nun keine der contrahirenden Parteien auch nur die geringste Neigung an den Tag gelegt hat, diesen Vertrag aufzuheben, so hatte der Siebenbürgische Landtag durchaus kein Recht, solche rechtskräftig geschlossene Verträge mit dictatorischer Eigenmacht alle weitere Giltigkeit abzuspochen, noch viel weniger jenen uralten zwischen der Regierung u. den damals einberufenen Deutschen geschlossenen Staats-Vertrag für null u. nichtig zu erklären. -

4. Überdies hat der Siebenbürgische Landtag sich nicht damit begnügt diese Gesetzartikel zu entwerfen u. in hastiger Eile Eurer Majestät zur Bestätigung zu unterbreiten, sondern auch die im 4ten Landtags-Artikel getroffenen Verfügungen über die Zehnten bereits durch das K. Gubernium in den Comitaten publiciren lassen, u. ihnen dadurch noch vor erfolgter Sanctionirung factische Gesetzeskraft verliehen. -

5. Unsere Beschwerde über das Verfahren des Siebenbürgischen Landtags ist um so mehr eine gerechte, weil wir nach den bestandenen Gesetzen, wie auch nach ausdrücklichen Allerhöchsten Rescripten nur durch gerichtlichen Proceß in dem Rechte dieses Besitzes angefochten werden dürfen. – Bei Faßung des so wichtigen 6ten Landtags-Artikels ist aber die Sächsische Geistlichkeit weder durch eigene Vertreter bei dem Landtage repräsentirt gewesen, noch ist sie vorher gerichtlich vor den Landtag vorgeladen u. vor demselben angehört worden. -

6. Endlich hat sich der Siebenbürgische Landtag der ungerechtesten Hörte schuldig gemacht, indem derselbe die Erhebung der Zehnten caßirt hat, ohne zugleich die erforderlichen Entschädigungs-Mittel sicher gesetzt u. flüßig gemacht zu haben, durch welche die sächsischen Geistlichen vor Brodlosigkeit bewahrt werden sollen. – Wir appelliren an die angestammte Gerechtigkeits-Liebe u. Landes Väterliche Huld Eurer Majestät, indem wir hiemit hervorheben, wie auf diese Weise eine zahlreiche Classe von Staats-Bürgern, in deren Händen die religiöse und sittliche Volks-Bildung liegt, u. welcher Hailand Seine Majestät Kaiser Franz im Jahre 1817 Allerhöchst Se Zufriedenheit in den Worten zu erkunden gab: „Ich bin mit Ihren Bemühungen zufrieden. Sie erziehen mir gute Bürger u. treue Unterthanen, und ich wünsche daß Alle Ihren Beispiel folgen möchten.“, dem Hunger preisgegeben u. an den Bettelstab gebracht wird. -

B. Indem wir Eurer Majestät die voranstehenden Beschwerden vertrauensvoll unterbreiten, wagen wir es zugleich auf die wahrscheinlichen Folgen jener beiden Gesetzes-Artikel hinzuweisen:

Die Sachsen in Siebenbürgen haben sich bis zu dieser Zeit einer allgemein anerkannten Bildung erfreut, u. ihre Bildungs-Anstalten standen in wesentlicher Achtung. – Die Möglichkeit dessen war größtentheils durch den Genuß der Zehnten begründet. – Die Aussicht, wenn auch nur in spätem Jahren in den Genuß derselben zu treten, hat bisher tüchtigen Männern den Muth gegeben, bei den kärglichsten Besoldungen im Dienste der Schule auszudauern und während dieser Zeit entweder einen Theil des eignen Vermögens zuzusetzen, oder auch bisweilen sich mit einer drückenden Schulden-Last zu beburden. – Denn nach der bisher bestandenen u. durch die Allerhöchste Regierung sanctionirte Gepflogenheit bei Besetzung der Sächsischen Pfarren beruht der Anspruch auf die Pfarre größtentheils auf frühergeleisteten Diensten an Sächsischen Lehr-Anstalten. -

Wenn nun die Zehnt-Einkünfte wegfallen, u. auch durch kein genügendes Acqui-
valent ersetzt werden, so muß dies dahin führen, daß es unsern Lehr-Anstalten in der
kürzesten Zeit an tüchtigen Lehrern gänzlich fehlen wird. – Denn die gegenwärtige, im
höchsten Grade kärgliche Besoldung der Lehrer unsrer Bildungs-Anstalten wird gewiß
jeden tüchtigen Mann abschrecken, in diesem Wirkungskreise [!] für das öffentliche Wohl
thätig zu seyn. – Andre zureichende Mittel zur Besoldung von Professoren mangeln aber
den Sächsischen Städten u. Märkten, u. werden denselben nach dem Aufhören der Bezüge
von bisher beseßenen adelichen Gütern noch mehr mangeln. – Von dem Verfall dieser
höhem Lehr-Anstalten, in welchen bisher auch alle Stadt u. Land-Geistlichen ihre erste
u. zum Theil ganze Bildung empfangen haben, ist dann auch die mangelhaftere unzureich-
ende Vorbildung dieses, für die Volks-Bildung so wichtigen Standes, u. daher auf die
sinkende Cultur der Einwohner unsrer Städte u. Dörfer unzertrennlich. –

Diese, für uns so traurige, so niederschlagende Aussicht auf den Verfall der
Sächsischen Nation, welcher durch die Beschlüsse des Siebenbürgischen Landtags im
4ten u. 6ten Artikel herbeigeführt werden muß, ermuthigt uns, in unsrer gegenwärtigen
bedrängten Lage zu der Hoffnung, daß Eure Majestät in Landes Väterlicher Huld die
Vernichtung fleißiger u. treuer Unterthanen nicht gestatten werden. -

In diesem Vertrauen wagen wir es Eure Majestät allerunterthänigst zu bitten,
daß Eure Majestät in Gnaden geruhen wollen, den Siebenbürgischen 4ten u. 6ten
Landtags-Artikeln, in soferne dieselben den hierländischen Sächsischen Geistlichen
den Genuß der Zehnten absprechen, die Allerhöchste Bestätigung entweder gänzlich
zu versagen, oder für den Fall, daß die Landes-Interessen eine anderweitige Bezahlung
der Evangelischen Geistlichen ersprißlicher erscheinen, den Bezug der Zehnten doch
so lange mit Eurer Majestät kräftigem Arme zu beschützen, bis eine entsprechende
u. genügende Entschädigung für diesen Verlußt aufgefunden, welches kräftig garantirt
u. auch wirklich flüßig gemacht werden seyn wird. -

Mit unbegrenzter Zuversicht in jene Liebe Eurer Majestät für Allerhöchstdero
getreue Völker, von welcher auch die Siebenbürgische Sächsische Nation nicht aus-
geschlossen ist, unterbreiten wir Eurer Majestät unsre Beschwerde über die unser
innerstes Leben gefährdende Nichtachtung unsrer Rechte, mit welcher die Hohen
Landes-Stände Siebenbürgens den 4ten u. 6ten Landtags-Artikel vestgestellt haben. -

Indem wir den Allerhöchsten Schutz Eurer Majestät erfliehen, ersterben wir in
tiefster Ehrfurcht

Eurer Majestät gehorsamste Diener,
die Synode der Siebenbürgisch-Sächsischen Geistlichkeit,
Joseph Dreser [?], Präses,

Joseph Fabini, General Syndicus
Hermannstadt am 29. Juni 1848

An Allerhöchst Se K.K. Apostolische Majestät Ferdinand I., Erb-Kaiser v. Oesterreich
Allerunterthänigste Bitte [des ...] genannten Clerus

Maiestatea Voastră,

În articolele 4 și 6 ale Dietei transilvane din 1848, care – cu o grabă nimicitoare – desființează toate dările de dijmă, nu numai că este atacat clerul bisericilor transilvane săsești în propriile sale interese, dar se distruge complet și mijloacele care au menținut și au asigurat, de-a lungul unui șir de șapte sute de ani, educația locuitorilor sași ai Transilvaniei. Având ferma convingere că, în scurt timp, locuitorii sași ai Transilvaniei vor decădea în sălbăticie și barbarie, dacă aceste două articole de lege intră în vigoare, subsemnatul Sinod General al clerului transilvan de confesiune augsburgică se apropie cu supunere omagială de tronul părintesc al Maiestății Voastre și îndrăznește să implore pavăza preaindurătoare a Maiestății Voastre în favoarea privilegiilor întemeiate și existente legal, timp de multe secole, ale clerului săsesc, pentru apărarea educației științifice [!] și religioase, atât de importante pentru întreaga Transilvanie și chiar pentru întreaga monarhie, a națiunii săsești, așezate pe cea mai întunecată graniță estică a monarhiei și supusă, cu cea mai nezdruccinată credință, Preaonoratei Case imperiale de Austria.

Maiestatea Voastră să binevoiască a ne permite să vă expunem motivele rugăminții noastre de implorare:

A. Înaltele Stări ale Transilvaniei au desființat pentru totdeauna, prin articolele de lege 4 și 6, toate dările, chiar și pe acelea pe care le încasează clerul săsesc. Recunoaștem liberalismul acestei decizii ca fiind conform cu timpul [pe care-l trăim], atunci când decizia are ca obiect acea dijmă care constituia, până acum, un drept moșieresc al nobilimii transilvane. Trebuie să recunoaștem desigur că Stările Transilvaniei, compuse în majoritate din jurați nobili, aveau dreptul să renunțe din proprie voință la niște privilegii. Dar, de asemenea, trebuie să ne distanțăm solemn de această decizie, dacă ea urmează să fie extinsă asupra clerului săsesc, pentru că noi nu vom putea admite niciodată dreptul Dietei de a adopta o decizie în acest sens. Căci:

1. Conform legilor țării, aflate încă în funcțiune, până când uniunea Transilvaniei cu Ungaria este recunoscută numai în principiu și până când se va înfăptui sancționarea *legală a condițiilor ei*, *Dietă țării nu are dreptul de a întreprinde modificări esențiale* în constituția de bază a națiunii săsești, nici de a modifica după bunul său plac relațiile interne ale acesteia. – Desființarea dijmei, care se află în posesia clerului săsesc, este însă un atac la chestiunile constituției interne a națiunii săsești.

2. Este lipsită de sens obiecția că deputații celor unsprezece cercuri săsești, în Dieta transilvană ar fi luat parte la crearea acestor articole de lege, deoarece aceștia au obiectat împotriva extinderii articolelor asupra legilor săsești. Chiar dacă unii din deputații sași și-ar fi dat acordul în favoarea acestor articole de lege, ei nu aveau nici cea mai mică îndreptățire în acest sens, întrucât comitenții lor nu îi împuterniciseră la așa ceva. Și, chiar dacă s-ar fi adoptat o decizie în legătură cu obiectul în cauză, care de altfel nu a fost propus în nici una din propozițiunile regale, procedura Dietei transilvane uzuală până acum, reglementată legal, ar fi trebuit să recomande acest obiect cercurilor țării în

vederea unei dezbateri preliminare, oferind, totodată, cercurilor timp suficient de gândire și de instruire a deputaților lor. Însă, pentru că într-o chestiune atât de importantă, procedura nu a fost respectată, trebuie să depunem plângere împotriva acestei ilegalități.

3. Pe de o parte, clerul săsesc primește dijma în urma unui contract de stat, încheiat solemn la chemarea sașilor în Transilvania, mai întâi în 1224 în Andreanum, apoi reconfirmat de numeroase ori și în numeroase moduri, fiind întărit în valabilitatea sa deplină prin repetate hotărâri judecătorești. Pe de altă parte, la ocuparea unei parohii se încheie întotdeauna un nou contract între comunitate și preotul liber ales, prin care comunitatea îi asigură preotului ei, pe viață dijma, pentru serviciile lui spirituale. Dreptul încasării dijmii este confirmat de principe contra depunerii unei taxe de confirmare. Deoarece nici una din partidele contractante nu a nutrit nici cea mai mică înclinație de a anula acest contract, Dieta transilvană cu atât mai puțin nu avea nici un drept de a declara nul și neavenit acel străvechi contract de stat, încheiat între conducerea țării și germanii chemați atunci.

4. Mai mult decât atât, Dieta transilvană nu s-a mulțumit numai să elaboreze aceste articole de lege și, în mare grabă, să le trimită spre confirmare Maiestății Voastre, dar a și lăsat ca Guberniul c. să facă publice, în comitate, măsurile referitoare la dijma adoptate în articolul 4 de lege, investindu-le, astfel, cu valabilitate faptică mai înainte de sancționarea lor propriu-zisă.

5. Plângerea noastră vizavi de modul de procedare a Dietei transilvane este cu atât mai îndreptățită, cu cât – conform legilor în vigoare, ca și conform prealaltelor rescripte existente expres în acest sens – noi nu putem fi atacați în dreptul acestei posesiuni decât prin proces juridic. La adoptarea importantului articol 6 de lege însă clerul săsesc nu a fost reprezentat prin reprezentanți proprii, nici nu a fost citat pe cale judecătorească de a compare în fața Dietei ori de a fi audiat de aceasta.

6. În fine, Dieta transilvană s-a făcut vinovată de una din cele mai mari nedreptăți, casând ridicarea dijmii, fără a asigura, în același timp, mijloacele de despăgubire necesare, prin care clericii sași se pot apăra ca să nu rămână fără pâine. Apelăm la iubirea de dreptate și la bunăvoința părintească a Maiestății Voastre, arătând aici cum astfel se lasă pradă foamei și se condamnă la bastonul de cerșetor o clasă numeroasă a cetățenilor țării, în mâinile căreia se află educația religioasă și morală a poporului. Față de aceștia, Maiestatea Sa, mântuitorul nostru împărat Franz și-a exprimat, în 1817, prealalta satisfacție în cuvintele: „Sunt mulțumit de strădaniile voastre. Îmi educați cetățeni buni și supuși credincioși, și doresc ca toți să vă urmeze exemplul.”

B. Prezentând plini de încredere Maiestății Voastre plângerile noastre, cutezăm a arăta, în același timp, și posibilele urmări ale celor două articole de lege:

Sașii din Transilvania s-au bucurat, până acum, de o educație recunoscută peste tot, iar instituțiile lor de învățământ de un respect aparte. Posibilitatea acestui [sistem] s-a întemeiat, în mare parte, pe încasarea dijmii. Perspectiva de a primi dijma, chiar dacă numai după ani buni, a dat până acum curaj unor oameni vrednici, de a rezista în slujba școlii contra unei plăți sărăcicioase, în acest timp fie completând cu o parte a propriei averi, fie înglodându-se în datorii apăsătoare. Căci, conform uzanțelor de

până acum sancționate de preaînalta conducere, dreptul la o parohie se întemeiază, în cea mai mare parte, pe servicii anterioare prestate la instituții școlare săsești.

Dacă de-acum se desființează veniturile din dijme, fără să fie înlocuite printr-un echivalent suficient, aceasta va trebui să ducă la faptul că, în cel mai scurt timp, instituțiile noastre de învățământ vor fi, cu desăvârșire, lipsite de învățători vrednici. Căci plata sărăcăcioasă, în cel mai înalt grad, a învățătorilor din instituțiile noastre de formare îl va înspăimânta cu siguranță pe orice om capabil de a activa în acest domeniu pentru binele public. Orașelor și târgurilor săsești le lipsesc alte mijloace suficiente pentru plata profesorilor, iar, după desființarea încasărilor de pe moșiile nobiliare deținute până acum, le vor lipsi și mai mult. Decăderea instituțiilor mai înalte de învățământ, unde clericii noștri de la oraș și de la țară și-au făcut primele studii și, în parte, toate studiile lor, este nedespărțit legată de și mai precara, insuficienta formare a acestei stări, atât de importante pentru educarea poporului, deci de scăderea culturii locuitorilor noștri de la oraș și de la sat.

Această perspectivă atât de tristă și de deprimantă pentru noi a decăderii națiunii săsești, care este inevitabilă prin deciziile articolelor de lege 4 și 6 ale Dietei transilvane, ne dă curajul de a spera, în situația noastră actuală de ananghie, că bunăvoința părintească a Maiestății Voastre nu va permite distrugerea supușilor ei hamici și credincioși.

Cu această încredere, cutezăm a o ruga preaplecați pe Maiestatea Voastră să binevoiască fie de a refuza complet preaînalta confirmare a articolelor de lege 4 și 6 ale Dietei transilvane, în măsura în care acestea interzic clericilor sași de aici primirea dijmei, fie, în cazul în care interesele țării fac mai potrivită o altă plată a clerului evanghelic, de a ocroti cu puternicul braț al Maiestății Voastre atâta vreme încasarea dijmei până ce se va găsi o despăgubire corespunzătoare și suficientă pentru această pierdere, despăgubire care să aibă garanții solide și să fie și aplicată în mod real.

Cu încredere neîmurmurată în dragostea Maiestății Voastre față de credincioasele sale popoare, între care nu este exclusă nici națiunea săsească din Transilvania, prezentăm maiestății voastre plângerea noastră în legătură cu nerespectarea drepturilor noastre, care ne periclitează viața internă, plângere cauzată de înaltele Stări ale țării prin articolele de lege 4 și 6.

Implorând preaînaltul scut al Maiestății Voastre, rămânem cu cea mai profundă considerație

ai Maiestății Voastre supuși credincioși,

Sinodul clerului săsesc transilvănean,

Joseph Dreser [?], președinte,

Joseph Fabini, syndicus general

Sibiu, 29 iunie 1848

Către preaînalta sa maiestate apostolică c.c. Ferdinand I, împărat moștenitor al Austriei
Rumăgintea preasupusă a menționatului cler

Original. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien. Fond... nr. 3165 1848. Xerox: 18.359-18.367.

Sibiu, 29 iunie 1848

Z. 2338. 8297 / 848

An das löbliche Praesidium des k. Landes-Gubernium

Hermannstadt den 29ten Juni 1848

Im Nachhange der hierortigen Praesidial Note vom 29ten April l.J. Nro. 336 / q hat man die Ehre dem löblichen Praesidium zu eröffnen, daß nach so eben angelangten Nachrichten die moldauische Regierung die Grenzsperre gegen Siebenbürgen bereits wieder aufgehoben habe, und bloß Vagabunden und wirklich verdächtigen Individuen der Eintritt in die Moldau verweigert werde.

In Dienstesabsein des Commandirenden Herrn Generals,

Pfersmann

Nr. 2338.8297/1848

Către onoratul prezidiu al Guberniului țării

Sibiu, 29 iunie 1848.

Ca urmare a notei prezidiale din 29 aprilie a.c. nr. 336/q, avem cinstea de a comunica onoratului prezidiu că, așa cum arată știri proaspăt sosite, conducerea Moldovei a suspendat din nou blocada graniței cu Transilvania. Doar vagabonzilor și indivizilor cu adevărat suspecti li se interzice accesul în Moldova.

În absența domnului comandant suprem,

Pfersmann

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P. nr. 8297/1848. Foto: 29.178 1848.

Sibiu, 29 iunie 1848

Sitzung am 29ten Juni 848

Sämmtliche Deputirte waren gegenwärtig.

Der Deputirte des Schenker Stuhles, Gerichts Secret. Alwil Capesius hält folgenden Vortrag: Vor Eröffnung des ihm noch völlig unbekannten Ergebnisses der Wahl zu jener Deputation, die in Folge Univ. Beschlusses vom 28ten d.M. nach Pesth zur Geltendmachung und Vertretung der rechtlichen Anforderungen und Bedingungen der sächs. Nation durch deren Annahme u. gesetzliche Gewährleistung von Seiten Ungarns die beabsichtigte Union Siebenbürgens mit Ungarn auch für die sächs. Nation zur Wahrheit werden solle, – zu entsenden sey, hält er für seine heilige Pflicht, den Antrag zu stellen: daß die betreffenden Deputirten zur strengen u. auserbr [...] Beobachtung der ihnen ertheilten Instruktion durch einen feierlichen Eid sich verpflichten mögen.

Zur Stellung dieses Antrags berechtiige ihn die von der versammelten Nations Universität aus dem Ergebnis der Siebenb. Landtags Verhandlung vom 30t Mai l.J. geschöpften traurigen Erfahrung, daß mehrere Abgeordnete sächsischer Kreise fähig gewesen, durch angebliche Naturnothwendigkeiten und [...] Document incomplet.]

Ședința din 29 iunie 1848

Toți deputații au fost prezenți

Nr. Univ. 743 / 1848

Deputatul scaunului Cincu Mare, secretarul de tribunal Alwil Capesius, prezintă următorul referat: înainte de anunțarea rezultatului, care lui îi este complet necunoscut, pentru alegerea acelei delegații care, ca urmare a deciziei Universității din 28 l.c. va fi trimisă la Pesta pentru a impune și reprezenta îndreptățitele cereri și condiții ale națiunii săsești, prin a căror acceptare și garantare legală din partea Ungariei intenționată uniune a Transilvaniei cu Ungaria va deveni o realitate și pentru națiunea săsească, el consideră ca fiind de datoria lui sfântă de a face propunerea ca respectivii deputați să se oblige la respectarea strictă și [...] a instrucțiunii lor printr-un jurământ solemn.

Îl îndeamnă să facă această propunere trista experiență, dobândită de Universitatea Națională întrunită în urma dezbaterii din Dieta transilvană din 30 mai a.c., atunci când mai mulți deputați ai cercurilor săsești, motivând prin presupuse necesități naturale și..., au fost în stare să... [Document incomplet.] (1)

Original. Bibl. Acad. Rom. Cluj-Napoca. Fond. Biblioteca-Fototeca, nr. 2550. Foto: 513/140-513/141 sau 32.603-32.604/1848.

---

1. Vezi lucrările adunării extraordinare a Universității Naționale Săsești, 26 iunie 2 iulie 1848, în *Documente privind revoluția de la 1848 în țările române*, vol. VII, doc. 341, p. 686-707.

[Braşov], 29 iunie 1848

Euer Excellenz

Hoch Gebobrener Graf u. Königlicher Landes Gouverneur,
Gnädigst hochgebiethender Herr!

Heute Nachmittag 1/4 Vier Uhr ist der Herr Fürst der Wallachey in Gesellschaft der Frau Fürstin und seines Leib Arztes Dr. Meyer hier eingetroffen.

In der Wallachey soll die Revolution in hohem Grade ausgebrochen und jetzt daselbst eine Republique sein. Der Fürst habe sich am Montag Nachmittag um 2 Uhr auf die Flucht begeben u. mit Vermeidung der gewöhnlichen und kurzen Straße über Kimpolung und Törtzburg allwo Hochderselbe die letztverfloßene Nacht zugebracht. Hochderselbe soll übrigens nicht die Absicht haben lange zu verweilen, sondern nach einiger Zeit weiter zu reisen beabsichtigen, wahrscheinlich weil er sich auch hier nicht sicher genug erachtet.

Ich beeile mich hiemit Euer Excellenz [von der] Flucht und dem Eintreffen des Fürsten allhier, als von dem Ausbruch der Revolution in der Wallachey Bericht zu erstatten, weil letztere auch auf die bisnoch in unserer Gegend, mit Ausnahme der Unzufriedenheit der bisherigen Unterthanen der gewesenen Stadt Possessionen, welche darin ihren Grund hat, weil ihnen nicht wie sie gewünscht auch die Allodial Gründe, Mühlen, Waldungen und Gebürge zuerkannt worden, und bereits soweit gedeihe, daß heute der Magistrat von der Hohen Landesstelle das Recht der Ausübung des Standrechtes gegen Aufwiegler u. Auführer zu erbitten sich bemüßiget gesehen u. der Unzufriedenheit der Vieh Oeconomen welche dadurch daß nicht jene Contribuenten welche im Jahre 1847 außer ihrer Kopftax vom Vieh noch 8 xr. oder darüber contribuirt sondern im Jahre 1848 rectificierte zu Selbstwählern der Landes Deputierten einberufen werden sich nicht begnügen wollen und gekränkt finden (1), bestandene Ruhe nachtheilige Folgen haben könnte welche durch die allgemeine Unzufriedenheit von Bedeutung werden könnten.

Aus diesem Grunde wagte ich auch, zugleich verpflichtet, Euer Excellenz zur möglichen *Erhaltung der Ruhe und öffentlichen Sicherheit*, die unterthänigste Bitte zu unterbreiten nicht nur hochgeneigtest dahin zu wirken gewähren zu wollen, daß das vom Magistrat erbetene Standrecht demselben schleunigst bewilligt werden möge, sondern auch bey Sr Excellenz dem Commandirenden Generalen u. gegenwärtigen bevollmächtigten L.k. Comissair sich dahin verwenden zu wollen, daß noch eine Compagnie von dem Löbl. k.k. Bar. Bianchi Infanterie Regimente, welche auf dem Bergschloße so leer steht, unterbracht werden könnte hieher beordert werden möchte, damit erforderlichen Falls die Pässe besser besetzt u. wenn von den Anführern der Wallachey ein Streifzug in hiesige Gegend gemacht werden wollte, dem Eindringen Einhalt gethan werden könne.

Womit ich die Ehre habe in tiefster Ehrfurcht u. Ehrerbietung zu ersterben.

[Albrichsfeld]

Am 29. Juni 1848

Exelența Voastră,
Preacinstite Conte și Guvernator Regesc al Țării,
Preamilostive domn!

În această după-masă, la orele patru și un sfert, a ajuns aici domnul principe al Munteniei, însoțit de soția sa, principesa și de medicul său personal, doctor Meyer.

Se pare ca, în Muntenia, revoluția este în toi și că acolo ar fi acum republică. Principele a pomenit în refugiu luni după-amiaza la orele două, ocolind șoseaua obișnuită și scurtă care duce peste Câmpulung și Bran, unde a și petrecut ultima noapte. El nu pare a avea intenția să rămână prea mult, ci intenționează să călătorească mai departe, probabil pentru că nu se simte în siguranță nici aici.

Nu întârzii să raportezi Excelenței Voastre atât fuga și sosirea principelui aici, cât și izbucnirea revoluției în Muntenia, pentru că aceasta din urmă poate avea urmări negative pentru liniștea existentă și poate dobândi însemnătate în [contextul] nemulțumirii generale și în regiunea noastră, până acum liniștită. Aceasta cu excepția nemulțumirii foștilor supuși ai posesiunilor orășenești – care se motivează prin nerecunoașterea, așa cum au dorit ei, a pământurilor alodiale, a morilor, pădurilor și munților și care a luat o asemenea amploare, încât astăzi Magistratul a trebuit să ceară înaltului for al țării dreptul de exercitare a tribunalului statarial, împotriva celor care instigă și conduc la răzvrătire, precum și a nemulțumirii oierilor – care se consideră jigniți și nu sunt mulțumiți numai cu faptul că acei contribuabili, care în 1847 au plătit în afara capitației și o taxă pe animale de 8 crăițari sau mai mult, în anul 1848, au dreptul să aleagă pe deputații la Dietă. (1)

Din acest motiv, am avut îndrăzneala, dar în același timp și obligația, de a înfățișa Excelenței Voastre preasupusa rugămintă ca, pentru menținerea pe cât posibil a liniștii și siguranței publice, nu numai să binevoiască a interveni pentru cât mai grabnică aprobare a cererii Magistratului cu privire la tribunalul statarial, ci și pe lângă Excelența Sa, comandantul suprem și actualmente comisar c. plenipotențiar al țării în vederea deplasării încoace a încă unei companii din onoratul regiment de infanterie c.c. baron Bianchi, care ar putea fi cazată în castelul din cetate, acum atât de gol. [Această companie ar putea ajuta] ca, în caz de nevoie, trecătorile să fie mai bine apărute, iar, dacă conducătorii Munteniei ar dori să întreprindă un raid în această regiune, intrării lor li s-ar putea opune o mai bună împotrivire.

Am onoarea de a rămâne cu cea mai adâncă venerație și stimă.

[Albrichsfeld]

29 iunie 1848

Ciornă. Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov (Brașov). Fond Actele revoluției 1848-1849, nr. 219. Foto: 11.320-11.322 / 1848.

1. Vezi doc. 328 din volumul VII.

Braşov, 29 iunie 1848

Eing. am 29. Juny 848
2820

Alexius Verze, Erzpriester, Johan Verze, Alexander Odor, Irimie Verze, Nyagoi Popie, sämmtliche Poppen und noch 36 Hoszufalver Inwohner (1) stellen gehorsam vor, daß ohnerachtet Obrichter ihnen mündlich Hoffnung gemacht, daß alle jene welche fl. 8 C.M. außer der Kopfsteuer inscribirten sowie auch die Geistlichen bei der Wahl der Pesther Landtags Deputirten entrichten würden, die betreffende Siebendörfer Wahlkommission doch nicht alle gerechtermaßen bestimmten Inwohner zur Wahl zugelassen habe. Sie könnten übrigens nicht glauben daß der Landtag durch Bestimmung die heurigen Contributions Tabellen zur Richtschnur bei Ermittlung der Kopfsteuer fl. 8 u. sie im Wahlrecht habe kränken wollen, und seyen der Meinung daß der Landtag es den Obrigkeiten anheimgestellt habe, über die Aufrechterhaltung der Wahl neue Verfügungen zu treffen und eingelaufene Fehler zu verbessern da nun viele Wähler abwesend gewesen: so hätten zwar die Geistlichen und einige anwesende Wähler ihr Wahlrecht am 28. Juny zu Hoszufalu ausgeübt, betreff der Abwesenden sei jedoch die Anordnung getroffen worden, daß sie am Samstag als den 30ten ihre Stimme abgeben sollten. Sie bitten diese, womit nach dem Ausspruch des Obrichters alle 8 fl. C.M. über die Kopfsteuer entrichtenden Siebendörfer zur Wahl zugelassen werden möchten.

Gutachten: Ueber die vorgebliche Aeussierung des Obrichters gibt derselbe die Auskunft zu Protocoll, den Bittstellern mündlich [...]edest zu haben, daß er ihre Beschwerde, daß mehrere Wähler nach der Contribution widerrechtlich ausgeblieben wären, und die Bitte, man möchte die eingelaufenen Fehler berichtigen, dem Magistrat vortragen wolle; wegen Verschiebung der Wahlen haben jedoch die Bittsteller den Wahl Comissair, Senator Bömches, angewiesen.

Den Bittstellern ist der Bescheid zu ertheilen: der Magistrat sey nicht ermächtigt an den von der hohen Landesstelle übermachten Verzeichnisse der Siebendörfer eine Veränderung vorzunehmen, auch würden die zur Wahl berufenen Wähler durch ihr Nichterscheinen, gleich als wenn sie darauf selbst verzichtet hätten, ihrer Wahlstimmenabgabe verlustig.

Înaintat la 29 iunie 1848
2820

Alexie Verza, protopop, Ioan Verza, Alexandru Odor, Irimie Verza, Neagoe Pop, toți preoții și încă 36 de locuitori din Satulung (1) arată cu supunere că judele suprem le-a spus și le-a dat speranțe că toți cei care sunt înscrși cu 8 florini m.c. în afară de

capitație, ca și clericii, vor participa la alegerea deputaților pentru Dieta de la Pesta, dar respectiva comisie electorală din Satulung nu i-a lăsat să participe la alegere pe toți cei îndreptățiți la aceasta. Ei nu pot crede că Dieta [transilvană], prin fixarea tabelelor de contribuție ca model de orientare în ce privește capitația de 8 florini, ar fi vrut să-i lovească în dreptul lor de electori. Ei sunt de părere că Dieta ar fi anunțat, în secret, autoritățile că va da dispoziții noi la desfășurarea alegerilor și va corecta greșeli strecurate, întrucât mulți alegători fuseseră absenți. Astfel, clericii și câțiva alegători prezenți și-au exercitat, într-adevăr, dreptul de vot în 28 iunie la Satulung, în ceea ce-i privește pe cei absenți însă, s-ar fi poruncit ca ei să voteze sâmbătă, în data de 30. [Reclamanții] roagă ca tuturor locuitorilor din Satulung, care au achitat 8 florini m.c. peste capitație, să li se permită accesul la vot, așa cum a spus și judecătorul suprem.

Aviz: Despre pretinsa afirmație a judecătorului suprem, el însuși declară în protocol că le-ar fi promis reclamanților că va prezenta Magistratului atât plângerea lor, anume că mai mulți alegători – care după contribuție [aveau drept de vot] – ar fi fost ilegal excluși de la alegere, cât și rugămintea de a se corecta greșeala făcută. Din pricina amânării alegerilor însă, reclamanții au apelat la comisarul electoral senatorul Bömches.

Reclamanților să li se comunice decizia: Magistratul nu are căderea de a întreprinde modificări la indicele locuitorilor din Satulung, realizat de înaltul for al țării. În același timp, alegătorii chemați la alegere, care nu se prezintă, își pierd dreptul de a vota, considerându-se că au renunțat ei înșiși la acest drept.

Extras de protocol. Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov. Fond Magistrat, nr. 2820. 1848. Foto: 32.459 /1848.

1. Vezi doc. 296 din vol. VII.

Făgăraș, 29 iunie 1848

Tisztelt Hongyülés!

Miolta a régi a maga méhibe olykor kárhozatot rejtő rendszer tömkelegéből bontakozni óhajtánk, a miolta fölébrede bennünk azon vágy hogy egyesek érdekén kívül a köz jól-lét elő mozditására is alapos lépéseket tegyünk, legforróbb óhajtásunk vala szegény vidékünk egyetlen egy várossát Fogarast a lélek és tökélyesbülést el ölö monopoliumoktól meg mentve, a szabad ki fejlődés terére bocsátva, királyi szabad ön állású várossá téve, nemzetiségünk gyarapodására, a míveltségnek az egész vidék minden tagjaira leendő terjesztésére s különösen a városunk kebelében föl találtató

minden mesterségeknek egy ingadatlan alapra s szabad ki fejlődésű rendszerre állítása által vidékünk védbástyájává szentelni, csak így remélhetvén, hogy nemzetiségünk, mely csak e város szűk falai közzé van szorítva idővel ki nem hal és az idegen érdek minden törekedéseit meg akadályozva egész nemzetünk javát fogja elő mozdítani. E szent célból adok még 1834-be és az azután következett 1837-beli és 1841-beli és 1847-beli országgyűlésekre küldött követcinknek utasításul, hogy mindenenk felett fel fejtve azt, hogy különösen nemzetiségünk erős lábra alapítása tekintetéből, mily szükséges Fogaras várossának szabad lábra állítása; sürgessék Fogarasnak a szabad királyi városok sorába leendő minél előbbi felvételét de minden törekedésünk és forró vágyunk hasztalan vala mert jól lehet követünk 1837-be elé terjeszték is, de a semmit nem tevő rendszeres bizotmánynak adatván által a kegyes óhajtások sorába maradt fontos és igaz kérésünk és a személyes érdeknek fel áldoztatott a nemzet érdeke amit ha most a közös hon gyűlés nem ápolánd, úgy Szeben és Nagy Sink szék, Felső Fehér vármegye, köhalmi szék és Brassó vidéke mint idegen ajkú lakossai közzé helyezett, és vidékünkben is csak Fogaras várossában szorult hű magyar elem el van veszve, és el azzal együtt országunk ez érdekes része nemzetiségünk ki fejlesztésére is, de el lesz fojtva Fogaras várossa mint egy 5500 lélekre menő lankadhatatlan munkásságú már eddig 14 külön nemű célokkal el látott népe szabad ki fejlődhetése és tökélyesbülése, és kéntelen lesz a jó irányú nép az idegen érdekű elem közt eloszolva a semmit nem tevés örvényébe sülyedni. Ajálja Fogaras varossának szabaddá tételére felvéve is; mert Szeben és Brassó között mint egy 7 mértföldnyire feködvén az Olt folyó partján Szeben szék, Nagy Sink szék, Felső Fejér vármegye, köhalmi szék, és Brassó vidéke nagyobb része több mint 600.000-re menő munkás minden kereskedő város nélkül lévő része közt feködvén, egyedüli város, hol e temérdek nép kereskedhetik és hamarosan magának jó avagy rossz irányt vehet, honnan üdvös avagy kárhozatos eszmék terjedhetnek, a szerént a mint a város vezérelve lesz, nem egyes személyektől mint eddig csak egy városi szolgabírótól, hanem több tagból álló tanácsot kell e vezéreltetni, ön magának kell át adódni, hogy saját érdekét ön maga fejtsse ki és ön maga igyekezzék a maga érdekét a körülötte levő népre jó példájával ki sugároztatni és nemzetiségünk öregbítését minden áron eszközölni. Ennél fogva hű ragaszkodással reméli egyetemünk és egyszersmint kéri, hogy félre téve minden mások által netalán elő adandó személy a vagy egyes apró nemzeti érdekeket, a közös hongyűlés méltóztasson minél előbb komoly tárgyalás alá venni igazságos kérésünket, és tekintetbe véve azt hogy csak Fogaras várossa az, mely az egész vidék mint egy 60.000 és a szomszéd törvényhatóságok több száz ezerekre menő nép között, magába egyedül tart nemzeti elemet és fekvésénél fogva is csak egyedül arra való, hogy szabad királyi várossá légyen, minél előbb nyilatkoztassa Fogaras várossát szabad királyi várossá, hogy ha lehet, még ez ország gyűlésen képviselve legyen.

Költ Fogarasban 1848 év június 29-én tartott közgyűlésből.

Bethlen Gábor, főkapitán
Id. Hamar István, főjegyző

De când dorim să ne desfrecăm din labirintul tainic al sistemului învechit, atât de funest în lăuntruul său, de când se trezi în noi acca dorință ca, dincolo de interesul unora, să facem pași temeinici în promovarea bunăstării publice, doleanța noastră cea mai arzătoare fiind salvarea Făgărașului, unicul oraș din sărăcita noastră regiune, de monopoluri care nimicesc sufletul și capitalizarea, prin lăsarea sa pe tărâmul liberei dezvoltări, prin admiterea sa ca oraș cu drept liber regal, întru prosperarea naționalității noastre, întru extinderea viitoare a culturii pe seama fiecărui membru al întregii zone, și, mai ales, prin stabilirea unui fond nefluctuant și a sistemului dezvoltării nestânjenite pentru fiecare meserie existentă în cadrul orașului nostru, în dorința, numai astfel sperată și hărăzită, de a edifica un bastion de apărare al regiunii pentru ca naționalitatea noastră, constrânsă a exista între zidurile înguste ale orașului, nu va pieri în timp, ci, curmând orice strădanie a interesului străin, va contribui la propășirea beneficiului întregii noastre națiuni. În virtutea acestui sfânt țel, am dat mandat reprezentanților noștri reuniți la Dieta din 1834 și la cele ce au urmat în 1837, 1841 și 1847, ca, mai presus de toate, deslușind faptul că, în privința consolidării sigure, în special a naționalității noastre, cât de necesară este declararea orașului Făgăraș drept de sine stătător; să urgenteze admiterea cât mai rapidă a Făgărașului în rândul orașelor libere regești, dar orice strădanie și dorință arzătoare ar fi zadarnică, pentru că, se știe prea bine, că trimisul nostru a înfățișat cauza în 1837, dar Comisia metodică nu a făcut nimic necesar, iar doleanța noastră a rămas importantă și legală în cadrul măritelor deziderate, astfel că interesul personal a fost sacrificat în favoarea celui național, fapt care, dacă nu este rezolvat acum de către Dieta comună, atunci, la fel ca și scaunele Sibiu și Cincul, comitatul Alba de Sus, scaunul Rupea și zona Brașovului, situate între locuitorii de origine străină, și elementul fidel maghiar din regiunea noastră și din orașul Făgăraș este în pericol, dar conviețuiește în filonul dezvoltării naționalității din această interesantă parte a țării; dar va fi îngărdită evoluția liberă și capitalizarea populației orașului Făgăraș, cifrată la aproximativ 5500 de neobosite suflete muncitoare, care vizau, până acum, 14 scopuri de natură diferită, astfel că poporul de bună credință va fi obligat să se dizolve în elementul de interes străin și să decadă în abisul neputinței. Propuneți acordarea dreptului de oraș liber pentru Făgăraș, fiindcă, situat fiind la circa 7 mile între Sibiu și Brașov, pe valea Oltului, aflat deci în partea fără nici un oraș comercial între scaunul Sibiu, Cincul, Comitatul Alba de Sus, scaunul Rupea și aria Brașovului, cu cea mai veche parte înglobând mai mult de 600.000 de muncitori, este unicul oraș în care această mulțime de oameni poate face negoț și se poate călăuzi rapid pe calea cea bună sau rea, prin care se pot răspândi idei prielnice ori fatale, după cum va fi dirigit orașul, nu de anumite persoane ca până acum, anume prin judele orașenesc, ci trebuie condus de un consiliu, alcătuit din mai mulți membri, care trebuie să se identifice cu sine și să-și creeze interesul propriu, străduindu-se ca acesta să radieze spre cei din jur ca un exemplu demn de urmat și să obțină, cu orice preț, faima națiunii noastre.

Din acest motiv, universitatea noastră speră cu fidel devotament și solicită, totodată, ca, lăsând la o parte orice fel de interese eventual apărute, de natură personală

sau altele, minore naționale, dieta comună să aibă bunăvoința să pună grabnic, în serioasă dezbateri, justa noastră doleanță. Și având în vedere faptul că orașul Făgăraș este singurul care, în întreaga arie de circa 60.000 de locuitori și la care se mai adaugă peste câteva sute de mii din jurisdicțiile vecine, Făgărașul susține, în sine, elementul național. Totodată și prin situarea sa, este unicul îndreptățit să devină oraș liber regesc, să declareți, cât mai repede cu putință, orașul Făgăraș ca oraș liber regal, iar, dacă este posibil, să fie reprezentat chiar în actuala Dietă.

Datat la Făgăraș, în adunarea generală ținută la 29 iunie 1848.

Bethlen Gábor,
prim căpitan
Hamar István Senior,
prim notar

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Fasc. 2 A., nr. 241 a., f. 653-654.

130

Sfântu Gheorghe, 29 iunie 1848

Méltóságos Ezeredes Úr!

Folyó évi E 143. szám alatt hozzám intézett azon felszólítása nyomán, melynél fogva a székely katonaságnak felsőbb helyről parancsolt kimozdíthatása tekintetéből a 7ik és 9ik század körébeni teendők sietőlegi elintézésére felkért, van szerencsém méltóságodat értesíteni, miként jövő július 1° napján tartandó követválasztási közgyűlés bevégezésével a nevezett századok körébe kiszállandók s a teendőket a lehetőségig teljesíteni el nem mulatandom. Barátságos tisztelettel maradván a méltóságos ezredes úrnak alázatos szolgálja
Sepsiszentgyörgy, június 29én 1848

Márte domnule colonel!

Pe baza demersului dv. nr. 143/E. a.c. în care am fost solicitat să rezolv urgent problemele curente în sânul companiilor 7 și 9 secuiești, care urmează a fi detașate din ordin superior, am onoarea să vă informez că, îndată după terminarea adunării din 1 iulie în legătură cu alegerea de deputat, voi pleca la fața locului și nu voi întârzia să rezolv lucrurile. Rămân cu respect al Domnului Colonel serv umil.

Sfântu Gheorghe 29 iunie 1848.

Concept. Arh. Naț. Rom. D.J. Covasna. Sf. Gheorghe. Fond. Arh. Trei Scaune. Actele prim judelei regesc., nr. 339/1848. Foto: 7.825 – 7.828.

Târgu-Mureș, 29 iunie 1848

M. Vásárhely Junius 29. 1848.

Méltóságos Báró Ur !

méltóztatott jo Uram !

Megesék nállunk is a követ választás nagy zajjal és nagy meg hasonlással – B. Kemény Pál és nagy rész az értelmiségből Horváth Istvánt és Dosát akarák követeknek – a midőn a forradalom ifjú bajnokai az utca néppel a voltakat óhajták megmaradni. B. Kemény a volt követeket lemondásra is föl szollította, – s Proclamatiot is nyomatott ellenek – melly nagy reactiot szült az ifjú bajnokoknál – a birtokosi gyűlésbe senkit szóhoz jutni sem engedtek – hétfőn estve B. K[emény]nél az ifjak demonstratiot csináltak – bujtogatónak sat. neveztek s lekívánták az uttcára. A báró le is ment, s férfiasan nyilvánította, hogy életét elvehetik; de szabadságát s véleményét nem! Illy előzmények után kedden aztán véghez ment a választás – még pedig másfél óra alatt, mert az ifjúság bé zárátván a kapukat senkit se ki se bé a marchalisról nem bocsátottak ; a kik ott voltak azoknak kiosztott nyomatott votumakat bé vették, 700 körül voltak a szavazók – persze hogy nagy többséggel voltak megválasztva. A négy Lázár gróf – G. Rédei és Haller állottak az ifjúság élén ! – de már most úgy halszik hogy B. Kemény egy óvást indított a választás módja és a követek ellen – s több ezren remélik, hogy alá írják azon nyilvánítással, hogy nékiek nem kelnek ezen követek – s fel akarják Pestre küldeni, hogy ott ezen követeket ne fogadják el sat. sat. – Szép jövődöt ígér az illy egyetértés. Tegnap a vásárhelyi választás is megtörtént – maradtak a régiek.

Bartha úr éppen marchalis napján kün jára: de semmit nem végezhattünk – egyességre Nagyságod nélkül lépni nem akart ; – de különben is én 2000 forintot azon *puszta jószágért nem adhatok. Nagyságod jól ösméri mit ér az idei szép termést is a le takarítás mind fel emészti mert itt 4-edébe aratnak.* Hanem ha módot találunk hogy Nagyságod is nézetébe segítve légyen, s én is kárt ne valljak – úgy Bartha meg ígérte hogy befolyással lessz, s a Contractust együtt változtathattuk – csak Nagyságod egyezzék előbb belé.

Tegnap a Gróffal is sokat beszéllek Mojis felől, de még nem tudok ketté szakasztani – hanem reméllem meg edgyezhetünk.

Mojist illetőleg nem 33 ft. hanem a mint a Contractus mutattya éppen 100 czüst huszas maradt még fizetetlen – rövid időn meg fogjuk küldeni.

Tófalva iránt gondolkozom, s egy pár nap alatt tudositom Nagyságodat, hogy miként látnám célszerűnek egyeztetni: – mert bizony még addig időm nem s most is a postáról szinte meg késtem.

Prea mărite Domnule Baron !

Măritul meu Domn !

S-a efectuat și la noi alegerea de deputați, cu mare gălăgie și mare dezbinare. Baronul Kemény Pál și marea majoritate a intelectualilor i-au vrut ca deputați pe Horváth István și pe Dosa – [în schimb] tinerii combatanți ai revoluției, împreună cu oamenii străzii, au dorit realegerea foștilor deputați.

Baronul Kemény i-a și somat pe aceștia din urmă să demisioneze, redactând chiar o proclamație împotriva lor. Faptul a provocat o vie reacție în rândurile tinerilor combatanți. În adunarea moșierilor aceștia [?] au împiedicat orice luare de cuvânt. Luni seara, tinerii au demonstrat [în fața casei] baronului Kemény: l-au făcut instigator etc. și au cerut să iasă în stradă. Baronul a și coborât, declarând bărbătește că i se poate lua viața, dar libertatea și părerea, nu!

După asemenea antecedente, marți au și avut loc alegerile și, încă într-un [timp scurt], adică într-o oră și jumătate. Tinerii au închis porțile, au împiedicat orice intrare sau ieșire de la adunarea marcală.

De la cei prezenți, au luat buletinele de vot împărțite – au fost vreo 700 de votanți – evident că au fost aleși cu mare majoritate. În fruntea tineretului, s-au aflat cei patru conți Lázár, contele Rédei și Haller!

Dar precum se aude, baronul Kemény a înaintat un protest împotriva modului în care s-au efectuat alegerile și împotriva deputaților. Mii [de oameni] nutresc speranța că vor putea semna și acea mențiune că ei nu vor să aibă de a face cu acești deputați. Vor să-l trimită la Pesta, ca acolo ei [deputații aleși] să nu fie acceptați etc. etc. Frumos viitor promite o asemenea înțelegere.

Ieri, s-au efectuat alegerile și la Târgu-Mureș, au rămas vechii [deputați].

D-l Bartha a fost aici chiar în ziua adunării marcale dar n-am rezolvat nimic fără dvs.. N-a vrut să facă nici o înțelegere.

De altfel, eu nu pot plăti 2000 de forinți pentru acel pământ. Măria Ta știe bine cât valorează. Producția bună din acest an va fi absorbită de strângerea recoltei, deoarece aici se ară numai într-o pătrime. Dar dacă vom găsi o modalitate ca Dvs. să fiți sprijinit în poziția adoptată și ca nici eu să nu rămân păgubit, d-l Bartha a promis că ne va sprijini în schimbarea contractului. Pentru aceasta, Măria Ta trebuie să fie de acord.

Ieri, am purtat o discuție lungă și asupra lui Mojis cu contele. Dar încă nu pot să împart în două – sper însă că vom ajunge la înțelegere.

În ceea ce-l privește pe Mojis, conform contractului, au rămas neachitați 100 de crăițari de argint și nu 33 de forinți. Îi vom trimite în timpul cel mai scurt.

În legătură cu Tofalva, mă mai gândesc și, în câteva zile, vă voi înștiința cum văd eu lucrurile și cum vom putea să ne înțelegem.

Până acum, nu am avut timp [să mă ocup de problemă] și, acum, aproape am întârziat de la poștă.

Rămân în grația Măriei Tale,

serv umil,
Illyés István

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Covasna. Sf. Gheorghe. Fond. Báró Apor Család Levéltára nr....

132

Ciucsângeorgiu, 29 iunie 1848

Méltóságos király bíró úr!

A nemzet őrsereg öszve írására a múlt közgyűlés által Menaság, Szent György és Bánkfalva részire csekély személyem lévén megbízva, miután a méltóságod elnöklete alatt az öszve írás módja megállítatott, ezen kötelességem teljesítéséhez fogtam. Menaságon előleges hír tétel mellett megjelentem folyó hó 21-én, és a kijelölt személyekkel az öszve írás a legnagyobb csendességgel véghezment, amint hogy azt alázatos tisztelettel idezárva küldöm, azután azonba annyi változás történt a tisztviselők között, hogy Istvánffy Alajos helyett zászlótartónak Csiszér István, e helyett őrmesternek János Antal és Incze József vállasztattak.

Szent Györgynek 22-ikre tettem volt időt, mikorra számosan gyűltek is öszve. de közöttök lehet e ingerültséget észrevenni, ami, hogy küldetésem kijelenttem, azonnal ki is tört. fészegetni kezdték némely most nős személiek. hogy a népgyűlés az őrsereg öszveírásáról nem rendelkezett, ők nem hallották, nálók nélkül alattomoson nem is rendelkezhetett – nem kell nekik király bíró, dulló nemes ember, véghez tudják ők vinni azok nélkül is, s elküldeni ahova szükség, adjam át azon írást, melybe az ők nevök, az ők megegyezéseken kívül hogy is íratott belé, alattomos és hamisnak kell lenni/ azonban akiké belé volt írva azok nem lármáztak/, s több ilyen félék- s mindezeknek forrása hol vagyon, nem tudom, annyit nyilatkoztattak, hogy a méltóságos esperes úrhoz fogják vinni s jovaslata szerént cselekedni, s veszem is észre, mert mint a méhek a küpübe, úgy járnak oda, akivel ottan íratnak, végeznek, mindent. A nagy láрма között az öszve írás csakugyan megtörtént, jót, rosszat, időtlent, mindent öszve írtak, amint hallám Pestre fel is küldötték. Bánkfalva hamarébb öszve írván őrseregét mint a bizottmány kiszállhatott volna, nekik tehát 24^{én} egy a Jegyzőkönyv szerént megállított lajstrom mustrát küldöttem s megírtam, hogy a szerént beírván küldjék

be hozzám, de ide is a szentgyörgyiek ármánykodása lehátván, ezt nem tették, hanem ők is a nagyon tisztelt esperes úrhoz menvén, íratlak, mi nékik tecet és javasoltattott és ingyök szerént esett és a szentgyörgyivel Pestre küldetett. Méltóságos Király bíró Úr! A közgyűlés által kinevezett bizottmánynak tekintélye meg van gyalázva, porba tiporva, ha erélyes fellépés vagy pedig felszollítás nem tétetik, az ilyen elbizottság erőszakosságra is fajulhat. Telyes tisztelettel lévén a méltóságos Király bíró úrnak alázatos szolgálja

Szentgyörgy, 29-ik Szent Iván hó 1848.

Tompos Ferenc
R[endes] székező bíró és biztos

Mărite domn Jude Regesc!

În vederea conscrierii gărzii naționale pentru Armășeni, Sângeorgi și Bancu, adunarea generală trecută a numit persoana mea modestă. După ce, sub președenția Măriei Tale, s-a stabilit modul conscrierii, m-am apucat de îndeplinirea acestei obligații. La Armășeni, cu amenințare făcută în prealabil, m-am prezentat în 21 a lunii curente [unde] cu persoanele desemnate, conscrierea s-a desfășurat în cea mai mare liniște, ceea ce vă și trimit cu stimă supusă aici în anexă. După care a intervenit doar acea schimbare între funcționari, adică în locul lui Istvánffy Alajos a fost ales ca stegar Csizsér István, iar în locul acestuia, ca plutonieri, au fost aleși János Antal și Incze József.

Pentru Sângeorgi, am fixat data de 22 când s-au adunat în mare număr, dar între ei s-a putut observa o agitație, ceea ce a și izbucnit imediat ce am anunțat scopul misiunii mele. Unele persoane, acum căsătorite, au început să insiste că adunarea populară n-a dispus în legătură cu conscrierea gărzilor; ei n-au auzit, fără ei nici n-ar fi putut să dispună pe furiș; n-au ei nevoie de jude regesc, nici de jude nobiliar, căci ei o pot realiza [conscrierea] fără ei și o pot trimite acolo unde trebuie; să-i predau conscripția – în care nu se știe cum s-a înscris numele, fără acordul lor – ceea ce trebuie să fie cu șiretlic și cu fals (încă aceia ale căror nume au fost înscrise, nu au făcut gălăgie) și altele de genul acesta.

Unde este izvorul acestora, nu știu, atâta au declarat că se vor adresa Măriei Sale, d-lui protopop, și vor acționa conform propunerii sale – și observ că așa merg la el ca albinele la stup, îl pun să scrie și împreună cu el aranjează totul.

În această mare gălăgie, conscrierea s-a realizat, într-adevăr, și am conscriș pe toți cei buni, pe cei răi, indiferent de vârstă și, precum am auzit, au trimis-o la Pesta.

Bancu și-a înscris gărzile încă înaintea deplasării comitetului acolo, astfel că lor le-a trimis, în data de 24, o listă model stabilită conform procesului verbal; i-am scris să mi-o trimită înapoi, înscriindu-se conform aceleia. Dar intrigarea aceloră din Sângeorgi ajungând și aici, ei n-au făcut acest lucru, ci s-au dus la prea stimatul d-l protopop

și l-au pus să scrie ce le-a plăcut lor, ce le-a fost propus și ce le-a convenit după care au trimis-o [lista] la Pesta împreună cu cea din Sângeorgi. Mărite Domn Jude Regesc! Prestigiul comitetului desemnat de adunarea populară este defăimat, este călcat în picioare; dacă nu se va lua o atitudine energică sau nu se va lansa un apel, asemenea semeție poate să se transforme în violență.

Cu stimă deplină ai Prea Măritului Domn, Jude Regal serv umil,

Sângeorgi, 29 iunie 1848.

Tompos Ferenc
jude scaunal și comisar

Original. M.O.L. Budapesta. Az 1848-49-i Minisztériumi levéltár. Vay Miklós kormánybiztosi iratai, nr....Foto. 18.993.

133

Șumuleu, 29 iunie 1848

Felséges Királyi Fő kormány Szék

Gyimesbe települt Gergely András székely gyalogkatonă panassza következtében az ő és sok más lakosok terhelteése aránt megrendelt és véghez is vitt, s innen idei Bőjtelő hó 6^{ről} 254. tavai Eln. szám alatt felterjesztett nyomozódási munkálatot és panaszt múlt Szentgyörgyhó 18^{ről} 2707 szám alatt azon rendeléssel méltóztatott visszaküldeni a F[elséges] Királyi Főkormány Szék, hogy azokat a nemes székek tárgyalás végett adjam át, és az eredményről annak idejében tegyek tudósítást. Mivel azonban a most idézett rendelésből nem tetszik ki, ha a törvény-székek, vagy a szék közgyűlésének kellessen é tárgyalás véget átadni, errőli bővebb értesítésnek aláztos kérése mellett felfejteni szükségesnek vélem, hogy ha a törvény-székek lészen átadandó a panasz és munkálat, természetesen a panaszoltatott közönségek és megyék előleges meghívása, az adatok közlése nélkül meg nem történhet; ekkor a feljajdult lakosok még nagyobb üldözésre számíthatnak, mert a még mindég katonai hatalom alatt lévő székelyek a polgári hatóság tisztjeitől semmit sem függén, a sérelmesek elleni bosszuállások minden akadályoztatás nélkül tömének ki: – nem másként lenne akkor is dolgok, ha közgyűlés eleibe kerülne a panasz, hol csakugyan sikeresen nem is tárgyalatthatik. Midőn tehát e részbeni utasításomat kémém – vonatkozva tavai 254. E. szám alatti feljelentésemben megírtakhoz, aláztos tisztelettel öröklök a

Felséges Királyi Fő Kormány Széknek

Csik Somlyon Sz. Iván hó 29^{én} 1848

alázatos szolgája
Balási József
Fő Kir[ály] Bíró

Urmând plângerea lui Gergely András, infanterist secui stabilit la Ghimeș, activitatea de investigare și plângerea înaintată anul trecut pe data de 6 martie, având numărul 254, toate demarate și duse la bun sfârșit ca urmare a împovărilor mai sus numitului, precum și a altor locuitori, Prea Măritul Guberniu a binevoit să-mi retrimită decretul cu numărul 2707, dat în ziua de 18 a lunii trecute, decret conform căruia trebuia să trimit pentru dezbatere la acel scaun, atât plângerea, cât și investigația făcută, iar despre rezultat, să ofer înștiințare la vremea potrivită. Întrucât, din decretul mai sus citat, nu reiese dacă tribunalul sau adunarea generală a scaunului trebuie să pună capăt discuției, consider necesar ca, pe lângă stăruitoarea cerință și detaliata înștiințare, în condițiile în care tribunalului i se va da plângerea și investigația, aceasta, firește, să nu se poată face fără comunicarea datelor și înștiințarea prealabilă a comitatelor, respectiv a oamenilor jeluiți: altfel locuitorii, care se plâng, se pot aștepta la o prigoană și mai mare, căci secuii aflați încă sub ocupație militară nu pot conta cu nimic pe dregătorii autorităților civile, astfel că răzbunările contra celor prejudiciați s-ar face fără nici o piedică. Lucrurile nu ar sta altfel, nici dacă plângerea ar ajunge în fața adunării generale unde, de asemenea, chestiunea nu s-ar dezbate cu succes.

Cer, în această sens, îndrumare în legătură cu cele menționate în denunțul de anul trecut, cu numărul 254 E, rămânând, cu adâncă stimă, umilul supus al Măritului Scaun Gubernial

Șumuleu, 29 iunie 1848.

Balási József
Prim jude regal

Original. M.O.L. Fond. G.P., nr. 8.348/1848.

134

Aiud, 29 iunie 1848¹

Tisztelt Belügyminiszter Úr!

A tegnapelőtt felindítai bătorkodott jelentésem idejétől fogva a kormányom alá bízott törvényhatóságba semmi olyas aggasztó magát elő nem adta. Abrudbánya környékén, hol a főkormányi biztosság működik, a főbírótól vett tudósítás szerint szándékoltatott ugyan a közcsend felzavarása, de a katonaság megjelenése és a biztosság ottléte a zavart elnyomta, továbbá Balásfalva környékén néhány helységek amiatt, mert nekik unió nem kell, míg abba a balásfalvi kormány belé nem egyezik, az úrbéri viszonyokat megszüntető körlevelet – melyben közbevetőleg szólva, a legtavolabbról se volt szó az unióról – a szolgabírónak visszaküldették azon kijelentés mellett, hogy ők a magyar királytól függeni nem akarnak. Ezen tudósítást vévén, rögtön

rendelkeztem a bocsárdi unitus pap és két volt úrbéres – kik magokat ezen zavargás élire tették – bėjövelele felül, és mindent el fogok követni a közcsend biztosítására.

Amint elébbi levelembe tegnapelőtt is érinteni bátorzkodtam, itt amiatt, mert Balásfalva e megyébe fekszik, nagy a forrongás, annyira, hogy jelenlétem elkerülhetetlen szükségesnek találván, czennel tisztelettel kérem minister urat, miképp méltóztasson engemet az ország gyűlésére való megjelenéstől feloldozni, úgy hiszem, miképp minden igyekezetem mellett messze azon idő, midőn innét akárhova eltávozhassam. Mely jelentésem után alázatos tisztelettel maradok tisztelt minister úrnak alázatos szolgája

Ifj. Kemény István
alsó-fehéri főispán

Onorate Domnule Ministru de Interne!

Alaltăieri am îndrăznit să vă trimit un raport. De atunci, în jurisdicția încredințată administrării mele, nu a avut loc nimic îngrijorător. În împrejurimile Abrudului, cum reiese din înștiințarea prim judeului, unde [actualmente] își desfășoară activitatea comisia gubernială, s-a intenționat tulburarea liniștei publice. Ea a fost zădărnicită de apariția armatei și sosirea comisiei.

În continuare, din înștiințare, reiese că unele localități din jurul Blajului din simplul motiv că nu vor uniunea până când guvernul de la Blaj nu va fi de acord cu ea, au retrimis prim judeului circulara cu desființarea relațiilor urbariale – deși în paranteză fie spus în ea nici pe departe nu se vorbește despre uniune – declarând că ei nu vor să depindă de regele maghiar.

După primirea acestei înștiințări, am dispus imediat să se prezinte [aici la Aiud] preotul unit de la Bucerdea și cei doi foști urbariali, care s-au pus în fruntea acestei tulburări: [în continuare], voi face totul pentru asigurarea liniștii publice.

Precum am îndrăznit să menționez Domniei Tale și în amintita scrisoare trimisă alaltăieri, în acest comitat, din motivul că Blajul se află aici, agitația este mare, astfel prezența mea este mai mult decât necesară.

De aceea, Vă rog cu stimă, D-le Ministru de Interne să mă scutiți de a participa la Dietă.

Părerea mea este că, în ciuda strădaniilor mele, mult timp va trece până când voi putea pleca undeva.

După raportarea căroră, rămân cu stimă al D-lui Ministru de Interne

serv. umil
Kemény István junior
comite suprem al [comitatului] Alba de Jos.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, nr. .... / 1848. Foto: 26.907 – 26.908.

1 Data ștampilei de poștă din Aiud: 29 iunie 1848.

Aiud, [29 iunie] 1848

Nagy Méltóságú Gróf Úr!

Kerületi fő bíró Benedek Joseftől, e pillanatba vett hivatalos tudósítás nyomán, sietek Excellentiadat tisztelettel tudósítani, mikép azon lázító kinek elfogott két renbeli leveleit e folyó hó 23^{dik} napján bátorkodtam vala Excellentiád színe elejébe juttatni, Moga Josef ugyan azon napról Abrudbányára tett rendelkezésem, és az érintett levelek megküldése következtébe, elfogatatott, mint szintén a híres Jánk Abrahám is üzöbe vétetett. Most már szándékom megvizsgáltatni sárdi, Pap Nyikuláj irományait, kihez a többször érintett levelek intézve valának.

Mely hivatalos jelentésem után, mely tisztelettel maradtam
Excellentiádnak

Alázatos szolgája
If. Kemény István
fő ispán

Prea Mărite Conte!

Milostivul meu domn !

În urma înștiințării primite, în acest moment de la prim judele districtual Benedek József, mă grăbesc a aduce la cunoștința Excelenței Voastre că, în urma dispozițiilor mele date [în 23 iunie] [autorităților din] Abrud și în urma trimerii scrisorilor în cauză, instigatorul Iosif Moga a fost arestat. Scrisorile sale au fost confiscate, în două rânduri, și am îndrăznit să vi le trimit în data de 23 a lunii curențe.

La fel a început și urmărirea vestitului Iancu Avram.

Acum am de gând să examinez hârtiile lui Nicolae Pop din Șard, căruia i-au fost adresate scrisorile mult pomenite.

După raportarea oficială, rămân cu stimă adâncă al Excelenței Voastre

Serv umil
Kemény István junior
Comite suprem

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1759/1848.

Mediaş, 29 iunie 1848

8057 / 848

Hochlöbliche Königliche Landes Regierung!

Am 28t Junius l.J. ist das hohe Einberuffungsschreiben Sr k.k. Hoheit des Erzherzogs Stephan, Palatins von Ungarn, zu dem sich in Pest am 2t Julius l.J. versammelnden Reichstage allhier angelangt. Wenn nun gleich dieser Stuhl bereith ist, dieser hohen Weisung Genüge zu leisten, so findet sich derselbe dennoch in der besondern, mit einer physischen Unmöglichkeit verbundenen Lage, auf der einen Seite zur Befolgung des hohen Regierungs Erlaßes vom 7t Junius l.J. Gub. Zahl 7147 / 848, nach welchem die Wahl der Abgeordneten zum besagten Reichstage, nur nach Bestätigung des 1ten und 2ten Siebenbürgischen 1848er Gesetzes, welche hieher bis diesen Augenblick auf gesetzlichem Wege noch nicht mitgetheilt worden sind, geschehen soll, verpflichtet auf der andren Seite aber, durch die späte Einlangung des hohen Einberuffungsschreibens mit der Wahl, der Absendung und Reise der Abgeordneten nach Pest auf den Zeitraum von drei Tagen beschränkt, den eröffneten Reichstag ohnmöglich terminmäßig beschicken zu können. In solchem Zusammenhange hat denn derselbe sich bewogen befunden, durch sein gesetzliches Organ den Antrag zu stellen, womit die solchfällig fürwaltenden Umstände der hohen Landesstelle einberuffet und bei Hochderselben bewirkt werden möchte, daß dieser Stuhl, wenn seine Abgeordneten am 2t Julius l.J. zum Reichstage in Pest nicht eintreffen könnten, als entschuldigt angesehen, inzwischen aber daselbst keine diesen Stuhl insbesondere, und in wie weit derselbe einen integrierenden Theil des ganzen sächsischen National Körpers bildet, auch keine die sächsische Nation in concreto berührenden Angelegenheiten verhandelt werden müßten, da derselbe, in diesem Falle, gegen die Gültigkeit einer solchen Verhandlung, an welcher der betheiligte Theil zu nehmen, durch eine physische Unmöglichkeit verhindert wird, hiemit förmlichen Protest einlegen. – Indem der Magistrat die solchfällige Erklärung und bezuglichen Protest, seiner Pflicht gemäß, Einer Hoch Löblichen Königlichen Landes Regierung einzu-beruffen die Ehre hat, stellet derselbe zugleich den Antrag, auch seinerseits theilend, das gehorsamste Ansuchen, womit Hochdieselbe, als vermittelnder Organ zwischen dem Fürsten und den Landes Gerichtsbarkeiten die vorausgeschickte Erklärung des hiesigen Berichtes an Seine k.k. Hoheit den ungarischen Reichs Palatin sowohl, als an die Löblichen Ungarischen Reichs Stände vorvortlich Einzubegleiten geruhen wolle. Mit vollkommenster Hochachtung geharrend

Einer Hoch Löblichen Königlichen Landes Regierung

Gehorsamste Diener.

Magistrat k. der Stadt und des Stuhls Mediasch

Daniel Gräser m.p.

Mediasch am 29t Junius 1848
Mag. Zahl 1698 / 848

8057 / 1848

Preaonorat Gubemiu!

În data de 28 iunie a.c., ne-a parvenit înalta scrisoare a Înălțimii Sale c.c. Arhiducele Ștefan, Palatin al Ungariei, de convocare la Dieta care se întrunește la Pesta în 2 iulie a.c. Chiar dacă acest scaun este gata să dea ascultare pe dată acestei înalte indicații, totuși, se află într-o situație de imposibilitate fizică, pe de o parte de a da curs înaltei ordonanțe a conducerii din 7 iunie a.c., nr. gub. 7147 / 1848, conform căreia alegerea deputaților la menționata Dietă să aibă loc doar după confirmarea legilor transilvane nr. 1 și 2 din 1848 – confirmare care, până în acest moment, nu a fost comunicată pe cale legală: pe de altă parte însă, se vede obligat prin primirea întârziată a înaltei scrisori de convocare să se limiteze la un interval de trei zile, pentru a asigura alegerea, trimiterea și călătoria deputaților la Pesta, ceea ce face imposibil de a se da curs convocării la Dietă în timpul stabilit. În aceste circumstanțe, același [scaun] a găsit cu cale să propună, prin intermediul organului său legal [Magistratul], ca în actualele împrejurări să se intervină la înaltul for al țării pentru scuzarea scaunului, dacă deputații săi nu ar putea ajunge la Dieta din Pesta până în 2 iulie a.c. Însă, între timp, să nu se dezbătă nici o chestiune referitoare la acest scaun în special și – în măsura în care acesta formează o parte integrantă a corpului național săsesc – nici o chestiune care are atingere *in concreto* cu națiunea săsească; în caz contrar, [scaunul] respingând valabilitatea unor astfel de dezbateri, la care cel îndreptățit să ia parte este în imposibilitate fizică [de a-și exercita dreptul] și depunând un protest formal Magistratul are onoarea de a trimite preaonoratei conduceri regale a țării această declarație, care ține de datoria sa; concomitent îi propune și o roagă cu supunere ca ea, în calitate de organ intermediar între principe și jurisdicțiile țării, să binevoiască să trimită declarația acestui raport atât Alteței Sale c.c. a Palatinului Ungar, cât și onoratelor Stări ale Dietei ungare.

Rămânem cu deplină considerație ai preaonoratei conduceri regale a țării
slujitori supuși,
Magistratul c. al orașului și scaunului Mediaș,
Daniel Gräser m.p., jude scăunal
Michael Krüger m.p., senator și prim notar

Mediaș, 29 iunie 1848
Nr. Mag. 1698 / 1848

Bistrița, 29 iunie 1848

Zahl 1313/1848

eingereicht den 29 Juni 848

Den der hiesigen Distrikts Comunitaet zur Zahl 1189/I.J. von kurzer Hand hinübergegebenen Universtiaets Erlass vom 3t. Juni 848 M.Z. 648, die Abwendung der nachtheiligen Folgen betreffend, welche aus der, durch die sächsischen Landtags Deputirten gegen den Willen der Nation eingegangenen bedingungslosen Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn, hergeleitet werden könnten, begutachtet dieselbe unter ihrer Zahl 64/I.J. dahin: es solle durch die L. Nations Universitaet Allerhöchst Seine Majestät im Namen der ganzen Nation allerunterthänigst gebetten werden, den zu unterbreitenden Unions Artikel nur mit der ausdrücklichen Klausel zu bestätigen geruhen zu wollen, dass die sächsische Nation ihre Municipal-Verfassung, Sprache, Autonomie, Gebiets Integrität, Verwaltung durch selbstgewählte Beamte unter ihrem selbstgewählten verfassungsmäßigen Oberhaupt, ausdrücklich gewährleistet werde.

Nach dem in diesem Sinne der L. Nations Universitaet erstatteten Bericht, noch mehr aber durch die inzwischen erfolgte Allerhöchste Bestätigung des UnionsGesetz-articels erledigt.

F.

M.Z. 1331

Distrikts-Communitaet Gutachten zur Z. 64/848

Nach genauer Erwägung aller im vorliegenden Erlasse mitgetheilten Umstände, ist diese Communitaet der unmassgeblichen Meinung, womit durch die Löbliche Nations-Universitaet bei Allerhöchst Seiner Majestät, im Namen der gesammten Nation, allerunterthänigst gebetten werden, den zu unterbreitenden Artikel bezüglich der Unionsfrage nur mit dem ausdrücklichen Klausell Allernädigst zu bestätigen, dass der sächsischen Nation, ihre freisinnige Verfassung der Municipalitaet, Sprache, Autonomie, Gebiets-Integritaet, Eintheilung und Verwaltung durch selbstgewählte Beamten, unter ihrem verfassungsmäßigen, selbstgewählten Nations Oberhaupt, ausdrücklich gewährleistet werde. Wovon der Löbliche Magistrat, zur Veranlassung des diesfalls Nöthigen, in die Kenntniss zu setzen kommt.

Extr. durch

Croner,

Ober Notair

Nr. 1313/1848

Înmânat la 29 iunie 1848.

Sub nr. 64/a.c. a fost avizată favorabil decizia Universității din 3 iunie 1848, nr. Mag. 648 – comunicată de curând comunității acestui district sub nr. 1189/a.c., privind prevenirea consecințelor negative, ce ar putea decurge din uniunea Transilvaniei cu Ungaria, acceptată necondiționat de deputații dietali sași împotriva voinței națiunii. Și anume, Maiestatea Sa va fi cu supunere rugată, în numele întregii națiuni, să binevoiască să aprobe articolul uniunii, ce îi va fi prezentat numai cu stipulația garantării exprese a constituției municipale, a limbii, autonomiei, integrității teritoriale a națiunii săsești, precum și a administrării ei prin funcționari aleși de ea însăși sub oblăduirea conducătorului ei, ales tot de națiune în mod constituțional.

S-a soluționat aceasta în sensul raportului adresat onoratei Universități Naționale și, în special, prin prealabila sancționare a articolului legii uniunii, aprobat între timp.

F.

Nr. Mag. 1331

Avizul comunității districtuale nr. 64/1848

După cântărirea atentă a tuturor împrejurărilor descrise în ordonanța de mai sus, comunitatea a ajuns la opinia nezdruccinată că onorata Universitate Națională trebuie s-o roage pe Preaînalta Sa Maiestate, în numele întregii națiuni, să binevoiască să aprobe articolul privitor la chestiunea uniunii doar cu stipulația expresă privind garantarea specială a constituției liberale, a municipalității, limbii, autonomiei, integrității teritoriale a națiunii săsești, a împărțirii și administrării ei prin funcționari aleși de ea însăși, sub oblăduirea conducătorului național ales de ea în mod constituțional. I se comunică acesteia onoratului Magistrat, pentru a dispune cele necesare.

Extras

Croner,
prim notar

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Cluj. Fond. Actele Magistratului Bistrița. M.Z. 1331/1848.

138

Bistrița, 29 iunie 1848

M.Z. 1323/848

Eingereicht d. 29t Juni 848

Mittelst Protokoll Auszug unter Z. 69/d.J. stellt die hiesige Distrikts Comunitaet die derselben von k. H. [?] zur Begutachtung übergebene, von den diesseitigen

Landtags-Deputirten Weiß und Hofgräf in der Anlage ihres Berichtes v. 5 Juni d.J. anher gesendete Denkschrift, die den Siebenbürgischen Ständen zur Einbegleitung an den ungarländer Reichstag unterbreitet werden wolle, u. welche diejenigen Rechte bezeichnen, die zu Folge positiven u. Vernunft Rechten, der neuen staatlichen Einigung der beiden Schwesterländer in Beziehung auf die Sachsen, als Grundlage dienen möge, – mit dem Bemerken zurück: daß, da die Comunitaet von der Löblichen Nations Universitaet hierüber ihr Gutachten abzugeben aufgefordert worden sei. und solches auch unter Z. 64 d.J. abgegeben habe, bei welchem sie auch dermalen verbleibe – so wolle sie doch nicht verabsäumen, nach geschehener Verhandlung sämtlicher mittlerweile hieher gelangter, diesen Gegenstand in sich fassender Zuschriften, auch hierauf ihre Meinung abzugeben.

Wird zur Wissenschaft genommen.

Schmidt

Nr. Magistrat 1323/1848

Înaintat în 29 iunie 1848.

În extrasul de protocol nr. 69 din anul curent, comunitatea acestui district înapoiază memoriul care îi fusese înmănat pentru avizare de [?], aflat în anexa raportului din 5 iunie a.c. al deputaţilor dietali din localitate Weiß şi Hofgräfer, memoriu care se doreşte a fi predat de către Stările transilvane Dietei ungare şi desemnează acele drepturi care, pe baza dreptului pozitiv şi al raţiunii în ceea ce-i priveşte pe saşi, pot sta la temelia noii unificări statale a celor două ţări surori. [Comunitatea districtuală] adaugă observaţia că a fost solicitată de către onorata Universitate Naţională să avizeze această chestiune, avizul depunându-l sub nr. 64 a.c. menţinându-şi şi acum opinia respectivă, dar nu omite de a o repeta prin prezenta, odată cu încheierea dezbaterilor şi sosirea, între timp, a tuturor adreselor privitoare la acest subiect.

Se ia la cunoştinţă.

Schmidt

Original. Arh. Naţ. Rom.D.J. Cluj. Fond Actele Magistratului Bistriţa, nr. 1323 1848.

139

Abrud, 29 iunie 1848

Nagy Méltóságú, Méltóságos Gróf Fő Kormányzó Úr,
Kegyelemes Urunk!

Az Abrudbányára rendelt katonaságon kívül a topánfalvi és offenbányai uradalmak vidékein kitörés pontján állott nép lecsendesítésére és a kívánt rendnek helyreállítására

mellénk segítségül rendelt másfél század székely katonaság folyó hó 27^{én} délután a 1 és 2. óra között megérkezvén, és annak elhelyeztetéséről és alkalmazásáról kívánván a biztosság gondoskodni, legelőbb is azt látta szükségesnek elhatározni, hogy azt mint csupán szállásoló, vagy mint végre hajtó erőt használja? – másodsor, hogy melyik helységbe, miféle katonaságot szállítsan; melyekre nézve mivel sem személyes megbántás, sem tetteges engedetlenség eddig elé nem mutatkozott, s hogy a katonaságnak végrehajtás képpen fellépése által az ingerültség nagyobbra ne feszítettessék ezzel a kedélyek kibékítése és az engedelmség úgy a köz csend és rend helyreállítása ne nehezítettessék, célirányosnak látta a biztosság a katonaságot egy előre Topánfalván és Bisztrán csupán szállásolásképpen elhelyeztetni; a biztosság intézkedései ellen nyilvánítandó legkissebb ellenszegülés vagy engedetlenség esetében pedig mint végrehajtó erőt használni, mind két helységbe félfél század székelység és félfél század sorkatonaság szállíttatván bé. Mely intézkedésről, valamint a katonaság parancsnoksága, úgy a katonák szállásainak és élelmezésének elrendelhetése végett kerületi fő bíró Benedek József értesítették.

Ezen értesítésünk következtében egy óra múlva a helybéli székely katonaság tisztjei, az első százados Vitkai úr vezérlete alatt a biztosság előtt megjelenvén, azon nem kicsiny aggodalmukat terjesztették a biztosság eleibe hogy mivel a Thordáról ide érkezett székely katonaság már kiindulásakor úgy volt értesítve, hogy ezen vidékbe a csendnek és bátorságnak helyre állítására nem gamisonba, hanem mint adsistentia, mely dijj kapással van egybekötve, van ide rendelve; és már csak Zalathnára is érve, dijjainak kiadását nem csak kérte, hanem sürgetve követelte, és ottan a tiszt urak csak is azzal nyugtathatták meg őket, hogy nem kapván még a végre pénzt, ki nem adhatják; ide érkezve pedig, és már tegnap a két székely század magát telyesen rendezve, a katonaság a rendes fizetésen felyül őket illető dijjnak kiadását újból is élénken szorgalmazta, és mivel a tiszt urak nagyon is tartanak attól, hogy a katonaság (mely a közelébbi időkben a tartozó telyes engedelmséggel még tisztjei iránt sem viseltetik, minek is több ízben adták már jeleit) a követelt dijj megtagadás esetében, felzúdul és a helyett hogy a kívánt célra magát alkalmaztatni engedné, talán inkább az inneni visszatérésre nyilatkoznék – hivatalosan megtalálták a tiszt urak a biztosságot azon dijj megadását kieszközölni. Mely körülménynek f]olyó] év Sz. Iván hó 26^{ról} 1649 és 1674 E. számok alatt tisztelt kegyes rendeletei következtében Nagy Méltóságodnak – alázatos felterjesztése mellett : miután egy felől a katonaságra a fellázasztott vidékbéli nép lecsendesítésére , és a megbomlott rendnek teljes helyreállítására oly nagy szükség van, hogy a legüdvösebb intézkedéseink is, csak a katonai szoros fegyelem mellett nyerhetnek óhajtott eredményt: de másfelől azon kényes esetbe, ha éppen azon segéd erőt , mely a katonaságba van , részünkre rendelve – azon fenforgó okból: hogy t. i. a követelt és részökre már kiindultakkor biztosított dijt meg nem kapják – a békétlenség miatt engedetlenségre fajulva részünkre fel nem használhatunk, éppen a végső ponton, midőn t. i. a rendnek és csendnek helyreállítására kívánnánk erélyesen fellépni, nem lenne segéd erő kezünk között. Kötelességünknek tartjuk Nagy Méltóságodnak méjj tisztelettel az iránt esedezni, miszerint: ezen körülményeknek tekintetbe vételével minket arra felhatalmazni méltóztasson, hogy mi a mellénk rendelt egész

katonaságot a rendes fizetésen felyül követelt dijj kiadásáról biztosithassunk, mely alázatos kérésünkre csak nem kényszerítve látjuk magunkat.

A mi pedig a költségek hordozását illeti: mivel a bujtogatásnak és lázzításnak engedett vidékbéli népnek veszélyes, fenyegető mozgalmi idézték elő a biztosságnak és katonaságnak kirendelését, azon nép a költséggel méltán terheltethetik, mely tereh azonban nem egyes egyénekre, hanem számos helységekre melyek t. i. a biztosság ide érkezése után is, fegyverkezve felkeltek és a hazának nagy részét rémülésbe ejtették: kötelességünknek tartjuk tisztelettel jelenteni, hogy offenbányai jegyző és azon vidéki bujtogató Móga József folyó hó 27^{én} úgy topánfalvi Korkés János bujtogató, if. Jánk Ábrahámnak segéd társa, folyó hó 28^{án} itten helyt elfogattattak, letartóztatattak, és őrizet alá tétettek, a többiek iránt is, a kik csak gyanúsak nyomós intézkedéseinket megtévén.

Éppen a midőn jelen alázatos felterjesztésünket bé végzendőnk valánk, jelent meg előttünk az egész székely tisztí kar, és a legénység részéről hozzánk küldöttséggel megbízott 4 altiszteket bémutatá, kik is abba nyilatkoztak előttünk hogy ők assistentiára lévén mellénk rendelve, ha nem biztosittatnak fizetéseiken felyül követelt illetőségeik kiadásáról (u.m. dupla fizetés, ingyen hús, kenyér, bor és pálinkáról naponként véve) készek legottan innen haza indulni: ily szorongattatások között kéntelennek láttá magát a biztosság a katonaságot a dupla fizetésről, kenyérről és ingyen húsról biztosítani, s csak is így sükerült őket lecsendesíteni, minek sürgető helybe hagyása iránt alázatosan könyörgünk.

Magunkat egyébaránt Nagy Méltóságodnak úri kegyeibe alázatosan ajánlvá, hasonló alázatos tisztelettel maradtunk.

Abrudbányán Szent Iván hó 29^{én} 1848ba

alázatos szolgálí
Kozma Pál

Fő Kormányí Tanácsos
Nemegyei M. János
K. Bányásztanácsos és Igazgató
Némethy János
Fő Korm. Titoknok
ki rendelt biztosok

Prea Mărite Conte, Domnule Guvernator,
Milostivul nostru domn!

O companie și jumătate de secui, trimisă pe lângă armata dislocată la Abrud, a sosit în după masa zilei de 27 a lunii curențe între orele 1 și 2. Ea a fost trimisă să ne ajute la liniștirea poporului de pe domeniile Câmpeni și Arieș, aflat pe punctul de a se revolta, precum și la restabilirea ordinii.

Comisia [gubernală], dorind să se îngrijească de plasarea și întreținerea soldaților, a trebuit, mai întâi, să decidă sub ce formă să-i folosească: ca forță pasivă [fiind încartiruiți în localitate] sau ca forță executivă.

La fel, a trebuit să decidă în ce localitate și ce fel de armată să disloce.

Întrucât, până-n prezent, aici nu a avut loc vreo vătămare personală, nici nesupunere, comisia s-a hotărât să n-o folosească ca forță executivă, ca nu cumva agitația să se justifice și să se îngreuneze liniștirea spiritelor, restabilirea supunerii, a liniștei publice și a ordinii. A considerat a fi mai oportun ca, deocamdată, să o încartiruiască la Câmpeni și Bistra.

Însă în cazul în care se va constata cea mai mică împotrivire sau nesupunere față de măsurile luate de comisie, armata va fi folosită ca forță executivă. Astfel, în ambele localități, au fost încartiruite câte o jumătate de companie de soldați secui și o jumătate de companie de linie.

Aceste măsuri au fost aduse atât la cunoștința comandamentului militar cât și prim judeului districtual Benedek József, care se ocupă de încartiruirea și aprovizionarea soldaților.

La o oră după aceste anunțuri făcute de noi, au apărut în fața comisiei ofițerii soldaților secui din localitate sub comanda primului căpitan Vitkai, prezentând acea îngrijorare de loc neglijabilă, că armata secuiască sosită aici de la Turda, încă la pornire a fost informată că, în acest ținut, va veni nu în garnizoană, ci ca asistență pentru restabilirea liniștii și siguranței, ceea ce presupune recompense.

Ajunghând la Zlatna, nu numai că a cerut plata acestora, dar a pretins-o insistent. Acolo, domnii ofițeri i-au liniștit, explicându-le că nu le pot da banii, întrucât nu i-au primit.

Sosind aici, ieri cele două companii secuiești, după ce s-au aranjat, au început să urgenceze, din nou, primirea acelor recompense peste soldă care li s-a promis. În ultimul timp, armata a dat dovadă, în repetate rânduri, de totală insubordonare față de proprii comandanți, iar, în cazul în care i se va refuza recompensa pretinsă, ofițerii se tem că se va ridica împotriva lor și că în loc să se lase folosită în scopul dorit, va cere plecarea de aici. Deci ofițerii s-au adresat oficial comisiei [gubernale] în vederea acordării recompensei.

Aceste circumstanțe vi le aducem la cunoștința Măriei Tale, ca urmare a milostivelor dvs. ordine emise în data de 26 iunie, sub numerele prezidențiale 1649 și 1674.

Totodată, vă facem cunoscut, pe de o parte, că în acest ținut liniștirea poporului instigat și restabilirea deplină a ordinii necesită, imperativ, prezența armatei, fără ajutorul energetic al căreia nici cele mai salutare măsuri luate de noi nu vor aduce rezultatul scontat; pe de altă parte în acea situație delicată în care nu ne vom putea folosi de acea forță ajutătoare ce reprezintă armata trimisă în ajutorul nostru, întrucât ea n-a primit recompensa cerută și promisă deja la pornire, tocmai în acel punct final, când în vederea restabilirii ordinii și a liniștii am dori să acționăm energetic, n-am putea dispune de această forță ajutătoare.

Ca atare, este obligația noastră de a vă implora să luați în considerare toate aceste circumstanțe și să ne împuterniciți să-i asigurăm armatei, aduse pentru ajutorarea noastră, primirea recompensei cerute peste soldă.

Ne vedem aproape siliți a vă adresa această rugămintă umilă.

În ceea ce privește suportarea cheltuielilor; întrucât deplasarea aici a comisiei și armatei au fost cauzate de mișcările periculoase și amenințătoare ale poporului care s-a lăsat instigat și răzvrătit, acesta poate fi împovărat, pe drept, cu achitarea cheltuielilor.

Această povară însă nu va cădea asupra unor anumiți indivizi, ci asupra acelor numeroase localități care, și după sosirea comisiei, s-au răsculat înarmate, provocând spaimă într-o mare parte a țării.

Considerăm a fi de datoria noastră a vă raporta umil, că Iosif Moga, notarul din Baia de Arieș și instigatorul aceluia ținut, la fel instigatorul Ioan Corcheș din Câmpeni, camarad al lui Avram Iancu junior, au fost prinși în localitate la data de 27, respectiv 28 iunie.

Cei doi au fost arestați și puși sub supraveghere. Am luat măsuri temeinice și împotriva celor suspecți.

Tocmai când am terminat prezentul nostru raport, a apărut în fața noastră întregul corp de ofițeri, prezentând pe cei 4 subofițeri delegați de soldați la noi, care ne-au declarat că ei au fost trimiși aici în asistență, astfel dacă nu vor fi asigurați de primirea recompenselor cerute peste soldă [adică salariu dublu, carne gratuită, pâine, vin, țuică – pentru fiecare zi] sunt gata să plece acasă.

La o asemenea constrângere, comisia a fost nevoită să asigure armatei salariu dublu, pâine și carne gratuită, numai astfel reușind să-i liniștească.

Vă implorăm să vă dați acordul în acest sens, cât mai urgent.

Rămânem, cu stimă umilă, ai Măriei Tale

Abrud, 29 iunie 1848

servi umili
Kozma Pál,
consilier gubernial
Nemegyei M. János.
consilier și director montanistic
Némethy János.
secretar gubernial
[în calitate de] comisari detașați.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1757 E / 1848.

Abrud, 29 iunie 1848 – 14 iulie 1848

1848^{ban} Június 29^{én} a Tanácsnak és Esküdt Közönségnek közös gyűlése tartatik
Fő Bíró Nagy Károly elnöklete alatt, jelen lévén

A tanács részéről

Zilahi S. József
Koncz Lajos
Fő jegyző Dersi András
Szabó István
Lénárt Sándor

Incze Sándor
Rendőr ig. Diószegi Sámuel
B/ánya/ mester Hermi József
Rákosi János
Galai József

Az esküdt közönség részéről

Kamarai biztos
Reinisch Ágoston
Farkas Tamás
Tóth György
Theodor Bogdán
Enyedi József
Miski János
Ürmös József
Gábos Mihály
Váradi Sámuel
Ketskeméti András
Székely Károly

Nép szónok
Sándor Ferenc
Nagy József
Kogerbauer József
Vitéz György
Ajtai János
Ajtai Incze János
Batzoni György
Tartsai József
Grosz József
Losontzi Lajos

melyben

Fő bíró atyánkfia előterjeszti, hogy azért hívatta egybe a tanácsot és esküdt közönséget ily hirtelen az együtti tanács hozásra, mivel értesülése szerint az idehozott székely katonaság azt értvén, hogy nem executio végett hozatott eddig, innen tovább menendő, ha nem csak is garnizonba, s Topánfalvára is csak garnizonba fog vitetni, még pedig csak egy része, annál fogva a kétszeres napidíjra nem számolhat, nemcsak, hanem ki is van adva parancsolatba, hogy az egyszeri napidíjból is fizesse minden legény a maga gazdájának, a hol szállásol, vagy is eszik húst – ezért zúgolódik s mint egy kijelentette, hogy így nem marad tovább nem lévén reá szükség, hanem haza menyen – mely esetben városunk még nagyobb veszedelemnek esnék, mint – milyenbe lett volna a katonaságnak e városba való hozatala előtt, nagyobbban fel lévén izgattva e várost környező havasi nép kedélye a katonaság ide hozatala által mi iránt a fenyegető veszedelem kikerülése vagy elhárítása végett együtt tanácskozni szükségesnek látta. Mely alkalommal az esküdt közönségi tagok kívánságára felolvastatván a Felsőleges Királyi Főkörmányszéknek folyó hónap 9^{én} 7327 szám alatt költ azon rendelete, melyben megíratik, hogy az itteni s környéki bujtotgatások kinyomozására kinyomozó biztosságot rendelt ki, oly kifejezéssel, hogy a tisztelt biztosság a maga munkálata rendén a helybeli tanáccsal egyetértésbe tegye; maga s az esküdt közönség részéről

kérdés tétetvén, hogy a tisztelt kormányszéki rendelet nyomán minő egyetértésbe volt a kirendelt biztosság a helybeli tanáccsal, a tanács azt nyilvánítá, miszerént a tisztelt bizottmánytól a tanácshoz folyó hónap 13^{án} 12 szám alatt intézett és előadott azon felszollítás jött, melyben felszollittatik a tanács az iránt, hogy a Felséges Királyi Fő Kormány Székhez feljelentett adatokon kívül, ha még mások volnának azokat is közölje a tisztelt bizottmánnyal és minden bjelentett s jelentendő adatokra tanukat jelentsen bé s ezen kívül semmi egyetértés nem volt.

Határozat

A székely katonaság békételensége lecsendesítésére nézve – az értesítés szerént, a katonai tiszt kar a felséges Királyi Főkormányshék által kirendeltetett bizottmánnyal együtt tanácskozva abba állapotván meg hogy a felséges Királyi Fő Kormányshék kéretessen meg a katonaság kettős napidijja kiadattatása iránt, söt ezen kérés már el is indittatott, míg erre válasz érkeznék, öt napig a székely katonaság békével elvárni nyilatkozott, de mire megeshetnék az: hogy öt nap alatt válasz nem érkeznék, vagy ha érkeznék is, a székely katonaság kívánságát nem kielégítő, azért hogy városunk biztos lehessen az iránt hogy a felzavart csend tökéletes helyre állításáig a székely katonaság városunkat s vidékünket ide nem hagyja, ezennel biztosittatik a székely katonaság az iránt, hogy ha netalán a Felséges Királyi Fő Kormányshék a székely katonaságnak a kettős napidijját kiadatni nem kegyeskednék, ezen közönség az ő második rendbéli napidijjait azon időre, mely alatt e városon fog mulatni ki fogja hiányosság nélkül fizetni visszavárás mellett a nehezék pénztárból a közelebbi esküdt közönség által az ország szükségire ajánlott 600 darab aranyból, mi végett a már felettünk örködő Felelős Magyar Ministerium kéretessen meg az iránt, hogy az ezen közönség által fizetendő katonai dijjakat, a katonaság ide jövetelét a magok lázongásokkal és felkérésrei készületekkel szükségessé tevő oláh helységek közönségünknek megtéríteni köteleztessenek; azonban az Abrudfalván a szegényebb lakosokhoz bészállított katonáknak szállásain megcserélése végett meghatározatott, hogy az oly katonák szállásoltassanak bé a városba; minek eligazítása bízatik a szállás csináló Koncz Lajos atyanktiara, a mellett mivel verespataki atyanktiari is kívannak hozzájuk katonákat rendeltetni, kéretessék meg a tisztelt biztosság az iránt, hogy egy fél századot Verespatakra által engedni és rendelni méltóztasson.

A mi pedig a Felséges Királyi Fő Kormányshéknek elébb tisztelt kegyelmes rendeletében írt azon kifejezést illeti, mi szerént a kirendelt biztosság az itteni tanáccsal egyet értőleg munkálkodjék, erre nézve meghatározatik, hogy kéretessék meg a tisztelt biztosság az iránt, mi szerént a tisztelt Fő Kormány széki rendelet értelmében az eddigi kinyomozás eredményét és az utánnit is időnként a tanáccsal méltóztasson a városi nép aggodalma elenyésztetése végett, egyszer s mint az iránt is kéressék meg a tisztelt bizottmány, mi szerént az e vidéki havasi felfegyverkezett oláh nép fegyvereit velek letétetni és töllök elvételni méltóztasson – ezen határozatnak a katonai tiszt karak, s ez által a székely katonaságnak, és biztosságot illető részinek a tisztelt

biztosságnak leendő tudtul adás végett kineveztetnek nép szónok Sándor Ferenc, Ketskeméti András, Ajtai Incze János, a nem hűtes polgárok közül Pétsi Ferenc és Székely István. Mivel pedig az eddigi fenyegetődzésekéből lehet tartani attól, hogy a csendességnek ez úttali helyreállítása és a katonaságnak eltávoztatása után a vidéki oláhoknak ezen városra törő szándékok újból elkövetkezik, ezért kértessék meg a felsőbbség az iránt, hogy Abrudbányára állandóul katonaság legalább egy század rendeltessék, s ennek ajánlására méltóságos biztosság is kértessen meg; e mellett eszközöltessék ki az abrudbányai és verespataki őrsereg számára még két száz korona puskának az országos fegyver tárból leendő minél hamarábbi kiadattása.

Az abrudbányai esküdt közönség jegyzői könyvéből július 14^{ik}án 1848^{ban}

kiadta
Losontzi Lajos
esküdt közönség jegyzője

În data de 29 iunie 1848, are loc adunarea comună a consiliului și comunității jurate, sub președinția prim judeului Nagy Károly.

Din partea consiliului au fost prezenți:

Zilahi S. József
Koncz Lajos
Dersi András, prim notar
Szabó István
Lénárt Sándor

Incze Sándor
Diószegi Sámuel, director de
poliție
Hermi József, maistru de mină
Rákosi János
Galai József

Din partea comunității jurate:

Reimisch Ágoston, comisar camerar
Farkas Tamás
Tóth György
Theodor Bogdan
Enyedi József

Miski János
Ürmösi József
Gábos Mihály
Váradi Sámuel
Ketskeméti András
Székely Károly

Sándor Ferenc, orator popular
Nagy József
Kágerbauer József
Vitéz György
Ajtai János
Ajtai Intze János
Batzoni György
Tartsai József
Grosz József
Losontzi Lajos

Concetățeanul nostru prim judele prezintă motivul pentru care a convocat de urgență această adunare comună. A fost informat că soldații secui aduși la Abrud vor să plece acasă. La această hotărâre au fost determinați de faptul că au înțeles că la Abrud au fost aduși nu pentru execuție ci doar în garnizoană. La fel și la Câmpeni – unde va fi trimisă doar o parte dintre ei – vor fi tot în garnizoană.

Astfel nu pot spera la diurnă dublă, mai mult, au primit și dispoziția ca din simpla diurnă [care o au] fiecare soldat să-și plătească întreținerea la gazdă. Soldații sunt nemulțumiți și au declarat că în asemenea condiții aici unde nu sunt folositori, nu rămân ci vor pleca acasă.

În acest caz orașul [Abrud] ar fi expus la un pericol și mai mare decât a fost înainte, întrucât populația românească din munții înconjurători, prin aducerea armatei, a devenit și mai agitată.

Prim-judele a considerat necesară convocarea acestei adunări comune, pentru a se sfătui împreună cum să evite sau să înlăture pericolul.

Cu această ocazie, la solicitarea comunității jurate s-a dat citire ordinului gubernial dat în 9 a lunii curențe sub nr. 7327, în care [Abrudul] este înștiințat de trimiterea aici a unei comisii de investigație, care să-i depisteze pe instigatorii din oraș și din ținut. Acestei comisii i s-a ordonat ca în activitatea ei desfășurată să se pună în înțelegere cu consiliul din localitate.

Comunitatea jurată a ridicat problema și a întrebat ce fel de înțelegere a existat între comisie și consiliu?

Acesta din urmă a declarat că din partea onoratei comisii a primit un apel în data de 13 a lunii curențe sub nr. 12, în care a fost somat, ca în cazul în care dispune și de alte informații, în afara celor raportate Guberniului să le aducă la cunoștința comisiei, și pentru fiecare informație să prezinte și martori. În afară de [acest apel] altă înțelegere între ei nu a fost.

Rezoluție

Precum am fost informat, în vederea liniștirii nemulțumirilor ivite în rândurile soldaților secui în problema dublei diurne, corpul ofițerilor s-a consultat cu comisia [de investigație] trimisă de Guberniu, și i s-a și dat curs acestei solicitări.

Însă până când va sosi răspunsul (adică 5 zile), soldații au fost dispuși să aștepte în liniște.

S-ar putea întâmpla însă ca răspunsul să nu soscască în intervalul de timp prevăzut, sau să nu fie pe placul soldaților secui. În acest caz, ca ei să nu părăsească orașul și ținutul, până când liniștea tulburată nu va fi restabilită pe deplin, această comunitate se angajează să le plătească a doua diurnă – în cazul în care Guberniul n-ar fi dispus la această plată – pentru acea perioadă în care soldații vor fi în oraș.

Va plăti această sumă din cele 600 lingouri de aur, oferite de comunitatea jurată pentru necesitățile țării și păstrate în vistieria monetăriei. Deci rugăm Guvernul ungar, care ne supraveghează și pe noi, să oblige localitățile românești care prin nesupunerea

lor și prin pregătirile făcute pentru răscoală au cauzat venirea armatei, să înapoieze banii plătiți în avans de comunitate.

S-a hotărât însă să se facă o schimbare în încartiruirea soldaților: accia care au fost cazați la locuitori mai săraci din Abrud – sat, să fie transferați și găzduiți în orașul Abrud.

Această sarcină îi va reveni concetățeanului nostru, Koncz Lajos, care răspunde de cazarea soldaților. Întrucât și concetățenii noștri din Roșia Montană au cerut [trimiterea] armatei, comisia de investigație să fie rugată să dispună plecarea în acea localitate a unei jumătăți de regiment.

Întrucât în menționatul ordin gubernial se prevede conlucrarea în înțelegere a comisiei cu consiliul local, cerem ca această comisie, în sensul ordinului sus amintit, să ne înștiințeze din când în când despre rezultatele anchetei obținute până acum, la fel și despre cele ce urmează.

Comisia este rugată să ordone locuitorilor din acest ținut muntos să depună și să predea armele.

Oratorul popular Sándor Ferenc, Kecskeméti András și Ajtai Incze János, dintre cetățenii nejurăți Pétsi Ferenc și Székely István au fost desemnați să aducă hotărârea de mai sus la cunoștința corpului de ofițeri și prin acesta armatei secuiești. Iar ceea ce se referă la [activitatea Comisiei] să-i aducă la cunoștința acesteia.

Potrivit amenințărilor făcute până acum, ne putem aștepta, ca după plecarea armatei, românii din ținut să intenționeze din nou să atace orașul și liniștea restabilită. Forurile superioare să fie rugate ca la Abrud să se ordone staționarea unei armate permanente (cel puțin un regiment). Comisia să fie rugată să propună și ea acest lucru.

Pe lângă aceasta să se mijlocească eliberarea cât mai urgentă a 200 de puști din arsenalul național pentru garda cetățenească de la Abrud și Roșia Montana.

Din procesul verbal al comunității jurate de la Abrud.

În 14 iulie 1848.

A eliberat
Losontzi Lajos,
notarul comunității jurate

Extras original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9012/184. Foto: 30.069 – 30.076.

Vidra, 29 iunie 184

Méltóságos Kormányzéki Biztosság !

A néphez tartott beszédeim arra céloztak, hogy azt nyers erő gyanánt nem én, hanem más sokkal nagyobb ember is ne tudja használni valamely egyes személy, vagy pedig

valamely nemzet ellen, azon érzésből kiindulva: *hogya hazába nincs ellenség*. Továbbá azon beszédek azt is célozták, hogy a nép akkor használjon nyers erőt maga élete védelmére, mikor az nyers erő alatt fog veszedelmezteni: azon érzésből kiindulva: *hogymidőn a nemzetek közt azt a nagy békét akarják kötni, könnyen részletes kihágások történhetnek*.

Ezen fenn megírt tényemet, nem pusztá szó, hanem tett tanúsítja és ha szorgalmasan és figyelmesen fog utánna járni ki is fog világosodni a M. Kormányszéki Bisztosság előtt. De ennél sem több sem kevesebb nem fog kivilágosodni, mert csak ennyi igaz, és ezzel tartoztam hazámnak és nemzetemnek, és azért is nem félek, nem rettegek, de mind emellett jónak ítélem magom élete biztosítására e hazából eltávozni mind addig, míg a Méltóságos Kormányzéki bisztosság előtt ki fog világosodni, hogy az én lelke tiszta, és hogy addig a Méltóságos Kormányzéki bisztosság előtt meg nem fogok jelenni legfőbb oka az: hogy maga oldala mellett fel fegyverkezet erő van használva, továbbá kérem ezen eltávozásomat csak két szempontból tekinteni, t.i.: magam élete védelméért, és másodsor, ha a fenn megírt igazság most ki nem világosodnék, akkor más bisztosság ki eszközöléséért és innét ki tétzik, hogy nem másokhoz, hanem a Magyarország magyarjaihoz fogok eltávozni. Végre kérem a Méltóságos Kormányzéki bisztosságot e nyilvánításomat a Felső Királyi Kormányzéknek fel jelenteni, és oláh nyelven ide mellékelt írásomat a népnek akinek én beszéltem felolvastatni, maradok

A Nagyméltóságos Kormányzéki Bisztosságnak kész szolgálja.

Jánk Ábrahám
hűtös ügyvéd

Felső Vidrán, jun. 29. 1848.

Înălțată comisie gubernială!

Cuvântările mele adresate poporului au avut drept scop ca această forță primară să nu fie folosită, ca atare, nici de mine, dar nici de alți oameni mai importanți. împotriva anumitor persoane sau contra anumitor națiuni, pornind de la sentimentul că: *nu există dușman intern*.

Mai departe, discursurile respective au ținut să releve că poporul trebuie să utilizeze forța primară numai în apărarea propriei existențe, atunci când aceasta este în primejdie; pornind de la simțământul că: *pot avea loc, cu ușurință, excесе specifice, tocmai în vreme ce națiunile intenționează să lege prietenie veșnică*. Această afirmație rostită în scris nu este fără temei, ci o faptă adevărată, iar dacă veți cerceta cu atenție și răvnă, ea se va valida pe deplin în opinia măreței Comisii guberniale. Fără să ateste, nici mai mult, dar nici mai puțin decât cele menționate, deoarece numai atât este veridic, cât am crezut necesar să dătoresc patriei și poporului, fără să-mi fie frică ori teamă; pe lângă toate acestea și în vederea siguranței propriei vieți, consider necesar. totuși, să părăsesc această țară până când onorata Comisie gubernială va ajunge la

concluzia că sufletul îmi este curat și că motorul principal al neprezentării mele înaintea înălțatei Comisii guberniale este că, ea are în apanaj, drept instrument, utilizarea forței armate; mai departe, solicit absența mea în baza a două puncte de vedere: salvagardarea propriei vieți și, în al doilea rând, dacă adevărul exprimat mai sus nu va apare acum la iveală, atunci voi cere formarea unei alte Comisii, cu urmarea că nu mă voi refugia către alții, ci tocmai spre ungurimea țării maghiare. În final, rog milostiva Comisie gubernială, să comunice opinia mea stimatului Guberniu regal, la fel, poporului, textul meu anexat, în limba română, mesaj cuvântat și citit locuitorilor; rămân al ilustrei Comisii guberniale, serv devotat,

Avram Iancu,
avocat jurat

Dat la Vidra de Sus, 29 iunie 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P. nr. 9012/1848

142

Kolozs, 29 iunie 1848

Nagyméltóságú Királyi Biztos Úr
Kegyelmes uram !

Kolozs várossa tanácsa s esküdt községe, f[o]lyó] év és hó 25^{kéni} 27^{kéni} és 28^{káni} köz helyenkénti, külön gyűléseinkben, választó polgártársaim ellenében, s ellenemben azt tévén,

1. hogy: illedelmes kérésünkre, fennséges Nádorunk, és Ministeriumunktól vött még legelső irányztatásunkat sem magyarázta meg, vagy engedte megmagyaráztatni: sem pedig az abban kitűzött választás vezérfonalául szolgáló törvénycikket.
2. azt, hogy: ugyanczt, még szolgabíró általi törvényes megintetésre sem tevő meg: sőt engemet mint ennek indítványozóját, választó polgártársaimmal együtt, törvényes úton is megkívánóját, letorkolva, hazug és hamisan bujtogatónak, felségsértőnek, hazaárulónak, gaznak, mindennek kíméletlenül bemocskolván – tulajdon főbírája által torkon fogatván, ha polgártársaim elég erélyesen ellene nem szegülének vala, fogságra akara hurcolni, s később még határozatilag is fogságra ítélé.
3. azt, hogy: engemet mind választói, mind pedig meg választathatói törvényes jogomtól erőszakosan megfoszta, az engemet megválasztani kívánók votait szét tépte, a tanácsházból kihányta – vége feléi órákban, megválasztathatóságomat mégis megengedte, kitűzte – midőn azomban látta volna, hogy követté választásom, minden ellenem szegülése ellenére is, szótöbbség általi sikerüléssel

fenyegeti, számos választókat mellőzven kolozsi követnek ellenem, tobórzás útján. Topler Antal kenyeresársát vivá ki: folyamodtam a Királyi Kormányshékhöz, hiteles intető levelünket melléklettem, fennebbi okoknál fogva rögtön fellépésért s törvényszerű intézkedésért esdeklő – ez a panaszom 7930 polit. szám alatt, kezelési garatban !? s holnapután országgyűlésünk kinyítva !?

Most érkezik nagyméltóságod – jól meg sem pihent, s máris alkalmatlankodás !? bocsásson meg nagy méltóságod ! én nagy méltóságodat telleyes hatalmú királyi biztosunknak tudom! ez azt is tészi, hogy: ügyemet, míg az a K[irályi] Kormányi garaton lejárna, rögtön is telyes hatalma van elláttatni !? melyért esdve – s magamat ügyemmel együtt telyes hatalmába ajánlott – méjj tisztelettel öröklők

Nagyméltóságodnak

alázatos szolgája
Szigeti Csehi Samu
doktor és kolozsi választópolgár

Kolozson 29/6 1848.

Mărite Domn Comisar Regal,
Preamilostive Domnule!

Consiliul oraşului Cojocna şi comunitatea juraţilor, în şedinţa specială de pe plan local, ținută în zilele de 25, 27 şi 28 ale lunii şi anului în curs, a afirmat împotriva concetăţenilor mei alegători şi împotriva mea că:

1. la cuviincioasa noastră cerere şi chiar la prima îndreptare din partea Alteţei Sale. Palatinul, respectiv Ministerul nostru nu ne-a explicat sau nu a lăsat să se explice, nici măcar articolul de lege, care este fir conducător pentru alegerile anunţate.
2. pe acela nu l-a explicat nici măcar la ameninţarea legală a judeului nobiliar: pe mine ca propunător al acesteia, laolaltă cu concetăţenii mei alegători m-au murdărit fără sfială, făcându-mă în toate felurile: instigator fals, mincinos şi corupt, vinovat de less-majestate, trădător şi ticălos – iar dacă concetăţenii mei nu s-ar fi opus energic, prin judecător ar fi voit să ma ia de gât, iar apoi să mă închidă.
3. m-au privat cu îndârjire de dreptul meu de a alege şi de a fi ales: au rupt voturile celor care m-au ales, aruncându-le din primărie, pentru ca, în cele din urmă, să aprobe totuşi eligibilitatea mea anunţând-o deschis: dar când au văzut că alegerea mea ca deputat se face în pofida tuturor împotrivirilor cu un succes de majoritate de voturi, ocolind numeroşi alegători, au obţinut prin agenţi [electorali] numirea lui Topler Antal ca deputat de Cojocna, în detrimentul meu. Am recurs la scaunul guvernial regal, alăturând o scrisoare autentică, rugând acordarea unei dispoziţii legale şi grabnice pentru motivele de mai sus. Această plângere a mea cu numărul 7.930...[deşi depusă, nu mai este timp şi pentru ea].

Acum soseşte Excelenţa Voastră şi, nici nu s-a odihnit, că deja are parte de supărări. Să mă ierte Excelenţa Voastră pentru aceasta. Eu vă ştiu ca şi comisarul nostru regal

plenipotențiar, ceea ce înseamnă totodată că, înainte de a vă expira mandatul, pot să vă rog a rezolva chestiunea mea rapid, prin deplină autoritatea de care dispuneți.

Întrucât ați acceptat a plasa sub autoritatea domniei voastre, pe mine și problema mea, cu adâncă stimă rămân al Excelenței Voastre veșnic umil serv

Szigheti Csehi Samu
doctor, alegător de Cojocna

Cojocna 29/6 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 8.222/1848.

143

Timișoara, 29 iunie 1848

Nekem egy hív emberem van a hadi kormányánál, tölle tudom a hadi tanács dolgait, s ez úton olvashattam az ide 4 / . és 5 / . alá zárt mellékletet, melyeket mi előbb kezemhez vissza küldetni kérek.

Temesvár, Június 29^{én} 1848.

Királyi biztos
Vukovics Szabbás

Eu am un om de încredere în cadrul comandamentului de război; de la el aflu lucrurile consiliului de război; astfel am putut citi și anexele alăturate aici sub 4./și 5./..

Cer însă înapoierea urgentă [a acestor anexe].

Timișoara, 29 iunie 1848.

Comisarul regal
Vukovics Szabbás

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi levéltár. Belügy-minisztérium. Elnöki iratok, nr. 584 Eln. B.

144

Timișoara, 29 iunie 1848

A bánsági tisztelt király hadi parancsnokság.

A fehértemplomi capitulatio feletti hivatalos jelentését Dreichann alezredes úrnak és az ottani tanácsnak azon okból kívántam velem közöltetni, mivel hiteles adatokat bírok, mik nevezett alezredes eljárása ellen a legterhesebb vádak emelik.

Tanusították az, hogy ő legközelebb a határőrök közt, kiknek ellenséges szándoka már akkor mindenütt mutatkozott, a katonai gyakorlattól eltérőleg, több ezer töltéseket, lövési gyakorlat ürügye alatt előre kiszolgáltatóván, Fehértemplom ostromlására nekik módot és eszközt nyújtott.

Az ostrom előtt és alatt 1000 nemzeti ör lelkes védelemre készen állottak; ezek az ezred 3 ágyúit a lázongók elleni használatul kérték tőle, de azon válasszal utasítottak el, hogy azok az ezred tulajdona, és ő határáreire – tehát a lázongókra nem enged lövetni.

Kétségtelen tény az: hogy a közbátorság fentartásának ürügye alatt 2 századot rendelt be Fehértemplomba olly helységekből, miknek lakossága a lázongókkal egyetértésben van, és olly időben, midőn Fehértemplomban a köz bátorság veszélyezve nem volt, s hogy e századokkal őrizteti a fehértemplomiak ellen ágyúit.

A lázongók eleinte 3-400 később 600 főnyi csoportban jelenvén meg kezdetben, valamint a capitulatio előtt is, midőn azoknak száma már mint egy 2000 ig emelkedett, mivel rosszul voltak felfegyverkezve, könnyen oszlathatta volna el.

A capitulatio megkötése előtt tudta a Rukavina ezredbeli két századnak megérkeztét Verseczen, és ösmerte azoknak rendeltetését Fehértemplom megmentéseül az ő rendelkezése alá sietni.

Fehértemplom kulcsa amaz egész környéknek; Fehértemplom a Néra – és Duna völgy megtartásának fő támasza; e pontból indulnak ki minden utak le a végvidékbe szinte úgy, mint a szomszéd megyékbe.

Férfiás védelme e felette fontos pontnak nem csak ez okból állott nevezett alezredes kötelességében, de leginkább azért, hogy Ő Felsége Koronás Urunk legújabb manifestumainak érvényességét, hitelességét tetteg hirdesse az elámított határőröknek.

E helyett ő a védelem megkísértése nélkül megadta magát; ágyúkat, löszereket, fegyvereket szolgáltatott ki a lázangóknak, és így ezeket bűnös merényleteik folytatásában tetteg segítette elő.

Az egész ottani vidék őt szándokos egyetértésről vádolja.

Hogy az elámított harárőrök lássák mennyire rosszalja Ő Felsége s a törvényes hatóságok bűnös felkelésüket, hogy továbbá szelid úton, ha lehet, az engedelem ösvényire vissza téríttessenek. a hű alattvalók pedig, megnyugtattassanak, okvetlenül szükséges Dreihann alezredes urat haditörvényszék eleibe állítani.

A végvidék nagy részében vészes állapot uralkodik. Szerviai lakosok szabadon jönnek át; a végvidéket saját hazájukhoz tartozónak tekintik; ott felügyelést gyakorolnak. A kincstári pénztárak kiraboltatnak. Az őrvonal nem létezik többé; a harmincadi szabályok nem tiszteltetnek; kávé, dohány, só, s minden más áruk Törökországból hozván olcsón adatnak el. A lakosság kormány – s dynastia változás esetében csekély adó s tiz évi adó elengedés reményével csábítatik. Az illyr mozgalmak valódi célja mind inkább fejlik ki. Intézve van az egyenesen Magyarország és a Felséges uralkodó ház ellen.

Azon erős visszahatásnál fogva is mellyet Fehértemplom sorsa a polgári hatóságok területére gyakorol, s melly főképen Verseczen és Oravicán érezhető, mulhatlan kötelességemben van a tisztelt hadi kományszéknél szorgalmazni, hogy a nevezett alezredes

birăja előtt feleljen tetteiért, s hogy biztos érzelmű főtiszt foglalja el mi előbb Fejér-templomban parancsnoki állomását.

Temesvár Junius 29e 1848.

Către stimatul comandament militar din Banat.

Am dorit să ni se aducă la cunoștință raportul locotenent-colonelului Dreichann și al consiliului [de război] de acolo despre capitularea de la Biserica Albă, întrucât sunt în posesia unor informații autentice, care aduc cele mai grave acuzații împotriva procedurii menționatului locotenent-colonel.

Ele dovedesc că Dreichann, contrar regulilor militare, sub pretextul exercițiilor militare a împărțit între soldați – ale căror intenții dușmănoase se manifestau peste tot – mii de cartușe, oferindu-le astfel prilej și mijloace pentru atacarea Bisericii Albe.

Înainte de atac, dar și în timpul acestuia 1000 de gardiști naționali însuflețiți au fost gata pentru apărare: ei i-au cerut [lui Dreichann] 3 tunuri [din posesia] regimentului împotriva răsculaților, dar au fost refuzați cu menționarea că ele constituie proprietatea regimentului, și el nu va permite să se tragă cu ele în grănicerii lui – deci în cei răsculați.

Fără îndoială, Dreichann, sub pretextul menținerii siguranței publice, a ordonat venirea la Biserica Albă a 2 regimente, din acele localități ale căror locuitori sunt înțeleși cu răsculații. A făcut acest lucru într-o perioadă când la Biserica Albă siguranța n-a fost periclitată. Cu aceste două regimente își păzește tunurile împotriva celor din Biserica Albă.

Răsculații, care la început au apărut în grupuri de 3 – 400 [de oameni], pe urmă de 600, la început, dar chiar și înaintea capitulării, când numărul lor a atins cifra de 2000, au fost slab înarmați, deci [Dreichann] ar fi putut să-i împrăști foarte ușor.

El știa, încă înaintea capitulării, despre sosirea la Vârșeț a celor două companii din regimentul Rukavina, care aveau menirea să salveze Biserica Albă, și s-a grăbit să le pună la dispoziția sa.

Biserica Albă constituie cheia întregului ținut: este principalul sprijin în menținerea văii Nera – Dunăre; de aici pornesc toate drumurile spre granițe și spre comitatele vecine.

Apărarea bărbătească al acestui punct foarte important ar fi fost de datoria acestui locotenent-colonel, dar nu numai din aceste considerente: el ar fi trebuit să propage de facto grănicerilor ademeniți validitatea și verosimilitatea celor mai recente manifeste ale Majestății noastre regale.

În schimb, el a capitulat fără să fi încercat apărarea. A predat răsculaților tunuri, muniții, arme, ajutându-i propriu-zis în continuarea activității lor păcătoase.

Tot ținutul de-acolo îl acuză de înțelegere prealabilă cu inamicul.

Ca grănicerii ademeniți să vadă că Majestatea Sa și autoritățile legale dezaproabă răscularea lor păcătoasă, și pentru restabilirea pe cale pașnică a supunerii, dar și pentru liniștirea supușilor fideli, este absolut necesară aducerea lui Dreichann în fața curții marțiale.

În mare parte a ținutului de graniță domnește haosul: sârbii trec liber și consideră ținutul grăniceresc ca unul aparținător de patria lor, exercitând supraveghere asupra lui. Vistieriile regale sunt jefuite. Linia de cordon nu mai există; regulile tricessimale nu sunt respectate; cafeaua, tutunul, sarea și multe alte articole de contrabandă sunt aduse din Turcia și vândute ieftin. Locuitorii sunt ademeniți cu speranța că, în cazul unei schimbări de guvern și dinastie, vor avea parte de un impozit minim și suspendarea impozitului pe 10 ani.

Se conturează din ce în ce mai mult scopul adevărat al mișcării ilirilor. Ea este îndreptată direct împotriva Ungariei și a Casei Imperiale.

Situația Bisericii Albe exercită un efect puternic asupra autorităților civile, ceea ce se resimte mai ales la Vârșeț și la Oravița.

Motiv pentru care consider de datoria mea de a mă adresa onoratei curți marțiale, cerând să urgenteze ca amintitul locotenent colonel să răspundă în fața judecătorului pentru faptele lui. Iar în funcția lui de comandant al Bisericii Albe să fie înlocuit cât mai repede de un ofițer suprem cu sentimente sigure [loiale].

Concept. M.O.L. Budapesta Fond. Az 1848-49-i Miniszteriumi Levéltár. Belügy-miniszterium. Elnöki iratok, nr. 584 Eln/B.

145

Timișoara, 29 iunie 1848

Kivonatja

Az 1848-ik évi június 29-én Temesvárott tartott közigazgatási bizottmányi ülés jegyző könyve, 978 a.

Nyékí Béla bizottmányi tag úr, mint a verseczi 1-ső és 2-ik kerületi segély szedő küldöttség elnöke bejelentven, mikép a moraviczai választó kerületben országgyűlési követé választása miatt fenjelelt elnöki hivatását letette, – a segély szedési irományokat azzal mutatja be, miszerint az eddig begyűlt pénz ajánlatokat már a központi küldöttségnek már lefizette –, a hátra lévő búza, kukurica és zab beszedése és átszállítása végett pedig Damaszkín Istvánt főszolgabíró urat kérte fel, a szinte ajánlott marhák, és már le is tett egy óra és két aranygyűrű iránt további rendeléseket tétetvén kérvén.

Végeztetett

A jelentő küldöttségi elnök helyébe Beniczky Dénes aladószedő úr neveztetvén ki, nékie a beterjesztett segély gyűjtési irományok azzal adatnak által, hogy a gyűjtögetést tovább folytassa és az eredményt a folyó évi királyi jegyzőkönyv 509 szám alatt kelt határozat rendén időnként a Temesvárott működő központi küldöttségnek bejelentse. A múltat illetve pedig, miután a verseczi két kerületben szedett pénzbeli adakozások

már az említett választmányának beadattak, – a hátra lévő gabona neműek beszédését. és a temesvári kincstári magtárba szállítását a nagy zredistyei jegyző által adott ezüst óra és két arany gyűrűnek a központi küldöttséghez átszolgáltatását eszközölje dezsánfalvi Koricsár István által felajánlott két ökör és vlajkoveczi jegyző Szigethi János által ajándékozott egy tehén árverés útján eladása iránt pedig intézkedvén, a befolyandó vételárt a fennemlített központi küldöttségnek azonnal át tegye. Melly határozat felügyelés végett most érintett küldöttségnek is kiadatik.

Kiadta
Zantó János
főjegyző

Extras din procesul verbal [nr.] 978 a. al ședinței comitetului administrativ, ținută la Timișoara, în 29 iunie a anului 1848.

Domnul Nyéki Béla, membru al comitetului, anunțând [în calitate] de președinte al deputăției [menită] să adune subvenția în circumscripțiile 1 și 2 din Vârșei că și-a depus mandatul asumat mai sus din cauza alegerii sale ca deputat dietal în cercul electoral al Moraviței, – prezintă documentația aferentă strănerii ajutoarelor financiare, odată cu faptul declarat că a remis deputăției centrale subsidiile bănești recoltate până acum –, iar pentru colectarea și transportarea grâului, porumbului și a ovăzului, a cerut sprijin domnului prim-jude, Damaschin Ștefan, la fel ca și în cazul vitelor propuse, solicitând îndeplinirea altor comenzi următoare cu privire la depunerea unui ceas și a două inele de aur.

A îndeplinit

Fiind desemnat domnul Beniczky Dénes, perceptor de stat, în locul președintelui raportor al deputăției, acestuia i-au fost remise actele înaintate și referitoare la adunarea finanțării, pentru ca să continue acțiunea de colectare, iar rezultatul să fie transmis deputăției centrale, activând temporar la Timișoara, în virtutea deciziei cu nr. 509 a procesului verbal legal din anul în curs. Cu privire la trecut însă, după ce donațiile bănești strânse în cele două circumscripții electorale au fost cedate comitetului amintit. – să dispuneți recoltarea grânelor restante și transportarea lor în hambarul tezaurarial de la Timișoara, ca și cedarea către deputăția centrală a ceasului de argint și a celor două inele de aur oferite de notarul din Veliko Srediste [azi în Serbia] și să luați măsuri privind vinderea la licitație a doi boi cedați de Koricsár István din Dejan, și de vaca făcută cadou de notarul Szigethi János din Vlajkovac [azi în Serbia], iar suma obținută după vânzare să fie imediat remisă sus menționatei deputății centrale. În scopul îndeplinirii deciziei, se publică acum și pe seama respectivei deputății.

Emisă de prim notarul Zantó János

Original. Arhiva Voivodinei din Novi Sad. Fond Tamiska Zupanja (Comitatus Temesiensis). Cutia nr. 923, f. 978.

Ofsenița, 29 iunie 1848

Vukovics Sabbas Temes megyei rendes alispán, s királyi biztos úrnak!

Krix Antal karlsdorfi plebános folyó hó 18-án nállam lévén, arra kért engem: hogy azon esetre, ha a végvidéki lázangók által elfogattatnék, kiszabadittatásáért ne késsek fent tisztelt uraságához, mint kerület király biztosunkhoz folyamodni, mit én neki megígértem.

Az, mitől bajtársam félt, bétellyesedett!

A folyó hó 28-án, – mivel a hozzája jutott kegyes ministerialis rendeleték szószékéből híven publicálta, befogattatott a lázangók által, kik, rabjukat vasra verve elsőbb az alibunári, aztán, mint hallatzik, a pancsovai tömlöcbe rekesztették, híveinek azt adván feleletül: hogy fogoly lelkészükkel ugyan az fog történni, mi az ürményháziak által elfogattott, s jelenleg a temesvári börtönben létező alibunári pópával történend.

Az elfogattott karlsdorfi lelkész hív hazafi, s mint ilyen pártfogásra méltó.

Azért adott szavam után kötelességemnek teljesítendő, ezzel élő istenre kérem királyi-biztos urat: köszörmöljön az elfogattott ártatlan lelkészen, mint szabadságunk s nemzetiségünk mártírján! Köszörmöljön szegény karlsdorfiakon, kiknek könnye szüntelen hullanak jó lelkészünkért s eszközölje kegyesen: hogy a szerencsétlen fogoly szabad lábra eresztve, szeretett hívei körében mentől előbb, vigasztalást lellessen.

Mélly tisztelettel vagyok királyi biztos úrnak alázatos szolgája.

Csintalan Károly,
offszeniczai lelkész

Offszeniczán, június 29-én 1848.

Domnului Vukovics Sabbás, vicecomite în termen al comitatului Timiș și comisar regal!

Aflat în vizită la mine în data de 18 a lunii curente, domnul paroh Krix Antal din Banatski Karlovac [azi, în Serbia], m-a rugat ca în cazul în care ar fi capturat de către răsculații din zona de graniță, să nu zăbovesc a interveni la stimata Dvs. autoritate, în calitate de comisar regal teritorial, pentru eliberarea celui în cauză, fapt care am și promis a face.

De ceea ce se temea fărtatul meu, s-a petrecut!

În 28 a lunii curente, după ce a făcut cunoscute întocmai, din amvon, măritele ordonanțe ministeriale ce i-au parvenit, a fost prins de către răsculați, care, punându-l în lanțuri, l-au închis mai întâi în temnița de la Alibunar, iar, mai apoi, cum se aude, în cea de la Panciova, aducând la cunoștința credincioșilor săi faptul că, preotul credincios, va avea un tratament identic cu cel al omologului prins și zăvorât la

Jeremenovci [azi, în Serbia], ca și, de fapt, al celui aplicat preotului din Alibunar, aflat pe moment la închisoarea din Timișoara. Parohul prizonier din Banatski Karlovac este un patriot loial, calitate pentru care este demn de a fi sprijinit.

De aceea, în virtutea jurământului făcut, am obligația de a-mi ține promisiunea, astfel că, rog cu supunere față de Dumnezeu, pe domnul comisar regal, să aibă milă față de parohul, nevinovat întemnițat, compătimit ca un martir al libertății și națiunii noastre! Aveți milostivire față de sărmanii localnici din Banatski Karlovac, care continuu deplâng lipsa bunului lor paroh, și să încercați, cu mărinimie, să faceți ca nefericitul prizonier să fie eliberat, să revină în mijlocul credincioșilor iubiți, aducând cu sine mângâierea necesară.

Rămân cu stimă profundă, serv supus al domnului comisar regal,

Csintalan Károly,
preotul din Ofsenița

Ofsenița, 29 iunie 1848.

Original. Bibl. Centr. Univ. Timișoara. Fond. Vucovici Sava. nr. 28.

147

Bârsa, 29 iunie 1848

Alól írottak bizonyítjuk, sőt a szükség esetére hittünkkel is megerősíteni készek vagyunk: hogy a követválasztásra való beíratásunk után Balázs József helybeli jegyzőnk bennünket, és a bírót magához hívatván, azt mondotta: hogy tarcsunk Urbánnal, mert ha ő ezt tudni fogja, tüstént küld áldomást, de mink reá nem álván, áldomást nem is kaptunk, hanem azt tudjuk: hogy midőn a borosjenci nemesek magokat felíratni mentek Buttyinba, itt Berzán keresztül utazván nálam alól írt Drágá Ilárinál megállván, egy korsót kértek, hogy vele bort ihassanak; mert boruk van a kocsiba, és nincs mivel inniok, mire én nekik egy korsót adván, s ők engem azért borral megkínálván abból csakugyan ittam is, azután szó közben azt mondák a nemesek: hogy most magokat felíratni mennek Urbán monyoroí földes úr részére, nem tudják jó lesz é az követnek vagy sem, elég az hogy őket a borosjenői patikárius annak részére verbuválta: sőt én még azt a bort is láttam, melyet Novák nevű monyoroí lakos öt kis hordóban Borosjenőre az odaváló nép számára szállított, és én kérdezvén tőlle ki, és kinek küldi ezt a bort? Novák azt válaszolta: küldi Urbán földesurunk a borosjenői nemeseknek, hogy még iganak, mert követ akar lenni, és ezt a bort egyenesen a borosjenői patikáriushoz viszi, hogy az, felossza a nép között. Ez még a felíratás előtt történt. De mi azt is tudjuk, hogy ámbár Urbán Gyula mint az összeíró választmány elnöke nekünk azt mondotta, hogy az uraságok cselédjei fel nem fognak íratatni, mégis ő saját, Jakab nevű kanászá, kertészét, molnárját, s lovasmesternek címzett kocsisát is felíratta, s magára azokkal szavaztatott, sőt, hogy Urbánra szavazzunk még maga Hendrei Ferenc főszolgabíró úr is bízott.

Miről adjuk jelen neveink aláírásával, s kezeink keresztvonásával megerősített bizonyítványunkat. Kelt Berzán június 29-én 1848.

Drága Ilárie
Hálik Todorika
Szuszán Ursz
Czukrá Tódor
berzai szavazók

Subscrișii adevărim, mai mult, în caz de nevoie suntem dispuși a întări și prin jurământ că, după înscrierea noastră în campania electorală, notarul local Balázs József, chemându-ne la el, pe noi, dar și pe judele [local], ne-a spus: să ținem [votăm] cu Urbán, pentru că, dacă el va ști aceasta, degrabă ne trimite aldămaș, dar noi, nesusținându-l, nu am primit aldămaș, ci am aflat că: în timp ce nobilii din Ineu au mers la Buteni să se înscrie [pe listele electorale], trecând prin Bârsa s-au oprit la subscrisul Draga Ilarie și au cerut o stacană să bea vin; pentru că au vin în căruță și nu au cu ce degusta, eu le-am oferit o stacană iar ei m-au îmbiat să beau din vin, din care am și gustat, iar după aceea, în cursul discuției, nobilii au afirmat că: ei merg să se înscrie [pe lista electorală] a domnului Urbán, proprietarul de pământ din Mănerău, nu știu dacă acesta va fi bun de deputat sau nu, ci este destul faptul că ei au fost recrutați de partea respectivului, de către farmacistul din Ineu; mai mult, am văzut și vinul transportat în cinci butoaie mici pe seama norodului din Ineu, de către un anume Novák, locuitor din Mănerău, și întrebându-l, cine și cui trimite acest vin, Novák mi-a răspuns că: este oferit nobililor din Ineu de către Urbán, proprietarul nostru de pământ, ca să fie băut de aceștia, pentru că vrea să fie [ales] deputat, iar acest vin îl duce direct farmacistului din Ineu, ca să îl împartă între oameni. Aceasta s-a petrecut încă înainte de conscriere. Dar noi știm și că, deși Urbán Gyula, în calitatea sa de președinte al comisiei electorale, ne-a spus că argații domnilor [latifundieri] nu vor fi conscriși, chiar el însuși și-a înscris propriul porcar, pe nume Jacob, grădinar, morar și pe vizitiul proclamat drept șef al grajdurilor, ca să îl voteze, mai mult, ca să votăm cu Urbán, am fost îndrumați de însuși domnul prim-jude, Hendrei Ferenc.

Fapt pentru care ne întărim depoziția prin semnăturile numelor, confirmate de apăsarea semnului crucii cu degetele noastre.

Datat la Bârsa în 29 iunie 1848.

Draga Ilarie
Halic Todorică
Susan Urs
Țucra Todor,
alegători din Bârsa

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Fasc. 2 A., nr. 189 b., f. 374.

Bocsig, 29 iunie 1848

Alól írt: bizonyítom hogy midőn én 13-as magammal Dobszegről a követválasztásrai összeírás végett Butyinba útnak indultam út közben Monyoron Urbán Gyula tisztje engemet és híveimet meg állítván behit Urbán Gyula udvarára borozás végett, de mi meg nem álván tovább mentünk, melly alkalommal a borosjenei lakosokat és szekereseket is Urbán Gyula udvarában borozni és inni láttuk, mink pedig Butyinba érkezvén magunkat beíratni akartunk azonban ott csak hamar azon álhír terjedvén híveim között, hogy katonának fognak beíratni, egy sem merte magát szavazónak beíratni; azt is vallom, hogy a Borosjeneieket Butyinba is étették és itatták szemeimmal látván.

Mellyről adom ezen bizonyság tévő levelemet tulajdon kezem s nevem allá írásával meg erősítve. Költ Dobszegen junius 29 1848 évben.

Papp Miklós
Dobszegi görög nem egyesült
lelkész

Subscrisul dovedesc că atunci când am pornit la drum împreună cu alți 13 [inși], de la Bocsig la Buteni, spre a ne înscrie pentru alegerea de deputat, la Mănerău am fost oprit, împreună cu credincioșii mei, de un dregător al lui Urbán Gyula, care ne-a invitat în curtea acestuia ca să gustăm vin, dar noi nu ne-am oprit și am mers mai departe. Cu acest prilej i-am văzut pe locuitorii și căruțașii din Ineu consumând vin în curtea lui Urbán Gyula, dar ajungând noi la Buteni și voind să ne înscriem, am aflat acolo un zvon fals răspândindu-se între credinicoșii mei, anume că vor fi conserși ca militari, astfel că nici unul din ei nu a cutezat să se înscrie drept alegător; recunosc și faptul că cei din Ineu au fost hrăniți cu mâncare și omeniți cu vin, la Buteni, în fața ochilor mei.

Fapt despre care depun această epistolă mărturisitoare, întărită prin mâna și semnătura proprie.

Datat la Bocsig, în 29 iunie a anului 1848

Popp Nicolae
Preot ortodox din Bocsig

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Fasc. 2 A., nr. 189 b., f. 377.

București, 29 iunie 1848

Nr. 65

Bucarest den 29t Juni 1848

Hohes k.k. Ministerium

Über die den Landleuten versprochene Befreiung von den Robothen und Zahlungen an die Grundherren haben die Bauern auf verschiedenen Punkten der Walachei bereits Arbeit und Zahlung verweigert, so daß die faktische Regierung in allen Distrikten Befehle zur Beschwichtigung bis die Nazionalversammlung zusammenkommen werde, abgesendet hat.

In Bukarest bildet sich schon eine Opposition, welche mit den ersten Ernennungen unzufrieden einen [...] (1) zu bilden beabsichtigt.

Iliade, Major Tell, und Magieru, welche in der kleinen Walachei die Bewegung geleitet haben, sind heute in Bukarest von einer Anzahl ihnen entgegengefahrenen Wägen begleitet angekommen.

Das faktische Staatssekretariat hat eben so wie an das großbritannische auch an das französische General-Consulat eine Note sub sigillo volanti an den Minister der auswärtigen Angelegenheiten in Frankreich mit der Bitte um Einschreitung zu Gunsten der Walachei adressirt. Auch an das hohe Ministerium ist ein solches Schreiben heute auf die Post gegen Reschisse übergeben worden, so wie ein anderes an Herrn Regnau in Pesth, im Hotel d'Angleterre wohnhaft.

Es geht das Gerücht daß türkische Truppen von Widdin über die Donau gesetzt, und in die kleine Walachei eingerückt seien; eben so wird behauptet, die russischen Truppen seien über den Pruth in Iassy eingerückt, und würden chester Tage in Bukarest sein. Dies die Gerüchte der Einen Partei während die andere aussprengt, 20.000 Mann werden mit Kanonen aus Siebenbürgen in die Walachei gegen eine russische Invasion zu Hülfe kommen, und die Russen seien durch einen Aufstand in Bessarabien verhindert, vorzurücken.

Seit 2 Tagen erwartet man Talaat Effendi, welcher aber noch nicht angekommen ist. Dieser Commissair welcher mit General Duhamel in keinem guten Vernehmen stand, wird einestheils beschuldigt, die auf Umsturz seienden jungen Leute ermuntert zu haben, während man andererseits angiebt, Talaat Effendi habe vor seiner Abreise nach Iassy den Hospodar Bibesco schriftlich vor den Umtrieben zu deren Kenntniß er gekommen sei, gewarnt, worauf jedoch Fürst Bibesco in seiner vermeintlichen Sicherheit, ziemlich heftig geantwortet haben soll.

Bis itzt ist Bukarest ruhig.

Gruhe das hohe Ministerium den Ausdruck meiner tiefsten Ehrfurcht zu genehmigen.

Timoni

N. 65

Bukarest 29. Juni 1848

Timoni

Berichtet gehorsamst, über die faktische Regierung, und die hiesigen Zustände.

Către înaltul Minister c.c. al afacerilor externe

Înalt Minister c.c.

La promisiunea făcută țăranilor de a fi eliberați de robote și dări către stăpânii de moșii, în diferite puncte ale Munteniei țăranii refuză deja munca și dările, așa încât conducerea de facto a trimis în toate districtele porunci de liniștire, până la întrunirea adunării naționale.

La București se formează deja o opoziție, care – nemulțumită cu primele numiri – intenționează să creeze [o / un ...]. (1)

Eliade, maiorul Tell și Magheru, care au condus mișcarea din Oltenia, au ajuns astăzi la București, însoțiți de un număr de căruțe care le ieșiseră în întâmpinare.

Secretariatul de stat [al conducerii] de facto tocmai a adresat o notă *sub sigilio volanti* atât consulatului general al Marii Britanii și celui francez, cât și ministrului afacerilor externe al Franței, cu rugămintea de a interveni în favoarea Munteniei. O asemenea scrisoare a fost pusă azi la poștă spre Reșița și către înaltul Minister [austriac], ca și o alta către domnul Regnau din Pesta, care locuiește la Hotel d'Angleterre.

Circulă zvonul că trupele turcești au trecut Dunărea la Vidin și au intrat în Oltenia. Se mai afirmă că trupele rusești ar fi trecut Prutul și ar fi intrat în Iași, și că în puține zile vor fi la București. Acestea sunt zvonurile unei partide. În schimb cealaltă [partidă] răspândește [vestea] că 20.000 oameni vor veni din Transilvania în Muntenia, spre a oferi ajutor în cazul unei invazii ruse, în vreme ce rușii ar fi împiedicați să înainteze de o răscoală izbucnită în Basarabia.

De două zile este așteptat Talaat Effendi, care încă nu a sosit. Acest comisar, care nu era în relații bune cu generalul Duhamel, este acuzat pe de o parte că i-ar fi susținut pe oamenii tineri în răzvrătirea lor, iar pe de altă parte se spune că, înaintea plecării sale la Iași, Talaat Effendi l-ar fi avertizat în scris pe gospodarul Bibescu asupra uneltirilor, despre care avea cunoștință, la care prințul Bibescu, în preținsa lui siguranță, ar fi reacționat destul de violent.

Până acum Bucureștiul este liniștit.

Înaltul Minister să binevoiască a primi expresia adâncii mele considerații.

Timoni

Nr. 65

București, 29 iunie 1848

Timoni

Raport supus despre conducerea de facto și despre starea de lucruri de aici.

Original. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien. Fond 1848 Institutul de Istorie Cluj, cutia 3, doc. 189. Xerox: 15.365-15.368/1848.

1. Loc liber în manuscris, pentru un cuvânt care nu a mai fost completat.

București, 29 iunie 1848

Nro. 1750 – 8252 / 848

Circular

K.K. Agenzie in der Walachei

Aus dem beiliegenden Verzeichniße ist der Stand der Cholera in den Distrikten des Fürstenthums zu ersehen. Nebst Bukarest ist diese Seuche am stärksten im Distrikte Braila, Ialomiza und Slam Rimnik.

In Bukarest sind am 27. Juni 161 erkrankt und 54 gestorben, am 28ten Juni 229 erkrankt und 43 gestorben.

Vom rechten Donauufer sind Nachrichten eingegangen wonach in Silistra, Turtukai und Hirsowa die Cholera im geringeren Grade herrscht, während sie in Widdin, wo täglich bei 15 Individuen sterben, und den umliegenden Dörfern heftiger ist.

Bucarest am 29. Juni 1848.

Timoni

An das Hochlöbl. kyl. Siebenbürger Gubernium in Clausenburg
Verzeichniß

über den Gang der Cholera Krankheit

Distrikt	Ort	krank	gestorben	von	bis
	Galaz	500	171	7.	13. Juni
Braila	Stadt	158	46	"	"
"	Quarantaine	5	2		"
	in den Dörfern	465	33		"
Ialomiza	Kalarasch	47	17	6.	
"	in den Dörfern	1017	177	"	
Wlaschka	Giurgiu	35	10		9.
"	in den Dörfern	89	28		"
Buzeu	Stadt	5	2	4.	12.
"	in den Dörfern	9	3	"	"
Slam Rimnik	Fokschan	75	5.	12.	
"	in den Dörfern	847	106	"	
Dimboviza	Targovest u. den Dörfern	11	3		4.
13.					
Oltu	Slatina	16	-	6.	14.
Ilfov	in den Dörfern	20	10	5.	9.

Argyest	Pitest	18	5	7.	10.
Mehedinz	Severin	23	5	4.	9.
"	in den Dörfern	86	48	8.	10.
In den Landes Spitälern		29	2	8.	12.

Nr. 1750 – 8252 / I 848

Circulară

Agenția c.c. din Muntenia

Din lista alăturată rezultă starea holerei în districtele principatului. În afară de București, molima are cea mai mare intensitate în districtele Brăila, Ialomița și Râmnicul Sărat.

La București, în data de 27 iunie s-au îmbolnăvit 161 persoane și au murit 54, în 28 iunie s-au îmbolnăvit 229 și au murit 43 persoane.

De pe malul drept al Dunării ne-au parvenit știri, conform cărora în Silistra, Turtucaia și Hârșova holera are un grad slab de intensitate, fiind mai puternică în Vidin și în satele din împrejurimi, unde mor zilnic în jur de 15 persoane.

București, 29 iunie 1848.

Timoni

Către preaonoratul Guberniu crăiesc transilvan din Cluj

Lista

evoluției bolii holerei

District	Localitate	bolnavi	morți	din	până în
	Galați	500	171	7	13 iunie
Brăila	oraș	158	46	"	"
"	carantină	5	2		
	în sate	465	33		
Ialomița	Călărași	47	17	6	
"	în sate	1017	177	"	
Vlașca	Giurgiu	35	10		9
"	în sate	89	28		"
Buzău	oraș	5	2	4	12
"	în sate	9	3	"	"
Râmnic. Sărat	Focșani	75	-	5	12
"	în sate	847	106	"	"
Dâmbovița	Târgoviște și				
	în sate	11	3	4	13
Olt	Slatina	16	-	6	14

Ilfov	în sate	20	10	5	9
Argeș	Pitești	18	5	7	10
Mehedinți	Severin	23	5	4	9
”	în sate	86	48	8	10
În spitalele din țară		29	2	8	12

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.252/1848. Foto: 29.140-29.142 1848.

151

Sibiu, 29 iunie 1848 (1)

Frate Bălcescule,

Luni, 14/26 iunie, am ajuns de la Innsbruck îndărăt, în Sibiu. Răspunsul pe care l-am adus îl veți fi citit în Gazeta Brașovului, adevă acela că, prin unirea Transilvaniei cu Ungaria am dobândit cele mai multe dintre câte am cerut. Însă noi protestaserăm ca uniunea să nu se facă fără noi. Aceasta nu ni s-a luat în băgare de seamă. Acum am mai trimis încă o deputațiune care să arate Împăratului că, prin uniune, nu ni se garantează naționalitatea; noi vrem ca națiunea română să figureze în numele său, să se servească cu limba sa în toate trebile sale; și aceasta să ni se întărească anume; și ne ținem de protestul nostru în contra unei uniuni făcute fără de noi. Vom vede ce răspuns vom dobândi la aceasta. Întorcându-mă de la Innsbruck prin Viena, am primit scrisoarea d-tale din luna lui Maiu și, trecând prin Pesta, am făcut pasul care mi-ai scris să-l fac în cauza Principatelor. Frate! Ungaria e toată turburată și Ungurii nu mai știu ce să facă. Croații nu vor să se supuie nici odată cu capul la ministerul unguresc. Banul Iellacici cere Slavonia și Dalmația sub comanda sa. Sârbii s-au răsculat în contra ungurilor. Bohemii cu slovanii din Ungaria fac cauză comună în contra ungurilor, se pregătesc cu armele. Ungurii, în loc de a mai dori să iasă elemente străine în sânul lor, ar voi să se desfacă și cele ce le au acum. Ei nu se pot ține în contra mișcărilor din năuntru și zic ca Dumnezeu să-i păzească în contra mișcărilor din afară, că nu sunt în stare a se ține. Si apoi, în loc de a pute da ei ajutor la vre un vecin, sunt reduși a cere ei înșiși ajutor de la alții. Cu toate acestea, afectează înaintea lumii un fel de superbie și de tărie de suflet pe care nu o au. În Transilvania, au pus în lucrare tot felul de terorism în contra românilor, le-au denegat armele, ba le-au luat și securile și alte instrumente economice, de frică ca să nu-i omoare românii.

În toată Ungaria, s-a introdus metternichismul cu poliția lui secretă și cu celelalte mijloace abominabile ale despotismului. Ungurului nu-i vei scoate din cap niciodată ambițiunea cea mârșavă de a domni absolut peste alții: libertate pentru dâșii (4 milioane) și servitute pentru celălalte națiuni din țeară (10 milioane). De altă limbă diplomatică sau administrativă decât cea ungurească, nici nu vor să audă. Dumnezeu să-i înțeleptească! Confederațiune cu dâșii pot să aibă, dară un stat unit ca al Elveției

nici ei nu vor să aibă, nici nu e de primit. Aci stă lucrul; apoi ajutor să-i dai tu în contra inamicilor lui, dar el nu e în stare să te ajute. Românul, dacă se va asigura în contra despotismului rusesc, va face foarte rău să se învrăjbească cu celălalte națiuni circumvecine, căci el tot va trebui să trăească în mijlocul lor, dacă l-a pus soarta odată în locul acesta. – Altele! Eri am auzit de faptele voastre cele glorioase. Dumnezeu să vă ajute! Am citit punctele Constituțiunii și-mi plac toate: desființați rangurile, dați țăranului proprietate absolută cel puțin 6 pogoane, formați gvardia națională, toți românii, țărani și orășeni, să apuce armele, întindeți dreptul de alegere la toți.

Am înțeles că ești ministrul trebilor de afară. Vei fi tare ocupat: cu toate acestea, scrie-mi aici la Sibiu. A doua scrisoare a d-tale pe care mi-ai trimis-o cu o poliță, n-am primit-o la Viena, pentru că am plecat, precum se vede, înainte de a ajunge! La ce bancher a fost adresată polița? Scrie-i să nu o plătească, dacă-i va veni prin altă mână, ci să ți-o trimită înapoi și-mi avisează aici la Gumma o mică sumă, că am rămas fără bani. Aștept cu nerăbdare răspunsul d-tale. Adieu.

Sincerul tău
Laurian

Publicat: *Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente*, vol. I, București, 1902, p. 638-640.

---

¹ Stil nou, 29 iunie 1848.

152

Topa de Criș, 29 iunie 1848

Köröstopa, 1848 junius 29.

B. Way Miklósnak Topáról Kolozsvárra.

Kedves barátom! Említettem neked egy szóval Bethlen Jánosnak fiát Olivért, ki száz egynehány önkénytest szerczvén egybe indulóban volt velök Szegedre; de a dolgok fejleménye azt mutatván, hogy benn Erdélyben alak itandó sergekre lesz szükség. A mi felszólításunkra helyt maradt is sergével. Ő hadnagy volt; amint tudom egy év előtt lépett ki. Erélyes fiatalember. A nádor által főhadnagynak van kinevezve a Debrecenben lévő önkénytesek zászlóaljához. Azonban kis serge nagyon ragaszkodik hozzá. Ha őt elteszik aligha szét nem omlana, miután zászló alá esküve még nincsenek. Kormányzóhoz s commandirozóhoz folyamodtak ezen önkénytesek – kik közt nekem is van neked czennel ajánlott két fiam – az iránt, hogy Bethlen hagyassék meg kapitányuknak. Hogy ez megtörténjék, a mondtuk és eddig kifejtett buzgósága következtében, de atyjáért is nagyon kívánatos és méltányos lenne. Bethlen Jánosnak van még egy idősebb fia, ki ugyan sok tekintetben könnyelműséget bizonyított, de amellet sok tehetséggel és ügyességgel bíró s jó útba vezethető egyén. Ő főkép német és francia correspondentia

vitelére s több efélére igen alkalmazható, s azért a ministerium valamelyik sectiojához s jelesen Eszterházy keze alá igen ajánlható lenne. Ezen ifjat azért említem meg neked, mivel nagy vigasz lenne az öreg Jánosnak kinek hét fia mellett körülményei a mostani változások miatt nyomasztókká lettek, ha ezen fiának alkalmazása által is atyai gondjai könnyítettének. Illy tekinteteket pedig ő inkább megérdemel mint bárki is; mert ő mind jellemére, mind tehetségére nézve a közös hon egyik legkijeleltebbike. Hogy Erdélyben március óta a leggonoszabb véres zavarok nem történtek, mondhatni egyedül neki lehet köszönni.

Az unitus oláh püspök Lemény jó ember. Oláhok közül van még Hátszeg városából két követ (tán még most is Kolozsvárt van) ügyvéd Bohaczel s esperest Papfalvi Constantin. Ezek is illő ügyelet mellett s személyöket illetőleg egy kis jó kilátást mutatván nekik, használható egyének. Csakugyan oláh s mint illyet haszonvethető egyénnek tudom ifjú Leményt Doboka megyei főjegyző s Pap Alajost, ki a kormány-szék mellett hivatalban van. A nagyon gyanússá vált Pap Zsigmondra újra is figyelmeztetlek. Legjobb lesz őt rögtön közeledbe idézni s mindig szemmel tartani. Lehet őt használni azonban csak ellenőrség mellett, s például tolmácsságra természetesen csak olyak jelenlétében lehetne alkalmazni, kik oláhuul jól értenek. Székely zászlóaljok s a többi sorkatonaság elégséges az oláhok zabolázására. Azonban ezt csak úgy értettem, hogy még néhány zászlóalj önkényes alakíttassék s rendeltessék, még pedig haladék nélkül. Hogy ez sietve s erélyesen eszközöltessék a szellemi hatásért is igen szükséges: a fegyvertől különösen félő köznépek főként az oláhoknak nagyon fog több fegyveres erő felállítása imponálni.

Jó lenne saját költségén szolgáló szabad serget – freicorpst – alakíttatni valami arra alkalmas egyének által. Illy egyéneket fog Bethlen megnevezni. Kolozsvár körül lehetne bizonyosan legalább két század gyalog s egy század lovasságot illy módon létesíttetni.

Mindenre mi erélyt buzgóságot s pontosságot igényel nagyon ajánlom neked Gróf Bethlen Pált, ki Belső Szolnoknak volt főispánja, de egy pár év előtt lemondott. Idősb s ifjabb Bethlen Gábor is igen bátor egyéniségek, nem különben Zeyk József, Zeyk Károly, Teleki Domokos, Kemény István, Kemény György, ifj. Wesselényi Ferenc, ifj. Wesselényi Farkas, ifj. Bethlen János, Weer Farkas (igen kijelelt ember), továbbá Pállfy János, Pállfy Dénes, Pállfy Elek, Ujfalvy Sándor, Kelemen Benjámin, ifj. Gróf Bethlen Sándor, Gróf Karacsai Sándor (apa s még inkább fia). Dégenfeld Ottó egyik a legjobb embereink közül, de szegény most beteges. A kolozsvári bíró Grois s ottani főjegyző Gyergyai Ferenc dicsérettel említendők. Nem kell mellőzni Ugron Istvánt, főispánságot viselt, a Ferdinánd főherceg idejében lemondott egyént.

Nőm szívesen köszönt. Áldjon az ég !

B. Way Miklós címe :

A magyar Szent Korona örje, ő császári királyi felsége belső titoktanácsosa, ő felségének Erdély feletti teljes hatalmú királyi biztosa, nagyméltóságú Vajai Bárány Way Miklós úr ő excellentiájának.

Baronului Way Miklós, de la Topa la Cluj.

Dragă prietene! Ți-am amintit cu un cuvânt despre fiul lui Bethlen János, care adunând la un loc o sută și câțiva voluntari, a fost în pomire cu ei la Seghedin; dar desfășurarea lucrurilor arătând că în Ardeal va fi nevoie de formarea oștilor, la apelul nostru a și rămas pe loc cu oastea. El a fost locotenent, precum știu, a părăsit armata acum un an. Este un tânăr energic. Este numit de către palatin locotenent-maior la batalionul voluntar din Debreșin. Însă dacă oastea va fi mutată, probabil se vor împrăștiia căci nu au depus încă jurământul sub drapele. De aceea, acești voluntari între care și eu am doi băieți pe care ți-i recomand cu această ocazie – am recurs la guvernator și la comandament ca Bethlen să rămână căpitanul lor. Ca aceasta să se întâmple așa, ar fi de dorit și ar fi echitabil, atât pentru strădania lui arătată și desfășurată până acum, cât și pentru că tatăl lui Bethlen János mai are un băiat, mai în vârstă decât acesta, care deși a manifestat ușurință în multe privințe, e dotat cu mult talent și pricepere și poate fi adus pe calea cea bună. El ar putea fi folosit mai ales pentru corespondență în limbile germană și franceză și la lucruri asemănătoare, de aceea ar fi de recomandat la câteva dintre secțiile ministerului, mai precis sub mâna lui Eszterházy. Ți amintesc de acest tânăr, care ar fi o mare mângâiere pentru bătrânul János – situația căruia, pe lângă cei 7 băieți ai lui, în schimbările actuale, a devenit grea – dacă și prin angajarea acestui fiu i s-ar mai ușura problemele părintești. Asemenea binefaceri el le merită mai mult decât oricine, întrucât atât în privința caracterului cât și a talentului este unul din cele mai marcante [personalități] ale patriei comune.

Faptul că în Ardeal, începând din martie, nu au avut loc cele mai sângeroase tulburări se datorează, s-ar putea spune, numai lui.

Episcopul român unit, Lemeny, este om bun. Dintre români mai sunt din orașul Hațeg doi deputați (s-ar putea să fie și acum la Cluj), avocatul Bohățel și protopopul Constantin Papfalvi. Și aceștia se pot folosi, sub control potrivit și prin arătarea unei perspective bune convenită persoanei lor. Fiind români, astfel îi știu ca persoane care pot fi folosite: pe prim notarul din comitatul Dăbâca, tânărul Lemeni și pe Aloisiu Vlad, care este funcționar pe lângă guvern. Asupra lui Sigismund Pap, care a devenit foarte suspect, îți atrag atenția. Cel mai bun lucru ar fi a-l aduce în apropierea ta și a-l supraveghea tot timpul. Se poate folosi [Pop] dar numai sub control, de exemplu ca traducător [se poate folosi] numai în prezența acelor care înțeleg bine românește. Batalioanele secuiești și ceilalți soldați de rând sunt suficiente pentru liniștirea românilor. Însă aceasta am înțeles așa, ca să se mai formeze și să se ordone câteva batalioane voluntare și încă fără întârziere. Obținerea grabnică și energică a acestora este necesară și pentru influență sufletească, poporul de rând, temător de arme, mai ales românii vor fi impresionați de formarea unei cât mai mari forțe armate. Ar fi bine să se organizeze o trupă liberă [freicorpst] pe cheltuială proprie din persoane apte pentru ea. Asemenea persoane va desemna Bethlen. În jurul Clujului s-ar putea astfel înființa cel puțin două companii de infanterie și una de cavalerie.

La tot ce necesită vigoare, strădanie și precizie ți-l recomand pe contele Bethlen Pál care a fost comitele suprem al Solnocului mijlociu: dar cu câțiva ani în urmă a demisionat.

Bethlen Gábor junior și senior sunt la fel caractere curajoase, la fel și Zeyk József, Zeyk Károly, Teleki Demeter, Kemény Domokos, Kemény István, Kemény György, Wesselényi Ferenc junior, Wesselényi Farkas junior, Bethlen János jun., Weer Farkas (om foarte desemnat), pe urmă Pállfy János, Pállfy Dénes, Pállfy Elek, Ujfalvi Sándor. Kelemen Benjámín, contele Bethlen Sándor junior, contele Karacsai Sándor (tatăl dar mai ales fiul). Dégenfeld Ottó, este unul dintre cei mai buni oameni de-ai noștri, dar săracul, în prezent, este bolnăvicios. Judele din Cluj, Grois, și prim notarul de acolo. Gyergyai Ferenc sunt domni de lăudat. Nu trebuie să-l neglijăm nici pe Ugron István, care a avut funcția de comite suprem și a demisionat în timpul arhiducelui Ferdinand.

Soția mea îți trimite salutări călduroase. Cerul să te binecuvânteze.

Adresa baronului Way Miklós:

Exelenței Sale prea măritului domn baron Vajai Way Miklós, custodele Sfintei Coroane Ungare, consilier intim al Majestății Sale cezaro-creiască, comisar regal plenipotențial în Ardeal al Majestății Sale.

Concept. Arh. Naț. Rom. D. J. Cluj-Napoca. Fond. Arh. Fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós., vol. 37.p. 32-36.

153

Huedin, 29 iunie 1848

Bánffyhungar, 1848. június 29.

Kelemennek áldást. Az elkészett indulás miatt inkább siettek Molnárék mint kellett volna. *Hihető ezért megbetegedett a Daru. Ezen okból nem menénk az este innen tovább; most pedig a roppant drága gyors lovakat kell az egyik kocsim elébe fogni, melyekért innen Élesdig 14 pengő forintot kell fizetni. A már javulni kezdett, de még beteg lovat, ha kapok jó helyet itt hagyom, a többieket pedig küldöm. A kocsisnak csak maga számára adok egy pár huszast a lovakra semmit, mert Szucsákig nem kell étetniök: az ottani s drági étetésükről pedig –arról te gondoskodván– együtt vetendünk számot.*

Bajosan fog felutazásom nagyon gyorsan menni a terv szerint, mert nóm nincs úgy hogy az éjjeli nyugalmat most egy pár napig nélkülözhetné.

Írjál kérlek Kis Károlynak, hogy Pistinek lenne e valami kilátása, hogyha ott vétetné fel magát a huszárok közé? Valjon elmehetne ő az ezredhez: nem fog ő most hamarjában Zilahról a transport lemenni az ezredhez. Nem javítaná é sorsát a fiúnak, ha lovastól állana be, neki tudniillik van egy a szolgálatra hihetőn alkalmas lova (tőled való): ha ezen szolgálatba állana bé s ha én írnék az ezredesnek, ki jó barátom nem

venne e cadettnak be? Ha Pista a Kolosvárt egybegyűlt önkéntesek nagy számú korhelei közt kevés elfoglalás mellett még sokáig fog lenni, nagyon rossz hatással lesz rája nézve: de a zilahi teljességgel nem erkölcsesebb legénység közt sem szeretném még csak sokacskaig is hagyni; azért óhajtanám őt mentől előbb cadettnak tetheti. Mindaszt mit Pistiről írek Lacira is értem, azért őtet illetőleg is szintén aként tudakozódjék Kis Károly. Én az újságban is tett nyilatkozatom nyomán helyesebbnek látnám, hogy a fiúk a régi Erdély határain belől maradjanak itt alakulandó fegyveres erőre; szükség leendvén arra itt még pedig nagy; de ha nem fog itt lovasság alakíttatni, nekik pedig erre van nagyobb hivatásuk és ha a lovasság közé állás nekik oly jövődöt nyit melyen a kolosvári önkényteseknél számokra nem nyíllik; úgy nem lehet, vagy jobban mondva nem lehetne rosszszallani ha ők oda mennek.

Anikótól a tegnapi tette következtében megválnék. Köszöntjük családotat. Áldjon az ég.

U.I. Az öcséd Elek nem ír e valamit arról mi iránt hozzá kérdést intéztünk, hogy tudniillik Székelyföldről nem kaphatunk e béreseket? Változtattam a dolgon s a beteg lovam szolgabíró Gracznál hagyom, ki szíveskedni fog azt holnapután Kolozsvárra, s onnan hozzád szállítani. Így már a más négy ló fogja a szekeret tovább vinni, azokat Telegdről vagy Váradról fogom visszaküldeni ide. Innen Gracza el fogja őket Nagyalmásra kalauzoltatni, onnan a kocsis megkapja az utat. Én ma –ha lehet- Telegdre megyek háltni.

Blagoslovie lui Kelemen. Din cauza pomirii tardive a familiei Molnár, aceștia s-au grăbit mai mult decât trebuie. Pe semne, de aceea s-a îmbolnăvit Daru. De aceea n-am plecat aseară mai departe, iar acum suntem nevoiți a înhăma în fața unei trăsurii a mea caii repezi, dar foarte scumpi, pentru care trebuia plătit până la Aleșd 14 florini metalici. Calul încă bolnav, dar în convalescență îl las aici în schimbul unui bun, iar pe ceilalți îi trimit. Numai birjarului îi dau câțiva poli pentru cheltuielă personală, dar nimic pentru cai, deoarece până la Succag nu trebuie furajați. Iar despre furajarea lor de acolo și din Dragu – despre care te vei preocupa tu-vom da împreună socoteală.

Ajungerea mea în centru nu se va face prea repede, potrivit planului stabilit, întrucât soția mea nu se află în așa stare ca să se poată lipsi acum câteva zile de liniștea nopții.

Te rog să-i scrii lui Kiss Károly, oare Pista are șanse dacă s-ar înrola acolo la husari? Oare ar putea să plece repede la regiment? Oare transportul nu va pleca acum curând la Zalău, la regiment? Oare soarta copilului nu s-ar ameliora dacă s-ar înrola cu cal cu tot, căci el are un cal (de la tine) care este apt pentru serviciu. Dacă s-ar înrola astfel și dacă aș scrie colonelului, care îmi este un vechi bun amic, oare nu l-ar înrola cadet? Dacă Pista va rămâne încă mult timp cu preocupări puține printre multitudinea de bețivani care se află printre voluntarii care s-au adunat la Cluj, acest fapt va avea o influență foarte proastă asupra sa. Dar n-aș dori să-l las

mult timp nici printre trupa de la Zalău, care nici ea nu are moravuri bune. De aceea aş dori să-l văd cadet cât mai grabnic. Tot ceea ce am scris despre Pista se referă şi la Laci. De aceea, Kis Károly să se intereseze şi pentru dânsul în mod similar. Eu, potrivit declaraţiei mele făcută în ziar, aş prefera ca şi copiii să rămână printre fruntariile vechi ale Transilvaniei ca disponibili pentru forţa armată, care se va constitui aici. Va fi nevoie de ea aici şi anume mare nevoie. Dar dacă aci nu se va constitui o cavalerie, întrucât ei au vocaţie mai mare pentru acesta – şi dacă înrolarea lor în cavalerie le asigură un atare viitor, ceea ce la voluntarii din Cluj nu le este asigurat – atunci nu s-ar putea obiecta dacă ei vor pleca de acolo.

Ne-am despărţit de Anikó în urma faptei sale de ieri. Salutările noastre familiei tale. Cerul să te blagoslovească.

P.S. Fratele tău mai mic oare n-a scris privind întrebarea noastră şi anume dacă am putea să găsim în secuime argaţi? M-am răzgândit şi voi lăsa calul meu bolnav la judele nobiliar Gracza, care va binevoi să-l transporte poimăine la Cluj, iar de acolo la tine. Astfel, căruţa va fi trasă de alţi patru cai, pe care îi voi trimite aici de la Tileagd sau de la Oradea. De aici, Gracza va pune pe cineva să fie călăuziţi la Almaşul Mare, de acolo birjarul va găsi drumul. Eu azi, dacă este posibil, voi pleca la Tileagd pentru dormit.

Concept. Arh. Naţ. Rom. D.J. Cluj. Fond. Arh. Fam. Wesselényi. Copierul de scrisori al lui Wesselényi Miklós, vol. 37, p. 29-31.

154

[Cluj, înainte de 30 iunie 1848] (1)

Silip Stéfan, Tyivorán Ilia és társai Belső-Szolnok megyei girolti lakosok panaszolván, hogy az úrberi tartozások megszüntetése kihirdetése ellenére úri szolgálatételre szoritattnak, az úri szolgálat terhe alól magukat felmentetni kéri.

Plângerea lui Ştefan Filip, Ilia Tivorean şi semenii din satul Girolt, din comitatul Solnocul Interior, în care se arată că, în ciuda publicării desfiinţării relaţiilor urbariale, ei sunt siliţi şi în continuare la prestarea robotelor. Cer eliberarea lor de sub povara robotei.

Referat gubernial oficial. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P. Nr. 7990/ 1848. Foto: 30.917-30.918.

1. Cererea a fost înaintată Guberniului în ziua de 30 iunie şi a fost luată în discuţie la 25 iulie 1848

[Fără loc] înainte de 30 iunie 1848 (1)

Tekintetes Csendőri Bizotmány !

Ki küldtetésemkor némelly helységek csendessége helyre állítása alkalmával. Bogát helységét úgy láttam biztosítva, hogy ha ők egy kötelező írást adnak a felől, hogy a bujtogatókat a magok kebeléből elfogják, vagy ha azok nem is az ők kebelében léteznek, de ottan keresztüljárva magokat ottan csak egy szempillantásig is fenntartják, de sőt ha a környékben bujtogatókat tudnak, azokat is tartoznak az illető szolgabíró vagy vitzeispány úrnak tudtára adni, s ezen kötelező írást a helység bírása és esküttei, ezen kívül más köz lakosok is aláírták mind a magyarságból, mind oláhokból; mégis mindezeknek ellenére bizonyos kútfőből úgy eset értesemre, hogy a híres bujtogató Marsinai – Marsinait pedig úgy tudom, hogy a felsőbbség is bujtogatónak tartja. Vladutznál a bogáti olá papnál volt, mégpedig nem titkon, hanem nyíltan, folyó holnap 2 lke körül – melyet hitelesen bé bizonyítani a val tudok: ottan Pap János és Pap Sándor felesége között valami differencia volt, ez a Consistorium elejében került, s arra a választ Marsinai írta, nem az ő neve alá írásával, hanem kezével – ezen válasz a lekencei esperest tiszteletes N.N. úr elejében ment, kit hogy hogy hívnak, nem tudom: s erre az esperes úr határozott is. Tehát ha a bogáti paptól Vladutztól ezen válasz elkéretik, a melyben a lekencei esperest alá írása is meg vagyon, abból tisztán ki fog tenni a Marsinai keze írása, s hogy az az ő keze írása bizonyosságot fogok elé állítani: s ebből ki fog világulni az, hogy [az] olá consistorium a Marsinai ottan létét tudta, s még sem adta fel; mely tudositásom mellet vagyok a tekintetes csendőri bizotmánynak alázatos szolgája

Kemény Farkas

Onorat comitet al jandarmeriei!

Cu ocazia detașării mele în vederea restabilirii ordinii în unele localități [ale comitatului], în [cazul] Bogatei, am considerat că ea ar fi mai asigurată dacă le voi cere [localnicilor] să se oblige în scris, că-i vor prinde pe instigatorii [aflați] printre ei, sau pe cei care chiar dacă nu stau între ei, dar trec și mai opresc pe acolo. Le-am cerut să se oblige că-i vor anunța pe prim-jude și pe subprefect și despre instigatorii aflați în zonă.

Acest angajament obligatoriu [dat în scris] a fost semnat de către jurați și de către alți locuitori de rând, atât din populația maghiară cât și din cea românească.

În ciuda acestei [măsurii luate] din sursă sigură am înțeles că vestitul instigator Marsinai – considerat instigator și de către autorități – în jurul datei de 21 a lunii

curente, a fost la preotul român Vlăduț din Bogata, și nici nu a fost secret, ci chiar pe față. Pot dovedi acest lucru prin următoarele: [La Bogata] s-a ivit o neînțelegere între Ioan Pop și nevasta lui Alexandru Pop, ceea ce a ajuns și în fața consistoriului. Răspunsul a fost dat de Marsinai, dar nu sub semnătura lui ci scris chiar de mâna lui. Acest răspuns a ajuns pe urmă la protopopul din Lechința, d-l reverend N.N., al cărui nume nu-l știu și care a dat rezoluția în cauză.

Deci, dacă i se va cere preotului Vlăduț din Bogata predarea răspunsului, care poartă și semnătura protopopului de la Lechința, din acesta se va vedea clar că este scrisul lui Marsinai. Aceasta o voi și dovedi.

Deci va reieși clar, că consistoriul român știa despre existența lui Marsinai [la Bogata] și totuși nu l-a denunțat.

Pe lângă această înștiințare, rămân servul umil al onoratului comitet jandarmeresc

Kemény Farkas

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Cluj. Fond. Arh.comit. Turda. Acte Prezidiale. nr. 696/1848.

---

1. Scrisoarea a fost redactată înainte de 30 iunie, v. scrisoarea lui Tarsoly Gergely din ziua amintită. Turda, 30 iunie 1848. (doc..., vol. VIII).

156

[Buda, 30 iunie 1848]

366 Präsid. B.

30 Juny 1848

Vom Ministerium des Innern
an die Universität des Hermannstädter Stuhls in Siebenbürgen

Kaum geschah die längstersehnte Union der beiden Nachbarländer. – kaum verhallte der über diesen Bruderbund von den Lippen Seiner Majestät bestätigende väterliche Segen – tauchen schon binnen und außer den Grenzen unseres lieben Gemeinen Vaterlandes in verschiedenen Gestaltungen solche Bestrebungen auf, welche nicht nur der gemeinsam zu genießen gehofften Freiheit feindlich sondern gegen die Rechte der königlichen Krone und selbst gegen die Integrität des Vaterlandes gerichtet sind.

Es erleidet keinen Zweifel, daß auch die entferntesten Erwägungen im Zusammenhange zu sein scheinen und mit vorläufiger Berechnung geschehen.

Doch eben darum thut es Noth, daß es eine Centralmacht gebe, welche der T[...], der Meutherei und Feindseligkeit von Spur zu Spur folge, verfolge und wenn es seyn muß, auch räche.

Die Censurierung aller dieser wird dadurch nothwendig, daß die neue Freiheit Hoffnungen und Wünsche in dem Volke rege machte, welche dasselbe zu Ausschweifungen und Unordentlichkeiten verleitet.

Ferner nach Erwägung dessen, daß Siebenbürgen von hier, dem Centrum, weit entfernt ist, daß die Meuthereien unter den dortigen Völkern ein stetes Augenmerk und die dortigen eigenthümlichen Verhältnisse ein eigenthümliches Verhältniß erheischen – welches nur, wenn es plötzlich geschieht, einen Erfolg haben kann; ferner, daß die Nachbarschaft der Wallachey ein umso wichtiger Moment [?] ist, je mehr es zu wünschen ist, mit den Bewohnern derselben in immerwährendem, friedlichem und vertraulichem Verhältniß leben zu können, und sie auf den Grund gegenseitiger Interessen zu sicheren Verbündeten machen zu können. -

In Folge dieses ist für jenen Theil des Vaterlandes, der bisher Siebenbürgen benannt wurde, der *Kronhüter Freiherr Nikolaus Vay* zum königlichen Commissär ernannt und mit der Vollmacht versehen worden, [um] die Erhaltung des Friedens und der Ruhe mit allen jenen Mitteln zu erringen, welche dies Ziel in den Schranken des Rechtes und Gesetzes, zugleich aber mit Wahrung der erhabenen Interessen des Staates und der Krone unfehlbar sichern.

Zu den außerordentlichen Mitteln gehört auch das Standgericht, welches der königliche Commissär außer den, in den allerhöchsten Normalien bezeichneten Fällen, auch auf Falle des durch gewalthsame Ausbrüche begleiteten, und gestörten Friedens des Landes, der Empörung und Aufhetzerei zur Revolution und in Folge dessen durch Mord und Brandstiftung, sogar auf die in dieser Beziehung erfolgte, durch dazwischenkommende gesetzliche Macht aber in der Ausführung vereitelte Versuche sich offenbar erstrecken können wird.

Ich erlasse und verordne daher, daß die Universität des Hermannstädter Stuhls und alle Bewohner und Nationalgarden dessen, dem seiner Sendung gemäß mit voller Macht verfügenden Herrn königlichen Commissär zu gehorchen und sonach zur Erhaltung der, in der Freiheit begründeten, allgemeinen Ordnung mitzuwirken, für ihre Vaterlands- und Bürgerpflicht [...] sollen; besonders hat die Behörde auf Verordnung des königlichen Commissärs, das Standgericht in ihrem Schooße allsogleich zu verkünden und ohne Verzug zu errichten und denselben königlichen Commissär und das königliche Gubernium, über den Bestand der Ordnung, zum mindesten jeden fünften Tag – im Falles eines, eine vorbeugende Verordnung und sonach unverzüglich Hilfe erheischenden Umstände aber allsogleich zu benachrichtigen.

Der Minister des Innern: Bartholomaeus Szemere m.p.

Dem Originale gleichlautend herausgegeben durch

Karl Sigerus m.p. Notär.

Prezidială 366 B.

30 iunie 1848

De la Ministerul de Interne

Către Universitatea Scaunului Sibiu din Transilvania

De-abia s-a realizat mult dorita uniune a celor două țări vecine, de-abia a răsunat de pe buzele Majestății Sale binecuvântarea ce a confirmat această legătură frățească și deja se ivesc în lăuntru și în afara hotarelor iubitei noastre patrii comune, sub diferite înfățișări, tendințe dușmănoase îndreptate nu numai împotriva speratei libertăți de care să ne bucurăm împreună, ci și împotriva drepturilor coroanei regale și a integrității patriei înseși.

Nu suferă nici o îndoială faptul că și cele mai îndepărtate contexte par a avea legătură și par a se contura cu premeditare.

Dar, tocmai de aceea, este nevoie să existe o putere centrală, care să urmărească pas cu pas [...], răzvrătirea și ostilitatea, să le vâneze și, dacă trebuie, să le și răzbune.

Judecarea acestora este prin aceea necesară că noua libertate a înviat în sânul poporului speranțe și dorințe de rebeliune, conducându-l pe acesta la devieri și nereguli.

Luând în considerare că Transilvania este departe de aici, de centru, că rebeliunile din mijlocul popoarelor de acolo cer o atenție permanentă, iar relațiile specifice în acel loc impun dispoziții specifice, care pot avea succes doar dacă sunt bruște: de asemenea, luând în considerare că vecinătatea Munteniei, este un moment [?] cu atât mai însemnat, cu cât este mai dezirabil să putem trăi cu locuitorii acesteia în raporturi permanente, pașnice și pline de încredere, pentru ca, pe baza intereselor reciproce, să îi putem transforma în aliați siguri.

Ca urmare, în acea parte a patriei, numită până acum Transilvania, a fost numit *apărătorul coroanei*, *baronul Nikolaus Vay*, comisar regesc și a fost dotat cu puteri depline, pentru a menține pacea și liniștea prin toate acele mijloace care asigură imbatabil acest țel, în limitele dreptului și ale legii, în același timp cu păstrarea intereselor superioare ale statului și coroanei.

Între mijloacele extraordinare, se numără și tribunalul statarial, pe care comisarul regesc îl va extinde în mod public, în afară de cazurile desemnate în regulamentele prealabile, și asupra cazurilor de distrugere a păcii țării prin izbucniri violente, în cel al revoltei și instigării la revoluție și, ca urmare a acestora, al omorului și incendierii, ba chiar și asupra tentativelor celor de mai sus, eșuate în îndeplinirea lor, datorită intervenției puterii legale.

De aceea, dispun și poruncesc ca Universitatea scaunului Sibiu, împreună cu toți locuitorii săi și cu toate gărzile naționale, să dea ascultare domnului comisar regesc, însărcinat cu puteri depline, conform misiunii acestuia, și astfel să contribuie la menținerea ordinii generale, întemeiate pe libertate, să [...] datoria patriotică și cetățenească. Îndeosebi, la porunca comisarului regesc, autoritatea trebuie să anunțe pe dată tribunalul statarial în mijlocul său și să îl ridice fără întârziere; de asemenea, trebuie să îl informeze pe același comisar regesc, precum și Guberniul Regesc despre starea ordinii, cel puțin o dată la cinci zile în împrejurări [normale], dar [să informeze] neîntârziat în împrejurări care solicită măsuri de prevenire și, deci, grabnic ajutor.

Ministrul de Interne: Szemere Bertalan m.p.

Redactat identic cu originalul de

Karl Sigerus m.p., notar.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Vegyes iratok. H. 147, cutia 9, filele 196-199.

Budapesta, 30 iunie 1848

Királyi Helytartói

R e n d e l e t

B. Vay Miklós Koronaőr, Kir. Biztos Úrnak.

Minő rendeletet bocsátottam a mai napról gr. Teleky József erdélyi kormányzónak [folyó] Június hó 24^{ről} 1657. elnöki szám alatt, hozzám felterjesztett jelentésére az erdélyi kincstámoksághoz, - arról Ön az ide rekesztett másolatból, hivatalos tudomást veend.

Mai napról közlöm azt egyszersmind Gr. Teleky József erdélyi kormányzóval, - s mindkettejeknek a kellő siker végetti közredolgozást, különösen ajánlom.

Eszerint a fennforgott akadályok elhárítván, mivel különben is a fennforgó rendkívüli körülmények az intézkedésekben, forma lassúság miatti késleltetést a hon kára nélkül nem szenvedhetnek. Önnek különös figyelmébe ajánlom, hogy szükség esetében, a kormányszéki rendelkezése alatt álló provinciális pénztár erejét is segítségül vévén, ha pedig ez sem volna elég, a pénzügy ministerhez kellő gondoskodás végett gyors jelentések tételét eszközölvén, - az önkéntes hadsereg mi hamarébbi kiállítására, s a hadügy minister rendelkezése szerint, a székely haderőnek, s végvidéki oláh ezredeknél, a szegedi táborba indítása iránt, kellő óvatosság, s gazdálkodás mellett, semmi áldozatot nem kímélve, szokott hazafiúi erélye szerint, sikeres gonddal legyen.

Kelt Budapesten, Jun. 30-kán 1848.

István Nádor

K[irály] helytartó

a pénzügy minister

Kossuth Lajos

Ordinul Locoteneței Regale

Către domnul baron Vay Miklós. Custode al Coroanei, Comisar Regal

Despre rescriptul meu către guvernatorul Transilvaniei, contele Teleki József, sub nr. 1657 pres. din 24 iunie, care răspunde la adresa lui către vistieria Transilvaniei, veți afla din copia anexată aici.

Despre aceasta va fi înștiințat și guvernatorul Transilvaniei, contele Teleki József. Vă recomand, la amândoi, colaborare în vederea succesului dorit.

Pedicile fiind astfel înlăturate și, întrucât în situația extraordinară, problema fiind urgentă pentru binele patriei, recomand, în mod deosebit, în atenția Dvs. organizarea

cât mai grabnică a armatei de voluntari și, potrivit ordinului Ministrului de Război, trimiterea în tabăra din Seghedin a regimentelor de graniță secuiești și a celor românești. În această direcție, veți lucra cu elanul Dvs. patriotic, cu precauția necesară și cu spirit de economie, dar neprecupețind niciun sacrificiu. În caz de nevoie, veți putea recurge la utilizarea casei provinciale a Guberniului, iar, dacă aceasta nu va acoperi necesitățile, veți face un raport grabnic către ministrul de finanțe în vederea asigurării fondurilor necesare.

Budapesta, 30 iunie 1848.

Palatinul Ștefan
locțiitorul regelui

Ministrul de Finanțe
Kossuth Lajos

*Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Vay Miklós kormánybiztosi iratai.
Publicat în: Kossuth Lajos összes művei, vol. XII. Budapesta. 1957. p.326.*

158

Budapesta, 30 iunie 1848

Királyi Helytartói rendelet
Az erdélyi Királyi Kincstárnokságnak.

Erdélyi kormányzó Gr. Teleky József úrnak – Kolosvárt folyó évi június 24^{kén} kelt hivatalos jelentéséből meg értettem, miként a nevezett kormányzó folyó hó 8^{ról} 1350 szám alatt hozzá intézett rendeletem által, az önkéntes honvéd seregnek Erdélybeni megalakítására utasítván, az ottani királyi kamara elnökségét arra szollította fel, hogy a nevezett célra 50,000 pengő/forintot rendelkezése alá bocsásson.

Gróf Bély György királyi alkincstárnok úr azonban, Nagyszebenből június 21^{én} 1.023/E. szám alatt költ válaszában oda nyilatkozott, hogy mivel az erdélyi kincstárnokságra nézve ekkorig szabályul szolgált legfőbb utasítás 2^{dik} pontja szerint azon kincstárnokság csak olly fensőbb rendeleteket köteleztetett tellyesíteni, mellyek hozzá az udvari kamara útján érkeztek, -mind addig, míg Ő Felsége ez iránti megváltoztatott legfelsőbb szándokát, a kijelelt úton, a királyi kincstárral tudatni nem méltóztatik, semmi más úton vett intézkedéseket tellyesedésbe nem vehet.

A Királyi Kincstárnokságnak Ő Felsége törvényben, s legfelsőbb rendeleteiben nyilatkoztatott akaratának köteles tudomását mellőző ezen szabadkozást annál kedvetlenebbül értettem, minél inkább megkívánják a haza jelen súlyos körülményei, hogy annak megmentésére irányzott kegyelmes parancsai, s az Erdéllyel egyesült Magyarország felelős kormányzatával megbízott minisztérium rendeletei mindenkinél gyors, pontos és akadéktalan tellesítéssel találkozzanak.

Erdély Magyarországgal törvény által egyesítve van, s királyi helytartói hatóságom, s a ministerialis kormányzás, Ő Felsége legkegyelmesebb urunk, királyunk által, Erdélyre is világossan kiterjesztve.

Ebből szükség ezen Királyi Kincstárnokság hivatalnokainak is, s nem a törvényesen behozott új kormányzati rendszer által megszüntetett hajdani utasításokból meríteni eljárásuk irányát. Ezen változtatást a törvény s Ő Felségének általam kellőleg közhírré tett legkegyelmesebb rendelete adta mindenkinek tudtára. Az udvari kamara útjáni tudósítást tehát sem nem várható, sem nem eszközölhető, már csak azért is, mert udvari kamara nincs.

Ezennel rendelem és parancsolom tehát ezen Kincstárnokságnak, hogy valamint az erdélyi kormányzó által, saját rendeletem következtében vett utasítást haladéktalanul, minden gyorsasággal tellyesítse szintűgy ezen Királyi Kincstárnoksághoz akár egyenesen általam, ministeri ellenjegyzés mellett, akár különben is a pénzügy minister által utasítandó mindennemű rendeleteket, hallogatás nélkül tellyesítse, és tellyesíttesse.

Ezen meghagyásom tellyesítésének mulasztásából az országra s közigazgatásra hárulható minden kárért, s hátramaradásért, úgy magát összesen, és egyenként felelősnek ismervén, mint az igazgatása alatt álló minden hivatalnokokat, s tisztviselőket, kik az állodalomnak bár mi néven nevezett vagyonát kezelik, felelősökké tenni tartozván.

Mivel pedig a fenforgó rendkívüli körülmények a gondoskodást okvetlenül szükségessé teszik, hogy az ország védelmére, vagy javára rendelt intézkedések pénz hiány miatt fenakadást ne szenvedjenek, ezen Királyi Kincstárnokság rögtön és sikeresen arról intézkedendik, hogy a vidéki só, harmincad, posta, bányászati, s bármi más névvel nevezett álladalmi pénztár hivatalok, nem várva a szokott beszolgáltatási időket, pénzkészleteiket a főpénztárba – részint gyorsan s gyakrabban beszolgáltatassák, részint pedig a rendelkezésre állható készletekről a Királyi Kincstárnokságot folyvást világosságban tartsák, miszerint a szükséglett fizetésekről gyors és pontos intézkedések tétethessenek.

És hogy ha mind e mellett is a jövedelmek a kiadásokat nem fedeznék, a Kincstárnokság szoros kötelességének ismerendi az ország pénzügy miniszterét kellő időbeni rendelkezhetés végett – a hiányról jól eleve értesíteni. És ép e végett mulasztthatlan tartozásának ismerendi a Királyi Kincstár igazgatósága azt is, hogy a pénztár állapot, a következő hónap remélhető jövedelmeinek, s előre látható költségeinek kimutatásával egyetemben, minden hó végével a pénzügy miniszternek okvetlenül feljelentessék.

Végre még hivatkozva a pénzügy miniszterek e részben már kibocsátott rendeletére is, ezen Királyi Kincstárnokság – úgy magára nézve utasítatik, mint tőle függő minden nemű tisztviselőknek, s hivatalnokoknak kötelezésére megbizatik, hogy az egyesült ország kormányán kívüli bármely függést, összekötetést és érintkezést rögtön meg szakítván, s az arany és ezüst készleteknek vagy bár melly készpénznek az országbóli kiküldésék, szoros felelet terhe alatt megtiltván, az álladalomnak minden vagyonát a felelős kormány rendelkezése szerinti használatára épségben s csorbitás nélkül megóvni, s megőrizni annál mulasztthatatlanabb kötelességnek ismerjék, minél bizonyosabb, hogy minden tisztviselő a hűségére bízott álladalmi kincsek és javak gondos megőrzéséért személyessen felelőssé tétetik. Magában értetvén, hogy bővebb rendelkezésig az ország

közigazgatásának a fen álló rend szerént ellátásáról a Kincstárnokság, s illetőleg a kormányzék gondoskodni tartozik.

Ezen rendeletem illető pontjai a Kincstárnokságtól függő minden hivatalokkal rögtön közlendő lévén, az önkéntes honvéd sereg felállítására, a szegedi táborba indítandó seregeknek addig, míg a bányászati főhadai parancsnokság kerületébe már átérkezendnek, úgy útközbeni ellátása, mint a hadügy minister rendelete szerinti zsold pótléka iránti sikeres rendelkezés, a kormányzó úrral, s illetőleg B. Vay Miklós koronaőr, teljhatalmú királyi biztossal egyetértőleg ezen Királyi Kincstárnokságnak különös figyelmébe ajánltatik, s e rendelet mikénti teljesítéséről egyenesen a pénzügy miniszterhez küldendő jelentés beváratik.

Kelt Budapesten, Junius 30^{án} 1848.

Decretul Palatinului Regal către Tezaurariatul Transilvaniei

Din câte am înțeles, din raportul oficial al domnului conte Teleky József, guvernator al Transilvaniei, dat la Cluj în ziua de 24 iunie anul în curs, ca urmare a ordinului meu cu numărul 1.350 din ziua de 8 a lunii, trimisă numitului guvernator, îndrumând spre formarea unei armate voluntare de honvezi în Transilvania, acesta a cerut președenției Camerei Regale de acolo ca, pentru scopul precizat, să i se pună la dispoziție 50.000 frt.

Domnul vice-tezaurar regal, contele Béldi György, în răspunsul său dat din Sibiu pe data de 21 iunie, având nr. 1.023/E, s-a pronunțat în legătură cu faptul că, întrucât până acum, a servit Tezaurariatul în mod legal, conform celui de-al doilea punct din cel mai înalt ordin, de care s-a ținut cont până acum, Tezaurariatul este obligat să îndeplinească numai asemenea ordine superioare pe care le primește, prin intermediul Camerei Aulice. Până când Maiestatea Sa nu învrednicește să înștiințeze Tezaurariatul Regal, pe calea menționată, asupra modificării supremei sale intenții în acest sens, dispozițiile luate nu pot fi duse la îndeplinire.

Cu atât mai rău am înțeles subterfugiul omisiunii, privind înștiințarea obligatorie a voinței sale, declarată în legea și ordinele supreme privind Tezaurariatul Regal, cu cât mai degrabă o cer împrejurările actuale grave ale țării ca milostivele porunci date spre salvarea sa, iar decretul ministerului Ungariei, reunit cu Transilvania, însărcinat cu guvernare responsabilă, să fie îndeplinite rapid, precis și fără piedică.

Transilvania este unită cu Ungaria prin lege, iar autoritatea mea de Locțiitor Regal, apoi guvernarea ministerială, prin Maiestatea Sa, Regele și Milostivul nostru Domn, s-au extins în mod distinct și asupra Transilvaniei. Aceasta se raportează și la funcționarii Transilvaniei și nu direcția acelor proceduri provenite din instrucțiunile de altă dată, sistate odată cu noul sistem de guvernare, impus pe cale legală. Această schimbare a fost adusă la cunoștința tuturor prin legea și decretul preînțurător al Maiestății Sale. Înștiințate obligatoriu prin mine. Așadar, o înștiințare venită din partea Camerei Aulice nu se poate aștepta, nici nu se poate mijloci, tocmai pentru aceea că aceasta nu există.

Cu aceasta, ordon și dispun deci Tezaurariatului ca, după cum prin guvernatorul Transilvaniei, ca urmare a decretului meu, a preluat ordinul neîntârziat pentru a-l îndeplini cu toată repeziciunea, tot la fel, toate categoriile de decrete trimise Tezaurariatului, fie direct prin mine, cu contra-semnătură ministerială, fie în particular prin Ministerul de Finanțe, să le îndeplinească și să le execute fără întârziere.

Pentru a evita omiterea îndeplinirii ordinului meu, respectiv orice rămânere în urmă sau orice pagubă care s-ar putea abate pe țară și pe administrație, recunoscându-vă responsabil în general și în particular, sunteți obligat să-i responsabilizați pe funcționarii care sunt sub conducerea Dvs., cât și pe cei care administrează, în numele nostru, venitul statului.

Întrucât împrejurările excepționale existente fac necesară neapărat precauția, pentru ca dispozițiile privind apărarea țării sau a veniturilor ei să nu fie obstructionate din lipsă de bani, pentru aceasta deci, Tezaurariatul Regal să dispună îndată și cu succes ca toate casieriele legate de sarea ținutului, tricesimă, poștă, minerit sau de orice alt nume în acest sens și, nemaiașteptând obișnuitul timp al predării, să ofere rapid și mai des o parte din rezervele de bani pentru casieria centrală, iar cealaltă parte a rezervei de bani aflată la dispoziția Tezaurariatului, să fie ținută la vedere pentru ca, în vederea acordării plăților necesare, dispozițiile corespunzătoare să se dea rapid și precis.

Și dacă, pe lângă toate acestea, tot nu s-ar acoperi veniturile și cheltuielile, Tezaurariatul are îndatorirea obligatorie de a înștiința înainte Ministerul de Finanțe al țării în legătură cu lipsurile existente, tocmai pentru ca dispoziția să se dea în timp corespunzător. Și chiar din acest motiv, o obligație de neomis pentru președenția Tezaurariatului este și aceea că situația casieriei, venitul estimativ pentru următoarea lună, laolaltă cu cheltuielile previzibile, să fie prezentate necondiționat Ministerului Finanțelor, la finele fiecărei luni.

În cele din urmă, referitor la ordinul Ministerului de Finanțe deja dat în acest sens, Tezaurariatul Regal dispune atât pentru sine, cât și pentru funcționarii de toate categoriile, care depind de acesta, faptul că, în afara guvernului țării unificate, orice dependență, legătură sau contact să se rupă îndată: fiind interzisă, sub greutatea răspunderii stricte, trimiterea în afară a rezervelor de aur și argint, respectiv rezervele de bani lichizi, apoi folosirea în deplină integritate a tuturor veniturilor statului, păstrarea și păzirea lor fără știrbire, să fie considerate ca o obligație cu atât mai de neînlocuit cu cât e cert că fiecare funcționar este responsabil, în mod personal, de comorile statului, date credincioșiei sale, dar și de păstrarea bunurilor cu băgară de seamă.

E de la sine înțeles că, până la o dispoziție mai detaliată, pentru administrarea țării, pentru soldații din interiorul ei, pentru minerit toate cheltuielile obișnuite să se facă conform procedurii existente, iar Tezaurariatul și Scaunul Guvernial au obligația de a se îngriji de acestea.

Fiind, în curând, publicate punctele decretului meu privind funcțiile care depind de Tezaurariat, formarea armatei permanente de honvezi voluntari, apoi chestiunea aprovizionării pe drum a armatelor care au pornit spre tabăra din Szeged, aceasta până când ajung la jurisdicția comandamentului suprem din Banat, la fel ca și dispoziția

de succes privind suplimentul soldei, dată conform ordinului Ministrului de Război. Domnul Guvernator, în înțelegere cu comisarul guvernial plenipotențiar Vay Miklós, însărcinat plenipotențiar, să pună acestea în atenția sporită a Tezaurariatului, trimițând apoi un raport direct Ministerului de Finanțe, privind îndeplinirea acestui ordin.

Dat la Budapesta.
30 iunie 1848.

*Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Erdélyi Kínestartóság. Elnöki iratok, nr. 1.205-1848.
Publicat în: Kossuth Lajos összes művei. XII. Budapesta, 1957. p. 323-325.*

159

Pesta, 30 iunie 1848

Krisztusban szeretett híveim!

Ösmeretes és tudva van nem csak az egész általam szeretett papság, hanem kivévén csak néhányakat, az egész erdélyi román nemzet előtt is, miszerint megválasztatván balázsfalvi gyűlésünkön egy küldöttség, mely arra volt rendelve, hogy ő felségének a mi legjobb királyunknak nemzeti kérelmünket átadja, ezen küldöttség elnökeül és igazgatójául én valék kikiáltva és egy hanggal kinevezve; tehát ezen rám vett kötelességemnek teljesítésére, Bécsbe utazván, valamint már Szebenből elutazásom előtt benneteket körlevelem által tudósítottalak, és összehatalkozván ott küldöttségünkkel, mivel hogy a mi legjobb királyunk nem vala Bécsben hanem Innsbruckban, Tyrolban, tüstént elindultunk Innsbruckba; hová is csütörtökön június 10/22 istennek segítségével békében megérkezvén, az utána való nap, azaz pénteken június 11/23-án szerencsések valánk ő felségétől elfogadtatni és egy különös írásbeli és egy más szóvali esedezésünk mellett átadnunk nemzetünk kérelmét ő felségének kezébe és az ő legfelsőbb atyai szavával, de aztán írásban is méltóztatott ő királyi felsége ezen atyai választ adni, a mely miniszter herceg Eszterházy Pál által a mi kéresünkre meg is hitelesített és amely következőkép szól:

„Különös tetszéssel fogadván a már Magyarországgal egyesült Erdélyben való román alattvalóim hűségének biztosítását, nyilvánítom június 11-én adott válaszom összefüggésében, hogy a ti nemzetiségtetek magyar miniszteriumom törvényjavaslatára különös törvény által biztosíttassék, és a nemzeti iskolák felállításáról gondoskodva legyen. Az általatok kért görög nem egyesült szentegyháznak az ország többi szentegyházaival egyenlősége, valamint a templomi és iskolai szükségeknek az álladalom általi fedezése, a legközelebb múlt magyar országgyűlés 20-ik, a közteherviselés a 8-ik, robot és a tized megszüntetése a 9-ik, a sajtószabadság és az esküdtszékek a 18-ik, a népfegyverzése a 22-ik törvénycikk által meg van adva. Magyar miniszteriumom gondot fog viselni, miszerint a ti helybeli panaszaitok megvizsgáltassanak és ellátassanak,

az én román alattvalóim a közigazgatásnak minden ágainál számuk és kiképzettségük arányában hivatalokba alkalmaztassanak. Én ellenben elvárom tőletek, hogy ti az én magyar koronámhoz híven ragaszkodva, mindazt el fogjátok mellőzni, a mi egyenlenséget szül; mert csak polgártársaitokkal egyetértés biztosíthatja nektek az általam adott szabadság élvezését, ki is nektek királyi kegyelemmel és jó indulatommal maradok”.

Ez, Krisztusban szeretett fiaim! Leggazdagabb kegye atyáskodó királyunknak, mely által mindenek előtt biztosítatunk:

1-ör miszerint a mi román nemzetünk el fog ismertetni, mint nemzet és biztosítani fog egy különös törvény által;

2-or hogy a mi görög nem egyesült szentegyházunk jövőre hasonló lesz az országban többi szentegyházakkal;

3-or hogy az álladalom, vagy az ország minden templomi és iskolai költségünket fedezni fogja, tudniillik papjainkat és tanítóinkat fizetni fogja;

4-cr hogy mindnyájan az országban minden legkisebb különbség nélkül fizetni fogunk contributiot, vagyis adót, és egyaránt viselendjük a közterheket;

5-ör hogy a jobbágy-ság és a dézsma el fog törölteni, valamint már meg is történt;

6-or hogy nekünk is lesz sajtószabadságunk és esküdszékünk;

7-er hogy a mi népünk is törvény szerint fog felfegyvereztetni;

8-or hogy népességünk száma és kiképzettsége arányában részünkről is lesznek minden hivataloknál tisztviselők alkalmaztatva.

Látjátok, hogy jó királyunknak kegyessége az, mikép a mi nemzetiségünk különös törvény által biztosíttassék ő felségének magyar miniszteriuma felterjesztésére. Tehát ő felségének, kinek mindnyájan hűséget esküdtünk, és kihez voltunk és leszünk is mindörökké hívek, legfelsőbb akarata az, miszerint mint nyilvánosan is parancsolja, hogy hívek legyünk az ő magyar koronájához; azon javítások iránt, melyek még életbe nem léptettek, magyar miniszteriumához járulunk. Ennélfogva oly szerencsések lévén, hogy ő fensége nádor és magyarországi királyi helyettes István főherceg két miniszterrel Innsbruckba voltak éppen akkor, midőn mi is ott voltunk, az egész küldöttség megegyezett abban és jónak találta, miszerint ügyünket ezen nagy személyeknek ajánljuk és alázatosan megkérjük hathatós pártfogásukért és segítségükért. Ezt megtettük úgy Innsbruckban, valamint onnan visszatértünkkor Pesten is az egész miniszteriumnál és minden részről szerencsések valánk igazságos kéréseiknek teljesítésére nézve a leglegkisebb biztosításokat nemyi.

Igy állván tehát dolgunk, nem hiszem, hogy csak egy is találkozhatnék köztünk, ki mindezekért szívéből ne örvendene, és előre ne látná nemzetének boldog jövődjét. Ime ti szeretett fiaim! Kik még tegnap és tegnap előtt a jobbágy-ságnak nehéz és szomorú súlya alatt nyögtek, meg mondom, már ma szabad emberek vagytok és polgárai az országnak, mint akárki; háláljátok meg az istennek, a ki érdemesekké tett bennünket e rég óhajtott időtt elérni; adjatok forró köszönetet mindazoknak, kik kimondhatatlan igazságszeretettel titeket rabszolgákat szabad emberekké tettek; kik oly örömet okoztak nektek, melynél nagyobb, mint hiszem, az ég alatt nem lehet

nyemi. Háláljátok meg, mondom, mindezeket egész erőtökből, az ország atyáinak, legjobb királyunknak; köszönjétek meg hasonlóképpen az egész országgyűlésnek, következőleg a ti földesuraitoknak, kik tudván mi az igazság, titeket magukhoz hasonlókká tettek, köszönjétek meg, mondom, ezeknek, és midőn szükségük lesz a ti kézi munkáokra, adjatok nekik segítséget, mert meg vagyok győződve arról, miszerint verítéktek nem lesz jutalom nélkül; és ha még volnának némi igényeitek, ősiségtek, szántóföldeitek, vagy pedig erdőitek végett, keressétek azt az illető törvény útján, és legyetek meggyőződve, hogy ha az igazság részeten lesz, minél hamarabb megnyerenditek azt, minthogy maga ő felsége is biztosít bennünket legkegyelmesebb válasza által, hogy t. i. a mi helybeli panaszaink meg fognak vizsgáltatni és ellátatni az ő magyar miniszteriuma által. És mivel a mi vallásunk azon méltóságra emeltetett, a melyben a többi vallások vannak, és így nekem is mint görög nem egyesült püspöknek jogom van az országgyűlésen lenni, itt fogok maradni egy időre, hogy az országgyűlésen legyek, a mely mentül előbb meg fog nyíttatni, és tehetségem és az igazság szerint működni fogok mindnyájunknak hasznára.

Végre, valamint mindig, mióta szerencsés vagyok főpásztorilag rólatok gondoskodni, oktattalak benneteket, hogy jó emberek legyetek, hívek felséges királyunk Ferdinand és a haza iránt, és engedelmesek minden törvényhatóságnak, és valamint eddig minden alkalommal azt mondanám nektek, hogy mint testvérek éljétek a hazában lakó minden nemzetekkel, úgy most is atyailag oktattalak mindnyájatokat: legyetek jók, legyetek, valamint voltatok eddig is, hívek felséges királyunknak és a hazának és engedelmeskedjétek előljáróitoknak. Viseljük, szeretett híveim! magunkat, úgy magunk közt, valamint a többi hazabani nemzetek iránt testvéri szeretettel, mert úgy tetszett az úr istennek, hogy mi több nemzetekkel legyünk egy hazában, és hogy örvendhessünk a jótékonyságokban, legyünk testvérek egymás között, élvezzük több társnemzetekkel a közhaza javait, végre pedig velök egyesült erővel védelmezzük hazánkat minden ellenségei ellen, valamint hála legyen az égnek, a múlt és jelenkor bizonyítja, hogy azt tettük is. Tudja azt a világ, szeretett fiaim! és meg van győződve arról, miszerint hányszor veszedelem fenyegeté édes hazánkat, a román késedelem nélkül kész volt annak védelmére, ő a többi nemzetekkel egyformán vére feláldozásával védelmezte azt, mely neki akkor még mostoha anyja volt, mennyivel örömebb fogja azt tenni most, látván, hogy a haza öt cdesanyai keblehez szorítja, s őt saját édes fiának nyilvánítja. Vitéz katonáknak mutattátok ki magatokat a rendes ezredekben szolgáló román harcosok! Vitézeknek ti is a székely vitézekkel elegyesen szolgáltátok román határőri katonák: vitézek voltátok ti is két ezredbeli tiszta román határőrök: vitézek voltak atyáitok és őseitek, kik, valamint ti is, a vitéz székely határőrökkel viseltétek és viselitek a haza legterhebb szolgálatát: körülvesszitek és véditek külvészelytől a hazát. Mutassátok most is azon vitézséget, tartsátok szeméiteket előtt feyveretek szent célját és éljétek székely bajtársaitokkal egyetértésben és testvéri szeretetben, használván feyvereiteket, melyeket viseltek, csupán csak és egyedül édes hazánk és annak hű fiai védelmére. Különböztessétek meg magatokat ezután is előljáróitok és tiszteitek iránti tisztelet és hűség által, és legyetek meggyőződve, hogy a ti sorsotok is igazság és méltányosság szerint fog javulni. Törekedjünk mindnyájan, szeretett fiaim, a hazánk

javára és hasznára: működünk egyesített erővel és testvériséggel, hogy elérhessük végtére a rég óhajtott kikötőt: a közboldogságot. Kövessétek még egyszer, kérlek, a ti lelki atyátok tanácsát és boldogok lesztek mind ezen a földön, mind pedig a jövő életben veenditek mennyei jutalmatokat.

Pest, junius 18/30 napján 1848.

Saguna András
m. p. püspök

Iubiții mei credincioși în Christos !

Vă este cunoscut și știut, nu numai întregii mele iubite preoțimi, ci și, exceptând doar vreo câțiva, pe seama totalității poporului românesc din Transilvania că, alegându-se o delegație în cadrul adunării noastre de la Blaj, cu menirea să înmâneze Maiestății Sale, prea bunului nostru Rege, petiția națiunii române, fiind eu proclamat și unanim desemnat drept președinte și conducător al ei: așadar, călătorind la Viena spre a împlini obligația asumată, respectiv, încă înainte de a pleca din Sibiu, v-am înștiințat printr-o circulară și, întâlnindu-mă la Viena cu membrii delegației, aflând că prea bunul nostru Rege nu se află acolo, ci la Innsbruck, în Tirol, am pornit cu toții spre Innsbruck: unde, ajungând în pace, cu ajutorul Domnului, joi, în 10/22 iunie, în următoarea zi, adică vineri, în 11/23 iunie, am și fost norocoși a fi primiți [în audiență] de către Înălțimea Sa, înfățișând, pe lângă o doleanță scrisă și alta [exprimată] verbal, petiția națiunii române, [înmănătat] Maiestății Sale, iar acesta, prin cel mai înalt cuvânt părintesc, dar și în scris, a binevoit Înălțimea Sa regală să ne ofere acest răspuns patern, autentificat/legitim, la rugămintea noastră, de către ministrul principe Eszterházy Pál și care sună astfel:

„Acceptând, cu deosebită plăcere, asigurarea fidelității supușilor mei români din Transilvania deja unită cu Ungaria, exprim, în legătură cu răspunsul meu din 11 iunie, că naționalitatea voastră să fie consfințită printr-o lege specială în proiectul legislativ al guvernului/ministerului meu maghiar și să aibă în atenție edificarea de școli naționale. De voi reclamata egalitate/paritate a bisericii greco-neune cu celelalte biserici ale țării, respectiv finanțarea de către stat a solicitărilor bisericești și școlare, sunt confirmate de articolele de lege [promulgate] de cea mai recentă Dietă maghiară, adică al 20-lea. Iar apoi, al 8-lea, despre sarcina comună, al 9-lea, despre abolirea robotei și a dijmei, al 18-lea, libertatea presei și a judecătorilor cu jurați, al 22-lea, despre înarmarea poporului. Guvernul/Ministerul meu maghiar se va îngriji ca dezideratele voastre locale să fie cercetate și rezolvate și ca supușii mei români să fie întrebuințați în oficiile din toate ramurile administrației publice, în raport cu numărul și perfecționarea lor. Eu, dimpotrivă, aștept de la voi, ca fideli credincioși ai Coroanei mele maghiare, veți evita/omite tot ceea ce dă naștere la dezbinare/discordie: fiindcă numai armonia cu concetățenii voștri vă poate asigura exercitarea libertății oferită de mine, eu care vă rămân cu grație regală și deplină bunăvoință”.

Accasta este, iubitorilor mei credincioși în Christos, cea mai îmbelșugată grație a părintescului nostru Rege, prin care, înainte de toate, suntem încredințați:

1. că nația noastră română va fi recunoscută ca națiune și va fi garantată printr-o lege specială;
2. că biserica noastră greco-neunită va fi, în viitor, la fel ca celelalte biserici din țară;
3. că statul ori țara va finanța bugetul fiecărei biserici și școli a țării, adică va plăti [salariul] preoților și învățătorilor noștri;
4. că, toți din țară, fără cea mai mică deosebire, vom plăti contribuția, respectiv impozitul și, de asemenea, vom suporta sarcinile comune;
5. că iobăgia și dijma vor fi abolite, așa precum s-a și făptuit;
6. că și noi vom beneficia de libertatea presei și de judecătoria cu jurați;
7. că și poporul nostru se va înarma conform legii;
8. că, în raport cu numărul și pregătirea populației, și noi vom avea funcționari angrenați în toate oficiile publice.

Vedeți că grația bunului nostru Rege este să ne garanteze naționalitatea noastră printr-o lege specială în propunerea făcută de guvernul/ministerul maghiar al Maiestății Sale. Așadar, voința cea mai înaltă a Ilustrității Sale, căruia cu toții i-am jurat credință, și căruia i-am fost și vom fi neîncetat credincioși, este ca, așa precum oficial poruncește, să fim fideli coroanei sale ungare; să ne adresăm ministerului său maghiar cu privire la acele corecturi, care nu au intrat încă în vigoare. Prin urmare, fiind atât de norocoși, ca tocmai atunci să se afle la Innsbruck Înălțimea Sa, Palatinul și Viceregele Ungariei, Arhiducele Ștefan, împreună cu doi miniștri, când și noi eram acolo, întreaga delegația a convenit asupra faptului și a găsit oportun, ca problema noastră să fie recomandată atenției acestor mari personalități și să le solicităm, cu supunere, ocrotirea și ajutorul eficace. Am făcut accasta atât la Innsbruck, cât și la reîntoarcerea de acolo, la Pesta, respectiv la întregul guvern, și suntem norocoși a obține de pretutindeni cele mai însuflețitoare asigurări referitoare la rezolvarea cererilor noastre îndreptățite.

Chestiunea noastră fiindând astfel, nu cred că s-ar mai afla vreunul printre noi, care să nu se bucure din inimă pentru toate acestea și să nu intuiască viitorul fericit al națiunii sale.

Iată voi, iubirii mei fii, care încă ieri și alaltăieri gemeați sub dificila și trista apăsare a iobăgici, iată afirm că deja, de azi, sunteți oameni liberi și cetățeni ai țării, la fel ca oricine: slăviți, așadar, pe Domnul, care ne-a îndrituit pe noi să ajungem la un atare moment dorit de demult: mulțumiți fierbinte tuturor celor care, în virtutea unei nespuse iubiri de dreptate, v-au eliberat din robie și v-au făcut oameni liberi: care v-au pricinuit o asemenea bucurie, încât, una mai mare, sub cer/soare, nu cred că se mai poate dobândi. Fiți recunoscători, zic, pentru toate acestea, din toate puterile voastre, față de părintele țării, de preabunul nostru Rege; mulțumiți, la fel, întregii Diete, prin urmare, proprietarilor voștri de pământ, care, cunoscând ce este dreptatea, v-au făcut egalii lor, mulțumiți, spun, acestora, și, când vor avea nevoie de munca voastră fizică, atunci dați-le acest ajutor, fiindcă sunt convins de faptul că truda voastră nu va rămâne nerăsplătită; și, dacă ar mai fi anumite doleanțe de-ale voastre în

legătură cu avicitatea, pământurile arabile sau chiar a pădurilor voastre, căutați [rezolvarea] lor pe calea legii respective și fiți convinși că, dacă dreptatea va fi de partea voastră, o veți obține foarte repede, așa precum ne asigură Maiestatea Sa prin răspunsul cel mai milostiv adresat nouă, anume că doleanțele noastre locale vor fi analizate și rezolvate de către guvernul/ministerul său maghiar. Și, fiindcă religia noastră este ridicată la demnitatea/rangul la care se află și celelalte religii, astfel încât și eu, [în calitate] de episcop greco-neunit, am dreptul de a fi în Dietă, voi rămâne aici pentru un timp ca să particip la Dietă, care se va inaugura cât de curând, unde voi activa, conform capacității mele și a dreptății, în interesul tuturor.

În sfârșit, respectiv precum totdeauna, de când am fericirea a vă îndruma ca arhiepiscop, v-am învățat ca să fiți oameni buni, fideli ai măritului nostru rege Ferdinand și ai patriei, obedienți ai tuturor autorităților și, ca și până acum, vă spun cu fiecare ocazie, să conviețuiți frățeste cu toate națiunile existente în patrie, la fel și acum, vă sfătuiesc părintește pe voi toți: să fiți buni, să fiți așa precum ați fost și până acum, credincioși augustului nostru Rege și patriei și să vă supuneți mai marilor voștri. Să manifestăm, iubiții mei fii, atât față de noi, cât și între noi, respectiv dragostea frățască față de celelalte națiuni existente în patrie, pentru că așa a plăcut [aceasta] Domnului, ca noi să viețuim cu mai multe națiuni într-o patrie, și să ne putem bucura de binefaceri, să ne avem ca frații, să ne delectăm, împreună cu mai multe națiuni asociate, de bunurile comune ale patriei, în sfârșit, cu forțele reunite ale tuturor, să ne apărăm patria împotriva tuturor dușmanilor ei, respectiv, să mulțumim cerului, trecutul și prezentul certificând că am întreprins aceasta. Faptul este știut în lume, iubiții mei fii, care este convinsă că, de câte ori dulcea noastră patrie a fost amenințată de primejdie, românul a fost gata, fără întârziere, să o opere; el proteja, prin sacrificiul de sânge făcut în deopotrivă măsură cu celelalte națiuni, pe cea care atunci îi era doar mamă vitregă, iar acum o va face cu mai multă bucurie, constatând că patria îl acceptă la pieptul ei matern și îl declară drept fiu iubit. Bravi ostași v-ați manifestat voi, viteji români, care ați slujit în regimentele regulate! La fel voi, curajoși soldați-grăniceri români, care ați servit laolaltă cu dârzii secui; neînfricați ați fost și voi, cei din cele două regimente grănicerești românești: temerari au fost părinții și strămoșii voștri, care, la fel ca și voi, împreună cu vitejii grăniceri secui, au suportat și îndură cele mai grele sarcini ale patriei, protegându și apărând patria de pericolul exterior. Demonstrați și acum, acea bravură, mențineți înaintea ochilor voștri idealul sfânt al armelor și conviețuiți cu camarazii voștri secui în armonie și dragoste frățască, folosindu-vă armele pe care le purtați, numai pentru apărarea unică a dulcii patrii și a credincioșilor ei fii. Distingeți-vă, pe mai departe, prin stima și fidelitatea față de autoritățile și superiori voștri și fiți convinși că și soarta voastră se va remedia conform [principiului] dreptății și echității. Să ne străduim cu toții, iubiții mei fii, spre folosul și favorul patriei; să acționăm cu forțe unite și în frățietate, ca să ajungem, în final, la limanul dorit de mult: binele obștesc. Vă rog să urmați, încă o dată, sfatul părintelui vostru sufletesc și veți fi fericiți, atât pe acest pământ, cât și în viața viitoare, de cuvenita răsplată cerească.

Original. M. O. L.. Budapesta. Fond. R. 32. Pachet 6, fila 1-2.

160

Cluj, 30 iunie 1848

Fenséges császári királyi Fő herceg, Nádor s Királyi Helytartó
Kegyelmes Úr!

Ezen K. Fő Kormányshék nemes Csík shék kebelében, a személy és vagyon bátorság ellen elkövetett és azon shék tisztsége által közzelebbről följelentett több merényletek tekintetéből – azok ellen, kik olyakat merészelnének, az írt shéknek rögtön büntető bírósággali élésre a mai napon a szokott elő vigyázatok alatt három holdnapokra engedélyt adott.

Mit is Császári fő hercegségednek alázasosan följelenteni kötelességünknek ismerjük. Egyéb íránt hódoló tisztelettel maradunk

Császári Királyi Fönségednek

Az erdélyi K[irályi] Fő Kormányshéknek
Kolosvárt Szent Iván hó 30^{ik}
napján tartott üléséből

alázatos szolgálai
Gróf Teleki József
G. Lázár László
titoknok
Bíró József

Înalte Arhiduce imperial regal, Palatin şi Locţiitor Regal
Milostive domn !

Gubemiul a luat la cunoştinţă adresele sosite din partea nobilului scaun Ciuc, în care s-au semnalat repetate atentate comise împotriva siguranţei averii şi a bunurilor.

Ca umnare, – pe lângă precauţiunile obişnuite – azi s-a introdus statariul [în acel scaun] împotriva acelor care se pretează la asemenea fapte.

Am considerat a fi obligaţia noastră de a raporta [această măsură] Înălţimii Tale. În rest, rămânem cu stimă ai Înălţimii Tale,

Din adunarea Guberniului

Servi umili
Contele Teleki József

ținută la Cluj în data de 30 iunie
1848.

Contele Lázár László
secretar
Bíró József

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 7958/1848.

161

Cluj, 30 iunie 1848

A Nádor Ő Fenségének

A jászvárosi ügyvivőségnek a muszka seregnek Moldovába és Oláhországba történt bevonulásáról gyorspostán vett tudósítását sietek császári fennségednek visszaküldés reménye alatt ide mellékelve olly alázatos megjegyzéssel felterjeszteni, hogy ezen körülmény a határszéleken nagyobb katonai rendőri felvigyázatot fog igényelni, mi aránt a szükségeseeknek maga útjáni elrendelése eránt gondoskodni el nem mulatom.

Kolosvár 6 / 30 1848.

Maiestății Sale Palatinul

Mă grăbesc a vă înainta Maiestății Voastre imperiale, în așteptarea retrimiterii ei, înștiințarea agenției din Iași, luată prin poștă rapidă, despre intrarea în Moldova și Țara Românească a trupelor rusești. Doresc să menționez cu umilință că această circumstanță va necesita o supraveghere militară mai atentă pe granițele țării și, în acest sens, eu nu voi omite a lua măsurile necesare.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1745 E / 1848.

162

Cluj, 30 iunie 1848

A Nádor Ő Fenségének

Előbbi tudósításaim folytában bátor vagyok császári királyi fennségednek a bukaresti ügyvivőségek ujjabb tudósítását az oláhországi mozgalmak további folyama, a törcsvári veszteglő igazgatóját pedig az oláhországi fejedelem Bibesco Györgynek megszökése és ezen veszteglőn keresztül Brassó feléi útja eránt másolatban olly

alázatos megjegyzéssel ált küldeni, hogy Brassóból vett hivatalos tudósítások szerint ezen városba naponta igen számos oláhországi boérok és tehetősebb bukaresti lakosok érkeznek, és fogadnak több holnapokra szállást, az oláhországi mozgalmak miatt bátorságosabb lakhelyet keresendők.

Kolosvárt, 30 / 6 1848.

Alteței Sale, Palatinul Ungariei

În urma înștiințărilor mele anterioare, mă simt îndemnat să trimit, în copie, Alteței Voastre Regale cea mai nouă înștiințare a agențiilor diplomatice bucureștene, apoi informații despre continuarea cursului mișcării românești, despre înștiințarea conducătorului pasului Bran, fuga domnitorului muntean Gheorghe Bibescu și drumul său spre Brașov prin acest pas; toate acestea, cu umila mențiune că, potrivit înștiințărilor oficiale din Brașov, în acest oraș sosesc în fiecare zi numeroși boieri români și locuitori cu stare din București, care iau cazare pe mai multe luni de zile, întrucât ei, din cauza mișcărilor din Principate, caută locuri mai sigure.

Cluj, 30/6/ 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1751 E/1848.

163

Cluj, 30 iunie 1848

A nmlgú kir. főkormánynak

Ifjabb b Kemény István újonnan kinevezett Alsó Fejér megyei főispán kezére került, általa hozzám küldött s ezennel ide csatolt két magános levelét Moga József több havasi helység jegyzőjének, – mellyekből ennek népbujtogatási merénylete tisztán kiviláglik, – a nagyméltóságú kir[ályi] főkormánynak az Abrudbányára s környékébe kiküldött kormányi biztosok nyomozódási munkálata áltvizsgálatakor használhatás végett, ezennel van szerencsém – az egyik oláh nyelven lévén írva – magyar fordításával együtt áltenni.

Kolosvár junius 30^{kán} 1848.

Mărite Guberniu!

Am onoarea să înaintez onoratului Guberniu cele două scrisori particulare ale lui Iosif Moga, notarul mai multor sate montane. Ele au ajuns în mâna baronului

Kemény István junior, recent numit în funcția de comite suprem al comitatului Alba de Jos, iar el mi le-a trimis mie. Din [aceste scrisori] reies clar tentativele de instigare ale [numitului notar]. Eu le înaintez Guberniului – una dintre ele fiind originalul românesc, cealaltă traducerea ei în limba maghiară – pentru a putea fi folosite cu ocazia reexaminării lucrărilor de investigație, ale comisiei trimisă la Abrud și împrejurimi. Cluj, 30 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1677 / 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 8154 / 1848.

164

Cluj, 30 iunie 1848

Fogarasi Püspöknek

A mezőbodoni görög egyesült vallású lelkész, Pap János a köznép bujtotatásáért letartóztatván, midőn az iránta tett nyomozódás rendén kivilágult az, hogy ezen lelkésznek fia, Pap Sándor, nem régiben egy levelet küldött a mezőszakáli esperestnek, melyet úgy írt alá, mint egy szebeni bizonyos Comitée tollvivője, mely levél az atya, tudniillik a bodoni pap által szolgáltatott a szakáli esperest kezébe. E levél azután egy Rácz nevű praefectus kezébe került, ki azt B. Radák Istvánnak, ez pedig Méltóságodnak juttatta kezébe.

Minthogy pedig azon levélre az említett bodoni lelkész és fia Pap Sándor feladott tényeiknek tisztába hozatala végett sürgősen szükség van: meghagyatik ezennel Méltóságodnak, hogy az említett Pap Sándor által a mezőszakáli esperesthez intézett és Báró Radák István által Méltóságodhoz juttatott levelet elő keresvén, ide haladék nélkül küldje fel.

Kolosvárt, Június 30^{án} 1848.

Epicopului de Făgăraș

Preotul greco-catolic Ioan Pop din Budiul de Câmpie a fost arestat pentru instigarea poporului de rând. În cursul investigațiilor întreprinse împotriva lui, a reieșit că fiul său numit Alexandru Papiu, nu de mult, a trimis o scrisoare protopopului din Bărboși, pe care a iscălit-o în calitate de concepist al unui așa zis Comitet din Sibiu. Scrisoarea a fost înmănată protopopului din Bărboși de către tatăl său, adică de către preotul din Budiul de Câmpie. Ea a ajuns apoi în mâna prefectului, cu numele Raț, care i-a trimis-o baronului Radák István, iar acesta a făcut-o să ajungă la mâna Înălțimii Voastre.

Întrucât clarificarea faptelor denunțate ale preotului din Budiul de Câmpie și ale fiului acestuia, Alexandru Papiu, necesită urgent această scrisoare, vi se cere Înălțimii Voastre să căutați această scrisoare adresată protopopului din Bărboși și, odată ajunsă la D-voastră prin baronul Radák István, să o trimiteți aici fără întârziere.

Cluj, 30 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 7677 /1848. Foto: 2142-2143.

165

Cluj, 30 iunie 1848

A Belügyi Minister Úrnak!

Addig is, míg némű tájékozás után az itteni dolgok állásáról hitelesen s bővebben mutathatnám be a közelebbirőli teendők tervével együtt hivatalos jelentésemet, sietek tegnap történt megérkezésemet azzal adni tudtára, miszerént fogadtatásomat minden oldalról megelőző szívesség jellemzé, úgyannyira, hogyha a törvény szerint még fennálló polgári s a jogaira itt is, mint mindenütt, féltékeny katonai főhatóságokkali öszveütközést képes leendek kikerülni, némi sikert reménylek máris megkezdett működéseimtől.

A szomszéd havasalföldi s oláhországi legújabb eseményekről a kormányzó mái napon már értesítvén a nádor ő fenségét, ezeket csak annyiban említem meg, amennyiben teendőimre nagy befolyással leendnek és azokat könnyíteni éppen nem fogják.

Hogy B. Wesselényi Miklós, Perényi és Kemény Sigmond urakat útban találám, talám magoktól méltóztatott hallani; azonban a dolgok fonalát itt mégis biztos kezekből vevém által, s most már nekem leend feladatom azt eredményesen vezetni. Holnap, reménytem, már érdemleges tudósítást fogok ezen sorok után küldhetni, melyeket ezennel hő tisztelem nyilvánításával van berekeszteni szerencsém.

Kolosvártt, június 30^{án} 1848.

B. Vay Miklós

Domnului Ministru de Interne!

Până când voi fi în stare de a vă înștiința – după ce mă informez mai detaliat despre situația de aici -- despre starea lucrurilor și despre planul de activitate, mă grăbesc a

vă raporta despre sosirea mea. Am fost primit din toate părțile cu cordialitate și sper că voi putea lucra cu oarecare succes, dacă voi reuși să evit ciocnirile cu forurile militare care și aici, ca pretutindeni, țin foarte mult la drepturile lor.

Despre cele mai recente evenimente din Țara Românească, guvernatorul a făcut azi un raport Domniei Sale Palatinului; prin urmare, la aceste evenimente, mă voi referi numai în măsura în care vor putea avea influență asupra activității mele sau mi-o va îngreuna.

Pe domnii b. Wesselényi Miklós, Perényi și Kemény Zsigmond i-am întâlnit pe drum, dar, despre aceasta, probabil ați auzit de la dâșii, totuși aici firul activității l-am luat din mâini sigure și, de acum înainte, voi avea sarcina de a-l duce cu rezultate. Sper ca mâine să vă trimit relatări mai substanțiale.

Exprimând salutările mele adânci închei rândurile de mai sus.

Cluj, 30 iunie 1848.

B. Vay Miklós.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, nr. 499 / 1848. Foto: 26.898-26.899.

166

Cluj, 30 iunie 1848

G.P. No. 86

8055 / 848

An Seine Excellenz

den k.k. wirklichen geheimen Rath und Kämmerer, Großkreuz des kais. österreich.

Leopold Ordens und Gouverneur des Großfürstenthums Siebenbürgen etc. etc.

Grafen von Telcky

Klausenburg am 30. Juni 848

Nachdem Euer Excellenz die Verzögerungsursachen und Bedingniße an welche der Ausmarsch der Szekler Truppen geknüpft ist, – recht wohl bekannt sind, so kann ich auf die verehrte Note vom 26t d.M. Nr. 7841 nur erwidern, daß obwohl ich den Definitiven Befehl zum Abmarsch bereits ertheilt habe, ich doch in diesem Augenblicke nicht in der Lage bin, Euer Excellenz den Aufbruchstag und den Marschplan mitzuthellen, weil die Bestimmung desselben nur vom General Commando in Übereinkunft mit dem königlichen Ober Landes Comisariate statt finden kann, und ich mir daher vorbehalten muß diese Mittheilung seiner Zeit zu machen.

Puchner FML

G.P. nr. 86
8055 / 1848

Către Excelența Sa, adevăratul Consilier Secret și Camerar c.c., [purător] al
Marii Cruci a Ordinului imperial austriac Leopold și Guvernator al Marelui Principat
Transilvania etc. contele de Teleki
Cluj, 30 iunie 1848

Excelenței Voastre îi sunt binecunoscute pricinile întârzierii și condițiile de care
se leagă marșul trupelor secuiești, astfel că, la onorata notă din data de 26 ale lunii
curente, eu pot răspunde doar că, deși am dat deja ordinul definitiv de pornire a marșului,
totuși, în acest moment, nu mă aflu în situația de a-i putea comunica Excelenței Voastre
nici ziua de pornire, nici planul de marș, întrucât stabilirea acestora depinde numai de
Comandamentul Suprem în acord cu Comisariatul Regesc Suprem al țării și, de aceea,
îmi rezerv dreptul de a vă face această comunicare la timpul potrivit.

Puchner feldmareșal-locotenent

Original. M.O.L. Budapesta. Fond G.P., nr. 8055 / 1848.

167

Cluj, 30 iunie 1848

An

1) den k.k. Herm Major Balás

2) dann das General-Commando zur Verständigung des 2. Szekler Rgts.

Klausenburg am 30 Juni 848

Es vergehet aus mehreren Umständen, daß die Mil. Grenzer dieses Rgts hinsichtlich
der Verhältnisse unter welchen sie ausmarschirt sind sich im Irrthum befinden, indem
sie glauben, daß sie von Seiten der Militär Behörden ohne einen ausdrücklichen Befehl
zum Ausmarsch nur durch Beredung dazu bewogen wurden, und jetzt wieder freundlich
zum freiwilligen Ausmarsche aufgefordert werden.

Dieser Irrthum der die Mannschaft von der Disziplin vollends ableiten muß, ist
zu berichtigen.

Der gemeine Mann und Unt.offiz. erhält die Befehle von dem unmittelbaren
Vorgesetzten ohne daß es unerläßlich sei, ihm jedesmal die Quelle aus der sie kommen
rechtfertigend anzudeuten. Wie immer wurde der Abtheilung ein solcher Befehl
gegeben, nach dem ihm aber nicht alsogleich Folge geleistet, wurde geäußert, daß
der [Ausmarsch der] Mannsch. auf Befehl des Com. Gen. erfolgen werde. Eine solche
Wiederholung des Befehls konnte nicht stattfinden, und es wurde nur aus Rücksichten

der Zeit daß [sic!, der] wirklich erfolgte Ausmarsch ignorirt, der dann stattfand als zugleich mehrere Herren ihre Landesleute beredeten den vom Com. Gen. noch ignorirten Fehler gut zu machen. Dies war also kein erbetener und freiwilliger, sondern ein in Folge des erhaltenen Befehls unerläßlicher Ausmarsch.

Nun gehet der Befehl Seiner kaiserlichen Hoheit des Erz Herzogs Palat. und Statthalter von Ungarn in Folge der Ermächtigung durch S. Majestät [lipsă pagina 23].

Către

1) domnul maior c.c. Balás

2) apoi [către] Comandamentul Suprem spre a se aduce la cunoştinţa regimentului secuiesc nr. 2

Cluj, 30 iunie 1848.

Rezultă, din mai multe împrejurări, că grănicerii militari ai acestui district se află în ignoranţă cu privire la circumstanţele în care au pornit marşul, crezând că nu au avut un ordin expres de marş din partea autorităţilor militare, fiind mai degrabă înduplecaţi să o facă, iar acum sunt din nou îndemnaţi prieteneşte să se anunţe ca voluntari pentru marş.

Această greşeală, care determină trupa să abdice complet de la disciplină, trebuie corectată.

Soldatul şi subofiţerul primesc ordinele de la superiorul imediat următor, fără ca să fie necesară, de fiecare dată, justificarea sursei care emite ordinul.

Ca de obicei, unităţii i s-a trasat un astfel de ordin. Acestuia nu i s-a dat însă ascultare, opinându-se că marşul trupei se va efectua la ordinul Comandamentului Suprem. O asemenea repetare a ordinului nu a putut avea loc. Din considerente de timp, marşul a fost ignorat şi s-a executat atunci când mai mulţi domni şi-au convins oamenii să repare greşeala, încă ignorată de Comandamentul Suprem. Acesta nu a fost deci un marş voluntar şi benevol, ci unul ca urmare nemijlocită a unui ordin primit.

Acum s-a emis porunca Alteţei Sale imperiale, a Arhiducelui Palatin şi Loctiitor Regal al Ungariei, care a fost împuternicit de Maiestatea Sa, [lipsă paginile 2-3].

Concept. Bibl. Acad. Rom. Bucureşti. Ms. rom., fila 247. Foto: 4.413-4.415 / 1848.

168

Cluj, 30 iunie 1848

An das General-Commando – 1)

An die Monturs-Commission – 2)

Klausenburg den 30. Juni 1848

Nachdem die errichtet werdenden 4 Bataillons mobiler Nationalgarde aus den ärarischen Vorräthen brewetirt werden sollen so

1) – beauftrage ich unter Einem die Monturs Kommission mir sowohl als auch direkte dem C.

2) – hat die C. sowohl mir direkte als auch dem General Commando

1), 2) – anzuzeigen, wie viele Paar ungarische Schuhe, ungarische blaue Tuchhosen ohne Schnüren und braune Röcke – über den nothwendigen Bedarf für die regulären Truppen – zu Klausenburg vorhanden sind.

1) Worüber dem C. seiner Zeit die weiters nöthigen Verfügungen werden bekannt gemacht werden.

Către Comandamentul Suprem – 1)

Către Comisia de Montură [îmbrăcăminte militară, uniforme] – 2)

Cluj, 30 iunie 1848

Deoarece cele 4 batalioane ale gărzii naționale mobile, pe cale de a se constitui, au fost brevetate din fondurile aerare,

1) prin prezenta, însărcinez atât Comisia de Montură, cât și direct C[omandamentul Suprem] să-mi raporteze

2) c.[omisia] îmi va raporta atât mie direct, cât și Comandamentului Suprem,

1), 2) câte perechi de încălțări ungurești, câte perechi de pantaloni albaștri de postav fără șnur și câte vestoane maro sunt disponibile la Cluj, peste trebuințele necesare ale trupelor regulate.

1) Dispozițiile necesare, ulterioare, îi vor fi aduse la cunoștință la timpul lor C[omandamentului suprem].

Concept. Bibl. Acad. Rom. București. Ms. rom., fila 247. Foto. 4.412 1848.

169

Cluj, 30 iunie 1848

Tisztelt Minister úr!

Ő Fensége a Nádor és Királyi helytartó által Doboka megye fő ispánjává lett kineveztetésemet, az arról szolló oklevéllel tisztelve, az irt megye kormányának által vételét a tisztelt minister úrnak mint akinek előterjesztésére kineveztettem, azon

Összinté nyilatkozattal jelentem, hogy minden igyekezetemet az alkotmányos szabadság és rend fenntartására, úgy csekély tehetségemet a haza javára és a minister úr törvényes rendeleteinek végre hajtására fordítani legfőbb törekvésem léend. Hazafiúi tisztelettel vagyok

Kolosvárt Június 30^{án}

alázatos szolgája
Béldi Ferenc

Onorate Domn Ministru!

În urma luării la cunoștință, cu respect, a numirii mele de către Majestatea Sa Palatinul și Locțiitorul Regal, în funcția de comite suprem al nobilului comitat Dăbâca și ca urmare a primirii diplomei de atestare, vă raportez Domniei Voastre, D-le Ministru, la a cărei propunere [s-a făcut denumirea], că am preluat conducerea comitatului. Vă declar, totodată, solemn că mă voi strădui să mențin libertatea constituțională și ordinea [din comitat] și îmi voi folosi neînsemnatul talent spre binele patriei și spre executarea ordinelor legale ale Dvs. D-le Ministru.

Rămân cu stimă patriotică

Cluj, 30 iunie 1848.

al D-voastră serv umil
Béldi Ferenc

Original. M.O.L. Budapesta Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Belügy-minisztérium, nr. 557 eln / 1848.

170

Cluj, 30 iunie 1848

Nemes Aranyos Szék Fő Király Bírójának!

Az uraságod kormánya alatti nemes szék kebelében, Polyán helységben e folyó hó 12^{dikén} történt kihágásokra nézve véghez vitt, s uraságod által folyó hó 18^{ik} napjáról költ jelentése mellett fölterjesztett szelíd vallatásról munkálat, valamint szintén az alkirálybírói jelentés, uraságodnak oly rendelettel küldetnek vissza: mi szerént a kérdéses kicsapongást elkövető, és már bé is fogott egyéneket bünyenyítő kereset alá vettétvén, ezen keresetet illő szerénységgel folytattassa és végeztesse bé.

Egyébb aránt katonaság Polyánban, minthogy arra másutt nagyobb szükség van, ez úttal nem küldethetvén, igyekezzék uraságod a rendet és csendet a már fölállított

vagy ezután föl állítandó őrsereg segítségével fenntartani, a polgári népességnek nagyobb része külömben is székelvekből és magyarokból állván, kik minden veszélyes mozgalmait az oláhságnak csirájában megfojthatják.

A legnagyobb szükség esetében pedig a közel fekvő katonaság parancsnokai is a segedelem adásra fölszollíthatók.

A rögtön törvényszék tarthatására kért engedély az uraságod kormánya alá bízott nemes székeknek folyó hó 14^{én} 7620. szám alatt már innen megadatván.

Kolosvárt, Szentivánhó 30^{án} 1848.

Prim judelui regesc al nobilului scaun Arieș!

Am primit raportul Măriei Tale din data de 18 a lunii curente, întocmit despre infracțiunile care au avut loc pe data de 12 a acestei luni, în localitatea Poiana, din nobilul scaun aflat sub conducerea Dvs. La fel, am primit și procesul verbal întocmit cu ocazia efectuării investigației.

Toate acestea vi se retrimite împreună cu raportul vicejudelui regal, cu următoarea dispoziție: persoanele care au comis infracțiuni și sunt deja arestate, să fie puse sub acțiune penală, iar aceasta să și fie desfășurată în mod corespunzător.

La Poiana, acum nu se poate trimite armata, ea fiind solicitată în altă parte.

Domnia Voastră să vă străduiți a menține ordinea și liniștea cu ajutorul gărzii naționale constituite sau cu cea care urmează să fie constituită.

Marea majoritate a populației civile constă din unguri și secui, care ar putea înnebui în fașă mișcările periculoase ale românilor.

În caz de mare necesitate, vă puteți adresa și comandanților.

Cluj, 30 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond., G. P., nr. 7.771 - 1848.

Cluj, 30 iunie 1848

Nemes Doboka megyének!

Az ide mellékelt és e Királyi Főkörmányhoz beadott következő kérelmek, úgymint: 1^{ször} a székuláji adózó közönségnek illető földesuraság által hosszas éveken át lett megkárosíttatását panaszló s mindazon szántó, kaszáló s erdőhelyeket, melyek jelenleg zálogos birtokos Placsintár Bálint által bíratnak, visszaadni esdő kérelme

jelen szám alatt; 2^{szor} ombori közlakosok, Fuja Mastyéj, Rusz Átyim, Rotár Onyiszia. Rotár Pável, Gaszo Gyirászim és Gaszö Filipnek volt földesuruk, báró Kemény András által elvett földjeik és kaszálóik visszaadattatását és azokról fizetett adó visszaítéltetését kérő folyamodásuk idei 7.471/ U. 259 szám alatt. 3^{szor} ombor helysége közönségének a birtokosok által elvett közlegelőik visszaadattatása iránti kérelme idei 7.472/ U. 260 szám alatt. 4^{szor} Szentiványi Dánielnek idei 7.577/ U. 267 szám alatti folyamodása, mellynél fogva ezen nemes megye egyik főbírájának idei Szent György hó 28^{ról} költ határozata megváltoztatására magát volt hosszúmacskási szolgáló embere, Szász János kövelelései alól feloldoztatni kéri, záradékaival; 5^{szor} az oláhvásárhelyi lakosoknak elfoglalt két rétjeik mint sajátjuk kiszakasztása iránti idei 7.578/ U. 268. szám alatti kérelmek záradékával; 6^{szor} szentmiklósi lakosok Rusz Tógyer és Moldován Pávelnek földesuruk, Inczédi Gergely által elvett telkeik és kertjeik visszaadattatása iránti idei 7.807/ U. 285. szám alatti kérelmek; 7^{szor} szász...ösi (1) közlakos Groza Iliának földesura, Amb...is Ferenc (2) által 16 év óta békésen használt laktelkéből törvénytelenül lett kitételét, s leveleinek, jelesen szabaduló levelének eltartóztatását panaszló és magát azon laktelkébe visszatéttetni kérő folyamodása záradékával idei 7.812/ U. 290. szám alatt; 8^{szor} szászsombori adózó Lumpetgyán Juonnak földesura, Gegő általi megterhelését és szénafüves kaszálójának elfoglalását panaszló és elvett helyeit visszaadattatni, úgy írt földesurát vele való méltatlan bánásáért megbüntettetni kérő folyamodása idei 7.858/ U. 302. szám alatt. 9^{szor} harinai közlakos ifjabb Takács Mihálynak idei, 7.859/ U. 303. szám alatti kérelme, mellyben nagytyja idősb Takács Mihály által felépített és reá mint örökösre szállott, de földesasszonya, Hollaki Ágnes haszonbérelője, izraelita Leopold Áron által elvett és egy más zsellémek adott házba annak külsőjével együtt magát visszahelyeztetni kéri. 10^{szor} veresegyházi közlakos Orbány Musza Andrásnak idei 9.751/ U. 313. szám alatti kérelme, mellynél fogva nagytyja, Orbány Musza Györgyről reá s négy kiskorú testvéreire szállt, de földesura Wass Ádám által azon ígéret mellett, hogy szolgálattételre leendő megerősödésük után visszanyerendik, elhagyott örökségét neki és testvéreinek visszaadattatni kéri, záradékaival együtt; 11^{szor} szászfalusi közlakos Sulumetye Stefánnak volt földesura, néhai gróf Bethlen Károlytól birt s ezelőtt egy évvel erőhatalommal elvett öröksége visszaadattatása iránti idei 7.952/ U. 314. szám alatti kérelme. 12^{szor} bilaki közlakos Lukács Andréjnak földesura, gróf Lázár Móríc által elvett öröksége visszaadattatása iránti, idei 79.63/ U. 315. szám alatti kérelme záradékával; 13^{szor} dellőapáti közlakos Bogya Vasziliának földesura, Kakucsi Farkas által hét év előtt elvett s most is pusztán hagyott örökségének visszaadattatása iránti idei, 7.955/ U. 317. szám alatti kérelme – visszavárás mellett eredetileg oly meghagyással közöltetnek ezen nemes megyével, hogy mind e kérelmekre nézve az illetőket kihallgatván s azokat tárgyazó leveleket felterjesztvén, kimerítő körülményes tudósításait minden kérelemre nézve külön-külön ide minél előbb megtenni el ne mulassza.

Kolozsvárt, 1848. Szent Iván hó 30.

La Guberniu, au fost înaintate următoarele cereri:

1. Cea a comunității contribuabililor din Săcălaia, care cer fierbinte redarea acelor arături, fânețuri și păduri de care mulți ani au fost privați de către moșierul respectiv și care se află acum în mâna arendașului Placsintăr Bălint. 2. Cea a iobagilor din Ombor, Matei Fuiă, Achim Rus, Onisia Rotar, Pavel Rotar, Gerasim Gaszo, Filip Gaszo, prin care cer restituirea arăturilor și a fânețurilor luate de fostul lor domn de pământ, baron Kemény András, precum și restituirea dărilor plătite pentru acest pământ. Cererea primei comunități se află sub nr. 259-7.471/U. 3, iar cea a comunei Ombor sub nr. 7.472/U. 260; se solicită restituirea pășunii și a fânețurilor luate de proprietari. 4. Sub nr. 7.577/U. 267, Szentiváni Daniel cere modificarea unei hotărâri luate de un prim-jude în ziua de 28 aprilie, care se referă la iobagul Szász János din Satulung. 5. Sub nr. 7.578/U. 268, locuitorii din Târgușor, în legătură cu două fânețuri ocupate de către ei, afirmă că sunt ale lor și cer separarea acestora. 6. Cererea nr. 7.807/U. 285 a. c. a locuitorilor Toader Rus și Pavel Moldovan din Sânnicoară solicită restituirea sesiilor și a grădinilor luate de către proprietarul lor, Inczédi Gergely. 7. Jalba lui Ilia Groza, iobag din Zimbor, arată că a fost dat afară de către Amb...s Ferenc, din sesia folosită pașnic timp de 16 ani. Actele și îndeosebi scrisoarea lui de eliberare au fost reținute. El cere repunerea lui în sesie. 8. Cererea sub nr. 7.858/U. 302 a lui Ioan Lumpetan, în care se arată împovărarea lui de către moșierul Gegő; el cere restituirea terenurilor de fânață luate de către moșier, precum și pedepsirea acestuia pentru comportarea lui nedemnă. 9. Cererea nr. 7.850/U. 303 a contribuabilului din Herina Takács Mihály jun., în care atestă că arendașul proprietarei Hollaki Ágnes, evreul Aron Leopold, i-a luat casa construită de către bunicul său, Takács Mihály sen., ce i-a revenit ca moștenire și a dat-o unui alt jeler. El cere repunerea lui în posesia casei și a extravilanelor ei. Cererea nr. 9.751/U. 313 a contribuabilului Orbány Musza András din Strugureni, din care reiese că o moștenire revenită lui și celor patru frați minori a fost răpită de către moșierul Wass Ádám, cu promisiunea că o vor primi înapoi după ce vor fi apți de prestarea serviciului. Se cere să li se restituie moștenirea luată. 11. Cererea nr. 7.952/U. 314 a.c. a contribuabilului din Satu Nou, Ștefan Sulumete, prin care solicită restituirea moștenirii luată cu sila acum patru ani de către fostul său stăpân, decedatul conte Bethlen Károly. 12. Cererea nr. 7.963/U. 315 a. c. a contribuabilului Andrei Lukács, în vederea reprimirii sesiei lui răpită de către cel care era proprietar, contele Lázár Móric. 13. Contribuabilul Vasile Bodia din Apatiu, în cererea nr. 7.955/U. 317 solicită restituirea sesiei luate de stăpânul său Kakucsi Farkas, înainte cu 7 ani. Sesia e actualmente liberă.

Toate acestea sunt comunicate nobilului comitat, pentru ca cei care au înaintat cereri să fie ascultați, iar documentele să fie înaintate. Fiecare caz în parte să fie circumscris detaliat cât mai curând.

Cluj, 30 iunie 1848.

1. Indescifrabil

2. Ibidem

172

Cluj, 30 iunie 1848

Doboka megye közönségének.

Magyar köblösi adózók Butuza Juon á Irimieszi, Roman Ilia, Muntyán Danyila, Muntyán Juon és helybeli görög egyesült lelkész Kassa László maguk s részesseik nevökben ide beadott kérelem leveleiknél fogva, – panaszos előadása mellett annak, mikép az úrbéri viszonyok megszüntetéséről kelt királyi fő kormányi rendeletnek kihirdetése után, – panaszlok az ottani nemes birtokosok – névszerint Rettegi Sándor, Rettegi Ferenc, Becski Gábor, Majthényi Dani, Décsei Pál és Kállai János által laktatelkeikből, vagyon és személy megtámadási erőszakkal az utcára kihányattak, egyiknek kaszálója elvétel, másik megveretett, a lelkész pedig, azért, mivel az érintett kormányi rendeletet felolvasta, halállal fenyegettetik – magukat az elősorolt erőszakos megtámadás és bánásmód ellen oltalmaztatni s laktatelkeikbe vissza tételni kéri; az említett jelen és 7668/1848 számokkal jegyzett kérések eredetileg visszavárás mellett olly rendelettel küldetnek át e Nemes Megye közönségének: hogy maga kebeléből egy részre hajlatlan kerületi tisztet rögtön kirendelvén, a feladott panasz minden ágait szigorúan nyomoztassa ki, és ha valójában úgy találndja, hogy a bépánaszoltatott földes urak a panaszlokat laktatelkeikből kitétték volna, ezeket azonnal költöztesse vissza, mivel az úrbéri viszonyok tárgyában hozott törvény, mind a földesurakat, mind a volt úrbéreseket minden önhatalmú fellépéstől és erőszakoskodástól nyíltan eltilt, – fennhagyván minden úrbéri viszonyok iránt támadható egyenetlenségek eligazítását most közelebbről felállítandó – illető bíróság általi elhárítására.

Kolozsvárt, Sz[ent] Iván hó 30^{on} 1848.

Comunității comitatului Dăbâca

Contribuabilii luon Butuza a lui Irimie, Ilie Roman, Dănilă Muntean și luon Muntean din Cubleşul Someșan, precum și preotul greco catolic Vasile Kassa din localitate au înaintat [Guberniului] o petiție atât în numele lor, cât și în cel al părtaşilor lor.

În aceasta, se plâng că, în ciuda publicării ordinului gubernial referitor la desființarea relațiilor urbariale, proprietarii nobili de-acolo și anume: Rettegi Sándor, Rettegi Ferenc,

Becski Gábor, Majthényi Dani, Décsei Pál și Kállai János i-au dat afară cu forța de pe sesiile lor.

Unuia dintre aceștia i s-a luat și fânașul, iar altul a fost bătut.

Preotul a fost amenințat cu moartea pentru că a dat citire ordinului gubernial [de desființare a iobăgiei].

[Petiționarii] cer să fie protejați împotriva atacurilor, a manifestărilor agresive ale [proprietarilor nobili]; mai solicită totodată și repunerea lor în drepturi pe sesiile [răpite].

Actuala petiție, precum și cele de sub nr. 7668/1848 se trimit – pe lângă așteptarea retrimiterii lor – comunității acestui nobil comitat cu următorul ordin: aceasta să desemneze din sânul ei un dregător nepărtinitor, care să investigheze sever toate punctele cuprinse în petiție.

Dacă constată că moșierii pârâți într-adevăr i-au dat afară pe petiționari de pe sesiile lor, pe aceștia să-i mute urgent înapoi.

Legea urbarială adusă interzice atât moșierilor, cât și jelerilor [alodiali] actele arbitrarie și violente, lăsând rezolvarea tuturor neînțelegerilor legate de relațiile urbariale în seama judecătoriei respective, ce urmează să fie înființată.

Cluj, 30 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 7827/1848

173

Cluj, 30 iunie 1848

Székelyudvarhelyi tanácsnak

Nagy a reményem, hogy egynéhány nap múlva, ha nem is közóhajtásnak megfelelő, de mégis némileg várakozásunkat enyhíthető mennyiségben nyerhetek löfegyvereket. Ezekből milly mértékben részesíthetem az eddig nyilvánított kívánságokat, elöre megírom nem tudom, hanem mindenesetre bizonyossá tehetem a nemes tanácsot, miképp folyó hó június 24^{kérői} kelt felírásában hozzám intézett kérésére figyelemmel fogok lenni.

Kolosvárt, június 30^{kán} 1848.

Către Consiliul din Odorheiu Secuiesc

Nutresc o speranță mare ca, peste câteva zile, să obțin arme de foc, deși nu în cantitatea dorită de public, dar care totuși să acopere întrucâtva nevoile. Nu pot să mă pronunț anticipat în ce măsură voi putea ține cont de dezideratele exprimate

până în prezent. În orice caz pot să asigur pe nobilul consiliu că voi ține cont de cererea sa din 24 iunie, care mi-a fost adresată și înaintată mie.

Cluj, 30 iunie 1848.

Concept: M.O.L. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1747/1848. Foto: 25.915-25.916.

174

Cluj, 30 iunie 1848

Kolosi Tanácsnak

Orvos tudor, Szigethi Samuel kérelemlevele – melyben panaszol, hogy a közelebből Pesten tartandó hongyülésre e városrészéről küldendő követ megválasztása végett jelen hó 25^{dik} és 27^{dik} napjain összehívott nép gyűlés irányában kegyelmetek többféle botrányos megszorításokat, rendetlenségeket követtek el, a választók szabadságát korlátozni igyekeztek, – kérelmest a bíró torkon fogta, – megfogatni, letartóztatni rendelték kegyelmetek, s személyét, vagyonát veszélynek kitétetve látván, csak szökve menekülhetett ide, – záratékával együtt, eredetileg visszavárás mellett oly rendelettel közöltetik kegyelmetekkel, hogy az ebben foglalt tárgyról, s a kérelmes panaszának minden pontjairól tégyenek ide körülményes és tökéletes tudósítást; azonban a követ választást, a törvény minden pontjainak szoross megtartásával vitessék véghez, a panaszlót pedig, felelet terhe alatt, semmi méltatlansággal ne illessék.

Válasz

Tudor Szigethi Samuelnek jelen számú kérelme következtében
külön ívre kiadandó

Kérelmes panasza közöltetett innen a bevádolt kolosi tanáccsal, hogy annak minden pontjaira nézve tégyen körülményes és tökéletes tudósítást.

Egyszersmind kötelességgé tétetett az írt tanácsnak az is, hogy a követ választást, a törvény minden pontjainak szoross megtartásával vitesse véghez, panaszlót pedig, felelete terhe alatt, semmi méltatlansággal ne illesse.

Kolosvárt, Június 30^{án} 1848.

Consiliului de la Cojocna

Petiția doctorului Szigethi Samuel – în care acesta se plânge de faptul că, pentru dieta care se va ține în curând la Pesta, din cauza alegerii sale ca deputat pentru această parte a orașului, lumea chemată la ședință, în zilele de 25 și 27 ale lunii, a recurs la amnistii, la mai multe feluri de limitări scandaloase și dezordini, străduindu-se să

îngrădească libertatea alegătorilor; el însuși a fost maltratat de judecător, hotărându-se chiar prinderea și reținerea lui, iar, în condițiile în care și-a văzut amenințată persoana și averea, doar fugind s-a putut refugia aici. La scrisoarea sa, pe lângă original și anexă, s-a mai emis și un asemenea decret conform căruia, pentru chestiunea în cauză, respectiv pentru fiecare punct din petiție, să se recurgă la o înștiințare completă și detaliată. Însă alegerea deputaților să se realizeze prin respectarea riguroasă a fiecărui punct din lege, iar jeluitorului să nu i se facă nici o nedreptate, sub povara răspunderii.

Răspuns

La cererea doctorului Szigethi Samuel, conform petiției cu numărul actual

De aici, s-a adus la cunoștința consiliului din Cojocna plângerea petiționarului cu scopul ca acesta, în legătură cu fiecare punct, să prezinte o înștiințare detaliată și completă. Totodată, se trasează ca sarcină a mai sus-numitului consiliu obligația ca alegerea deputatului să se facă prin respectarea riguroasă a punctelor din lege, iar petiționarului să nu i se facă nici o nedreptate, sub povara răspunderii.

Cluj, 30 iunie 1848.

Concept. M.O.L. Budapesta. Fond. G. P., nr. 7930 /1848.

175

Cluj, 30 iunie 1848

Kozma Pál korm. tanácsos és biztosnak

Gróf Mikes János ide fogott levelét méltóságodnak a végett küldöm sietve ált, hogy az Abrudbánya s környékébenei felzavart törvényes rend és csend helyreállítása végett oda rendelt két székely századot ezen levél értelmében felszólítván, engem az *eredményről azonnal tudósítani ne terheltelessék*

Kolosvárt Június 30^{kán} 1848.

Comisarului și consilierului guvernial Kozma Pál

Vă trimit urgent, Măriei Voastre, scrisoarea alăturată a contelui Mikes János.

În sensul ei, Vă rog să vă adresați celor două regimente de secuși, detașați în vederea restabilirii ordinii și liniștii legale tulburate în Abrud și în jurul său.

Despre rezultat, Vă rog să mă înștiințați.

Concept. M.O.L. Budapesta Fond. G. Pr., nr. 1.744 E / 1848.

Cluj, 30 iunie 1848

Nagy Méltóságú Gróf, Gubernator Úr
Kegyelmes Uram!

Bogáti járásbeli szolgabíró Zámblér Györgynek Maros Ludason történt eseményekről tudósítását, midőn ő Nagy Méltóságodnak alázatosan bé mutatom, azt hiszem nem csak ezen helység, mely már is úgy látszik a főbb lármázókat az illető szolgabíró bé fogatván, le csendesedett, hanem a bogáti járásnak több helységei is a Nagy Méltóságod által meg rendelt fél század lovas katonaság azokban meg jelenvén s huzamasabban szállásolván, merőben meg fog csendesedni. Alázatos tisztelettel lévén

Nagy Méltóságodnak

Kolosvárt, Június 30^{án} 1848.

alázatos szolgája
G. Thorotzkai Miklós

Mărite Domnule Conte Guvernator ! Milostivul meu Domn!

Vă prezint, cu umilință, Măriei Tale, înștiințarea judeului nobiliar al plășii Bogata, Zámblér György, despre evenimentele petrecute la Luduș. Cred că nu numai această localitate care, după ce pomenitul jude nobiliar i-a arestat pe principalii turbulenți, a fost liniștită, dar și alte multe localități ale plășii Bogata, fără îndoială, se vor liniști, după ce jumătatea de companie de cavalerie trimisă de Măria Voastră și-a făcut apariția acolo, fiind și cantonată pe un termen mai lung.

Rămânând, cu stimă umilă, față de Înălțimea Voastră al Dv. umil. serv

Conte Thorotzkai Miklós

Cluj, 30 iunie 1848

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.Pr., nr. 1749/1848.

Sibiu, 30 iunie 1848

Nagy Méltóságú Gróf!
Királyi Kormányzó Úr!

Nagy Méltóságodnak folyó hónap 20^{ról} 1603 E. számú tisztelt megtalálására van szerencsém nyilvánítani, hogy miután pénzügy minister Kossuth Lajos úr az erdélyi

közjővedelmek minden ágairól részletes és pontos kimutatásnak közlése iránt engem közvetlen is felszólított volt, a mondott kimutatásokat mellékleteivel együtt a pénzügy minster úrnak 1.064/1848 számú jelentésem mellett az idő megnyerése tekintetéből felküldöttem.

Egyébaránt telyes tisztelettel lévén

Nagy Méltóságodnak

Nagy Szeben, Június 30^{án} 1848.

alázatos szolgája

Béldi György

Prea Mărite Conte,
Domnule Guvernator!

La înștiințarea Măriei Voastre cu nr. 1603 E. din data de 20 a lunii în curs, am onoarea de a vă arăta faptul că Ministrul de Finanțe, D-nul Kossuth Lajos m-a însărcinat direct să comunic o prezentare precisă și detaliată, privind toate ramurile veniturilor publice transilvănene, astfel că precizările menționate, laolaltă cu anexele, le-am trimis domnului ministru, împreună cu raportul nr. 1.064/1848, tocmai în ideea de a câștiga timp.

Umilul supus al Măriei Voastre

Béldi György

Sibiu, 30 iunie 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G. Pr., nr. 1.776/1848.

178

[Sibiu], 30 iunie 1848

Sessio 28 am 12/7 1848

praes. 5/7

P. 1191

Thesaurariat am 30ten Juni 1848 Nr. 6058 ersucht im Nachhange der dortseitigen Note vom 16ten Juni d.J. Nr. 5933 um die Verfügung, womit das zu Maros Ujvár durch Szekler Gränzer besetzte Salzwach-Commando, aus Anlaß eines am 13ten Juni d.J. zwischen den dortigen Salzhauern und der Wachmannschaft stattgehabten Excesses. abgelöst werden möge.

Schott Lieutenant referirt:

Das Festungs Commando in Carlsburg mit Bezug ad P. 1139 anzuweisen, die aus 1 Corporal, 1 Gefreiten und 11 Gemeinen bestehende Salzwache um 7 Mann zu verstärken. – Das königliche Thesaurariat hievon [...] wortlich zu verständigen.

Ședința 28 din 12 iulie 1848
prezentată la 5 iulie

P. 1191

Tezaurariatul cere prin adresa din 30 iunie 1848 nr. 6058, ca urmare a notei din 16 iunie a.c. nr. 5933, să se dea dispoziția de a se schimba comandamentul de pază a sării, deoarece acesta a fost ocupat la Ocna de Mureș de grăniceri secui, iar, în 13 iunie a.c., au avut loc excese între lucrătorii din salina de acolo și unitatea de pază.

Schott, locotenent, expune referatul:

Comandamentului cetății Alba Iulia i se dă dispoziția cu privire la P. 1. 139 de a întări paza salinei, formată dintr-un caporal, un fruntaș și 11 soldați, cu încă 7 oameni. A se anunța despre aceasta Tezaurariatul.

Expediat la 6 iulie 1848

Gombos, maior

Original. D.J.A.N. Sibiu. Fond K.K. 31 (21), pg. 50 / 1848. Foto: 11.605.

179

Sibiu, 30 iunie 1848.

An

Das k. Loebliche Landes Gubernial Präsidium

Hermannstadt am 30t Juni 848

Laut Anzeige des Rothenthurmer Contumatzamtes vom 29. Juni 848 Nro. 65 sind bei 30 flüchtige Frauen und Kinder, wovon die Männer in Kineny zurückbehalten wurden, am nämlichen Tage aus dem Bezirke Rimnik der Walachey ohne Pässe dort eingetroffen, und für deren Unterkunft einstweilen daselbst gesorgt worden.

Um bei den dermaligen politischen Verhältnissen etwaigen Conflicten mit den jenseitigen Behörden zu vermeiden, und da es überhaupt nicht gestattet werden kann, daß sich derlei Flüchtlinge in der Contumatz und der Nähe der Landesgrenze aufhalten so trägt man dem Grenz Commando zu Rothenthurm unter Einem auf, diese Flüchtlinge anzuweisen, die Contumatz nach vorgenommener Sanitäts und Dreißigstmäßiger Amtshandlung zu verlassen, und sich einen Aufenthalt weiter im Lande herwaerts zu wählen, den gewählten Aufenthalts Ort dem Grenz Commando anzuzeigen, – und von da bis auf weitere Weisung sich nicht zu entfernen.

Zugleich findet man dem Grenz Commando nachdrücklichst einzuscherfen, bei so gestellten Verhältnissen die Grenzaufsicht mit um so strengere Wachsamkeit zu handhaben, bewaffneten politischen Flüchtlingen nur unter der Bedingung der Ablegung der sämtlichen Waffen, worüber ihnen ein Empfangsschein von den diesseitigen Grenzbehörden anzustellen ist, zu gestatten, andern bewaffneten, verdächtigen oder paßlosen Leuten den Grenzübertritt strengstens zu verwähren.

Indem wir in dieser Gemäßheit für solche Fälle auch die übrigen hierländigen Militair Grenzbehörden anweist [sic!], gibt man sich die Ehre dem loebl. Gubernial-präsidium mit Bezug auf die hierortigen Noten vom 5t Mai u. 7t Juni 848 q. 1949 und 2197/2198 zur eigenen ermessenden Verfügung die Eröffnung zu machen.

In Dienstes Absein des Commandirenden Herrn Generals

Pfersmann

Către

onoratul Prezidiu Gubernial c. al țării

Sibiu, 30 iunie 1848.

Conform informării serviciului de contumanță [carantină] de la Turnu Roșu, din 29 iunie 1848 nr. 65, în ziua respectivă au sosit acolo, din districtul Râmnic, circa 30 de femei și copii refugiați, fără pașapoarte – întrucât bărbații au fost reținuți la Căineni –, cărora li s-a asigurat, deocamdată, cazarea.

Pentru a evita, în împrejurările politice date, eventuale conflicte cu autoritățile de dincolo [de munți] și pentru că nu se poate permite ca asemenea fugari să-și facă veacul în preajma serviciului de contumanță ori a graniței țării, comandamentul de graniță de la Turnu Roșu este însărcinat să-i îndrume pe refugiați să părăsească stațiunile de contumanță și să-și găsească un refugiu mai în interiorul țării. De asemenea, să indice comandamentului de graniță locul de ședere ales și, de acolo, să nu se mai îndepărteze până la noi indicații.

În același timp, comandamentului i recomandă insistent ca, în împrejurările date, să înțească paza graniței cu și mai multă vigilență; să permită [trecerea] refugiaților politici înarmați, numai dacă aceștia predau toate armele, lucru care va fi menționat într-o declarație de preluare consemnată de autoritățile grănicerești de aici, în schimb să interzică sever trecerea graniței de către alte persoane înarmate, suspecte ori lipsite de pașaport.

Urmând să informăm, în astfel de cazuri, și celelalte autorități militare de graniță, cu referire la notele locale din 5 mai și 7 iunie 1848 nr. 1949 și 2197/2198 care ne stau la dispoziție, avem cinstea de a comunica acestea onoratului Prezidiu Gubernial.

În absența domnului comandant suprem,

Pfersmann

Original. M.O.L. Budapesta. Fond G. P., nr. 8.296/1848. Foto: 29.168-29.170/1848.

Sibiu, 30 iunie 1848

Mag. Z. 749 / 848
8151 / 848

Hochlöbliche k. Landes Regierung!

Nachdem am 30t Mai l.J. [in] dem 7bürger Landtage die Union dieses Großfürstenthums mit dem Königreiche Ungarn einstimmig, auch von den Deputirten der sächsischen Nation, gegen den Willen einer großen Mehrheit dieser Nation angenommen wurde, so wird doch diese sächsische Nation nimmermehr anstehen, sich dem Willen Sr k.k. Apostolischen Majestät zu fügen, wenn Se Majestät die Vereinbarkeit der Union Siebenbürgens und Ungarns mit dem Wohle der Gesamtmonarchie in der Allerhöchsten Sanction des betreffenden Unionsgesetzes anzuerkennen geruhen sollte – um so wenigst, als diese stets getreue Nation aus den an ihre Deputirten von Allerhöchst Sr k.k. Apostolischen Majestät in Innsbruck gerichteten Worten mit Dankbarkeit anerkannt hat: daß Seine k.k. Apostolische Majestät ihre treuen Sachsen wie bisher so auch fernerhin in ihren Rechten und Freiheiten beschützen werde.

Da indessen die Löblichen Stände Siebenbürgens selbst im 3t § des 1ten Gesetzartikels klar ausgesprochen haben „Erdélyben a Közigazgatás és igazság szolgáltatás folyama és személyzeti szerkezése a közelebbi közös hongyülés általi elrendelésig, jelen helyzetében maradt” – so hat es diese getreue sächsische Nation in hohem Grade bestürzt, als gegen dieses einzige und beruhigende Actenstück des fließenden 7bürgischen Landtags das h. verantwortliche ungarische Ministerium factisch zu procediren begann.

Denn in einem Erlasse des ungarischen Ministers des Innern, welcher hier in Abschrift unter A. beilieget u. welcher „Szeben Szék Egyetemének” überschrieben ist, wird diese Nation über die Ausschulung eines k. ungarischen Commissairs in der Person Sr Hochgeboren des H. Kronhüters Br. Nicolaus Vaj verständigt, welcher mit angemessener Vollmacht über alle Behörden, ja selbst über die Bürgerwehr ausgerüst auch mit der Gewalt betraut ist, das Standrecht selbst in solchen Fällen verkündigen und anwenden zu lassen, welche außer der Sphäre derjenigen liegen, für welche nach den Allerhöchsten Verordnungen das Standrecht angewendet werden darf.

Die getreue sächsische Nation sieht in dieser factischen Procedur des ungarischen Ministers des Innern nicht nur eine Aufhebung des sie einigermaßen beruhigenden 3t § des 1t Gesetzartikels v. d.J. sondern auch die Gefahr daß bei der wegen Unbestimmtheit der Fälle, in denen das Standrecht Platz zu greifen hat, die Freiheit und Sicherheit des Lebens unserer friedlichen Bürger u. Landleute aufs Außerste gefährdet ist, ja die ganze Maßregel selbst scheint ihr durchaus unmotivirt, da auf Sachsenboden auch noch nicht eine Gewaltthat gegen die bestehenden Gesetze des Landes, während der uns ringsumtobenden Stürme, stattgefunden hat.

Indem nun die getreue sächsische Nation gegen jede factische Procedur des h. ungarischen Ministeriums, gegen den bemeldeten H. Commissair Br. Nicol. Vay, u. alle seine auf Sachsenboden zu unternehmenden Schritte, bis zur Zeit der auf dem nahen gemeinschaftlichen 7bürgischen ungarischen Reichstag vollbrachten und Allerhöchst sanctionirten Regelung der Verhältnisse zwischen der sächsischen Nation u. der ungarischen Regierung ihrerseits vor Allerhöchst Sr Majestät feierlichst protestirt, hat sie zugleich an allerhöchst dieselben das allerunterthänigste Ansuchen gestellt, das h. Ministerium zu beauftragen, bis zu dem angedeuteten Zeitpunkte alle factischen Procedures bezüglich des k. Commissairs, bezüglich des Sachsenbodens in ihrer Geltung aufzuheben.

Die sächsische Nation sieht sich veranlaßt, diese Protestation, welche sie zugleich auch an Se k.k. Hoheit den Erzherzog Palatin u. an den Herrn Minister des Innern B. Szemere hat gelangen lassen, auch zur Kenntniß Einer hohen Landesstelle zu bringen, u. Hochdieselbe ergebnst zu ersuchen, die sächsische Nation, welche bis zum gegenwärtigen Augenblick sich keiner Gesetzwidrigkeit schuldig gemacht hat, in deren Mitte nicht ein einziger Fall ungesetzlicher Widersetzlichkeit vorgekommen ist, vor solchen Maßregeln gnädigst zu bewahren, welche durch Nichts begründet, nur dazu geeignet sind, eine Aufregung, welche nicht besteht, wirklich hervorzurufen, u. auf diese Weise die öffentliche Ruhe u. Gesetzlichkeit, welche die sächsische Nation bisher in ihrem Mittel aufrecht zu halten bemüht war, umzustürzen.

Die wir mit vollkommenster Hochachtung verharren Einer Löblichen k. Landes Regierung

Gehorsamste Diener

Die Universität der sächsischen Nation in Siebenbürgen,

Franz Salmen

Carl Sigerus, Not.

Hermannstadt den 30t Juni 1848 (1)

Ad acta nach genommener Ansicht des königlichen Commisärs
Baron Vaj Excellenz

Nr. Mag. 749/1848
8151/1848

Preamărite Guberniu!

După ce Dieta transilvană a adoptat unanim, la 30 mai a.c., uniunea acestui mare principat cu regatul Ungariei, la fel și deputații națiunii săsești [au adoptat-o], contrar voinței unei mari majorități a acestei națiuni, națiunea săsească nu va ezita să se supună voinței Maiestății Sale apostolice c.c., dacă Maiestatea Sa va binevoi să recunoască concordanța dintre uniunea Transilvaniei cu Ungaria și binele întregii monarhii,

prin preaînalta sancționare a respectivei legi a uniunii. Aceasta cu atât mai puțin cu cât această națiune, meru fidelă, a primit cu recunoștință cuvintele adresate deputaților săi la Innsbruck de către Maiestatea Sa apostolică și anume aceea că Maiestatea Sa îi va apăra pe sașii ei credincioși, ca și până acum, în toate drepturile și libertățile lor.

Întrucât onoratele Stări ale Transilvaniei au exprimat clar în § 3 al primului articol de lege: „Erdélyben a Közigazgatás és igazság szolgáltatás folyama és személyzeti szerkezése a közelebbi közös hongyülés általi elrendelésig, jelen helyzetében maradt” (1), credincioasa națiune săsească a fost profund consternată atunci când înaltul Guvern ungar responsabil [guvernul ungar] a procedat faptic împotriva acestui unic și liniștitor act.

Într-o dispoziție a Ministrului de Interne, care a fost anexată aici în copie sub A. și care este adresată „Szeben Szék Egyetemének” [Universității Scaunului Sibiu], această națiune este anunțată de trimiterea unui comisar c. ungar în persoana Excelenței Sale, domnul apărător al coroanei, baronul Nicolaus Vaj, care beneficiază de împuterniciri depline asupra tuturor autorităților, precum și asupra gărzii cetățenești, dar și de puterea de a anunța și instaura dreptul statarial, chiar și pentru cazurile aflate în afara sferei celor în care este permis a se aplica dreptul statarial, conform preaînaltelor prescripții.

Credincioasa națiune săsească vede în această procedură faptică a Ministrului ungar de Interne nu numai suspendarea, oarecum a liniștitorului § 3 al legii I din a.c., ci și pericolul ca, în cazuri neclare, în care se poate instaura dreptul statarial, libertatea și securitatea vieții pașnicilor noștri cetățeni și concetățeni să fie periclitată la maximum. Măsura însăși îi pare națiunii săsești complet nemotivată, deoarece pe Pământul Săsesc încă nu a avut loc nici un singur act de violență împotriva legilor constituite ale țării, în pofida furtunilor care ne înconjoară.

Prin urmare, credincioasa națiune săsească protestează solemn în fața Preaînaltei sale Maiestăți împotriva oricărei proceduri faptice a înaltului Minister ungar, împotriva amintitului domn comisar, baronul Nicolaus Vaj, ca și împotriva tuturor demersurilor pe care le va întreprinde acesta până la momentul în care se va împlini, la apropiata Dietă transilvană comună, și prin preaînalta sancțiune, deci până la momentul reglementării raporturilor dintre națiunea săsească și conducerea ungară. În același timp, națiunea săsească îi înaintază [Maiestății Sale] cererea supusă de a însărcina înaltul Minister [ungar] ca, până la amintitul moment, să anuleze toate procedurile faptice ale comisarului c. referitoare la Pământul Săsesc.

Națiunea săsească aduce acest protest, care a parvenit în același timp și Alteței Sale c.c. Arhiducelui Palatin, precum și Ministrului de Interne Bertalan Szemere, și la cunoștința înaltului for al țării, rugându-l cu supunere să apere națiunea săsească care, până în clipa de față, nu s-a făcut vinovată de nici o ilegalitate și în rândurile căreia nu s-a înregistrat nici un singur caz de răzvrătire împotriva legii, de astfel de măsuri neîntemeiate prin nimic și menite doar a isca o agitație, care încă nu există și care ar răsturna, în acest fel, liniștea publică și legalitatea, pe care națiunea săsească s-a străduit, până acum, să le mențină în sânul ei.

Rămânem cu stimă deplină ai onoratei conduceri c. a țării

slujitori supuși,
Universitatea națiunii săsești din Transilvania,
Franz Salmen
Carl Sigerus, notar

Sibiu, 30 iunie 1848 (2)

Ad acta după examinarea comisarului regal, Excelența Sa baronul Vaj

Original. M.O.L. Budapesta. Fond G. P., nr. 8.151 / 1848. Foto: 29.063-29.065 / 1848.
Fragment final din adresa cu același conținut către Magistratul Brașovului: D.J. Brașov.
Fond Magistrat, nr. 2854. Foto: 32.418/1848.

1. Traducere: „În Transilvania, organizarea și personalul administrației și al justiției, până la dispozițiile luate de actuala dietă, vor rămâne în starea lor actuală.”

2. Conținutul acestui document este reluat și în documentul incomplet datat Sibiu, 30 iunie 1848, adresat de Universitatea Națională Săsească Magistratului orașului Brașov, semnat Franz Salmen și Carl Sigerus. Documentul la care facem referire în această notă, adaugă un paragraf final: „Dieses durch die Notwendigkeit gebotene Einschreiten der Nations Universität wird dem löblichen Magistrat zur Wissenschaft mit dem Beifügen bekannt gemacht, daß es zur Bewahrung der Autonomie der sächsischen Nation einstimmig für nothwendig erachtet worden sei, dem obenangeführten Bericht der Nations Universität gemäß, überall gleichmäßig vorzugehen.” – „Această inițiativă a Universității Naționale Săsești, impusă de necesitate, se aduce la cunoștința onoratului Magistrat, cu mențiunea că se consideră a fi necesar ca, în conformitate cu sus-menționatul raport al Universității Naționale, să se acționeze pretutindeni unanim pentru păstrarea autonomiei națiunii săsești.” *Original.* Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov (Brașov), Fond Magistrat, nr. 2.854 / 1848. Foto: 32.418.

Brașov, 30 iunie 1848

2829/848

Die Kronstädter Universitäts Deputirten berichten: Unterm 26. Juny sey zwar von der Nations Universität beschlossen und sämtlichen sächsischen Kreisen durch Estaffete bekannt gegeben worden, die Wahlen der Abgeordneten zum ungarischen vereinigten Reichstag nicht eher vorzunehmen, bis nicht der Nations Artikel, samt Wahlgesetz sanctionirt herablangen werde. Demohngeachtet habe das Hermannstädter Publicum die Wahl auf den 3t July angeordnet, um durch seine Deputirte nicht zu spät auf den Reichstag zu erscheinen. Ferner sey von der Universität der h. Landesregierung vorgestellt worden, daß man aus den entfernten, siebenbürgischen Kreisen nicht zum Termin in Pesth werde eintreffen können, daher das diesfällige Säumniß entschuldigt werden wolle. Am 28 sey die Absendung einer Deputation, wenn auch nicht in der von diesem Publicum

ausgetragenen großen Zahl, sondern blos von 7 Individuen nach Pesth zur Uebergabe der Unterstützung beschlossen und am 29t in geheimer Abstimmung hiezu Polizei Direct. Tausch, Professor Schuller und Schmidt von Hermannstadt, Polizei Dir. Biedersfeld von Mediasch, O. Not. Roth, Pfarrer Fabini von Reichsdorf und Senator Schwarz von Schäßburg gewählt worden, welche demnach am nächsten Tage abreisen müßten; weshalb auch die beyden von Kronstadt gewählten Universitäts Deputirte am kommenden Tag vorläufig heimkehren werden.

Gutachten. Der städtischen Wahlbürgerschaft zur Kenntnißnahme gegen Rückstellung ins Magistrats Archiv mit dem Beyfügen hinüberzugeben, daß am 2. July lf. die Bestätigung des Wahlgesetz-Artikel hier bereits eingelangt sey, worüber die Wahlbürgerschaft aus heutiger Sitzung z. M.Z. 2846/848 die Mittheilung erhält.

2829/848

Delegații brașoveni la Universitatea Națională raportează: în data de 26 iunie, Universitatea a decis și a comunicat, prin ștafetă, tuturor cercurilor săsești de a nu întreprinde alegerile pentru Dieta ungară unificată, până ce nu va ajunge sancționarea articolului național [legii uniunii] și a legii electorale. În ciuda acestei decizii, publicul sibian a dispus data alegerilor pe 3 iulie, pentru ca deputații săi să nu ajungă prea târziu la Dietă. Universitatea a arătat conducerii țării că nu se poate ajunge la termenul stabilit la Pesta din îndepărtatele cercuri transilvane, iar întârzierea cauzată de aceasta să fie deci scuzată. În 28, s-a hotărât trimiterea unei delegații la Pesta, chiar dacă nu atât de numeroasă cum a propus publicul de aici, fiind formată doar din 7 persoane, care să înainteze adeziunea sașilor. În data de 29, au fost aleși prin vot secret [ca membri ai delegației] directorul poliției Tausch, profesorii Schuller și Schmidt din Sibiu, directorul poliției Biedersfeld din Mediaș, prim notarul Roth, preotul Fabini din Richiș și senatorul Schwarz din Sighișoara, care astfel ar trebui să plece în ziua următoare, motiv pentru care, deocamdată, cei doi delegați brașoveni ai Universității se vor întoarce mâine acasă.

Aviz. A se aduce la cunoștința electoratului orășenesc, cu returnare în arhiva Magistratului. Se menționează că, în 2 iulie a.c., a ajuns aici sancționarea articolului legii electorale, ceea ce se comunică electoratului prin ședința de azi nr. 2.846/1848.

Extras. Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov (Brașov). Fond. Magistrat, nr. 28.29/1848. Foto: 32.414/1848.

Brașov, 30 iunie 1848

Zur Zahl 2814 / 848 wird am 30. Juni 1848 das über Juon Páne aus Hosszufalu (1) gefällte Magt. Urtheil verlautbart, worauf der Gefangene zufrieden ist.

Fiscal Eduard Melek [...].

Sämmtliche Akten sind der h. Landesstelle zur Durchsicht einzusenden. der Inhalt des Urtheils aber dem Finanz und Justiz Minister zum Amtsberichte u. Abzug zu übersenden.

Sub nr. 2814 / 1848, în data de 30 iunie 1848, se face publică sentința Magistratului cu privire la Ion Pană din Satulung, (1) la care arestatul își exprimă satisfacția.

Funcționarul fiscal Eduard Melek [...].

Toate actele sunt trimise spre cercetare înaltului for al țării, iar conținutul sentinței este trimis Ministrului Finanțelor și justiției spre întocmirea raportului oficial și a extrasului.

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov. Fond. Actele Magistratului, nr. 2814 / 1848.

---

1) Vezi documentul 296 din vol. VII, p. 609-610, despre eliberarea lui Ion Pană.

183

Târgu Mureș, 30 iunie 1848.

Tiszteletre méltó képviselők !

A két testvérhon valahára eggyé alakult! Városunk öröme határtalan e rég megérdemlett szerencséjén sokat szenvedett szegény nemzetünknek. De a midőn keblünk méjjéből fakad valódi örömünk a Magyarhoni 1847/8-beli 7-ik és Erdélyhoni 1848-beli 1-ő törvény cikk által biztosított eggyé alakulásáért, – akkor egyszersmind nem minden alap nélküli aggodalmat költ fel lelkünkben az utóbbi törvény cikknek azon intézkedése, mely szerint a két testvérhon teljes össze olvasztása iránti részletek kidolgozásukra rendelt országos bizottmány tagjai közzé sem Marosvásárhely sem nemes Maros szék követei közzül egy is ki nem jeletteték – még követaink e részbeni erélyes fel szollallásukra se! Ezen el mellőztetésünket ép azon mértékben érezzük, mely mértékben az Erdélyhoni , – hál Istennek ! -legutolsó országgyűlés e tárgyban kedvezését más hatóságok felé hajolni tapasztalni szerencsétlenek vagyunk. Így például az említett érdekes bizottmányba nemes Udvarhely szék mind két követei, s ezek mellett nemes Udvarhely várossa eggyik követi is belé neveztetének. Ezen sajgó el mellőztetésünk legelőbb is a városunk keblében honoló törvényes Királyi Tábla el vesztetésére nézve tevő féltékeny városi közönségünket. Azért ez úttal é tárgyban emeljük esedező szavunkat.

Nem tagadjuk, – soha nem is tagadtuk –, mikép a törvényes Királyi Tábla egy oly ér volt városi életünkben, melyen szinte legtöbb tápláló segély folyt bé közönségünk

fen tartására; és midőn ezen igazságot meg valjuk, akkor ki mondjuk azon valóságot is, hogy a törvényes Királyi Tábla innen leendő el mozdítása által egy ős törökös polgárosodott székely város, – mely a törvényes Királyi Táblának fel állíthatására, és el helyeztethetésére egy nem csekély becsű házzal, és más tetemes áldozatokkal járulva, és melynek több polgárai minden vagyonukat belé verék a Tábla tagjai, és fiai bé fogathatásukra alkalmas hajlékok építésökbe –, tönkre leend juttatva. Mily drágán lenne fizetve ily módon az áldott Unió! mely a helyett, hogy szaporítaná a nemzeti erőt, ily eljárás által csak fogyasztaná azt. Azt lehetne talán itt mondani, hogy a törvényes Királyi Táblának más városba leendő át helyeztetése által ott gyarapíttatnék az annyira szükséges nemzeti erő (?). Ne csináljunk magunknak káros illúziót! És valjuk meg, mikép egy város sincs e hazában, mely a keblében telepedő idegen elemeket úgy, és oly sebessen nemzetesíteni képes lenne, mint Marosvásárhely –, melynek keblében ezen plasticai erőnek két fő alkotó része van: *eggyik* az annyira ki fejlődött civilisatio, hogy az bármely meg telepedő idegen elemet magába fel olvasztatni képes; *másik* az általános ősi székely szellem, melyel szembe szállni meg se kísérté az itten honosulni kívánó idegen.

Valóban nemzet elleni véték lenne egy ily várost a felemelés helyett össze zúzni akarni!

Még azt is lehetne mondani felhozott erősségünkkel szembe, hogy: ha a nemzet általánosan nyerhetne a törvényes Királyi Táblának Marosvásárhelyről leendő el mozdítása által, akkor Marosvásárhely érdeke háttérbe kell hogy szoruljon.

De mi, ezen felhozható okoskodással szembe azt mondjuk, hogy akármely oldalról tekintendjük is a nemzeti érdeket, az csak sértetődne és gyengítené a törvényes Királyi Táblának Marosvásárhelyről leendő el mozdíttatása által.

E részben állításunk igazsága mellett felette röviden érintendünk némely erősségeket:

1. Marosvásárhelyen az országnak van a városunk által ajándékozott házzal cserélt, és pénz-pótlással ki fizetett oly derék épülete, mely elég alkalmas az ülésekre, levéltár befogadására, és egy elnöki kényelmes lakra, – mely épület, ha hogy a törvényes Királyi Tábla innen leendő el mozdíttatása után eladóvá tétetnék, az ily el mozdíttatás által tönkre juttatott városban szinte becs nélkülivé válnék.

2. Marosvásárhely szinte közép pontján fekszik Magyarhon Királyhágón belől fekvő részének. Az igasság kiszolgáltatás országos intézete leg célszerűbben van egy ily középponton, mely minden részéből a honnak egy formán meg közelíthető.

3. Mind azon városok közt, melyek a Királyhágón belől eső részben, – egy ily tekintélyes országos törvényszéknek illő lakkal szolgálhatnának, Marosvásárhely leg bátorságosabb hely. Félelmetes szélyekhez közel nem esik. Bátor székely nép környezi, és lakja. Ily nélkülözhetetlen kellékeket egy város se képes e honban fel mutatni.

4. Egésségi szempontból is kiindulva városunk fekvése annyi előnnyel bír, hogy e tekintetben is azzal Magyarhon Királyhágón belőli részének egyike várossa se versenyezhet. Tágos völgyben felemelkedett helyen erdő koszorúzza, kétszer barátságos termő hegyek közt, a Hon egyike hajókázható folyója partján úgy fekszik székely városunk, hogy az emberi egészséget eszközölő, fenntartó minden ingredientiat-, a jó Isten becses ajándékából bírja. Nem lehet pedig tagadni, hogy a törvényes Királyi

Táblára, és az a körül sereglő fiataiságra nézve egy ily vidám, egészséges hely nagy figyelmet, és tekintetet igényel.

5. Ki meri, továbbá, azt is tagadni, hogy a sokat szenvedett, sokat tett, és nemzeti-ségünk védelmét jelenleg is alkotó székely nemzet is érdemli azon méltányoltatást, hogy keblében, – a fenn írtak szerint –, leg alkalmasb helyen egy országos törvény szék honoljon. Erdély históriája idei június 19^{én} bévégződött, és az addig olvasható történeti lapok a nemes székely nemzeten el követett sok méltatlanságok documentumai. Legyen szabad biztoson remélni, a nagy Magyarhon közös ország gyűlésétől, hogy minden áldozatra kész nemzetünk felvidítására némi kárpotlásul a múltakért, székely városunkat a törvényes Királyi Táblának továbbra is Marosvásárhelyen leendő meg tartásával, mint egy jó omennel meg örvendeztetendi.

6. Hogy városunk a nemes székely nemzet közlekedéseinek, eggyütti érintkezésinek fő pontja vala, az ős elő idő óta, ezen igazságot tanúsítja városunknak az aggkórból mái napig fenn maradt. „Forum sicularum” neve. Némi pietas, mely a régi időkből maradt fenn, – leng e város felett, mely eszközlé, hogy a nemes székely nemzet mindég kitünő vonzalommal, ragaszkodással volt városunkhoz. Valójában nem áll nemzetiségünk érdekében a nemzeti erőt központosító ily pietas honát gyengíteni.

7. Tudva van, mikép városunk egy néhai udvari korlátnok Gróf Teleki Sámuel által alapított, – oly szellemű kincstárral bír, melyhez hasonlót nem mutat fel a Magyar föld. Egy ily gyűjtemény a törvényes Királyi Tábla közelében, a magokat kiképezni akaró fiatalokra nézve, meg becsülhetetlen segéd forrás, mely mellől a törvényes Királyi Táblát el mozdítani csak nemzeti kárral, és vesztéssel lehetne.

Mind ezen köz érdekű tekintetekre támaszkodva alázatosan kérjük a nagyon tisztelt Nemzetgyűlést, méltóztassanak elő sorolt okaink méltánylásukkal a törvényes Királyi Táblát eddig is célarányosnak tapasztalt lakhelyén Marosvásárhely szabad királyi városunk kebelében meg hagyni.

Maros Vásárhely június 30-án 1848.

A marosvásárhelyi összes polgári közgyűlés

Lázár János, fő bíró

Lénárt Dániel gondnok

és esküdt közönségi elnök

Ajtai Mihály, helyettes jegyző

Demni de stimă deputați!

Cele două patrii frățești au devenit unite, în sfârșit! Bucuria orașului nostru e nețărmurită pentru această atât de demult meritată [izbândă] a mult suferindei și sărăciei noastre națiuni. Dar atunci când plăcerea reală izvorește din adâncul pieptului nostru în legătură cu făurirea unirii, asigurată prin articolul de lege 7 din 1847/8 în patria maghiară și prin articolul de lege 1 în patria transilvană, tot atunci stârnește neliniște, nu fără temei, în sufletele noastre acea dispoziție a ultimului articol de lege conform căruia, între membrii Comisiei Naționale stabilită a elabora amănuntele legate

de contopirea totală a celor două patrii frățești, nu a fost inclus nici unul dintre reprezentanții, nici ai orașului Târgu Mureș și nici ai scaunului Mureș, – nici măcar ca reacție la interpelările ferme ale deputaților din aceste părți! Această omisiune o resimțim în măsura în care suntem mai puțin norocoși în a constata interesul manifestat în această privință, față de alte autorități, la ultima Dietă a patriei transilvane, slavă Domnului! Așa de pildă, în menționata Comisie, interesantă de altfel, au fost numiți ambii emisari ai nobilului scaun Odorhei, iar, pe lângă aceștia, și unul dintre mandatarii nobilului oraș Odorhei. Această neglijență usturătoare ar face invidioasă, mai întâi de toate, comunitatea noastră orășenească cu privire la pierderea legitimei Table Regale, care ființează legal în cadrul urbei. De aceea, ridicăm și cu acest prilej glasul implorator în această chestiune.

Nu negăm – niciodată n-am tăgăduit – felul în care legitima Tablă Regală a constituit un asemenea filon în viața orașului, care a reunit cele mai multe ajutoare, alimentând supraviețuirea comunității noastre: și, când mărturisim acest adevăr, atunci ne referim și la realitatea că, prin viitoarea mutare de aici a Tablei Regale care este legală, se poate ajunge la năruirea unui străbun oraș secuiesc burghez, – ce a contribuit cu un edificiu, nu fără de valoare însemnată, dar și cu alte jertfe considerabile, la ridicarea legitimei Table Regale și la situarea ei în spațiu, fapt pentru care mulți concetățeni și-au investit toate averile în construirea unor adăposturi necesare pentru găzduirea membrilor Tablei și a urmașilor lor. Ce scump ar fi plătită, astfel, binecuvântata Unire! care, în loc să conducă la sporirea forței națiunii printr-o atare procedură, ar duce numai la diminuarea ei. S-ar putea spune, eventual, aici, că prin viitoarea transferare a legalei Table Regale într-un alt oraș, s-ar contribui oare la augmentarea atât de necesarei puteri naționale(?). Să nu ne facem iluzii păguboase! și să acceptăm că nu există vreun oraș în această patrie, care ar fi în stare să naționalizeze, astfel dar și rapid, elementele străine așezate în mijlocul său, precum Târgu Mureșul, a cărui forță artificială se compune din două părți esențiale: *una* este civilizația sa într-atât de evoluată, că este capabil să integreze orice element străin așezat aici; *alta* este tocmai străvechiul spirit general secuiesc cu care străinul doritor a se stabili aici, nici măcar nu a încercat să se confrunte.

Ar constitui, într-adevăr, o culpă la adresa națiunii să se urmărească involuția, în loc de a se garanta evoluția unui atare oraș.

Se mai poate argumenta, față de menționata citare a puterii noastre că, dacă națiunea ar avea de câștigat în plan general de pe urma viitoarei strămutări a legitimei Table Regale de la Târgu Mureș, atunci interesul orașului ar suporta grave diminuări.

Noi însă, raportați la acest raționament emis, afirmăm că, din orice unghi am cântări interesul național, acesta ar avea de suferit și ar fi slăbit prin viitoarea transferare a legalei Table Regale de la Târgu Mureș.

Pentru a întări caracterul just al aserțiunii în parte, ne referim sumar la câteva puncte distincte:

1) Țara deține la Târgu Mureș o asemenea clădire impunătoare, ridicată de către oraș printr-un schimb de casă, făcută cadou, și de plata unei sume întregitoare. Ea este foarte utilă pentru ședințe, găzduirea arhivei și o confortabilă locuință prezidențială, –

care clădire, dacă ar fi scoasă la vânzare după viitoarea mutare a legitimei Table Regale de aici, să devină lipsită de valoare în orașul afectat de un atare transfer.

2) Târgu Mureș este așezat aproape în centrul părții interioare transilvane a patriei ungare. Instituția națională, care servește adevărul justiției, se află cel mai oportun situată

într-un asemenea punct nodal, care poate fi uniform accesibil din fiecare secțiune a patriei.

3) Târgu Mureș este cel mai sigur loc dintre toate acele orașe care se află în tronsonul intern al Transilvaniei, ca să poată oferi un sediu corespunzător unui atare prestigios tribunal național. Nu se găsește în apropierea unor margini înfricoșătoare. Este împrejmuată și locuită de neamul curajos al secuilor. Nici un oraș din patrie nu este capabil să prezinte asemenea condiții indispensabile.

4) Având în vedere considerente de sănătate, așezarea orașului beneficiază de atâtea avantaje, încât nici un alt oraș din aria transilvană a patriei maghiare nu îi poate face concurență în această privință. Văile largi sunt încununate de păduri în locurile mai înalte, între vârfuri prielnice și prietenești, orașul secuiesc fiind situat pe malul unuia din râurile navigabile ale patriei ungare, astfel încât are parte de orice fel de mijlocitor ingredient pentru menținerea sănătății umane, – din prețioasa bunăvoință a bunului Dumnezeu. Nu se poate contesta în legătură cu legala Tablă Regală și a tinerimii reunită în jurul ei, că un atare vesel și viguros lăcaș reclamă o atenție și un respect deosebit.

5) Cine îndrăznește, mai departe, să nege faptul că națiunea secuiască, ce a suferit mult și a făcut multe, care este actualmente o parte componentă a protejării naționalității noastre, merită acea prețuire ca, în mijlocul ei, – conform celor sus enunțate – să ființeze un tribunal național, în cel mai potrivit loc. Trecutul Ardealului s-a încheiat la 19 iunie actual și foile istorice lecturate până acum sunt documente ale nenumăratelor nedreptăți comise la adresa nobilei națiuni secuiești. Să ne fie îngăduit a spera, în mod sigur, din partea comunei Diete a măreței patrii maghiare că este gata de orice sacrificiu pentru înviorarea națiunii, ca minimă despăgubire a celor trecute, odată cu menținerea pe mai departe a legitimei Table Regale la Târgu Mureș. În orașul nostru secuiesc. ca să ne prea ferească cu o atare umană decizie.

6) Căci fiind orașul nostru, din străbune timpuri, punctul vital al circulației și confluenței nobilei națiuni secuiești, acest fapt este adevărat de denumirea orașului, de „Forum siculorum”, menținută din cea mai veche epocă și până în ziua de azi. Puțina pietate care a rămas din timpurile vechi, străjuiește deasupra orașului, care mijlocește faptul că nobila națiune secuiască a manifestat, întotdeauna, un atașament și o simpatie față de orașul nostru. În adevăr, nu stă în interesul naționalității noastre ca să slăbim pietatea patriei, centralizatoare a forței națiunii.

7) Este știut că orașul nostru deține o asemenea comoară spirituală, inițiată odinioară de contele Teleki Sámuel, fost comisar regional imperial, care nu are egal pe pământul maghiar. O atare colecție aflată în vecinătatea legalei Table Regale, constituie o resursă de neprețuit pe seama tineretului doritor de studiu, iar strămutarea

legitimei Table Regale de lângă accasta, ar conduce numai la daune și pierderi naționale.

Bazați pe toate aceste considerații de interes public, rugăm, cu supunere, prea onorata Dietă, să aibă bunăvoința ca, odată cu aprecierea motivelor enumerate, să păstreze pe mai departe legitima Tablă Regală în reședința astfel indicată, adică în cadrul orașului nostru liber regal, Târgu Mureș.

Târgu Mureș, la 30 iunie 1848.

Adunarea generală a tuturor cetățenilor din Târgu Mureș

Lázár János,

prim jude,

Lenárt Dániel,

curator și președinte al comunității de jurați,

Ajtai Mihály,

locuitor de notar

Original. M.O.L. Budapesta. Fond N. 70. Fasc. 2 A., nr. 183 r., f. 227-229.

184

Sighișoara, 30 iunie 1848

Den 30t Junius 1848

In der Versammlung des Magistrats namentlich unter dem Vorsitz des Stadt Richters Carl Mätz, in Anwesenheit der Senatoren: Carl Weißkircher, Not. Jos. Krauss, Stadthann Michael Wenrich, Senator Carl Gaspar und der Stadt- u. Stuhls Comunitaet, in der Spitalkirche kommt folgendes vor.

Nro. 1759/1848

A. Der Stadthann Michael Wenrich giebt als gewesener Conflux Deputirte mit Rücksicht auf die Dringlichkeit der Angelegenheit, schon vor dem Eintreffen des andern Conflux Deputirten Senat. Joh. Schwarz den mündlichen Bericht über die Verhandlungen der h. Nat. Universität betreff der Unionsfrage, aus welchem vernommen wird, daß die belobte Universität gegen die Union gewirkt hat.

B. Die Landtags Deputirten Carl Gooss und Georg Teutsch berichten mündlich über ihre Wirksamkeit und über ihr Benehmen bei Verhandlung der Unionsfrage bei dem Landtage, woraus sich ergibt, daß sie sich durch die Umstände und eingelangten Nachrichten bewogen gefunden haben, von dem Wortlaut ihrer Instruction abzugehen und für die Union zu stimmen.

Der Senator Weißkircher giebt hierauf Bemerkungen zum Protokoll welche folgendermaßen lauten – P.P.

Wird vorläufig zur Wissenschaft genommen.

La adunarea Magistratului, desfășurată în biserica spitalului sub președinția judei orășenesc Stadtrichter Carl Matz, au fost prezenți senatorii: Carl Weißkircher, notarul Josef Krauss, judele orășenesc [Stadthann] Michael Wenrich, senatorul Carl Gaspar și comunitatea orășenească și scăunală. S-au dezbătut următoarele:

Nr. 1759/1848

A. Având în vedere stringența chestiunii, judele orășenesc [Stadthann] Michael Wenrich, ca fost deputat la conflux[ul național], raportează verbal încă înainte de sosirea celui alt deputat de conflux, senatorul Johann Schwarz, despre dezbaterile înaltei Universități Naționale, referitoare la problema uniunii, din care rezultă că onorata Universitate s-a exprimat împotriva uniunii.

B. Deputații dietali Carl Goss și Georg Teutsch raportează verbal despre activitatea și comportamentul lor la dezbaterile în Dietă a chestiunii privind uniunea, din care rezultă că ei s-au considerat îndreptățiți de împrejurări și de anumite zvonuri care le-au parvenit, de a devia de la instrucțiunile lor și de a-și da acordul în favoarea uniunii.

Senatorul Weißkircher adaugă la protocol observațiile următoare – P.P.

Ciornă. Arh. Naț. Rom. D.J. Brașov (Braşov). Fond Actele Magistratului Sighişoara. nr. 1554 / 1848. Foto: 6.674-6.675/1848.

185

Deva, 30 iunie 1848

Felséges Királyi Fő Kormány Szék!

Alispány Csulai Lajos, szolgabírák Pogány István és Tsiپی Mihály atyáinkfiainak beadott hivatalos jelentéseket oly alázatos kérésünk mellett bátorkodunk a Felséges Királyi Fő Kormánynak felmutatni, hogy amint az eddig felfedezetekből, úgy ezekből is a Felséges Királyi Fő Kormány bölcsen általlátni méltóztatik, hogy megvényk, kiváltképpen Hátszeg vidéki kömyékében, a számtalan bujtogatók bujtogatásai miatt a kitörés készülöfélben áll és bizonyoson mentől elébb meg is fog történni, ha csak jó előre gát nem vettetik, ezen kitörésnek pedig másképpeni megakadályoztatása nem remélhető, hanem ha a Felséges Királyi Fő Kormány a katonai segedelem ide rendelése aránt e részben több versen felterjesztett siránkozó kérelmeinket atyai kegyes szívére véendi s az annyszor kért katonaságból bár két század leküldésivel hová hamarébb bennünket szerencséltetni fog, úgy mindazonáltal, hogy mivel az idevaló szélbéli katonaságba semmi bizodalmunk sincsen, mely a kitörés esetében nem segítségünkre, hanem hihetőleg ellenünkre lenne, méltóztatson a Felséges Királyi Fő Kormány a már leküldeni megígért, de máig sem érkezett század katonaság mellé még egy századot bár ide hova hamarébb szállíttatni rendelni, melynek szükségesekkel ellátatása aránt

gondoskodni tisztségünknek főbb téendősege legyen. Továbbá alázatos tisztelettel maradtunk a Felséges Királyi Fő Kormánynak alázatos szolgálai

Költ Déván, nemes Hunyad megye
tisztai üléséből június 30^{án} 1848.

Lukáts Joseff
fő bíró
Ribitzey János
al jegyző

Prea mărite Guberniu!

Copia rapoartelor oficiale înaintate de către vicejudele Csulai Lajos, juzii nobiliari Pogány István și Tsipi Mihály îndrăznim să o înaintăm măritului Guberniu cu acea umilă rugămintă ca, precum din cele constatate pînă acum, așa și din acestea, măritul Guberniu să-și dea seama înțelept că, în comitatul nostru, mai ales în ținutul Hațegului, revolta este în pregătire datorită ațâțării numeroșilor instigatori și precis va izbucni în curând, dacă nu i se va pune la timp o piedică. Și împiedicarea acestei izbucniri nu poate fi sperată, numai dacă măritul Guberniu va pune la inimă să pîrîntească petițiile noastre înaintate în repetate rînduri în vederea trimiterii aici a unui ajutor militar. Din acest ajutor, solicitat de atâtea ori, să ne trimită măcar două companii. Cu atât mai mult, cu cât în armata grănicerească de aici nu avem nici o încredere; ea, în cazul unei izbucniri, ne-ar fi nu de ajutor, ci ar fi contra noastră. Binevoîți, mărite Guberniu, să trimiteți alături de compania promisă – dar nesosită nici pînă astăzi – încă o companie cât mai repede; dregătoria noastră va considera o obligație principală aprovizionarea acestora cu cele necesare. Rămînem cu stimă supusă ai prea măritului Guberniu servi umili.

Dat la Deva, în adunarea dregătorească
a nobilului comitat Hunedoara în 30
iunie 1848.

Lukáts Joseff
prim jude
Ribitzey
János
Vicenotar

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.377 / 1848. Foto:29.285-29.286.

186

Deva, 30 iunie 1848

Felséges Királyi Fő kormány Szék!

Matzesdi járásbeli szolgabíró Bágya Ferenc a[tyafiá]nak folyó hó 28^{ről} tisztségünkhez küldött tudósítását, melyben jelentést téssen a választási képviselőkről, s hogy járásában

az oláh ajkú lakosok az vétkes bűjtogatások nyomán a köz igazgatásról mit sem akamak tudni, s megyei tisztectől függeni, s amint értette, hátszegi őmagy Riebel Joseff úrhoz járnak parancsolatot venni, szintén egy százsz bűjtogatóra is talált – másolatban – oly alázatos kéréssel küldjük a tekintetes Fő kormány Székhez, mely szerént – mint hogy itten nem csak ezen, hanem több jelentésekből is értesültünk, hogy az ollyatén bűjtogatások engedetlenségre, féktelenségre vezető tanácsok Hátszegről keletkeznek, méltóztasson a tekintetes K[irályi] Fő Kormány Szék eleve, még késő nem leend, azon veszélyes bűjtogatókat, tanácslókat hatályosan rendre igazíttatni, polgári ügyeikbei belegyezéseiknek útjokat elzárnai, a megyei közbátorságot az oly sokszor kért székely katonaság ide rendelésével biztosíttatni, annyival is inkább, mivel az idevaló nagyobbára oláh ajkú katonaságba nem bízhatunk – midőn azok aránt több beszédekből úgy értesültünk, mintha azok – különösön az oláh ajkú nép részére oly álnok csábító bűjtogatásokkal volnának édesgetve, miszerint mivel a magyar nemzet az ausztriai császártól elpártolva magának külön magyar királyt választott, annak okáért az ausztriai császár azon törekedik, hogy előbbi kormány zásába vissza léphessen, kiváltságos javalmakkal segedelmére felszollitva vannak, mely tekintetből a magyar nemzet elleni gyűlöletük nemcsak kitünő, de az ilyszerű bűjtogatások nyomán úgy lehet veszélyes kitörést is kísértendenek meg a magyar nemzet lenyomására. Alázatos tisztelettel maradván a

F[elséges] K[irályi] Fő Kormány Széknek

költ nemes Hunyad megye
Tiszti üléséből
Déván Nyárelő 30^{án} 1848.

alázatos szolgálai
Lukáts Joseff
Fő Bíró
Nagy Sándor
Aljegyző

Mărite Guberniu!

Înaintăm, în copie, înștiințarea judeului nobiliar din plasa Metesd, Bágya Ferenc. trimisă dregătoriei noastre. În ea, ni se raportează despre deputații aleși, [dar și despre faptul] că, în plasa lui, locuitorii români, în urma instigărilor păcătoase, nu vor să audă de administrație, nu vor să depindă de dregători și, precum a înțeles, merg după dispoziții la maiorul Riebel Joseff. La fel, a descoperit și un instigator sas.

Noi, aici la Deva, am aflat nu numai din această înștiințare, dar și din alte rapoarte că instigările la nesupunere și indisciplină vin de la Hațeg.

Vă rugăm deci, onorate Guberniu, până când nu va fi prea târziu, să-i puneți eficient la punct pe acei instigatori și sfetnici periculoși, să-i împiedicați să se amestece în problemele civile și să asigurați liniștea comitatului prin trimiterea armatei secuiești, așa de mult cerută. Aceasta cu atât mai mult cu cât noi nu putem avea încredere în armata de aici, în majoritate românească. Din mai multe discuții, am înțeles că soldații de aici sunt ademeniți cu viclenie, mai ales în vederea instigării poporului român. Astfel, li s-a spus că națiunea maghiară a devenit necredincioasă împăratului și și-a ales un rege maghiar propriu, motiv pentru care împăratul încearcă să-și reintre în

drepturi. Soldații sunt somați să-i dea ajutor [împăratului], iar, în schimbul acestui ajutor, aceștia vor primi compensații materiale privilegiate. Din acest motiv, ura lor față de națiunea maghiară nu numai că este exacerbată, dar, în urma unor asemenea instigări, ar fi posibil să încerce și niște dezlănțuiri periculoase pentru a subjuga națiunea maghiară.

Rămânem cu stimă supusă ai înaltului Guberniu

dat în adunarea dregătoriei
nobilului comitat Hunedoara
în 30 iunie 1848.

servi umili
Lukáts Josef,
prim jude
Nagy Sándor,
vice notar

Original. M.O.L. Budapesta Fond. G. P., nr. 83.39/1848.

187

Deva, 30 iunie 1848

Felséges Kir. Kincstár!

Méltóztatott a Felséges K[irályi] Kincstár felügyelőségünk által idei ápril hó 11^{ről} 330. felügy. számok alatt több uradalmi javalmak haszonbérbe leendő kiadhatása érdekében tett alázatos följelentése következtében – folyó évi ápril 28^{ről} 4163 kincstári számok alatt költ kegyes leirat által megengedni: hogy laszóí urad[almi] vendéglő a tyeji korcsomárlási joggal egyetemben és Dévánál a Maruson lévő átjáró rév három egymást követő évekre haszonbéresíttessenek.

De miután a lefolyt években sajnoson tapasztaltatott az – mikép a laszóí fogadó – a tyei korcsomárlással edgyütt lett haszonbéresíttése által a haszonbérő részéről az uradalomnak abbéli számtalan panaszaival: mintha a tyeji lakosok alattamos korcsomai kihágásokat gyakorolnának sok baj, s kedvetlenségek okoztattak – nem csak, hanem hasonló állítását a haszonbérő a kötlevel értelmében fizetni kellett haszonbérpénz pontos bé nem fizetésére, sőt annak megtagadására használja – és most miután a tyejiek a földes úri hatalom aloll felszabadulván – azokat rövid úton többé korlátozni nem lehet, ezen nehézség még inkább félhető – továbbá

Miután a révészeti jog haszonbérője a kötlevel 3^{ik} pontya értelmében tartozik, köteles hajót állítani – csolnokot s minden egyéb a révhez megkívántató eszközöket ön maga költségin megszerezni – mind ezen eszközök megszerzésire teendő nem csekély költségekre nézve a haszonbérő magát három évi haszonbéres idő alatt nem kárpótoltathattya.

Alázatos tisztelettel bátor felügyelőségünk a Felséges K[irályi] Kincstárt felkérni: méltóztat megengedni, miszerént a laszóí fogadót a tyeji korcsomárlási jogtól elválasztva,

az érdekelte fogadót külön, valamint a tyeji korcsomárlási jogot is külön idei november 1° napjától kezdve három évre – az idézett révészeti jogot pedig nem három évre, hanem legalább is hat évre közönséges árverés uttyán haszonbérbe ki adathassa.

Mély tisztelettel maradván
a Felséges K[iráyi] Kincstárnak
Rendes felügyelő úr elnöksége alatt
Jelen lévén
Udvarbíró
Számvívő
Tolvívő előadó
Erdősz
Ispány
Bizonyítottó
Építész
Kulcsár
Ügyvéd beteg lévén

alázatos szolgálai

Cseh Miklós
felügyelő

Barb Miklós

Déván Június 30^{án} 1848.

Prea mărite Tezaurariat regal!

Tezaurariatul, în urma raportului secției noastre de control, înaintat în 11 aprilie anul curent sub nr. 330, în legătură cu permiterea arendării mai multor bunuri domeniiale, tot în cursul lunii aprilie, [mai precis] în 28 aprilie sub nr. 4163 tezaurariat, permite arendarea, pe trei ani consecutivi, a hanului de pe domeniul din Lăsău, a dreptului de cârciumărit [al cârciumei] de la Teiu, precum și a podului plutitor de pe Mureș de la Deva.

În anii precedenți, s-a constatat cu regret că, în urma arendării hanului de la Lăsău împreună cu cârciuma de la Teiu, s-au ivit multe plângeri atât din partea arendașului, cât și din partea domeniului.

Locuitorii din Teiu par să fi comis mai multe abateri legate de cârciumărit, cauzând astfel multe necazuri.

Mai mult, arendașul se folosește [de cele constatate] pentru a plăti nepunctual sau chiar pentru a refuza arenda prevăzută în contract.

Oricum, întrucât cei din Teiu s-au eliberat de sub dominația nobiliară și, în curând, vor fi foarte greu de restrâns, aceste probleme vor deveni și mai acute.

În ceea ce privește arendarea dreptului de podărit, podășul în sensul punctului trei al contractului, este obligat să se înzestreze pe bani proprii cu podul plutitor și alte mijloace cerute de [meseria de podăș], ori costul procurării acestor mijloace. Într-adevăr, nu i se întoarce în cei trei ani de arendă.

Motiv pentru care comisia de supraveghere se adresează măritului Tezaurariat regal cu următoarea rugămintă: să permită scoaterea în arendă pe trei ani, pe baza licitației, începând cu data de 1 noiembrie, a hanului din Lăsău separat, dreptul de cârciumărit de la Teiu, iar dreptul de podăș pe cel puțin 6 ani.

Rămânem cu stimă adâncă ai măritului Tezaurariat

Prezenții:

servi umili

jude domenial

administrator

secretar

pădurar

șpan

martor

constructor

chelar

avocat, care lipsește din cauză de boală

Cseh Miklós
supraveghetor

Nicolae Barb

Deva, 30 iunie 1848.

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. F. 200. Általános iratok, nr. 6.619/1848.

188

Hunedoara, 30 iunie 1848

Mű Vajda Hunyad várossának tanácsa és összes választó közönsége, emlékébe és tudomására adjuk mindeneknek kiknek illik: hogy mi után a nagyságos Magyarhonnak jelen év Szent Jakab hava 2^{án} Buda Pest városában megkezdett országgyűlésére városunk részéről követnek választott Papfalvi Constantin atyánkfia tanácsunkhoz és választó közönségünkhez tett hivatalos jelentéséből az iránt értesültünk, mi szerént, nép képviselőségétől feltartóztatva lenne mind addig amíg az általunk nekie megválasztatása alkalmával adott utasítás, és arra le tett eskü aloll fel nem oldóztatik; jelen levelünk rendében annak okáért elébb nevezett követ atyánkfiának adott utasítást és esküdt vissza hiva, ötet azok aloll ezennel hivataloson és telyesleg feloldozzuk, és egyenes hűségeibe értelmességibe bízva, a Magyarhon 1847/8^{ik} évi 44es törvény cikkhez képest, nép-képviselőségibe való pontos eljárásra fölhatalmazzuk, s a közjogra való törekvést ápoljuk, miről adjuk ezen visszahívó és feloldozó levelünket városunk közönséges pecséttye erőssége alatt.

Vajda Hunyadon Szent Jakab hava 30-ik napján 1848-ik esztendőben.

Butsi Mihály, fő bíró
Strauss Jacob, helyettes notarus

Noi, consiliul orășenesc și întreaga comunitate de alegători din Hunedoara, readucem în atenție și facem cunoscut tuturor celor în cauză că: după ce am luat la cunoștință raportul oficial adresat consiliului orășenesc și comunității de alegători, de concetățeanul nostru Constantin Papfalvi, ales deputat din partea orașului nostru la Dieta marii națiuni ungare, preconizată în orașul Buda Pesta în 2 a lunii iulie a anului curent, despre faptul că ar fi fost reținut de la [exercitarea menirii] de reprezentare populară, până când nu va fi dezlegat de sub jurământul prestat în legătură cu avizul dat de noi, cu ocazia alegerii sale, mesajul nostru actual este emis pe motiv ca să revoce jurământul și ordinul acordat pe seama sus amintitului deputat și concetățean al nostru, care este absolvit, prin aceasta, de sub apăsarea lor [în mod] oficial și pe deplin, iar încredințați fiind noi de directă sa fidelitate și înțelepciune, conform articolului de lege 44 al anului 1847/8, [emis] de Dieta maghiară, îl mandatăm cu procedura exactă referitoare la reprezentarea populară și ne menținem aspirația privitoare la dreptul public, fapt pentru care emitem această scrisoare de rechemare și de dispensare, sub întărirea pecetei comunității orășenești.

La Hunedoara, în ziua de 30 a lunii iunie a anului 1848.

Butsi Mihály,
prim jude
Strauss Jacob,
locțiitor de notar

Original. M.O.L. Budapesta. Fond, N 70. Fasc. 3., nr. 209 a., f. 488.

189

Sebeș, 30 iunie 1848

936/848

Hochwohlgeborener Herr!

Hochzuverehrender Herr Gubernialrath u. Graf der sächsischen Nation!

Laut dem gehorsamst beigeschlossenen Berichte des Vorstandes der hiesigen Bürgerwehr ist dieselbe durch den Beitritt der unverheirateten Bürgersöhne um 40 Individuen verstärkt worden und es hat derselbe Vorstand der Bürgerwehrmannschaft sofort diesen Magistrat um die Verwendung angegangen, für den erwähnten neuen Zuwachs an Wehrmännern noch 40 Stück Musketen sammt Bajonetten und Scheiden aus dem k.k. Karlsburger Zeughause oder von den durch die Wohllöbliche Nations Universität verschriebenen Gewehren, und zwar im letzteren Falle auf Kosten eines öffentlichen Fondes zu erwirken und beistellen zu lassen, da nur sehr wenige Wehrmänner eigene Gewehre sich anzuschaffen geneigt seien. Indem wir daher das diesfällige Gesuch aus Anbetracht der dringlichsten Nothwendigkeit einer möglichst allgemeinen

Bürgerbewaffnung Euer Hochwohlgebom zur geneigten Berücksichtigung unterbreiten,
verharren wir mit vollkommenster Hochachtung

Euer Wohlgeboren

gehorsamste Diener,
Magistrat der k. fr. Stadt und des Stuhles Mühlbach
Johann Weissmann m.p.,
Praeses,
J. Andr. Seiwerth,
O. Not.

Mühlbach am 30t Juni 1848

936/848

Preacinstite domn!

Preaonorate Domnule Consilier Gubernial și Comite al Națiunii Săsești!

Conform raportului anexat aici al șefului gărzii cetățenești din localitate, aceasta s-a întărit cu încă 40 de oameni prin înscrierea fiilor de cetățeni necăsătoriți. Pentru amintitul spor al trupeii gărzii cetățenești, același șef a solicitat Magistratului obținerea a 40 bucăți muschete împreună cu baionete și teci, aflate în arsenalul din Alba Iulia, ori a puștilor comandate de Universitatea Națională, și anume, în cazul din urmă, prin achiziționarea lor dintr-un fond public, deoarece numai foarte puțini membri ai gărzii sunt dispuși să-și procure puști pe cont propriu. Având în vedere necesitatea stringentă a înarmării pe cât posibil generală și aducând această cerere în atenția binevoitoare a Excelenței Voastre, ramânem cu stimă deplină ai Înălțimii Voastre

slujitori supuși,
Magistratul orașului liber crăiesc și al scaunului Sebeș
Johann Weissmann m.p.,
președinte,
J. Andreas Seiwerth,
prim notar.

Sebeș, 30 iunie 1848.

Original. Arh. Naț. Rom. D. J. Sibiu. Fond Actele comițiale, nr. 928/1848. Foto: 5.901/1848.

190

Turda, 30 iunie 1848

Méltóságos Gróf Főispán úr !

B. Kemény Farkas atyánkfia eredetileg ide fogott jelentésében érintett feladás és adatok szerint marosbogáthi izgató Marsinai – noha elfogatására magokat az

odavaló lakosok közül mind azok, kik engedelmesség meg tagadása hibájában találtattak – terhes felelősség elvállalása mellett írásban lekötelezték, s ez irat a méltóságos gróf főispán úrhoz fel is terjesztetett – Bogáthon újólag megjelent anélkül, hogy a magokat leköteleztek kötelességöknek eleget téve akár feljelentették, akár letartóztatták volna.

Minthogy pedig az ily izgatóknak a községekre s jelesen Marsinainak Maros-bogáthra már káros hatása tapasztaltatott s ezen hatás még károsabbá válhatik, ha oly helyütt, hol felelősség vagyon elfogatásához kötve, szabadon megjelenni merészel, szükségesnek tartottuk nevezett atyánkfia jelentését a méltóságos gróf főispán úrhoz annyival is inkább felterjeszteni, mivel tudunkra Marsinai azon izgatók közé tartozik, kiknek elfogatása országszerte célba vétetett, hogy ezen esetben elfogatását minél előbb elintézni s azok megbüntettetése aránt, kik Marsinainak Bogáthon jelenlétét tudva fel nem jelentették, intézkedni lehessen.

Illő nagy tisztelettel lévén a méltóságos gróf főispán úrnak alázatos szolgálai

Nemes Torda megye Csendőri Bizottmányától
Tordán Juni 30^{án} 1848^{ban}

Tarsoly Gergely
tollvivő

Mărite Conte, Domnule Comite Suprem!

Din informațiile și datele cuprinse în raportul concetățeanului baron Kemény Farkas, aici anexat, reiese că instigatorul Marsinai din Bogata de Mureș a apărut din nou în localitate. El nu a fost nici denunțat, nici arestat de acei localnici care ca să scape de vina nesupunerii, s-au angajat în scris la aceasta – act care a fost înaintat Măriei Tale.

S-a constatat deja ce influență dăunătoare au asemenea instigatori asupra comunelor, așa cum a fost și aceea a lui Marsinai asupra Bogatei. Aceasta poate deveni și mai dăunătoare prin faptul că el a îndrăznit să apară tocmai acolo unde oamenii și-au luat responsabilitatea de a-l aresta.

Am considerat necesar a înainta Măriei Voastre, D-le Conte Comite Suprem, acest raport al [numitului] nostru concetățean, întrucât știu că Marsinai face parte dintre acci instigatori [periculoși], al cărui arestare este așteptată în întreaga țară. Ca atare, să se ia măsuri atât pentru arestarea lui cât mai grabnică, cât și pentru pedepsirea acelor care deși au știut despre prezența lui Marsinai la Bogata, totuși nu l-au denunțat.

Rămânem, cu stima cuvenită ai Măriei Tale Domn Conte, Comite Suprem

Din comitetul jandarmeresc
al nobilului comitat Turda
Turda, 30 iunie 1848

servi umili
Tarsoly Gergely
secretar

Original. Arh. Naț. Rom. D.J. Cluj. Fond. Arh. Comit. Turda. Acte Prezidiale nr. 696 1848.

Icelandul Mare, 30 iunie 1848

1848^{ik} Év június 30ⁿ kezdőleg Nemes Torda megye felső kerületében Nagy Iklandon véghez vitetett kinyomozási munkálat

Jegyző könyve

1., Jelen volt é a tanu mikor a processualis szolgabíró úr az úrbér megszüntetéséről szolló Fő Kormányi rendeletet kinevezett biztos társával a Nagy iklandi közönségnek kihirdette?

2., Ez alkalommal a falusiak közönségesen? vagy egyes személyek név szerént micsoda nyilatkozatot tettek? mi szerént a [felséges] Kir. Fő Kormánytól jövő rendelkezéseket elfogadják é vagy sem? s azoknak engedelmesek kívánnak é lenni? vagy pedig micsoda országgal egyesülni akarnak.

3., Hát az úrbéri szolgálat megszüntetését tárgyzó Fő kormányszéki rendeletet, melyet a szolgabíró úr kezekben hagyott ki izgatására adták vissza a szolgabírónak? s ki mondotta hogy ők Oláhországgal egyesülni akarnak?

4., Ki biztatta a közönséget arra, hogy a magyar kormány rendeleteinek ne engedelmeskedjenek? az uniót el ne fogadják?

1., Nagy iklandi Sánta Tyifor 40 éves, unitus

a.,^{re} jelen voltam

b., és

c.,^{re} Ez alkalommal mi azt feleltük hogy mü Magyarországgal nem tartunk, hanem egyesülni kívánunk Oláhországgal és Moldvával, a mire minket Balázsfalván 12^{er}eskettek meg, – ehez a szavunkhoz tartjuk magunkat most is; ezt pedig mondotta nekünk szebeni püspökünk Saguna András – mü tehát magyarországi rendelkezéseket el nem fogadhatunk – annyifelé nem engedelmeskedhetünk – várunk Balázsfalváról. Azon Fő Kormány széki rendeletet melyet a szolgabíró úr nekünk kihirdetett, igaz úrbér megszüntetése tárgyában, igaz hogy itt hagyta egy oláh példányba, de a falu végezéséből visszaadtuk, név szerént ki adta vissza, nem tudom.

d., Senki sem biztatott, csak ahoz tartjuk magunkat, mire Balázsfalván megeskedtek.

2., Molduván Todor Nagy iklandi 30 éves, disunitus

a.,^{re} Én nem voltam jelen, a többire sem tudok semmit.

3., Molduván Iuon 29 éves Nagy iklandi, disunitus.

a.,^{re} Jelen voltam.

b., úgy vall mint az első szám alatti

c., Azon rendelést a szolgabíró úrnak hogy ki adta vissza nem tudom, de az igaz hogy a falu köz meg égyezéséből történt a visszaadás; mü azt határoztuk közönségesen, hogy tartsuk magunkat ahoz, a mit Balázsfalváról ígértek, - pedig azt is értettük hogy azon rendelés aljára a gubernátor és égy szeretár /sic / neve volt írva.

d., Barnutz, Saguna és Pap Sándor eskettek, mely eskünket akármilyen szenvedések közt is megtartunk; – nekünk azon urak akkor azt is mondták, hogy minden vámat, harmincadot megszüntettek, s már szabad járnunk ki Moldvába.

4., Rád György 48 éves Nagy iklandi, disunitus.

a., Nem voltam itthon.

b., Semmit.

c., azon rendelést melyet a szolgabíró úr olvasott a falu adta vissza; mi tartjuk magunkat ahhoz amire Balázsfalván megeskettek 12er, mi szerint Moldvának s Ferdinándnak hívei leszünk.

b., /sic!/ nem tudom, mert nem esmertem hogy ki volt.

5., Moldván Sofron m. e. 30 éves Nagy iklandi, disunitus.

a^{re} Jelen voltam.

b., Mi akkor azt mondtuk, Magyarországgal nem tartunk, mert a külön ország, hanem Moldvával és Oláhországgal.

c., A kérdéselt rendelést mű és a Kis iklandi közönség határozatából adtuk vissza, mert láttuk hogy ránk nézve nem hasznos.

d., Saguna, Barnutz és Pap mondták, hogy minden vámok és harmincadok már fel vagynak szabadulva, és mű mind addig Magyarországnak nem engedelmeskedünk, míg azok kik megeskettek hitünk alól fel nem szabadítanak.

6., Bogdán Iuon mint egy 50 éves Nagy iklandi, disunitus.

a., Jelen voltam.

b., Magyarországgal nem tartunk, hanem a mint megesküdtünk Ferdinándal, Moldvával és Oláhországgal.

c., a Kir[ályi]Korm[ánny]szék azon redelése, melyet a szolgabíró úr itt hagyott, a falu végzéséből visszaadatott.

d. Én nem voltam Balázsfalván, azoktól hallottam kik ott jártak.

7., Halbes Styéfán 40 éves Nagy iklandi szül [etésű], disunitus.

a^{re} jelen voltam

b., Akkor mikor a kérdéselt rendelés ki hirdetődet hallottam mondani, hogy ők Magyarországgal nem, hanem Moldvával és Oláhországgal egyesülnek, s Voda Alexar a Kis iklandi volt dominális bíró mondotta, hogy rendeléseket Szebenből vama.

c., azon rendelést a szolgabíró úr itt hagyta, de hogy azután mit csáltak / sic! / vele a nagyobb gazdák nem tudom.

d., nem tudok senkit megnevezni.

8., Soptyeran Silimon m: e: 26 éves Kis iklandi unitus, de magát nem annak tartya, mert Saguna 12er eskette meg az ellen.

a., nem voltam jelen

b., és

c^{re} semmit

d., Én erre a kérdésre semmit sem tudok egyebet hanem mű annak engedelmeskedünk a mi jó Szebenből Ságúnától, és mű mind addig míg onnan rendelvény nem jön a magyarhoni parancsoknak nem engedelmeskedünk.

9., Marzsinán Todor m: e: 33 éves, Kis iklandi, unitus.

a., Nem voltam jelen

b., Semmit

c., Semmit.

d., Csak annyit mondhatok hogy megeskedtek Balázsfalván a Ferdinánd hűségére s hogy unitusok vagy disunitusok nem leszünk, hanem mint a több moldvai és oláhországiak erre megesketetett Saguna 12er.

10., Rusz Todor m: e: 42 éves, Kis iklandi unitus

a., Jelen voltam.

b., és

c.^{re} Amely rendelést a szolgabíró úr felolvasott azt mű nem tartjuk elfogadhatónak – mert minket Balázsfalván megeskettek hogy Magyarországgal ne egyesüljünk, azt ígervén a szebeni püspök, hogy minket olyanokká teszen mint az oláhországiak; de hogy azon rendelés hova lett, nem tudom.

d., ezeket a szebeni püspök mondotta nekünk Balázsfalván.

11., Gliga Juon m: e: 30 éves, Kis iklandi unitus

a.^{re} nem voltam jelen.

b., c., Hallottam hogy a szolgabíró által ki adott rendelést a két falu köz meg egyezésből vetette vissza mert nem volt rajta pázsora, s nem oláhországi modorba volt készítve.

d., Münket nem biztat senki, hanem Balázsfalván eskettek meg, hogy Oláhországgal tartsunk, s mű ehhez ragaszkodunk most is, voltunk innen a faluból 57^{en}. Ámbár a szolgabíró úr megparancsolta hogy ne menyünk,-de elmentünk magunk erőnken és szerencsénkre.

12., Mészáros János – azon nyilatkozatot tette, mi szerént Halbes Styéfántól, s több más balázsfalvi gyűlésben jelen voltaktól hallotta, hogy Pap Sándor s mások azt mondták az oláhoknak, hogy ne engedjék magokat eltántoríttatni, mert fognak jönni csalók akik hamis rendeléseket fognak a magyaroktól mutatni, de a miktől semmit se tartsanak – azoknak ne engedelmeskedjenek – mert 6-9 hét alatt el kell jönni nekik a szabadságoknak a muszkától s az urak csak a muszkátóli félelemből adják amit adnak is.

Wiski Ferenc
H[elyettes] fő bíró

Boér Simon
alispán

Proces verbal

Întocmit cu ocazia investigării începute în 30 iunie 1848, în Icelandul Mare, din districtul superior al nobilului comitat Turda.

1./ Martorul a fost prezent când domnul jude-nobiliar procesual, împreună cu tovarășul său comisar desemnat, au citit comunității din Icelandul Mare ordinul gubernal referitor la desființarea iobăgiei?

2./ Cu această ocazie, sătenii ce fel de declarații au făcut? În grup sau individual referitor la acest ordin gubernial? Îl acceptă sau nu? Doresc să i se supună? Sau cu ce fel de țară vor să se unească?

3./ La instigarea cui i-au înapoiat judeului nobiliar ordinul gubernial referitor la desființarea iobăgiei, pe care acesta i l-a lăsat? Și cine a spus că ei doresc să se unească cu Țara Românească?

4./ Cine i-a îndemnat pe locuitori la nesupunere față de ordinele guvernului ungar și la neacceptarea uniunii?

1./ *Chifor Șanta*, din Iclandul Mare, 40 de ani, greco-catolic.

a./ Am fost prezent

La punctele b./ și c./ : Cu această ocazie, noi am răspuns că nu ținem cu Ungaria, vrem să ne unim cu Țara Românească și Moldova, cum ne-au pus să jurăm de 12 ori la Blaj; ne ținem și acuma de acest jurământ; iar acest lucru ne-a fost spus de episcopul nostru de la Sibiu, Andrei Șaguna. Deci noi nu acceptăm ordine venite din Ungaria. Nu putem să ne supunem la atâtea ordine. Așteptăm ordine de la Blaj. Ordinul gubernial care ne-a fost citit de către d-l jude nobiliar e adevărat, conținea desființarea iobăgiei, i l-a lăsat într-un exemplar scris în limba română, dar, ca urmare a hotărârii satului, i l-am restituit. Eu, personal, nu știu cine l-a înapoiat.

d./ Nu ne-a îndemnat nimeni, ne ținem de jurământul depus la Blaj.

2./ *Todor Moldovan*, din Iclandul Mare, 30 de ani, ortodox.

a./ N-am fost prezent; nici la celelalte întrebări n-am ce răspunde.

3./ *Iuon Moldovan*, 29 de ani, ortodox din Iclandul Mare.

a./ Am fost prezent

b./ Răspunde la fel cu cel de la nr. 1.

c./ Nu știu cine a restituit d-lui jude primar acel ordin; e adevărat că înapoierea lui s-a făcut din voința unanimă a satului; noi am hotărât să ne ținem de promisiunile făcute la Blaj; deși am înțeles că, în josul ordinului, se aflau semnăturile guvernatorului și a unui secretar.

d./ Bărnuțiu, Șaguna și Alexandru Pop ne-au pus să depunem jurământ: și noi ne ținem de acest jurământ în orice situație. Acești domni ne-au mai spus atunci, că toate taxele și tricesima au fost desființate și avem voie să trecem în Moldova.

4./ *Gheorghe Rad*, 48 de ani, ortodox din Iclandul Mare.

a./ N-am fost acasă.

b./ Nimic.

c./ Ordinul citit de judele nobiliar a fost restituit de către sat; noi ne ținem de ceea ce am jurat de 12 ori la Blaj. Conform acestui jurământ, noi vom ține cu Moldova și cu [împăratul] Ferdinand.

d. [sic!] nu știu, pentru că nu știu cine a fost.

5. *Șofron Moldovan*, aproximativ 30 de ani, ortodox din Iclandul Mare.

a./ Am fost prezent.

b./ Noi atunci am spus că nu ținem cu Ungaria, că ea este o țară separată, ținem cu Moldova și cu Țara Românească.

c./ Ordinul în discuție, l-am înapoiat ca urmare a hotărârii comunității din Iclandul Mic, întrucât am văzut că nu ne este folositor.

d./ Șaguna, Bămuțiu și Pop ne-au zis că toate taxele și tricesimile sunt deja desființate, deci noi nu ne supunem Ungariei, până când nu vom fi eliberați de sub jurământul depus.

6. *Iuon Bogdan*, aproximativ 50 de ani, ortodox din Iclandul Mare.

a./ Am fost prezent.

b./ Nu ținem cu Ungaria, ținem doar după cum am jurat cu Ferdinand, cu Moldova și cu Țara Românească.

c./ Ordinul gubernial, lăsat la noi de către judele nobiliar, a fost restituit din hotărârea satului.

d./ Eu n-am fost la Blaj, am auzit doar de la cei care au fost acolo.

7. *Ștefan Halbeș*, 40 de ani, ortodox născut la Iclandul Mare.

a./ Am fost prezent.

b./ Cu ocazia citirii ordinului în cauză, am auzit vorbindu-se că ei [sătenii] nu se vor uni cu Ungaria, ci cu Moldova și cu Țara Românească. Fostul jude domenal din Iclandul Mic, Alexar Vodă, a zis că așteaptă ordine de la Sibiu.

c./ Judele nobiliar a lăsat aici ordinul, dar nu știu ce au făcut cu el proprietarii mai înstăriți.

d./ Nu pot să numesc pe nimeni.

8. *Șilimon Șoptorean*, aproximativ 26 de ani, din Iclandul Mic, greco-catolic, însă nu se consideră totuși unit, întrucât Șaguna l-a pus să jure de 12 ori împotriva [unirii bisericești].

a./ N-am fost prezent.

b./ și c./ nimic.

d./ La această întrebare, nu pot răspunde altceva decât că noi ne supunem ordinelor venite de la Sibiu, de la Șaguna; și, până când de-acolo nu primim dispoziții în acest sens, nu ne supunem ordinelor venite din Ungaria.

9. *Todor Mărginean*, aproximativ 33 de ani, greco-catolic din Iclandul Mic.

a./ N-am fost prezent.

b./ Nimic.

c./ Nimic.

d./ Pot să spun doar că, la Blaj, am depus jurământ de fidelitate față de Ferdinand; iar Șaguna ne-a pus să jurăm de 12 ori că nu vom fi uniți sau neuniți, ci vom fi ca și cei din Moldova și Țara Românească.

10./ *Todor Rus*, aproximativ 42 de ani, greco-catolic din Icelandul Mic.

a./ Am fost prezent.

La punctele b./ și c./ : Noi nu putem accepta ordinul citit de d-l jude nobiliar, întrucât la Blaj am jurat să nu ne unim cu Ungaria; episcopul sibian ne-a promis că va face să devenim ca și cei din Țara Românească; ce s-a întâmplat cu ordinul în cauză, nu știu.

d./ Episcopul de la Sibiu ne-a spus toate acestea.

11./ *Iuon Gliga*, aproximativ 30 de ani, greco-catolic din Icelandul Mic.

a./ N-am fost prezent.

b./ și c./ Am auzit că ordinul emis de către judele nobiliar a fost înapoiat din voința unanimă a celor două sate, întrucât [ordinul] nu avea pe el pajură și nu a fost redactat în spiritul Țării Românești.

d./ Pe noi, nu ne îndeamnă nimeni, însă la Blaj ne-au pus să jurăm că vom ține cu Țara Românească, iar noi respectăm și acum jurământul. Din sat, am fost vreo 57 de persoane [la Blaj], deși d-l jude nobiliar ne-a ordonat să nu mergem. Noi totuși ne-am dus din proprie voință și pe răspunderea noastră.

12./ *Mészáros János* a declarat că a auzit de la Ștefan Halbeș și de la alte persoane prezente la Blaj că acolo Alexandru Pop și alții le-ar fi spus românilor să nu se lase amăgiți, pentru că vor veni impostori care vor prezenta ordine venite de la unguri, care însă nu trebuie să ne înfricoșeze și că orăa nici nu trebuie să ne supunem, deoarece, în decurs de 6-9 săptămâni, muscalii le vor aduce [românilor] libertatea; iar domniile numai de frica acestora dau ce dau.

Wiski Ferenc
Prim jude locțiitor

Boér Simon
vice comite

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. Az 1848-49-i Minisztériumi Levéltár. Fendőri osztály, nr. 649/ 1848.

Șumuleu, 30 iunie 1848

Polgár társak!

Hogy a mostani forradalmi napokat személy és vagyon sérelme nélkül annál biztosabban eltölthessük, szükség a mostani forradalmi jelszavak – úgymint *Szabadság*, *Egyenlőség és Testvérieség* igaz és józan értelmével megesmerkednünk, ugyanis

Szabadság nem azt teszi, hogy most nem volna sem törvény, sem előjáró. most már mindent megtehetünk, amit bármi szín alatt magunkénak képzelünk lenni, arra

minden birói közbejövétel nélkül bátran kezett tehetünk, a gyengébbek tulajdonát magunk önkénye szerint is elvehetnők, mert ez nem szabadság, hanem *Zabolátlanság* volna, mi a józan szabadsággal telyesleg ellenkezik és ami mennél nagyobb a szabadság, idővel annál terheőbb büntetést húz maga után.

A józan szabadság abból áll, hogy ami kezünkön lévő tulajdon miénk, bírassuk, használhassuk minden más hatalom általi megszorítás nélkül, azonban mű is a máséhoz nyúlni a legnagyobb óvatossággal elkerüljük, mert kivált ily forradalmi napokban az veszedelmezi mind személy, mind vagyon bátorságát, s felemeli a zsarnoki hatalmat, könnyebb lévén egytől szabadságunk sérelmével is függeni, hogysem mindentől minden pillantatban bántalmakat szenvedni.

Egyenlőség sem teszi azt, hogy akinek valamivel a miénknél többje van, az egyenlőség kedvén arra szabadon kezett tehessünk, mert ez a birtok bátorságát, szentségét sértené, hanem hogy vagyon és hivatalhoz, pénz, fáradság, tudomány és tett érdemünk után egyenlőképpen hozzájuthassunk, attól csupán születés tekintetéből elrekesztve ne lehessünk, azért egyenlőség tekintetéből is más vagy máséra kezett tenni nem szabad, mert ha ezt kezdjük tenni, ez is a személy és vagyon bátorsága veszélyeztetésével a zsarnoki hatalom felemelkedésire nyitotta meg az utat.

Testvériesség megint azt teszi, hogy egymást minden nemzeti és egyéb különbség tekintete nélkül – mint jó testvérekhez illik – igazán szeretve, a szabadság és egyenlőség jelszavait józan értelemben vegyük és ennek pontos megtartásával személyt és vagyont bátorságba helyezve a földön elérhető legfőbb boldogságnak örvendezhessünk, mert azon kívül, hogy az effélével egymást rövidítjük, egymásnak kárt teszünk, az ilyenek elkövetőire a kár megtérítésén kívül kemény büntetés fog következni.

Csik Somlyón, Szent Iván hó 30^{kán} 1848.

Balási József m. k.
főkirálybíró

Cetățeni!

Pentru a putea supraviețui zilele revoluționare de acum, este necesar să facem cunoștință cu adevăratul sens al lozincii revoluționare precum – *Libertate. Egalitate și Frățietate*.

Libertatea nu înseamnă că acum n-ar mai exista nici o lege, nici dregători, că acum se poate face orice și putem pune mâna, fără mijloace judecătorești, asupra a tot ce credem că e al nostru. Nu se poate lua averea celor mai slabi după placul nostru, căci aceasta n-ar fi libertate, ci o acțiune fără zăbală, ceea ce ar contraveni cu libertatea adevărată și ceea ce ar atrage, după sine, pedeapsă aspră.

Libertatea națională înseamnă că proprietatea, ce se află în mâinile noastre – e a noastră și o putem folosi fără limită din partea altora. Dar să evităm și noi să atingem ceea ce este proprietatea altora, căci, în asemenea zile revoluționare, aceasta înseamnă

periclitarea siguranței persoanei și a averii și reîntoarcerea puterii absolutiste, deoarece este mai ușor să depinzi de o singură putere, decât să fii, în fiecare clipă, maltratat de toată lumea.

Egalitatea nu înseamnă nici ea că ne putem însuși averea aceluia care posedă cu ceva mai mult decât noi, căci aceasta ar atinge siguranța averii și sanctitatea proprietății, ci înseamnă că putem obține, în egală măsură, avere și bani prin muncă și știință. Înseamnă că nu vom fi privați de acestea, numai din cauza deosebirilor de naștere. Deci evocând egalitatea, nu ne putem însuși averea altora, fiindcă aceasta ar însemna periclitarea siguranței averii și a persoanei, ducând la întărirea puterii absolutiste.

Frățietatea înseamnă să ne iubim fără deosebire de naționalitate sau de alte deosebiri – așa cum se cuvine fraților buni –, înseamnă să interpretăm rațional lozincile, privind libertatea și egalitatea și s-o respectăm întocmai, asigurând, prin aceasta, averea și persoana, căci toate acestea contribuie la fericirea maximă, ceea ce se poate obține pe pământ. De altfel, dacă interpretăm altfel lozincile revoluționare, putem face pagube în mod reciproc și cei care săvârșesc astfel de fapte, vor trebui să plătească pagubele, primind și pedepse aspre.

Șumuleu, 30 iunie 1848

Balasi József m. p.
prim jude regesc

Imprimat. Arh. Naț. Rom. D.J. Miercurea Ciuc. Fond. Arh. Scaunul Ciuc. Actele prim-judelui regesc. Foto: 17.376.

193

Sighetul Marmăției, 30 iunie 1848

Tisztelt Városi Község!

Az általakulás tárgyába felküldött folyamódásokat a belügyi minister úrtól 2.509/2510 K számok alatt leküldött rendeletét két darab záratékkal és az arra 1960^k szám alatt keletkezett megyei bizottmány határozatát az ./. húzás alatt ide zárva avéggett közlöm a tisztelt városi közönséggel, hogy a nemesi tisztelt közönséggel /mely már általam e tárgyba értesített/ egyetértőleg az összevalakulást minél előbb folyamatba venni és az eredményről engemet tudósítani szíveskedjenek.

Kelt Szigeten, június 30^{kán} 1848.

A tisztelt városi közönségnek hivatalos szolgálja

Id. Asztalos Péter
helyettes főszolgabíró

Demersurile cu privire la obiectul transformărilor mi-au fost transmise de domnul Ministru de Interne sub nr. 2.509/2510, împreună cu cele două anexe. Actele de mai sus, precum şi hotărârea comitetului, se transpun onoratului public al oraşului cu menţiunea că, împreună cu onoratul public nobiliar (pe care l-am înştiinţat deja) să efectueze cât mai grabnic unificarea. Iar pe mine să mă înştiinţaţi despre aceasta.

Rămân umil serv al onoratului public oraşenesc

Asztalos Péter sen.
vicejude regesc

Original. Arh. Naţ. Rom. D. J. Sighetul Marmăţiei. Fond. Arh. Oraşului Sighetul Marmăţiei nr. 1848. Foto: 3.562-3.563.

194

Timişoara, 30 iunie 1848

Praesid. N. 316

K.k. Kriegs Minister – 1

K. ung. Kriegs Minister – 2

exp. 30/6 mittelst Estafette

Unteres Donau Commando – 3

exp. 1/7

Temesvár am 30t Juny 1848

1, 2 : Ich beeile mich

1: Euer etc.

2: dem H. Kriegsminister

1, 2: die beiverwahrte, soeben eingelangte Anzeige des Schuppaneker Contumaz

Amtes zur

1: hohen Einsicht gehorsamst

2: Einsicht

1, 2: zu unterlegen. Das untere Donau Cordons Commando zu Alt Orsova meldet hierauf bezüglich Folgendes: (Scribatur aus dem Berichte N. 88 vom Zeichen zum Zeichen.)

3: Mittelst der General Commando Verordnung vom 27t Juny l.J. P. 892 ist die Bewilligung der activitaets Gebühr für die in Orsova vereinigte Mannschaft des Reserve Bataillons bereits erfolgt. Bezüglich des Berichtes vom 28t Juni l.J. N. 88 erübrigt daher nur die Bemerkung, daß selbst im Deutsch und Illyrischbanater Regimente ein Übertritt

von Serbiantern bisher nur in sehr müßiger Zahl erfolgt ist, wohl aber wird von den Emissairen des Carlovitzer Comité's der Kunstgriff gebraucht daß eingeboren Grenzer insbesondere Bewohner von Pancsova in serbischer Tracht erscheinen, um dem terroristischen Treiben, durch welches die Gemeinden, ein großer Theil derselben ungeachtet des entschiedensten Widerstrebens – zum bewaffneten Zuzug nach Perlass und Carlovitz gezwungen worden, mehr Nachdruck zu verleihen. –

Dem Cordons Commando wird übrigens nach den inzwischen publicirten a.h. Manifesten vom 10. Juni l.J. woran einige Par[t]ien in verschiedenen Sprachen zuliegen, nicht mehr zweifelhaft seyn können, daß den slavischen Umtrieben, und jedem Gewaltthätigkeitsversuche mit allem Ernste entgegengetreten werden müsse.

Im Deutsch- und Illyrischbanater Regimente ist leider jede militärische Autoritaet als aufgehoben zu betrachten, und durch die Unterstützung der Illyrer herrscht das Carlovitzer Comité – durch jenes in Pancsova von der gr. n. u. Geistlichkeit treulich unterstützt – mit vollkommener Gewalt, ein beklagenswerthes Verhältniß, das seinem Ende hoffentlich nahe steht.

[Piret, commandierender General im Banat]

Prezidiala nr. 316

Ministrului de Război c.c. – 1

Ministrului de Război ungar – 2

expediate prin ştafetă la 30 iunie

Comandamentului Dunării de Jos – 3

expediată la 1 iulie

Timişoara, 30 iunie 1848

1, 2: Mă grăbesc să prezint

1: [Excelenței] Voastre etc.

2: Domnului Ministru de Război

1, 2: anunțul alăturat, care tocmai ne-a parvenit, al serviciului de contumănță [carantină] de la Jupaneck spre

1: înalta examinare

2: examinare.

1, 2: Comandamentul de cordon al Dunării de Jos de la Orşova Veche ne raportează următoarele: (De scris din raportul nr. 88 de la semnul până la semnul.)

3. Conform ordonanței Comandamentului Suprem din 27 iunie a.c. prezidiala nr. 892, s-a aprobat salariul de activitate pentru trupa batalionului de rezervă reunită la Orşova. Referitor la raportul nr. 88 din 28 iunie a.c., facem observația că, până acum, în zona regimentelor germano-bănăţean şi iliro-bănăţean sârbii au trecut într-un număr neînsemnat. Se pare însă că emisarii comitetului de la Carloviţ se folosesc de un truc, anume acela că grăniceri băştinaşi şi, în special, locuitori din Panciova,

apar în port popular sârbesc, pentru a da mai multă amploare agitației teroriste, prin care comunele au fost silit, în pofida refuzului unei mari părți din ele, să se deplaseze înarmate la Perlas și Carloviț.

De acum înainte, mai ales după publicarea preaînaltelor manifeste din 10 iunie a.c. – din care unele părți în mai multe limbi, comandamentul de cordon nu mai trebuie să aibă nici un dubiu că uneltirile slave și orice alte acțiuni de forță trebuie respinse cu toată seriozitatea.

Din păcate, în regimentul germano-bănățean și în cel iliric-bănățean, orice autoritate militară trebuie considerată ca fiind suspendată. Datorită sprijinului ilirilor, s-a înstăpânit, cu putere deplină, comitetul de la Carloviț, susținut cu credință prin intermediul celui din Panciova și de clerul grecesc neunit [ortodox]. Este o situație deplorabilă. Să sperăm că sfârșitul ei este aproape.

[Piret, comandant suprem în Banat]

Original. Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien. Fondul 1848. Institutul de Istorie Cluj, cutia 2, doc. 12. Xerox: 15.653-15.656/1848.

195

Răpsig, 30 iunie 1848

Alól írt tisztelt Arad vármegyében kebelezett Repszeg községe lakossai ezennel bizonyítjuk és ha szükség úgy hozná magával hitünkkel is megerősítendjük, hogy midőn mink Buttyin mezővárossában, mint a követ választási kerület fő helyén magunkat felíratni megjelentünk volna, láttuk több helységbeli lakosokat az utcán egy csoportban a Romai Catholikus templom árnyékában ülni, és Urbán Gyula monyoroi földes úr, hogy ötlet országgyűlési követnek meg válasszák, borral itatta; sőt azt is valljuk: hogy Urbán Gyula a monyoroi jegyzőt ki egyszersmind a mi jegyzőnk is azzal a felhatalmazással küldötte által Repszegre hozzánk, hogy szavazzunk Urbán Gyulára, és csak jelencsük ki a reá való szándékunkat mert akkor ő annyi bort mennyit ihatunk adat a kocsmába tüstént, sőt muzsikust, és kocsikat is fogad részünkre mellyeknek szállítási bér fejében 3 váltó forintokat fizetend, de mink reá állani nem akarván, illyesmibe nem részesültünk.

Melyről adjuk ezen bizonyító levelünket nevünk aláírásával és helységünk hiteles pecsétjével és kezünk kereszt vonásával meg erősítve.

Kelt Repszegen június 30-a 1848 évben.

Krisan Aron, bíró
Burta Todor
Ardjelyán Toader
Papp Georgie
Jerkan Jencs
Zopota Jon

Subscrișii, locuitori ai comunei Răpsig, inclusă în onoratul comitat Arad, adeverim prin prezenta, iar, dacă necesitatea o reclamă, întărim prin credința noastră că, atunci când ne-am înființat spre a fi conscriși în tângușorul Buteni, ființând ca principală localitate a circumscripției pentru alegerea de deputat, am văzut pe stradă mai mulți localnici, grupați la umbra bisericii romano-catolice, care erau îndemnați de Urbán Gyula, proprietarul funciar din Mănerău, să consume vin [în scopul] de a-i determina să-l desemneze ca deputat: mai mult, mărturisim că Urbán Gyula l-a trimis la noi, la Răpsig, pe notarul din Mănerău, care ne este, totodată, notar și nouă, cu mandatul să îl votăm pe urbán Gyula, și doar să proclamăm intenția noastră referitoare la persoana sa, pentru că atunci ne va oferi tuturor atâta vin la cârciumă, cât am putea bea, mai mult, tocmește muzicanți și căruțe pentru noi, căroro le plătește 3 forinți pentru transportul fiecăruia dintre noi, dar nu am avut parte de așa ceva, fiindcă nu am vrut să trecem de partea lui.

Despre care fapt am întocmit această scrisoare probatorie, întărită de semnăturile mâinilor noastre și de pecetea oficială a localității, ca și de apăsarea în cruce a degetelor noastre.

Întocmit la Răpsig, în 30 iunie a anului 1848.

Crișan Aron,
jude,
Burta Todor
Ardelean Toader
Papp Georgie
Jercan Jeni
Zopotă Ion
Comeș Ion,
preot în Răpsig.
Crișan Moise,
preot,
locuitori din Răpsig

Original. M.O.L. Budapesta. Fond N. 70. Fasc. 2 A., nr. 189 c., f. 376.

Galați, 30 iunie 1848

1893 E. 848 Imp. Reg.
Consolato d'Austria

pe l Litorale del basso Danubio
residente in Galatz
No. 588

Galatz, am 30ten Juny 1848

Hohes Praesidium des k. Siebenbürg. Guberniums!

Nachdem die Agitazion unter der Walachischen Jugend längere Zeit gewährt hatte und in der kleinen Walachei auch ein Aufstand der Bauern vorbereitet worden, erfolgte am 21ten Juni ein glücklicher Weise mißlungenes Attentat auf das Leben des regierenden Fürsten Georg Bibesco; Freitag Abends am 23ten brach in Bucarest die Revoluzion aus und sofort wurde daselbst die Konstitution verkündet. Am 26ten Abends wurde die Konstitution in Ibraila publizirt und am 27ten geschah hievon die ämtliche Mittheilung an die dortigen Konsularbehörden. Am 28ten erschien in Ibraila als neuer Gouverneur Herr Gulesku, welcher die am 27ten erfolgte Abdankung des Fürsten Bibesco und die Einsetzung einer provisorischen Regierung in Bucarest verkündete.

Am 27ten bei hereinbrechender Nacht erschien auf der Rhade von Galatz das Russische Kriegsdampfboot „Ingeman“, das während der Nacht eine Ladung Balken und Bretter einnahm und mit Tagesanbruch wieder an die Mündung des Pruth zurückkehrte, wo eine Brücke zum Truppen-Übergange in wenigen Tagen hergestellt sein wird.

Nach allgemeiner Befürchtung dürften die erwähnten Ereignisse in Bukarest das Einrücken Russischer Truppen zur unmittelbaren Folge haben.

In Galatz und Ibraila herrscht die vollkommenste Ruhe. – Die Cholera hat in den Bezirken der genannten beiden Donauhäfen beinahe ganz aufgehört.

C.W. Huber

1893 E. 1848 Imp. Reg.
Consulatul Austriei la litoralul Dunării de Jos
rezident în Galați
Nr. 588

Galați, 30 iunie 1848

Înalt Prezidiu al Guberniului Imperial Transilvan!

Agitația mocnește, de câțva timp, în rândul tineretului muntean, iar, în Valahia Mică (Oltenia), s-a pregătit o răscoală a țăranilor. În 21 iunie, a avut loc un atentat, din fericire eșuat, la viața principelui domnitor George Bibescu. În seara zilei de vineri, 23 iunie, a izbucnit la București revoluția și s-a proclamat imediat constituția. În seara

de 26, s-a publicat constituția și în Brăila, în 27 comunicându-se toate acestea oficial autorităților consulare. În 28, a apărut la Brăila domnul Goleșcu, în calitate de nou guvernator, care a anunțat abdicarea principelui Bibescu, ce a avut loc în 27 [iunie], și instaurarea conducerii provizorii la București.

În data de 27, la căderea nopții, a apărut în rada din Galați vaporul cu aburi de război rus „Ingerman”, care a încărcat în timpul nopții bărne și scânduri, iar, la ivirea zorilor, s-a întors la vărsarea Prutului unde, în puține zile, se va ridica un pod pentru trecerea trupelor.

Există temerea generală că amintitele evenimente de la București vor avea drept consecință nemijlocită intrarea trupelor ruse.

La Galați și Brăila, domnește liniște deplină. Holera a încetat aproape complet în districtele ambelor porturi dunărene menționate.

C.W. Huber

Original. M.O.L. Budapesta. Fond G.Pr., nr. 1.893E/1848. Foto: 522-523/1848.

197

Budapesta, 30 iunie 1848

PESTI HIRLAP: nr. 95. din 30 iunie 1848.

Nyílt levél Kemény Zsigmondhoz VIII

Kolozsvár junius 23.

Utóbbi t. cikkeinket ide rekesztve küldöm. Ezek a jövő közös hongyülésben fognak tárgyalatni, s így minden illusztráció s commentár nélkül küldöm; az utósóra azonban annyit jegyzek meg, hogy e tárgy státusgazdasági tekintetben, igen érett fontolást kíván. Tudva van, mikép nálunk nagy része a népességnek Oláhországból becsempészett sóval él, más részt, hogy az itteni kőszó drágasága miatt, bár olcsóbb a Királyhágon inneninél, sokan a sót vagy egészen nélkülözik, vagy csak az elkerülhetetlen szükségig használják: a földművelő osztály marhái alig kóstolhatnak valaha sót. Egy más körülmény az, hogy itt számos sóskutak vannak, mellyek használata eddig féltékenyen tiltott. Nincs kérdés benne, hogy a só csekélyebb ára, alig kiszámítható arányban növelné a consumerseket, míg túl a csempészet akasztaná meg. Azért a só árának fölemelése vagy leszállítása, érett megfontolást kíván, s mindenesetre figyelemreméltó státus gazdasági probléma.

Angolhonban a leszállított postabér növelte, nem apasztotta a postajövedelmet. Lehet-e ezt a sóra is alkalmazni? Nagy kérdés, de gondolkozni róla lehet. Hogy posta jövedelmekre nézve a leszállított postabérnek nálunk is kedvező eredménye lenne, én hiszem, de felelni érte nem memék.

Ma országos ülés volt, mellyben István nádornak levele felolvastatott, II-ik t. cikkünk megerősítését foglalta az magában s a követek siető megválasztása parancsát.

Mindez közlekedéssel fogadtatott, s nádor ő fönsége nevének kimondását szünni nem akaró éljenzések kísérték.

Felolvastatott ezután a ministeriumnak az erdélyi országgyűléshez intézett levele, mi szintén buzgó lelkesedést ébresztett. Mi azt hisszük, mikép Magyarhon a Királyhágón túl, az egykori Erdély, mindenkép azon leendő, mindazon várakozásoknak megfelelni, mellyek reménye kísérte mostani összeolvadását, 300 kinteljes év után. De hogy ezt olly szerencsével tehesse, minő becsületes jó szándoka ezt tenni, szükség, hogy minélelőbb ugyanazon kezekben legyen az összes ország gyeplője tetteleg is.

Az unioról szóló t. cikk végszentesítésre ő fölségéhez küldetett Innsbruckba. E körülményt azért említem itt, mivel általán az unió szentesítéséről levén minden hírlapban, mint szeretett nádorunk leiratában is szó: én ezen legvégső szentesítést ollyá tekintem, mint ha már itt volna, de vannak, bár csekély...(1) tudom hiszékely, vagy nehézhitű kedélyek megnyugtatóására, azt tagadni nem lehet.

Országgyűlésünkről tehát, mint ügyis utósórol a Királyhágón túl, alig írhatok többet: mert a végsanctió leérkezvén, nem marad egyéb hátra, mint azt berekeszteni.

Nem csekély aggodalmat szűnnek itt, mindazon véstteljes zavargások, mellyek sokkal messzibb nyúlnak, és sokkal tágasb hálózatot képeznek, mint azt első tekintetre hinnők.

Nem tudom, meglepett – s úgy mint engemet és sokakat, minő nevezetes csodás jelentőségű volt ez évi máj. 15-ik napja. Csodás nemcsak azért, mivel annyi helyt történtek e napon nagyfontosságú dolgok, hanem mivel ezen coincidentia a panszláv mozgalmakban is mutatkozott.

Ugyanis máj. 15-én *Párisban* communisticai forradalom; *Bécsben* forradalmi demonstrációk; *Berlinben* lázongás, bár csekély; *Nápolyban* vérengzés; *Kárloviczon* ilir gyűlés, Suplikáciz megválasztása; s a *balázsfalvi* orosz szellemű úgynevezett nemzeti gyűlés. Mind ez máj. 15-kén; mi ha véletlenül történt is, annyit mindenesetre tanúsít, hogy a mozgalmak irányában nem csekély öszhangzás van, s hogy a célzások tágasb alapon állnak, mint azt sokan hiszik.

A napokban – hír szerint – Topánfalván, Abrudbánya közelében, mintegy 3-4.000 oláh gyűlt össze, fölfegyverkezve, kaszákkal, láncsákkal, sőt részben löfegyverekkel, s miután – nem tudom – egy vagy két székely század e zavargás lecsillapítására indult: az oláhság egy mély utat, melyen a székelyeknek az erdőségen átjöni kellett, elállott, azon szándokkal, hogy a székelyeket semmivé tegye, mi nem leendő lehetetlen; de a székelyek megtudván a dolgot, háromfelé váltak, egy része az úton maradott, csendesen és vigyázva haladván előre, míg a más két osztály jobbra-balra, az oláhság háta mögé vonult.

Mikor a lesben álló oláhok észrevették, hogy a jobbra-balra fegyvereikkel célzó székelyek előtt tervök el van árulva, hátra húzódtak, hol a székelyekkel találkozáván, körülfogták. Nem tudni szándokoson vagy véletlenül az oláhok egyikének fegyvere elsült, s egy székely halva rogyott le: mire aztán a székelyek fölbőszítve rohanták meg az oláhokat, ki e hirt állítólag az ottani szolgabírótól hallá, mondja mikép majd 300 oláh esett el, s szintannyi, vagy több sebesült meg, míg az egész megmaradt sereg az erdőségbe szétszaladt.

Ez hír. A valóság alkalmasint kevesebb ennél, de hogy nevezetes összeütközésnek kellett történni, azon itt senkisé is kétkedik.

Szomorú, hogy a bujtozók ármányai illy végletekre vitték a dolgot, s hogy ennyi vérmek kell minden ok nélkül, épen akkor folyti, mikor az egykori úrbéres osztálynak annyi oka van örülni s kibékülni. Félek / mikép azt jókor megjósoltam az erdélyi hírlapban /, hogy a bujtozók által földézt lumenidák, szövétnekeiket elébb fordítják vissza azokra, kik e kárhozat indítói, mint azt gyanítják.

Sok helyen a nép igen fel van azok ellen ingerülve, kik őt illy örvénybe sodorták. s e hydra mégis mozog.

Nem egy megyében a nép mindedig annyira föl van az egykori földesurak ellen böszítve, mikép pénzért sem dolgozik, sőt ha idegen jó[nn], ki pénzért kész dolgozni, azt vagy elüzi, vagy főbeveri. Hunyad megyében például, nagy része az egykori jobbágyoknak, hetek óta magának sem dolgozik, s a nélkül, hogy okát tudná adni, valami panrettegés tartja zsibadtságban.

Ne mondjuk, hogy a nép míveletlen, s ez oka mindennek.

Mondjuk ki egyenesen, hogy vannak korszakok, hol a legmíveltebb osztály is képes fanatisáltatni magát, s hogy a fő-és egyedüli hiba azokban van, kik a népet elkábitják, s értelmét összezavarják. A dolog ott áll, hogy ha az idei termés valamikép megcsalja a várakozást, éhségtől s ennek következtében a legféktelenebb kihágásoktól lehet tartani; hacsak jókor, mint azt nem egy megye indítványozta, magtárakról nem gondoskodandunk.

Jósika Miklós

Scrisoare deschisă către Kemény Zsigmond al VIII-lea
Cluj, 23 iunie

Anexez aici ultimele noastre articole de lege. Ele vor fi dezbătute la viitoare dietă comună. Le trimit fără nici o ilustrație și comentariu.

Referitor la ultimul [articol], doresc însă să menționez că acest subiect, din punct de vedere al economiei naționale, necesită o cumpănire chibzuită.

Se știe clar că, la noi, majoritatea populației folosește sare adusă prin contrabandă din Țara Românească. Cei mai mulți sunt însă nevoiți să renunțe și la ea, sau să o folosească numai în caz de maximă necesitate din cauza prețului foarte ridicat. Aici sarea este totuși mai ieftină decât în părțile de dincolo de Piatra Craiului. Vitele țăranilor nu prea au gustat sare.

Există și un alt aspect: sunt multe fântâni cu apă sărată, dar folosirea lor până acum a cam fost interzisă.

Este clar că scăderea prețului sării ar mări numărul consumatorilor, iar dincolo [în Transilvania] ar împiedica contrabanda.

Din acest motiv, mărirea sau scăderea prețului sării necesită o cumpănire chibzuită. În orice caz, prețul sării constituie o problemă economică de loc neglijabilă.

În Anglia, reducerea taxei poștale nu a cauzat pierderi în veniturile poștei.

Oare această măsură poate fi aplicată și în cazul sării? Întrebare grea, dar merită pusă.

Referitor la veniturile poștei, eu cred că scăderea taxelor poștale ar avea un rezultat benefic și la noi, cu toate că n-aș băga mâna-n foc.

Azi a avut loc o adunare națională maghiară, la care s-a citit scrisoarea palatinului, care cuprinde sancționarea articolului de lege nr. II și urgentarea alegerii deputaților.

Toate acestea au fost primite cu entuziasm unanim, iar pronunțarea numelui palatinului a fost urmată de aclamații continue.

După aceea, s-a dat citire scrisorii guvernului ungar adresată dietei din Transilvania, ceea ce iară a stâmit entuziasm.

Noi credem că Ardealul – parte a țării ungurești aflată dincolo de Piatra Craiului va fi gata să corespundă tuturor acelor așteptări și speranțe care au însoțit actuala uniune, efectuată după 300 de ani plini de chinuri.

Dar ca să facă față în mod norocos, ceea ce de fapt îi este și intenția bună și cinstită, este nevoie ca țara să fie condusă de facto cât mai curând de aceleași persoane.

Articolul de lege referitor la uniune, a fost trimis Maiestății Sale la Innsbruck în vederea sancționării.

Aduc în discuție această problemă întrucât despre uniune vorbesc toate organele de presă. Ea figurează și în rescriptul iubitului nostru palatin. Eu consider această sancționare definitivă ca una deja efectuată, deși există – e adevărat, în număr mic – unele spirite mai neîncrezătoare (1), care trebuie liniștite.

Despre dietă, nu îmi mai rămâne nimic de scris. Ea fiind ultima ținută în partea cealaltă a Pietrei Craiului, după sosirea sancționării [articolului despre uniune], va fi dizolvată.

Aici tulburările periculoase de pretutindeni provoacă neliniște destul de mare. Acestea formează o rețea mult mai largă precum par la prima vedere.

Nu știu dacă pe tine te-a surprins, dar pentru mine și pentru mulți alții data de 15 mai a acestui an a fost o surpriză cu însemnătatea ei miraculoasă. Și aceasta constă nu numai în faptul că în multe locuri au avut loc simultan evenimente de mare importanță, dar că [această simultaneitate] s-a manifestat și în mișcările panslaviste.

Adică la această dată [de 15 mai], *la Paris*, a avut loc o revoluție comunistă; *la Viena* au avut loc demonstrații revoluționare; *la Berlin* mișcări – dar de mici proporții; *la Neapole* măcel; *la Carlovitz* adunare sârbească (ilirică) și alegerea lui Suplikáč; iar la Blaj a avut loc așa numită adunarea națională în spirit rusesc.

Toate acestea s-au întâmplat în data de 15 mai. Chiar dacă aceste evenimente s-au petrecut întâmplător [la această dată] totuși dau de înțeles că în privința mișcărilor există o concordanță destul de mare și că scopurile lor au un suport mult mai larg decât își închipuie unii.

În zilele precedente – precum se zvonește – la Câmpeni, în apropierea Abrudului, s-au adunat aproximativ 3-4000 de români înarmați cu coase, cu lănci, unii și cu arme. Iar când acel unu sau două regimente – nu știu precis – au pornit pentru liniștirea acestei tulburări, românii au blocat acel drum adânc pe care secuii trebuiau să traverseze pădurea. Scopul românilor a fost nimicirea secuilor, ceea ce nici n-ar fi fost imposibil.

Secuii însă, aflând de acest plan [al românilor] s-au împărțit în trei [flancuri]: unul a rămas pe drum, înaintând în liniște și cu grijă, dintre cele două [flancuri], unul din dreapta, altul din stânga au trecut în spatele românilor.

Când românii aflați la pândă și-au dat seama că planul lor este trădat în fața secuilor care trăgeau din dreapta și din stânga, s-au retras unde s-au întâlnit cu secuii pe care i-au înconjurat.

Nu se știe dacă intenționat sau întâmplător, dar pușca unui român s-a descărcat omorând un secu. După acest [eveniment], secuii au năvălit furioși asupra românilor.

Din relatarea persoanei care afirmă că ar fi aflat despre toate acestea de la judele nobiliar din localitatea respectivă, reiese că au murit aproape 300 de oameni; și numărul răniților a atins această cifră.

Restul oastei s-a împrăștiat în pădure.

Aceasta este doar un zvon. În realitate cifra menționată cu siguranță este mai mică, dar nu se îndoiește nimeni că acolo a avut loc o ciocnire remarcabilă.

Este foarte trist că uneltirile instigatorilor au împins lucrurile în direcția vărsării sângelui fără orice motiv și tocmai atunci când fosta clasă a urbarialilor ar avea prilej de bucurie și împăcare.

Mă tem (precum am prevestit și într-un organ de presă ardelenesc) că torța spiritelor evocate de instigatori se va întoarce mai repede împotriva acelor care au pornit acest dezastru precum își închipuie ei.

În multe locuri, oamenii sunt foarte iritați împotriva acelor care i-au împins în această prăpastie; și totuși acest monstru este în mișcare.

În multe comitate, oamenii sunt atât de asmuțiți împotriva foștilor lor proprietari, încât nu vor să muncească nici contra cost; mai mult, dacă vreun străin sosit în sat dorește să lucreze pentru bani, ori este alungat ori este omorât în bățai.

De exemplu: în comitatul Hunedoara majoritatea foștilor iobagi nu lucrează de săptămâni întregi și, fără să înțeleagă motivul, se află într-o amorțeală provocată de frică.

Dar să nu motivăm situația prin a spune că poporul este incult.

Să recunoaștem clar că sunt epoci când și cea mai cultă clasă dorește să fie fanatizată; și că principalii și unicii vinovați sunt aceia care ademenesc poporul zăpăcindu-i mintea.

Situația este însă aceea că, dacă recolta nu va fi cea dorită, ne vom putea aștepta la foamete și la contravenții desfrânate cauzate de ea.

Deci, luând în considerație propunerile a mai multor comitate, trebuie să ne îngrijim și noi din timp de hambare.

Jósika Miklós

Articol apărut în Pesti Hirlap, nr. 95 din 30 iunie 1848

---

1. Hârtia ziarului fiind deteriorată, lipsesc două rânduri.

Salonta, 30 iunie 1848

Szalonta, jun. 30. 1848.

Kedves barátom,

Leveledet vettem s örömmel olvasom abból, hogy lapunkból majd csak lesz valami. Alkalmat veszek ez úttal elmondani nézeteimet a lap felől, melyeket azonban rád tukmálni távolról sem szándékom, csupán egyéni véleménynek kérem tekintetni.

Hogy mi a lapban cikkezünk, megint cikkezünk, magyarázunk, megint magyarázunk: ez mind jó. De a nép, hidd el, megúnja a szünteleni prédikációt: változatosságon kap. Azért én mindenek előtt a lap oeconomiaját intézném el máskép. Meghatározom, például, s felosztanom, hogy az első lapon legyen valamely iránycikk, azután egy vers, azután megint valamely cikk – úgy hogy a mondottak kb. a lapnak két első levelét foglalják el csak. Később a második értekezés féle cikk helyett beszélyt is lehetne adni. Ezek nagyobb betűkkel lennének nyomva, de még sem épen olly nagyokkal, mint jelenleg a lap nyomatik, mert az valóságos lopás. Egy héten egyszer megjelenő lapon olly keveset adni, mint mi adunk isten elleni véték. Erre tudom azt veted ellen, hogy a nép örömösebb olvas nagy betűket: igaz, de azért az aprót is elolvassa az, csak érdekekkel bírjon előtte. Én hát a két első lapot is, mely a mint mondtam irány cikkekből s versekből állna, kisebb betűkkel nyomatnám, mint a mostaniak: a két utolsót pedig még kisebbekkel, mivel azokat hírekkel raknám meg. Nyitnék hazai és külföldi tudósítás rovatot, s ezekben a híreket, a mik már eléggé megvalósultak, folyvást, összefüggőleg közleném; egyszerű, érthető nyelven, mellőzve minden hosszás és bőbeszédű, teleszájú magyarázatokat. A hazai tudósítások rovatában, országgyűlés alatt az ülésekről rendes közlést adnék, nem sallangozva fel ugyan, de egyszerű érthető előadással élve. Vidéki mozgalmainkat, ha nem eredeti levelekből is, a mi költséges lenne, legalább a többi lapok után figyelemmel kísérem s közleném; külföldről szinte minden nevezetes eseményt megemlítnék: szóval, nekem a népi lap nem csak amollynal papoló unalmas valami, hanem valóságos szép irodalmi s politikai lap lenne, minek olvasása által a nép folyvást figyelemmel kísérhetné a napi eseményeket. Illyen lapnak remélek én általános elterjedést és megmaradást a nép közt. A nép nem annyira tanulássomjbul, mint kapzsiságból veszi fel a lapot, legelőbb is azt keresi benne, mi az újság, akar olvasni azon hírekről, melyeket itt-ott hall, s ha már most a lap, mit kezébe fogott, neki arról semmitsem mond, hanem hosszás prédikációt tart a hazafiságról stb. szépen leteszi, holott ha híreket lel benne, ezek kedvéért az értekezést is elolvasta volna. Tapasztalásból szólok. Szerintem a jó néplap csak abban különbözzék más jó politikai, vagy szépirodalmi laptól, hogy benne az irány cikke, értekezések tárgya és nyelve a nép által érthető legyen, de azért azok folyvást a korkérdéseket fejtegetessék; a versek a népiességig egyszerűek legyenek, de nem csupán népdalok, hanem kissé emelkedettebb költemények is, hogy általuk a nép ízlése nemesedjék; végre a hírek szinte olly modorban közöltessenek, hogy megértésökre ne kívántassék egyéb a józan természetes észnél s iskolán kívüli tapasztalásnál, hogy a közlő ne tegye fel olvasóinál előleges ismeretét a körülményeknek, honnan hírét meríti.

Nem tudom, felfogtad-e beszédemet, nem tudom, eléggé világosan fejeztem-e ki magamat. Azt akarnám mondani, hogy a néplap szerkesztője ne úgy álljon a nép előtt, mint valamely praeceptor: „tudjátok-e atyámfiak?” vagy plane „kendtek” hanem tettesse, mint ha nem is tudná, hogy a nép számára ír; mintha ő egész világ számára írna, csak hogy nem tud olly cifrán beszélni, hogy a nép meg ne érthesse. Kezden el beszélni a kortárgyakról, mintha nem is a néphez szólna, a nép sokkal örömebb fogja olvasni, mint ha per extensum neki rágják a szájába. Irjon népies verset, mintha különbet nem is tudna, de bármi tárgyról ír, igyekezzék, hogy versében inkább költői becs legyen, mint hosszú kegyes oktatás. Végre az eseményeket közölje híven, jó hírt, rossz hírt egyaránt, csak igaz legyen. Nem kell félni, hogy ez a népre káros lesz. A rossz hírt úgy is meghallja, mégpedig nagyítva, jobb hát, ha újságból igazán tudja meg: a jó hírt pedig nem hiszi ha csak nyomtatásból nem olvassa.

Könnyű dolog neked ezeket írkalni Szalontáról, mondd, de jönnél csak ide és fognád meg a dolog végét, majd másképp beszélnél. Hiszen csak mehetnék! Nekem az végtelen bezártság, hogy ennyiről kell kiabálnom hozzád. Megkapom Pestről a lapokat 5-6 nap alatt, olvasok belőle valamit, miről a néplapba jó lenne írni, meg is írom, s a közelebbi postán 3-4 nap múlva küldöm hozzád, te következő héten, sajtó alá küldöd s megjelenik a cikk akkor, mikor már elis felejtették tárgyát. Siralmas állapot. Na meg ez a mi lapunk olly fontolva haladó, hogy a vasárnapi megjelenő szám csak másfél hét múlva, szerdán érkezik Szalontára!! E részben nem tom kihez folyamodjam orvoslattért, mert a többi lapok valamivel mégis előbb jönnek.

Reményem volt, hogy most, július elején én is feljutok Pestre, s húzamosabban ott maradván, meg markolom lapunk egyik végét. Azonban ezt nem engedték az istenek, kiket korteseknek hinak. De majd segítssünk a dolgon, így is. Verset alkalmasint minden számba küldök. Ezek és apró irány cikkek vannak hatalmamban, körülményim közt. Ha javaslatomat elfogadnád s a lapot a szerint módosítanád, te rád nézne az országgyűlési tudósítás, bel és külföldi hírek folytonos, egybefüggő közlése. Így művelnök a népet költészetben s politikában.

E módosítás a programmal sem ellenkeznék. Az a historia, földművelés, a mi ott emlittetik, a cikkek közt szinte helyt foglalhatnak, a tárca pedig újdonság hírekkel lenne tömve, mi a malom publikumát minden posta napon összegyűjtené.

De nem magyarázom tovább, nehogy belezavarodván téged is belezavarjalak. Ime most küldök három verset, a két kisebbet egy számba is lehet adni. A versekre nézve melyeket ezentúl lelkiismeretesen szándékozom adni, majd csak megalkudjunk s a prózába beszámítsuk.

Most pedig az én istenem áldjon meg!

igaz barátod:

Arany János

U. i. A Pesti Hírlapra, nevemben, fizess elő, mert itt némi zsarolásokat tesznek az emberen; majd beszámítsuk. Cím:

Arany János polgárnak. Orosháza felé

N. Szalonta.

Dragă prietene,

Am primit scrisoarea ta. din care am citit cu bucurie că totuși vom avea un ziar. Folosind acest prilej, îmi exprim părerea despre ziar; această părere trebuie luată ca fiind a mea personală, deci nicidecum n-aș vrea să impun nimic.

E firesc că, în ziar, (1) publicăm articole și iar articole, explicăm lucrurile și iarăși explicăm. Dar, crede-mă, poporul se va sătura de predici: el vrea varietăți. De aceea, înainte de toate, cu aș organiza altfel spațiul disponibil. Aș fixa, de pildă, ca pe prima pagină să fie un articol de fond, urmat de o poezie, apoi iarăși un articol, astfel încât ele să ocupe numai primele două pagini. Mai târziu, în locul celui de-al doilea articol, s-ar putea publica și o cuvântare. Pe aceasta, aș tipări-o cu litere ceva mai mari, dar nicidecum folosind litere așa mari cum arată ziarul în forma actuală, căci aceasta este un furt adevărat. A da atât de puțin într-un ziar, care apare odată pe săptămână, constituie o crimă împotriva lui Dumnezeu. Știu, desigur, că-mi reproșezi că poporul citește cu predilecție majuscule, este adevărat, dar va citi și minusculele dacă tipăritura îl interesează. Prin urmare, eu aș tipări și primele două pagini cu litere mai mari față de forma actuală, iar pe ultimele două cu și mai mici, căci pe acestea le-aș umple cu *știri*. Aș deschide o rubrică pentru corespondența *internă*, iar una pentru cea *externă* în care aș publica știri încontinuu despre *fapte*, într-un limbaj simplu, de înțeles și așa aș lăsa la o parte comentariile prelungi și plicticoase. În rubrica legată de știrile interne, aș publica relatări obișnuite despre parlament, cum are loc o ședință, fără a face vâlvă, într-un stil simplu, ușor de înțeles. Relatările din provincii, le-aș urmări și publica dacă nu după scrisori originale, ceea ce ar fi costisitor, după alte ziare; aș aminti toate evenimentele mai importante din străinătate. Prin urmare, pentru mine, ziarul popular n-ar fi ceva plictisitor, ci o gazetă literară și politică în adevăratul sens al cuvântului, o gazetă prin care poporul ar putea urmări în continuare evenimentele. Un astfel de ziar ar putea să aibă, după părerea mea, succes: ar fi un ziar răspândit și trainic în sânul poporului. Acesta nu atât din sete de știință, ci din aviditate [de noutăți] ia ziarul; urmărește, în primul rând, știrile despre evenimentele auzite ici-colo; iar dacă ziarul pe care l-a luat în mână nu spune nimic despre acestea, ci scrie predici lungi despre patriotism etc. îl pune jos: în schimb, dacă găsește știri, va citi de dragul acestora și articolul. Vorbesc din experiență. După părerea mea, un ziar popular bun se deosebește de un alt ziar politic și literar prin aceea că, în el, articolul de fond și comentariile trebuie spuse în limbajul popular, ușor de înțeles; ele trebuie însă să explice întotdeauna probleme actuale. Poeziile să fie simple, mergând până la poporanism, dar nu numai poezii populare, ci și poezii ceva mai culte, ca, prin ele, simțul (gustul) poporului să se dezvolte. În sfârșit, știrile să fie redactate într-un stil de așa manieră ca recepționarea lor să nu necesite nimic afară de înțelepciune normală și experiență în afara școlii. Autorul să nu calculeze dinainte cunoașterea împrejurărilor de unde provin știrile.

Nu știu dacă ai înțeles cuvântarea mea, nu știu dacă m-am exprimat destul de clar. Am dorit să spun că redactorul ziarului popular să nu stea în fața poporului ca

un perceptor: „știți, fraților?” sau mai ales „voi fraților”, ci să facă în așa fel, încât nici să nu se știe că scrie pentru popor; ci parcă ar scrie pentru lumea întreagă, dar nu se pricepe să se exprime așa de împodobit, încât să nu înțeleagă poporul. Să scrie, mai întâi, despre problemele actuale, dar parcă nu la adresa poporului – și poporul va citi mai bucuros decât dacă ar încerca a explica amănunțit în limbajul popular. Să scrie poezii în stil popular de parcă altfel nici n-ar putea să scrie, dar orice scrie să aibă grijă ca, în poezie, să existe valori artistice și să nu fie didacticist. În sfârșit, să scrie evenimentele fidel, atât cele bune, cât și cele rele, numai să fie *adevărate*. Nu trebuie să aibă teamă că va avea influență negativă asupra poporului. Știrile neplăcute și așa se vor afla; e mai bine dacă se vor afla din ziar, în mod realist; iar știrile bune numai atunci au crezământ, când se citesc din ziar.

E ușor să scrii toate acestea din Salonta – zici –, dar să vii aici și să încerci să faci în mod practic, ai vorbi altfel. De aș fi în stare să plec. Pentru mine, este un mare necaz că trebuie să mă adresez de la o așa de mare depărtare. Primesc ziarele din Pesta timp de 5-6 zile, le citesc și aflu câte ceva asupra cărora ar merita să scriu în ziarul popular; apoi, dacă le și scriu, le dau la poștă pe adresa ta, peste 3-4 zile; tu le dai săptămâna viitoare presei, iar articolul apare când s-a uitat evenimentul. Este o situație tristă. Pe deasupra, foaia aceasta a noastră este atât de „cumpătată în progres”, încât numărul care apare duminică sosește la Salonta numai peste o săptămână și jumătate, în ziua de miercuri!! Nu știu cui să mă adresez în această problemă, căci celelalte ziare sosesc totuși ceva mai devreme.

Sperăm că acum, la începutul lunii iulie, voi ajunge și eu la Pesta și, rămânând un timp mai lung acolo, voi lucra la ziar. Însă nu m-au lăsat zeii, pe care îi cheamă agenți electorali. Însă vom rezolva problema și așa. Poezie voi trimite pentru fiecare număr. Acestea și mici articole de fond stau în puterea mea în situația actuală. Dacă accepți propunerea mea și vei modifica redactarea ziarului, în maniera propusă de mine, tu ar trebui să relatezi permanent despre lucrările parlamentului, redactarea rubricii de știri interne și externe. În acest mod, am contribui prin poezie și politică la ridicarea poporului.

Modificarea propusă n-ar contraveni nici programului: istoria și agricultura ce figurează acolo, ar putea să fie prezentate în articole, iar portofoliul de foileton ar fi plin de știri noi și foarte recente, ce ar strânge publicul la moară în fiecare zi de poștă.

Dar nu explic în continuare, să nu carecumva să mă încurc și să încurc. Iată acum, trimit trei poezii, iar cele două mai mici ar putea să apară într-un singur număr. În continuare, vreau să trimit poezii regulat și să ne înțelegem ca ele să fie calculate în contul prozei.

Acum, adio; domnul meu să te ajute!

Prietenul tău sincer
Arany János

P. S. Să faci un abonament pentru mine la Pesti Hirlap, căci aici percep niște suprataxe; vom socoti ulterior.

I. A Nép Barátja – e vorba de săptămănalul „Amicul Poporului”.

199

Cluj, [sfârșitul lunii iunie] 1848 (1)

A szász nemzet közönségének ezen felírására, mely szerint a magyar minisztériumnak Erdélyre nézve megkezdett rendelkezése mint idő előtti, úgy báró Vay Miklósnak királyi biztosul lett kiküldetése ellen óvakodik, írássék vissza: hogy minekutána egyfelől a jelen országgyűlésen költ 1^{so} törvénycikk Erdélynek Magyarországgal egygyéalakulásáról felséges urunk által voltaképpen megerősített és az országgyűlésében kihirdettetett, és azon törvénycikk 3^{ik} §ban a szász nemzet közönsége ezen feliratában felhozott szók után az is nyívánitva vagyon, hogy az udvari Cancellaria funciója teljesen megszűnván, azon hatóság, melyet őfelsége a folyó 1848. évi magyarországi III^{ik} törvénycikk értelmében, nádor őfenségére és a magyar minisztériumra ruházni kegyeskedett, Erdélyre is kiterjedend az igazgatás minden ágazataira nézve; másfelől a felségnek a környüállásokhoz képesti, midőn szükségesnek látja királyi biztost kiküldeni, teljes joga vagyon; a fenn írt szász nemzet közönségének jelentett fennforgó óvása érvénytelennek tekinthető, és ezen királyi kormánysszék nem helyeselheti. És ennélfogva mindezen közönségnek meghagyá, valamint a szász nemzetbéli törvényhatóságoknak is meghagyta /s hagyassék is meg/, hogy a feljebb említett törvénycikk értelmében a magyar minisztériumtól kelendő rendeleteket elfogadni ne vonakodjanak, és azoknak, valamint a kiküldött királyi biztos rendelkezéseinek is engedelmeskedni tartsák kötellességöknek; azon állításával a nemzet közönségének, hogy ezen nemzet kebelében semmi törvénytelen erőszakos merényi eszt se fordulna elő, ellenkezőt bizonyítván az, hogy a Királyi Kormánysszék már két szász törvényhatóság ide feljelentett kérésére engedte meg a rögtön törvény jogával való élést.

Minthogy pedig a fenn írt szász nemzet közönsége jelen feliratából kitezőleg e tárgybeli óvását a nádor ő fenségéhez és a belügyi miniszterhez is feljuttatta, mind a nádor őfenségének, mind az írt miniszternek jelentessék, mit írt vissza a feljebbiek szerint a Királyi Kormánysszék az említett szász nemzeti közönségnek.

Továbbá a Királyi Kormánysszéknek úgy lévén tudtára, hogy a szász nemzet közönségének gyűlése a jelen felirat kelése napján, úgymint múlt június 30^{kán} már el volt oszolva, a szász nemzet ispánnyának hagyassék meg, hogy tudósítást tegyen ide erről, miféle gyűlés volt az, melyből ezen felirat tétetett?

[Kolozsvár, 1848. június 30.]

[Gubemiul] a primit petiția comunității națiunii săsești, în care aceasta își exprimă protestul împotriva dispozițiilor guvernului ungar privind Transilvania, considerându-le premature, precum și față de trimiterea baronului Vay Miklós în calitate de comisar regal.

Cu aceasta, i se răspunde [comunității în cauză] prin următoarele: Legea nr. 1, referitoare la uniunea Ardealului cu Ungaria, dată la actuala dietă, a fost deja sancționată în fapt de Maiestatea Sa și adusă la cunoștința Dietei. Paragraful 3 al acestei legi arată clar că funcția Cancelariei Aulice va înceta întru totul, deci autoritatea cu care Înălțimea Sa Palatinul și guvernul ungar au fost investiți de către Maiestatea Sa prin Legea nr. III/1848 din Ungaria, va fi extinsă și asupra întregii administrații din Transilvania; pe de altă parte, Maiestatea Sa îi stă în putere deplină să trimită comisar regal dacă circumstanțele o cer.

Ca atare, amintita petiție a comunității săsești este declarată nulă și Guberniul nici nu poate să fie de acord cu ea.

Astfel, i s-a ordonat comunității, respectiv tuturor autorităților săsești ca, în sensul legii sus amintite, să accepte și să se supună ordinelor venite din partea guvernului ungar, precum și celor date de comisarul regal numit.

În ceea ce privește acea afirmație a națiunii săsești că, în sânul ei, nu au avut loc tentative violente și ilegale, [este nefundată], întrucât Guberniul a acordat deja introducerea statariului, în urma petițiilor sosite, pentru două jurisdicții săsești.

Precum reiese din amintita petiție a națiunii săsești, plângerea formulată în ea a fost înaintată atât Maiestatea Sa Palatinul, cât și Ministrului de Interne, ca urmare să se raporteze atât Palatinului cât și respectivului ministru, despre răspunsul dat – conform celor de mai sus – de Guberniu comunității în cauză.

În continuare, Guberniul a fost informat că, la data redactării petiției, adică în 30 iunie, adunarea săsească a fost deja dizolvată. Să i se ordone deci comitelui săsesc să ne înștiințeze ce fel de adunare a fost aceea de unde s-a înaintat această petiție?

[Cluj, 30 iunie 1848]

Reformat guberniului M.O.I. Budapesta Fond G.P. nr 8 151/1848 Foto: 29.062; 29.068 – 29.069.

1. Datarea s-a făcut pe baza documentului german 179, vezi Sibiu, 30 iunie 1848, vol. VIII.

Cluj, [sfârșitul lunii iunie] 1848 ¹

Nagycegei 21 zsellerek jelen folyamodásoknál fogva, mivel a falu sorában lévőeknek a polgári szabadság ki van hirdetve, nékiek pedig mind járásbeli szolgabíró, mind pedig papjok által az úri szolgálat fontos és engedelmes teljesítése tétetett

kötelességgé mint udvari földön lakóknak, magokat a szabad polgárok sorába felvételni rendeli kéri.

Cei 21 de jeleri din Țaga, prin cererea lor, arată că pentru iobagi a fost publicată eliberarea, dar lor atât judele nobiliar de plasă, cât și preotul le-a atras atenția că, trăind pe pământuri alodiale, trebuie să presteze punctual și supus robotele [în continuare]. Cer încadrarea lor în rândurile iobagilor eliberați.

Referat gubernial original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.051/1848. Foto: 26.181-26.183.

I. Cererea a fost înaintată Guvernului, în ziua de 1 iulie, și luată în discuție la 25 iulie.

201

Cluj, [sfârșitul lunii iunie] 1848¹

Moldován Lepedát és Moldován Nan, mezőszilvási adózók jelen folyamodásuk rendében panaszolván, hogy őket járásbeli szolgabíró, ámbár falujokban a polgári szabadság kihirdetve van, hetenként 4 nap úri szolgálattételre szólította fel, kéri a Királyi Főkörmányt, hogy őket is a kihirdetett szabadságba parancsolja részeltetni.

Contribuabilii [jeleri alodiali] din Silvașul de Câmpie, Lepedat Moldovan și Nan Moldovan, prin prezenta plângere, fac cunoscut că, deși în satul lor desființarea iobăgiei a fost anunțată, au fost somați de către judele nobiliar de plasă să presteze săptămânal 4 zile de robotă. Cer Guvernului să fie încadrați și ei în rândurile iobagilor eliberați.

Referat gubernial original. M.O.L. Fond.G.P., nr. 8.050/1848. Foto: 26.158 – 26.160.

I Cererea a fost înaintată Guvernului în data de 1 iulie și luată în discuție la 25 iulie 1848.

202

Cluj, [înainte de 1 iulie] 1848¹

Rátz Toagya, Grebenyisán Gyorgye és Barna Bucza mezőszilvási 63 adózók képviselői jelen folyamodásuknál fogva panaszolván, miként nékiek járásbeli szolgabíró a polgári szabadság kihirdetés alkalmával az úrbéri tartozásoknak pontos teljesítését

tette köteleességökké, mindamellett is, hogy ők, valamint a felszabadultak közterhet viselnek, katonát állítanak s királyi adót fizetnek – kérik a felséges Főkörmányt őket is a szabad polgárok sorába tartóztatni rendelni.

Contribuabilii [jeleri urbariali] din Silvașul de Câmpie, Todea Raț, Gheorghe Grebenișan și Buța Barna, în numele a altor 63 de jeleri urbariali, prin plângerea de față, arată că, în ciuda eliberării din iobăgie, judele nobiliar de plasă le-a poruncit să îndeplinească punctual robota, cu toate că ei suportă sarcini publice, dau soldați și plătesc dare regală, ca și cei eliberați.

Cer înaltului Guberniu de a dispune trecerea lor în rândurile cetățenilor liberi.

Referat gubernial original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 8.052/1848. Foto: 26.164 – 26.166.

1 Cererea a fost înaintată Guberniului în ziua de 1 iulie și luată în discuție la 25 iulie 1848.

203

Brașov, [sfârșitul lui iunie] 1848

2903 / 848

Die Senatoren Friedrich Fabricius u. Friedrich Bömches stellen vor:

Die wegen Unruhestiftungen in den Siebendörfer ihnen zur Zahl [necompletat] aufgetragene Untersuchung seyen sie fortzusetzen außerstande, weil der hauptsächlich in dieser Sache verwickelte Csemárfalver Notair Miklos, nachdem er beim Siebenbürger Landtage angeblich für die Siebendörfer gewesen, nun auch zum Landtag nach Pesth gereiset sey.

Da nun nach den eingeholten frühern Nachrichten die Siebendörfer ungrischen Inwohner, theils aus Furcht vor ihren wallachischen Mitbewohnern, theils in der Meinung, daß sie die grundherlichen Rasen u. Gründe dadurch erwerben würden, beim ungarischen Ministerium u. bei Sr. k.k. Hoheit dem Erzherzog Palatin bittlich eingeschritten seyen, womit sie von der Jurisdiktion Kronstadts losgerißt u. der von Hárómszék zugetheilt werden möchten, auch in dieser Absicht nun eigene Personen nach Pesth u. an den ungrisch-siebenbürgischen Landtag abgeordnet hätten, u. bei diesem Umstande möglich zum Nachtheil der Kronstädter Jurisdiktion über die Siebendörfer etwas geschehen könnte, so glauben sie darauf antragen zu müssen, daß in dieser Hinsicht die nöthigen Schritte bei Zeiten gethan werden möchten, u. schlagen vor: dem H. Ungarländer Ministerium zu schreiben, demselben vorzustellen, daß wegen Unruhestiftungen [...] dem Orts Notair der sächs. Distr. Ortschaft Csemárfalu Miklos u. einigen anderen Personen eine Untersuchung angeordnet worden sey, deren

Fortsetzung u. Beendigung aber durch die Entfernung des erwähnten Notairs Miklos gehemmt worden sey.

Gegenwärtig habe sich der vorerwähnte Notair Miklos mit einigen unruhigen Inwohner der diesem District einverleibten sogenannten Siebendörfer Ortschaften Bâtsfalu, Türkös, Csemátfalu, Hosszufalu, Tatrany, Purkeretz u. Zaizon nach Pesth begeben um die Loosreißung dieser Ortschaften u. die Eintheilung derselben unter die 3 széker Jurisdiktion zu bewirken.

Weil aber diese unruhigen Leute keineswegs von den Dorfs Kommunitäten zu diesem Schritte bevollmächtigt worden seyen, in dieser Absicht gar keine Dorfs Versammlungen statt gefunden u. die bei weitem größere Anzahl der Siebendörfer Inwohner dieser Absicht nicht nur fremd sondern entschieden abhold seyen, so hätte man diese von Aufwiegler irre geleiteten, ohne alle Vollmacht der gesammten Dörfer handelnde Personen zur Ruhe zu verweisen, den in Untersuchung stehenden Notair Miklos aber unter Escort hierher herabsenden zu wollen.

Zu sich [?] tragen die Berichtserstatter darauf an, womit die von ihnen begonnene diesfällige Untersuchung mit der dem Senator Friedr. Honigberger aufgetragene Untersuchung einiger unruhigen Siebendörfer Inwohner, mit welchen sie ihrer Natur nach in eigene Verbindung seyen, im Zusammenhang gesetzt u. die diesfälligen Acten dessen auch dem Senator Honigberger zugestellt werden möchten.

2903 / 1848

Senatorii Friedrich Fabricius și Friedrich Bömches prezintă:

Din cauza agitațiilor din Șapte Sate, ei nu sunt în stare să continue cercetarea încredințată lor, sub nr. [necompletat], deoarece notarul Miklós din Cernat, care are amestecul cel mai mare în această chestiune, după ce s-ar fi deplasat chipurile la Dieta transilvană pentru Șapte Sate, acum ar călători și la Dieta de la Pesta.

Din știrile parvenite anterior, se pare că – în parte din frică față de conlocuitorii lor români și în parte în baza opiniei că, astfel, vor obține domeniile și pajiștile nobiliare, locuitorii unguri din Șapte Sate ar fi făcut demersuri scrise la Guvernul ungar și la Înălțimea Sa, Arhiducele Palatin, rugându-i să îi rupă de jurisdicția Brașovului și să îi repartizeze celei din Trei Scaune. Cu această intenție, ei ar fi trimis persoane proprii la Pesta și la Dieta ungaro-transilvană, din această împrejurare putând rezulta ceva [neplăcut] pentru Șapte Sate, în defavoarea jurisdicției Brașovului. De aceea, [senatorii] consideră oportună adoptarea, din timp, a pașilor necesari și propun următoarele:

Să se scrie înaltului guvern ungar, să i se înfățișeze acestuia că, din pricina agitațiilor, s-a poruncit anchetarea atât a notarului local Miklos din localitatea districtuală Cernat, cât și a altor câtorva persoane, dar continuarea și încheierea anchetei a fost împiedicată de îndepărtarea amintitului notar.

În prezent, notarul Miklós, menționat mai sus, împreună cu câțiva locuitori neliniștiți din localitățile aparținătoare celor Șapte Sate din acest district: Baci,

Turcheș, Cernat, Satulung, Tătărani, Purcăreț și Zizin, s-ar fi dus la Pesta, pentru a obține desprinderea acestor localități și încadrarea lor în jurisdicția celor Trei Scaune secuiești.

Însă, deoarece acești oameni neliniștiți nu au fost împuterniciți în acest sens de către comunitățile lor sătetești, cu atât mai mult cu cât nu a avut loc nici o adunare sătetească, iar majoritatea locuitorilor din Șapte Sate sunt nu doar străini de aceasta, ci se manifestă hotărât împotriva, persoanele induse în eroare de instigatori, fără a avea împuternicire din partea întregului sat, să fie îndemnate să se liniștească, iar notarul Miklós, aflat în cercetare, să fie trimis înapoi sub escortă.

Cei care depun acest raport mai propun ca ancheta începută de ei să fie coroborată cu cercetarea câtorva locuitori neliniștiți din Șapte Sate care, prin natura lor, au legături proprii unii cu ceilalți – cercetare cu care a fost însărcinat senatorul Friedrich Honigberger, iar actele cercetării de față să fie puse și la dispoziția senatorului Honigberger.

Original. Arh. Naț. Rom. D. J. Brașov. Fond. Actele Magistratului, nr. 2.903/ 1848.

204

Brașov, [sfârșitul lui iunie] 1848

Gesamt Bericht der Kreis Inspectoren über die in ihren Kreis Ortschaften vollgezogene Wahl der Landtags Deputirten. Laut diesen haben gewählt

a) in Neustadt ... 51 Individuen u. haben Stimmen erhalten:

**Senat. Myß 49... El. Roth 49... J. Bran 2... J. Aldella[?]
... 2**

b) in Rosenau... 74 [Individuen]... 74 [Stimmen für Myß]... 74 [Stimmen für E. Roth]... – [keine Stimme für J. Bran] ... – [keine Stimme für J.A.]

c) in Wolkendorf .... 50... 50... 48... 2... -

d) in Weydenbach ... 79... 79... 79... -... -

e) in Zayden... 131... 131... 131... -... -

f) in Heldsdorf... 137... 135... 133... -... -

Ferner noch

Ob. Richt. Alb. 2

Stephan Fo[...?] 2

Zosim Nad [?] 2

g) in Marienburg... 100 Ind... 100... 100... -... -

h) in Rothbach... 29... 29... 29... -... -

i) in Nußbach ... 42... 42... 42... -... -

k) in Brenndorf... 86... 83... 83... 3... 3

l) in Petersberg... 156... 154... 154... 2... 2

m) in Honigberg... 169... 157... 154... 2... 2

Ferner noch

Polizey Dir. Trausch 5

Sen. Aug. Roth 2

n) in Tartlau... 189... 182... 183... 6... 6

o) in Batsfalu

Türkös

Csemafalu

Hosszufalu... 198... 6... 3... 192... 190

Ein Wähler hat auf seinem Wahlzettel blos [...] abgegeben, deswegen fehlt

eine Stimme.

Ferner noch

Kost S. [?] 2

Jstok[?] J.[?] 1

p) in Tatrany... 8... 4... 4... 4... 3

Ferner noch

Sen. Aug. Roth 1

q) in Purkretz... 7... 4... 4... 3... 2

Wie auch

der Geistliche Gyorgye Bogdan 1

r) in Zaizon... 3... 1... 1... 2... 2

in Apatza laut Bericht No. 2805 / 848... 2... 2... 2... -... -

Von 13 erschienenen Wähler haben nach der Wahl ihre Stimmen zurück-
genommen [...]

s) in Ujfalu... 2... 2... 2... -... -

t) in Krizbach... 3... 1... 2... 1... 1

Wie auch dem Secretair Gödel [?] 1

In Theodoren, Zarnesch, Uj Tohan, Tatrang habe Niemand wählen wollen.

Es hat somit erhalten von 1586 Wähler... 1285 [Stimmen für Myß]...

1279 [Stimmen für E. Roth]... 227 [Stimmen für J. Bran]... 221 [Stimmen für J.A.]

Sowie Illich Polizey Director Joseph Trausch... 5 Vote

2 Ob. Richter v. Albrichsfeld 2

3 Senat. August Roth 3

4 Stephan F[?] 2

5 Zosim Nad [?] 2

6 Konstantin S [?] 2

7 Jstok [?] J.[?] 1

8 Geistliche Gyorgye Bogdan 1

9 Secretaire Gödel [?] 1

10 zu wenig abgegeben 1

Es sind sonach durch Stimmen Mehrheit zu Landtags Deputirten erwählt worden

Senat. Carl Myß mit 1285 Stimmen u.

Elias Roth mit 1279 Stimmen.

Hinzu gerechnet die denselben laut Wahl Protocoll zur MZ 2896 / 848 von den Stadtwählern gegebenen Stimmen ... 1418 [für Myß]... 1416 [für E. Roth],

So ist Senat. Carl Myß mit 2703 u. Elias Roth mit 2695 Stimmen gewählt worden.

Gutachten. Dem Vorstehenden zufolge u. laut dem zur vorhergegangenen MZ 2896 / 848 in Verhandlung gekommenen ähnlichen Wahl Protocolls von der Stadt ist demnach die Wahl der auf den diesjährigen Pesther gemeinschaftlichen Landtag abzusendenden Deputirten dieses Kreises geschlossen u. die vorangedeutete Stimmenmehrheit auf Senat. Carl Myß u. Advocaten Elias Roth gefallen, u. soll denselben anstatt der bisher gewöhnlichen Credentialien ein über diese beyden in Stadt u. Distrikt vollzogene Wahlen vereinigt, die angegebenen Umstände, sowie alle Wahlkörperschaften umfaßendes Protocoll mit der Schlußziehung, daß demnach in Folge dieser überwiegend ausgesprochenen Stimmenmehrheit die genannten Personen aus dieser königl. freyen Stadt, u. dem dazu gehörigen königl. freyen Distrikt zu Abgeordneten auf den so eben abzuhaltenden vereinigten Ungarländer-Siebenbürgischen Landtag gewählt worden, u. als solche anzuerkennen seyen, mit authentischer Fertigung der Stadt u. Obrichters u. Notairs, u. des städtischen Wahlbürgerschaft Vormundes, im Nahmen des Magistrats u. des bey der Wahl mitanwesenden Communitäts Ausschusses, denen sämtlicher Inspectoren als Wahl Commissarien der ihnen unterstehenden Ortschaften zur ihrer Legitimation zugestellt werden.

Ferner ist an die Allodial Cassa eine Vorschuß Anweisung von Rfl. 500 Con. Münze zu espediren, welche den besagten Abgeordneten... [Document incomplet.]

Raportul final al inspectorilor cercuali, cu privire la alegerea deputaţilor dietali, desfăşurată în localităţile cercului lor. Conform acestora, au ales

a) la Noiştat... 51 de persoane şi au primit voturi:

senatorul Myß 49... Elias Roth 49... Ion Bran 2... J. Aldella [?]
... 2

b) la Râşnov... 74 [persoane]... 74 [voturi pentru Myß]... 74 [voturi pentru Elias Roth]... - [nici un vot pentru I. Bran]... - [nici un vot pentru J.A.]

c) la Vulcan ... 50... 50... 48... 2... -

d) la Ghimbav... 79... 79... 79... -... -

e) la Codlea... 131... 131... 131... -... -

f) la Hălchiu... 137... 135... 133... -... -

Au mai [obţinut]

Judele suprem Albrichsfeld 2 [voturi]

Stephan Fo[...?] 2

Zosim Nad [?] 2

g) la Feldioara... 100 persoane... 100... 100... -... -

h) la Rodbav... 29... 29... 29... -... -

i) la Măieruş ... 42... 42... 42... -... -

k) la Bod... 86... 83... 83... 3... 3

l) la Sânpetru... 156... 154... 154... 2... 2

m) la Hărman...	169...	157...	154...	2...	2
Au mai [obținut]					
Directorul poliției Joseph Trausch		5 [voturi]			
Senatorul August Roth	2				
n) la Prejmer...	189...	182...	183...	6...	6
o) la Baciul...					
Turcheș...					
Cernat...					
Satulung...	198...	6...	3...	192...	190
Un alegător a predat pe biletul său de vot numai [...], de aceea lipsește un vot.					
Au mai [obținut]					
Constantin S [?]	2[voturi]				
Istok[?] I.[?]	1				
p) la Tătărani...	8...	4...	4...	4...	3
Au mai [obținut]					
Senatorul August Roth	1 [vot]				
q) la Purcăreț...	7...	4...	4...	3...	2
Ca și clericul Gheorghe Bogdan	1 [vot]				
r) la Zizin...	3...	1...	1...	2...	2
la Apața, conform raportului nr. 2805 / 1848...	2...	2...	2...	-...	-
au apărut 13 alegători, care după alegere și-au retras voturile [...]					
s) la Satu Nou...	2...	2...	2...	-...	-
t) la Crizbav...	3...	1...	2...	1...	1
Ca și secretarului Gödel [?]	1 [vot]				
La Mândra, Zărnești, Tohanul Nou, Târlungeni nu a vrut să voteze nimeni.					

Astfel, din 1586 alegători au obținut ... 1285 [voturi Myß]... 1279 [voturi Elias Roth]... 227 [voturi I. Bran]... 221 [voturi J.A.],

Ca și 1) în primul rând, directorul poliției Joseph Trausch... 5 voturi

2) Judele suprem von Albrichsfeld 2

3) Senatorul August Roth 3

4) Stephan F[?] 2

5) Zosim Nad [?] 2

6) Constantin S. [?] 2

7) Istok [?] I.[?] 1

8) Clericul Gheorghe Bogdan 1

9) Secretarul Gödel [?] 1

10) s-au dat prea puține [voturi] 1

Așadar, cu majoritate de voturi au fost aleși ca deputați dietali

- senatorul Karl Myß cu 1285 voturi și

- Elias Roth cu 1279 voturi.

Se adaugă și voturile obținute de aceștia de la alegătorii orașului [Brașov], conform protocolului electoral cu nr. Mag. 2896 / 1848, respectiv...

1418 [voturi pentru Myß] ... 1416 [voturi pentru Elias Roth].

Astfel, au fost aleși senatorul Karl Myß cu 2703 și Elias Roth cu 2695 voturi.

Aviz. Ca urmare a celor anterior expuse și conform protocolului electoral orășenesc asemănător, dezbătut anterior sub nr. Mag. 2.896 / 1848, s-a încheiat alegerea deputaților acestui cerc, ce vor fi trimiși la dieta comună de la Pesta din acest an, iar majoritatea voturilor s-au acordat senatorului Karl Myß și avocatului Elias Roth. În locul credenționalelor, obișnuite până acum, acestora să li se pună la dispoziție, spre legitimare, un protocol unificat referitor la alegerea celor doi conținând împrejurările precum și toate corporațiile. Protocolul arată în concluzie că, drept urmare a covârșitoarei majorități de vot, numitele persoane au fost alese deputați ai acestui oraș liber regesc și ai districtului liber regesc aparținător, la dieta unificată ungaro-transilvăneană, care este pe cale de a se desfășura și că [numitele persoane] vor fi recunoscute ca atare și vor fi dotate cu semnătura autentică a orașului, a judeului suprem și a notarului suprem, a episcopiei orășenești a cetățenilor cu drept de vot, în numele Magistratului, al comitetului comunității [orășenești] prezent la alegere și în numele tuturor inspectorilor, în calitate de comisari ai localităților aflate în subordinea lor.

În afară de aceasta, casieria alodială trebuie să expedieze un mandat de avans de 500 florini monedă convențională, care amintiiților deputați [să le fie acordat]... [Document incomplet.]

Original. Arh. Naț. Rom. D. J. Brașov (Brașov). Fond. Actele Magistratului, doc. nr. 2.897/ 1848.

205

[Hălmagiu, sfârșitul lunii iunie] 1848

Tisztelt Képviseleti Tábla!

Ujjá született alkotmányos hazánkban, melynek alapelvei szabadság, jogegyenlőség és testvériség –, elvithatatlan igazságnak tartjuk, hogy mindenikünk felett a törvény uralkodik. Szomorú dolog azonban ha a jelen időben, midőn a törvények iránti tisztelet megtagadására megyénkben ugys annyi vétkes hajlam mutatkozik, a példát épen onnan kapjuk, honnan a mutakozó tiszteletlenség, erélyes vissza torlását szemlélni szeretnénk: és épen azoktól kik a törvények végrehajtásával meg vannak bízva.

A mondottakból ki indulva, s ezeket, – minden egyebek mellőzésével –, csakis a folyó év junius 14-én megyénk alsó kerületében Nagy Halmágyon történt követ választásra alkalmazva, ennek mind előzményeiben, mind pedig az e körülli egész eljárásban az országgyűlési követeknek népképviselet alapján választásáról szolló 1848^{ik} évi 5^{ik} törvénycikk világos rendeletét egész lényegében és majd nem minden részleteiben annyira mellőzve lenni tapasztaltuk, miként a törvény iránti tisztelet szülte

hazafi kötelességünknel fogva – mely bennünk soha sem fogyatkozott –, nem nézhetjük el halgatással mind azon visszaéléseket, kihágásokat, és mellőzéseket, melyek az előbb idézett törvény irányában és kikerülésével történtek.

Nem szollunk a megválasztott követ egyéniségéről, nem régebbi és közelebbi politikai elveiről, mivel ezek nem tárgyai jelen folyamodványunknak, hanem tényeket még pedig cáfolhatatlan tényeket vagyunk bátrak szárazan és leplezetlenül a tisztelt Képviselési Tábla előtt a következőkben elősorolni.

1 ször A fennebb idézett törvény 7-ik § ssa azt rendeli: *hogy azon törvények királyi szentesítése után minden megyének legfellebb 20 nap alatt tartandó közgyűlésén, a választási ügynek minden ágazataiban kezelésére és vezérlésére egyik alispánnak elnöke alatt egy több tagokból álló középponti választmány olj móddal választassék: miként abban a megyének külön választó kerületei mind képviselve legyenek, és kellő arányban a községeknek előjárói is részt vegyenek.* Úgy de az A alatt ide mellékelt jegyzőkönyvi kivonat szerint ezen választmány nem a közgyűlésből, hanem az igazgató választmány üléséből neveztetett ki. A megyebeli községek előjárói pedig ezen ki nevezésben merőben el mellőztettek, és így az első lépés is, mely a követ választási ügy körül tétetett, – már törvény szegéssel kezdetett meg.

2 ször Ugyan azon törvény 13-ik § ssa azt tartalmazza: *hogy a választók összeírására kitűzendő határnap a középponti választmány általi kitűzéstől számítva 21 napnál rövidebb, 30 napnál hosszabb nem lehet, és körlevelek, az egyházi szószékből hirdetése, a hirdetményeknek helységenként nyilvános helyeken ki függesztése, és más é részben szokásban lévő módoknak használata mellett, lehetőleg legnagyobb nyilvánossággal haladék nélkül köztudomásra bocsáttassék.* Azonban hogy a törvények parancsa e részben is mennyire mellőztetett? ki tétzik a B alatt ide csatolt jegyzőkönyvi kivonatról, mely szerint az összeíró biztosok folyó évi május 29^{én} olj meghagyással bocsáttattak ki: miként munkálódásukat 3^{ad} nap alatt megkezdvén, azt 8^{ad} napra a Középponti Bizottmánynak adják is be; e szerint az összeírás hatámapja nem 21 hanem csak három nappal előbb tüzetett ki: körlevelekre, egyházi szószékből hirdetésekre, a hirdetményeknek helységenként nyilvános helyeken ki függesztésére nézve pedig semmi intézkedés sem tétetett; minek azon kénytelen következménye lett, hogy sokan az összeírás határ idejét nem tudván az Összeíró Biztosság előtti megjelenéstől és maguk beírásától elestek; a tudatlanabb nép pedig nem lévén az ügy miben voltáról eleve és kellőleg fölvilágosítva, magát a választók közé íratni vonakodott; és így történt, hogy a megye alsó kerületinek az ügy nevezett Nagy halmágyi járásbeli 32 helyiségeiből, – a kezünkhez jutott, és C alatt ide zárt választók névsora szerint, – az Atcsova, Atsucza, Guravoj, Plesucza, Talats, Kis Halmágy, Ocs és Tiszta helyiségeiben összeírt egyénekén kívül –, kik minyájon nemesek és birtokosok –, csak Nagy Halmágy községében íratnak össze a választóképességgel bíró volt úrbéresek és különböző sorsú honpolgárok. Az ugyan ezen alsó kerülethez tartozó másik ügy nevezett Körösbányai járásból pedig hogy kik és minő választók íratnak össze? nem tudhatjuk mivel ezeknek névsorát látni szerencsések nem lehettünk.

3 or Az előbbi törvényellenes intézkedés nyomán történt az is, hogy a ki bocsátott Összeíró Biztosok a 14-k § ellenére a kijelölt helyeken nem 14 hanem csak néhány

nap lefolyása alatt tarthatván üléseket, azon választók kik a törvény engedményénél fogva 14 napok alatt se tartották későnek magukat a küldöttség előtt jelenteni, maguk beíratásáról elmaradnak.

4 szer Béadattván a Középponti Bizotmányhoz az öszveíró küldöttségek által az öszveírások példányai, azon Bizotmány nem tekintve a többször felhozott törvény 18 k § ra mely azt rendeli: *hogy az öszveírásoknak egyik példánya a Középponti Választmány által meghatározandó és előre közhírré téendő nyilvános helyen mindenki általi megtekinthetés végett több napokon át ki tétessék*, elmulatta mind a hely meghatározása, mind annak előre léendő hír tétele, mind pedig az öszveírásnak megtekinthetés végett ki tétele iránt intézkedni; és eképpen az alsó választó kerületben, sőt tudásunk szerint az egész megyében is egyedül a Nagy halmágyi vendéglő falára ragasztatott ki illető öszveíró biztosok által a D alatt eredetiben ide rekesztett névlajstrom, – mely a mint belőlle ki nézhető –, koránt sem az egyik választó kerületbeli öszveírtakat, hanem csak a Nagy Halmágy községbélieket foglalja magában; holott az egész alsó választó kerület választóinak névsorát kell vala nyilvánosságra és köztudatra bocsátni; minek elmulasztása miatt sokan és így alól írtak is azon kellemetlen helyzetbe jutottunk, hogy ezen alsó kerület választóinak számát, mennyiségét és minőségét egészen soha meg nem tudhattuk és ugyan azért az öszveírásba netalán helytelenül be jegyzettek ellen is a 19 § értelmében lehető észrevételeinket a Középponti Bizotmány előtt meg nem tehattünk.

5 ször Nyilvánosan el mellőztetett a Középponti Választmány által a sokszor idézett törvénynek 24-k § ssa is, mely az országgyűlési követválasztás hatámapját aként határozza elintéztetni: *hogy bekövetkezése előtt 15 nappal az illető törvényhatóságban közhírré tétessék*, a mi kiviláglik az E alatti kivonatból, mely szerint a Középponti Bizotmánynak folyó év junius 10-én tartott ülésében a követ választások napja megyénk mindkét kerületében ugyan azon hó 14 ^{én} és így nem 15-öd hanem 3-ad napra tüzetett ki; mely rövid határidő még a kellő köröztetésre se volt elegendendő és így sokaknak tudomására se juthatott.

Mind ezen kihágásoknak, törvény mellőzéseknek és a nyilvánosság rovására elkövetett rögtönzéseknek egyik fő oka tudásunk szerint abban rejlik, hogy egy bizonyos töredék, melly minden árron Dobolyi Károlyt kívánta az alsó kerületben követnek látni, céljának kivitelére legüdvösbbs eszköznek tekintette, ha a választásba minél kevesebb választó folj be; másik fő oka pedig a megye élén álló mostani alispánon feneklik, ki azon törekedéssel, és még néhány proletáriussal kik az értelmiséget a volt földes urakat és birtokosokat a közügyekben befolyásról mintegy szenvedélyesen és merőben ki akarnának rekeszteni és le népszerűltetni, – mindenekben kezett fogott, – ezeknek minden kívánatait, – a törvény kikerülésével is teljesítette, és azoknak úgy szólva vak eszközévé vált, csak hogy ily úton hivatalát azok által magának továbbra is biztosíthassa.

6 szor Az annyszor felhozott törvénynek 2-ik § ssa a többek között meghatározza: hogy atyai, gyámi a vagy gazdai hatalom alatt álló egyének választók nem lehetnek; fájdalomson kellett azonban tapasztalnunk, hogy az alsó kerületben számosan foljtak bé oljanok a választásba, kik jelenleg is gazdai hatalom alatt vannak. Ezen állításunk bebizonyíttására úgy ez szabad nekünk, kik a Körösbányai és Nagy Halmágyi volt

járásokból alkotott alsó választói kerületet illetőleg, a C szerint csak a volt Halmágyi járáshoz tartozó és így az egész kerületnek csak fele részét képező választók lajstromának juthatunk épen a választás napján tudásába, – a D alatti Halmágyi község névsorából, – melynél egyéb hiteles adatunk kezünkben nincsen –, több olyan egyéneket elősorolni, kik gazdai hatalom alatti állásuk miatt a választásban részt nem vehettek volna.

Ezek között látjuk Bodnár Ferenc, Both Josef, Enyedi Sebestyén, Gyulai Benjamin, Kövér Josef, Szabó Josef és Török Lajoson kívül –, kik minyájon a gróf Bethlen testvéreknek szegődött uradalmi számoló tisztjei –, Aradi Pált, Nagy Halmágyi uradalmi szegődött ácsot, Bihari Jánost, udvari kapust, Deák Josefet, udvari szegődött ácsot, Frolinus Antalt, udvari hámorost, ifj. Kosztina Nyikulájt, udvari szegődött ácsot, Krisztén Jánost, udvari szegődött asztalost, Krisztén Ignácot, atyai hatalom alatt levőt, Nyámcz Színésziát, udvari szegődött kömvest, Szima Adámot, hasonló szegődött hajdút, Sindler Mihályt, udvari lakatost, Todási ifj. Miklóst, Nagy Halmágyi haszonbérlo, Roth János izraelitának szegődött korcsmárosát, Todási Sándort, a Halmágyi udvar conventionatus bíróját, Tulya Pétert, udvari hajdút, Trif Josefet, udvari szegődött kovácsot –, kik a törvény tiszta értelme ellenére választó képeséggel teljeséggel nem bírhattak.

7 er A követ választás napja előkerülvén, és miis alól írtak az e végre ki tűzött helyen úgy mind Nagy Halmágyon meg jelenvén, mi előtt a választás megkezdett volna, a Középponti Választmány által oda ki rendelt küldöttséget föl szólítottuk, hogy a jelenlevő választókat venné számba, nekünk és mindenkinek érdekében feküdvén tudni a választóknak összes számát; de kérésünk figyelemre nem méltatott, hanem a küldöttség kezén volt lajstromokból az alsó kerülethez tartozó úgy nevezett Körösbányai és Nagy Halmágyi járásokbéli össze írt választók nevei felolvastattak és a megjelent egyének a többi néptömegtől egy csomóba külön választattak anélkül, hogy szám szerint számba vétettek, és a választók összes számát meg tudhatni lehetett volna. A mennyiben felületesen hozzá vedhettünk, összesen mintegy 200- két száz választó lehetett jelen, ezeknek pedig legnagyobb része a Nagy Halmágyi községben össze írtakból és ezek között létező számos conventionatusokból állott; kik a nagy Halmágyi uradalom főfelügyelő tisztje Kövér Josef mint a Dobolyi Károly lelki barátja és társai befolyása által, az előtt való napokon itatással és egyéb eszközökkel a nevezettnek részére már előre le voltak kenyezelve. Minek azon eredménye lön, hogy az 59 helységből álló és mintegy 25000 – huszonöt ezer lélekkel bíró úgy nevezett Nagy Halmágyi alsó kerület részére, csak nem kirekesztőleg a Nagy Halmágyi község, és ennek kebelében találtató feles számú gazdai hatalom alatt lévő egyének által Dobolyi Károly kiáltatott ki követnek, és ezen nagy népességű kerületnek úgy szólva Halmágyi közönsége, vagy is inkább az udvari bérlettek és cselédek nagy száma adott követet három évre.

Mind ezeket látva és figyelemmel kísérve, a fenebb pontonként elő sorolt és hiteles adatokkal bebizonyított tények ellen követ választás bévégeztekor bényujtattuk a választást vezetett küldöttséghez az J. alatt eredetiben ide mellékelte innepélyes óvást oly kéréssel, hogy azt jegyzőkönyvébe igatná; de azt a küldöttség és jelen volt választók elfogadni nem akarták, sőt önkényüleg vissza utasították; utóbb kértük a

küldöttséget, hogy ha elfogadni vonakodik, bár annyit jegyezzen reá miként azt el nem fogadta, de ezen kérésünket se valánk szerencsések megnyerni.

Tisztelt Képviselési Tábla!

Felemlíthetnénk még potlólág a nevezett követeknek barátjai és megbízottjai által elkövetett korteskedési és bujtogatási oly merényeket, melyek szigorú megrovást és fenytést igényelnének; például azt: hogy azok némely helyeken az írástudatlan nép és volt úrbéresek között csak nem házról házra járva, arra ösztönözték, miszerint a volt földes urak közül követnek senkit se válasszanak, mert ezek amazoknak legnagyobb ellenségei és az országgyűlésen bizonyoson oda fognak vinni a dolgot, hogy újból robottozásra szólíassanak; továbbá azt: hogy némely előbb kellőket útközben a Körös-vízébe vetéssel fenyegették, ha szózatjaikat nem adnák az érdekelt követ részére, és több ehhez hasonlókat; melyeknek meg tudása után, más olyan egyén, ki a szövetségre méltán versenyezhetett volna ily körülmények között nem találta se célszerűnek, se tanácsosnak, követelésével fel lépni; de ezeket az idő rövidsége és egyéb akadályok miatt hiteles oklevelekkel nem lévén képesek bebizonyítani, véllek ez úttal fel is hagynak.

A dolgok ily állásában élve az annyiszor idézett 1848^{ik} évi 5^{ik} törvény cikk 47 § sából folyó engedménnyel, azon alázatos kéréssel folyamodunk a tisztelt Képviselési Táblához, hogy törvény szabta jogánál és hatalmánál fogva méltóztasson megítélni, ha valjon a fenebbi részletesen és ok adatolva előszámlált törvényellenes eljárás után, az érintett követ választást érvényesnek leheté tekinteni vagy sem? Mi aként vagyunk meggyőződve, hogy midőn a törvény lényege, – mely az egész követ választásnak, és e körüli eljárásnak alapja –, oly sokszorosan megvan sértve, annak majd minden részletei és formasságai annyira mellőzvék, a hibás eljáráson épült választásnak is meg kell semmisülnie.

Melly illetén alázatos folyamodásunk után hazafi üdvözlettel maradunk a tisztelt Képviselési Táblának alázatos szolgálai, tisztelő polgár társai

Kozma Dénes

Ifj. Hollaki

Ferenc

Kozma Károly

Hollaki Hugo

Kozma István

???(sic!) Mihályi (1)

Kozma Ferenc

Mindnyájan Zaránd vármegye Nagy Halmágyi kerületbéli választók

Onorată Adunare Reprezentantivă!

În renașcuta patrie constituțională, – bazată pe principiile: libertate, egalitate și frățietate – considerăm drept un incontestabil adevăr că legea este mai presus de fiecare

dintre noi. Este însă un fapt trist dacă în timpul de acum, când se manifestă totuși atâtea porniri culpabile în comitatul nostru în legătură cu negarea respectului față de legi, un exemplu îl aflăm tocmai acolo, unde am dori să contemplăm energica reprimare a ivirii necuvinței; respectiv, chiar din partea celor care sunt încredințați cu aplicarea legilor.

Pomind de la cele afirmate și aplicând toate acestea – odată cu omiterea multor altora – făcând referire chiar numai la alegerea de deputat petrecută în cercul electoral inferior al comitatului nostru, la Hălmagiu, în 14 iunie a anului curent, am constatat încălcarea crasă, în esența ei, și, mai apoi, aproape în toate detaliile, a ordonanței clare a articolului de lege nr. V din anul 1848, privind *votarea deputatului* pe baza reprezentării populare, atât în preliminariile sale, cât și în întreaga procedură referitoare la aceasta: astfel că, pomind de la obligația patriotică generată de respectul față de lege – care nu a scăzut în cazul nostru – nu putem fi indulgenți, prin vădită tăcere, față de toate acele abuzuri, infracțiuni și omisiuni, care au fost săvârșite la adresa sus citatei legi, prin tocmai încălcarea ei.

Nu ne pronunțăm cu privire la personalitatea deputatului ales și nici în legătură cu principiile sale politice mai vechi sau mai noi, pentru că ele nu constituie subiectul prezentei petiții, ci despre fapte, îndeosebi despre acte incompatibile, pe care suntem dispuși a vi le enumera, onorată Adunare Reprezentativă, fătîș, sec și demascator în următoarele.

În primul rând. Paragraful 7 al sus amintitei legi dispune că: *după sancționarea acelei legi de către Rege, în adunarea generală ținută în fiecare comitat în cel mult 20 de zile, sub conducerea unui vicecomite cu privire la administrarea și diriguirea în toate ramurile aferente chestiunii electorale, să fie desemnată o Comisie Electorală, formată din mai mulți membri, în așa fel încât toate circumscripțiile electorale din acel comitat să fie reprezentate, și, în măsură cuvenită, să participe și reprezentanții comunelor.* Astfel că, în conformitate cu extrasul din procesul verbal anexat sub litera A. această Comisie nu a fost numită în adunarea generală, ci în ședința diriguitorilor comisiunii. Reprezentanții comunelor din comitat au fost omiși în totalitate a mai fi desemnați: așa încât, cea dintâi mișcare efectivă în chestiunea alegerii de deputat, a început deja prin încălcarea legii.

În al 2-lea rând. Paragraful 13 al aceleiași legi se referă la faptul că: *termenul stabilit pentru conscrierea alegătorilor nu poate fi mai mic de 21 zile, dar nici mai mare de 30 zile, socotit tocmai de la publicarea sa de către comisia electorală și că, circularele, anunțurile făcute din amvonul bisericii, afișarea înștiințărilor în locurile publice din localități, iar, pe lângă alte astfel de modalități anticipate în parte, să fie aduse fără întârziere la cunoștința publică, prin cea mai mare reclamă posibilă.* Despre faptul cum a fost omisă dispoziția legală și în această parte, puteți afla din extrasul de proces verbal anexat sub punctul B., conform căruia, comisarii [încredințați] cu conscrierea, au emis un atare mandat în 29 mai a anului curent, după care [rezultatul] activității începută după cea de-a treia zi, să fie predat Comisiei Centrale în cea de-a opta; astfel că termenul de conscriere nu a fost anunțat pentru 21, ci numai pentru 18

zile; în legătură cu circularele, anunțurile din amvonul bisericii, afișarea înștiințărilor în locurile publice din localități, nu au adoptat nici un fel de dispoziții; consecința neplăcută a constat în faptul că mulți, necunoscând termenul conșcrierii, au ratat să se înfățișeze înaintea Comisiei de Conșcriere și chiar să fie înșcriși [pe listele electorale]; mulțimea mai ignorantă însă, nefiind lămurită din capul locului, îndeajuns de bine, despre starea de fapt existentă, a târăgănat să se treacă [pe listele electorale]; și astfel s-a întâmplat ca, în 32 de localități din așa numitul cerc Hălmagiu, aflat în circumscripția electorală inferioară a comitatului, – conform listei de nume de electori, care ne-a parvenit și se află aici anexată sub litera C. –, în afară de persoanele conșcrite din localitățile: Atesova, (2) Aciuța, Gura Văii, Pleșcuța, Tălagiu, Hălmăgel, Ociu și Curățele –, care sunt, în totalitate, nobili și proprietari funciari –, numai în comuna Hălmagiu au fost conșcrite foștii urbarialiști având drept de vot, ca și alți cetățeni de origine diferită. În celălalt cerc, numit Baia de Criș, aparținând aceleiași circumscripții electorale, nu am reușit să aflăm cine și ce fel de alegători au fost conșcrite pentru că nu am avut posibilitatea de a vedea [lista] cu numele lor.

În al 3-lea rând. În urma măsurii contrare legii, s-a petrecut și faptul că, în pofida paragrafului 14, îngăduind Comisarii [însărcinați] cu Conșcrierea a se putea organiza adunări în locurile stabilite, nu în decurs de 14, ci de numai câteva zile scurse, acei alegători care, în conformitate cu rabatul preconizat de lege, au crezut că nu sunt în întârziere a se prezenta în fața comisiei, încredințați fiind că se încadrează termenului cunoscut de 14 zile, au eșuat în încercarea lor de a fi înșcriși [pe listele electorale].

În al 4-lea rând. Remițând Comisiei Centrale exemplarele conșcrierilor efectuate de comisiile [care au consemnat numele alegătorilor], Comisia respectivă, neluând în considerare paragraful 18 al des pomenitei legi, care dispune că: *un exemplar al conșcrierilor să fie afișat mai multe zile într-un loc public, stabilit de Comisia Electorală și amunțat astfel* în scopul de a fi cunoscut de către fiecare [elector], a neglijat a lua măsuri convenite atât cu privire la fixarea locului în cauză, la anunțarea sa din timp, cât și la consultarea publică a listelor celor înșcriși; astfel că, doar în circumscripția electorală inferioară din întregul comitat, ba mai mult, după știința noastră, numai într-o singură cârciumă din Hălmagiu, a fost afișat registrul nominal întocmit de respectivii comisari [însărcinați] cu conșcrierea, anexat aici în original, sub litera D.: care [document], după cum rezultă după consultarea sa, nu îi include pe cei înșcriși dintr-un anume cerc electoral, ci numai pe cei din comuna Hălmagiu; deși lista nominală a tuturor alegătorilor din circumscripția electorală inferioară trebuia dată publicității și adusă, astfel, la cunoștința opiniei publice; datorită acestei neglijențe, mulți, unii chiar dintre cei subșcriși, au ajuns în situația neplăcută de a nu fi putut afla niciodată, în totalitate, numărul, cantitatea și calitatea electorilor din cercul inferior, așa încât, nu am reușit să comunicăm Comisiei Centrale, observațiile necesare cu privire la cei care au fost, probabil greșit cuprinși în conșcrierea făcută, în conformitate cu înțelesul paragrafului 19.

În al 5-lea rând. Comisia Electorală a neglijat public [cele incluse] în paragraful al 24-lea al deja mult citatei legi, care decide astfel rezolvarea termenului alegerii de

deputat dietal, și anume ca să fie anunțat public de către autoritatea respectivă, cu 15 zile înainte de cele ce vor urma, fapt care rezultă din extrasul anexat aici sub litera E., conform căruia, în adunarea ținută în 10 iunie a lunii în curs, Comisia Centrală a fixat ziua desfășurării campaniei electorale în ambele circumscripții ale comitatului nostru pe data de 15 a lunii curente, deci nu în a 15-a, ci în a 3-a [zi] de după [organizarea ședinței], un interval minim, care a fost insuficient și pentru necesara difuzare a știrii [despre data exactă a alegerii], astfel că mulți nu au fost deloc înștiințați.

În opinia noastră, unul din cauzele principale ale acestor excese, omisiuni ale legii și ale improvizațiilor comise pe seama publicului, constă în faptul că o anumită facțiune, care a dorit cu orice preț izbânda lui Dobolyi Károly ca deputat, în circumscripția inferioară, a considerat drept cel mai salutar procedeu în atingerea țelului propus, tocmai faptul ca, la votare, să ia parte cât mai puțini alegători; celălalt motiv esențial [invocat] rezida în atitudinea vicecomitelui actual, aflat în fruntea comitatului și care, împreună cu sus pomenitul grup și cu încă câțiva muncitori proletari [agrari], ar intenționa, foarte pătimas și în deplină exclusivitate, să anihileze și să facă impopulară influența intelectualității, a foștilor proprietari de pământ și a latifundiarilor – ba și-au unit forțele în acest sens – ca toate dezideratele lor să fie validate prin eludarea legii, ajungând chiar [să constituie], putem afirma, astfel, o unealtă oarbă pe seama celor care vor să își asigure funcția cu ajutorul altora și să se mențină continuu pe un atare făgaș.

În al 6-lea rând. Paragraful 2 al într-atât de amintitei legi precizează, între altele, că nu pot fi alegători indivizii care se află sub autoritatea părintească, cea tutelară sau a proprietarului; a trebuit să constatăm însă, cu durere, că unii dintre cei numeroși care au participat la votarea din circumscripția inferioară, se află actualmente sub autoritatea proprietarului. Spre a confirma afirmația de mai sus, să ne fie îngăduit nouă, celor care am reușit să cunoaștem conținutul listei nominale, tocmai în ziua alegerii, incluzând pe cei care au fost inseriați din fostele cercuri Baia de Criș și Hălmagiu în circumscripția electorală inferioară, respectiv, conform [literii] C., pe cei care au aparținut fostului cerc Hălmagiu, astfel încât, cu toții au reprezentat numai partea înjumătățită a întregii circumscripții: din lista nominală a comunei Hălmagiu, aflată [sub litera] D., – despre care nu avem date autentice –, putem enumera mai mulți asemenea indivizi, care nu au putut lua parte la campania electorală, pentru că se aflau sub autoritatea proprietarului de pământ.

Între aceștia, figurează Bodnár Ferenc, Both Josef, Enyedi Sebestyén, Gyulai Benjamin, Kövér Josef, Szabó Josef și Török Lajos, care, cu toții, în afara celui din urmă, sunt dregători fiscali domeniali angajați ai conților, frații Bethlen; [mai apar și alții] Aradi Pál, aflat în serviciul de dulgher pe domeniul Hălmagiu, Bihari János, în cel de portar al curții boierești, Deák Josef, de dulgher al curții boierești, Frolihus Antal, de făurar [montanistic] al curții, Costina Niculae junior, de dulgher al curții, Kristén János, de tâmplar al curții, Kristén Ignác, aflat sub autoritatea părintească, Neamț Sinesie, de zidar al curții, Sima Adam, angajat tot aici, ca trabant [om de ordine], Sindler Mihály, de lăcătuș al curții, Todási Mikós junior, angajat cârciumar la arendașul israelit János din Hălmagiu, Todási Sándor, jude tradițional al curții din Hălmagiu,

Tulya Péter, trabant [om de ordine] al curții, Trif Iosif, de fierar al curții, care, cu toții, nu ar fi putut beneficia în totalitate de dreptul de a vota, în pofida sensului clar al legii.

În al 7-lea rând. Venind ziua alegerii de deputat, iar noi, subscriși, fiind deja la locul stabilit, respectiv Hălmagiu, înainte de începerea votării ne-am adresat comisiei – trimisă la fața locului de către Comisia Electorală Centrală, ca să numere electorii prezenți –, crezând că este în interesul nostru și al tuturor de a afla cifra totală a alegătorilor; dar solicitarea noastră nu a fost luată în considerare, ci, din listele nominale aflate în posesia comisiei, s-au citit numele electorilor conșcriși din numitele cercuri Baia de Criș și Hălmagiu, aparținând circumscripției inferioare, iar persoanele depistate au fost separate într-un grup aparte de întregul mulțimii, fără ca să fie însă apreciate după număr și fără a se putea cunoaște cifra globală a tuturor electorilor. În măsura în care am reușit a aprecia, chiar superficial, au putut fi prezenți în jur de 200 – două sute – de alegători, cea mai mare parte a lor fiind alcătuită din cei conșcriși în comuna Hălmagiu și din cei numeroși convenționali, aflați între ei, care, sub influența lui Kövér Josef, prim inspector domenal al Hălmagiului, frate de cruce cu Dobolyi Károly, dar și cu tovarășii acestuia, au fost ademeniți în prealabil, tocmai în zilele premergătoare votării, prin băutură și alte mijloace, de partea celui sus menționat. Rezultatul a fost că în aria numitei circumscripții electorale inferioare a Hălmagiului, compusă din 59 de localități și circa 25.000, – douăzecișicinci de mii –, de suflete, Dobolyi Károly a fost proclamat ca deputat, aproape în exclusivitate în comuna Hălmagiu, de către indivizi aflați sub autoritatea proprietarilor cu jumătăți de latifundii, astfel că, această circumscripție extrem de populată, respectiv comunitatea din Hălmagiu, mai precis, cifra mare a argaților și a chiriașilor curții, a stabilit deputatul pe trei ani.

Constatând și urmărind cu atenție toate acestea, la sfârșitul votării de deputat am înaintat comisiei încredințată cu diriguirea alegerii, protestul la adresa unor fapte adevărate, prin cele incluse în punctele de mai sus și confirmate prin date autentice, sub litera I., aici anexată în original, cu rugămintea să fie cuprinsă în procesul ei verbal; dar comisia și alegătorii prezenți nu au acceptat nimic, ci, dimpotrivă, au respins arbitrar totul; ulterior, am solicitat comisiei care târăgăna mereu, să accepte și să insereze în act măcar atât, anume că nu îl acceptă, dar nici prin această cerere nu am avut norocul de a o convinge.

Onorată Adunare a Reprezentării !

Am mai putea menționa drept completare la atari atentate de cortesire și instigare comise de către prietenii și însărcinații numitului deputat, care cu toții ar merita o aspră mustrare și pedeapsă; de exemplu că: circulând prin anumite locuri, aproape din casă în casă, între mulțimea analfabetă și foștii urbarialiști, i-au îndemnat pe aceștia să nu voteze pe nici unul dintre foștii proprietari de pământ, pentru că ei le sunt cei mai mari dușmani, iar în Dietă vor ajunge cu siguranță până acolo, încât să facă apel, din nou, la [reintroducerea] robotei; mai departe, că pe mulți dintre cei vizați i-au amenințat pe drum cu aruncarea în apa Crișului, dacă nu își exprimă cuvenit voturile

pe seama deputatului interesat, ca și alte mai multe atari lucruri asemănătoare; după aflarea lor, orice altă persoană care ar fi putut concura în onorabilă alianță, nu a găsit nici oportun și nici întemeiat, în atari condiții, să își manifeste solicitarea; dar neputând fi adevărate toate acestea, prin documente autentice, din cauza răgazului scurt și a altor stavile, înclinăm să credem că vor fi date treptat uitării.

Aflați într-o atare stare a faptelor și în virtutea concesiei decurgând din paragraful 47 al atât de des citatului articol de lege V din anul 1848, ne adresăm onoratei Adunări Reprezentative, cu umila rugare ca, în temeiul dreptului și a puterii stabilită de lege, să aveți bunăvoința a aprecia că, în urma procedurii ilegale, detaliată mai sus și documentată prin motivele enumerate, alegerea de deputat în cauză, mai poate fi considerată, oare, valabilă ori dimpotrivă? Noi suntem convinși de faptul că, esența legii, – care reprezintă fundamentul întregii campanii electorale și a procedurii aferente –, fiind totuși încălcată, și, fiind într-atât de neglijate toate detaliile și formalitățile ei, trebuie anulată votarea edificată pe baza procedurii greșite.

După care, cu o astfel de supusă petiție, rămânem cu patriotice urări, servi umili, stimați concetățeni ai onoratei Adunări Reprezentative.

Kozma Dénes
Hollaki Ferenc Jun. [ior]
Kozma Károly
Hollaki Hugo
Kozma István
??? (sic!) Mihályi
[Kozma Ferenc]

Cu toții alegători ai circumscripției Hălmagiu din comitatul Zărand.

Original. M.O.L. Budapesta. Fd. N. 70. Fasc. 2 A., nr. 90 b., f. 27-30.

---

1. Indescifrabil

2. Azi, Avram Iancu.

Huedin, [sfârșitul lunii iunie] 1848

Tekintetes Karok és Rendek!

Ki nem hallotta, ki nem olvasta, és ki nem tudja a párisi, bécsi, s onnat a Kárpát bércein villám sebességgel a Magyarföld dús terén mint Erdély kies rónáin ált száguldott világ történeteket, a politikai események legg nagyobbjait, és ki olly kába és balgatag,

ki ne tudná, hogy a reform és alkotmányos szabadság lelke, mint villany futotta át egész Európát, hogy 18 és fél, hosszú századok sibbasztó álmaiból ujj napot, ujj életet hozzon fel a népek és nemzetek számára! Ki nem tudja, hogy az absolutizmus az enyészet utolsó óráin haldoklik, hogy a sajtószabadság minden ipart, minden erkölcsi haladást, észt és lelket sorvasztó börtöne fenekéről lerázva bilincseit, napfényre szállt és szabad mind maga az ész, a szív, és lélek, hogy a népek és nemzetek alkotmányt vívtak ki, s a felettök örökös kormányt felelősségre hívták fel: és ki nem tudja, hogy bétöltek az írás szavai: miként nem a népek és nemzetek, de a királyok és fejedelmek vagynak érettek!!!

És már most Tekintetes Karok és Rendek, ha kérdjük, miként az átalakulás ez üdvös és nagyszerű műve, vallyon nem az egyesülésen, vallyon nem az erkölcsi és szellemi erők egységén alapszik é? Vallyon nem az érdekek közönyösségén?

A világot átkaroló óceán cseppekből alakult, a babillioniai függő keretek milliárd porszem és téglá darabokból egyesített erő mellett emelkedtek fel s lettek világ csodáivá: ki tudna hát kétkedni, miként az öszve vetett vállak több erőt fejtnek ki, s hogy csak e kifejtett erő tehet népet és nemzetet boldoggá?

Tekintetes Karok és Rendek! mi bánfihunyadi közönség, ámbár soha, legalább két századok oltá, a természet és emberiség jogait nem élveztük; ámbár az élet nem vala reánk nézve egyéb, mint egy börtön, egy siralom ház, melynek sötét és rothasztó falai között, járomba görbült nyakkal, sanyargatott testtel tanultunk egy kiváltságos osztály kényei alatt nyomorogni, s mint illyeneknek, az anyagi és szellemi jobb lét soha sem juthatott osztály részükbe, kik számüzve valánk a köz állomány minden javadalmaiból, kik csak botot, kínpadot ösmertünk, de jogokat soha sem, kik a sokszor és többnyire idegen bérnökök kezeik között minden egyéb valánk, csak ember nem: most midőn a panasz, a meghallgattatás, a bizodalom és remény gyöngysugari biztosan sütnék minden elnyomottak arcaira; most midőn az igazság és részre nem hajlás övedzik a királlyi széket, folyamodunk a Tekintetes Karokhoz és Rendekhez. mert feljajdultunk sokszor, de mind hasztalan; azonba egy titkos szellem támadt még is keblünkbe, egy jobb remény parányi sugára átvillant sokszor lelkünkön, miként a hosszas szenvedést egykor jobb lét, a rabságot a szabadság váltandja fel: miként eljön az idő, melly ben az egyenlőség, a testvéri szeretet széthánya a választó falakat és a korszellem tetteleg fogja tanusítani, hogy a szegény földműves is ember, honpolgár, kit jogok illetnek, és a kinek sorsa felett éppen azon gondviselés örökös, melly a királyok és az ő tanácsadók felett. és e szellem nem csalt, fölszállt millió elnyomottak kebléből, s mint vihar zúgott át Európán, elhatott hozzánk is, felüté a szabadság és egyenlőség zászlóját, szétrombolá a Dósa kor undok maradványait, s kimondatá, hogy úr nincs, rabszolga nem lehet, honnpolgár minden, az álladalom terhe, mint javadalmi, közönyösök, és csak az érdem s méltányosság bírhatnak a tisztelet és becsület kiváltságaival.

Tekintetes Karok és Rendek, nem a börtön ajtók felnyitásaért, nem a rabszijjak lefűzéséért, nem az embertelen robott kiküszöböléséért folyamodunk tehát a legmélyebb tisztelettel, nem; hiszem ezekre már a korszellem, sőt maga a törvény kimondotta az

anathémát: csak elvetetett kincsünket, alkotmányos szabadságunk gyémántját, a képviselőt keressük.

Erdély az uniót elfogadta, s mielőtt törvényesen ki tudta volna azt küzdeni, mi Bánfihunyadi 2000 tiszta magyar ajkú nép, Kolosvár példáját követve, hő karokkal öleltük: kitűztük a béke, a remény az élet és halál zászlóját, e jelképét a hon egységnek, mert e szóba Unió, hittük feltalálni mind azt, mi egy népet és nemzetet boldoggá tehet, hittük, hogy szabaddá leszünk alkotmányosan és hittük, miként jogos kívánatunk nem lesz kiáltó szó a pusztába?!

A Compillata Constitutio 10^k edictuma így szól: „*a bánfihunyadiak, noha jobbágy-ság alatt vagynak; de mivel hogy regálissal hivattnak /: oppidum lévén :/ a Dieta-ra, sok teher viselések is vagyon*” sat. Ezen törvénycikk tehát Tekintetes Karok és Rendek az, mellyen jelen felmutatott alázasos follyamodásunkat alapítani bátorkodunk; ugyanis a felidézett törvénycikk elavult betűibe tűnik fel az, miszerint Bánfihunyad még 1665^{be}, ámbár robbotozott, de az országgyűlésen képvisellel birt és ugyanazon törvénycikk csallhatatlanul tanusítja azt is, miszerént Bánfihunyad már 200 évekkal ez előtt Erdélybe egy valóságos mezőváros volt, és azok közt olyan, melly kitűnőleg nagy terhet viselt: de miután, mind azokbul, mellyek az idézett törvénybe felemlítettnek, közönségünk csak a pusztá Oppidum névvel és a valóba ma is felette súllyos közterhekkal maradt; csallhatatlanul tanusítja azt is, hogy ha alkotmányos szabadság nem biztosítja a népek és nemzetek jogait, a szolgaság szennyébe azok mind elenyésznek!

Igy jártunk mi is Tekintetes Karok és Rendek, Erdély történetébe nincs emlékezett, hogy Bánfihunyad valaha a nemzeti fejedelmek alatt is, még akkor sem midőn a török és belviszályok dúltak a haza keblébe, hazája és fejedelmei iránt hívtelen lett volna: nincs emlékezett, hogy valaha mint robottozó is földes urai ellenibe lázangó lett volna, sött ellenkezőleg, mint nagy terhet viselő hív és hasznos népe volt Erdélynek. És még is azon egyetlen egy jogát, a képviselőt is elvesztette, kaján kezekre kerültek oklevelei, kiváltságai, s a szánandó nép, csak a robottal és a köz terhekkal maradt! de hisszük tekintetes Karok és Rendek, hogy ha 200 évekkal ezelőtt a kiváltságos osztályok fénykorában méltók voltunk a korona tagjának tekintetni, méltók voltunk követek által a törvényhozásba közvetlen befolyást gyakorolni: mennyivel inkább számolhatunk arra most, midőn a hon polgárság, alkotmányos szabadság és egyenlőség jogait élvezzük, akkor főleg Tekintetes Karok és Rendek, midőn olly kincset keresünk, melly sajátunk vala és amellyet ön vétünkön kívül csak a kajánság rabolt el kezeink közül!

Könyörgünk is tehát a legmélyebb hazafiúi és polgári tisztelettel, miszerént megtekintvén a Tekintetes Karok és Rendek a felidézett törvénycikk nyomán egyfelől azt, miszerént Bánfihunyad már ezelőtt egy pár századdal törvényesen kimondott mezőváros; miszerént ő a képviselőt Erdély hongyűlésein saját követek által gyakorolta és hogy azon szép jogáról ön vétken kívül kellett elesnie; megtekintvén továbbá azt, miszerént városunk emberi emlékezet olta a jelen pillanatig egész Erdélybe kitűnőleg a legsúlyosabb terhet hordozta s hordozza ma is, de megtekintvén különösen Nagyvárad és Kolosvár között a kereskedői vonalba helyezett szerencsés fekvését, jó vidékét, hát nevezetes országos vásárait, mellyek öt az ipar és kereskedés magos fokozatára

juttathatják, akkor főleg, ha Kolosvár szerencsés leend a Kőrös völgyén fel. Bánfihunyadon keresztül béhozható vasuttyához: méltóztassanak a Tekintetes Karok és Rendek a szolgaság fertőjébe elsűjjedt ezen szép jogát városunknak kieszközölni, visszaadni, mi hálás szívvel fogjuk és örök hívséggel fogjuk azt, az egyesült Magyarhonnak megköszönni; és ha a Tekintetes Karok és Rendek, ha ezen törvényes követelésünk méltányoltatni fog, méltóztassanak a Tekintetes Karok és Rendek egy olly bizottmányt nevezni ki számunkra, melly városunknak a jelen idő lelkével minden tekintetben egybeférő belszerkezetet készíttessen, hogy így annyi küzdsés, annyi szenvedés, annyi sötét századok utánn, jöjjön fel számunkra is világosság napja, olly hosszas és kínos rabság utánn, nyillyon meg előttünk is az alkotmányos élet ösvényne, hogy élvezhessük mi is súllyos terheink a közállomány javadalmait.

Melly jogos kívánataink tisztelet tellyes beadása mellett ernyedetlen polgári hívséggel öröklünk

A tekintetes Karoknak és Rendeknek

Stimate Stări și Ordine!

Cine n-a auzit, cine nu a citit și cine nu știe despre cele mai mari evenimente politice sau despre întâmplările care, cu viteza fulgerului, s-au petrecut în lume, la Paris și Viena, iar, de acolo, peste piscurile Carpaților, au ajuns pe tărâmurile îmbelșugate ale Ungariei ca și pe câmpiile fermecătoare ale Transilvaniei: cine este atât de buimac și de nesăbuit și cine nu ar ști că spiritul reformei și al libertății constituționale a străbătut ca fulgerul întreaga Europă, pentru ca, din amorțeala lungului somn de 18 secole și jumătate, să aducă pentru popoare și națiuni o nouă zi și o nouă viață!

Cine nu știe că absolutismul agonizează în ultimele sale ore de declin, că libertatea presei, progresul moral și industrial, în abisul lăncezitor al închisorii, au scuturat lanțurile de pe minte și suflet, astfel că mintea, inima și sufletul s-au putut înălța spre soare, devenind libere, pentru ca oamenii și națiunile să poată da constituții și să poată chema la responsabilitate guvernele care veghează asupra lor; și cine nu știe că s-au împlinit cuvintele Scripturii, astfel că nu numai popoarele și națiunile, ci tocmă regii și domnitorii tânjesc după toate acestea!!!

Stimate Stări și Ordine, dacă ne întrebăm privitor la această salutară și măreață operă a schimbării, oare nu se bazează ea pe fuziune, oare nu pe unitatea puterilor morale și spirituale? Oare nu pe comunitatea de interese?

Oceanul, care înconjoară lumea, s-a format din picături, iar grădinile suspendate din Babilon, pe lângă forțe unite, s-au ridicat din miliarde de cărămizi și fire de praf, devenind astfel o minune a lumii; cine s-ar putea îndoi de faptul că brațele unite înseamnă mai multă putere, iar cu aceasta națiunile și popoare se pot face mai fericite?

Stimate Stări și Ordine, noi, comunitatea din Huedin, de cel puțin două secole, niciodată nu ne-am bucurat de drepturile naturale și omenești, aceasta cu toate că viața nu ne-a fost altceva decât o închisoare, o casă a plângerii, iar, între pereții ei întunecoși și putrezi, cu gâtul plecat de robie și cu trupul împilat, am învățat să ducem lipsă după

bunul plac al claselor privilegiate: în sfera clasei unor asemenea oameni nu a putut ajunge o existență materială și spirituală mai bună, la noi cei care, de cele mai multe ori fiind pe mâna unor moșieri străini, am fost, de regulă, orice altceva numai nu oameni: și aceasta acum când plângerea, ascultarea, încrederea și razele speranței ard peste toate fețele celor asupriți; acum când adevărul și neînchinarea înconjoară scaunul regal, recurgem la onoratele Stări și Ordine, căci de multe ori am jipat de durere, dar de fiecare dată fără folos; un spirit tainic însă ni s-a trezit în piept, o firavă rază de speranță în mai bine a fulgerat, de mai multe ori, în sufletele noastre pentru ca suferința îndelungată să fie înlocuită cu existența mai bună de odinioară, iar sclavia de libertate. Vine vremea când egalitatea și iubirea frățească vor răvăși zidurile despărțitoare, iar spiritul veacului va dovedi, prin fapte, că și țărănul sărac este om și cetățean, căruia i se cuvin drepturi și deasupra sorții căruia tot aceeași Providență veghează la fel ca și în cazul regilor și a sftenicilor lor; iar acest spirit nu a înșelat, ridicându-se din piepturile a milioane de asupriți și, după cum viforul a vâjâit peste Europa, a ajuns și la noi, a arborat drapelul libertății și al egalității, nimicind rămășițele detestabile ale perioadei Doja, declarând astfel că nu este stăpân, că nu poate exista rob, că fiecare este cetățean, iar obligațiile la fel ca și beneficiile sunt comune și numai meritul, respectiv echitatea sunt compatibile cu privilegiile stimei și onoarei.

Onorate Stări și Ordine, nu am apelat, cu cea mai adâncă stimă, pentru deschiderea ușilor închisorilor, nu pentru dezlegarea legăturilor robiei și nici pentru desființarea robotei inumane, nu; căci, privitor la toate acestea, deja spiritul veacului și chiar legea însăși și-a exprimat anatema; noi căutăm doar comoara noastră lepădată, diamantul libertății noastre constituționale, adică reprezentativitatea.

Transilvania a acceptat uniunea și, înainte de a fi știut să obțină aceasta pe cale legală, noi cei 2000 de oameni din Huedin, autentici vorbitori de maghiară, urmând pilda Clujului, am îmbrățișat-o cu căldură; am arborat drapelul păcii, al speranței, al vieții și al morții, simbol al unității patriei, căci, în acest cuvânt „Uniune”, am crezut să găsim tot ceea ce poate fericii un popor și o națiune; am crezut că vom fi liberi constituțional, iar cerința noastră legală nu va fi vorbă spulberată în vânt?!

Edictul 10 din Compillata Constitutio amintește următoarele: *Comunitatea din Huedin, deși este sub iobăgie, dispune de drept de reprezentativitate în Dietă, fiind și purtătoare de multe sarcini publice. Ea este chemată la Dietă prin regaliști comunitatea fiind oppidum:*

Onorate Stări și Ordine, pește acest articol de lege mai sus menționat îndrăznim să ne fundamentăm cererea noastră: tot din literele învechite ale articolului de lege mai sus citat, reiese aceea că Huedinul, încă din anul 1665, deși dispunea de robotă, avea reprezentativitate în dietă, după cum tot același articol de lege dovedește și aceea că, în urmă cu 200 de ani, Huedinul era în Transilvania un adevărat târg și unul dintre acelea care purta o sarcină deosebit de mare, dar apoi, din toate cele ce sunt amintite în legea mai sus citată, comunitatea noastră nu a rămas decât cu simplul nume de oppidum și, cu adevărat, chiar și astăzi, asupra sa au persistat o serie de sarcini comune grele; indiscutabil, el mai dovedește și aceea că libertatea constituțională nu asigură drepturile popoarelor și națiunilor, căci toate acestea dispar în murdăria robiei!

Așa am pățit și noi, onorate Stări și Ordine, căci, în istoria Transilvaniei, nu este nicăieri amintit faptul că Huedinul, să fi fost vreodată necredincios domnitorilor națiunii sau față de patrie, nici măcar atunci când turcii și frământările interne au izbucnit în sânul țării; nu este vreo mențiune că, vreodată, chiar ca și plătitori de robotă, el să se fi răzvrătit împotriva domnilor stăpâni de pământ, dimpotrivă, ca și purtător de sarcină publică mare, populația sa a fost credincioasă și folositoare Transilvaniei. Dar și în aceste condiții, și-a pierdut chiar și acel singur drept, reprezentativitatea, astfel că documentele sale au căzut pe mâini malițioase, iar privilegiile sale și lumea demnă de plâns, nu a rămas decât cu robota și cu sarcinile publice ! Dar credeti, onorate Stări și Ordine, că, dacă cu 200 de ani înainte, în perioada de aur a claselor privilegiate, am fost demni să privim spre membrii coroanei, am fost demni să exercităm o influență directă prin deputații noștri în Dietă, cu atât mai mult putem conta acum pe aceasta, mai ales că ne bucurăm de cetățenia patriei, de libertate constituțională și de egalitate în drepturi; de aceea, mai cu seamă acum, onorate Stări și Ordine, căutăm o asemenea comoară care a fost a noastră și pe care, fără o vină care să ne aparțină, doar răutatea ne-a furat-o din mâinile noastre !

Ne rugăm deci, cu cea mai adâncă credincioșie patriotică și stimă cetățenească, ca după ce onoratele Stări și Ordine au găsit în articolul de lege mai sus citat, pe de-o parte aceea că Huedinul, cu câteva secole înainte, a fost declarat legal târg, iar, pe de-alta, faptul că el a exercitat reprezentativitatea în dieta Transilvaniei prin proprii ei deputați, dar și-a pierdut acel frumos drept, fără vina sa, privind mai departe și aceea că orașul nostru, începând cu foarte mult timp în urmă și până în clipa de față, a purtat în întreaga Transilvanie sarcini publice deosebit de mari și poartă încă. Privind apoi, în mod deosebit, la așezarea sa norocoasă, pe linia comercială între Oradea și Cluj, la ținutul său bun, la însemnătatea târgurilor de țară care îl propulsează pe înalte trepte ale comerțului și industriei și, mai cu seamă, în condițiile în care Clujul este norocos cu valea Körös, de-a lungul Huedinului, trece calea ferată. Onorate Stări și Ordine, învredniciți a mijloci redarea, pentru orașul nostru, a acelui frumos drept, scufundat în mlaștina robiei, iar noi, cu inimă recunoscătoare și cu veșnică grațitudine vom mulțumi patriei maghiare unite. Iar dacă onoratele Stări și Ordine vor aprecia această cerere legală a noastră, să învrednicească atunci să ne numească o asemenea comisie care, pentru orașul nostru, în spiritul vremii actuale, să pregătească în toate privințele o structură internă corespunzătoare pentru ca, după secole de atâta luptă, suferință și întunerici să vină și peste noi lumina zilei, iar, după o sclavie atât de chinuitoare, să se deschidă și înaintea noastră calea vieții constituționale, ca să ne bucurăm și noi de beneficiul purtării deopotrivă a sarcinilor publice.

Pe lângă înaintarea cererii noastre legale, cu profundă stimă și neobosită credincioșie cetățenească ne eternizăm umilii supuși ai onoratelor Stări și Ordine.

Comunitatea din Huedin
alázatos szolgái
a bánfihunyadi közönség.

Mihai Viteazul, [sfârșitul lunii iunie] 1848

Méltóságos Fő Király Bíró Úr!

A tiszta colonicaturákon feküdt úrbéri tartozásoknak a folyó hónap 18^{kától} kezdőleg lett megszűnése ezen n[emes] székben Alsó és Felső Szentmihályfalva helységekben is kihirdetve, különbféle bujtogatások nyomán azon törvénytelen vakmerőség történt, hogy az említett helységekben létező szabad székely örökségeimet, curialis és allodialis telkeimet, földeimet használó contractualis haszonbéreseim illetén kétségtelen s a helységbeliek által is bebizonyítható tiszta tulajdonaimat, létező haszonbéres köteleveik ellenére is, elsajátítani akarván, az azok után contractus szerint kötelezett tartozásaikat egy átalában megtagadták, sőt oda vitték a dolgot, hogy udvari cselédeim is nagy részint az engedelmességet felmondták, és így ezen említett jószágomban a gazdaság folytatását megakasztották és lehetetlenné tették.

Minthogy pedig a rendnek, a tulajdon használhatóságának több birtokos társaimra nézve is egyaránt közös felháborítását, úgy az erre felhasznált bujtogatást a közigazgatásnak elnéznie nem szabad, sőt köteles mindenkit igaz és törvényes vagyoni háborítatlan használatában megtartani, könyörgök alázatosan a mlts. fő király bíró úrnak, méltóztassék oly rendelést tenni, hogy a bujtogatók megzaboláztassanak, a hasonló merények meggátoltassanak, az elcsábított népnek a dolog valódi és voltaképpeni állása hatáson és erélyesen megmagyaráztassék, és vakmerő contractualistáim, kik székely örökségeimet, curialis allodiális helyeimet elsajátítani akarják, contractus szerinti tartozásaik úgy conventionatusaim szolgálataik teljesítésére reá szoríttassanak, -/ mely illető köteleveket a kinevezendő biztos urak előtt Alsó szentmihályfalvi gazdatisztem bemutatandja/.

Illetén kérésem annyival törvényesebb, mivel mint tény még csak is annyi áll, hogy a tiszta úrbériségek utáni tartozások szüntettek meg, de a székely örökséget és allodiumot s az azok utáni tartozásokat érdekelhető bárminő törvény is még sem Ő Felségétől megerősítve, sem pedig annál kevésbbé életbe léptetve nincs, azon elv pedig áll, és állnia is kell, hogy mindenki tulajdonának szentnek kell lenni, és hogy a közhatalóságnak e tekintetben mindenkit pártfogolnia kell.

Kedvező határozást és intézkedést várva nagy tisztelettel vagyok
a Méltóságos Fő Király Bíró Úr

alázatos szolgálja

Nagy Elek

Alsó és Felső szentmihályfalvi birtokos

Mărite Domn Prim Jude Regesc!

Și în localitățile Sânmihaiul de Jos și de Sus al acestui nobil comitat s-a publicat încetarea, cu data de 18 a lunii curente, a obligațiilor urbariale situate pe colonicaturi.

Totuși, în urma diferitelor instigații, arendașii mei – în ciuda scrisorilor contractuale – au vrut să pună stăpânire pe moștenirea mea secuiască liberă, pe sesiile și pământurile mele curiale și alodiale, pe care le foloseau.

Mai mult, au refuzat îndeplinirea tuturor obligațiilor prevăzute în contract. Lucrurile au mers până acolo, încât și majoritatea servitorilor mei de curte au refuzat să mi se mai supună, împiedicând și făcând imposibil mersul gospodăriei de pe amintita mea proprietate.

Administrația nu poate să admită destrămarea ordinii și împiedicarea folosirii proprietăților – situație care îi periclitează pe mai mulți concetățeni ai mei, proprietari – nici instigarea la asemenea tentative; mai mult, are obligația să-i mențină pe toți [proprietari] în posesia averii lor drepte și legale.

Motiv pentru care mă adresez Domniei Tale, Mărite prim jude regesc, să dați un asemenea ordin, prin care instigatorii să fie înfrânați și tentativele similare să fie împiedicate, iar poporului ademenit să i se explice, eficace și energic, starea adevărată și reală a lucrurilor. Iar contractualiștii mei îndrăzneți, care vor să-și însușească moștenirile mele secuiești și locurile mele alodiale să fie obligați la îndeplinirea serviciilor prevăzute în contract; servitorii mei să fie readuși la lucru.

Scrisoarea contractuală în cauză va fi prezentată domnilor comisari, ce urmează să fie desemnați de către administratorul meu din Sânmihaiul de Jos.

Această rugămintă, este cu atât mai legală, cu cât, de fapt până acuma, s-au desființat doar obligațiile urbariale. Nici o lege referitoare la obligațiile privind moștenirea secuiască și [proprietatea] alodială nu a fost sancționată de Maiestatea Sa, cu atât mai mult nu a intrat în vigoare.

Există și trebuie să existe principiul sfințeniei proprietății, iar jurisdicțiile trebuie să-i sprijine pe toți [proprietarii] în acest sens.

Rămân în așteptarea unei rezoluții și măsuri favorabile, al domnului prim jude regesc.

serv umil
Nagy Elek

Proprietar din Sânmihaiul de Jos și de Sus

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. G.P., nr. 9.050 /1848.

208

[Someșul Rece, sfârșitul lunii iunie], 1848

Felséges Herceg és Nádorunk!
Legkegyelmesebb urunk és
Tekintetes nemes Hongyülés!

A nemes Kolos megyei gyalai fiscusos jószághoz tartozó Hidegszamos helységünk határán majorság erdők külön, szabad falusi erdők ujra külön voltak. Helységünk határa

felhathatatlan magos kösziklából, erdős helyekből áll, hol csak kecskék legelhetnek. honnan a szarvasmarhák ha nehezen felhatnak is, lehullanak, szántó földünk, kaszállónk nagyon kevés van, helységünk nagyságát tekintve majd semmi, életünket egyedül az erdő dús helyekenni erdőlésből tápláltuk, és abba minket senki se háborított egész addig, míg egy Pénzes nevű tisztartónak keze alá nem juttattunk, a ki is szabadon használt erdönket, mely vagyon a Meleg Szamos Lá Peréu Krucsi kezdve Vale Kolibiig nyúlva és a gyalai határtól kezdve a Nagy Riska folyóig, mely határos Sztolnával, Kis Fenessel és Hideg Havassal, elfoglalta, mikbe csak is a legeltetés maradt meg, a rengeteg erdőkbe fát ingyen tellyességgel nem vághatunk, helységünkbe udvari telek egy se volt, még is a Bajkán Szimion telke elvételődött és fogadóvá változtatódott, a vizek között Hándra Siliptől 4 szekér szénára való, a vizen túl La Misestyo, Gugure Stéfántól két szénára való vétetett el, mi a közönségre nézve káros hatású; így mű kösziklákon lakva érces hegyekkel tellyes határunkon, mely regényes tekintetű ugyan, de nekünk kevés táplálékot adó, ha az erdőléstől elrekesztetünk, végső nyomorúságra, inségre és éhel halásra jutunk.

S mivel az 1.769^{beli} erdélyi úrbéri cikkek azokat megerősítő 1.791^{beli} 26^{ik} 27^{ik} törvénycikkek 1.847/8^{beli} magyarhoni törvénycikkek értelmében, melyek a Hármass Törvénykönyv 1° r. 85^{ik} címjén alapulnak világosan rendelik, hogy egy helységet is a maga régi használati jogából kirekeszteni nem lehet, és azon kérdés hogy egy vagy több helységek épségbe állandólag fennmaradása mi módon eszközöltessék, méltán szorgos tárgyalás alá tartozó, ezért

Instálunk a legmélyebb alázatossággal felséged és a tekintetes nemes hongyülés nagy kegyelmességek előtt, hogy szomorú helyzetünket szánakodó irgalommal tekintve, vissza helyhezetni, ha lehetséges elvétetett helyeinket is vissza adadni rendeleni legkegyelmesebben méltóztassanak, a legmélyebb tisztelettel lévén

Felségednek és a Tekintetes nemes hongyülésnek

alázatos szolgálai
hidegszamosi bíró Petrisor Styéfán
esküdtek: Bajka Prackup
Timbuk Dumitru
Petrisor Makove magok és
egész helységök részéről

Înalte Principe și Palatin,
Prea grațiosul nostru domn și
Respectabilă, nobilă Dietă!

În hotarul localității noastre, Someșul Rece, aparținătoare fiscoiului de la Gilău, din nobilul comitat al Clujului, au existat separat păduri alodiale și separat păduri libere sătești.

Hotarul este constituit din vârfuri stâncoase greu de urcat și din locuri păduroase, unde pot pășuna doar caprele și unde vitele, chiar dacă reușesc să se urce, cad înapoi. Pământ arabil și pășune – raportat la dimensiunea satului – mai nimica.

Până acum, am trăit din pădurile noastre bogate [în folosința cărora] nu ne-a deranjat nimeni. Dar acum, am ajuns sub mâna unui dregător, numit Pénczes, care a ocupat pădurea noastră folosită în mod liber și care se extindea în partea Someșului Cald de la Pârâul Crucii până în Valea Colibii și de la hotarul Gilăului până la râul Râșca Mare, învecinat cu Stolna, Finișel și Muntele Rece.

În aceste păduri, putem doar pășuna, însă nu ne putem tăia lemne pe gratis.

Deși în localitatea noastră nu a existat nici o sesie de curte [domenială], totuși sesia lui Simion Baican a fost luată și transformată într-un han, lui Filip Handra – care stă între ape – i s-a luat o pășune [corespunzătoare] a 4 căruțe de fân, iar lui Ștefan Gugure – care stă dincolo de apă, pe un loc numit La Mișeștio – o pășune [echivalentă] cu 2 căruțe de fân.

Acest lucru are un impact vătămător asupra locuitorilor de aici.

În asemenea condiții, noi care trăim pe vârfuri stâncoase și suntem înconjurați de hotare muntoase pline de minerale, care, ce-i drept, constituie un peisaj splendid, dar nu ne prea poate hrăni, vom ajunge la ananghie și la moarte prin înfometare, dacă ni se va interzice folosirea pădurilor.

Întrucât legea urbarială transilvăneană din 1769 și legile 26, 27 din 1791, întăritoare ale acesteia, precum și legile anilor 1847/48 din Ungaria – toate bazate pe articolul 85 din prima parte a Tripartitumului – prevăd clar că nici o localitate nu poate fi exclusă de la drepturile ei vechi de folosință și, întrucât modalitatea menținerii în nevătămare a uneia sau a mai multor localități necesită, neapărat, o dezbateră urgentă și riguroasă; pentru aceasta ne adresăm cu cea mai umilă stimă Majestății Tale și respectabililor domni din onorata Dietă, pentru a lua la cunoștință cu îndurare situația noastră tristă. Vă rugăm deci, să binevoiți a ne reda libertatea folosirii pădurilor și dacă e posibil, să dispuneți și restituirea sesiilor noastre ocupate [în mod abuziv]. (1)

Rămânem ai Maiestății Tale și ai onoratei Diete

servi umili

Ștefan Petrișor, jude din Someșul Rece

Jurați: Precup Baican

Dumitru Timbuc

Petrișor Macovei – în numele lor

și a întregii localități

Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX. 22. fasc. 2 A., nr. 183 p.

1. Plângeri cu caracter similar:

- a. Luna de Sus [sfârșitul lunii iunie, 1848]. Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX. 22. Fasc. 2A; nr. 183. n.
- b. Stolna [sfârșitul lunii iunie, 1848]. Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX. 22. Fasc. 2A; nr. 183. o.
- c. Agârbiciu [sfârșitul lunii iunie, 1848]. Original. M.O.L. Budapesta. Fond. N. 70. Lad. XX. 22. Fasc. 2A; nr. 183. m.

Șercaia, [sfârșit de iunie – început de iulie] 1848

Excellentiás, Főméltóságú és Tekintetes Kir[ályi] Rendes Dietalis Karok!

Mi itt Erdélyben, nemes Fogaras vidékén *Sárkány* falvában mint volt fiscalis 70. oláh jobbágyok elnyomattatott állapotunk tárgyában, az illető helyen sokszor panasztunk, de még eddig keservünkre enyhítő és vigasztaló választ oh fájdalom nem nyerhetünk. Azért keservünket ekképpen bátorkodunk benyújtani:

1) Említett falunkban, 70 oláh lakosok léteznünk, kik közül 50-nek az egész sárkányi határon csupán 3 köblös szántója és két szekerecske széna réte vagyon / holott három forduló határ vagyon / és ez is olly rosz helyen, hogy mikor essős idő léend, hátunkon hurcoljuk ki a posványból széna fűvünket. De

2) Közüllünk 20 oláh lakosnak csupán egy házikojok lévén, és szántó vagy kaszáló semmi nem, még is a szolgálatot úgy meg tették mint a más 50.

3) A szász lakosoknak ellenben egy határ fordulóba 20 köblös szántojok, és 10. szekér széna kaszálójok vagyon; másoknak 8. 9. 10. köblös, és 4. 5. szekére valo kaszáló.

4) Mi idegen határról u. m. *Parórol* és *Mundra* nevű faluk hatáiról vagyunk kéntelenek minden esztendőn drága pénzünken szántót és kaszálót venni, míg a kir[ályi] magazinumba a reánk eső porciókat befizethettük, és mikor a sárkányi jobbágy szász közönség valamely fűvet pénzen eladott is, soha pénzünkkel oda nem férhettünk, hanem megvetve elutasítottunk.

5) Különös megjegyzés ez: hogy a besorozó ujjonc zatonákra nézve, jóllehet a szász lakosok 200-an vagynak, és mi oláhok 70-en, és mégis a szászok közül csupán edgy esett katonának, de az oláhok közül három legény.

6) A mi falunknak közönséges vízimalma lévén, 600. reus forint arendába adatott el, mellynek jövedelmét mind eddig az ideig a szász lakosok használták, holott minket a terhek prestatiójába csak nem mint a marhát úgy hajtottak. E mellett nekünk is templomunk vagyon, de az oláh közönségnek semi cassája nincsen, de a szászoknak vagyon, azért mikor valamely költség adándja magát elő u. m.: p. v. templomi reparatio, vagy egyéb, illykor szegény fejünk hová folyamodjunk?, és ha mi is a szászoknak tagtársai lennénk, így elnyomatva olly erőssen magunkat nem ézenők, sőt minden proventusokot (?) szemügyelettel tudánk.

7) *Sárkány* falunak minthogy osztatlan közönséges helye vagyon a mellyből nekünk is elegendő szántó és kaszáló jutna, ezenkívül marhalegelő is elég maradna.

Alázatos főhajtással, de megkeseredett szívvel lélekkel instáljuk Excellenciás, Főméltóságú és a Tekintetes Kir[ályi] Rendes Dietalis Karokot és Főrendeket! méltóztassanak elnyomatott árva sorsunkot megtekinteni, a dolgot investigálttatni, és nekünk is annyit rendeltetni kegyelmesen parancsolni, hogy mi is a természet joga szerént subsistálhassunk. Teremtönket a legnagyobb buzgóságban, ártatlanságban imádjuk, a Főméltóságú nagy érdemű Dietalis Karokot, 1-ső Ferdinand F[elc]s[es] Császárukál és kegyelmes Fejedelmünkkel örökké áldani és érettek könyörögni készek légyünk!

Örökös mélyly tisztelettel maradunk Excellenciás Fő Méltóságú és T[ekinte]tes Dietalis Karoknak!

Könyörgő szegény sárkányi oláh lakosok:

1. Iuon Bábi unitus egyházfiú
2. Josiv Sullyá Disunit egyházfiú
3. Gyorgye Majér Dászkel
4. Gyorgye Bunets Dászkel

A 70. sárkányi oláh lakosok képébe.

Excele[n]te Voastre, Preamărite și Onorate Stări și Ordine Dietale Regale!

În cheștiunea stării împilate a celor 70 de foști iobagi români ai fiscului din satul Șercaia, [aflat] în nobilul comitat Făgăraș, de aici, din Ardeal, am reclamat de mai multe ori la oficiul cuvenit, dar până acum nu am primit vreun răspuns, oh, mângâietor și alinător pentru amărăciunea și durerea noastră. De aceea îndrăznim a vă înfățișa, astfel, măhnirea noastră.

1) În satul nostru sus amintit, suntem 70 de locuitori români, dintre care 50 au în întreaga margine a Șercaiei, [pământ] arabil de numai 3 găleți și fânaț de doar două căruțe mai mici de fân [cu toate că hotarul are [suprafața] a trei întoarceri de căruță], aflate într-un loc atât de dificil, încât atunci când este vreme ploioasă, cărăm cu spinările noastre iarba de fân adunată din băltoacă. Dar,

2) având 20 dintre ai noștri numai o cășcioară și deloc pământ arabil sau de fânaț, și-au efectuat sarcinile așa precum ceilalți 50.

3) Locuitorii sași au în schimb [pământ] arabil de 20 găleți și fânaț pentru 10 căruțe de fân într-un hotar [cu o suprafață] de numai o întoarcere de căruță; alții au [arătoare] de 8, 9, 10 găleți și fânaț pentru 4, 5 căruțe.

4) Noi suntem siliți, în fiecare an, să cumpărăm pe valoroșii noștri bani, [pământ] arabil și de fânaț în hotar străin, respectiv la marginea satelor numite Părau și Mândra, și mai putem plăti la caseria regală, cotele-părți revenite nouă, iar când comunitatea iobagească săsească din Șercaia și-a vândut, contra cost, o oarecare cotă de fân, noi nu am fost niciodată acceptați, ci respinși cu dispreț.

5) O remarcă specială este în legătură cu recrutarea soldaților, anume că, deși locuitorii sași sunt [în număr] de 200, iar noi românii, doar 70, totuși doar unul dintre sași a fost recrutat, în vreme ce, dintre români, au fost trei tineri.

6) Existând în satul nostru o obișnuită moară de apă, ea a fost cedată în arendă pentru 600 de florini renani, venitul ei fiind utilizat, ca și până acum, de către locuitorii sași, pe când noi am fost urgențați în prestarea sarcinilor, precum vitele. Pe lângă aceasta, având și noi biserică, comunitatea românească nu are însă nici o casă [de păstrare], dar sașii au așa ceva, astfel că, atunci când se ivește vreo cheltuială, respectiv, drept motiv, repararea bisericii sau altceva, atunci, lipsiți de sprijin, la cine să apelăm?, iar dacă și noi am fi co-societari ai sașilor, noi ne-am simți atât de puternic asupriți, ba mai mult, am supraveghea cu atenție fiecare venituri.

7) Cum satul Șercaia are un indivizibil loc comun, din care ne-ar reveni și nouă destul [pământ] arabil și de fânaț, în afară de acesta, ar mai rămâne și suficientă pășune. Cu umilă plecăciune, dar cu inima și sufletul amărâte, implorăm Excelențele Voastre, Preamărite și Onorate Stări și Ordine Supreme, să aveți bunătatea a lua în considerare sărăcita și opresata noastră soartă, a investiga acest fapt și să dispuneți cu milostivenie a ni se da nouă de știre, ca și noi să putem supraviețui conform dreptului natural. Îl venerăm pe Creatorul nostru cu cea mai mare pietate și inocență a sa și vom fi oricând gata să binecuvântăm, pe vecie, și să ne rugăm cu matură chibzuință pentru Excelențele Voastre, Prea Vrednice Stări Dietale, pentru Măritul nostru Împărat Ferdinand I-ul și binevoitorul nostru Principe domnitor !

Rămânem cu profundă și veșnică stimă ai Excelențelor Voastre, Preamărite și Onorate Stări Dietale.

Imploratori locuitori români ai Șercaiei:

1. Ion Babi, țârcovnic unit
2. Iosif Suia, țârcovnic neunit
3. George Maier, dascăl
4. George Buneț, dascăl

În numele celor 70 de locuitori români din Șercaia

Original. M.O.L. Budapesta. Fond N. 70. Fasc. 2 A., nr. 241 c., f. 661-662.

INDICE DE LOCALITĂȚI

A

Abrud, or. jud. Alba, XV, XVIII, XXI, XXII, XXXII, XXXV, XXXVI, XXXIX, XL, 81, 82, 156, 157, 160, 164, 219, 221, 255, 257, 262, 264, 266, 268, 269, 270, 271, 312, 313, 326, 365, 367.

Abrudbánya, vezi Abrud.

Abrudfalva, vezi Abrud Sat

Abrud-Sat, înglobat or. Abrud, jud. Alba, XV, XXXII, 156.

Aciuța, com., jud. Arad, 383, 388.

Agârbiciu, com., jud. Sibiu, 401.

Agram, (Croatia), 200, 204.

Aiud, or. jud. Alba, XII, XVIII, XXVIII, XXXIV, XXXV, XXXVI, 80, 81, 82, 83, 108, 111, 208, 233, 254, 255, 256, 257.

Alba Iulia, oraș. jud. Alba, IX, XII, XIII, XVII, XXV, XXIX, 13, 22, 25, 26, 97, 100, 101, 109, 111, 112, 206, 207, 219, 221, 328, 329, 348, 349.

Albac, or., jud. Alba, 158, 162.

Albák, vezi Albac.

Aleșd, s., com. jud. Bihor, 292, 293.

Alibunar, (Voivodina), 177, 180, 280, 281.

Almașul Mare, s., com. jud. Bihor, 293, 294.

Alparét, vezi Olpret (Bobâlna).

Alsószöcske, vezi Sălcuța de Jos.

Alsóvidra, vezi Vidra.

Anina, or., jud. Caraș-Severin, 187, 190.

Apăcă, vezi Apața.

Apatiu, s., com., jud. Cluj, 321, 322.

Apața, s., com., jud. Brașov, 105, 106, 129, 130, 379, 381.

Armășeni, s. com., jud. Harghita, XVII, XXXV, 252, 253.

Atesova, azi Avram Iancu, s., com. jud. Alba, 383, 388.

B

Baciu, s. înglobat or. Săcele, jud. Brașov, XIV, XXXI, 130, 132, 133, 379, 381.

Bátsfalu, **Bácsfalu**, vezi Baciu.

Baia de Criș, loc. jud. Hunedoara, 383, 384, 385, 388, 389, 390.

Baia Mare, mun., jud. Maramureș, 206, 207.

Baia de Arieș, or. jud. Alba, XVII, XXXVI, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 266.

Banatski Karlovac, (Serbia), 179, 180, 281.

Bancu, loc., jud. Harghita, XVII, XXXV, 252, 253.

Banská Stiavnica, (Slovacia) 189, 193.

Barbos, vezi Bărbosul.

Bărbosul, s., com. Ramna, jud. Caraș-Severin, XVI, XXXIII, 197, 198.

Bărboși, s., ingl. com. Săcalu de Câmpie, jud. Mureș, 313, 314.

Bârsa, s., com., jud. Brașov, XIX, XXXVII, 281, 282.

Bánffyhyrad, vezi Huedin

Bárod, vezi Borod.

Becicherecul Mare, s. com. jud. Timiș, 171, 174.

Beclean, s., com., jud. Brașov, 4, 5.

Bécs, vezi Viena.

Bedina, s. înglobat or. Dobraia, jud. Caraș-Severin, 187, 190.

Begesen, vezi Mugeni.

Belgrad, (Serbia), 200, 204.

Berettyóújfalu, (Ungaria), 79, 80

Berlin, (Germania), 365, 367.

Bethlen, vezi Beclean.

Bilak, vezi Domnești.

Biserica Albă, (Voivodina), XIX, XXXVI, 275, 276, 277, 278.

Bistra, s. com., jud. Alba, 158, 159, 162, 163.

Bistrița, mun., jud. Bistrița-Năsăud, XIV, XVIII, XXXII, XXXVI, 152, 153.

Bistritz, vezi Bistrița.

Blaj, or., jud. Alba, XII, XV, XVIII, XXII, XXIX, XXXII, XXXV, XL, 83, 84, 85, 166, 167, 255, 256, 304, 307, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 365, 367.

Bocșa, or., jud. Caraș-Severin, 193, 194, 196, 197, 198.

Bocșa Germană, com. jud. Caraș-Severin, IX, XXV, 8, 194, 196.

Bocșa Română, com., jud. Caraș-Severin, XV, XXXIII, 186, 187, 189, 190, 192, 193, 195.

Bocsig, s., com., jud. Arad, XIX, XXXVII, 283.

Bod, or., jud. Brașov, 378, 380.

Boden, vezi Budiu.

Bogata de Mureș, s., com., jud. Mureș, XIX, XXII, XXXVII, XL, 295, 296, 327, 349, 350.

Boian, com., jud. Cluj, 222, 223, 224, 225, 226, 227.
Boksánbánya, vezi Bocșa Română.
Bonchida, vezi Bontida.
Bontida, s., com., jud. Cluj, XI, XIV, XXVII, XXXII, 57, 153.
Borod, s. com., jud. Bihor, 79, 80.
Borosjenő, vezi Ineu.
Bran, com. jud. Brașov, XIV, XX, XXXI, XXXVIII, 137, 138, 139, 141, 243, 244, 311.
Brașov, mun., jud. Brașov, X, XII, XIII, XIV, XVII, XXI, XXII, XXIII, XXVI, XXVII, XXIX, XXX, XXXI, XXXV, XXXIX, XLI, 21, 22, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 52, 91, 95, 96, 104, 105, 106, 109, 110, 111, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 134, 135, 140, 141, 142, 149, 208, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 311, 312, 334, 335, 336, 342, 376, 377, 378, 382.
Brassó, vezi Brașov.
Brăila, mun. jud. Brăila, XXII, XL, 286, 287, 363, 364.
Brăzești, sat încorp. or. Câmpeni, jud. Alba, 158, 159, 162, 163.
Brebi, s., com., jud. Sălaj, XII, 78, 79.
Bredi, 92.
Brezest, vezi Brăzești.
Bréd, vezi Brebi.
Brenndorf, vezi Bod.
Bucea, s., com. Ciucea, jud. Cluj.
Bucerdea, s., com., jud. Alba, 256.
București, X, XIII, XIX, XX, XXII, XXVI, XXX, XXXVII, XXXVIII, XL, 3, 15, 21, 22, 25, 113, 140, 142, 178, 183, 185, 189, 283, 284, 285, 286, 287, 311, 312, 317, 318, 363.
Budapesta, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXII, XXIII, XXV, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXIX, XLI, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 21, 22, 27, 28, 30, 35, 37, 42, 43, 46, 49, 50, 51, 53, 55, 56, 59, 60, 62, 65, 72, 74, 76, 78, 80, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 96, 97, 99, 100, 101, 103, 106, 107, 108, 113, 114, 115, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 127, 131, 133, 137, 138, 140, 142, 145, 146, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 164, 165, 166, 167, 169, 171, 172, 174, 181, 193, 196, 197, 198, 199, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 222, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 234, 241, 242, 245, 246, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 266, 271, 273, 275, 278, 282, 283, 284, 285, 288, 294, 296, 298, 299, 300, 302,

304, 305, 307, 308, 310, 311, 313, 314, 315, 316, 320, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 330, 334, 335, 343, 345, 347, 348, 356, 362, 364, 368, 370, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 382, 391, 398, 400, 401, 403.

Buia, com., jud. Sibiu, XVI, XXXIV, 227, 228.
Budiu, **Budiu de Câmpie** (azi Papiu Ilarian, s., com., jud. Mureș), XIII, XX, XXX, XXXVIII, 120, 121, 313, 314.
Buteni, s., com., jud. Arad, 281, 282, 283, 361, 362.
Buzău, mun., jud. Buzău, 208, 286, 287.

C

Caransebeș, mun., jud. Caraș-Severin, XV, XXXII, 6, 175, 178.
Carloviț, (Serbia), XXII, XL, 73, 75, 160, 170, 171, 172, 173, 174, 200, 204, 205, 360, 365, 367.
Cărbunari, s. înglobat or. Moldova Nouă, jud. Caraș-Severin, 187, 190.
Câineni, loc. jud. Vâlcea, XXI, XXXIX, 329, 330.
Câmpeni, or., jud. Alba, XV, XVIII, XXII, XXXII, XXXVI, XLI, 156, 157, 158, 159, 161, 162, 163, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 270, 365, 367.
Câmpulung, mun., jud. Argeș, 140, 142, 243, 244.
Cernat, loc., jud. Covasna, XIV, XXII, XXXI, XLI, 124, 125, 126, 127, 132, 133, 376, 377, 378, 379, 381.
Cerneț, s. înglobat mun. Drobeta Turnu Severin, jud. Mehedinți, 183, 185.
Chichinda, 176, 179.
Ciucea, s., com., jud. Cluj, 79, 80.
Ciucsângeorgiu, or. jud. Harghita, XVII, XXXV, 252.
Clopotiva, s., com., jud. Hunedoara, 166.
Cluj, mun., jud. Cluj, IX, X, XII, XIII, XVI, XVII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XXV, XXVI, XXVIII, XXX, XXXIV, XXXVII, XXXVIII, XXXIX, XLI, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 38, 64, 79, 80, 82, 83, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 103, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 147, 206, 207, 218, 219, 220, 222, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 242, 262, 284, 285, 286, 287, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 296, 300, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 350, 361, 364, 368, 373, 374, 375, 393, 394, 395, 396.

Codlea, or., jud. Braşov, 378, 380.
Cojocna, s., com., jud. Cluj, XV, XVIII, XX, XXXII, XXXVI, XXXIX, 165, 166, 273, 274, 275, 325, 326.
Constantinopol, (Turcia), 205.
Coseşti, s. ingl. com. Ilia, jud. Hunedoara, 167, 168.
Coşlard, s., com. jud. Alba, XVI, XXXIII, 207, 208.
Coşlariu, s., com., jud. Alba, 18, 19.
Cozmeni, s., com., jud. Harghita, 52, 53.
Craiova, mun., jud. Dolj, XV, XXXII, 183, 185.
Crizbav, s., com., jud. Braşov, 124, 125, 126, 127, 379, 381.
Csernátfalú, vezi Cernat.
Csernetz, vezi Cernet.
Csiklova, vezi Ciclova.
Csikszentgyörgy, vezi Ciucsângeorgiu.
Csiksomlyó, vezi Şumuleu Ciuc.
Csúcsa, vezi Ciucea.
Cubleşul Someşan, s., com., jud. Cluj, XX, XXXIX, 323.
Curăţele, s., com., jud. Bihor, 383, 388.
Czege, Cége, vezi Țaga.

D

Daia, s., com., jud. Braşov, 44, 46, 48.
Dătăşeni, s., com. Cucu, jud. Mureş, 56.
Dátos, vezi Dătăşeni.
Debrecen, (Ungaria), 289, 291.
Dej, mun., jud. Cluj, 108, 109, 111, 112.
Dejan, s., com., jud. Timiş, 279.
Dellőapát, vezi Apatiu.
Denndorf, vezi Daia.
Detrehem, vezi Tritenii de Sus.
Deva, mun., jud. Hunedoara, XXI, XL, 108, 111, 342, 343, 344, 345, 346, 347.
Décs, vezi Dej.
Déva, vezi Deva.
Dileul Vechi, s., com. Ogra, jud. Mureş, 56.
Dognecea, or. jud. Caraş-Severin, 187, 190, 194, 196.
Domboş, vezi Văleni.
Domneşti, s., com., jud. Cluj, 321, 322.
Dumbrăveni, or., jud. Sibiu, XIII, XXX.

F

Făgăraş, mun., jud. Braşov, X, XII, XIII, XVII, XXVI, XXIX, XXX, XXXV, 4, 5, 33, 110, 112, 246, 247, 248, 249.
Fejérvíz, vezi Râu Alb.
Feldioara, s. com. jud. Braşov, 378, 380.

Felsővidra, vezi Vidra de Sus.
Ferencslak, vezi Văliug.
Finişel, s., com., jud. Cluj, 399, 400.
Fogaras, vezi Făgăraş.
Fogorasch, vezi Făgăraş.
Focşani, mun. jud. Vrancea, 286, 287.
Frata, s., com., jud. Cluj, 157, 161.

G

Galaţi, mun., jud. Galaţi, XXII, XL, 286, 287, 362, 363, 364.
Gârlişte, s., com., jud. Caraş-Severin, XV, XXXIII, 196, 197.
Gerlyste, vezi Gârlişte.
Ghimbav, s., com., jud. Braşov, 378, 380.
Ghimeş, cătun al s. Ghimeş-Făget, jud. Bacău, XVII, XXXV, 254, 255.
Ghirolt, s., com., jud. Cluj, XIX, 294.
Gilău, s.com., jud. Cluj, 398, 399.
Girolt, vezi Ghirolt.
Giurgiu, mun. jud. Giurgiu., 286, 287.
Groß Beeskerek, vezi Becicherecul Marc.
Großenyed, vezi Aiud.
Großchlatten, vezi Abrud.
Gura Văii, s., com., jud. Braşov, 383, 388.

H

Harina, vezi Herina.
Haraklány, vezi Hereclean.
Hateg, or., jud. Hunedoara, XI, XXI, XXVIII, XL, 166, 167, 168, 290, 291, 342, 343, 344.
Hălchiu, s. com., jud. Braşov, 378, 380.
Hălmágel, s., com., jud. Arad, 383, 388.
Hălmagiu, s., com. jud. Arad, XXIII, XL, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391.
Hărman, s., com., jud. Braşov, 379, 381.
Hârşova, or., jud. Constanţa, 286, 287.
Helsdorf, vezi Hălchiu.
Hereclean, s., com., jud. Sălaj, XIV, XXXI, 151.
Herina, s. com., jud. Bistriţa-Năsăud, 321, 322.
Hermannstadt, vezi Sibiu.
Hideghavas, vezi Muntele Rece.
Hidegszamos, vezi Someşul Rece.
Honigberg, vezi Hărman.
Hosszúfalú, vezi Satulung.
Hosszúmacskás, vezi Satulung (jud. Cluj).
Huedin, or. jud. Cluj, XVI, XIX, XXXIII, XXXVII, XL, 79, 80, 206, 292, 391, 392, 393, 394, 395, 396.

Hunedoara, mun., jud. Hunedoara, XII, XIV, XV, XXI, XXVIII, XXXII, XL. 154, 155, 218, 220, 347, 348.

I

Iacobenii, s., com. jud. Harghita, XI, XXVIII, 52, 53, 62.

Iași, mun., jud. Iași, 208, 284, 285, 311.

Iclandul Mare, s., com., jud. Mureș, XI, XXII, XXVII, XL. 56, 351, 352, 353, 354, 355.

Iclandul Mic, s., com., jud. Mureș, 56, 353, 355, 356.

Ilva Mare, s., com., jud. Bistrița-Năsăud, 109, 111.

Ineu, or. jud. Arad, XV, XXXIII, 198, 199, 281, 282, 283.

Innsbruck, (Austria), XII, XX, XXIX, XXXVII, 85, 86, 174, 175, 201, 204, 288, 304, 305, 307, 308, 331, 333, 365, 367.

Iustin, s., com., jud. Hunedoara, XI, XXVIII, 64, 65.

J

Jermenovici, (Serbia), 177, 179, 280, 281.

Jibou, s., com., jud. Sălaj, XII, XXVIII, 78.

Jimbar, s., com., Jud. Bistrița-Năsăud, 321.

Jupanek, (Serbia), 359, 360.

Jusztyn, vezi Iustin.

K

Karánsebes, vezi Caransebeș.

Karlsdorf, (Austria), XXXVI, 280.

Karcag, (Ungaria), 79, 80.

Károlylakk, vezi Moldavita.

Káson Jakabfalva, vezi Iacobenii.

Kézdí Vásárhely, vezi Târgu Secuiesc.

Kisújszállás, (Ungaria), 79, 80.

Klopotiva, vezi Clopotiva.

Kolozsvár, vezi Cluj.

Koslár, vezi Coșlariu.

Kozmás, vezi Cozmeni.

Kozsjezd, Kosesd vezi Cosești.

Kötegyán, (Ungaria), IX, XXV, 7.

Kőallya Ohába, vezi Ohaba de Sub Piatră.

Kövend, vezi Plăești.

Köröstopa, vezi Topa de Criș.

Kragujevac, (Serbia), 202, 205.

Krizbach, vezi Crizbav.

Kronstadt, vezi Brașov.

L

La Mișești, (nume de hotar), 399, 400.

Lăpuș, s., com. jud. Maramureș, 218, 220.

Lăsău, s., com., jud. Hunedoara, 345, 346, 347, 348, 349, 350.

Lászó, Laszó, vezi Lăsău.

Lechința, s., com., jud. Mureș, 56, 295, 296.

Lekence, vezi Lechința.

Leschirch, vezi Noerich.

Luduș, or., jud. Mureș, XXI, XXXIX.

Lugoj, mun., jud. Timiș, XI, XII, XV, XXVIII, XXXII, 69, 70, 72, 73, 74, 76, 176, 179.

Lugos, vezi Lugoj.

Luna de Sus, s., com., jud. Cluj, 401.

M

Magyar Köblös, vezi Cubleșul Someșan.

Magyarpeterd, vezi Petrești de Jos.

Maria Schnee, vezi Stinăpări.

Marienburg, vezi Feldioara.

Maros-Ludas, vezi Luduș.

Marosvásárhely, vezi Târgu Mureș.

Măieruș, s., com., jud. Brașov, 378, 380.

Mândra, s., com., jud. Brașov, 4, 5, 379, 381, 401, 402.

Mănerău, s., com., jud. Arad, XL, 281, 282, 361, 362.

Medgyes, vezi Mediaș.

Mediasch, vezi Mediaș.

Mediaș, mun., jud. Sibiu, XVIII, XXXVI, 115, 118, 258, 259, 334, 335.

Miercurea Ciuc, mun., jud. Harghita, 17, 18, 358.

Miercurea Sibiului, s., com., jud. Sibiu, XIV, XXXI, 147, 219, 221.

Mihai Viteazul, s., com., jud. Cluj, XXIII, XLI, 307, 308.

Mihalt, s., com., jud. Alba, X, XII, XVI, XXII, XXVI, XXIX, XXXIII, XLI, 18, 19, 81, 82, 207, 208.

Miluani, s., com., jud. Sălaj, 34.

Milvan, vezi Miluani.

Mitrović, (Serbia), 200, 204.

Mociu, s., com., jud. Cluj, IX, XXV, 14, 56.

Mócs, vezi Mociu.

Moldavita, s. ingl. or. Moldova Nouă, jud. Caraș-Severin, 187, 190.

Moldovabánya, vezi Moldova Nouă.

Moldova Nouă, or. jud. Caraș-Severin, 186, 187, 190.

Moravita, s., com., jud. Timiș, 278.

Muncel, s. ingl. or. Baia de Arieș, jud. Alba, 158, 162.

Muncsel, vezi **Muncel**.
Muntele Rece, s., com., jud. Cluj. 399. 400.
Mühlbach, vezi **Sebeș**.

N

Nagyenyed, vezi **Aiud**.
Nagyfalu, vezi **Nușfalău**.
Nagyikland, vezi **Iclandul Mare**.
Nagyhalmágy, vezi **Hălmagiu**.
Nagyseben, vezi **Sibiu**.
Nagy Somkiút, vezi **Somcuta Mare**.
Nagyszalonta, vezi **Salonta**.
Nagyvárad, vezi **Oradea**.
Nagy Zorlenc, vezi **Zorlentul Mare**.
Napoli, (Italia). 365. 367.
Naszód, vezi **Năsăud**.
Năsăud, or. jud. Bistrița Năsăud. 206. 207.
Neustadt, vezi **Noiștat**.
Neutohan, vezi **Tohanul Nou**.
Nocrich, s., com., jud. Sibiu. XIV. XXXI. 145. 146.
Noiștat, s., com., jud. Brașov. 378. 380.
Novi Sad, (Serbia). XVI. XXXIII. 204. 205. 216. 279.
Nucșoara, s., îngl. com. Sălașu de Sus, jud. Hunedoara. 167. 168.
Nuksora, vezi **Nucșoara**.
Nușfalău, s., com., jud. Sălaj. XI. XXVIII. 63. 64.
Nußbach, vezi **Măieruș**.

O

Ociu, s., com., jud. Hunedoara. 383. 388.
Ocna de Mureș, or., jud. Alba. XXI. XXXIX. 328. 329.
Ocs, vezi **Ociu**.
Odorheiu Secuiesc, mun. jud. Harghita. XI. XX. XXVIII. XXXIX. 17. 18. 59. 60. 61. 62. 108. 111. 112. 324. 336. 339.
Ofsenița, s., com., jud. Timiș. XIX. XXXVII. 280. 281.
Ohaba de sub Piatră, s. îngl. com. Sălașu de Sus, jud. Hunedoara. 168.
Ohaba Sibișel, s. îngl. com. Râu de Mori, jud. Hunedoara. 167. 168.
Ombor, s., com., jud. Cluj. 321. 322.
Oláhbozsán, **Oláhbaksa**, vezi **Bocșa Română**.
Oláh Delő, vezi **Dileul Mic**.
Oláhvásárhely, vezi **Târgușor**.
Olpret, azi **Bobâlna**, s., com., jud. Cluj. IX. XXV. 6. 7.
Orsova, vezi **Orșova Veche**.

Oradea, mun., jud. Bihor. 79. 80. 293. 294. 393. 396.
Oravicabánya, vezi **Oravița**.
Oravița, or. jud. Caraș-Severin. XV. XXXII. XXXIII. 186. 189. 190. 192. 193. 276. 278.
Orăștie, mun. jud. Hunedoara. 168. 219. 221.
Orlat, s., com. jud. Sibiu. 206. 207.
Orșova, or. jud. Mehedinți. 182. 183. 184. 185. 199.
Orșova Veche, or. jud. Mehedinți. XV. XXXII. 182. 183. 185. 203. 360.

P

Panciova, (Serbia). XXII. XL. 178. 181. 280. 360. 361.
Parajd, vezi **Praid**.
Paris, (Franța). 365. 367. 391. 394.
Pâclișa, s., com., jud. Hunedoara. XV. XXXII. 166. 167.
Pârâu, s., com., jud. Brașov. 401. 402.
Perlas, s., com., jud. Timiș. 177. 180. 360. 361.
Petersberg, vezi **Sânpetru**.
Petreștii de Jos, s., com., jud. Cluj. 102.
Petrovaradin, (Serbia). 200. 204.
Peștișu, s. îngl. mun. Hunedoara. 167. 168.
Pesta, vezi **Budapesta**.
Pestes, vezi **Peștișu**.
Pitești, mun., jud. Argeș. 286. 288.
Plăești, s., com., jud. Cluj. XI. XXVII. 57. 59.
Pleșcuța, s., com. jud. Arad. 383. 388.
Poiana Arieșului, s. com. jud. Cluj. XX. XXXVIII. 319. 320.
Poklos, vezi **Pâclișa**.
Polyán, vezi **Poiana Arieșului**.
Ponorel, s. îngl. com. Vidra, jud. Alba. 159. 163.
Praid, s. com., jud. Harghita. 210. 211.
Prejmer, s., com., jud. Brașov. 379. 381.
Püspökladány, (Ungaria). 79. 80.

R

Răpsig, s., com., jud. Arad. XXII. XL. 361. 362..
Răzoare, s., com., jud. Mureș. IX. XXV. 15. 16.
Râmnicu Sărat, mun. jud. Vrancea. 286. 287.
Râșnov, or. jud. Brașov. 378. 380.
Râu Alb, s., com., jud. Hunedoara. XV. XXXII. 167. 168. 169.
Remetea, s., com., jud. Alba. 218. 220.
Repszeg, vezi **Răpsig**.
Reșița, mun. jud. Caraș-Severin. 187. 190. 284. 285.

Richiş, s., com., jud. Sibiu, 335.
Rodbav, s., com., jud. Braşov, 378, 380.
Rosenau, vezi Râşnov.
Roşia Montană, or. jud. Alba, XVIII, XXXVI, 268, 269, 271.
Rothbach, vezi Rodbav.
Rothenthurm, vezi Turnu Roşu.
Ruşor, s. îngl. com. Pui, jud. Hunedoara, 167, 168.

S

Salonta, mun. jud. Bihor, XXII, XLI, 369, 370, 371, 372.
Sasca Montană, s., com., jud. Caraş-Severin, XV, XXXIII, 156, 190, 187, 189, 190, 192.
Sárkány, vezi Şercaia.
Satulung, s., com., jud. Braşov, X, XIV, XVII, XXI, XXVII, XXXI, XXXIX, 40, 41, 42, 105, 129, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 139, 245, 246, 321, 322, 336, 379, 381.
Satu Nou, s., com., jud. Braşov, 124, 125, 126, 127, 379, 381.
Săcălaia, s., com., jud. Cluj, 320, 322.
Săcele, or., Braşov, XIV, XXXI, 148, 149.
Sălciua de Jos, s., com., jud. Cluj, 101, 102.
Săvădisla, s., com., jud. Cluj, 101, 102.
Sângeorgi, s., com., Mureş, XVII, XXXV, 252, 253, 254.
Sânmihai, **azi Mihăileni** s., com., jud. Harghita, 52, 53.
Sânmihai, s., com., jud. Timiş, 176, 177, 178, 179, 180, 181.
Sânmihaiul de Jos şi de Sus, (Alsó és Felső Szentmihályfalva), vezi Mihai Viteazu s., com., jud. Cluj, 397, 398.
Sânmihaiul de Sus, s., com., jud. Cluj, 397, 398.
Sănnicoară, s., com., jud. Cluj, 321, 322.
Sânpetru, s., com., jud. Braşov, 378, 380.
Schäßburg, vezi Sighişoara.
Sebeş, mun. Jud. Alba, XXI, XL, 219, 221, 348, 349.
Segesvár, vezi Sighişoara.
Székelyudvarhely, vezi Odorheiu Secuiesc.
Selişta, s., com. Şoarş, jud. Braşov, 4, 5.
Selmecz, vezi Banská Stiavnica.
Semlin, (Serbia), XV, XXXIII, 183, 185, 199, 200, 203, 204, 206.
Sepsiszentgyörgy, vezi Sfântu Gheorghe.
Serél, vezi Şerel.
Severin, (**Drobeta Turnu Severin**), mun. Jud. Mehedinţi, 287, 288.

Sfântu Gherorghe, mun., jud. Covasna, XIV, XVII, XXXI, XXXV, 148, 149, 249, 252.
Sibişel, s. îngl. com. Râu de Mori, jud. Hunedoara, 167, 168.
Sibiu, mun., jud. Sibiu, IX, X, XII, XIII, XIV, XVI, XVII, XIX, XXI, XXV, XXVI, XXIX, XXXIV, XXXVII, XXXIX, 1, 2, 3, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 33, 34, 39, 40, 108, 113, 114, 120, 121, 123, 206, 207, 208, 212, 213, 214, 218, 219, 220, 221, 228, 231, 232, 234, 240, 241, 288, 289, 296, 297, 298, 300, 302, 304, 307, 313, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 374.
Sibor, vezi Jibou.
Sieben Dörfen, vezi Şapte Sate.
Sighetul Marmăţiei, mun., jud. Maramureş, XXII, XL, 358, 359.
Sighişoara, mun. jud. Mureş, IX, XI, XIV, XXI, XXV, XXVII, XXXI, XL, 4, 5, 16, 42, 43, 46, 47, 48, 52, 143, 144, 335, 341, 342.
Silistra, (Bulgaria), 286, 287.
Silvaşul de Câmpie, s., com. Jud. Bistriţa-Năsăud, XXII, XLI, 375, 376.
Sirmia, (Croatia), 203.
Slatina, mun., jud. Olt, 286, 287.
Sojmos, vezi Şoimuş.
Someşul Rece, s., com., jud. Cluj, XXIII, XLI, 398, 399, 400.
Someş-Uilac, s. com., jud. Maramureş, 92.
Stajer, vezi Anina.
Stâna, X, XXVI.
Stinăpari, s., com., jud. Caraş-Severin, 187, 190.
Stolna, s., com., jud. Cluj, 399, 400, 401.
Strugureni, s., com., jud. Cluj, 321, 322.
Suceag, s., com., jud. Cluj, 292, 293.
Sviniţa, (Serbia), 182, 184.
Szalonta, vezi Salonta.
Szamosújlak, vezi Someş-Uilac.
Szászskabánya, vezi Sasca Montană.
Szászsebes, vezi Sebeş.
Szászújfalu, vezi Satu Nou.
Szászsombor, vezi Zimbor.
Szeged, (Ungaria), XVII, XIX, XXXVII, 15, 70, 71, 289, 291, 299, 300, 303.
Székulái, vezi Săcălaia.
Szeligstadt, vezi Selişta.
Szentlászló, (Tordaszentlászló), vezi Săvădisla.
Szentmárton, (Ungaria), 79, 80.
Szentmihály, vezi Sânmihai.
Szentmiklós, vezi Sănnicoară.
Szerdahely, vezi Miercurea Sibiului.
Szérlak, vezi Cărbunari.

Szilágynagyfalu, vezi Nușfalău.

Szolnok, (Ungaria), 79, 80.

Szucság, vezi Suceag.

S

Șapte Sate, s., com. Jud. Brașov, XIII, XIV, XXII, XXX, XXXI, XLI, 376, 377, 378.

Șard, s., com., jud. Alba, 157, 158, 161, 162, 257.

Șercaia, s., com., jud. Brașov, XXIII, XLI, 401, 402, 403.

Șerel, s. îngl. com. Pui, jud. Hunedoara, 167, 168.

Șoimuș, s., com., jud. Sălaj, XI, XXVII, 53, 54.

Șomcuta Mare, s., com., jud. Maramureș, XI, XIII, XXVII, XXX, 55, 107.

Șumuleu, s. îngl. mun. Miercurea Ciuc, XI, XVII, XXII, XXVII, XXXV, XI., 52, 53, 109, 111, 112, 254, 255, 356, 357, 358.

T

Tatrang, vezi Tărlungeni.

Tatrany, vezi Tătărani.

Tartlau, vezi Prejmer.

Tălagiu, s., jud. Arad, 383, 388.

Tărlungeni, s., com., jud. Brașov, 379, 381.

Tătărani, s., com. jud. Brașov, 379, 381.

Tărgoviște, mun., jud. Dâmbovița, 286, 287.

Târgu Mureș, mun. jud. Mureș, X, XVII, XXI, XXVI, XXVII, XXXV, XXXIX, 35, 37, 52, 53, 109, 111, 250, 251, 336, 337, 338, 339, 340, 341.

Târgu Secuiesc, mun., jud. Covasna, XI, XIV, XXVIII, 62, 63, 109, 111, 112, 149, 150.

Târgușor, s., com. jud. Cluj, 321, 322.

Teașc-Checheș-Nearb, azi s. Stăna, jud. Satu Mare, 34.

Teiu, s., com., jud. Hunedoara, XXI, XL., 345, 346, 347.

Tekia, (Serbia), 182, 184.

Telegd, vezi Tileagd.

Temesvár, vezi Timișoara.

Temeswar, vezi Timișoara.

Thorenburg, vezi Turda.

Thurn, vezi Turnu.

Tileagd, s., com., jud. Bihor, 79, 80, 293, 294.

Timișoara, mun. jud. Timiș, IX, XI, XV, XVIII, XIX, XXV, 5, 6, 65, 66, 67, 69, 71, 73, 75, 169, 172, 176, 177, 179, 180, 275, 277, 278, 279, 280, 281, 359.

Tofalău, (cătun al satului Cotuș), jud. Mureș, 250, 252.

Tohanul Nou, s., com., jud. Brașov, XIV, XXXI, 137, 138, 379, 381.

Topa de Criș, s., com., jud. Bihor, XIX, XXXVII, 289, 291.

Torda, vezi Turda.

Torockó, vezi Remetea.

Törökszentmiklós, (Ungaria), 79, 80.

Törzburg, vezi Bran.

Triteni de Sus, s., com. jud. Cluj, XIII, 101, 102.

Turcheș, s., com., jud. Brașov, XIV, XXXI, 124, 125, 126, 127, 130, 132, 133, 137, 139, 379, 381.

Turda, or. jud. Cluj, IX, XI, XIII, XVII, XVIII, XIX, XXII, XXV, XXX, XXXIV, XXXIV, XXXVII, XL, 56, 81, 82, 83, 102, 108, 109, 111, 112, 121, 123, 157, 161.

Turnu, s., com., jud. Mehedinți, 183, 185.

Turnu Roșu, or., jud. Sibiu, XXI, XXXIX, 329, 330.

Turtucaia, (Bulgaria), 286, 287.

Tușnad, or. jud. Harghita, 52, 53.

Tusnád, vezi Tușnad.

Türkös, vezi Turcheș

Tyej, vezi Teiu.

Ț

Țaga, s., com., jud. Cluj, XLI, 374, 375.

U

Udvarhely, vezi Odorhei.

Újgyház, vezi Nocrich.

Uifalău, s., com., jud. Mureș, 321

Uj Tohan, vezi Tohanul Nou.

Ulcium, s., com., jud. Sălaj, XIII, XVI, XXX, XXXIII, 92, 104, 217.

Ujfalu, vezi Satu Nou.

V

Vaidei, s. îngl. com. Romos, jud. Hunedoara, 167, 168.

Vajdej, vezi Vaidei.

Vajdahunyad, vezi Hunedoara.

Văleni, s., com., jud. Brașov, XXVI, 27.

Vârșet, (Serbia), XII, XXVIII, 70, 71, 73, 75, 177, 180, 276, 277, 278.

Velkér, vezi Răzoare.

Veresegyház, vezi Strugureni.

Verespatak, vezi Roșia Montană.

Veseud, s., com., jud. Sibiu, 227, 228.

Vesszöd, vezi Veseud.

Veliko Središte, (Serbia), 279.

Vidin, (Bulgaria), 284, 285, 286, 287.

Vidra, s., com. jud. Alba, XVIII, XXXVI, 271, 272, 273.

Vidra de Sus, azi com Avram Iancu, jud. Alba, 156.

Viena, (Austria), XIX, XXXVII, 66, 67, 86, 116, 119, 133, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 185, 206, 208, 240, 284, 285, 288, 289, 304, 307, 361, 365, 376, 391, 394.

Vlajkovac, (Serbia), 279.

Vlașca, s., com., jud. Giurgiu, 286, 287.

Vlădeni, s. îngl. com. Dumbrăvița, jud. Brașov, 105, 129, 130.

Vulcan, s., com., jud. Brașov, 378, 380.

Văliug, s., com., jud. Caraș-Severin, 187, 190.

W

Weidenbach, vezi Ghimbav.

Weißkirch, vezi Biserica Albă.

Wessenberg, (Austria), 199.

Wolkendorf, vezi Vulcan.

Wracsovgai, (Serbia), 182, 184.

Z

Zalău, mun. jud. Sălaj, XI, XIV, XIX, XXVII, XXXI, XXXVII, 53, 54, 92, 150, 292, 293.

Zarnescht, vezi Zănești.

Zayden, vezi Codlea.

Zărnești, s., com., jud. Brașov, 379, 381.

Zilah, vezi Zalău.

Zimbor, s., com., jud. Sălaj, IX, XXVI, 17, 321, 322.

Zizin, s., com., jud. Brașov, 104, 105, 128, 129, 134, 135, 136, 148, 149, 379, 381.

Zlatna, or. jud. Alba, 263, 265.

Zorlențul Mare, s., com., Jud Caraș-Severin, XV, XXXIII, 186, 189, 190, 192.

A

- Ajtai, Intze János**, locuitor din Abrud, 267, 269, 271.
- Ajtai, Mihály**, locuitor de notar, 338, 341.
- Albrichsfeld, von Johann**, jude primar orașenesc și districtual al Brașovului. XIV. XVII. XXXI. XXXV. 94, 95, 126, 127, 135, 136, 243, 244, 378, 380.
- Alexandrina**, camerista fam. Bibescu, 141, 142.
- Alexandru**, prinț, 202, 205.
- Aloisiu, Vlad**, avocat. XIX. XXXVII. 74, 77, 290, 291.
- Alwil, Capesius**, secretar de tribunal, deputatul sc. Cincu Mare, 242.
- Anan**, locuitor german din Timișoara, 177, 180.
- Andics, Erzsébet**, istoric, 38.
- András, János**, vice-jude primar în Turda, 101, 102.
- Andrási, István**, comisar gubernal, 223, 225.
- Anica**, camerista fam. Bibescu, 141, 142.
- Antal, Imre**, deputat al orașului Târgu Mureș pentru prima Dietă comună de la Pesta, X. XXVI. 35, 36, 37, 38.
- Anton**, cameristul fam. Bibescu, 141, 142.
- Apor, Lázár**, baron, locuitorul cancelarului aulic de la Viena, XII, XXIX.
- Aradi, Pál**, cetățean din Hălmgău, 385, 389.
- Arany, János**, poet maghiar, XXII, XL, 370, 372, 373.
- Aron, Crișan**, jude din Răpsig, 361, 362.
- Aron, Ioachim**, preot gr. cat. din Buia, XVI. XXXIV. 227, 228.
- Arz**, căpitan, IX, X, XXV, 4, 5.
- Ásbóth, Lajos**, maior, căpitanul gărzii cetățenești din Lugoj și Moldova Nouă, 176, 179, 186.
- Asztalos, Péter**, locuitor de prim jude nobiliar din Sighețul Marmăției, XXII, XL, 358, 359.

B

- Babi, Ion**, târcovnic greco-catolic din Șercaia, 402, 403.
- Baciu, Ioan**, învățător din satul Stâna, X, XXVI, 34.
- Baică, Precup**, jurat din Someșul Rece, 399, 400.
- Balás, maior**, XX, XXXVIII, 317.

- Balási, József**, jude regesc al scaunului Ciu, XVII, XXII, XXXV, XL, 254, 255, 281, 282, 357, 358.
- Bandula, Zaharia**, jeler din Tritenii de Sus, 101, 102.
- Banoff, Alexandru**, clonel și adjutant, membru în suita prințului Bibescu, 141, 142.
- Barițu, George**, redactor al *Gazetei de Transilvania* și al *Foii pentru minte, inimă și literatură* din Brașov, XVI, XXXIII, 89, 121, 123, 208.
- Barna, Buța**, locuitor din Silvașul de Câmpie, 375, 376.
- Baththyányi, Lajos**, premier al Ungariei, XII, XVI, XXIX, XXXIV, 87, 88, 229, 230.
- Batzoni, György**, locuitor din Abrud, 267, 269.
- Barth, Mihály**, cetățean din Boian, 222, 225.
- Bălăcean, Constantin**, colonel membru în suita prințului Bibescu, 140, 141, 142.
- Bălcescu, Nicolae**, revoluționar din Muntenia, XIX, XXXVIII, 122, 123, 288.
- Bărboni, Barbu**, negustor de piei din Șerel, 168.
- Bărbuț, Alexandru**, locuitor din Șerel, 167, 168.
- Bărnățiu, Simion**, președintele Comitetului național român de la Sibiu, XVI, XXXIII, 207, 352, 354.
- Bágya, Ferenc**, jude nobiliar al plășii Meteșd, XV, XXXII, 168, 169, 343, 344.
- Bălînt, Elek**, prim vice-comitele comitatului Solnocul de Mijloc, XI, XXVII, XXXI, 54, 78, 79, 151.
- Becski, Gábor**, proprietar din Cubleșul Someșan, 324.
- Bedeus, von Scharberg, Joseph**, politician sas, comisar suprem, 219, 221.
- Beke, Josi**, comandant de companie în regimentul de husari, 81, 82.
- Benkő, Lajos**, 81, 83.
- Benkő, Poli**, 81, 83.
- Benkő, Sándor**, 81, 83.
- Bernáld, János**, 81, 83.
- Béldi, Ferenc**, comite suprem în com. Dăbâca, XI, XIV, XX, XXVII, XXXII, XXXVIII, 154.
- Béldi, György**, conte, vicepreședintele Tezaurariatului de la Sibiu, X, XII, XVI, XXI, XXVI, XXIX, XXXIV, XXXIX, 20, 21, 97, 228, 229, 300, 302, 328.

- Belldovich**, maior, 230, 231.
- Benedek, József**, prim jude nobiliar districtual din comitatul Alba de Jos, XV, XXXII, 156, 157, 161, 257, 263, 265.
- Beniczky, Dénes**, percepător de stat la Tinișoara, 278, 279.
- Benigni, Joseph**, redactor al ziarului *Siebenbürger Bote*, XVII, XXXIV, 231, 232.
- Benkő, Ferenc**, casier în districtul superior al scaunului Mureș, 36, 37.
- Berchtold, B.**, comandant suprem, 178, 181, 215.
- Berde, Mózsá**, comisar regesc gubernial, XVII, XXXIV, 233, 234.
- Berzentzei, László**, deputat de Târgu Mureș la prima Dietă comună de la Pesta, X, XXVI, 35, 36, 37, 38.
- Bethlen, Gábor**, căpitan suprem al distr. Făgăraș, XVII, XXXV, 247, 249, 290, 292.
- Bethlen, János, jr.**, conte, deputat al scaunului Odorhei la Dieta de la Cluj, XI, XXVIII, 59, 60, 290, 292.
- Bethlen, János**, senior, conte, XVI, XIX, XXXIII, XXXIV, XXXVII, 206, 207, 219, 221, 289, 290, 291, 292.
- Bethlen, Károly**, conte, din comitatul Dăbâca, 321, 322.
- Bethlen, Lajos**, conte în Cserhalom, X, XXVII.
- Bethlen, Leopoldné**, soția contelui Bethlen Leopold, 79, 80.
- Bethlen, Olivér**, conte, XII, XXIX, 93.
- Bethlen, Sándor, jr.**, conte, 290, 292.
- Bethlen, Pál**, conte, 290, 292.
- Béldi, Ferenc**, comite suprem al com. Dăbâca, IX, XII, XXV, 18, 19, 57, 319.
- Bezerédy**, 178, 181.
- Bianchi**, companie de infanterie, X, XVII, XXVII, XXXV, 243, 244.
- Bibescu, Ana**, prințesă, 141, 142.
- Bibescu, Alexandrina**, prințesă, 141, 142.
- Bibescu, Constantin**, prinț, 141, 142.
- Bibescu, Elena**, prințesă, 141, 142.
- Bibescu, Gheorghe**, domnitor al Țării Românești, XIII, XIV, XX, XXII, XXX, XXXI, XXXVIII, XL, 121, 123, 140, 141, 285, 311, 312, 363, 364.
- Bibescu, Maria**, soția prințului George Bibescu, 141, 142.
- Bibescu, Maria**, prințesă, 141, 142.
- Bibescu, Pulcheria**, prințesă, 141, 142.
- Bibescu, Zoe**, prințesă, 141, 142.
- Bihari János**, cetățean din Hălmagiu, 385, 389.
- Binder, Joseph**, preot în Cernat, 124, 125.
- Bíró, József**, secretar gubernial, 310, 311.
- Bíró, Miklós**, concepist onorific la Guberniu, 18, 19.
- Blebea, Stan**, cetățean din Cernat, 132, 133.
- Bodia, Vasilie**, locuitor din Apatcu, 321, 322.
- Bodnár, Ferenc**, cetățean din Hălmagiu, 385, 389.
- Bodrogi, György**, prim-jude al Sc. Odorhei, XI, XXVIII, 61, 62.
- Bogdan, Gheorghe**, cleric, 379, 381.
- Bogdan, Iuon**, locuitor din Ielandul Mare, 352, 355.
- Boer, Dumitru**, candidat dietal din Baci, 131, 132, 133.
- Boér, Simon**, vice-coniute al comitatului Turda, 56, 353, 356.
- Bohățel, Alexandru**, avocat, deputat al com. Dăbâca la prima Dietă comună de la Pesta, XIX, XXXVII, 290, 291.
- Boic, Todor**, țaran din Sălciua de Jos, 101, 102.
- Bojan, Iuon**, recrut din Sighișoara, 143, 144.
- Bojincă, Axente**, deputat dietal din Gârliște, 196, 197.
- Bojincă, Damaschin**, locuitor din Gârliște, 196, 197.
- Bojincă, Vasile**, învățător în Gârliște, 196, 197.
- Bolovan, George**, soldat, 4, 5.
- Boncza, Samu**, prim-notar în Plăești, 58.
- Bota, Nicolae**, locuitor din Șard, 157, 158, 160, 161, 162, 164.
- Both, Josef**, cetățean din Hălmagiu, 385, 389.
- Bothos, Samu**, 36, 37.
- Börmches, Friederich**, senator, inspector domenal din Brașov, XIV, XXII, XXXI, XL, 40, 41, 132, 133, 136, 246, 377.
- Bran, Ion**, locuitor din Râșnov, 378, 380.
- Bratovici, Constantin**, preot în Desca, 197, 198.
- Bucheran, Gheorghe**, căpitan din anturajul fam. Bibescu, 141, 142.
- Bunet, George**, învățător din Șercaia, 402, 403.
- Burszan, George**, țaran din Selistat, 4, 5.
- Butean, Farkas**, învățător în Someșu Mare, 107, 108.
- Butsi, Mihály**, prim-jude în comitatul Hnedoara, XXI, XL, 155, 347, 348.
- Butuza, Iuon**, locuitor din Cubleșul Someșan, 323.

C

Călinescu, Ioan, locotenent-colonel din anturajul prințului Bibescu, 141, 142.

Câmpineanu, Ion, revoluționar, membru al guvernului, 122, 123.
Cipariu, Timotei, canonic cancelar greco-catolic la capitulul din Blaj, XIII, XXIX, 99, 100.
Cizmas, George Iosif, soldat, 4, 5.
Clarin Nicolae, localnic din Stâna, X, XXVI, 34.
Conrad, Friedrich, jude regesc în Nocrieh, 146.
Corcheș, Ioan, locuitor din Câmpeni, XVIII, XXXVI, 266.
Corneș, Ion, preot din Răpsig, 361, 362.
Costa, Mihai, locuitor din Bărbosu, 198.
Costache, camerist al fam. Bibescu, 141, 142.
Croner, prim-notar în Bistrița, 261.
Cseh, Imreh, 81, 83.
Cseh, Miklós, supraveghetor din Deva, XXI, XL, 346.
Cserei, Elek, comisar gubernal, 223, 225.
Cserei, Farkas, țaran din Sânmihai, 52, 53.
Cserényi, Dániel, prim-jude din com. Dăbâca, 153, 154.
Csernovics, Péter, conuțe suprem al comitatului Timiș comisarul înputernicit al guvernului ungar în Banat, XV, XVI, XXXII, XXXIII, 215.
Csiki, Lázár, cetățean din Baia de Arieș, 160, 164.
Csintalan, Károly, preot din Ofseñita, XIX, 280, 281.
Csiszei, István, stegar, XVII, XXXV, XXXVII, 252, 253.
Csukás, György, cetățean din Satulung, 134, 135, 136.
Csulay, Lajos, vice-conuțe în districtul Hateg, XI, XXVIII, 65, 342, 343.
Czitlinger, Johan, argăsar din Orăștie, 168.

D

Damaszkin, István, prim-jude în Timișoara, 278, 279.
Danilevsky, colonel, 205.
Dániel, Ödön, prim-jude în Dumbrăveni, XIII, 103.
Dănescu, Simition, locuitor din Cosești, 167, 168.
Dâmboi, caporal, 4, 5.
Dárdai, Béla, 36, 38.
Deák, Ferenc, ministru ungar de justiție, IX, XVI, XXV, XXXIII.
Deák, József, cetățean din Hălmașiu, 385, 389.
Dersi, András, prim notar din Abrud, 267, 269.
Décei, Pál, proprietar din Cubleșul Someșan, 324.
Degenfeld, Ottó, 290, 292.
Dési Sándor, 36, 37.
Détsei, József, cizmar din Zalău, XIV, XXXI.
Dillmont, Mathias von, funcționar al Magistratului brașovean și senator, 124, 125, 130, 134, 135.

Dindár, Antal, prim-jude regal al sc. Arieș, XI, XX, XXVII, XXXVIII, 58.
Diószei, Sámuel, director de poliție în Abrud, 267, 269.
Dobay, von Dobo, colonel, comandantul regimentului II secuiesc de infanterie nr. 74 de la Sf. Gheorghe, XIV, XVII, XXXII, 150.
Doboly, Károly, cetățean din Hălmașiu, XVII, XXXV, 384, 385, 389, 390.
Dobolyi, Sándor, deputat de Târgu Mureș la Dieta de la Cluj, 36, 37.
Dombi, caporal, 81, 82.
Domokos, István, comisar regal gubernal, 223, 225.
Domșa, Ioan, protopop ortodox în comitatul Dăbâca, X, 34.
Don, Miguel, regiment de infanterie, 203.
Dosa, om politic, XVII, XXXV.
Dósa, Elek, baron, 36, 37, 38.
Draga, Ilarie, locuitor din Bârsa, XIX, XXXVII, 281, 282.
Dragomir, Petru, plutonier din Hateg, 166, 167.
Dreichann, locotenent colonel, XIX, XXXVI, 275, 276, 277.
Dreser, Joseph, președinte al sinodului clerului săsesc ardelean, 237, 240.
Duhamel, general, comisar rus în Principate, 122, 123, 141, 142, 285.
Dunca, Paul, concepist la Tezaurariatul din Sibiu, membru al comitetului național român din Sibiu, propus de episcopul Lemeni ca membru în comisia regnicolă de la Pesta, 207.
Dunes, Filip, țaran din Olpret, 6, 7.

E

Eczet, Péter, arendaș din Olpret, IX, XXV, 6, 7.
Eleches, Grigore (Elekes, Gergely), preot gr. cat. din Răzoare, IX, XXV, 15, 16.
Enyedi, József, locuitor din Abrud, 267, 269.
Enyedi, Sebestyén, cetățean din Hălmașiu, 385, 389.
Eötvös, József, ministru ungar al cultelor, IX, XXV, 8.
Eszterházy, Pál, conte, ministru de legătură între guvernul maghiar și Casa de Austria, 290, 291, 304, 307.

F

Fabini, Joseph, syndicus general, 237, 240.
Fabricius, Friedrich, senator orășenesc în Brașov, XXII, XLI, 135, 137, 138, 139, 377.
Fabini, preot în Richiș, 335.

- Farkas, Bandi.** 178, 181.
Farkas, Tamás, locuitor din Abrud, 267, 269.
Fekete, Ödön. 37, 38.
Felmer, Márton, comisar gubernial, 223, 225.
Ferdinand, regiment, 230, 231.
Ferdinand d'Este, arhiduce, 223, 226.
Ferdinand, împărat al Austriei, 86, 178, 180, 237, 240, 306, 309, 352, 354, 402, 403.
Ferenc, Amb, locuitor din Fântânele, 321, 322.
Filip, Ștefan, locuitor din Girolt, 294.
Filkeni, Georg, magistratul orașului și districtului Bistrița, 152, 153.
Finna, István, avocat din Cluj, 165.
Fizi, András, învățător la Boian 224, 225.
Flora, camerista familiei Bibescu, 141, 142.
Florea, Andrei, jude în Gârliște, 196, 197.
Florea, Gheorghe, locuitor din Bărbosu, 198.
Florea, Gruia, locuitor din Bărbosu, 198.
Fodor, Banu, jeler din Tritenii de Sus, 101, 102.
Fodor, Ferenc, jeler din Tritenii de Sus, 101, 102.
Fodor, Iuon, jeler din Tritenii de Sus, 101, 102.
Földvári, Ferenc, comisar regal gubernial, 224, 227.
Franz, Joseph, împărat al Austriei, 236, 239.
Frid, Hers, arendaș de cârciumă în Nușfalău, 63, 64.
Frolinus, Antal, cetățean din Hălmagiu, 385, 389.
Froner, C. F., prim notar în Bistrița, 152, 153.
Fuia, Matei, iobag din Ombor, 321, 322.
Fulea, Moise, director de școală în Sibiu, X, XXVI, 34.
- G**
- Galai, József,** locuitor din Abrud, 267, 269.
Gaspar, Carl, senator în Sighișoara, 342.
Gaszo, Gerasim, iobag din Ombor, 321, 322.
Gaszo, Filip, iobag din Ombor, 321, 322.
Găitan, Nicolae, cetățean din Satulung, 132, 133.
Gábos, Mihály, locuitor din Abrud, 267, 269.
Gál, József, 36, 38.
Gállbrun, Ádám, general, comandantul garnizoanei militare din Cluj, XVII, XXXIV, 230, 231.
Gedeon, feldmareșal, IX, X, XXV, 3, 27.
Gegő, proprietar funciar, IX, XXVI, 17, 321, 322.
Gergely, András, infanterist din Ghimeș, XVII, XXXV, 254, 255.
Giro, János, cetățean din Satulung, 134, 135, 136.
Gliga, Iuon, locuitor din Ielandu Mic, 353, 356.
Godri, Ioan, secretar, candidat dietal, 130, 132, 133.
Golescu, Nicolae, revoluționar, ministru de interne, 122, 123.
- Golescu, Ștefan,** revoluționar muntean, 122, 123, 364.
Gombos, maior, 34, 329.
Gooss, Carl, deputat dietal, X, XI, XXI, XXVII, XL, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 342.
Gödel, secretar, 379, 381.
Gräzenstein, Gustáv, director al oficiului montanistic din Banat, XV, XXXII, 186.
Gräser, Daniel, jude scaună din Mediaș, 258, 259.
Grebișan, Gheorghe, locuitor din Silvașul de Câmpie, 375, 376.
Grois, Gusztáv, jude primar, deputat al or. Cluj la Dieta din Cluj, 290, 292.
Gross, Andits, căpitan, 6.
Grosz, József, locuitor din Abrud, 267, 269.
Groza, Ilia, locuitor din Fântânele, 321, 322.
Grünbühl, von Mayerhofer, locotenent colonel, 205.
Gyergyai, Ferenc, prim-notar, deputat de Cluj la prima Dietă comună de la Pesta, 290, 292.
Gyergyai, Sámuel, secretar tezaurarial la Sibiu, 231, 232.
Györffy, Mihály, director al spitalului Carolina, 98, 99.
- H**
- Halbeș, Ștefan,** locuitor din Ielandul Mare, 352, 353, 355, 356.
Haller, Ignac, conte, XVII, XXXV, 222, 224, 225, 227.
Hamar, István, prim-notar, 247, 249.
Hățegan, Petru, jude în Bărbosu, 197, 198.
Hauptmann, Arz, comandant militar, XXI.
Helduț, Todor, gornic din Muncel, 158, 162.
Helgu, Gheorghe, locuitor din Bărbosu, 198.
Hendrei, Ferenc, prim-jude, 281, 282.
Hermi, József, maistru de mină, 267, 269.
Hiller, maior provizoriu, 176, 179.
Hinterleitner, Carl, recrut din Sighișoara, 143, 144.
Hollaki, Hugo, cetățean din Hălmagiu, 386, 391.
Hönigberger, Friedrich, senator asesor juridic la Brașov, 134, 135, 378.
Hrabovszky, von Hrabova, general de brigadă, 171, 174, 200, 203, 216.
Hofgräfer, deputat din Bistrița, 262.
Hofstüttner, comandant de garnizoană, 6.
Honchard, József, span camerar în Cojocna, XV, XXXII, 165, 166.

Horak, Franz von. general, comandantul cetății Alba Iulia. 100, 101.
Horváth, Albert. prim-jude regesc în Trei Scaune. XI, XIV, XVII, XXVIII, XXXI, XXXV, 148, 149.
Horváth, István. om politic, XVII, XXXV, 36, 37, 38, 250, 251.
Huber, Wilhelm, Christian. consul austriac din Galați. XXII, XL, 363, 364.

I

Iacobescu, Dimitrie. preot în Bocșa. 197, 198.
Iancu, Avram, avocat, cancelist la Tabla Regească din Târgu Mureș. XV, XVIII, XXXII, XXXV, XXXVI, 156, 257, 272, 273.
Ilarian, Papiu Alexandru, revoluționar român din Transilvania. XII, XIII, XX, XXIX, XXX, XXXVIII, 313, 314.
Illyés, István, intendent, XVII, XXXV, 36, 37, 251, 252.
Incze, József, plutonier, XVII, XXXV, 252, 253.
Ioan, camerist al fam. Bibescu. 141, 142.
Ioanescu, Ștefan, locuitor din Bocșa Română, candidat dietal, XV, XXXIII, 193, 194, 195, 196, 197, 198.
Ioanovici, Gheorghe, candidat dietal la Bocșa. XV, XXXIII, 193, 195, 197, 198.
Ioachim, Aron, preot greco-catolic din Buia. XXX.
Incze, Sándor, locuitor din Abrud. 267, 269.
Istvánffy, Alajos, funcționar în Armășeni. 252, 253.
Iszlay, László, secretar gubernial. 10, 11.
Iulie, camerist al fam. Bibescu. 141, 142.

J

Jan, Nicolae, preot ortodox în Alibunar. 179, 180.
Jakab, Lajos, notar suprem în Sc. Odorhei. 59, 60.
Jáni, caporal. 81, 82.
János, Antal, plutonier, XVII, XXXV, 252, 253.
Jánosy, Lajos, cetățean din Baia de Arieș. 160, 164.
Jellacici, ban al Croației. 288.
Jenci, József, 37.
Jent, Jercan, locuitor din Răpsig. 361, 362.
Johann, arhiduce. XVI, XXXII, 202, 204, 205, 206.
Jósika, János, baron. 101, 102.
Jósika, Miklós, conte, reprezentant al nobilimii liberale maghiare din Transilvania. XVI, XXII, XXXIV, XLI, 219, 222, 366, 368.

Juonics, Szinyon, țaran din Sălciua de Jos. 101, 102.
Jovich, colonel în Regimentul I grăniceresc. 121, 123.

K

Karácsonyi, László (Laci), comite suprem ún comitatul Timis. 178, 181.
Karacsai, Sándor, conte, fost vice-conițe și regalist la Dieta de la Cluj. 290, 292.
Karl, Myß, senator. XIX, XXXVII, 381, 382.
Kassa, Vasile, preot greco-catolic din Cubleșul Someșan. 323.
Kágerbauer, József, locuitor din Abrud. 267, 269.
Kálnoki, Dénes, conte, comite suprem al Albei de Sus. 227, 228.
Kállai, János, proprietar din Cubleșul Someșan. 324.
Karafiát, Todor, cetățean din Baia de Arieș. 160, 164.
Kecskeméti, András, jurat din Abrud. 269, 271.
Kelemen, Benjámín, administrator de moșie. XIX, XXXVII, 290, 292.
Kemény, András, baron. 322.
Kemény, Dénes, baron comisar gubernial, deputat al com. Hunedoara. XII, XXVIII.
Kemény, Domokos, baron, comisar gubernial, 290, 292.
Kemény, Farkas, baron, comisar gubernial din Turda. XIX, XXXVII, 83, 349, 350.
Kemény, György, 290, 292.
Kemény, Ignác, baron. 101, 102.
Kemény, István jr., baron, comite suprem al com. Alba de Jos. XVIII, XX, XXXV, XXXVIII, 256, 257, 312, 313.
Kemény, István, baron. XIII, XVII, XXX, 18, 19, 102, 290, 292.
Kemény, Pál, baron. XVII, XXXV, 36, 37, 38.
Kemény, Zsigmond, baron. XXII, XLI, 36, 37, 38, 314, 315, 364, 366.
Ketskeméti, András, locuitor din Abrud. 267, 269.
Kippe, Johann, preot în Satu Nou. 124, 125.
Kiss, colonel. 171, 174.
Knesevich, locotenent. 4, 5.
Knocht, Michael, recrut din Sighișoara. 143, 144.
Koller, Ferenc, căpitan. 224, 227.
Koncz, Lajos, locuitor din Abrud. 267, 268, 269, 271.
Koricsár, István, locuitor din Dejan. 279.
Korsky, Andits, locotenent, maior. 6.

Kossuth, Lajos, ministru ungar de finanțe. IX. XII. XVI. XXI. XXV. XXVIII. XXXIII. XXIX. 213. 215. 300. 327. 328.

Kosztina, Nyiculáj, cetățean din Hălmagiu. 385. 389.

Kovács, Dániel, jude al orașului Târgu Secuiesc. XI. XXVIII. 62.

Kováts, Máté, controlor în Cojocna. 165. 166.

Kozma, Dénes, locuitor din Hălmagiu. 386. 391.

Kozma, István, cetățean din Hălmagiu. 386. 391.

Kozma, Károly, cetățean din Hălmagiu. 386. 391.

Kozma, Pál, comisar gubernial. XV. XVIII. XXI. XXXII. XXXVI. XXXIX. 250. 251. 264. 266. 326.

Kövér, József, administrator de moșie din Hălmagiu. 385. 389. 390.

Kömives, Mihály, jurat sătesc din Săvădisla. 101. 102.

Krauss, József, notar. 342.

Krisztén, János, cetățean din Hălmagiu. 385. 389.

Krix, Antal, paroh din Banatski Karlovac. XIX. XXXVII. 180. 280.

Krüger, Michael, senator și prim-notar. 259.

Kukaljevich, comandant militar. 203.

Kullerér, Ignác, prim-jude nobiliar al conuțatului Torontal. XIX. XXXVI.

L

Landler, Martin, locuitor în Oravița. 193. 198.

Larea, Bucur George, soldat. 4. 5.

Laurian, Treboniu August, profesor, membru al Comitetului național român de la Sibiu. XIX. XXXVII. 289.

Lázár, János, vice-coniute, com. Crasna. 63. 64.

Lázár, János, prim-jude. 338. 341.

Lázár, László, conte. 310. 311.

Lázár, Móric, conte. 321. 322.

Lesch, Márton, locuitor din Boian. 222. 225.

Lemeny, Ioan, episcop greco-catolic de Făgăraș. XIII. XIX. XX. XXIX. XXX. XXXVII. XXXVIII. 219. 221. 290. 291.

Lendvai, István, proprietar din Turda. 102.

Lénárt, Dániel, curator și președinte al comunității de jurați din Târgu Mureș. 338. 341.

Lénárt, Sándor, locuitor din Abrud. 267. 269.

Lepa, Măduț, jurat din Bărbosu. 197. 198.

Ley, Ferdinand, directorul contamanței din Bran. XIV. XXXI. 141. 142.

Losontzi, Lajos, locuitor din Abrud. 267. 269. 271.

Lörincz, Petru, locuitor din Bărbosu. 198.

Lörincze, Trăilă, locuitor din Bărbosu. 198.

Lukáts, József, prim-jude în Deva. XXI. XL. 343. 345.

Lumperdean, Iuon, cetățean din Zimbor. IX. XXVI. 17.

Lupe, Mihai, țaran din Sălciua de Jos. 101. 102.

M

Macovei, Petrișor, jurat. 399. 400.

Macskási, Lajos, prim-jude regesc în Odorheiu Secuiesc. XI. XXVIII. 59.

Maier, George, învățător în Șercaia. 402. 403.

Majthényi, Dani, proprietar din Cubleşul Someșan. 324.

Magdo, Pandi János, cetățean din Satulung. 134. 135. 136.

Magheru, Gheorghe, general. revoluționar din Muntenia. 122. 123. 285.

Makai, Sándor, președinte al comisiei electorale din Bocșa Română. XV. XXXIII. 103. 195.

Manda, cameristă a fam. Bibescu. 141. 142.

Manu, Stoia, 41. 42.

Marian, camerist al fam. Bibescu. 141. 142.

Marcu, Ioan, învățător în Bărbosu. 197. 198.

Marcu, Sofron, preot în Bărbosu. 197. 198.

Marian, Petru, locuitor din Bărbosu. 198.

Marosán, Andrej, țaran din Olpret. 6.7.

Marsinai, locuitor din Bogata de Mureș. XIX. XXII. XXXVII. XL. 350.

Martti, István, cetățean din Turcheș. 131. 133.

Matz, Carl, jude scăunal din Sighișoara. 44. 46.

Mayerhofer, von Grünbühl, consulul Austriei. XVI. XXXIII. 202. 206.

Mărginean, Todor, locuitor din Ielandul Mic. 353. 355.

Mărginean, Gheorghe, recrut din Sighișoara. 143. 144.

Mátéfi, Sándor, comisar regal. 224. 227.

Málycsi, Simon, locuitor de notar în Târgu Secuiesc. 62.

Mätz, Carl Stadtrichter, jude orașenesc în Sighișoara. 144. 145. 342.

Mecseri, stegar. 224. 227.

Melek, Eduard, funcționar fiscal. 336.

Meyer, Johann, medicul prințului Bibescu. 141. 142. 243. 244.

Mészáros, János. 353. 356.

Mészáros, Lázár, ministru ungar de război. XII. XXIX. 93. 171. 174.

Mihály, Gergely, deputat dietal din Cluj. 17. 18.

Mihulescu, Ioan, învățător greco-catolic în Gârliște, 196, 197.

Mikes, János, conte, președintele comisiei de recrutare de la Cluj, XIII, XVII, XXI, XXIX, XXXIV, XXXIX, 97, 98, 230, 231, 233, 234, 326.

Miklós, notar din Cernat XXII, XLI, 377, 378.

Miklos, György, magistrul școlar în Zizin, 104, 105, 128, 129.

Miklos, György, notar în Zizin, 134, 135, 136.

Mikó, Imre, conte, președintele Tezaurariatului din Transilvania, XVI, XXXIII.

Mikó, Mihály, deputat dietal din Cluj, IX, XXVI, 17, 18.

Miski, János, locuitor din Abrud, 267, 269.

Moga, Iosif, notar în Baia de Arieș, XV, XVIII, XX, XXXII, XXXV, XXXVI, XXXVIII, 257, 264, 266, 312.

Moga, Iosif, locuitor din Frata, 157, 158, 161, 162, 163.

Moise, Crișan, preot din Răpsig, 361, 362.

Molnár, Alexander, preot în Crizbav, 124, 125.

Molnár, Carl, preot în Apața, 124, 125.

Moldovan, Ion, locuitor din Ielandu Mare, 351, 354.

Moldovan, Lepedat, locuitor din Silvașul de Câmpie, 375.

Moldovan, Nan, locuitor din Silvașul de Câmpie, 375.

Moldovan, Pavel, locuitor din Sânnicoară, 321, 322.

Moldovan, Samoilă, XIV, XXXI, 151.

Moldovan, Șofron, locuitor din Ielandu Mare, 352, 355.

Moldovan, Todor, locuitor din Ielandu Mare, 351, 354.

Moller, János, locuitor din Oravița, 189, 193.

Muntean, Dănilă, locuitor din Cubleșul Someșan, 323.

Muntean, Ion, locuitor din Cubleșul Someșan, 323.

Murgu, Eftimie, revoluționar bănățean, deputat de Lugoj la Dieta din Pesta, XI, XII, XV, XXVIII, XXXII, 69, 70, 71, 74, 77, 78, 176, 179.

N

Nagy, Elek, proprietar din Sânmihaiul de Sus și de Jos, XXIII, XLI, 397, 398.

Nagy, József, locuitor din Abrud, 267, 269.

Nagy, Paniti József, 36, 37.

Nagy, Károly, prim-jude în Abrud, 266.

Nagy, Lázár, administrator de moșie al lui Wesselényi Miklós, XII, XXVIII, 78, 79, 80.

Nagy, Samu, 36, 37.

Nagy, Sándor, vice-notar la Deva, 345.

Neag, Gruia, locuitor din Vaidei, 167, 168.

Nemegyei, János, consilier, director montanistic și comisar gubernial, XVIII, XXXVI, 264, 266.

Némethy, János, secretar gubernial, XVIII, XXXVI.

Nicolae, Nicul, recrut din Sighișoara, 143, 144.

Nikollich, șef de secție din Ministerul de Interne, 210, 205.

Niculaie, camerist al fam. Bibescu, 141, 142.

Novák, locuitor din Mănerău, 281, 282.

Nugent, Albert, conte, 200, 204

Nyéki, Béla, președintele comisiei de ajutorare din Vârșet, 278, 279.

O

Obrenovich, 202, 205

Obristen, Danilevsky, 201, 202.

Odor, Alexandru, 245.

Odre, Ion, învățător în Turcheș, 131, 132, 133.

Orbány, Musza András, locuitor din Roșia se Secaș, 321, 322.

Orbók, István, comisar regal, 224, 227.

Orbók, Samu, vice-notar în Bontida, 57, 154.

P

Pană, Ion, locuitor din Satulung, XXI, XXXIX, 336.

Pap, Dénes, istoric, 89.

Papfalvi, Constantin, deputat al orașului Hunedoara, XIV, XIX, XXI, XXXII, XXXVII, XL, 155, 290, 291, 347, 348.

Papp, Georgie, locuitor din Răpsig, 361, 362.

Partin, Mihai, fost iobag în Satulung, 105, 129.

Pavel, Gacea, jurat în Bărbosu, 197, 198.

Pál Károly, 36, 37.

Pállfy, Dénes, 290, 292.

Pállfi, Elek, vice-jude regesc în Odorheiul Secuiesc, XI, XXVIII, 59, 60, 290, 292.

Pállfy, János, deputat al scaunului Odorhei în Dieta de la Cluj, 290, 292.

Pállfy, Sándor, asesor jurat în comitatul Alba de Jos, 160, 164.

Pásztóhi, Ferenc, comisar regal, 223, 224, 226.

Persenter, comandant militar, 176, 179.

Perczel, Marci, (Percel Mór), 178. 181. Petrișor, Ștefan, jude în Someșul Rece. 399. 400.

Petrovici, Dumitru, protopop în Lipova. 74. 76.

Pécsi, Ferenc, 269. 271.

Pénzes, funcționar din Someșul Rece. XXIII. XLI. 399. 400.

Perényi, Zsigmond, baron, comisar regal, împutemicit al guvernului ungar în Transilvania. IX. XXV. 13. 14. 20. 97. 228. 229.

Pfersmann, Alois, general, locuitorul comandantului suprem al armatei din Transilvania. X. XIII. XVII. XXVI. XXX. XXXIV. 21. 22. 24. 27. 110. 113. 241. 330.

Pichler, maior, 184. 185.

Pipoș, (Pipoșiu) Ioan, membru al Comitetului național român de la Sibiu XVI. XXXIII.

Piret, Anton, general austriac, comandant suprem al armatei din Banat, XV, XXII, XXXII. XL. 171. 174. 175. 360. 361.

Placsintár, Bálint, arendaș, 322.

Pogány, István, jude nobiliar al plășii Clopotiva. XV. XXXII. 166. 167. 342. 343.

Polgár, Andre, grefier la Administrația generală a scaunului Mureș, 37.

Pop, Alexandru, locuitor din Coșlard. 208. 352. 353. 354. 356.

Pockhy, 147.

Polder, Martin, recrut din Sighișoara. 143. 144.

Pop, Ioan, preot greco-catolic în Budiul de Câmpie. 313.

Pop, Ioan, locuitor din Bogata. 296.

Pop, Leo, căpitan. 122. 123.

Pop, Neagoe, locuitor din Satulung. 245.

Pop, Nicolae, preot ortodox din Boesig. XIX. XXXVII. 283.

Pop, Nicolae, locuitor din Șard. 157. 161. 257.

Pop, Sigismund, XIII. XIX. XXX. XXXVIII. 122. 123. 290. 291.

Popa, Juon, țăran din Sălciua de Jos. 101. 102.

Popa, Vasile, preot în Boeșa. 197. 198.

Popovici, Ioan, scrib tezaurarial. XVI. XXXIV. 227. 228.

Popovici, Petru, preot în Gârliște. 196. 197.

Pöckh, Johann, maior. X. XXVI. 33.

Puchner, Anton, general, comandantul suprem al armatei din Transilvania. IX. XIII. XV. XX. XXV. XXIX. XXXII. XXXVIII. 15. 24. 26. 27. 98. 99. 101. 110. 113. 174. 175. 316.

R

Rad, Gheorghe, locuitor din Iclandu Mare. 352. 354.

Radák, István, baron. 313. 314.

Rat, Todea, locuitor din Silvașul de Câmpie. 375. 376.

Rădulescu, Heliade Ion, revoluționar din Țara Românească. 12. 123. 285.

Ráchtivan, ofiter de miliție în Muntenia. 23. 25.

Rákosi, János, locuitor din Abrud. 267. 269.

Rákosi, János, caporal. 81. 82.

Réz, Samu, comisar regal. 223. 224. 226.

Rhédey, conte. XVII. XXXV. 250. 251.

Reinisch, Ágoston, controlor camerar, administrator montanistic de Abrud. 267. 269.

Rettegi, Ferenc, proprietar din Cubleșul Someșan. 323.

Rettegi, Sándor, proprietar din Cubleșul Someșan. 323.

Ribitzey, János, vice-notar în Deva. 343.

Riebel, Josef, maior. 344.

Rohonczy, comandant militar. 176. 179.

Roman, Feldwebel, locotenent. 4.5.

Roman, Ilie, locuitor din Cubleșul Someșan. 323.

Roman, Todor, țăran din Petreștii de Jos. 102.

Rotar, Onisia, iobag din Ombor. 321. 322.

Rotar, Pavel, iobag din Ombor. 321. 322.

Roth, August, senator, prim-notar din Brașov. 379. 381.

Roth, Elias, deputatul orașului Brașov la Dieta din Cluj. XXIII. XLI. 378. 380. 381. 382.

Roth, Friedrich, arhivarul scaunului Sighișoara. XI. XXVII. 50. 52.

Rosetti, Constantin, revoluționar, comandant al poliției. 122. 123.

Rozina, cameristă a fam. Bibescu. 141. 142.

Rukavina, general. 276. 277.

Rus, Achim, iobag din Ombor. 321. 322.

Rus Toader, locuitor din Sânnicoară. 321. 322.

Rus, Todor, locuitor din Iclandu Mic. 353. 356.

Rusz, Illiá, iobag din Petreștii de Jos. 102.

S

Salaman, Flora, țăran din Olpret. 6. 7.

Salmen, Franz, comitele Universității naționale săsești. IX. XXI. XXV. XXXIX. XL. 2. 49. 50. 51. 334.

Santa, Chifor, locuitor din Iclandu Mare. 351. 354.

Sasu, Drăgan George, soldat. 41.

Sasu, George, cetățean din Satulung. 132. 133.

Sándor, Ferenc, locuitor din Abrud. 267. 269. 271.

Schilbert, guvernanta fam. Bibescu. 141. 142.
Schmidt, profesor din Sibiu. 262. 335.
Schmidt, Imre, locuitor din Oravița 189. 193.
Schobeln, membru al Magistratului din Brașov. 39. 40. 138. 140.
Schott, locotenent. 34.
Schörer, căpitan. 57.
Schuller, profesor din Sibiu. 335.
Schwarz, Johann, senator. 342. 335.
Seiwerth, Andreas, prim-notar. în Sebeș 349.
Seymann, Norbert, locuitor din Oravița. 189. 193.
Sigerus, Karl, notar în Sibiu 2. 49. 50. 51 298. 334.
Simeon, Trifu, locuitor din Bărbosu. 197. 198.
Simonis, Friedrich, prim-notar în Sighișoara. 144. 145.
Simonis, Karl, funcționar fiscal scăunal la Nocrich. 146.
Sindler, Mihály, cetățean din Hălmagiu. 385. 389.
Sivkovich, regiment de infanterie XI. XXVIII.
Splényi, Mihály, baron. 230. 231.
Sporer, Carl, recrut din Sighișoara. 143. 144.
Stanciu, Gheorghe, teolog din Hereclean. XIV. XXXI. 151.
Steiner, 81. 82.
Stoian, Ana, cetățean din Brașov. X. XXVII.
Stoian, Gheorghe Ion, cetățean din Brașov. X. XXVII.
Strauss, Jacob, locuitor de notar în Hunedoara. 155. 347. 348.
Streza, Iosif, soldat. 4.5.
Stuterheim, baron locotenent superior. 40. 41.
Suciu, Petru, teolog din Blaj. XVI. XXXIII. 208.
Suia, Iosif, țărcovnice ortodox în Serecia. 402. 403.
Sumulete, Ștefan, locuitor din Satu Nou. 321. 322.
Susan Urs, locuitor din Bârsa. 282.
Szabó, caporal. XII. XXVIII. 81. 82.
Szabó, István, locuitor din Abrud. 267. 269.
Szabó, József, cetățean din Hălmagiu. 385. 389.
Szotyori, Iosif, cetățean din Baia de Arieș. 160. 164.
Szemere, Bertalan, ministru ungar de interne. IX. XI. XII. XIII. XVI. XVIII. XIX. XX. XXV. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX. XXXIII. XXXV. XXXVI. XXXVII. XXXVIII. 10. 11. 89. 90. 298. 333.
Szentiványi, János. 36. 37.
Szeredai, Benedek. 36. 37.
Szentiványi, György, jude la Sedria orfanală din Trei Scaune. 149. 150.
Székely, István, membru în comunitatea jurată din Abrud. 269. 271.

Székely, Károly, locotenent. 230. 231.
Székely, Károly, locuitor din Abrud. 267. 269.
Székely, Sigmond, vice-jude regesc în scaunul Ciuc. 52. 53.
Szigethi, János, notar în Vlajkovac. 279.
Szigethi, Csehi Samu, medic din Cojocna. XVIII. XXXVI. 274. 275. 325. 326.
Szilágyi, căpitan 81. 83.
Szima, Ádám, cetățean din Hălmagiu. 385. 389.
Szöllösy, Elek, jude nobiliar din Abrud. 157. 161.
Ș
Șaguna, Andrei, episcop ortodox. XIII. XV. XX. XXX. XXXII. XXXVII. 121. 123. 167. 168. 307. 310. 352. 354. 355.
Șoptorean Șilimon, locuitor din Iclandu Mic. 352. 355.
Ștefan, arhiducele palatin. locuitor regal în Ungaria. X. XII. XIX. XX. XXIII. XXVII. XXIX. XXXVII. XXXVIII. XLI. 115. 118. 152. 153. 174. 175. 259. 305.

T

Talaat, Efendi, diplomat otoman, comisarul Porții la București. 285.
Taloș, Licu, tâlhar din Breda. XII. XXIX. 78. 79.
Tamas, Márton, prim-jude în Săvădisla. 101. 102.
Tarsoly, Gergely, secretar la comitetul jandarmereșc din comitatul Turda. XXII. XL. 350.
Tartsai, József, locuitor din Abrud. 267. 269.
Teleki, Domokos, conte, deputat al comitatului Târnava la Dieta ungară. XVI. XXXIV. 219. 221. 290. 292.
Teleki, József, conte, guvernator al Transilvaniei. IX. X. XI. XII. XIII. XVI. XVII. XVIII. XX. XXI. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX. XXXIV. XXXV. XXXVI. XXXVIII. XXXIX. 10. 11. 12. 21. 97. 100. 101. 108. 111. 149. 150. 228. 232. 299. 300. 310. 316.
Teleki, Sámuel, conte, fost comisar regional imperial. 338. 340.
Tell, Cristian, revoluționar muntean. 122. 123. 285.
Teutsch, Daniel Georg, profesor la gimnaziul din Sighișoara, deputat la Dieta din cluj, autorul memoriului din 20 iunie 1848, deputat la Dieta din Pesta. X. XI. XXI. XXVII. XL. 42. 43. 44. 46. 48. 342.

Teutsch, Georg Friedrich, recrut din Sighișoara. 143, 144.

Theodor, Bogdan, locuitor din Abrud. 267, 269.
Tholdalagi, Ferenc, conte, jude suprem regesc al scaunului Mureș. X, XI, XXVI, 35, 36, 37.

Thorozkai, Miklós, conte, comitele suprem al comitatului Turda. IX, XXI, XXII, XXV, XXVII, XXXIX, XL, 56, 327.

Timár, stegar din Boian. 224, 227.

Timbuc, Dumitru, jurat din Someșul Rece. 399, 400.

Timoni, von Casimir, agent, consulul Austriei la București. XIX, XXXVII, 141, 142, 285, 287.

Tivorean, Ilia, locuitor din Girolt. 294.

Toader, Ardelean, locuitor din Răpsig. 361, 362.

Todási, Sándor, cetățean din Hălmagiu. 385, 389.

Todor, camerist al familiei Bibescu. 141, 142.

Todor, Burta, locuitor din Răpsig. 361, 362.

Todorică, Halic, locuitor din Bârsa. 282.

Tolnai Gábor, 36, 37.

Tompas, Ferenc, jude scăunat, comisar în Ciuc-sângeorgiu. XVII, XXXV, 253.

Topler, Antal, deputat de Cojocna. XV, XXXII, 165, 274.

Torma, Jozsef, locuitor din Bonțida. XIV, XXXII, 153, 154.

Tóth, György, locuitor din Abrud. 267, 269.

Tövissy, Gergely, jude nobiliar din Zlatna. 160, 164.

Trandabur, Ion, cetățean din Cernat. 132, 133.

Trausch, Joseph, directorul poliției din Brașov. 335, 379, 381.

Trif, Josef, cetățean din Hălmagiu. 385, 389.

Tsipi, Mihai, vice-jude nobiliar în conutatul Hunedocara. 342, 343.

Tucra, Todor, locuitor din Bârsa. 282.

Tudorache, camerist al fam. Bibescu. 141, 142.

Tulya, Péter, cetățean din Hălmagiu. 385, 389.

U

Ujfalvi, Sándor, cetățean din Topa de Criș. 290, 292.

Urbán, Gyula, proprietar funciar din Mânereu. XV, XXII, XXXIII, XL, 198, 199, 281, 282, 283, 361, 362.

Urs, George, candidat pentru Dieta ungară din Baci. 131, 132.

Űlei, András, locuitor din Ineu. 198, 199.

Űlei, Josef, locuitor din Ineu. 198, 199.

V

Vaida, Gherorghe, locuitor din Ulciug. XVI, XXXIII, 104, 217.

Vay, Miklós, baron, custode al coroanei, comisar plenipotențiar al guvernului ungar în Transilvania. XVI, XVIII, XIX, XX, XXI, XXXIII, XXXIV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII, XXXIX, 89, 90, 206, 207, 211, 217, 218, 219, 220, 254, 289, 290, 291, 292, 298, 299, 304, 314, 315, 333, 334, 373, 374.

Vályi, Károly, 36, 37.

Váradi, Sámuel, locuitor din Abrud. 267, 269.

Veres, Gandi János, cetățean din Satulung. 134, 135, 136.

Verza, Alexie, protopop ortodox din Satulung. 245.

Verza, Ioan, locuitor din Satulung. 245.

Viski, (Wiski) Ferenc, prim jude în districtul superior al comitatului Turda. 56, 353, 356.

Vitkay, comandant de companie în Aiud. 81, 82, 263, 265.

Vitéz, György, locuitor din Abrud. 267, 269.

Vodă, Alexar, locuitor din Iclandu Mare. 352, 355.

Voivod, Gligoraș, jeler din Trittenii de Sus. 101, 102.

Vuia, Igant, protopop de Oravița. 74, 76.

Vukovici, Sabbás (Sebő) comisarul înputernicit al guvernului ungar în Banat. XI, XV, XVIII, XIX, XXVIII, XXXII, XXXIII, XXXVI, XXXVII, 70, 72, 74, 91, 92, 275, 280, 281.

W

Wéér, (Vér) Farkas, conte, comite suprem în comitatul Solnocul Interior. XVI, XXXIV, 206, 219, 222, 290, 292.

Weiß, Johann, deputat de Bistrița în Dieta de la Cluj. 262.

Weißkircher, Carl, senator din Sighișoara. XI, XXVII, 44, 46, 48, 342.

Weismann, Johann, magistrat al scaunului Sebeș. 349.

Wenrich, Michael, jude primar din Sighișoara. XXI, XL, 342.

Wesselényi, Farkas jr., baron. 290, 292.

Wesselényi, Miklós, baron, comite suprem al comitatului Solnocul de Mijloc, înputernicitul guvernului ungar pentru anexarea Partiumului nord-estic la Ungaria. XII, XVI, XIX, XXVIII, XXXIII, XXXXVIII, 79, 80, 207, 314, 315.

Wessenberg, baron, ministru de externe, 203.
Wohnhofer, general-maior, X, XXVII, 40, 41.
Wuchich, comandant militar sârb, XVI, 205, 206.

Z

Zantó, János, prim-notar din Timișoara, 279.
Zámblér, György, jude nobiliar al plășii Bogata de Mureș, 327.
Zech, baron, căpitan de cavalerie la Ilva, 109, 111.

Zeyk, József, deputat al scaunului Arieș la Dieta din Pesta, XVI, XXXIV, 219, 222, 290, 291.
Zeyk, Károly, deputat al comitatului Cluj la dieta de la Pesta, 290, 292.
Ziegler, Johann Daniel, primarul Sibiului, XVII, XXXIV, 114.
Zikes, Friedrich Stephan, recrut din Sighișoara, 143, 144.
Zilahi, József, locuitor din Abrud, 267, 269.
Zinca, camerista fam. Bibescu, 141, 142.
Zopotă, Ion, locuitor din Răpsig, 361, 362.

CUPRINS

Cuvânt-înainte	I
Lista prescurtărilor	III
Regeste	V
Regestenverzeichnis	XXI
Documente	I
Indice de localități	405
Indice onomastic	413

9 789732 715857

17,93 lei